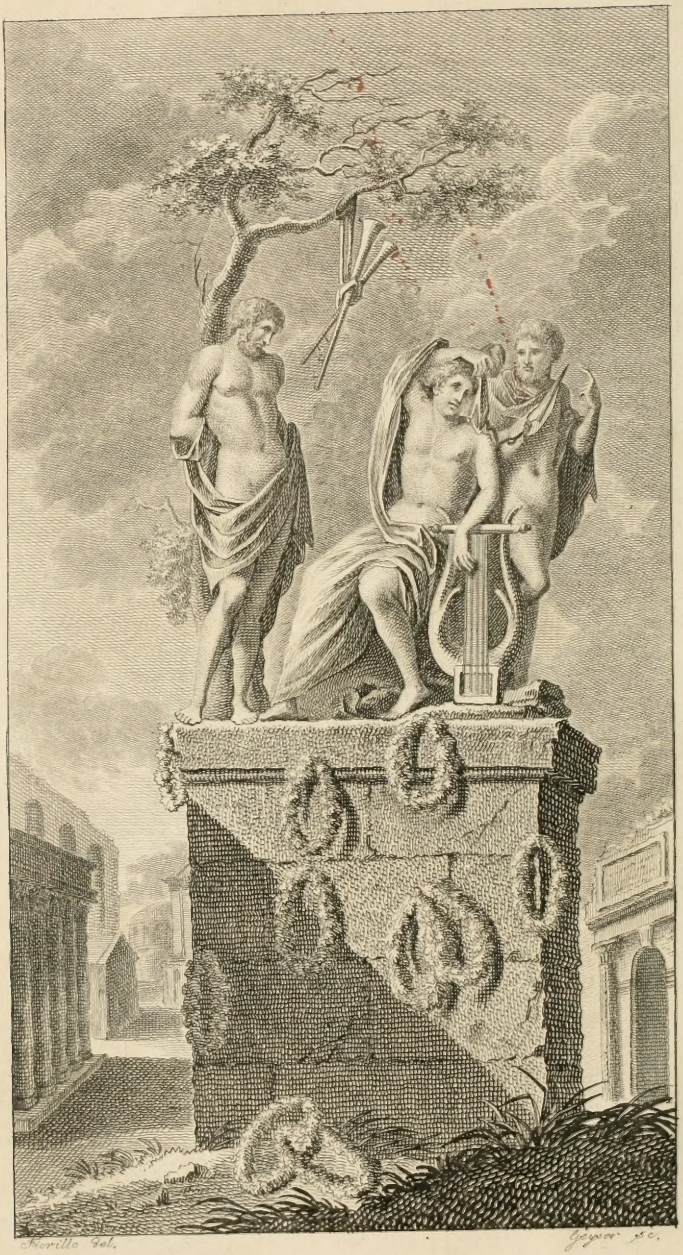

LL
J974 Ru-3

D. IVNII IVVENALIS
AQVINATIS
SATIRAE XVI

AD

OPTIMORVM EXEMPLARIVM FIDEM RECENSITAE VARIETATE LECTIONVM PERPETVOQVE COMMENTARIO ILLVSTRATAE ET INDICE VBERRIMO INSTRVCTAE

A

GE. ALEX. RVPERTI

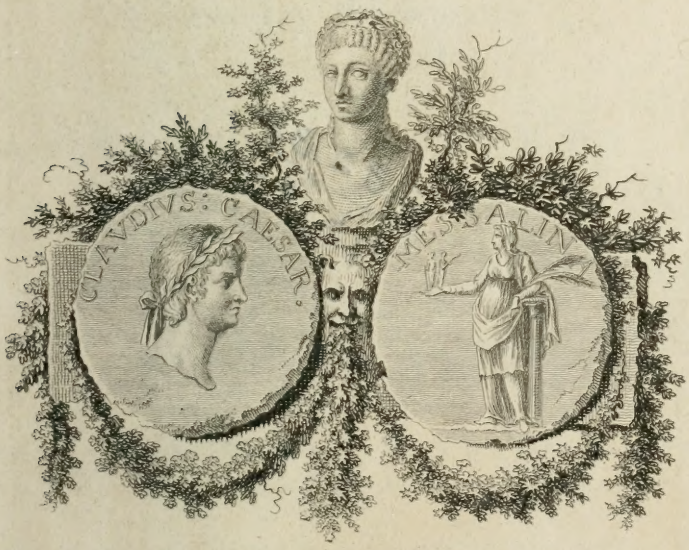

VOLVMEN PRIMVM

CONTINENS

PROLEGOMENA SATIRAS IVVENALIS VARIETATEM LECTIONIS INDICEMQVE RERVM ET VERBORVM.

EDITIO ALTERA ET EMENDATIOR.

LIPSIAE

SVMTIBVS HAHNII.

MDCCCXIX.

PA
6446
A2
1819
v.1
23238
1/6/92

D. IVNII IVVENALIS

AQVINATIS

SATIRAE XVI

AD

OPTIMORVM EXEMPLARIVM FIDEM RECENSITAE

VARIETATE LECTIONVM PERPETVOQVE COMMENTARIO ILLVSTRATAE ET INDICE VBERRIMO INSTRVCTAE

A

GE. ALEX. RVPERTI.

VOLVMEN PRIMVM

CONTINENS

PROLEGOMENA SATIRAS IVVENALIS VARIETATEM LECTIONIS INDICEMQVE RERVM ET VERBORVM.

EDITIO ALTERA ET EMENDATIOR.

LIPSIAE

SVMTIBVS HAHNII.

MDCCCXIX.

PRAEFATIO.

Primam Iuvenalis editionem, meis curis sumtibusque Fritschii Lips. 1800. vulgatam, cuius exemplaria iam dudum divendita sunt, excipit nunc altera, gloriosius, quam vellem, a redemtore eius nuper promulgata, etsi longe alia et emendatior, in qua et resecui innumera * et adieci ** et correxi. Nam multa tum ab aliis tum aliquando a me ipso, recognitione per otium

* Quo refero potissimum praefationem, vitam Iuvenalis a Salmasio et Dodwello concinnatam multasque ac manifestas tam librariorum quam interpretum aberrationes et nugas.

** In primis similia Graecorum Romanorumque scriptorum loca et quidquid boni inest tum singularibus libellis nuper editis, tum novissimae Iuvenalis editioni Paris. 1810. vulgatae a cl. *Achaintre*, qui non modo codices mss. xxxv comparavit et in his optimos antiquissimosque, sed ineditas etiam Valesiorum notas inseruit suasque adiecit.

iterata, animadversum iri, quae iure meritoque possent reprehendi et in quibus vel grammatici desideraretur subtilitas vel critici, numquam dubitavi. Veniae tamen, aliquam certe, spem mihi dabat eorum, quae mihi erant impedimento, et copia et gravitas. Quam arduum enim fuerit conamen meum, vel ex eo intelligitur, quod viri docti nullis propemodum poetis Romanorum minus operae addixerint, quam satiricis et praecipue eorum principibus, Horatio et Iuvenali, qui hac contemtione et incuria minime paene omnium digni sunt. Illius odae multorum, satirae unius tantum alteriusque ingenium exercuere. Hic vero ducentis abhinc annis nullum fere nactus est interpretem; et quales antea? qui neque verba eius diligenter expiscati sunt, neque horum sententiam satis explanarunt, sed potius satiras illius argutiis vanaque doctrina veluti obruerunt et obscurasse magis videri possunt quam illustrasse. Desiderabatur adhuc editio, in qua tum textus, ut vulgo dicunt, ad fidem bonorum codicum legesque artis constanter recenseretur et vitia vulnerave non manifesta solum, sed latentia quoque sa-

narentur; tum satirae ipsae perpetuo explicarentur commentario, qui adolescentes cum fructu, voluptate sensuque veri ac pulchri eas legere et non modo singula, quae tam in argumento, quam in tractatione magnopere differunt, intelligere, sed etiam cuiuslibet eclogae summam ac virtutes cognoscere doceret, quae non tam singulis sententiis earumve enuntiatione atque inventione continentur, quam illarum coagmentatione et partium cum summa consilioque primario congruentia. Ad eiusmodi editionem me adspirasse non dissimulavi, sed severorum me iudicum desideriis votisque satis facturum esse nec speravi umquam, nec sperare potui. Contentus eram muniisse viam et fundamenta quasi iecisse, quibus superstrueretur ab aliis melius aedificium et adiicerentur haec, illa demerentur. Raro etiam humanitatis exemplo, cuius gratissima numquam memoria ex meo effluet animo, tanta mihi suppeditata erat criticorum subsidiorum copia, ut decimam vix partem cuiquam contigisse crediderim, qui ante me accesserit ad poetam edendum. Omnium vero, quos umquam exhausi, laborum lon-

ge molestissimi fuere primum collatio octoginta circiter codicum, vel manu scriptorum vel typis excusorum, quos paene omnes ipse a principio ad finem comparavi, eorumque notatio, descriptio et in ordines atque classes distributio; deinde lectio commentariorum, qui temporis iacturam fructu inde percepto neutiquam compensabant et in Henniniana editione seorsum ad quemvis versum, altero alterum in aliis libri paginis excipiente, erant evolvendi; denique confectio Indicis rerum verborumque uberrimi. Tot et tantas difficultates ac molestias si reputaverint aequi harum rerum iudices, non mirabuntur profecto, nondum fuisse quemquam, qui tantum sibi laboris, quantum ego receperim, imponi pateretur et in eodem perferendo constanter perseveraret, multosque destitisse a consilio edendi Iuvenalis, iam diu mente agitato, aut oneri succubuisse. Iidem non pauca forte vitia condonabunt ei, qui primus talia moliatur, non ignari, hominibus etiam longe doctioribus obrepere subinde somnum in opere tam vasto et arduo, neque animum vigere semper et satis acute videre, nedum eius, cui Herculei labores illi fuerint exantlandi et neque magna li-

brorum copia, neque satis otii suppetierit, sed, quum semper non minus fere studii theologiae, quam philologiae, et linguis orientalibus, quam Graeciae ac Latii literis, impenderit, propter negotia varia crebrasque interpellationes, subseciva tantum tempora et operas plerumque tumultuarias huic labori dicare licuerit. Forsan et non immemóres erunt eorum, quae Heyne in Praef. Virg. vere dixit: „Non minores difficultates ipsum premunt interpretem. Namque et eius ingenium infinita rerum minutarum copia ac subtilitate (nec minus comparatione tot codicum et Indicis copiosi concinnatione) obtundi obscuraque opera et argutiis superiorum interpretum obscurari, et, dum in aliorum sensu acuendo desudat, proprium sensum obrui et hebetari necesse est. Dum undique et tam ad singula verba, quibus aliqua difficultas, ad aliorum quidem intelligentiam, adhaerescere forte possit, quam ad innumera, ab aliis prave accepta, male exposita aut in tenebras involuta, circumfertur et intenditur animus, dumque in verbis commode explicandis defixus est, multa interdum occurrunt minus cum re coniuncta, exciditque id, quod ad il-

lum locum ab initio quaerebatur; nec raro fit, ut sensim sensimque ad alias rerum notiones et imagines delabaris et tandem subiungas interpretationem, quam, si in alio deprehenderis, quomodo ei in mentem venerit, assequi vix possis. Quae omnia communem interpretum conditionem nimis duram et iniquam esse docent, quam ut in eo genere perfectae aliquid et absolutae operae exspectari possit."

Hanc vero interpretum conditionem multo duriorem reddit et iniquiorem indoles aevi nostri, quo non pauci eorum, qui *humanitatis* profitentur studia, quamquam mitem Gesneri sapientiam iustis praedicent laudibus, Klotzium tamen arrogantia et inhumanitate superant, et ne tironibus quidem ulla religio est, summos quoque viros, *ὧν οὐκ εἰσιν ἱκανοι λυσαι τους ἱμαντας των ὑποδηματων* et quorum doctrina, ingenium ac merita non minus a me suspiciuntur quam ab omnibus, qui ea rite aestimare sciunt, asperrimis dictis lacessere altoque despicere supercilio. Ita enim nostro saeculo, quod de humanitate ac luce literarum toties gloriatur, *venimus ad summum fortunae: — Caedimur et*

totidem plagis consumimus hostem! Aequam saltem et liberalem censuram quis exspectet ab hominibus *Heineckio* similibus? qui adolescens, etsi sine ira et studio scripsisse sibi visus est, rustica tamen et Archilochia aut Hipponactea in me subinde effudit dicteria in libello singulari, in quo nonnulla quidem recte, non diffiteor, et magno cum strepitu iuvenilis iactantiae mihi exprobravit, sed plerumque, ubi me insimulavit ineptiarum vel ridicula et absurda mihi excidisse censuit, (ita enim amabat loqui et in eo sibi placebat) illa expromsit ipse et ridendi materiam praebuit. Haec vera esse patebit ex Var. Lect. et Comm., in quibus omnia, tam ab eo, (quem iam ante hos octo annos fato functum esse nunc demum rescivi, postquam editionem hanc iam subiecceram prelo) quam ab aliis vel recte vel perperam notata recensui et iis potissimum censoribus, qui, quum novas ipsi meditarentur Iuvenalis editiones, acerrime in me invecti sunt, nonnulla, sed humaniter, respondi, memor verborum poetae mei: *Semper ego auditor tantum? numquamne reponam?* Quodsi vero saepius ipsi illi labuntur atque a vero aberrant, qui unice id agunt per

otium ac studiose et cupide, ut aliena rimentur detegantque peccata et vitia; quam humanum est errare! in tanto potissimum opere et tot difficultatibus impedito! quam aequum, errantem comiter in viam reducere!

Scrib. Stadae Cal. Febr. A. R. S.
MDCCCXVIII.

Gé. Alex. Ruperti,
Dr. Theol. M. Brit. Regi a consiliis consist. et antistes rei eccles. et schol. in ducat. Brem. atque Verd.

D. IVNII IVVENALIS
V I T A
QVAE VVLGO TRIBVITVR SVETONIO.

Suetonium scripsisse libellum de poetis, et in hoc vitas eorum exposuisse, vix est quod dubitemus. v. Isidor. Origg. VIII, 7. Rol. Maresii Epistol. pag. 473. edit. Lips. et Voss. de imit. c. VII. §. 9. Utrum vero haec Iuvenalis vita sit Suetonii, quod plerique existimant, an Probi, cui una cum antiquis scholiis in Iuvenalem a Valla et aliis tribuitur, (de quo probo v. inf. in Ind. Editt. ad a. 1585.) an denique Grammatici alicuius serioris, non satis constat. Salmasius in commentatione, quae hanc vitam excipit, (ad Solin. pag. 320.) confidenter affirmat, eam Suetonio adsignandam esse, et stylum id plane evincere, nec repugnare aetatem. Sed quam infirmum sit eiusmodi argumentum, e dictionis convenientia ductum, praesertim in comparatione tam brevis scripti, facile intelligitur. Vix quoque crediderim, Suetonium, qui Iuvenali aequalis fuit, (v. Plin. Ep. I, 24. X, 95. 96. Spartiani vit. Hadriani c. 11.) tam pauca, et tam incerta, (nam ne compertum quidem habuit, num poeta libertini locupletis filius fuerit, an alumnus) traditurum fuisse. Quisquis vero auctor fuit huius vitae, ea saltem ceteris omnibus et antiquior esse videtur et fide dignior. Etenim non in plerisque tantum iisque optimis legitur membranis, sed in multis etiam vel plenius vel contractius confecta invenitur. Ex quo probabile fit, illam, si non a Suetonio, certe ab antiquo aliquo Grammatico profectam esse, et seriores deinde Grammaticos seu monachos, eam transscribentes, alia omisisse, alia vero de suis attexuisse: cuius generis plurimas interpolationes exhibet codex Vossianus; quas ab Henninio et, qui eum sequuti sunt, sodalibus Bipontinis receptas esse mireris, quum vel ieiunae sint vel ineptae. Praeterea multae quidem aliae Iuvenalis vitae reperiuntur in codicibus eius tam scriptis quam editis; sed omnes, mutatis tantum verbis, ex hac expressae sunt et tamquam ex fonte ductae, ut et reliquae, quas Gyraldus, Crinitus et alii concinnarunt: quare in iis colligendis exscribendisque bonam ho-

Iunius Iuvenalis, libertini [1] locupletis, incertum filius, an alumnus, [2] ad mediam fere aetatem declamavit, animi magis causa, quam quod scholae se [3]

ram perdere nolui. Sufficiat duas apposuisse, a quibus reliquae non multum abhorrent. Altera exstat in cod. MS. Vossii, et *Ael. Donati* nomen prae se fert, sed, recto Henniuii iudicio, Cornuti potius, aut Probi, aut Asperi, aut Enanthii, aut similis compilatoris Grammatici fetus est; *Iuvenalis iste Aquinatis* (immo Aquinas) *fuit, id est ex Aquinio* (Aquino) *oppido, temporibus Neronis Claudii Imperatoris. Prima aetate siluit, ad mediam ferme aetatem declamavit, unde et quasi diu tacuit. Fecit quosdam versus in Paridem pantomimum, qui tunc temporis apud Imperatorem plurimum poterat. Hac de causa venit in suspicionem, quasi istius Imperatoris tempora notasset. Sic obtentu militiae pulsus urbe. Tandem Romam quum veniret et Martialem suum non videret, ita tristitia et angore periit anno aetatis suae altero et octuagesimo.* Altera deprehenditur in fronte cod. Kulenkamp. *M. Iunius Iuvenalis ex municipio Aquinati ordinis, ut fertur, libertinorum: Romae literis operam dedit; declamavit non mediocri fama, ut ipse scribit:* Et non consilium dedimus Syllae. *Extremis Domitiani temporibus missus in exsilium expertus est, quantum unius histrionis ira valeret. Exsulavit in Aegypto sub specie honoris, nec inde a novis Principibus revocatus est. In exsilio ampliavit satyras et pleraque mutavit: invehiturque in cineres Domitiani. Decessit longo senio confectus exsul Antonino Pio Imperante.*

1 Ita recte in 31. 41. 47. 48. 49. 55. 59. al. vulgo autem perperam *liberti* legitur. *Liberti* quidem iidem sunt qui *libertini*; sed illi tantum ex relatione ad patronum, hi ad ordinem suum, ita dicuntur: quod vel tironibus notum est.

2 In 41. (cod. Voss.) post voc. *alumnus* haec addita: *ex Aquinio*, (immo Aquino) *Volscorum oppido, oriundus, temporibus Claudii Neronis.* Mox *ferme* pro *fere* legit auctor vitae modo adscriptae, quae sub Donati nomine circumfertur. *ad mediam aetatem*, i. e. circa annum XL: obiit enim admodum senex; Wolf. Conf. extrema Vitae verba.

3 *Τὸ se* adieci e cod. Vallae. Idem recepit Cel. Wolf. et addendum censuit Oudend. licet per ellipsin et hellenismum explicari possit. Vulgo simpl. legitur *praepararet*, unde *se pararet* emend.

aut foro praepararet. Deinde [4] paucorum versuum Satira non absurde composita in Paridem pantomimum [5] poetamque [6] eius semestribus militiolis tumentem, [7] hoc [8] genus scripturae industriose [9] excoluit. Et tamen bene [10] diu ne modico quidem auditorio quidquam committere est ausus.

Ernesti in edit. Sueton. et *se praepararet* Nic. Heins.

4 Post voc. *Deinde* in cod. Voss. inserta sunt haec verba: *ad Poetices* (forte poeticen) *se applicavit et, postquam dia tacuit, uberiori vitiorum iam gliscente contagione, ab indignatione incepit:* Semper ego auditor tantum? *Dehinc paucorum* cet. Quae videntur esse laciniae, ab interpolatore aliquo adsutae.

5 *in Paridem Domitiani pantomimum* c. Voss. quod vulgatae lectioni praeferendum putabat Hennin. coll. Suet. Domit. c. 10. qui locus vel nihil probat, vel ipsi saltem non favet.

6 *poetamque* simpl. exhibent 31. 47. 48. 49. 55. 59. et al. In quibusdam libris rectius forsan legitur *poetamque P. Statium*; in aliis *poetamque Claudii Neronis*; (forte *Calvi Neronis*, h. e. Domitiani, qui ita vocatur Iuven. Sat. IV, 38.) in MS. Voss. *Paridem Domitiani pantomimum et aulae histrionem semestribus tumentem vibrata poetamque P. Statium composita, hoc genus scripturae industriose excoluit*; in cod. Vallae, *in Paridon pantomimum poetamque semestribus militiolis emitante* (forte *emicantem* vel *innitentem*) *hoc genus scripturae industrie excoluit*. Wolfius monet, verba illa *Claudii Neronis* glossema videri adscriptum ad *eius* i. e. Paridis, et *huius poetam* dici potuisse Statium ob notum commercium. Eodem iudice mox corrig. *militiis*. Miram quoque vocem *militiolis* deesse MS. alteri Voss. dicit Oudend. et in Probo Vallae legi *semestribus mil. enutante*.

7 Conf. Sat. VII, 89. et ibi Comment.

8 *hoc* revocavi ex 31. 44. et al.

9 *industrie* 31. 43. 49. ut ap. Suet. Galb. 3. et in vita Plinii. Recepit Oudend. qui tamen *industriosissume* ex Catone etiam proferri monet.

10 *bene* (h. e. satis, valde) ex 31. et 44. nunc adieci praeeuntibus Oudend. et Wolf. Illud arrisit Henninio, qui etiam monet, sapienter Iuvenalem *ne modico quidem auditorio se committere primo esse ausum*, utpote qui scripserit in eos, qui vel potuerint proscribere, vel aure tyranni in suam perniciem abuti. Mox *tantoque successu* reposuit Achaintre, sed tacite, non adiecta ratione.

Mox magna frequentia magnoque successu bis ac ter auditus est, ut ea quoque, [11] quae prima [12] fecerat, inferciret [13] novis scriptis: [14]

Quod non dant proceres, dabit histrio. tu Camerinos
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas.
Praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos. [15]

Erat tum [16] in deliciis aulae histrio: multique fautorum eius [17] quotidie provehebantur. [18] Venit ergo Iuvenalis in suspicionem, quasi tempora [19] figurate [20] notasset, ac statim per honorem militiae, [21] quamquam octogenarius, Urbe submotus missusque ad praefecturam cohortis, in extrema Aegypti parte tendentis. [22] Id supplicii genus pla-

11 *quoque* abest 47. 48. 55. 59. al.

12 *primo* legendum putabat Hennin. cui cur vulgata displicuerit scriptura, non assequor. Idem vulgato, sed elegantius significari, monet Oudend. coll. Gron. Obss. I, 7. et Drak. ad Sil. II, 235. et ad Liv. XXXIV, 14.

13 *infert* 31.

14 *scripturis* 47. 48. 55. 59.

15 Hi sunt versus 90. 91. 92. Sat. VII. In cod. Voss. exstat tantum versus 88. et hemistichium 90.

16 *tunc* 49. *tamen* 47. 48. 55. 59. al. Nota Ill. Wolfii est: „*tum*, scil. temporibus Hadriani, qui poetam, ut probabile est, Oasin magnam relegavit, quasi praefectum cohortis ibi tendentis. *Histrionis* nomen fortasse excidit; certe obscurum est: at neuter Paris (neque Neronis, neque Domitiani histrio) intelligendus, ut praeclare docuit Oudend."

17 Suspicari possis: *favore eius*. Sed vulgata quoque lectio bene se habet.

18 *promovebantur* 31. quod ab ingenio indocti monachi profectum videtur.

19 Vocem *praesentia* e cod. Vallae adiecit Hennin.

20 *figura* 31.

21 *militiolae* ex 31. recepit Hennin. quoniam eadem vox etiam supra, sed perperam fortasse, legitur.

22 In libris tantum non omnibus verba ista hoc ordine iunguntur: *in extrema parte tendentis Aegypti*, quem ingratum ordinem mutavi. Huic emendationi favent 31. et 43. (codices Vallae et Divaei) in quibus tamen alio

cuit, ut levi atque ioculari delicto par esset. Verum intra brevissimum tempus angore et taedio periit. [23]

sensu legitur: *in extremam Aegypti partem tendentis*, quod probavit Henninius. Nostram lect. extare in antiquiss. cod. Alex., monet Ach. qui tamen, nescio quare, τὸ *in* omisit.

23 Extrema haec verba in cod. Voss. sic interpolata sunt: *Verum intra brevissimum tempus Θεὸς αὐτὸς adscribitur Divorum choro, revertiturque Iuvenalis Romam, qui tandem ad Nervae et Traiani principatum supervivens senio et taedio vitae confectus properantem spiritum cum tussi exspuit.* Mireris etiam ista inepti interpolatoris commenta ab Henninio recepta esse, qui tamen haec recte adnotavit: „Verba *Θεὸς αὐτὸς adscribitur Divorum choro* videntur de Domitiano dici, qui *Dominus Deusque* appellari voluit. Sed vero videtur repugnare Iuvenalis aetas, iam octogenarii, quum Urbe submoveretur; quumque paulo post reditum perierit, quomodo a Domitiano extendere aetatem potuit ad Nervae et Traiani principatum? sane ita decem et plures supra centum annos explesse oportet. Ait et Crinitus, se necdum reperisse apud auctores fide dignos, Iuvenalem sub Domitiano pulsum. Quod si forte *Θεὸν αὐτὸν* intelligas *Antinoum*, aut pro αὐτὸς legas *Ἀντίνοος*, repugnabunt sequentia, quibus dicitur *Romam reversus ad Nervae et Traiani principatum supervixisse*, quos demum excepit Hadrianus. Videntur autem verba *ad Nervae et Traiani principatum supervivens* ex margine in τὸ κείμενον librariorum incuria intrusa, adeoque delenda. Neque sane ad Traiani aetatem, sed et Hadriani pervenit; sub quibus, rara illa temporum felicitate, videtur pleraque scripsisse."

D. IVNII IVVENALIS VITA PER ANNOS PROBABILIBVS CONIECTVRIS DIGESTA.

A. V. C. Varr. 795. *Christi* 42.
Iuvenalis 1.

Probabilius est, Iuvenalem non ante, quam eum post hunc annum in lucem editum esse. Satiram enim decimam tertiam annis LXI post consulatum *Fonteii*, adeoque, si ille C. Fonteius Capito est, qui a. V. c. 812. consul fuit, (non L. Fonteius Capito cos. a. V. c. 820.) a. V. c. 873., eodemque anno vel potius sequente satiram XV. scripsit aut recitavit; in Aegyptum autem, quum octogenarius esset, missus est, ibique intra brevissimum tempus angore et taedio periit, si fides habenda Suetonio: nam ita brevitatis causa incertum Vitae supra adscriptae auctorem appellare liceat. Conf. ad a. V. c. 833. et 874. ad Sat. XIII, 16. 17. et XV, 27.

Eodem anno *Quintilianum*, clarissimum rhetorem, (v. ad Sat. VI, 75. et 280.) Iuvenalem vero a. V. c. 791. Christi 38. natum esse, suspicabatur Dodwellus in Annal. Quintil. Regnabat tunc temporis (ab a. V. c. 794-807. Christi 41-54.) Tib. *Claudius* Drusus; ante quem (ab a. V. c. 790-794. Chr. 37-41.) imperium tenuerat C. Caesar *Caligula*, qui a. V. c. 791. Chr. 38. accepto a Caesonia uxore philtro in furorem coniectus erat, (cf. Sat. VI, 615 sq.) et a. V. c. 793. Lugduni instituerat certamen Graecae Latinaeque facundiae, (v. ad Sat. I, 44. et VII, 147 sqq.)

quo etiam tempore ab eo forsan in exsilium missus *Secundus Carrinas* rhetor, de quo v. ad Sat. VII, 204. Hic vero Caligula successerat *Tiberio*, de cuius secessu Capreensi, (a. V. c. 780 — 790.) tyrannide et amicorum principe Sciano huiusque potestate ac morte v. Sat. X, 56 — 113.

De parentibus poetae nostri nihil memoriae proditum reperitur, praeter id, quod tradit Suetonius: *Iuvenalis libertini locupletis, incertum filius, an alumnus.*

Praenomen Iuvenalis *Decimum* esse, non *Decium*, praeter alios docuit Lud. Carrio Emendatt. cap. 1. Ab antiquis eum librariis communiter *Ethicum* cognominari, (haud dubie propter plurima morum praecepta, quae satiris suis intexuit) ut Martialem *coquum*, Propertium *nautam*, Ovidium *Getam*, Statium *Aquilinum*, Prudentium *amoenum*, monet Barth. Advers. VI, 1. Eodem nomine passim laudatur a Petro Blaesensi in Epistolis, Io. Sarisberiensi, Vincentio Bellov. aliisque huius aevi scriptoribus, qui et reliquos poetas satiricos vocare solent *ethicos*, quoniam ἠθικὰ potissimum ab iis tractantur. Cf. Dan. Heins. de Sat. Horat. lib. I. pag. 48. et Nicol. Antonii Bibl. Vet. Hisp. libr. I. pag. 62.

Patriam poetae fuisse *Aquinum*, (Volscorum oppidum, quod πόλις μεγάλη Strab. lib. V. p. 164. nunc autem *Aquino* dicitur, et patria quoque fuit Thomae de Aquino, celebris Scholasticorum parentis) probabile iudicio colligitur e Sat. III, 319. Hinc in omnibus fere Iuvenalis codicibus, et scriptis et editis, recte cognominatur ille *Aquinas*, in nonnullis vero vitiose *Arpinas*. In vetustiss. cod. Pithoei ad initium Sat. I. haec verba leguntur: „Iuvenalem aliqui Gallum propter corporis magnitudinem, aliqui Aquinatem dicunt.“

A. V. C. 801. *Christi* 48.
Iuvenalis 7.

Messalina, impudicissima Claudii Imp. uxor, palam nuptias facit cum C. Silio, formosissimo iuvene, et cum eo interficitur consilio ac iussu *Narcissi*, ditissimi potentissimique libertorum Claudii. v. ad Sat. VI, 115—132. X, 329—345. et XIV, 329 sq. Praeter Narcissum *Pallas* et *Posides* liberti plurimum gratia valebant apud eumdem Claudium Imp. Cf. ad Sat. I, 109. et XIV, 91.

A. V. C. 802. *Christi* 49.
Iuvenalis 8.

De praeceptoribus Iuvenalis nihil potest certa et explorata fide tradi. Henninius quidem, Criniti aliorumque auctoritatem sequutus, ad vitam Iuvenalis, quae Suetonio tribuitur, notat, eum Frontone Grammatico (quem etiam Sat. I, 12. innui quidam putant) magistro usum esse et ab eo summa diligentia institutum: hunc enim docuisse illis temporibus Romae magna cum nominis celebritate, teste Gellio. Eamdem ob causam fuere etiam, qui Iuvenalem in disciplinam traditum esse Quintiliano suspicarentur. Sed quam infirma sit haec ratio, facile intelligitur. Nam non modo Romae alii quoque tunc temporis iique celebres fuere Grammatici et Rhetores, quorum scholas frequentare potuit Iuvenalis, quum puer esset, sed multo quoque probabilius est, eum quorumvis potius aliorum institutione formatum fuisse, quam Frontonis illius et Quintiliani. Hic enim, quod supra diximus, vel eodem, quo poeta noster, anno, vel aliquot, ille autem multis annis post eum natus videtur. Marcus certe Cornelius Fronto, clarissimus Rhetor, cuius passim mentionem facit Gellius, (Noct. Att. II, 26. XIII, 28. XIX, 8. 10. 13.) praeceptor fuit duorum Imperatorum, M. Antonini Philosophi (qui ei statuam in senatu, consula-

tum in duos menses aliosque honores contulit) et Veri. (v. Capitolin. in vita Anton. Philos. c. 2. et Veri c. 2. Auson. in grat. act., Macrob. Sat. V, 1. et ipsius Frontonis Epist. ad Marcum ap. Charis.) Antoninus vero ille regnavit a. V. c. 914 — 933. a. Chr. 161 — 180. et natus est a. V. c. 874. Chr. 121. aliquot forte mensibus vel adeo annis post mortem Iuvenalis, qui ad summam vixit senectutem. Quis itaque sibi persuadeat, utriusque praeceptorem fuisse Frontonem illum?

Ceterum si pater poetae nostri *locuples libertinus* fuit, filium artibus liberalibus honestisque, quibus nobilium, saltem ingenuorum, liberi instituebantur, imbuendum curare poterat; idque omnino curasse videtur.

A. V. C. 804. *Christi* 51.
Iuvenalis 10.

Ostorius in Britannia bellum gerit adversus Brigantas. Cf. ad Sat. XIV, 196.

A. V. C. 807 — 821. *Christi* 54 — 68.
Iuvenalis 13 — 27.

Claudio Imp., qui Agrippinae uxoris fraude necatur boleto venenato, (v. ad Sat. V, 147. et VI, 620 fq.) in imperio succedit *Nero*, cuius et Domitiani temporibus maxima morum corruptela immaniaque vitia vigent et flagitia, quae in primis Sat. I. II. III. VI. et VIII. adumbrantur. Ex iisdem intelligitur, Neronem fuisse tyrannum, aurigam, cantorem, citharoedum, histrionem, popinarum frequentatorem, paedicatorem, incendiarium, Troicorum scriptorem. v. Index et Sat. VIII, 193 — 230. Famosi delatores huius aevi Matho, Heliodorus, Demetrius, Egnatius Celer, Regulus, Massa, Carus, Latinus. Cf. ad Sat. I, 32 — 36. Nero dicitur *Domitius* Sat. VIII, 228.

A. V. C. 810. *Christi* 57.
Iuvenalis 16.

Si recte Iuvenalis natalem definivimus, hoc anno togam ille virilem sumsit, quippe quae anno aetatis XVI ineunte sumi solebat illo aevo. v. Massoni vita Ovidii et Horatii, nec non Noris. Cenotaph. Pisan. p. 115 sq. Eodem anno Cossutianus *Capito*, Tigellini gener et Ciliciae praefectus, de pecuniis repetundis postulatus a Cilicibus, et damnatus est. Cf. ad Sat. VIII, 93.

A. V. C. 812. *Christi* 59.
Iuvenalis 18.

C. Fonteio Capitone et Vipsanio Coss. nascitur Calvinus, amicus Iuvenalis. Cf. ad Sat. XIII, 17.

A. V. C. 815. *Christi* 62.
Iuvenalis 21.

Hoc forte anno primam poeta posuit barbam. Cf. ad Sat. I, 25 sq. XIII, 56 sq. et Dodwelli Annal. Quintil. p. 180.

A. V. C. 816. *Christi* 63.
Iuvenalis 22.

C. Sofonius *Tigellinus*, Burro mortuo, praetorianis cohortibus praeponitur a Nerone, apud quem plurimum gratia valet propter similitudinem morum. v. ad Sat. I, 155 sqq. Eodem anno et aetatis tricesimo, P. Mario Celso, L. Asinio Gallo consulibus, moritur A. *Persius* Flaccus poeta, (v. Sueton. in eius vita) et Nero uxorem ducit *Poppaeam* Sabinam, quae ita diffluebat luxuria, ut, quocumque iret, sexcentas secum asellas duceret, (nam lacte asinino utebantur molles homines, ut teneresceret cutis et candesceret) et unguenta suavissimi odoris ab ea dicerentur *Poppaeana*. Cf. ad Sat. II, 107. VI, 462. 468 sqq.

A. V. C. 817 — 834. *Christi* 64 — 81.
Iuvenalis 23 — 40.

Iuvenalem ad mediam fere aetatem declamasse, animi magis causa, quam quod scholae se aut foro praepararet, tradit Suetonius. Cf. ad Sat. I, 15 sq. Hinc etiam Martiali Epigr. VII, 91. *facundus* dicitur, et nulla fere est satira, quae non redoleat ingenium, declamandi exercitio, pro more illius aevi, plane formatum.

A. V. C. 818. *Christi* 65.
Iuvenalis 24.

Occiditur C. Calpurnius *Piso*, auctor coniurationis in Neronem, vir bonus, ditissimus, liberalis doctorumque hominum patronus, qui a. V. c. 801. cum L. Vitellio Consul fuerat suffectus. De hoc et aliis Pisonibus, qui illis temporibus vixere, v. ad Sat. V, 109. Cum eo pereunt etiam alii, qui et praedivites erant, et impliciti Pisonianae coniurationi, Plautius *Lateranus*, (Consul designatus et Messalinae adulter) L. Annaeus *Seneca* et M. Annaeus *Lucanus* poeta. Vid. ad Sat. V, 109. VII, 79 sq. (ubi Lucanus *Serrano* et *Saleio* Basso, pauperibus horum temporum poetis, opponitur) VIII, 147. et X, 15 sq. Eodem anno prima fuit eaque saevissima persecutio Christianorum, qui iussu Neronis tunica molesta aliorumque tormentorum inusitato genere conficiebantur; quo respexit poeta Sat. I, 155 sq. et VIII, 235.

A. V. C. 819. *Christi* 66.
Iuvenalis 25.

Hoc anno a Nerone damnatur *Thrasea Paetus*, socer *Helvidii Prisci*, quae insignia erant virtutum liberiorisque animi exempla. Cf. inf. ad A. V. C. 823. et ad Sat. V, 36. 37.

A. V. C. 820. *Christi* 67.
Iuvenalis 26.

L. *Fonteio* Capitone et C. Iulio Rufo consulibus (v. ad Sat. XIII, 16. 17.) P. Egnatius Celer Stoicus falso testimonio adiuvat damnationem *Bareae* Sorani, discipuli amicique sui, qui exemplar erat virtutum et Proconsul Asiae fuerat. v. ad Sat. I, 33. III, 116 sq. et VII, 91.

A. C. V. 821. *Christi* 68.
Iuvenalis 27.

Neronis scelera et ineptias, quae Sat. VIII, 193 - 230. notantur, vindicant *Virginius*, *Vindex* et *Galba*. v. Sat. VIII, 221. 222. Eo caeso summa imperii defertur ad Servium Sulpicium *Galbam*, qui post octennium ex Hispania Romam redierat. Ab hoc *Quintilianum* ex Hispania Tarraconensi, cuius opp. Calagurris eius patria fuit, admodum adolescentem hoc anno Romam perductum esse, tradit Hieronymus in Chron. Quae si vera sunt et Quintilianus, de quo vix dubitare possis, Hispanus fuit, nec Romanus, quod Nic. Gedoyn, Gallicus eius interpres, contendebat; probabile est, illum iam Romae fuisse ante imperium Galbae, quippe qui ipse nos docet Inst. Orat. X, 1. et XII, 11. a se iuvene auditum esse Domitium Afrum, summum oratorem, quem iam a. V. c. 813. Christi 60. mortuum esse, ex Tac. Ann. XIV, 19. cognoscimus. Quoquo modo se res habeat, constat certe, Quintilianum exinde viginti annos Rhetoricam in schola publica Romae professum esse. v. Dodwelli Annal. Quintil. §. 12. 13. 15. et conf. ad Sat. VII, 188—198. Eius praeceptor *Palaemon*, (v. ad Sat. VI, 452.) et discipuli clarissimi fuere Plinius iunior et C. Caelius orator.

A. V. C. 822. *Christi* 69.
Iuvenalis 28.

Galba occiditur a M. Salvio *Othone*, homine mollissimo, qui ita diffluebat luxuria, ut in ipsis castris uteretur speculis et faciem madido pane lineret. Idem paulo post, copiis suis a *Vitellio* victis in pugna Bebriacensi, gladio pectus sibi transfigit. vid. Sat. II, 99—109. et VI, 559. Amicus eius erat *Seleucus* astrologus. v. ad Sat. VI, 559.

A. V. C. 822—832. *Christi* 69—79.
Iuvenalis 28—38.

Vitellio interfecto regnat *Flavius Vespasianus*, Imperator bonus, sed tam avarus, ut urinae etiam vectigal comminisceretur. Cf. ad Sat. XIV, 204.

A. V. C. 823. *Christi* 70.
Iuvenalis 29.

Helvidius Priscus, gener Thraseae Paeti, damnatur a Vespasiano. Cf. sup. ad a. V. c. 819.

A. V. C. 828. *Christi* 75.
Iuvenalis 34.

Ex Italia abire iubetur *Berenice*, pulcerrima Agrippae maioris, regis Iudaeorum, filia, (ut quidam putant, Herodis filia et uxor Ptolemaei, regis Aegypti) quae amorem Titi Caesaris iam inde ab a. V. c. 823. in se accenderat et cum fratre, *Agrippa* minore, ultimo Iudaeae rege, incestum fecit. Cf. ad Sat. VI, 156 sq. Pro Berenice regina et apud eam se causam dixisse tradit Quintilian. Inst. Or. IV, 1.

A. V. C. 830 — 838. *Christi* 77 — 85.
Iuvenalis 36 — 44.

Britannia et *Orcades* insulae expugnantur ab Agricola, qui tamen *Hiberniae* occupandae consi-

lium exsequi non potest; sed revocatus a Domitiano in otio vivit, ut tyranni insidias effugiat, et moritur a. V. c. 846. veneno necatus, quod vulgo saltem credebatur. Cf. ad Sat. II, 159 sq. IV, 127. XIV, 196. XV, 124. *Gallia causidicos docuit facunda Britannos* Sat. XV, 111.

A. V. C. 833. *Christi* 80.
Iuvenalis 39.

Iuvenalis, qui ad mediam fere aetatem declamaverat, ab hoc tempore, paucorum versuum Satira non absurde composita in Paridem et Statium, hoc genus scripturae industrie excolit; sed diu ne modico quidem auditorio quidquam committere audet, propter tyrannidem Domitiani. Ita Suetonius in Vita; ad quam bene haec adnotavit Oudend. „Poeta studiis literariis et declamationibus animi causa operam dedit ad XL aetatis annum. Hinc lusit aliquando satiram in Paridem, Neronis pantomimum, mox occisum a Nerone. (v. ad Sat. VI, 87.) Tunc vero non prosecutus est poeticum studium; certe non palam divulgavit carmina; donec iam octogenarius sub Imp. Hadriano, qui a. V. c. 870. Romam venerat, prae indignatione tot malorum poetarum et criminosae priorum Imperatorum et aulicorum suorumque temporum et civium vitae denuo in bilem effundendam erupit suasque satiras recitavit, atque pro Neronis pantomimo inseruit Sat. VII, 87. Domitiani pantomimum iuniorem Paridem, itidem a Domitiano morte multatum: (v. ad Sat. VI, 87. VII, 87.) eaque occasione poetae Statii meminit VII, 82 seq. Quum vero praeter alia infercisset Sat. VII, 90 seq. *Quod non dant proceres, dabit histrio* cet. illis versibus offensus iste *histrio*, qui Hadriano Imp. in deliciis erat et omnia apud illum poterat, conflavit Iuvenali invidiam, ita ut in suspicionem venerit, quasi praesentia tempora figurate,

ut ait auctor, per veterem quasi illum Paridem notasset. Quapropter illum Hadrianus, facetissimo ingenio et poetis favens Princeps, sed incitatus ab *histrione*, tali supplicii genere affecit, quod levi et ioculari delicto par esse videbatur, eumque, qui ridebat, homines quosdam fieri praefectos et tribunos favore histrionis, ipsum fecit praefectum cohortis Aegyptiacae, ut videretur pro suis versibus esse honoratus; sive sub honoris specie illum ab Urbe removit. Neque haec accidisse vivo Domitiano, luce meridiana est clarius. Nam eius mortem ipse Iuvenalis descripsit Sat. IV, 34. VI, 279. VII, 186. et sub Traiano laudatur ille vivens a Mart. XII, 18. Non ergo *histrio* seu pantomimus Neronis vel Domitiani, sed Hadriani est intelligendus tum Sat. VII, 87. et 90. tum in Sidonii Apoll. carm. IX, 270. *irati fuit histrionis exsul.* Plura vide ap. Salmas. Plin. Exerc. in Solini c. 32. p. 319 seq. al. 449 seq. et Dodwell. in Annal. Quintil. §. 37—41. pag. 156 seq."

A. V. C. 834—849. *Christi* 81—96.
Iuvenalis 40—55.

Imperium obtinet T. Flavius Sabinus *Domitianus*, qui *ultimus Flavius, Nero calvus* et *Pontifex summus* dicitur Sat. IV, 37. 38. 46. 137. Aevum eius simile Neroniano (v. ad a. V. c. 807.) et insigne copia delatorum in dies crescente, e quibus famosissimi erant *Regulus*, (v. ad Sat. I, 33 sq.) *Bebius Massa*, (Sat. I, 35.) *Metius Carus*, (Sat. I, 36.) *Palfurius Sura*, (Sat. IV, 53.) *Armillatus*, (ibid.) *Pompeius*, (Sat. IV, 110.) *Catullus Messallinus* (Sat. IV, 113 sq.) et *Fabricius Veiento.* (Sat. III, 185. IV, 113. 124. VI, 113.) Huius Fabricii, senatoris hominisque adulandi peritissimi, uxorem *Hippiam* cum Sergio gladiatore in Aegyptum migrasse, narratur Sat. VI, 82—113. Praefecti Urbi

sub Domitiano erant *Pegasus* et *Rutilius Gallicus*. v. ad Sat. IV, 75 sq. et XIII, 157.

A. V. C. 836. *Christi* 83.
Iuvenalis 42.

Domitianus ridicula expeditione in Cattos facta a Senatu triumphum et cognomen *Germanici* accipit. Cf. ad Sat. VI, 205. Hoc etiam anno tyrannus ille, repudiata Domitia occisoque propter adulterium eius *Paride* histrione, (Sat. VII, 87.) palam tamquam cum uxore consuescit cum *Iulia*, Titi fratris sui filia, Sabino nupta, quae coacta abortivis conceptum abigere moritur et a. V. c. 844. Chr. 91. consecratur. Eodem tempore Domitianus severas de adulteriis et pudicitia leges, *Iuliam* et *Scatiniam*, revocat. Cf. ad Sat. II, 29—44. Dio LXVII, 3. et Dodwell. Annal. Quintil. §. 24.

A. V. C. 837. *Christi* 84.
Iuvenalis 43.

Domitianus X. et App. Iunius Sabinus consules. Hunc Iunium nonnulli Sat. XV, 27. innui putant.

A. V. C. 838—845. *Christi* 85—92.
Iuvenalis 44—51.

Bellum geritur adversus *Dacos*, in quo App. Iunius Sabinus et Corn. *Fuscus* pereunt. Domitianus tandem annuo tributo promisso pacem ab hoste emit, et tamen de victoribus falsum agit triumphum cognomenque *Dacici* sumit. Cf. ad Sat. IV, 111. VI, 205. et Dodwelli Annal. Quintil. §. 22. et p. 190. ubi suspicabatur etiam, eodem tempore ridiculum Patrum consilium de inusitatae magnitudinis rhombo a Domitiano habitum esse, (si verum fuit, non fictum) ante quam in *Dacos* mitteretur *Fuscus* et quum tristes tam e *Britannia*, (cuius rex praeter alios fuit *Arviragus* Sat. IV, 127.)

quam de *Cattis* et *Sygambris* nuntii venissent. Cf. ad Sat. IV, 37 sqq. 111. 126. 147. Ei consilio affuisse dicuntur *Pegasus* ICtus celeberrimus, qui sub Vespasiano Consul fuit suffectus cum Pusione et postea Praefectus Urbi, (v. ad Sat. IV, 75 sq.) *Vibius Crispus*, senex iucundi et mitis ingenii, (Sat. IV, 81 sq.) *Acilius Glabrio* cum filio, (Sat. IV, 93—103.) *Rubrius*, (ibid. v. 104 sq.) *Montanus* abdomine tardus, (v. 107.) *Crispinus*, matutino sudans amomo, (qui servus olim fuerat Aegyptius, sed a Domitiano ad dignitatem provectus equestrem luxuria diffluebat, de quo v. ad Sat. I, 26 sq. IV, 1 sq. 108. 109.) *Pompeius* delator, (Sat. IV, 110.) Corn. *Fuscus*, (ibid. v. 111. 112.) *Catullus Messallinus* et *Fabricius Veiento*. (v. ad Sat. IV, 113 sq. et sup. ad a. V. c. 834.)

A. V. C. 839. *Christi* 86.
Iuvenalis 45.

Agones Capitolini a Domitiano instituuntur in honorem Iovis Capitolini, et *Britannia* insula circumvehitur ab Agricola, octavo praefecturae eius in Britannia anno. Cf. ad Sat. VI, 387. VII, 86. et Dodwell. Ann. Quintil. §. 22.

A. V. C. 845. *Christi* 92.
Iuvenalis 51.

Quintilianus, Rhetor celeberrimus idemque ditissimus, institutioni filiorum sororis a Domitiano praeficitur et forte per patrem eorum, Flavium Clementem, ornamenta impetrat consularia. v. ad Sat. VII, 188—198.

A. V. C. 846. *Christi* 93.
Iuvenalis 52.

Baebius *Massa* accusatur a Plinio iuniore et Senecione ac damnatur. v. ad Sat. I, 35.

A. V. C. 847. *Christi* 94.
Iuvenalis 53.

Domitianus philosophos Urbe Italiaque submovet. Cf. Dodwell. Ann. Quint. §. 14. et 26.

A. V. C. 848. *Christi* 95.
Iuvenalis 54.

Acilius Glabrio, qui cum Traiano consul fuerat, iussu Domitiani occiditur cum Herennio Senecione, L. Iunio Rustico, (v. ad Sat. XV, 27.) Sallustio Lucullo, Aelio Lamia, Metio Pompesiano et aliis. v. ad Sat. IV, 94 sq. 154. Eodem forte tempore Iudaeis, a Domitiano, ut quondam a Claudio, Roma pulsis locatur lucus Camenarum, a Numa his sacratus, unde in Urbem mendicatum vaticinatumque veniunt. Cf. ad Sat. III, 13 sq. et VI, 542 sq.

A. V. C. 849. *Christi* 96.
Iuvenalis 55.

Domitianus, qui omni nobilitate exstincta iam in plebem quoque saevire coeperat, trucidatur. v. ad Sat. IV, 153. 154. Eodem anno moritur P. Papinius *Statius* poeta, qui a Domitiano et Paride divitiis honoribusque auctus erat. Cf. ad Sat. VIII, 82 — 93.

A. V. C. 849—851. *Christi* 96—98.
Iuvenalis 55—57.

M. Cocceius Nerva Imperator est, ad quem forte spectat initium Sat. VII.

A. V. C. 851—870. *Christi* 98—117.
Iuvenalis 57—76.

Regnat M. Ulpius Nerva *Traianus*, ad quem nonnulli referunt principium Sat. VII. Conf. ad Sat. VI, 205. 236. 245. 407 seq. 502.

A. V. C. 853. *Christi* 100.
Iuvenalis 59.

Marius Priscus, direptis Afris, quorum causam agit Plinius iunior, repetundarum damnatur (v. ad Sat. I, 47 sq. et VIII, 120.) hoc anno, quo tertium cum Traiano consul erat M. Cornelius *Fronto*, orator insignis et patronus virorum doctorum, qui poetis recitaturis aedes suas commodabat. v. ad Sat. I, 12. 13. Eodem anno Traianus consulem sibi suffecit Plinium iuniorem.

A. V. C. 854. *Christi* 101.
Iuvenalis 60.

Hoc forte anno *Martialis*, quem poetae nostro familiarissimum fuisse ex eius epigr. 24. libri VII. intelligitur, obiit in patria, (Bilbili, Celtiberiae opp.) quam senex, relicta Roma a. Chr. 100., (v. Massoni vit. Plin. iun. p. 112 sq.) vel, si Dodwello (Ann. Quint. §. 38.) fides habenda, a. Chr. 103., repetiit et ubi paulo post mortuus est. Ibidem scripsit epigr. 18. libri XII. unde Salmasius et Dodwellus recte collegerunt, Iuvenalem tunc temporis Romae fuisse, non in Aegypto. — Eodem anno, Traiano VI. Sex. Articuleio Paeto Coss., Praetor fuit P. Iuventius *Celsus*, ICtus celeberrimus, qui a. V. c. 882. secundum gessit consulatum, regnante Hadriano. v. ad Sat. VI, 245. et VIII, 194.

A. V. C. 867. *Christi* 114.
Iuvenalis 73.

Terrae motus Antiochiam et vicina loca concutit, quo tempore Traianus expeditionem susceperat in Armenios et Parthos. Cf. ad Sat. VI, 407—411. et Dodwell. Ann. Quint. §. 40.

A. V. C. 870. *Christi* 117.
Iuvenalis 76.

P. Aelius *Hadrianus*, ab exercitu Antiochiae Imperator salutatus et Augustus, Romam venit; quo tempore Quintiliano data esse ornamenta consularia multosque poetas recitasse, in his quoque Iuvenalem, suspicabatur Dodwell. Ann. Quint. §. 36—41. Cf. ad Sat. I, 1 sq. et VII, 188—198. Hadrianus imperavit paene annos XXI. et Princeps fuit omnibus literis perpolitus doctorumque hominum amantissimus; unde ad eum videntur pertinere, quae Sat. VII. pr. leguntur, et ad haec tempora, quae refert Suetonius: *mox magna frequentia magnoque successu bis ac ter auditus est* Iuvenalis, *ut ea quoque, quae prima fecerat, inferciret novis scriptis*, v. c. Sat. VII, 90—92.

A. V. C. 872. *Christi* 119.
Iuvenalis 78.

Iunio Rustico consule gesta sunt, quae Sat. XV, 27—92. memorantur de Ombitis et Tentyritis.

A. V. C. 873. *Christi* 120.
Iuvenalis 79.

Hoc anno Iuvenalis scripsit Satiram XIII. quod ex eius v. 16. et 17. intelligitur.

A. V. C. 874. *Christi* 121.
Iuvenalis 80.

Satira XV. hoc forte anno scripta, non superiore; nam si tam recens factum esset, quod in ea narratur, poeta, opinor, v. 27. simpliciter dixisset *nuper*, neque adiecisset *consule Iunio*.

Si recte annum V. c. 795. natalem Iuvenalis statuimus, ille hoc anno, quo tum octogenarius fuit, in suspicionem venit, quasi Sat. VII, 90 sq. tem-

pora praesentia figurate notasset, ac statim per honorem militiae Urbe submotus est et ad praefecturam cohortis in Aegyptum missus, ubi intra brevissimum tempus angore et taedio periit. Cf. sup. ad a. V. c. 795. et 833. De loco exsilii ambigitur. Salmasius putabat, eum fuisse *Sienen;* Io. Malalas vero in Chronogr. T. I. p. 341. cuius verba repetiit Suidas, *Pentapolin* Libyae, h. e. Cyrenaicam, (de quo v. Plin. V, 5 pr.) vetus Schol. ad Sat. IV, 38. *Oasa* s. *Oases,* de quibus docte et copiose egit Michaelis nota 54. ad Abulfedae descript. Aegypti p. 21—33. ubi docet, tres Oases et prope maiorem fuisse praesidium Rom., hunc autem esse exsilii locum, e iure Romano et historia ecclesiastica (v. c. de Nestorio) notissimum, in quem, ut in insulas, deportati olim fuerint rei et relegati. Conf. Relandi hist. crit. T. VI. art. XI. et Wessel. ad Hieroclis *Συνέκδημον* p. 725. 731.

DE
SATIRA ROMANORVM.

Accurata huius argumenti et copiosa pertractatio aliena est a consilio nostro, neque paucis absolvi potest verbis ac paginis. Qui eam desiderant, iis consulendi sunt virorum doctorum libri, in quibus omnia, quae huc spectant, quoad per magnam rerum obscuritatem veterumque testimoniorum paucitatem fieri potuit, tam diligenter excussa sunt et subtiliter, ut novis vix curis coniecturisque locus sit relictus.[1] Equidem officio meo satis fecisse

1 Conferendi in primis sunt: CASAVBONI *de Satyrica Graecorum Poesi et Romanorum Satira Libri duo,* Hal. 1774. ed. RAMBACH. qui praeter suas et CRENII notas adiecit etiam pag. 351-400. SPANHEMII Diss. *sur les Césars de Julien et en géné-*

mihi videor, si, quae alii tum recte tum copiose praeceperunt, in epitomen redegero et capita adtigero harum rerum, quarum veras notiones mentibus informatas

ral sur les ouvrages satyriques des Anciens, quam is praefixerat versioni gall. Caesarum Iuliani Amst. 1728. 4. DACIER in *Préface de l'origine et du progrès de la Satyre des Romains et de tous les changemens, qui lui sont arrivés*, in edit. Horat. T. VI. Paris. 1709. et in Mémoires de l'Acad. des Inscr. et de belles lettres T. II. p. 199 sq. IOS. SCALIGERI *Castigatt. ad Manilium* v. 468. pag. 285. IUL. SCALIGER *de arte poetica* L. I. c. 12. DAN. HEINSIVS *de Satyra Horatiana* in ed. Horat. L. B. 1612. VVLPIVS *de Satyrae latinae natura et ratione eiusque scriptoribus, qui supersunt, Horatio, Persio, Iuvenale* Patavii 1744. 8. DRYDEN in *Essay concerning the origin and progress of Satyr*, cuius commentat. versio germ. reperitur in *Sammlung vermischter Schriften zur Beförderung der schönen Wissenschaft. u. freyen Künste. V. Bd. 2. Stück.* Berol. 1762. BRUMOY *Discours sur le Cyclope d'Euripide et sur le spectacle satyrique* in *Théatre des Grecs* T. VI. p. 357. sq. et T. X. pag. 18 sq. MASCOVII *Exercitat. I. in Horatii Satiras.* Lips. 1714. RIGALTII Diss. *de Satira Iuvenalis*, in edit. Iuven. Hennin. Prolegom. Sect. III. DVSCH in *Briefen zur Bildung des Geschmacks.* P. VI. pag. 1 – 77. BRESCIANO *della Satira* in *Lettere scelte di varie materie* T. III. Venet 1735. KOBORTELLI *lib. de Satyra*, adiunctus Paraphrasi eius in Horat. A. P. Patav. 1548. COOKE *Grunds. der dram. Kritik.* HEYDE *de satyrica poesi Graecorum et satira Romanorum*, in eiusd. vers. Persii Lips. 1738. CLODIVS in *Versuche aus der Literatur und Moral.* 1 *St.* p. 125 sq. Lips. 1767. FLOEGELS *Geschichte der komischen Literatur* T. I – III. inpr. Tom. III. Lieguitz 1781. SVLZERS *Theorie der schönen Künste und Wissenschaften* T. I. v. *Comödie* et *Aristophanes*, et T. IV. v. *Satire.* BLANKENBURGS *Anm. z. Sulzer l. l.* ESCHENBURGS *Theorie und Literatur der schönen Wissensch.* Berol. 1785. BVHLE *Progr. de fabula satyrica Graecorum* Goetting. 1787. 4. MEINERS *Geschichte des Ursprungs, Fortg. und Verf. der Wissensch. in Griech. u. Rom* T. II. lib. VI. c. 2. EICHSTAEDT *de dramate Graecorum comico-satyrico, inpr. de Sosithei Lytiersa*, Lips. 1794. 8. CONZ *über die Satyre der Römer und über Juvenal*, in s. Museum für die griech. und röm. Literatur III. St. p. 31 – 49. Zürich u. Leipz. 1795. MANSO *über die römischen Satiriker*, in Nachträgen zu Sulzers allg. Theorie d. sch. Künste. IV B. 2 St. S. 409 – 466. KOENIG *de Sa-*

habere multum interest iuventutis, cui potissimum opera mea consulere volui.

Ridendi et cavillandi mos communis est hominibus, quippe qui ipsa natura et hilaritate ad eum invitantur. Hinc idem quoque obtinuit in primis eorum conventibus, in laetissimis iisdemque vetustissimis festis, quae post messem et vindemiam, rusticis laboribus vertentis anni exactis, in honorem deorum ruralium, Cereris potissimum et Bacchi, agebantur. In iis pubes rustica, curis vacua et genio indulgens, non modo diis gratias agere et primitias offerre, sed rudem quoque et cum gesticulatione coniunctum edere solebat cantum. Is primum ad laudes deorum heroumque spectabat, deinde, inter et post epulas, ad dicteria deflectebat salsa versibusque plerumque alternis et incomtis s. extemporalibus (*αὐτοσχεδιάσμασι* vel *αὐτοσχεδίοις ᾄσμασι* s. *ποιήμασι*, *Impromptus*, *Improvisare*) expressa, quibus agricolae vino pleni et practereuntes et se invicem lacessebant, animorum remissione et temulentia excusante iocandi et irridendi licentiam.[2] Sensim vero ars adhiberi coepit rusticique homines ad numerum (*ῥυθμόν*, *μέτρα καὶ ἁρμονίαν*) et canere et gesticulari seu saltare discebant. Inde *chorus*, qui principio e Satyris ut plurimum componebatur, ipsaque poesis (*θεατρικὴ μουσική*) originem duxit.[3] Du-

tira Romana eiusque auctoribus praecipuis, Oldenb. 1796. 8. WACHSMUTH im Athenaeum, herausgeg. von Günther und Wachsmuth T. I. P. II. p. 69 – 222. Hal. 1817. Multi quoque editores Horatii, Persii et Iuvenalis in Prolegom. de Rom. Satira, sed parum subtiliter et brevissime, disputarunt. Mihi quidem non omnes, quorum titulos memoravi, ad manus fuere libelli, at praecipui tamen, quo refero eos, quos scripsere *Casaubonus*, *Eichstaedt*, *Manso* et *Koenig*, quorum diligentiae et acumini me plurimum debere gratus profiteor, quorumque nomina tantum passim laudasse sufficiet.

2 Cf. loca class. Virg. Ge. II, 385 sqq. Horat. Epist. II, 1, 139 sqq. et Tibull. I, 7, 35 sq. II, 1, 51 sq. Scurrilitatis illius exempla nota ex Horat. Sat. I, 5, 51 sq. 7, 1 sq. 28 sq. Virg. Ecl. III.

3 Conf. Aristot. Poet. c. 4. Tibull. I, 1.

plex autem illud canticorum genus paulatim scenicam dramaticamque Graecorum artem, et alterum quidem *tragoedias*, (τραγῳδίας s. τρυγῳδίας) alterum *comoedias* (κωμῳδίας) peperit. [4] Ex illis praeterea choris Satyrorum, quos priscis temporibus ruricolae, vino gaudioque exsultantes omnique dicacitatis et petulantiae genere risum cientes, agebant, natae sunt *Satyricae* Graecorum *fabulae*, quae, quum argumento tragoediis, compositione comoediis proximae essent, illarum severitatem harum hilaritate temperabant, et non ita multo post Thespidis inventoris tempora in scenicis tragicorum poetarum certaminibus s. ἰστριαλογίαις, quae tribus festis Bacchicis vel Liberalibus (*Διονυσίοις τοῖς ἐν Λίμναις*, *τοῖς κατ' ἄστυ* et *τοῖς κατ' ἀγροὺς*) celebrabantur, trinis tragoediis, ab eodem propositis poeta et argumento fere haud dispariibus, eum in finem subiungi solebant, ut, quidquid tristitiae ex illis forte haustum esset, his relaxaretur. [5] Praeter has vero *fabulas tragico-satyricas*, e quibus una tantum, Cyclops Euripidis, integra superest, fuere etiam *comico-satyricae*, [6] non a tragicis, sed comicis scriptae poetis, (nam, quae his tribuuntur dramata satyrica, non tragica fuisse, sed comica, vel ex eo intelligitur, quod quilibet poeta Graecorum non nisi unum poeseos genus tractare et excolere solebat) quae, illis iam deflorescentibus, diu adhuc viguere, sed raro et inscriptionis tantum, non argumenti, ratione habita memorantur, et vel simpl. nominibus Satyrorum insignitae, [7] vel

4 v. Aristot. l. l. et Athen. II. p. 40. ed. Casaub. Blaukenburg. T. I. p. 504 sq.

5 Conf. Casaub. lib. I. c. 2-6. inpr. p. 117-125. Buhle l. l. Eichstaedt p. 2 seq. Flögel T. I. p. 537 seq. Potteri Arch. Gr. T. I.

6 Id quidem non fugit Casaubonum et Spanhemium, sed leviter tantum (ille pag. 154. hic pag. 516.) rem tetigerunt, quam prolixe primus et non minus ingeniose quam docte tractavit Eichstaedt l. l.

7 Sic Athenaeus laudat Anaxandridam *ἐν Σατύρῳ*, Cratinum, Ecphantidem et Phrynichum *ἐν Σατύροις*, (quae vox plur. num. saepe unam tantum fabulam significat, quo res magis turbatur) Timoclis *Ἰκαρίους Σατύρους* et *Δημοσατύρους*.

variis titulis designatae, [8] vel communi comoediarum genere comprehensae videntur: unde difficillimum dictu, quae vera comicae Graecorum Satyrices fuerit indoles et quibusnam in rebus a tragica discrepaverit. [9]

8 Ill. Eichstaedt eo refert *Κωμῳδοτραγῳδίαν* Alcaei, *Ἰλαροτραγῳδίας* Rhintonis et *Tragico-comoediam* in Plauti Prol. Amphitr. v. 59 seq. ubi poetae inventi Amphitruonem Rhintonis obversatum esse suspicatur.

9 Eichstaedt l. l. p. 46 – 85. coniecturis, non certis quidem, at probabilibus, saltem ingeniosis, ductus, haec inter utrumque satyricae poeseos genus discrimina intercessisse arbitratur. „1) Tragici poetae, uti tragoediarum, ita satyricorum quoque dramatum, materiem e cyclo mythico petiere, qui plurimum iis praestabat et commoditatis ad fingendi probabilitatem, et varietatis ad spectatorum delectationem. Quae argumenta licet comici poetae non prorsus adspernarentur; multi tamen e vita communi maluerunt quotidianaque consuetudine ea repetere: in quo utique diversum sunt a Tragicis consilium secuti. Nimirum a Comoediis scribendis quoniam ad fabulas accesserant satyricas, ad has ita quasi transfudisse videntur Comoediae indolem, ut quum alii maledicendi licentiam ex ea adsumsissent, alii in tragoediarum essent perversa et ad risum composita imitatione occupati, proseminarentur duae velut familiae, multis ornandae fabulae generibus sociae, in hoc quidem certe aliquantum disiunctae, quod delectationem spectatorum approbationemque *diversa argumenti tractatione* quaererent. Etenim qui in domesticis argumentis habitarunt, priscae Comoediae os dicacitatemque aemulati, dicteriis in populares coniiciendis risum excitare voluerunt. Contra qui ad mythicum se orbem contulerant, non tam id unice et inprimis animo videntur intendisse, quod perficere Tragici studebant, ut actionis quadam et orationis ridicula commixtione spectatorum hilararent animos et Satyrorum protervitate delectarent, quam hoc, ut tragoedias turpicula imitatione deformarent, earum et argumenta, iuvante mythorum varietate, ad ludum et iocum converterent et personas populo deridendas proponerent. Quamvis enim media, quam vocant, Comoedia hanc sibi provinciam tamquam propriam vindicavisset; comica tamen Satyrice eam et crebrius invasit, et obtinuit diutius. — Comica Satyrice, quod e Romanarum Atellanis, eius imitatricibus, concluditur, aeque ac tragica, priscam quidem retinuit adornationis simplicitatem, ita ut fabulae nec implicatae essent, nec valde productae; sed in notandis civibus licentia ei dissimilis fuit. Haec enim pristinam maledicendi libidinem etsi non

In his Graecorum fabulis satyricis, praecipue comicorum poetarum, et comoediis, antiqua in primis et media,

exuit, tamen temperavit. Ista vero ratio omnis populares cavillandi in Attica scena transmissa est ad Comicos, — quibus proprium hoc puto fuisse, ut non solum aequalium mores et instituta carpendi malevolam libertatem adsumerent, sed omnis generis scurrilitatem et licentiam amplexarentur. Equidem Tragicos dixerim, severitati aptiores, virilem sapientiam ac sententiarum gravitatem Satyrorum iuvenili hilaritate temperasse; Comicos, animo ad irridendum nato, ad solutissimas descendisse iocationes ac subabsurda quaevis et ridicula versibus effutiisse. Quippe illi delectationem spectatorum cum utilitate quadam copulabant; hi, plebis tantummodo favori velificati, adhibere animis voluptatem eosque dare iucunditati volebant. — 2) Tragici poetae, antiquae retinentissimi simplicitatis, Satyrorum saltantes choros introduxere, comici aut excluserunt plane, aut, serioribus certe temporibus, vicem eorum et munus irrisionis causa ad alios detulerunt. Quos enim superstitio in Bacchi quoddam quasi satellitium adsciverat, Sileni Satyrorumque chori, quum rudi agricolarum imitatione repraesentati primordia dedissent istis fabulis, inter caetera Dionysiorum solennia celebratis: Tragici paene necessariam iudicaverunt hanc Satyrorum inductionem, et antiquitatis satis longa consuetudine probatam, et ad relaxandos animos, tragicarum forte rerum atrocitate paulo affectos vehementius, mire quam accommodatam. Limata subinde haec ratio arte poetarum, accepit aliquam suavitatis velut accessionem, quae perseverantiam eius retinendae afferret. Longe alia fuit in dispari consilio Comicorum ratio, qui iocularibus fundendis ita peragrabant per animos hominum, ita sensus mentesque permulcebant, ut opus non esset isto novae et aliunde arcessitae choragio delectationis. Multi quoque Comici res, e vita communi petitas, adeoque non eas consectati sunt, in quarum communionem quamdam Satyri possent probabiliter adduci: ut taceam, neque de choris Satyrorum in fabulis comico-satyricis, neque de choris earum in universum quidquam relatum inveniri. — Quemadmodum vero poetae comico-satyrici, qui contumeliae et irrisionis causa fabulosa sumserant a Tragicis argumenta, heroibus prisci aevi mores tribuere inhonestos, et ridiculum habitum adfingere solebant, qui Satyrorum paene turpitudinem exaequaret: ita in fabulis, ad domesticae vitae imaginem adumbratis, si civi cuipiam illudere vellent atque incommodare, haec videtur non raro fraus versata esse, ut eum

harumque choris, (quorum cantus, cum musica et saltatione coniuncti, non sermones, cum actione potissimum copulati, mediae comoediae temporibus conticuere, postquam publica lege non chorus, sed maledica eius licentia sublata erat, et ingentes sumtus, in illius apparatum impendendos, ultra suppeditare recusaverant ii, quos ille saepius acerbiusque perstrinxerat; de quo v. cel. Eichstaedt de dram. Graec. comico-sat. p. 73.) maxime dominabatur intemperans illa cavillandi civiumque deridendorum libido. Eamdem vero spirabant non modo *dramatica* Graecorum carmina, sed etiam *epica*, (v. c. illud, quod inscriptum est *Μαργίτης* et perperam Homero tribuitur, de quo v. Fabric. Bibl. Graec. Vol. I. p.

Satyri personam et mores gestu iuberent atque habitu referre. Quod quidem poetarum institutum mediae in primis ac novae Comoediae temporibus mirifice invabatur insigni illa personarum seu larvarum, quibus instructi histriones prodibant, et varietate et deformitate. Quo magis autem Satyri tum corporis vitiis, tum lascivie omnique dedecore erant infames; eo amplior suppetebat poetis ad iocandum maledicendumque materies, eoque ducendum erat ignominiosius, Satyrorum habitu indutum exagitari in theatro. — 3) Aliud discrimen cernebatur in loco actionis deligendo scenaque dramatis instruenda. Nam quum tragici poetae, priscum morem secuti, Silenis ac Satyris primarias quasdam partes detulissent: consentaneum, uti erat, ita putabant, scenam ruri aperire eamque ornare arboribus, speluncis, montibus reliquisque agrestibus rebus, in topiarii operis speciem deformatis, quoniam Bacchus eiusque socii silvestres colere regiones ac frequentare credebantur. Maior erat hac in re libertas Comicis permissa. Hi enim ut, Satyris expulsis, vetere et tradito quasi ornatu denudarant Satyricen, nihil obstabat, quo minus actionem fabulae ex agris in urbem deducerent scenamque ad comoediae similitudinem compararent. — 4) Quum tragica Satyrice plausum esset consecuta celebritatemque, non sustinebat in scenam prodire, nisi ad publicam communitatem cum tragoediis consociata. Comica solam sese et sine praeeunte comite offerre populo nihil verecundabatur. Tametsi enim comicis poetis aeque ac tragicis artis quaedam erant certamina; ea tamen, ob diversum poetarum consilium, non eodem fuerunt instructu fabularum comitatuque ornata."

383. ed. Harles.) *lyrica* vel *iambica*, (ut Archilochi, quem, ut verbis Horat. Ep. ad Pis. v. 79. utar, *proprio rabies armavit iambo*,[10] et Hipponactis, inventoris versus iambici scazontis, amaritudine carminum quosdam ad laqueum compulisse credebatur, teste Plin. 36, 5. quod etiam de Archilocho praeter alios tradit Horat. Epod. VI, 13. et Epist. I, 19, 25.) et *didactica*, ut Simonidis poema de mulierum moribus et *Silli*, *Σίλλοι* s. *Σιλλοί*, carmina maledica, non a dicacibus *Σιλήνοις*, sed a *σίλλειν* vel *σιλλαίνειν*, per ludibrium oculos agitare et dicteriis aliquem proscindere, sic dicta, (unde etiam *σιλλὸς* scomma et dicacitas vocatur) qualia Timon Phliasius Ptolemaei Philadelphi aetate et Xenophanes Lesbius heroicis, iambicis et elegiacis versibus scripsere: nam plurium Sillographorum vix nomina innotuere, et horum quoque pauci tantum versus restant, a Diogene Laertio Sextoque Empirico memorati et ab Henr. Stephano, (in Poesi philos.) Langheinrich (in Diss. II. de Timone Lips. 1720. 1721. Casaubono (de Sat. Rom. p. 222. 223.) et Bruncko (in Anal. V. P. T. II. p. 67 sq.) collecti, quibus philosophi cuiuscumque generis dicaciter illuduntur et a Timone graves saepe et magnificae Homeri locutiones, ut in *παρῳδίαις* fit, transferuntur ad res ludicras. Quae Xenophanes praeterea *γέγραφε ἐν ἔπεσι καὶ ἐλεγείας καὶ ἰάμβους* (forte *ἐλεγείαις* et *ἰάμβοις*) *καθ' Ἡσιόδου καὶ Ὁμήρου, ἐπικόπτων* (f. *ἐπισκώπτων*) *αὐτῶν τὰ περὶ θεῶν εἰρημένα*, si Laertio IX, 18 extr. fides habenda, interciderunt.

A Graecorum carminibus maledicis iam progrediamur ad Romana et simul a Graecae poeseos primordiis et incrementis, quae paucis delibavimus, ad similem, neque a Graecorum imitatione, (quae tunc demum coepit, quum ingenium arte formaretur) sed a natura profectam ori-

10 Ex his verbis male quidam colligunt, Archilochum fuisse inventorem iambi s. iambici versus, qui iam multo ante ad dicteria abhibitus iisque proprius fuit; unde *ἰαμβίζειν conviciari* et *ἴαμβος carmen maledicum*.

ginem lentumque progressum Romanae poetices. Ex locis classicis Virg. Ge. II, 385 seq. et Horat. Epist. II, 1, 139 — 167. intelligitur, priscis temporibus ab agricolis Latii Liberalia et festos dies post messem conditam eodem fere modo, quo a Graecis, eademque ludicra per pagos acta esse; eos in deorum ruralium honorem cecinisse hymnos et non modo oscilla sive larvas e corticibus factas arboribus appendisse, ut his Bacchi imaginibus vento quaqua versus agitatis maxima agrorum ubertas diffunderetur, sed iis quoque ora obduxisse sua; eosdemque ita personatos et vino graves praetereuntibus sibique invicem ingessisse dicteria et probra, versibus ut plurimum inconditis, amoebaeis et extemporalibus (*αὐτοσχεδίοις ἄσμασι* s. *ποιήμασι*) temere ac sine arte adumbrata. Tales versus erant *Saturnii*, h. e. prisci ac rudes, et *Fescennini*, a Fescennia, Etruriae oppido, sic dicti, obscoenis illi procacibusque iocis pleni, nec ullis vel honesti et decori, vel metri legibus adstricti, quamvis rhythmi non plane expertes, quos, ut verba Ennii mea faciam,

olim Fauni vatesque canebant,
Quum neque Musarum scopulos quisquam superarat,
Nec dicti studiosus erat.

Horum versuum frequens fuit et diuturnus Romae usus, tum in festis, tum in aliis solemnibus, praecipue nuptiarum et triumphorum,

Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
In rabiem verti coepit iocus et per honestas
Ire domos impune minax. Doluere cruento
Dente lacessiti: fuit intactis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex
Poenaque lata, malo quae nollet carmine quemquam
Describi. Vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.

(Horat. Epist. II, 1, 146 seq.) Haec est lex illa XII Tabularum et quidem Tab. VII. *Si qui pipulo* (publice,

vel convicio) *occentasit* (al. actitavisset) *carmenve condisit, quod infamiam faxit flagitiumve alteri, fuste ferito.* [11]

Eorumdem versuum usus *Saturam* s. *Satiram* Romanorum, et primum quidem *dramaticam*, deinde vero *satiricam* quoque procreavit. Illud docet insignis de origine rei scenicae locus Livii lib. VII. c. 2. quem apponere licebit et paucis adnotationibus illustrare. *Et hoc et insequenti anno*, a. V. c CCCXC.) *C. Sulpicio Petico et C. Licinio Stolone consulibus, pestilentia fuit. Eo nihil dignum memoria actum, nisi quod pacis Deum exposcendae causa tertio tum post conditam urbem lectisternium fuit:* (Primum a. V. c. CCCLVI. et eamdem ob causam factum esse, tradit idem Liv. V, 13.) *et quum vis morbi nec humanis consiliis nec ope divina levaretur, victis superstitione animis, ludi quoque scenici, nova res bellicoso populo, (nam Circi modo spectaculum fuerat) inter alia coelestis irae placamina instituti dicuntur. Ceterum parva quoque (ut ferme principia omnia) et ea ipsa peregrina res fuit. Sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu, ludiones ex Etruria acciti, ad tibicinis modos saltantes, haud indecoros motus more Tusco dabant.* [12] *Imitari deinde eos iuventus, si-*

11 De versibus *Saturniis* et *Fescenninis* cf. Casaub. p. 177. et Wieland ad Horat. Epist. II, 1. not. 22. et 23.

12 Etrusci *ludiones* vel *histriones*, h. e. Mimi, (quae propria illorum verborum vis est, et hinc translata ad omnes fabularum actores, qui simul erant Mimi) ad tibicinis tantum *modos* (numeros. *ἐυθμὸν καὶ ἁρμονίαν*) *saltabant*, h. e. gesticulabantur vel mimum agebant, (nam saltatio veterum magis fere manuum, quam pedum motu artificioso continebatur) *sine ullo carmine*, cantu et declamatione, *sine actu*, dramatica et mimica repraesentatione *carminum*, eorum, quae canenda, declamanda et *imitanda*, scita imitatione aptisque gestibus exprimenda erant: nam *carmen* h. l. est, quidquid canitur et declamatur, quo sensu etiam mox *suorum carminum*, dramatum, *actor* dicitur. Hoc est primum ac rude mimorum genus, sine verbis actum: postea enim iis propria fuit coniunctio sermonis cum gesticulatione, vel actio ad modos et tibiam facta; quam mox saltationi adiunxisse dicitur *iuventus* Romana. Qua in re potissimum *Mimi* differebant a

mul inconditis inter se iocularia fundentes versibus, (simul ad tibiam alternis canentes versus Saturnios et Fescenninos, actionemque adiungentes saltationi vel gesticulationi) *coepere; nec absoni a voce motus erant.* (non a cantu abhorrebant gestus.) *Accepta itaque res saepiusque usurpando excitata. Vernaculis artificibus, quia hister Tusco verbo ludio vocabatur, nomen histrionibus inditum; qui non, sicut ante, Fescennino versu similem incompositum temere*[13] *ac rudem alternis iaciebant, sed impletas modis saturas,*[14] *descripto iam ad tibicinem cantu, motuque congruenti peragebant. Livius post aliquot annos, qui ab saturis ausus est primus argumento fabulam serere,*[15] (*idem scilicet, id*

Pantomimis, qui non sermone, sed sola gesticulatione utebantur, ac praeterea exquisitiori cum arte et psallebant et saltabant, nec nisi Augusti aevo celebritatem consequuti videntur. Cf. Ziegler de Mimis Romanorum, Gott. 1788.

13 Legendum crediderim: *Fescennino versui similem, i. e. compositum temere*, nisi malis: *vel compositum temere ac rudem.*

14 Haec est prisca Romanorum *Satura* s. *Satira*, eaque dramatica, (*Farce, Mischspiel*) e Saturniis et Fescenninis versibus enata, vel ad eorum similitudinem efficta, (nam Livius mox dicit, his *versibus ridicula fuisse intexta*, quae *iuventus* Romana *inter se more antiquo iactitaverit*) illisque substituta in scenis, sed minus *rudis* vel *temere composita* et *impleta modis*, ad modulos certos legesque rhythmi descripta et quodam saltationis actionisque artificio constans, *cantu iam* ad tibiarum modos sonumque moderato. Erat quidem fabula, sed rudis adhuc et incondita, neque unius ac certi alicuius, sed mixti argumenti; a cuius etiam varietate, aeque ac posterior et didactica Romanorum *Satira*, nomen traxit, quod infra monebimus. Eaedem *Saturae* postea vocabantur *Exodia*. Cur et quando hoc factum sit, mox docebit nos Livius.

15 L. aut M. *Livius* Andronicus, Graecus, M. Livii Salinatoris libertus, a. V. c. DXIV. C. Claudio Appii Claudii Caeci filio et M. Tuditano Coss. anno ante natum Ennium et post confectum bellum Punicum I. (v. Cic. Brut. 18. et Tusc. Qu. I, 1. Gell. XVII, 21. et ad hh. II. Intpp.) *ab Saturis*, post Saturas, quae diu in scenis viguerant, *ausus est primus fabulas* (ex Graeco in Latinum sermonem versas) *serere*, construere, *argumento*, h. e. scribere, docere et agere fabulas unius eiusdemque argu-

quod omnes [16] *tum erant, suorum carminum actor) dicitur, quum saepius revocatus vocem obtudisset,* [17] *venia petita puerum ad canendum ante tibicinem quum statuisset, canticum egisse aliquanto magis vigente motu, quia nihil vocis usus impediebat.* [18] *Inde ad manum cantari histrionibus coeptum, diverbiaque tantum ipsorum voci relicta.* [19] *Postquam lege hac fabularum ab risu*

menti, quae partibus inter se connexis et aptis constarent, non, ut Saturae, confunderent et miscerent res plane diversas ac varias. Distinctius haec expressit Valer. Max. II, 4, 4. ubi Livium excripsit: *A Saturis primus omnium poeta Livius ad fabularum argumenta spectantium animos transtulit.*

16 *omnes* scil. fabularum auctores, vel poetae dramatici. Ellipsis dura est, et verba quoque, parenthesi inclusa, videntur loco suo mota esse, atque post voc. *revocatus* vel *obtudisset* ponenda.

17 *vocem obtudisset*, saepius cantando vocem fecisset infirmiorem et raucam.

18 Livius Andronicus, quum raucus esset factus, puerum accivit, qui ad modos tibiae caneret s. declamaret, ipse vero *canticum egit motu* scil. manuum et totius corporis, h. e. soliloquium, quod a puero canebatur, histrionum more expressit gesticulatione, (quo sensu etiam *canticum agere* dixit Suet. Galb. 13. ubi v. Ernesti) et quidem multo acriori ac vehementiori, quum non simul canere vocemque intendere opus esset. Ita quoque Valer. Max. II, 4, 4. haec verba interpretatus est: *Adhibito pueri et tibicinis concentu gesticulationem tacitus peregit.* — *Canticum* Romani vocabant *μονολογίαν* vel soliloquium, quod scil. ad modos tibiae canitur aut recitatur; *diverbia* autem dialogum s. colloquia duorum pluriumve actorum. Diomedes III. p. 488. collect. Putsch. *Membra*, inquit, *comoediarum tria sunt, diverbium, canticum, chorus. Diverbia sunt eae comoediarum partes, in quibus diversorum personae versantur. In canticis autem una tantum debet esse persona; aut, si duae fuerint, ita debent esse, ut ex occulto una audiat, nec colloquatur, sed secum, si opus fuerit, verba faciat. In choris vero numerus personarum definitus non est.*

19 Interpretes tantum non omnes iunxisse verba *ad manum histrionibus*, eaque pro *ad manum histrionum* posita accepisse videntur. Gronovius et Rambach. ad Casaub. p. 185 exponunt: tacitae histrionis gesticulationi, quae saltando fiebat et loquaci manu, cantando respondere et pronunciare modulate, quae hi-

ac soluto ioco res avocabatur et ludus in artem paulatim verterat; iuventus, histrionibus fabellarum actu relicto, ipsa inter se more antiquo ridicula intexta versibus iaçitare coepit: [20] *quae inde exodia postea appellata* [21] *consertaque fabellis potissimum Atellanis sunt. Quod genus ludorum ab Oscis acceptum tenuit iuventus,*

strio agat. Turnebus in Animadv. III, 23 et Ferrarius: histriones coeperunt *ad manum*, in promtu, in praesentia, *(zur Seite)* habere, qui cantaret, et quo pronunciante ipsi saltarent. Koenig: Histriones dicebantur, qui saltabant et gesticulabantur, quorum voci etiam *diverbia* (dialogus, das, was gesprochen wurde) relicta erant, *cantica* autem (soliloquia) relata ad tragoedos, qui ad histrionum gestus accommodate canebant. Ernesti: *Cantare ad manum* dicitur de histrionibus, quum recitantes s. cantantes illud ipsum exprimunt, quod ab saltatoribus gesticulando significatur. Salmasius ad Vopisc. Carin. 19. emendabat *ad manum saltari, χειρονομεῖν.* — Equidem verba *ad manum cantare* eodem sensu capio, quo Livius modo dixerat *canticum agere motu*, ut sententia h. l. sit: Inde ab histrionibus cantica gesticulatione, sola vero diverbia voce s. canendo exprimi coepta.

20 Bene haec *παραφράζει* Casaubonus p. 182. „Fabularum compositione inventa, refrixit initio Satira; verum hoc tantisper, dum mos obtinuit, ut ipsi poetae suas in scena fabulas agerent: ubi vero agendi partes ad histriones sunt translatae, retulit in scenam ipsa iuventus Romana risus iocosque priorum Satirarum; non quidem, ut fabulas excluderent, sed ut fabulis ipsis, praesertim autem Atellanis, adiungerentur sive insererentur."

21 Satirae quum fabulis adiungerentur, *Exodia* (*Intermezzi, Nachspiele*) dici coepere. Cf. Iuven. III, 175. VI, 71. Suet. Tiber. 45. et Domit. 10. Casaub. p. 184 seq. „Ut Satyricae, inquit, tragicis dramatis adiectae sunt a Graecis ad temperandam tragoediae moestitiam; sic Satiras sive Exodia, simillimam ob causam post tragoedias produci solita, memoriae quidam prodiderunt. Scholiastes Iuven. III, 175. *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, quod ridiculus foret, ut, quidquid lacrymarum atque tristitiae coegissent ex tragicis affectibus, huius spectaculi risus detergeret.* — *Exodium* ita dictum, vel quia singulorum diverbiorum fini subiiciebatur, vel quia extremae fabulae semel. Sic inter chorica mele Graecorum dramatum, quod ab introeuntibus in scenam cantabatur, *εἰσόδιον* dicebant; quod ab exeuntibus, *ἔξόδιον*." Cf. Eichstaedt p. 84.

nec ab histrionibus pollui passa est. Eo institutum manet, ut actores Atellanarum nec tribu moveantur, et stipendia, tamquam expertes artis ludicrae, faciant. In his fabulis, ab *Atella*, Oscorum in Campania oppido, sic dictis, (unde actores earum Osce etiam loquebantur) sermo quidem rudis erat et impolitus, sed facetus potius et ridiculus, quam obscoenus et lascivus, argumentum quoque castum et sententiae purae atque honestae: unde Valer. Max. II, 4, 4. dicit, *hoc genus delectationis Italica severitate* [22] *temperatum ideoque vacuum nota* fuisse. Videntur illae prorsus fere congruisse fabulis Graecorum comico-satyricis, tum in argumenti delectu et tractatione, in petulantia, dicacitate et audacia dictionis, in actorum et saltationis indole et in ipsa actione, tum in eo, quod seorsum, nec adiunctae tragoediis, exhiberentur. (v. Eichstaedt de dram. Graec. com. sat. p. 53. 64. 65. 75 seq. et 84. ubi etiam de noto Diomedis loco lib. III. p. 487. ed. Putsch. ita disputat: „Diomedes Atellanae Romanae a Graecorum Satyris distantiam sic aperuit, utriusque ut Satyrices, a Graecis tractatae, speciem et formam quodam modo indicasse videatur. *Latina*, inquit, *Atellana a Graeca Satyrica differt: quod in Satyrica VERE Satyrorum personae inducuntur, aut si quae sunt ridiculae, similes Satyris, Autolycus, Busiris; in Atellana Oscae personae, ut Maccus.* [23] Quo in loco duo se nobis offerunt digna observatu; alterum, quod Satyrorum inductio ab Atellanis plane aliena iudicatur, alterum, quod eadem Graecorum satyricis fabulis non sine exceptione quadam tribuitur. At vero si fabulas unice respiciamus, a tragicis poetis profectas, ignoraverunt sane hanc exceptionem Graeci. Diomedem itaque arbitror fabulas comico-satyricas simul mente descriptioneque comprehendisse et, sicuti tragicis Satyros, ita his Autolycum

22 Hac *Italica severitate* designari Satiram, Atellanis coniunctam, non persuasit nobis Casaub. p. 181.

23 Ita hunc locum emendarunt Casaub. p. 95. 96. Voss. Inst. Poet. II, 35. §. 6. Blankenburg ad Sulzer. T. I. p. 518.

et Busirin adscripsisse.") Conf. tamen extrema huius Comment. verba.

Praeter illa, quae breviter memoravi, carmina Romanorum maledica, etiam *iambica* [24] ab iis Graecorum exemplo et imitatione scripta, sed sero demum, etsi iam a Catullo, Bibaculo et aliis ante Horatium, qui tamen illorum nomina gloriamque obscuravit, et hinc gloriatur in Epist. I, 19, 23—34. *Parios ego primus Iambos Ostendi Latio*, (in Epodis et Odis quibusdam contumeliosis) *numeros animosque sequutus Archilochi, non res et agentia verba Lycamben* cet. Conf. Horat. Od. III, 30, 13. 14. Propert. III, 1, 3. 4. et ad hh. ll. Intpp. Quintilianus (Inst. Or. X, 1. §. 96.) *Iambus*, inquit, *non sane a Romanis celebratus est, ut proprium opus; a quibusdam interpositus: cuius acerbitas in Catullo, Bibaculo, Horatio: quamquam illi* (Catullo) *epodos intervenire* (h. e. ex interpretatione Gesneri, *ἐπῳδοὺς*, versiculos breviores longioribus, dimetros trimetris, *accinentes* quasi s. *succinentes*, i. e. subiunctos, ut in XI prioribus Horatii Epodis) *non reperiatur.*

Ad *Satiram* Romanorum *δραματικὴν* et *διαλογικὴν*, quae antiquissima fuit et tum ante Livii Andronici tempora, tum *Exordiorum* nomine post illa diu viguit, (v. sup. not. 14.) accessit deinde *Satira διδακτικὴ* et *διηγηματικὴ*, et quidem duplicis generis, *Enniana* et *Lucilliana*; nam *Varroniana*, de qua infra disputandi locus erit, commode ad priorem referri potest. Q. ENNIVS, poeta celeberrimus, Graecis literis iam aliquantum imbutus et Scipioni Africano maiori familiarissimus, qui natus est Rudiis, opp. Calabriae prope Tarentum sinumque Tarentinum, [25] et vixit ab a. V. c. DXV ad DLXXXV, [26] non modo carminis Romanorum heroici poetarumque epicorum parens fuit, sed etiam Horat. Sat. I, 10, 66. *rudis* (h. e. novi et adhuc

24 Cf. sup. not. 10.

25 Inde *Rudius homo* dicitur Cic. Arch. 10. *Rudinus* Cic. Or. III, 42 extr. et Auson. Idyll. XII, 17. *Tarentinus* Hieron. Chron. Euseb. Olymp. 135.

26 v. Cic. Brut. 18. et de Sen. 5.

impoliti) *et Graecis intacti carminis* (Satirae didacticae) *auctor* dicitur. [27] Quot Satiras scripserit, non constat: liber IV ad Porphyrionc, et VI a Donato ad Terent. Phorm. II, 2, 25. laudatur; (nisi librariorum incuria numeri sunt confusi) et singuli libri singulas comprehendisse videntur Satiras, unde illi plerumque, non hae memorantur. Earum non nisi perpaucae inveniuntur reliquiae, quas e Gell. II, 29. XVIII, 2. Servio ad Virg. Aen. XII, 121. Nonio (in vocc. *obstringillare, politiones* et *criminat*) aliisque Grammaticis collegere Columna, Merula, Hesselius et Casaub. de Sat. Rom. p. 193. 194. ubi nota exhibet duo maiora fragmenta, sed fontem, unde hausta sint, non indicat. Alterum astrologos somniorumque interpretes notat, et Iuvenalis forte menti in Sat. VI, 511 — 591. obversabatur: alterum venustam libidinosae mulieris descriptionem continet. Illud legitur ap. Cic. Div. I, 58. et ibi Ennio certe tribuitur: utrumque vero e Satiris potius, quam fabulis huius poetae depromtum esse crediderim. Ceterum de indole Satirarum Ennii ab antiquis scriptoribus haud scio an quidquam memoriae proditum sit, nisi quod Quintilianus Inst. Or. IX, 2, 36. tradit, Mortem ac Vitam contendentes ab eo inductas esse, et aliis laudatur Asotus s. Sotadicus, titulus Satirae Enniauae, in qua luxuriosi vel dissoluti hominis imaginem adumbrasse videtur. [28] Ex his tamen indiciis et ex ipsis fragmentis huius poetae probabili iudicio colligitur, Satiras eius fuisse *varios* carminum lusus, magna et metri et argumenti diversitate conspicuos et non plane quidem respuentes dialogi formam, sed animandis tantum orationis coloribus adhibentes, neque comicum derisum, sed risum potius satiricum sectantes [29] in rebus, e vita communi petitis

27 Casaubonus p. 197 ingeniose suspicatur legendum esse: *Quam Rudius, Graecis intacti carminis auctor.* Cf. not. 25.

28 v. Flögel T. II. p. 7. et Blankenburg T. IV. p. 145.

29 Ita *risum* a *derisu* distinxit Eichstaedt p. 62. duce Quintil. I. O. VI, 3. et inpr. Platnero in Nova Anthropol. T. I. p. 389–406.

et ad utilitatem communem moresque hominum spectantibus.

Ab hac *Satira Enniana* differebat *Luciliana*, cuius auctor C. LVCILIVS, Eques Romanus magnusque Pompeii Magni avunculus, qui a patria, Suessa Aurunca, opp. Campaniae, Iuven. I, 20. *magnus Auruncae alumnus* dicitur, vixit ab a. V. c. DCVI ad DCLI et Satirarum libros XXX (vel totidem forsan Satiras) scripsit, quarum fragmenta tantum, sed non pauca, supersunt. [30] Is enim primum heroico plerumque metro usus est, et raro tantum iambico vel trochaico. Deinde tum facetior et urbanior, tum limatior fuit, quam Ennius et poetarum seniorum turba. [31] Denique Satira eius ab Enniana discrepat et in

30 Collecta sunt ea primum a Stephanis, deinde a Fr. Dousa Lugd. Bat. 1597. 4. quam editionem recudendam curarunt Vulpius Patavii 1739. Maittarius in Corp. Lat. Poet., Havercamp. ad calcem Censorini Lugd. Bat. 1743. 8. et editores Bipont. Iuven. et Persii.

31 v. Horat. Sat. I, 4, 7. 8. et 10, 6. seq. Cic. Or. I, 16. II, 6. et ad Div. IX, 15. ubi *antiqua* eius et *vernacula festivitas* laudatur, quae videtur praecipua fuisse causa, quare Lucilius eiusque Satira Romanis tam diu in deliciis fuerit. v. Wieland ad Horat. Sat. I, 4. not. 1. et Manso p. 419–442. Nam idem Horatius II. II. Sat. I, 4. 8 seq. et 10, 1–30. 46–71. contendit, eum fuisse *durum componere versus — pigrum ferre recte scribendi laborem — eum fluere lutulentum, saepe ferentem plura tollenda relinquendis, —* qui *detereret sibi multa, si foret hoc nostrum fato delatus in aevum*, et qui *non magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis miscuit.* Hoc iudicium improbat Quintilianus Inst. Or. X, 1, 93. *Lucilius quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, ut eum non eiusdem modo operis auctoribus, sed omnibus poetis praeferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui* (Sat. I, 4, 11.) *Lucilium fluere lutulentum et, esse aliquid, quod tollere possis, putat. Nam et eruditio in eo mira, et libertas atque inde acerbitas et abunde salis. Multo est tersior ac purus magis Horatius et ad notandos hominum mores praecipuus.* Enimvero Horatius easdem ei laudes tribuit, et quae vituperat, recte vituperasse videtur, immo excusare, partem vitiorum tempori imputans. Cf. Wieland et Manso II. II.

materia et in forma, sive in argumento et in ratione consilioque, quod in eo tractando sequutus est: non enim saepe, ut Ennius, sed unice ac semper id egit, ut mores hominum, et quidem acerbis ime, notaret, nec vitia tantum, sed personas quoque, iis contaminatas, nommatim et summa libertate, nulla dignitatis ratione habita, perstringeret; [32] quumque veteris Graecorum comoediae studio ingenium eius formatum huiusque veluti succo nutritum esset, illius non modo sermonem quotidianum ac paene pedestrem, qui satiris inde proprius fuit, v. Horat. Epist. I, 4, 1. et Sat. I, 4, 39 — 62. II, 6, 17.) sed venenatos etiam sales et dicacitatem aemulatus est. Et haec est illa *libertas verborum*, quae ei a Cic. ad Div. XII, 16. et aliis tribuitur; hic est *styli nasus*, (dicacitas) *ab eo primum conditus*, (v. Plin. Praef. Hist. Nat.) et singularis ille *character Lucilianus* (Varr. R. R. III, 2, 17.) et Satirae Lucilianae, qui tam ex fragmentis eius, quam ex veterum scriptorum testimoniis (inpr. Horat. Sat. I, 4, 1 — 8. I, 10, 1 — 30. 43 — 71. II, 1, 62 — 70. Pers. I, 114 seq. et Iuvenal. I, 152 seq. 165 seq.) cognoscitur. Diomedes lib. III. p. 482. ed. Putsch. *Satira*, inquit, *est carmen apud Romanos nunc quidem maledicum et ad carpenda hominum vitia archaeae comoediae charactere compositum: quale scripserunt Lucilius et Horatius et Persius. Sed olim carmen, quod ex variis poematibus constabat, Satira dicebatur, quale scripserunt Pacuvius et Ennius.* Quintilianus Inst. Or. X, 1, 93. *Satira tota nostra est: in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius.* Evanthius, seu quisquis auctor fuit libelli de Trag. et Com. (in Thes. Gronov. T. VIII. et in editt. Terent. Wesserhov. T. I. p. LV. Lindenbrog. p. 27. et Zeuniana) *Quum poetae abuti licentius stylo* (in versibus Fescenninis) *et passim laedere ex libidine coepissent plures bonos, ne quisquam in alterum carmen infame proponeret, lege* (in

32 Dousa (in nota p. 185 ed. Havercamp.) monet, in pauculis fragmentis exagitari XVI clarissimos Romanos, et mortuos quoque poetas, Euripidem, Ennium, Caecilium, Pacuvium, Accium.

XII Tabulis) *lata siluere. Et hinc deinde aliud genus fabulae, id est Satira, sumsit exordium:* (Fescenninis versibus in scena successit Satura prisca et dramatica [33]) *quae a Satyris, quos illotos semper ac petulantes deos scimus esse, vocitata est: etsi aliunde nomen traxisse prave putant alii. Haec, quae Satira dicitur,* (et Exodia) *eiusmodi fuit, ut in ea quamvis duro et veluti agresti ioco, de vitiis civium tamen sine ullo proprii nominis titulo carmen esset. Quod item genus comoediae* (Satira dramatica) *multis obfuit poetis, quum in suspicionem potentibus civibus venissent, illorum facta descripsisse in peius ac deformasse genus stylo carminis; quod primo Lucilius novo conscripsit modo, ut poesin inde faceret,* (singulare carminum genus, quod non ageretur in scena, sed legeretur, non dramaticum esset, sed didacticum) *id est, unius carminis plures libros.*

Satira itaque a Lucilio inventa, et praecipue ab Horatio, Persio ac Iuvenale, sed ab unoquoque diversa ratione exculta, est illud carminum genus, quod vivis coloribus imaginibusque mores hominum adumbrare, et tum virtutem praeceptis, quorum gravitas comitate plerumque ac festivitate condita est, commendare, tum errores potissimum ac vitia, luculentis exemplis salibusque modo urbanis modo nigris, vel risui vel invidiae exponere, adeoque multiplici poseos, dramaticae potissimum, arte argumenta e vita quotidiana depromta tractare, et sic lectores tam delectare, quam docere et emendare conatur. Utrum haec Satira sit iustum poema nec ne, in quaestionem vocarunt Horat. Sat. I, 4, 39 — 64. Wieland ad h. l. not. 7. Casaub. de Sat. Rom. II, 5. (ubi conf. Rambach) et alii, qui in poseos naturam diligentius inquisivere, inpr. Astius de Platonis Phaedro p. 44 seq.

Iam si quaeritur, num et nomen et ipsum carminis genus, sive alterutrum, Romanis proprium fuerit, an a Grae-

33 Ita obscurum Grammatici locum intelligo, quem alio sensu cepit Casaub. p. 23. alio Blankenb. ad Sulzer. T. IV. p. 126. 138. alio Eichstaedt p. 56. 57. et alio denique Manso p. 110. 411.

cis, ut quidquid ad artes scientiasque spectat, petitum et satyricae eorum poesi cognatum; Grammatici certant et adhuc sub iudice lis est. Illud propugnarunt in primis Ios. Scaliger, Casaubonus, Spanhemius, Rambachius, Rigaltius, Dacerius, Manso et Koenig; hoc Iul. Caes. Scaliger,[34] Dan. Heinsius, Vulpius, Flögelius, Blankenburg et Conz. Hinc etiam nomen varie scribitur; ab his *Satyra,* ab illis vero, quos sequutus sum, *Satura* vel *Satira;* nam utraque scriptura in plerisque Satiricorum codicibus MSS. reperitur, et nihil differt inter eas, ut inter *optumus* et *optimus, maxumus* et *maximus* al. *Saturam* nonnulli dictam existimant a *saturitate* sive abundantia, (voce et significatione a Graecis desumta, quod colligitur ex Hesychio, qui docet, σατορας s. σατηρορους esse σκαφας βοτρυων, vasa racemorum plena, παρα Λακωσι) alii a nomine *satur,* (v. c. Isidorus, qui facete monet: *aut a saturis nomen Saturae dictum, qui multa habent; vel ob ea, quae per vinolentiam* (libere et mordaciter) *dicunt, ut ebrii,* quam posteriorem rationem distinctius exponit Porphyrion) plerique autem a rebus *saturis,* h. e. multiplicibus et miscellis, (v. c. *gestu* vel *lance satura,* variis primitiis referta et oblata diis ruralibus, vel *lege satura,* multa capita variasve res comprehendente)[35] adeoque a

34 In Art. poet. lib. I. c. 12. *Idcirco falluntur,* inquit, *qui putant, Satyram esse latinam totam: a Graecis enim et inchoata et perfecta primum, a Latinis deinde accepta, atque extra scenam exculta. Quamobrem non a satura vel lege vel lance dicta est, ut frustra et temere satagunt grammatici: quin has a Satyris dictas puto. Cum lancibus enim prodibant et canistellis pomorum omni genere plenis, quibus Nymphas alliicerent.* Fuere etiam Grammatici, qui *Satiram* vel potius *Satyram* a *Satyris* dictam putarent, v. c. Evanthius in loco supra adscripto, et Diomedes, qui mox a nobis laudabitur, sed dubitanter scripsit.

35 Casaub. p. 250–255. „Erat mos antiquorum, quando Cereri, Baccho aut aliis diis agri annua vota solverent pro lato frugum fructuumque proventu, ut primitias rerum collectarum in lancem congestas cuique deo pro ratione eius cultus offerrent. In ritibus Graecorum huiusmodi sa-

mixtura variarum rerum, vel argumenti, vel metrorum, vel sermonis poetici et pedestris. Quam etymologiam omnibus Satirae Romanae speciebus (antiquissimae, Ennianae, Lucilianae et Varronianae [36]) congruere dicunt, eamque firmant tum verbis Iuven. I, 85. 86.

cra miscella vocantur *πάγκαρπος θυσία* et *πανσπερμία*, aut *πανσία* vel *πυανεψία*, quum leguminibus fiebat sacrum; item *εἰρεσιώνη*. Latini vero lances ita refertas variarum rerum copia *lances saturas*, vel simpl. *saturas* appellarunt. *Satur* enim pro pleno et cui nihil deesset usurpabant: sic *color satur*, cui ad perfectionem nihil deest, quando lana colorem *θυσσοποιὸν* imbibit. A similitudine huius lancis etiam aliarum rerum mixturas appellarunt *saturas*. Verrius Flaccus: *Satura cibi genus, ex variis rebus conditum.* Hoc quoque uberius Diomedes. *Quoddam*, inquit, *genus farciminis multis rebus refertum Saturam dicit Varro vocitatum. Est autem hoc positum in II libro Plautinarum quaestionum. Satura est, ubi uva passa et polenta et nuclei pinei ex mulso conspersi: ad haec alii addunt et de malo punico grana.* Sic et voces *πανσπερμία* et *πάγκαρπος* quamlibet mixtionem e multis diversisque rebus ac *κυκεῶνα* denotant: — et quum in foro leges unica rogatione ferebantur multorum capitum, aut veteres leges interpolabantur adiectione novorum capitum, *saturas* vocabant h. e. miscellas, quomodo a ICtis lex Iulia Papia Poppaea nominatur *miscella*, quia et multa et diversa capita continebat. Hinc natum proverbium, *per saturam legem ferre*, quum raptim, neque viritim dictis sententiis aliquid senatores decernebant; et ut apud Festum loquitur Laelius, *quasi per saturam sententiis exquisitis.* (Cf. Crenii not. ad Casaub. p. 253. 254. VV. DD. ad Sallust. b. Iug. c. 29. et Ernesti clav. Cic. ad leg. Caeciliam Didiam.) — Laudatur etiam Lactant. I, 21. Pescennius Festus in libris *Historiarum per saturam;* hoc est, ut Graeci similes libros inscribere soliti, *Ποικίλης ἱστορίας*, vel *Ἀμαλθείας κέρας*, aut *Τῶν σποράδην λεγομένων*, aut denique, Sosipatro interprete, *Πανδέκτης ἱστοριῶν*. Propius ad vocem *Satura* accesserunt, qui libros suos inscripserunt *Πίνακας* h. e. lances, (immo tabulas) vel *Πινακίδια*. Quarum *ἐπιγραφῶν* exempla in Praef. Plinii et ap. Sueton. in Aurelio Opilio Grammatico." (Cf. Gell. I, 8.)

36 De Satira Varroniana sermo erit in commentatione seq. De reliquis iam supra egi. Qui vero *Satiram* hinc ita definierunt, ut sit carmen, cuius argumentum farragine vel mixtura diversorum vitiorum contineatur, nominis potius vim et etymologiam, quam carminis naturam respexerunt; quod recte iam explosit D. Hein-

Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli;

tum testimoniis veterum Grammaticorum; v. c. Diomedis lib. III. p. 483. collect. Putsch. *Satira dicta sive a Satyris, quod similiter in hoc carmine ridiculae res pudendaeque dicuntur, quae velut a Satyris proferuntur et fiunt; sive a Satura lance, quae referta variis multisque primitiis sacris Cereris inferebatur; vel a copia et saturitate rei Satura vocabatur: cuius generis lancem et Virgil. in Georg. II,* 194. *et* 394. *meminit. Alii dictam putant a lege satura, quae uno rogatu multa simul comprehendat, ut scilicet et Satira carmina multa simul et poemata comprehenduntur: cuius legis Lucilius meminit in primo: Per Saturam Aedilem factum, qui legibus solvat.* Isidor. Orig. V, 6. *Satura vero lex est, quae de pluribus rebus simul loquitur, dicta a copia rerum et quasi a satietate, unde et Satiram scribere est poemata varia condere, ut Horatii, Iuvenalis et Persii.* Conf. Festus in voc. *Satura,* et Acron vel Porphyr. ad Horat. Sat. I, 1. pr.

Meo qualicumque iudicio omnis quidem res, toties et a tam multis in quaestionem vocata, non magni adeo momenti est, et quemadmodum Casaubonus aliique, qui *Saturam* vel *Satiram* ita definiunt, ut sit carmen, cuius argumentum farragine seu mixtura diversorum vitiorum rerumque contineatur, nominis potius vim et etymologiam, quam carminis naturam respexisse, ita Jul. Scaliger, Dan. Heinsius aliique similitudini vocabulorum *Satyrice, Satyri* et *Satyra* nimium tribuisse videri possunt, et quamvis nomen omnino Graecae sit originis, tamen *Satura* rectius

sius. Omnino autem notandum, Graecis et Romanis non, ut nobis, distinctas fuisse et accuratas diversorum poescos generum carminumque divisiones, neque ex natura semper cuiusque petitas, sed saepe a metro, (unde *Iambi* v. c. dicti) vel aliunde desumtas. Veteres quoque scriptores libros suos plerumque sine titulo in vulgus videntur emisisse, vel de eo non admodum laborasse: et inscriptiones illorum Grammaticis fere debentur. Cf. not. 38.

scribitur, quam *Satyra* et *Satira;* nam veteres Romani Graecum *υ* ut breve Gallorum *u* pronuntiabant, Grammatici vero substituebant *y* et indocti, aut qui sibi forte docti videbantur, *i*, v. c. *inclytus* et *inclitus, lacrymae* et *lacrimae* pro *inclutus* et *lacrumae,* quae vera scriptura in multis codd. MSS. reperitur. Multo autem probabilius est, non modo hoc carminum genus, de quo quaeritur, sed etiam nomen eius, saltem huius usum, Romanis proprium fuisse, quam a Graecis profectum. Nam primum omnem fere dubitationem eximunt testimonia Horatii (Sat. I, 10. 66. ubi Ennius *rudis et Graecis intacti carminis auctor* dicitur) et Quintiliani, (Inst. Or. X, 1, 93. *Satira tota nostra est, in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius)* quae profecto longe digniora sunt fide, quam incertae recentiorum Criticorum coniecturae.[37] Deinde illa carpendi alios pravosque hominum mores ridendi ratio neque a Graecis verbo aliquo, a Satyris petito, insignita est, (nam ipsum *σατυρίζειν* lasciviam potius petulan-

37 Wielandi nota 15 ad Horat. l.l. est haec: „Vermuthlich ist hier der alte Dichter Ennius gemeint. Wie übrigens, nachdem Horaz, der mit der griechischen Literatur sehr bekannt war, die Satyre so ausdrücklich zu einer römischen Erfindung macht und hierin von einem beyder Sprachen so kundigen Kunstrichter, als Quintilian war, unterstützt wird, ein moderner Grammatiker sich einfallen lassen konnte, das Gegentheil zu behaupten, würde kaum begreiflich seyn, wenn es nicht Jul. Caes. Scaliger wäre. Jene konnten mit voller Kenntnifs der Sache sprechen; denn sie hatten noch alle Producte der griechischen Literatur vor sich. Wir sprechen vom *Margites* des Homer, von den sogenannten *Sillen* des Xenophanes und Timon, *die wir nicht mehr haben,* und also mit den Satyren der Römer nicht vergleichen können, und wollen gleichwohl mehr von der Sache wissen als Horaz und Quintilian! — Hr. Flögel hat diese Materie in s. Gesch. d. kom. Lit. II. B. S. 12 ff. mit so vieler Sachkenntnifs, als davon zu haben ist, aus einander gesetzt, und gegen die Behauptung des H. und Q. mit vieler Bescheidenheit Zweifel vorgetragen, die, wie mich däucht, blos deswegen nicht aufzulösen sind, weil keine griechische Gedichte mehr vorhanden sind, die mit den Lucilischen, Horaz. oder Juven. Satyren verglichen werden könnten.“

tem, quam mordacitatem, significat, et Satyri quoque salaces quidem vel petulantes et saltatores, non autem dicaces fingi solebant) neque singulare aliquod, a Graecis excultum, poeseos carminumque genus umquam constituit, ad quod illa, quam supra dedi, Ennianae et potissimum Lucilianae Satirae descriptio ita transferri queat, ut non magna deprehendatur dissimilitudo. [38] Aliquam quidem cum hac

38 Koenig p. 11. „Omnino, inquit, haec vitia, stultitiam et pravos hominum mores ridendi et vituperandi ratio numqnam singulare aliquod carminum genus, proprio aliquo nomine insignitum, apud Graecos constituit, sed modo epica, modo lyrica, modo dramatica, modo didactica forma prodiit induta, ita tamen, ut dicacitas semper fere in certos quosdam homines, non in vitia ipsa, a personarum complexu disiuncta, exerceretur.“ p. 23. „Sed sit nomen vel maxime Graecae originis, quod de multis verbis latinis probabili ratione disputare possis, hoc tamen constat, Graecos eodem ad carminis aliquod genus, praesertim satiricum, numquam fuisse usos, adeoque usus saltem, ad quem Romani illud adhibuerunt, novus est dicendus. “p. 24.„ Genus hoc carpendi alios et ridendi verbisque mordacibus incessendi nusquam Graeci verbo aliquo, a Satyris petito, insigniverunt, sed aliis omnibus potius usi sunt, *σκωπτειν*, *διασυρειν*, *κωμωδειν*, *ἰαμβιζειν*, *ἐφυβριζειν*, ipsumque *σατυριζειν* de lascivia petulanter se exserente, non de mordacitate et subsannatione acceperunt; atque *του παιζειν* vis et significatio, quod Satyrorum proprium esse dicitur, de petulanti eorum saltatione potius, quam de dicacitate in alios se exserente interpretandum est. Satyri quidem erant salaces, petulantes, saltatores; eos autem dicteriis alios incessisse, nusquam apud Graecos, eo saltem nondum tempore, quo drama satyricum vigeret, legere me memini, neque hoc in illo dramate, in scena agendo, obtinuisse existimo.“ p. 25. „Nomen *satirae* ad Ennianas et Pacuvianas satiras, in quibus primum adhibitum est, proprie pertinuit, non ad singula carmina Horatii, Persii et Iuvenalis. Nam ab Ennio et Pacuvio libros integros *Satirarum* nomine insignitos fuisse, non singula librorum segmenta, quorum varietate erant compositi, satis constare videtur ex Varrone, illorum virorum imitatore, cuius satiram eamdem Gellius I, 22 sub *satirae*, et XIII, 11 sub *libri* nomine excitat. (Cf. quae supra de Ennio dixi.) Forsan etiam Lucilius libros, non eorum diversi argumenti sectiones, *Satiras* inscripsit. Verum progressu temporis tandem verbum hoc antiquam suam vim amisisse, et ad scribendi genus

Satira cognationem habuerunt fabulae Graecorum satyricae, in primis comicorum poetarum, et maiorem forte Silli, de quibus supra disputavi. Sed illarum et materies et forma fuit diversa: [39] hi vero didactica quidem erant carmina, at differebant argumento eiusque tractandi consi-

Lucilianum translatum esse, valde probabile est. Cf. Horat. Sat. II, 1, 1. et Stat. Sylv. I, 3, 103. Sed Horatium singulis carminibus Satirarum nomen non imposuisse, Cruquius in comm. suo ex vetustiss. codd., in quibus haec carmina *Eclogae* inscribuntur, extra omnem dubitationis aleam mihi videtur posuisse. Ex ipsis etiam carminibus constat, singula primum ad amicos esse missa et paucis admodum recitata, Sat. I, 4, 73 sq. deinde vel ab ipso auctore, vel ab alio Venusinae musae amante, (immo a Grammaticis; cf. Heyne de carm. bucol. T. I. edit. Virgil. sec. p. 18.) *eclogae* nomine singulis fortasse indito, in libros collecta et digesta videntur. In ipsorum numero quaedam quoque sunt, quibus *Satirae* titulus, sive antiquam verbi vim retinueris, sive novam illam subieceris, parum convenire videatur, nisi contenderis, Horatium vel ea carmina, quae certo et finito alicui generi subiungi non potuissent, eadem inscriptione, cui minime respondderent, gaudere voluisse. Pari modo *Sermonum* et *Epistolarum* inscriptionem ab Horatio esse profectam, probari nullo modo potest, quamquam ipse huic rei occasionem dederit Sat. I, 4, 39 sq. Epist. I, 4, 1. II, 1, 250 sq. (*Libellos* vocat Satiras Epist. I, 13, 4.) Sed vetustam eam esse probat Sidon. Apollin. Epist. ad Tonant. Etiam grammatici *epistolas* Horatii et *sermones* citant. De Persio, quomodo librum suum inscripserit aut singula carmina, nihil certi liquet. Pithoeus in vetusto aliquo cod. in singulis paginis hunc titulum invenisse testatur: *Thebaidorum Persii Satyra*, et in extremo: *Explicuit Theb. P. satyra feliciter.* Caeterum a Sosippo Charis. p. 66 in collect. Putsch. *Satira* I Persii citatur. In Iuvenale autem libri a grammaticis semper memorantur. — Quia autem Horatius, Persius et Iuvenalis Lucilii scribendi genus, sua tamen quisque ratione, secuti sunt, inter eos auctores, qui saturam seu saturas scripserunt, iure sunt relati, eorumque libris seu carminibus singulis is titulus, cuius ipsi auctores forsan non fuerunt, a librariis est inscriptus." Cf. not. 35.

39 Cel. Eichstaedt p. 59–64. „In *tragicis*, inquit, Graecorum Satyris, ad quos revocata fere est omnis quaestio, quemadmodum permulta sunt, quae diversa reperiantur a Romanae ingenio Satirae: ita si hanc conferre cum ea Satyrica instituerimus, quam *comici* Graecorum poetae variis modis excoluerunt, (v. sup. not. 9.) facillime arctiorem quamdam fuisse harum propinquitatem ac

lio, quod ad solos vel philosophos vel poetas eorumque errores, non ad vitae quotidianae mores horumque emendationem spectabat; neque dubito, quin rerum quoque tractationem magnopere discrepasse intelligeretur, si integri

necessitudinem, intelligemus. Nam ut omittam nunc Satyrorum choros, quos comica Graecorum Satyrice, aeque ac Romanorum Satira, aut parcius adscivit, aut penitus sustulit; (v. sup. not. 9.) utramque etiam hac in re deprehendimus conspiravisse, quod argumenta peterent e vita quotidiana, quod notarent et designarent turpitudinem domesticam, saepe numero etiam turpiter, quod aequales vi ridiculi vulnerarent. Quorum nihil cadit in tragicam Satyricen. Verum enim vero propter hanc similitudinem equidem non ausim partes illorum sequi, qui graecam Satyricam procreatricem quamdam latinarum Satirarum et quasi parentem iudicaverunt. Nam et gravissimi auctores, Horatius et Quintilianus, inventioni eas Romanorum vindicant, et a veri specie neutiquam abhorret, eas e compositis temere ac rudibus iocis et dicteriis fuisse enatas, quae priscis temporibus iuventus Romana per otium et lasciviam alternis soleret in scena effundere. Praeterea non modo in argumento eiusque tractandi consilio, verum etiam in ipsa tractatione magna reperitur dissimilitudo. Primum enim si *argumentum* spectetur, quod situm est in variis ridiculi generibus, cum fabulis comico-satyricis Graecorum componi nullo pacto potest Horatiana Satira, potest quodam modo Luciliana, quae imaginem referebat antiquae Comicorum dicacitatis. Quippe quam Horatii venusta urbanitas coluit, Persii gravitas acuit et Iuvenalis austeritas tamquam veneno armavit, Satira, quod a morum integritate severitateque profecta, iudicio de rebus humanis liberali mentisque generosae honesta indignatione niteretur, (v. Dusch. Briefe zur Bild. d. Geschmacks P. VI. p. 1–77.) materiem omnem ridiculi repetiit ab istis gravioribus vitiis, quae essent in vita hominum et moribus quaeque satyricis salibus perfricata coerceri possent et salutis publicae causa emendari. Graecorum contra Satyrice, dicacitatis laude contenta, non tam risum sectata est satyricum, quam comicum derisum, (cf. sup. not. 29.) et cavillandi magis libidine excitata, quam corrigendi studio impulsa, modo fortunas civium, modo corporis deformitatem et alia leviora vitia, quae Comicorum solent ludibriis agitari, contumeliarum aculeis lacessivit, ita ut ne ingenuitatem quidem praestaret et ruborem suum verborum turpitudine et rerum obscoenitate vitanda. Quam quidem ridiculi speciem, in oratione Comicorum velut exuberantem, longe superavit Romanorum poeta-

superessent Silli, nec potius perpauca eorum fragmenta, quae exactam comparationem non admittunt. Non etiam repugnabimus, si quis contenderit, Ennium et praecipue Lucilium eiusque imitatores duxisse colores quosdam et sales hausisse ex Graecorum vetere comoedia, (v. Horat. Sat. I, 4, 1 seq. 10, 14 seq. et Pers. I, 123 seq.) Iambis, Sillis et fabulis satyricis. Verum propterea neque Graeci Satiras scripsisse, neque Romani has illis acceptas retulisse censendi sunt. Praeterea Romanam, non Graecam, Satirae originem fuisse, ex historia et ipsa quoque nominis forma probabile fit. Temporibus priscis, quibus nec Satyri et Satyrica dramata, nec ulla graecae poeseos genera, iam innotuerant Romanis, versibus Saturniis Fescenninisque in scena successit *Satura*, ut supra vidimus; et haec deinde appellatio propter similitudinem aliquam, quae argumenti potissimum varietate continebatur, tam ad illa carminum genera, quae ab Ennio, quam ad ea, quae a Luci-

rum, quos supra nominabam, liberalis festivitas, non illa quidem in celeritate atque dicto posita, sed in perpetuitate sermonis: quamquam propius ad illam accessisse superiorem Lucilianae Satirae videntur, quarum plerisque par fuit ridendi materies, simile consilium, eadem impudentia, gemina audacia. — Deinde ubi de *tractandi ratione* quaeritur, deducenda sine dubio erit disputatio ad certas quasdam satyricae poeseos formas, quibus externo etiam habitu, seu componendi lege et artificio, impressa similitudinis vestigia inveniantur. Iam vero illud perspicuum est, satyrica Graecorum *dramata* non comparari cum Lucilii aliorumque *didacticis* Satiris satis insigniter atque commode posse. At tametsi Romani in scribendis Satiris interdum proxime reperiuntur abfuisse a dramatico genere, quod spretis viae angustiis, quibus docendi ratio includitur, liberiore cursu fertur rerumque tractationi varietatem dialogi impertit ac subitaneam quamdam vim: tamen omne hoc dramaticae compositionis artificium frequentatum demum est ab iis poetis, qui poliundis Satiris limam adhibuissent suam, et in medio est posita Comoediae Romanae species, arctiore dramaticae actionis vinculo istis Graecorum fabulis adstricta. Atellanae cui non succurrunt fabellae, quas finitimas esse Graecorum Satyris veteres iam universe pronuntiarunt, quorum iudiciis eam licebit moderationem adhibere, ut comicam maxime Satyricen ad comparationem vocemus?"

lio inventa dicuntur, ab auctoribus eorum grammaticisque translata est. Enimvero neque Graecis scriptoribus haec carmina et, quae vulgo iis tribuuntur, nomina, *Satura, Satira* et *Satyra,* memorantur, neque Romanis aut *Satira* sua umquam *Satyrice,* aut satyrica Graecorum poesis s. fabula s. dramata *Satirae* vel *Satyrae* dicuntur. Romani quoque vix ullam *satyricarum fabularum,* vel nominis certe huius, mentionem faciunt; neque ab iis carmina eiusmodi scripta, (nisi forte a Lucano, cui satyricae fabulae XIV tribuuntur, quae tamen cuiusmodi fuerint non constat) aut Satyri umquam Romae inducti videntur. Contrarium certe mihi non persuaserunt, qui provocant ad loca Horatii Ep. ad Pis. v. 220 — 250. Dionysii Halic. VII, 72. (p. 460. ed. Hudson. et T. III. p. 1491. ed. Reisk.) Athenaei VI, 7. (p. 261. ed. Lugd. 1612. VI, 78. T. II. p. 500. ed. Schweigh.) et Marii Victorini lib. IV. p. 2591. collect. Putsch. Horatius l. l. non de Romanorum, sed de Graecorum fabulis satyricis, et de norma, ad quam illae sint exigendae, iudicium fert criticum, docetque, quam rationem *Satyrorum scriptor,* (v. 235.) h. e. si ipse satyrica scriberet dramata, sequendam putaret. [40] Dionysius, qui et populi Romani et omnium eius rituum originem a Graecis deducit, illos ab iisdem tradit hunc adscivisse morem, ut in vetustissimis triumphorum pompis non modo exercitus victor imperatorem triumphantem, sed etiam *Satyri* quoscumque spectatores iocis dictisque petulantibus lacessierint, quam *χέρσομον καὶ σατυρικὴν παιδιάν* appellat. Ille vero non a Graecis repetendus est, sed ab antiquissimis potius tem-

40 Koenig putat p. 24, Horatium loqui de Satyris graecis, latino sermone imitandis, Hurdius in Comm. ad Epp. Horat. (T. I. pag. 173. vers. Eschenb.) Horatii aetate Oscas personas in Romana scena Satyris cessisse; sed Eichstaedt p. 78. Horatium, scenicae poeseos, quae inter Romanos viguerit, intelligentissimum et censorem et emendatorem, suasisse id aequalibus, ut relicta Oscarum personarum ignobilitate Graecos Satyros introducerent, paululum tamen illos politos et ad saeculi elegantiam formatos; incertum autem esse nobis, utrum ea res eventum habuerit, an intra consilii fines steterit.

poribus similibusque priscorum festorum et pomparum solennibus, de quibus supra dixi, et exinde iam viguisse videtur non alius mos, quam notissimus ille, quem Dionysius seriori tantum aevo tribuit: *νῦν δὲ ποιήματα ᾄδουσιν αὐτοσχέδια*, h. e. versus inconditos et Fescenninis similes. [41] Praeterea Satyros illos non nisi Mimos fuisse, ex his eius verbis cognoscitur: *οὗτοι δὲ Σάτυροι κατέσκωπτόν τε καὶ κατεμιμοῦντο τὰς σπουδαίας κινήσεις, ἐπὶ τὰ γελοιότερα μεταφέροντες*. Neque illud mirabitur, qui meminerit, non tantum graecas voces *σάτυροι, σατυρίζειν* et *σατυρικὸς* ad omnes personas et res ioculares atque hilaritatis parum honestae plenas transferri, [42] sed Mimos etiam et Pantomimos saepe tum induisse personas Satyrorum ridiculas, tum egisse. Hinc quoque ad mimos potius, quam ad fabulas sive satyricas sive Atellanas, retulerim loca Athenaei et Marii Victorini, quae supra laudavi. Hic affert versum iambicum dimetrum: *Agite, fugite, quatite, Satyri;* quo finem factum esse mimo, probabile fit ex Cic. pro Coelio c. 27. *Mimi iam exitus est, non fabulae: in quo quum clausula non invenitur, fugit aliquis e manibus, deinde scabella concrepant, aulaeum tollitur.* [43] Ille memorat, Sullam insigni favore am-

41 Cf. Nadal in Hist. de l'Acad. des Inscr. T. III. p. 96. Casaub. p. 244. et Eichstaedt p. 54. 55.

42 Cf. Casaubon. pag. 94. 95. Heins. p. 18. Voss. Inst. Poet. II, 19.

43 De *scabellis* s. *scabillis* eorumque crepitu v. Ernesti clav. Cic. et Ziegler de Mimis Rom. pag. 26. De versu autem illo, quem ex fabula aliqua satyrica petitum putabant Casaub. p. 243. Koenig p. 24. et alii, ita disputat Eichstaedt pag. 79. „Ille versus primum universe allatus est et eo modo, quo Grammatici abuti solent, id est, non indicato fonte, unde ductus sit. Deinde tanto ei minus fidei habendum duco, quanto manifestius est, Marium, ut singula metrorum genera exemplis illustraret, et alibi suopte ingenio confinxisse versus, qui declaratis numeris responderent, et metra in primis, Graecorum tantummodo poetarum usu nobilitata, latinis numeris expressisse. Cuius rei luculentum exemplum inveni lib. II. p. 2546." Ceterum ex Cic. l. l. intelligitur, Mimis, si non unitatem actionis, nexum tamen et solutionem, gravissima fabulae momenta, defuisse; et

plexum esse Mimos et *patrio sermone* scripsisse *κωμῳδίας σατυρικὰς*, h. e. mimos, imitatione expressos ex dramate Graecorum comico-satyrico: [44] quae forte explicatio non displicebit ei, qui modo dicta et seriem narrationis expenderit: *Νικόλαος* (Nicolaus Damascenus, philosophus peripateticus, poeta, orator et historicus, ab Herode M. Iudaeorum rege orator missus ad Augustum Imp.) *ἐν τῇ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ τῶν Ἱστοριῶν Σύλλαν, φησὶ, τὸν Ῥωμαίων στρατηγὸν, οὕτω χαίρειν μίμοις καὶ γελωτοποιοῖς φιλόγελων γενόμενον, ὡς καὶ πολλὰ γῆς μέτρα αὐτοῖς χαρίζεσθαι τῆς δημοσίας. Ἐμφανίζουσι δ' αὐτοῦ τὸ περὶ ταῦτα ἱλαρὸν αἱ ὑπ' αὐτοῦ γραφεῖσαι σατυρικαὶ κωμῳδίαι τῇ πατρίῳ* (id Schweigh. ex MSS. restituit pro *πατρῴῳ*) *φωνῇ*. — Quid vero? nonne fabulis Graecorum comico-satyricis Atellanas, ab Oscis inventas, simillimas fuisse supra professi sumus? Id quidem non dissimulamus: enimvero haec convenientia, si non tota, certe maximam partem, fortuita potius fuisse videtur, quam ab imitatione profecta. Ea quoque non nisi ex Grammaticorum (Diomedis III. p. 487. et Marii Victorini II. p. 2527. ed. Putsch.) testimoniis, quibus non nimium tribuerim, suspensa est; et neutiquam dubitamus, quin praeter personarum diversitatem (v. sup. not. 23.) alia quoque deprehenderentur discrimina, si vel unius fabulae et comico-satyricae et Atellanae exempla haberemus, quae comparare liceret. Quae facultas quum nobis praecepta sit tristi literarum fato, et illius dramatis

ex eodem forte loco petenda est lux, quam adhuc desiderare videntur verba Iuvenal. VIII, 187. et XIII, 111.

44 Eamdem explicationem, quam nobis suggessit narrationis series, in *Jen. Allg. Lit. Zeit. a.* 1796. *N.* 191. proposuit vir quidam doctus, cui acceptum referimus iudicium, quod de illo Marii Victorini versu modo tulimus. Atellanas fabulas, hilaritatis minus honestae plenas, designari existimant Eichstaedt p. 77. Schweigh. ad Athen. l. l. et Casaub. p. 245. al. 307. seq. qui tamen p. 91. dubitanter dixerat, fabulas illas vel Atellanas fuisse, vel tabernarias, aut certe mimos quosdam. Ipsa dramata satyrica significari vult Koenig p. 24. ne frigeant verba extrema *τῇ πατρῴῳ φωνῇ*.

vix ulla fragmenta, aut dubia tantum, (qualia sunt Sositheanum et alia, quae eo referuntur) huius vero admodum pauca reperiantur; omnis haec disputatio, quamvis doctissima et ingeniosissima, qualem Cel. Eichstaedt instituit, (cuius praecipua fere momenta ex utriusque fabulae exacta convenientia pendent) incertis nititur coniecturis.

Ceterum notandum etiam est, Graecis scriptoribus et Romanis neque accuratas, ut nobis, fuisse diversorum poeseos generum divisiones, vel ex natura semper cuiusque petitas, sed saepe a metro, (unde *Iambi* v. c. dicti) vel aliunde desumtas, neque morem librorum cum titulis in vulgus emittendorum. Sic Horatii carmina, quae vulgo *Satirae* et *Epistolae* appellantur, ab ipso singula primum ad amicos sunt missa et admodum paucis recitata, deinde vero a Grammaticis tum in libros collecta atque digesta, tum *Satirarum* vel *Eclogarum* vel *Sermonum* et *Epistolarum* titulis insignita. Utrum et quomodo Horatius ipse et Persius Iuvenalisque libros suos singulave carmina sive inscripserint sive digesserint, ignoramus. Cf. sup. not. 38. Illud quoque *Satirae* nomen a Grammaticis demum singulis Horatii, Persii et Iuvenalis carminibus inditum est: nam olim et primum integros Satirarum libros, non horum diversi argumenti sectiones, significasse videtur. Iisdem quoque Grammaticis synonymae voces fuere *satira* et *liber;* Gellio certe Satira Varronis eadem I, 22. *satira* et XIII, 11. *liber* dicitur. Conf. Horat. Epist. I, 13, 4.

DE SATIRICIS ROMANORUM POETIS.

In superiore commentatione ostendimus, Saturam sive Satiram Romanorum tum dramaticam fuisse tum didacticam, et hanc sive Ennianam sive Lucilianam. Iam breviter

recensebimus poetas, qui vel Ennium vel Lucilium imitati, adeoque vel varia argumenta versibus persecuti, vel in vitia saeculi sui invecti sunt;[1] et simul ostendemus, quam varie ab iis tractata sit Satira et quam diversas inde species induerit. Quod consilium vellem accuratius perfici posset: sed primum duplex hoc carminum genus, praecipue Lucilianum, quod gliscente morum corruptela sub malorum Principum dominatu et indignatione versum faciente Iuven. I, 79.) prae ceteris arrisisse non est quod miremur, multorum haud dubie ingenia exercuit, quorum omnis intercidit memoria; deinde plerorumque poetarum, quos memorabimus, nomina tantum nobis innotuere, non carmina quoque relicta sunt; denique novimus quidem, ab his vel illis Satiras esse scriptas, sed ignoramus saepe, utrum Ennianae fuerint illae, an Varronianae, an Lucilianae, an adeo dramaticae. Rem quoque turbarunt viri docti, qui vel in caecam molem congessere carmina omnia, quae satirici quid, h. e. sive miscelli sive dicacis, spirarent,[2] vel re-

1 Cf. inpr. Casaub. de Satyr. Graec. poesi et Rom. Satira Lib. II. c. 2. et 3. p. 198–211. 225–230. et Wernsdorf Poet. Lat. Min. T. III. p. XIII–XXVII. et XLV–LXX. quorum commentationes a nobis modo amplificatas, modo contractas, modo emendatas videbis.

2 Quo refero *α*) Satiras, in singulares adversarios scriptas, v. c. a *Lenaeo* Grammatico, Pompeii M. liberto, in Sallustium historicum; (v. Sueton. Gramm. c. 15.) ab *Ovidio* in adversarium nobis ignotum, quod carmen invectivum Callimachi exemplo *Ibin* inscripsit; ab *Eucheria*, muliere Aquitanica vel Gallica, quae forte Saec. V. vel VI. vixit, in servum quemdam, eius nuptias ambientem. (vid. Wernsdorf l. l. p. LXV sq. et ipsam Sat. ibid. p. 97 sq.) Similia carmina famosa sive maledica a multis in multos scripta, v. c. a Sex. Vestilio in C. Caesarem, (v. Tac. Ann. VI, 9.) ab Antistio Sosiano in Neronem, (Tac. Ann. XIV, 48. et XVI, 14.) ab Aelio Saturnino, C. Cominio et Sextio Paconiano in Tiberium, (Dio Cass. lib. LVII. extr. Tac. Ann. IV, 31. et VI, 39.) a Lucano in Neronem et potentissimos eius amicos, (Sueton. in vita Lucani) a Nerone in Afranium Quinctianum (Tacit. Ann. XV, 49.) cet. quae non magis huc spectant, quam epigrammata Martialis aliorumque. *β*) Carmina detestanda Curtii Montani. (v. Tac. Ann. XVI, 28.) *γ*) Diras, v.

centiora antiquis auctoribus tribuere, [3] vel ea adeo commenti sunt, quae nemo scripsit. [4] Neque dissimilamus, nos ipsos etiam vereri, ne, finibus terminisque ultra, quam satis sit, prolatis et multis diversisque satiricorum carminum generibus coagmentatis, implicatior facta sit disputatio nostra. Quidquid vero ita peccavimus, iuvenum causa peccatum est eoque consilio, ut hi omnium poetarum latinorum, qui inter satiricos vulgo referuntur, veram indolem perspectam haberent, et, quoties horum nomina vel legerentur ab iis vel audirentur, recte de iis iudicarent.

CN. NAEVIVS, antiquissimus Romanorum poeta, qui bellum Punicum I., quo stipendia fecerat, versibus descripsit Saturniis, Satiram quoque composuit, teste Festo p. 411 edit. Dacerii. Haec vero haud dubie fuit dramatica: nam Naevius iam inde ab a. V. c. DXIX, adeoque quadriennio post natum Ennium, fabulas dedit, (v. Gell. XVII, 21 extr.) et mortuus est a. V. c. DXLIX. v. Hieron. in Chron. Euseb. ad Olymp. 114. ubi etiam tradit, eum ob maledicentiam Scipioni Africano et Metello invisum fuisse et primum in carcerem a triumviris capitalibus coniectum, deinde in exsilium actum, nec inde rediisse Romam, sed Vticae obiisse. Talem quoque suspicor fuisse Satiram L. POMPONII, quae in sexto Prisciani libro laudatur. Fuit is Bononiensis et clarissimus Atellanarum scriptor, quem Velleius Pat. II, 9. Sullanis dicit temporibus vixisse, ac sensibus fuisse celebrem, verbis rudem

c. Val. Catonis, qui in iis primum agros licentia Sullani temporis amissos, deinde Lydiam amasiam sibi ereptam esse queritur. (v. Wernsdorf. l. l. p. XLVI sq. qui et carmen ipsum typis recudendum curavit p. 1. sq.)

3 Sic Pithoeus, Henr. Stephanus et Casp. Barthius veteri cuidam poetae tribuendam putarunt Epistolam s. *Satiram de Lite*, cuius auctor potius fuit *Mich. Hospitalius*, celeberrimus Franciae Cancellarius et vir summi ingenii, qui a. Chr. 1573 mortuus est. v. Fabric. Bibl. Lat. IV, 1. T. III. p. 244. et Wernsdorf l. l. p. LIV. LV.

4 Ita *Stratonicum* Satirarum scriptoribus adnumeravit Schottus in Indice Auctorum Plinii Maioris Antwerp. 1616. 8. Sed Stratonicus sculptor fuit, qui Satyrum finxit. v. Plin. XXXIII, 12.

et novitate inventi a se operis commendabilem. Atellanae eius memorantur Gell. X, 24. XII, 10. XVI, 6. XVIII, 6. Ad idem forte Satirarum genus referendae sunt illae, quas T. QVINCTIVS ATTA Ciceronis aetate, praeter Togatas fabulas et Epigrammata, scripsisse perhibetur. v. Diomed. et Macrob.

Ennianas Satiras scripsit M. PACVVIVS, poeta tragicus et pictor, Ennii nepos ex sorore, si Plinio XXXV, 4., vel ex filia, si Hieronymo fides habenda in Chron. Euseb. Olymp. CLVI, 3. ubi is hoc anno illum Brundisii natum esse et prope nonagenarium Tarenti obiisse refert. Utrum vero pressius Ennii vestigia persequutus, an proprio consilio usus sit, non constat: quin satiricum quoque poetam eum fuisse ignoraremus, nisi id docuisset nos Diomedes lib. III. p. 483. ed. Putsch. cuius verba iam supra laudavimus: *Olim carmen, quod ex variis poematibus constabat, Satira vocabatur, quale scripserunt Pacuvius et Ennius.* Pacuviana quidem servarunt Cicero, (de Div. I, 57. et ad Heren. II, 23.) Gellius (I, 24. II, 26. IV, 17. IX, 14. XIII, 2. 8. 29. XIV, 1.) et alii: sed haec tragoediarum eius vel epigrammatum, non satirarum, fragmenta sunt et tituli. De ingenio illius ita iudicavit Quintilianus I. O. X, 1. *Hic gravitate sententiarum, pondere verborum, auctoritate personarum clarissimus fuit, citra tamen nitorem.*

Quinam poetae praeter Pacuvium Ennianas conscripserint Satiras, non habeo dicere. In eorum forte numerum tum quidam ex iis referendi sunt, quos infra in Lucilii imitatores reposui, tum SAEVIVS NICANOR Grammaticus, qui Varronis aevo, vel non ita multo post vixisse videtur, et de quo haec memoriae prodidit Sueton. de ill. Gramm. c. 5. *Fecit praeter commentarios, quorum tamen pars maxima intercepta dicitur, et Satiram quoque, in qua libertinum se ac duplici cognomine per hoc indicat: Saeviu' Nicanor Marci libertu' negabit; Saeviu' Postumianus idem, sed Marcu' docebit.*

Ad Ennianae Satirae similitudinem accessit *Varroniana*, quae tamen non varia tantum metra et argumenta, et seria cum iocis, sed pedestrem quoque sermonem cum poetico et, ut Luciliana, Graeca cum Latinis miscuit. Quintilianus, qui in Inst. Or. X, 1. s. 93. de Satira Luciliana disputaverat, mox s. 95 haec adiungit: *Alterum illud est et prius Satirae genus*, (scil. Enniānum, quod antiquius est) [5] *quod non sola carminum varietate* (sed etiam orationis, prosae et numeris adstrictae, latinae et graecae) *mixtum condidit* M. TERENTIVS VARRO, *vir Romanorum eruditissimus. Plurimos hic libros et doctissimos composuit, peritissimus linguae latinae et omnis antiquitatis et rerum Graecarum nostrarumque, plus tamen scientiae collaturus quam eloquentiae.* [6] Quod consilium secutus sit Varro in Satiris suis, quae et *libri* passim dicuntur et quarum non

5 Gesnerus ad Quintil. l. l. putabat, *prius genus* hic dici praestantius, vel illud *prius* ex compendio vocis *posterius* ortum esse, nostram vero interpretationem diserte contradicere iis, quae s. 93 disputaverit Fabius; quod equidem non assequor; eum tamen non satis perspicue loquutum esse crediderim.

6 Vir et doctissimus fuit, et ingeniosissimus ac *πολυγραφώτατος*, (v. Dionys. Hal. II, 21. Senec. Cons. ad Helv. 8. Cic. ad Att. XIII, 18.) natus a. V. c. 638. mortuus a. V. c. 726 vel 727. (cf. Plin. XXIX, 4. s. 18.) magistro usus eruditissimo L. Aelio Stilone, (Gell. I, 18. XX, 11. Cic. Acad. Qu. I, 2. et Brut. 56.) in Ciceronis aliorumque virorum clarissimorum familiaritate versatus, (Cic. Acad. Qu. I, 1. et ad Div. X II, 10.) tribunatu et aliis muneribus functus, Pompeii partes amplexus in bello civili, (Plin. VII, 30. Appian. b. Mithrid. 97.) Caesari reconciliatus et ab eo Bibliothecis comparandis et digerendis praefectus, (Plin. VII, 30.) ab Antonio autem a. V. c. 710. proscriptus. (Appian. b. civ. IV, 47.) Ipse ap. Gell. III, 10 extr. memorat, se iam duodecimam annorum hebdomadam (annum aetatis 84.) ingressum esse et ad eum diem LXX hebdomadas librorum (h. e. 490 libros) conscripsisse, ex quibus aliquam multos, quum proscriptus esset, direptis bibliothecis suis non comparuisse. (cf. Gell. XIV, 7. et XIX, 14.) Hodie ex iis non nisi libri III de re rustica, sex de lingua latina et pauca reliquorum fragmenta et tituli restant.

nisi pauca supersunt fragmenta et tituli, [7] ipse declaravit ap. Cic. Academ. Quaest. I, 2. his verbis: *Quae nemo adhuc docuerat, nec erat, unde studiosi scire possent, ea, quantum potui, (nihil enim magnopere meorum miror) feci, ut essent nota nostris: a Graecis enim peti non poterant, ac post L. Aelii nostri occasum ne a Latinis quidem. Et tamen in illis veteribus nostris, quae, Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus, multa admista ex intima philosophia, multa dicta dialectice: quae quo facilius minus docti intelligerent, iucunditate quadam ad legendum invitati, in laudationibus, in iis ipsis antiquitatum prooemiis philosophiae, scribere voluimus, si modo consequuti sumus.* [8] Varro itaque in hoc opere numeroso et multiplici orationis rerumque, ex omnibus literarum et artium generibus decerptarum, varietate conspicuo philologiam cum philosophia temperavit, et imitatus est in scribendi genere *Menippum*, philosophum Gadarenum, Cynicum et σπουδογελοῖον; unde etiam tum ipse, tum Satirae eius olim dicebantur *Menippeae* et *Cynicae*. [9] Hanc et denominationem et imitationem ad solum scribendi genus eiusque similitudinem spectasse, iam monuit Probus ad Virgilii Ecl. VI. his verbis: *Varro Menippeus non a magistro, cuius aetas longe praecesserat, nominatus, sed a societate ingenii, quod is quoque omnigeno carmine expoliverat satiras suas*, h. e. libros suos, Romanis satiris similes: nam Probus, non ipse Menippus, ita eos appellasse censendus est. [10]

7 Conf. Gell. I, 17. et 22. III, 16. et 18. VI, 5. VII, 16. XIII, 4. 11. 16. 21. 28. et 30. XV, 19. XIX, 8. Macrob. Sat. I, 7. II, 8 et 11. III, 8 et 12. Fabric. Bibl. Lat. lib. I. c. 7. ed. Ernest. T. I. p. 128 seq.

8 Ita hunc locum ingeniose emendavit Ernesti.

9 Conf. Gell. I, 17. II, 18. XIII, 29. al. 30. Macrob. Sat. I, 11. Strab. XVI. Athenaeus XIV, 7. Casaub. de Sat. Rom. p. 202 seq. Diog. Laert. VI, 99. ibique Menag.

10 Quod quum non reputaret Casaubonus l. l. p. 205 sq. nodum in scirpo quaesivit. Id iam monuit Koenig de Sat. Rom. p. 32. et praeterea haec: „Quod Casaubonus de scribendi genere Menippeo dicit, non puto ad omnia eius scripta transferenda esse, in-

Menippi et Varronis exemplo etiam alii prosam vario carminis genere tamquam interiectis gemmulis ac stellulis distinxere; v. c. IVLIANVS, tum in libello de Caesaribus, in quo primos perstrinxit Imperatores, tum in Satira, cui titulus est *Μισοπώγων* s. barbae osor, et in qua acerbe notavit mores Antiochensium, quibus barba, quam alebat, ludibrio fuerat: L. ANNAEVS SENECA, in lepidissimo ludo de morte Claudii Caesaris, in quo confingit, hunc ingentis stuporis hominem non in deos, sed in cucurbitas relatum esse: nam esu venenati boleti, *κολοκύντης* s. *κολοκύνθης*, Claudius, huius cibi avidissimus, periisse credebatur, et inepti homines cucurbitis comparari solebant; (cucurbitae caput habere dicuntur Apul. Met. I. p. 109. ed. Elmenh.) unde Seneca libellum suum non *Satiram*, neque *ἀποθέωσιν*, sed *ἀποκολοκύντωσιν* facete inscripsit: T. PETRONIVS ARBITER, (Massiliensis, equestri genere natus, consularis, Neroni familiaris et elegantiae *arbiter*, sed artibus Tigellini aemuli ad mortem compulsus, quam sibi lente, incisis venis, intulit; de quo v. Tac. Ann. XVI, 18. 19.) in *Satirico* vel *Satiricon libris*, [11] in quibus

ter quae etiam ea poterant esse, quorum stilum Varro sequi potuerit. Hoc quoque cum eo non statuerim, Menippum a Luciano T. I. p. 455 sq. ed. Reitz. epicorum et tragicorum flosculis utentem, ad eius scribendi genus ridendum inductum esse, sed ut illorum poetarum tumorem exagitantem, quod ipse Lucianus multis locis facit."

11 Casaubonus l. l. p. 259. „Petronii, inquit, libellus mera est Satura Varroniana: ipse tamen *Saturicum* sive *Satiricum* maluit inscribere; quomodo *Commentarium* dicitur pro commentario libro, *Apologeticus* pro apologetico libro. At qui *Satyricon* titulum Petronii reliquiis imposuerunt, ii sine dubio graecam vocis Satirae originem spectabant: cuius rei numquam auctori venisse in mentem, pro certo habeo. De *Martiano Capella* minus ausim affirmare propter antiquitatem huius erroris. Et tamen ipse in causa explicanda, cur opus suum *Satiram* inscripserit, nobiscum facit. Sic enim ait: *Tandem senilem Martiane fabulam Miscillo lusit quam lucernis flamine Satira.*" P. Burmannus in Praef. edit. suae Petronii libros Graeca forma *Satyricῶν* s. *Satiricῶν* scil. libros appellari ma-

mores suae aetatis, praecipue avaritiam, luxum, superbiam aliaque vitia, discordias bellaque civilia gignentia et rei publicae conversionem minantia stylo mordaci et plano describit, insertis passim carminibus, modo longioribus, inpr. de bello civili vel de mutatione rei publicae, modo brevioribus; unde intelligitur, cum non masis Varronem, quam Lucilium sibi imitandum proposuisse et novum aliquod mixtumque Satirae genus tractasse: (ad quod tamen Iuliani quoque et Senecae libelli modo laudati quodam modo referri possunt) MARCIANVS MINEVS FELIX CAPELLA Madaurensis vel Carthaginiensis, scriptor semibarbarus, qui Saec. V. temporibus Leonis Thracis vixit, in *Satira* sua, cuius duo priores libri Philosophiae *ἀποθέωσιν* sive fabulam de nuptiis Philologiae et Mercurii, reliqui vero septem singularum artium liberalium, Grammaticae, Dialecticae, Rhetoricae, Geometriae, Arithmeticae, Astronomiae et Musicae, laudes ac praecepta continent: Anicius Manlius Torquatus Severinus BOETHIVS consularis, (natus Romae a. Chr. 455. et sceuri percussus a. 524. quum reus maiestatis factus esset) in libris praeclaris et tam argumento quam stylo conspicuis de consolatione philosophiae, quos in carcere scripsit, in quem iussu Theodorici Gothorum regis coniectus erat. — Aliae *Satirae Menippeae* etiam ab aliis tum ante tum post renatas literas scriptae sunt, v. c. a P. CVNAEO, ICto Batavo, *Sardi Venales seu Satira Menippea in sui saeculi homines inepte eruditos;* a IVSTO LIPSIO *Somnium s. Satira Menippea in criticos; et poetas inscitos;* a DAN. HEINSIO *Hercules tuam fidem, sive Munsterus Hy-*

lebat, ut Ovidii *Metamorphoseon*, Hygini *Poeticῶν Astronomicῶν*, Fulgentii *Mythologicῶν*, Solini *Ponticῶν* cet. Eorum vero argumentum plane convenit et temporibus Neronianis et ingenio moribusque illius Petronii; neque sententiam suam nobis persuasere, qui auctorem illorum vel Claudii, vel Severi, vel Antoninorum aetate vixisse opinati sunt. Prius P. Burmannus, alterum Statilius, et posterius Valesii contenderunt.

pobolimaeus, id est Satira Menippea de vita, origine et moribus Casp. Scioppii.

Sed iam progrediamur ad recensum eorum, qui LVCILIVM et Satirae ab eo inventae genus imitati sunt. Huic Satirae primum novam plane multoque meliorem induit formam ingenium HORATII, qui maculas et labes, tum incuria auctoris, tum saeculi genio ei adspersas, eluit, verborum contumeliis et petulantiae iocos et sales, orationique subitae et incuriosae, horridae et scabrae, obscoenae et procaci, tersam et limatam, puram et aequabiliter fluentem, facetam et urbanam substituit, et neque Graeca immiscuit Latinis, neque alio quam heroico versu usus est. Illum sibi exemplar proposuere posteriores poetae satirici, etiam secundi ab eo, PERSIVS et IVVENALIS: at quisque eorum singulari genere dicendi usus est et diversa ratione, pro ingeniorum temporumque diversitate, argumenta tractavit. Quod intelligetur ex proxima commentatione, in qua de *Horatio*, *Persio* ac *Iuvenale* seorsum disserenus, et hos poetas satiricos, quorum opera manibus adhuc nostris teruntur, inter se comparabimus. Nunc sufficiat breviter recensuisse ceteros *Lucilii* imitatores, quorum Satirae tantum non omnes interciderunt; quod gravius dolerenus, nisi fortuna nobis triumviros illos servasset.

Ante *Horatium*, qui a. V. c. 689. adeoque XL fere annis post Lucilii mortem natus est, non defuisse, qui huius quidem exemplo, sed parum prospero conatus successu, ad Satiras scribendas animum appellerent, ille nos ipse docet Sat. I, 10, 46 seq. *Hoc* (satiricum poema) *erat, experto frustra Varrone Atacino Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem, Inventore minor.* Hic est P. TERENTIVS VARRO, natus circiter a. V. c. 670. et a patria Atace, Galliae Narbonensis vico, (v. Hieron. in Chron. Eusch. ad Olymp. 174. a. 2.) vel ab Atace, Narbonensi fluvio, (v. Porphyr. ad Horat. l. l.) dictus ATACINVS. Is praeter Satiras scripsit Argo-

nautica bellumque Sequanicum, et indicio Quintil. X, 1. s. 87. *in iis, per quae nomen est adsequutus, interpres fuit operis alieni, non spernendus quidem, verum ad augendam facultatem dicendi parum locuples.* Praeter hunc quosdam alios satiricum dicendi genus frustra ante se expertos esse tradit Horatius l. l. at quinam hi fuerint ignoramus. Casaubonus huc refert *Saevium* s. *Suevium Nicanorem* et *Lenaeum* (Pompeii M. libertum) Grammaticos; (v. Macrob. Sat. II, 14. et Suet. de ill. Gramm. c. 5. et 15.) quorum Satiras forte non Lucilianas fuisse supra diximus. Omisit autem L. ALBVTIVM, quem nos in horum locum substituimus ex Varrone de Re Rust. III. 2. s. 17. *Nonne item L. Albutius homo (ut scitis) apprime doctus, cuius Luciliano charactere sunt libelli, dicebat in Albano fundum suum pastionibus semper vinci a villa? agrum enim minus dena millia reddere, villam plus vicena.* In optimis Varronis codicibus legitur *Abuccius*, ut et III, 6, 6. sed praenomen forte, non nomen emendandum et reponendum *T. Albutius* s. *Albucius*. Is fuit aequalis Lucilio, qui passim eius meminit in Satiris, (v. c. ap. Cic. Fin. I, 3. et Orat. 44.) Propraetor Sardiniae a. V. c. 648. (Cic. Div. 19. Pis. 38. Off. II, 14. Prov. 7. Brut. 26.) perfectus Epicureus et paene Graecus, qui primum adolescens et postea exsul Athenis vixit. (Cic. Brut. 35. et Tusc. Qu. V, 37.)

Horatii aetate IVLIVS FLORVS, et, si Porphyr. ad Horat. Epist. I, 3. fides habenda, *hic Florus fuit Satirarum scriptor, cuius sunt electae ex Ennio, Lucilio et Varrone:* adeoque diversa Satirae genera tractavit vel miscuit. Ei inscriptae sunt Horat. Epist. III. lib. I. et II. lib. II. ex quibus (et quidem ex Ep. III, 21. 24. et II, 59. 60.) Casaubonus pag. 230. et Wielandus (ad Horat. Ep. T. II. p. 129.) coniiciunt, eum non nisi Ἐρωτικὰ scripsisse. Ingenium tamen eius varium fuisse et ad diversa scribendi genera aptum, ex eadem Epist. III, 22 seq. cognoscitur: ex quo loco etiam probabile fit, de eodem Floro loqui Quintil. X,

3, 12 seq. et Senec. Controv. XXV. Hic memorat, eum declamatorem, ille vero, eum principem in eloquentia Galliarum et inter paucos disertum fuisse.

Post Horatium praeter *Persium* et *Iuvenalem* horumque aetate multi alii exstitere Satirarum scriptores, *Turnus, Lenius, Silius, Sulpicia, Tucca, Manlius Vopiscus*, forte et *Iulius Rufus, Cornutus, Gavius Bassus* et *Rabirius* s. *Rubrius* aliique, quos fama obscura recondit. (Quintil. X, 1. s. 94. laudatis Lucilio, Horatio et Persio, haec subiungit: *Sunt clari hodieque, et qui olim nominabuntur.*) Tres priores, Auruncae natos, quae Lucilii quoque patria fuit, memorat vetus Scholiastes Iuvenalis ad Sat. I, 20. ubi haec notavit: *TVRNVM dicit Scaevae Memoris tragici poetae fratrem, qui libertini generis ad honores ambitione provectus est, potens in aula Vespasianorum Titi et Domitiani: vel LENIVM dicit, qui et ipse Satiras scripsit: vel SILIVM, et ipsum sui temporis Satiricum. Qui omnes ex Aurunca fuerunt. Lenius* et *Silius*, quod sciam, non aliis laudantur, nisi potius illi nomen suit *Lenaeo*, de quo supra dixi, et huic cognomen *Basso* vel *Sparso*, qui rhetores fuere. (v. Senec. Controv. III. VI. et VII.) *Turni* autem Satiras amplissimis verbis ornant Martial. VII, 97. XI, 10. Rutil. in Itiner. I, 600. et Sidon. Apollin. Carm. IX. excusat. ad Felicem v. 267. Conf. Wernsdorf P. L. M. Vol. III. p. LIX sq. qui non vanis rationibus ductus suspicatur, eum auctorem fuisse Satirae prolixae, quae Neronis vitia sceleraque omnia liberius et longo ordine enarrasse videtur et cuius fragmentum, XXX versus complectens, ex P. Burman. Anthol. Lat. T. II. p. 645. ille cum notis exhibuit ibid. p. 77 seq. Ex eadem vel alia Turni satira petiti duo versus, qui admodum corrupte leguntur in vett. Scholiis Iuven. ad Sat. I, 71. *Ex qua Caesareas soboles horrida Locusta Occidit cura sui verna nota Neronis.* Quos varie emendarunt viri docti: Casaubonus de Sat. Rom. p. 231. *Ex quo C. s. homicida L. Occidit curaeque, ve-*

neni admota Neroni est; Barthius Advers. XXIV, 11. *Circes vi vernae nota Neroni*, vel *cura vivaria* (h. e. praedia a Nerone donata) *nacta Neronis;* vir doctus in Miscell. Obss. T. V. p. 264. coll. Suet. Ner. 33. *Et quo Caesaream sobolem Locusta cecidit Horrida, caede suis vernae iam nota Neroni;* Wernsdorf l. l. p. 82. *Ex quo C. s. horrenda Locusta Occidit, Circe inter vernas nota Neronis*, vel *curans saevi fera vota Neronis.*

SVLPICIA s. SVLPITIA, Caleni uxor, praeter carmina amatoria Satiram de corrupto rei publicae statu temporibus Domitiani tunc scripsit, quum tyrannus ille edicto philosophos Urbe expulisset. Ea adhuc exstat et multis exemplaribus tum Ausonii, (inter cuius carmina primum reperta est et edita a. 1500 a Thaddaeo Ugoleto) tum Petronii, Catalectorum, Persii et Iuvenalis adnexa est: recepta quoque a Wernsdorfio in Poet. Lat. Min. T. III. p. 83 seq. Ipsa poetria impense laudatur a Martiale X, 35. et 38. et Scaliger in Hypercritico monet, *in ea multum dexteritatis ad satiricam amarulentiam adspirantis esse, numeros vero, ut in eo genere poematis, non contemnendos.* Contra Casaubonus de Sat. Rom. p. 236. *Non erraverit iudicio meo*, inquit, *qui Satiram id poema nominaverit: eruditionem tamen et probitatem nobilissimae feminae ex carmine potius laudes, quam acrimoniam et ad satiricos morsus εὐφυΐαν; lacertis enim caret oratio et ἀγωνιστικῷ spiritu.* Cf. Wernsdorf l. l. p. LX sq. — TVCCA ineptus fuit Satirographus et deridetur a Martiale XII, 95. al. 94. et al. 96. e cuius epigr. versu 7. (*Audemus Satiras: Lucilius esse laboras*) Casaubonus et Wernsdorf colligebant, Martialem, si eum serio scripserit, ipsum quoque satiricorum poetarum choro inserendum esse. Qui totum vero perlegerit epigramma, non ita iudicabit. — MANLII VOPISCI ingenium et ad alia carmina, et ad Satiras scribendas aptissimum Statius summis laudibus celebrat in Sylv. I, 3, 101 seq. idemque in Epistola ad Stellam, Sylvis praefixa, Vopiscum appellat *virum eruditissimum,*

qui praecipue vindicet a situ literas iam paene fugientes.

Satiricis horum temporum poetis adnumerantur etiam *Iulius Rufus*, *Cornutus*, *Gavius Bassus* et *Rabirius* s. *Rubrius:* sed Rufus nullas forte Satiras, et reliqui alias, quam Lucilianas. scripsere. IVLII RVFI mentionem facit Martialis in disticho, figurae Socratis subscripto, lib. X. epigr. 99. *Si Romana forent haec Socratis ora, fuissent, Iulius in Satyris qualia Rufus habet.* Casaubonus de Sat. Rom. p. 231. existimat, his verbis gravitatem Rufi in Satiris laudari, Crenius autem ibid. in adnot. et Raderus ad Martial. l. l. suspicantur, hunc virum illustrem fuisse et doctum, ad quem Plinius Epist. V, 21. et VII, 25. scripserit. Sed Wernsdorf l. l. p. XVII. iam bene contra eos ita disputavit: „Ut hoc affirmari vix tuto licet, quum plures Rufos in epistolis memoret Plinius, ita et illud valde dubium, an Satiricam Rufi poesin Martialis laudare voluerit. Nam quum de imagine Socratis sermo sit, quem simo vultu et Silenis simili fuisse gemmae antiquae docent, potest haec esse sententia Martialis, ut dicat, vultum Socraticum Rufi quasi inter Satyros fuisse, aut eum irrisum a Satiricis poetis." — ANNAEVS CORNVTVS, philosophus Stoicus, tragicus poeta (v. Sueton. vit. Persii) et praeceptor Persii, (cuius Satira V ei inscripta est) multa scripsit philosophica et rhetorica, (v. Euseb. in Chron. ad a. 2083. Hieron. in Epist. ad Magnum oratorem, et Suidas, qui tamen multa de eo falsa et inepta tradit) forte et libellum de natura deorum, qui Phurnuti vulgo nomen prae se fert, nec non commentaria in Virgilium et libros de figuris sententiarum: (v. Gell. II, 6. IX, 9. et Macrob. V, 19.) a Nerone autem propter liberius de eius carminibus iudicium exsilio mulctatus est, (v. Euseb. l. l. et Dio Cass. LXII. extr.) et postea interfectus cum Musonio. (cf. Suidas et Voss. de hist. lat. I, 26. ubi diversas narrationes illas ita conciliavit.) Eumdem composuisse Satiras, colligitur ex verbis Fulgentii Planciadis in

exposit. serm. ant. *Titivillitium dici voluerunt fila putrida, quae de telis cadunt. Plautus Casina* II, 5, 39. *Non ego istud verbum emsitem titivillitio, id est, re admodum vilissima. Nam et M. Cornutus in Satyra ait: Titivilles Flacce do tibi.* Ita hunc locum exhibuit Muncker. in Mythogr. Lat. T. II. p. 175. Casaubonus vero de Sat. Rom. p. 234. et 235. ita citavit postrema verba: *Titivillitii sat cedo tibi*, et haec adnotavit: „Fortasse legendum: *Titivillitio istas cedo tibi.* (Sed v. Gronov. ad Plaut. l. l.) Videtur hic esse Annaeus Cornutus: quam ob rem verba Persii Sat. V, 15. quae sub persona Cornuti pronunciantur: *pallentes radere mores Doctus et ingenuo culpam defigere ludo*, ita puto accipienda, ut dicat Cornutus, se Persium discipulum suum in scribendis Satiris exercuisse et hac occasione interdum, velut exempli causa, Satiras scripsisse.“ — Satira GAVII (non *Galbii* vel *Gabii*, quae ignota sunt gentium nomina) BASSI, forte eius, quem Traianus Ponticae praefecit orae, (v. Plin. Ep. X, 18. et 32.) laudatur eidem Fulgentio l. l. p. 179. *Veruina iaculi genus longum, quod aliqui verutum nominant. Gavius Bassus, Satira: Veruina confodiende, non te nauci facio.* Sed Wernsdorf iam bene monuit l. l. p. XIX. vocabulo *Satirae* commentarium fortasse miscellarum observationum indicari, quales Bassi fuerint libri de Diis et de origine verborum, de quibus v. Macrob. Sat. I, 9. II, 14. et Gell. II, 4. V, 7. XI, 17. — RABIRII Satiram (sed qualem?) memorat idem Fulgentius l. l. p. 183. (ubi in quibusdam codd. *Rubrius* legitur) *Abstemius observans. Rabirius in Satira: Abstemium merulenta fugit Methenia nomen.* Vulgo putant, C. Rabirium designari, poetam epicum et secundum a Virgilio; de quo v. Vellei. II, 36. Ovid. Ep. ex Ponto IV, 16, 5. et Quintil. X, 1, 90.

Seriores Satirographi fuere L. APVLEIVS, quem vide in Floridis p. 346. et p. m. 363. edit. Elmenh. — TETRADIVS, Ausonii Burdigalensis amicus, a quo

Satirae eius et sales laudantur in Epist. XV. — CAECINA DECIVS ALBINVS, Praef. Urbi et Tusciae regnantibus Honorio et Theodosio II., aut potius pater eius LVCILLVS vel LVCVLLVS, quem Turno et Iuvenali aequat Rutilius in Itinerario I, 599 seq. et de quo docte ac copiose egit Wernsdorf in Poet. Lat. Min. T. III. p. XXII seq. T. IV. p. 824. et T. V. p. 182. — RVSTICVS ELPIDIVS, Theodorici Italiae regis medicus, qui olim se dolore ob iniurias a quibusdam acceptas incensum Satiras scripsisse easque postea damnasse profitetur in carmine de Christi Iesu beneficiis p. 757. Poet. eccles. Ge. Fabricii. — CLAVDIVS MARIVS VICTOR Massiliensis rhetor et poeta, mortuus Theodosio ac Valentiniano regnantibus, auctor Epistolae ad Salmonem Abbatem vel potius *dialogi de perversis suae aetatis moribus.* (v. Wernsdorf P. L. M. III. p. LXVIII sq. et ipsum dialogum p. 103 seq.) — PROBVS, quem Lupus Ferrariensis in Epist. XX. et ex eo Barthius Advers. XLVIII, 16. floruisse dicunt circa a. Chr. 840. et in Satira quadam ostendisse, Christum etiam pro paganis sapientibus mortuum esse. Quae Satira vel non Luciliana fuerit, vel hoc argumentum non solum tractaverit necesse est. (Cf. inf. Ind. Editt. ad a. 1585.) — IOHANNES DE GARLANDIA s. *Garlandria*, Anglicus poeta, grammaticus, chymicus, mathematicus et theologus, qui Saec. XI. vixit et cuius Satirarum mentionem fecit Io. Baleus Scriptor. Britan. Cent. II. n. 48. — GODFRIDVS, Wintoniensis in Anglia coenobii Prior, mortuus a. Chr. 1141. cuius *Epigrammata Satirica* et *libros de diversis hominum moribus* memorat Baleus l. l. Cent. II. c. 59. p. 168. et Io. Pitseus in relatt. hist. de rebus angl. p. 192. 193. — WALO s. GVALO, alius Britannus, qui Saec. XII. exeunte vixit, et praeter varia carmina Satiram quoque in sacrilegos monachos scripsit, quae reperitur in Matth. Flacii poemat. doctorum piorumque virorum de corrupto ecclesiae statu. — BERNAR-

DVS, Monachus Cluniacensis initio Saec. XII. qui in tribus Satiris acriter invectus est in clerum et curiam Romanam. (v. Wernsdorf l. l. p. XXVII.) — BERNHARDVS GEYSTENSIS *Palponista*, qui ita inscripsit duos libros de vita privata et aulica, rhythmicis hexametris compositos. (v. Wernsdorf T. IV. p. 826.)

DE DIVERSA SATIRARVM LVCILII, HORATII, PERSII ET IVVENALIS INDOLE, DEQVE FRVCTV EX EARVM LECTIONE PERCIPIENDO.

Declaratis iam variis Satirae Romanae generibus poetisque satiricis breviter recensitis, superest, ut horum principes, Lucilius, Horatius, Persius et Iuvenalis, inter se conferantur, quaeque cuivis et virtutes et vitia sint propria, ostendatur. [1] Comparatio illa iam a multis est instituta: sed dici vix potest, quantopere inter eos discrepet. [2] Neque hoc adeo mirum videri debet. Nam, ut taceam, cum plerumque scriptorem aliis eiusdem ge-

1 De fructu, ex Horatii, Persii et Iuvenalis lectione percipiendo, pauca tantum infra disputavi, quum de poetici studii utilitate in universum iam multi accurate atque copiose praeceperint et pleraque, ad illam rem proprie spectantia, sint talia, ut, nisi quis tardissimi sit ingenii, haec facile ex iis, quae de poetarum illorum virtutibus ac propria indole dixi, colligere possit.

2 Horatio D. Heinsius de Sat. Horat. et Dacierius in Praefat. editioni huius poetae praefixa, Persio Casaub. in Prolegom. in Pers., Iuvenali Scaliger in lib. III. et VI. Poet., Lipsius Epist. Quaest. II, 9. et Rigaltius in Diss. de Sat. Iuven. palmam deferunt. Conf. etiam Vulpius de Sat. lat. c. XI. et XII. Cunaeus in Orat. XI. XII. et alii. Nemo autem vel copiosius vel accuratius de vera cuiusvis poetae atque propria indole disputavit, quam Manso in libro, qui inscriptus est *Nachträge zu Sulzers Theorie* T. IV. Fasc. II. p.

neris a nobis auteferri, cuius ingenium moresque cum nostris maxime congruant quique adeo nobis potissimum in deliciis sit, viri docti non satis reputasse videntur, illam comparationem fere totam pendere a diversitate temporum, ingeniorum, morum studiorumque cuiusvis poetae. Omnis vero disputatio fluctuet necesse est, si non nisi in universum res aliqua in quaestionem vocatur, neque certa constituitur formula regulaque, ad quam iudicia exigantur.

In diversis Satirae generibus auctoribusque diiudicandis ratio praecipue habenda est saeculi, quo poeta quisque vixit, et morum studiorumque, quae eo viguerunt. Nullum enim poeseos genus est, quod magis sit filia temporis, quam Satira, quae inde depromit argumenta et omnem fere succum atque colorem ducit. Praeterea dispiciendum est, quod cuivis poetae fuerit ingenium, quae institutio et victus consuetudo.

LVCILIVS, ut de eo primum quaedam et seorsum dicamus, ab obsessa Carthagine ad initium quinti consulatus Marii, in quo Cimbri et Teutones victi sunt, adeoque ea vixit aetate, qua in dies quidem ardescebat quasi certamen, in quod antiqui mores cum novis, probitas cum improbitate, descenderant, sed virtus pleniore adhuc ore palamque laudabatur et innocentia a multis protegebatur; qua numerus infirmorum aegrotorumque quotidie gliscebat, sed non deerant medici, quorum remedia si non arcerent contagionem pestemque, ex Asia, Graecia et Macedonia importatam, saltem vim eius infringerent; qua adhuc bonis potius quam malis artibus, et virtutibus magis quam nobilitate et divitiis summus dignitatis gradus obtinebatur, et iuvenes virique natalium

416–496. (quae tamen commentatio nondum absoluta est et ad Lucilium tantum Horatiumque spectat) et Koenig de Sat. Rom. p. 54—104. quos libellos legisse neminem poenitebit. Nos primas modo lineas duximus, et neutro iam consulto eadem fere animo nobis informaveramus iudicia.

splendore conspicui bonis exemplis, adspectu imaginum et memoria rerum, a maioribus gestarum, ad mores eorum constanter tuendos et ad ea, quae honesta, praeclara et magnifica sunt, sectanda inflammabantur; qua libertas loquendi scribendique nondum vel legibus vel metu tyrannorum praecisa erat, neque magna vel generis vel ordinis ratio habebatur; qua praeterea Romani, scriptis Menandri aliorumque Graecorum exculti, iam paene exuerant rusticam iocorum morumque asperitatem et linguam suam plane ad graecam formare coeperant. Idem poeta Laelii, Scipionis aliorumque summorum virorum consuetudine politus, hilari et promto ad iocandum animo et ingenii dotibus egregie a natura instructus erat. (v. Horat. Sat. II, 1, 62 — 74.) Hinc illa audacia magnaque verborum libertas, qua Lucilius sensa mentis palam expromit et explicat, neque tam vitia quam ipsos stultos et improbos cuiuscumque generis, loci ac dignitatis vel nominatim insectatur; hinc antiqua eius et vernacula festivitas et sales magis nigri quam urbani, ex auctoribus veteris Graecorum comoediae hausti; hinc incondita orationis asperitas et versus illi, graeca saepe verba latinis inserentes, atque limatiores quidem Enniani, sed minus politi et comti, quam poetarum, quos Caesaris et Augusti saeculum tulit. (Conf. sup. de Sat. Rom. p. XLVIII. et not. 31. et 32.)

Ab aevo Luciliano multum differebat Horatianum. Statum rei publicae Romanae luxus, avaritia ceteraque vitia, quae una cum divitiis peregrinis immigraverant, in dies magis labefactabant et mirum in modum concutiebant primum Gracchanae, Drusianae, Apuleianae aliaeque seditiones tribunitiae, mox bella civilia, proscriptiones, dictaturae perpetuae et triumviratus. Mores enim, antea sensim paulatimque lapsi, iam coeperant praecipites ire, et abundantes divitiae atque voluptates pepererant desiderium, per ambitionem atque potentiam audendi perdendique omnia, donec ad ea perveniretur tempora, quibus perditi atque profligati homines non amplius vel vitia

sua, vel remedia, quae morbo quidem adhibebantur, sed salutem minuebant, pati poterant, aut ferre libertatem, quae, quum a Caesariano inde Pompeianoque bello ad pugnam Actiacam vel septimum Augusti consulatum velut moriens reluctata esset dominatui, tandem ei cedere cogebatur. Romani cives, qui olim, quamdiu adhuc parsimoniae paupertatique honos steterat, disciplinam severam, inopem duramque vitam, institiam aliasque virtutes coluerant, inde a Sullana aetate opum et coacervandarum et profundendarum inexplebili atque insana cupiditate ardebant; mulieresque non minus turpiter vivebant quam viri. Censura non satis severa erat aut efficax, et institutio liberorum perversa, hominibus saepe vilissimis turpissimisque tradita et a parentibus vel plane neglecta vel pravis vitiorum exemplis corrupta. Cicero non uno loco deplorat summam, in quam prima aetas sua incidisset, perturbationem disciplinae veteris, tam publicae quam privatae, cum qua rem publicam potentiamque Romanorum et stetisse et cecidisse sapientissimi viri iudicarunt, et in Orat. pro Coelio c. 17. continentiam dicit aliasque Camillorum, Fabriciorum Curiorumque virtutes non solum non in moribus huius aevi, sed vix iam in libris reperiri; chartas quoque, quae illam pristinam severitatem continuerint, obsolevisse. Exemplum deinde Augusti, Principis magnifici et luxuriosi, maxime vero Maecenatis, hominis otio ac mollitiis paene ultra feminam fluentis, (Vellei. II. 88. Iuvenal. I, 66. XII, 39.) opes immensae, ex provinciis Romam confluentes, securitas ac quies imperii, tam diutinis procellis ac turbulentis tempestatibus vexati, exiguas simplicitatis, magnitudinis animi aliarumque virtutum morumque veterum reliquias exstinguebant, animosque omnium pronos reddebant ad luxuriam, effeminatum languorem et libidines, quae consiliis Imperatoris novoque civitatis statui quam maxime congruebant, mentem vero abalienabant a studiis severioribus eiusque vires frangebant. Idem Augustus, ut animos civium a sensu libertatis amissae et

diligenti mutatae rei publicae consideratione avocaret, ipse autem potentiae securus esset, callido Maecenatis consilio, servata externa civitatis forma relictisque omnium magistratuum veterum nominibus, commodis, honoribus, omnem ad se trahebat potestatem, et plebem tam congiariorum, quam spectaculorum, munerum ludorumque adsiduitate, varietate et magnificentia in turpem inertiam atque torpedinem resolvebat, homines autem sanioris mentis tum beneficiis honoribusque sibi devinciebat, tum ad studia excitabat artium literarumque, quarum amorem inani laudis cupiditate ductus simulabat. Magna rerum mutatio novam loquendi, cogitandi et agendi rationem inducebat, et in locum liberae vocis, olim vel scriptis expressae, vel toties in concionibus, curiis, foro et rostris auditae, nunc succedebat oratio adulatorum, calumniatorum et servorum, qui se totos ad domini arbitrium nutumque fingebant. Hinc vera eloquentia Cicerone necato obmutescebat, et poetae tantum non omnes erant imitatores servum pecus. Nihilo tamen secius saeculum Augusti multo melius feliciusque erat extremis liberae rei publicae temporibus. Princeps imperio quietem atque dignitatem civibusque securam bonorum possessionem reddebat, et multa vitia severe coercebat legibus saluberrimis. Ipse etiam, quamvis in adolescentia dedecorum quorumdam et in triumviratu saevitiae infamiam subierat, postea magnis virtutibus pensabat vitia et clemens erat dominus ac patronus, amicus comis ac fidelis, bonus paterfamilias et Imperator, neque Patris patriae nomine indignus. Idem artes scientiasque fovebat et cives ad virtutem si non colendam, certe simulandam, praemiis poenisque incitabat. Decor itaque et honestas, iudicium et sensus veri, boni ac pulcri, nondum plane exstincta erant, et acuebantur literarum graecarum studio, quod adhuc vigebat.

Hac aetate (ab a. V. c. 689. ad a. 746.) vixit HORATIVS, homo hilaris ac suavis, comis et humanus, urbanus et facetus, levis et Veneri Bacchoque non mi-

nus; quam Musis carus, fidus et candidus, gratus et officiosus, ingeniosus et doctus, patre nec ingenuo nec claro, sed bono et honesto, adsiduo morum filii custode et rectore virtutumque et praeceptore et exemplo, natus, (v. Sat. I, 4, 105 seq. 6, 65 seq.) praeclara praeditus indole, artibus imbutus liberalibus et honestis, familiaritate Graecorum et multo rerum usu subactus, elegantissimorum summorumque virorum consuetudine politus, gratia Caesaris principumque civitatis florens ac tutus, non adsectator eorum vel adsentator humilis et mancipium, nulla philosophiae disciplina adstrictus, sed modo ex Zenonis, modo ex Epicuri hortis flores decerpens, (v. Epist. I, 1, 13 seq.) privatam virtutem, quum nulla amplius publica esset, colens ac praecipiens, fractis Bruti Cassiique opibus et summa rerum ad unum senatus populique consensu delata cedens fortunae et vitam liberam, commodam, nullis vel curarum vel negotiorum publicorum molestiis vexatam, otium liberale securamque mediocritatem sectans, animo, paupertate et gloriae amore ad carmina facienda impulsus.

Post Augustum valde mutabatur rerum status, et libidines vitiaque, pudore et legibus adhuc refrenata, aut clam magis quam palam exercita, vinculis ruptis effuso ferebantur cursu, et vel publica auctoritate exemplisque Caesarum muniebantur. Pessimi Imperatores erant *Tiberius,* homo ad saevitiam et omne genus vitiorum, quae vivis Augusto et Germanico Caesare metu dissimulaverat, natura propensus, qui comitiis populo ademtis, castris praetorianis extra Urbem exstructis et institutis iudiciis maiestatis delationibusque, quibus maxime innocentes ab eo ceterisque tyrannis opprimebantur, dominationem firmabat; *Caius Caligula,* monstrum hominis, cum ratione insaniens; *Claudius,* ingenio praeditus tardo et uxoribus libertisque addictus; *Nero,* sceleribus non minus infamis, quam ineptiis; *Galba* avarus; *Otho* mollis et delicatus; *Vitellius* saevus, ignavus et non profundae modo, sed intempestivae etiam ac sordidae gulae. Quo occiso res pu-

blica ex tanta quasi fluctuum iactatione in tranquillum quidem redigebatur frugalitate *Vespasiani* et liberalitate *Titi*, amoris atque deliciarum generis humani; sed mox avaritia et crudelitate *Domitiani* iterum profligabatur, neque ferre poterat munificentiam et mansuetudinem *Nervae*, quae contemtui habebantur. Nova ei lux affulgere coepit inde ab a. V. c. 850. regnantibus *Traiano* et *Hadriano*. Ille libertatem ac salutem, securitatem atque otium universis et singulis reddebat, et imperium tam bene et clementer administrabat, ut senatus decreto et consentiente omnium voce *Optimus* appellaretur: hic legibus civitatem condebat, provincias et literatos liberalitate sublevabat, iudicia, rem militarem disciplinamque diligentissime constituebat. In illo temporum rerumque statu, ante Vespasianum et Nervam, vix umbra vel frugalitatis, pudoris, magnitudinis animi aliarumque virtutum pristinarum, quibus nec honor nec pretium erat ullum, vel metus legum, libertatis atque religionis, relinquebatur, et vigebant omnia vitiorum genera, nec minus prorupta audacia deorumque contemtus, quam servile obsequium et anilis superstitio. Honores non virtutibus meritisque patebant, sed vel divitiis et nobilitati, vel sordibus artibusque inhonestis. A studiis severioribus plane abhorrebant hominum ingenia, quam luxuria atque libidines non corporis tantum, sed animi etiam vires vigoremque omnem exstinguerent. Qui philosophorum nomen et munus profitebantur, si Senecam et Cornutum Stoicos, aliosque admodum paucos exceperis, vel voluptatum illecebris capti Aristippi et Epicuri, vel disputandi tantum cupiditate ducti Academiae disciplinam sectabantur, vel sola vanae ostentationis causa Stoicorum praecepta et gravitatem, non vita et moribus, sed verbis, barba, supercilio, vestitu et victus asperitate exprimebant, vel denique nulli sectae addicti, apum instar, quae arriderent, undique delibabant. Eloquentia, libertate primum et deinde comitiis populi a Tiberio sublatis mutatisque moribus ac studiis, a lumine forensi et causarum tam veritate quam gravitate ad iudicia centumvirorum, ad adula-

torios panegyricos in senatu habendos et ad scholarum umbram fictarumque causarum simulacra traducebatur, et sic omnis oratio a naturali pulcritudine ac veritate, a simplicitate, gravitate et sublimitate, ad rhetorum subtiles argutias et puerilem in dicendo ornatum, ad quaesitam quamdam elegantiam et verborum luxuriem, robore nervisque destitutam, ad inanem doctrinae ostentationem affectationemque artis deflectebat. Poetica oratio, vis et facultas a natura, ingenio rectoque iudicio, a quibus tota pendet, ad artem et praecepta, quae sine illis parum valent quaeque sensum verum ac pulcrum, acrem et acutum, alere quidem et regere, non vero in illis, quibus a natura denegatus est, gignere et excitare possunt, iam exeunte saeculo Augusteo devertebat, et exinde magis vana eruditione atque Asiatico tumore vel ieiunitate, ornatus verborum phrasiumque aucupio et variatione, servili imitatione aliorum et frigida sermonis ubertate, transitionum audacia et inversionum duritie, dialectico sententiarum acumine rerumque obscuritate et amplificatione, comparationum, figurarum troporumque multitudine et insolentia, verborum vel antiquorum obsoletorumque sectatione, vel vulgarium perplexa structura, declamatoria vanitate et prolixis sine succo ac sanguine disputationibus, quam naturae simplicitate ac venustate, genuino urbanitatis veritatisque colore, nullo fuco illito, ingenii ubertate atque elegantia quadam admirabili, inventionis pulcritudine ac novitate, imaginum veritate et proprietate sententiarum ac verborum, argumenti exquisito delectu et scita tractatione, apta serie et collocatione rerum et orationis ad eas accommodatione continebatur. Haec corrupti sermonis indoles, haec oratorum poetarumque oratio, consentanea erat genio illius aevi, quo homines in dies magis a natura recedebant, eorumque ingenia non amplius diligenti Graecorum lectione et accurata humanae naturae rerumque cognitione alebantur, sed grammaticorum rhetorumque, stolidorum plerumque inanis doctrinae

ostentatorum, institutione praepostera et assidua declamandi recitandique consuetudine formabantur. [3]

His temporibus vixere PERSIVS, qui annos vix duodetriginta natus obiit nono imperii Neronis anno, et IVVENALIS, qui octogenarius ab Hadriano in Aegyptum missus et paulo post mortuus est. Ille, Volaterris in Etruria nobili genere natus opibusque magnis innutritus, postea Romae disciplina usus est Palaemonis primum grammatici et Verginii Rufi rhetoris, ab anno autem

3 Digna sunt quae iuvenum causa adscribantur verba Petronii Sat. pr. „Num alio genere furiarum declamatores inquietantur, qui clamant: Haec vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi? — Haec ipsa tolerabilia essent, si ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc et rerum tumore et sententiarum vanissimo strepitu hoc tantum proficiunt, ut, quum in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adolescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quae in usu habemus, aut audiunt, aut vident; sed piratas cum catenis in litore stantes et tyrannos edicta scribentes, quibus imperent filiis, ut patrum suorum capita praecidant; sed responsa in pestilentia data, ut virgines tres aut plures immolentur; sed mellitos verborum globulos et omnia dicta factaque quasi papavere et sesamo sparsa. Qui inter haec nutriuntur, non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in culina habitant. Pace vestra liceat dixisse, primi omnium eloquentiam perdidistis. Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quaedam excitando effecistis, ut corpus orationis enervaretur et caderet. Nondum iuvenes declamationibus conterebantur, quum Sophocles aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum umbraticus doctor ingenia deleverat, quum Pindarus novemque Lyrici Homericis versibus canere timuerunt. Et ne poetas quidem ad testimonium citem, certe neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus exercitationis accessisse video. Grandis et, ut ita dicam, pudica oratio non est maculosa nec turgida, sed naturali pulcritudine exsurgit. Nuper ventosa isthaec et enormis loquacitas Athenas ex Asia commigravit animosque iuvenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere afflavit, simulque corrupta eloquentiae regula stetit et obmutuit. Quis postea ad summam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam processit? Ac ne carmen quidem sani coloris enituit; sed omnia quasi eodem cibo pasta non potuerunt usque ad senectutem canescere cet.“

aetatis decimo sexto Annaei Cornuti philosophi Stoici, cuius lateri adhaesit perpetuo. Fuit verecundiae virginalis, (si Suetonio vel auctori vitae eius fides habenda) mentis generosae et ad severitatem pronioris, morum sanctissimorum, uni aequus virtuti et constans vitiorum hostis, sed felicior forte Zenonis et Chrysippi, quam Lucilii et Horatii imitator. Satirae eius non, ut Horatianae, mox in vulgus edebantur, sed singulae amicis tantum, quibus eadem erat mens et de quorum fide ipsi constabat, Cornuto, Basso, Plotio Macrino et aliis, innotescebant et omnes eo demum mortuo divulgabantur, quam ob causam libere poterat scribere, quidquid indignatio dictaret. Iuvenalis nulli, ut Horatius, philosophorum sectae fuit addictus, [4] nec inferior ingenio ac superior forsan exquisita rerum cognitione atque doctrina, sed affectator nonnumquam artis, quam diu diligenterque in rhetorum scholis exercuerat. Idem non funesta tantum rei publicae tempora vidit, sed felicia quoque, quibus ea ex diuturno quasi morbo a Vespasiano primum ac Tito, et deinde a Nerva, Traiano et Hadriano, remediis interdum vehementioribus recreata, omnibus fere partibus convaluit: unde satiras quoque, quas iuvenis scripserat et diu ne modico quidem auditorio committere ausus erat, tum in vulgus tuto edere, tum politius limare potuit.

Ex his, quae de temporibus, ingeniis, studiis moribusque Horatii, Persii et Iuvenalis diximus, facile vel colligi vel explicari possunt virtutes et vitia eorum tam communia, quam cuivis propria, quae nunc eadem brevitate recensebimus.

Triumviris quidem illis consilium commune erat cum omnibus poetis satiricis: et docere et delectare morescque hominum tamquam in picta tabula adumbrare, sed varia ratione, pro temporum ingeniorumque diversitate, conabantur. Nam Augusti aetate, rebus adhuc laetis et imperio legibusque vigentibus, ridere licebat; Neronis

4 v. Horat. Epist. I, 1, 13 seq. et Iuvenal. XIII, 121 seq.

vero et Domitiani temporibus, quum omnia pessum irent, vitiaque in praecipiti iam starent et acribus aut violentis egerent remediis, (v. Iuvenal. I, 45 seq. 63 seq. 73 seq. 147 seq. II, 25 seq. 121 seq. 162 seq. III, 150 seq.) risu parum proficiebatur, et probi sapientisque hominis mens angebatur dolore, qui diu alteque pressus ad indignationem et iram exardescebat. Praeterea Horatii ingenium elegantissimorum principumque virorum familiaritate subactum et ad hilaritatem propensius erat, quam ad gravitatem. Idem quoque censoriam forte acerbitatem ipse reformidabat; et vario rerum usu intimaque naturae humanae cognitione imbutus didicerat, tum erroribus et animi vel levitate vel infirmitate plura, quam eius pravitate, gigni vitia, tum facilia remedia saepe salubriora esse et efficaciora vehementibus, tum satius esse, tempori servire et mores hominum humaniter patienterque ferre, quam nimis acrem eorum animadversorem iudicemque severum esse, et sic potius se stultis, quam hos aliis deridendos propinare. (Cf. ei. Sat. I, 10, 7 — 15.) Quae quum ita essent, Horatius non tam vitia notat, quae publice adhuc coercebantur, quam stultitiam et errores humanos, qui poenis non tenentur. Neque id potissimum agit, ut hominibus huius aevi vel ruborem eliciat, vel vitae officiorumque praecepta subtiliter graviterve inculcet, quam ut eos scita, venusta ac iucunda ratione convincat, ipsos non tales esse, quales videri cupiant, neque iis, qui sapiant, imponere posse vel fraudem facere.[5] Hinc etiam stultos fere et ineptos homines, velut aliud agens, ridet,

5 „Vitia immania notare suum non erat, sed philosophiam illam, quam non doctorum formulis, sed multa rerum experientia sibi comparaverat, et quae in omnibus vitae partibus plus utilitatis habet, quam omnium philosophorum scrinia, cum aliis voluit communicare, praeceptaque sua in hominum animos cum eorum voluptate inducere: voluit docere, instruere, errores, quibus animi opprimerentur, evellere, opiniones hominum pravas et temere, acceptas tollere, aut emendare rationem, qua optime, secure, tranquille, honeste et cum voluptate vivere possis,

malos vero pugione magis pungit aut stringit, quam alte vulnerat. Quin, ut maiorem sibi iustioremque alios carpendi libertatem vindicet, sibi ipse non parcit, nec melior, quam est, videri cupit.[6] — Persius errores ad Stoicorum placita, vitiaque ad rigidae virtutis regulas exigit, et vel iuveniliter ac generose ardet, vel morose atram bilem effundit. — Iuvenalis sive graviter praecipit virtutem et severi monitoris partes agit, sive, ira et indignatione inflammatus, in ipsa plerumque vitia invehitur, vel scutica caedens, vel tollens cachinnum.[7] Acrimoniam vero Archilochiam saepe temperat risu et gravitatem comitate condit. Virus quoque acerbitatis in primis potissimum satiris evomit; in iis, quae viri aetate provectioris maturiorisque ingenii fetus videri possunt, irae aestus fere deferbuit et frigori cessit declamationis; in his etiam rarius singuli, et dente minus maledico acutoque carpuntur, ut in Horatii epistolis.

ostendere, et haec omnia ita, ut nulla magistri severitate, nullo philosophi supercilio, nulla docti cuiusdam ostentatione offenderis, sed ut amico ludenti, aut potius veritati ipsi, habitu cultuque simplici et amoeno, multa cum urbanitate loquenti, operam dare tibi videreris. Ex hoc consilio et ratione, qua id persecutus sit, si eum iudicaveris, palmam sane omnibus, qui in hoc genere eum secuti sunt, praeripiet, non quidem Iuvenali, qui aliud et plane diversum consilium alia et diversa ratione persecutus est. Non magis verum illud videtur: Horatianam rationem, ridendo scilicet errores corrigendi, meliorem esse, quam qua Iuvenalis usus sit, ut in invidiam vitia adduceret indignationemque moveret, sed Horatium, quod sibi proposuerit, non tam bene adsecutum esse, quam Iuvenalem, qui feliciori successu in suo genere usus sit; illum nempe raro risum movere potuisse, hunc semper indignationem excitasse." Ita iudicat Koenig de Sat. Rom. p. 62.

6 v. Wieland ad Horat. Sat. II, 3. et 7.

7 „Quum inter eos homines viveret, quorum animi vitiorum diuturnitate callum iam duxerant ingeniaque obtusa erant luxuria: urbanitate et facetiis, quae Horatium nobilitaverant, iocisque subtilibus et acutis vix poterat uti. Accedit, quod is, quem indignatio, ex sceleribus, improbitate et turpitudine orta, instigat, nihil potest suspenso brachio no-

Persius praecepta ac tela tantum non omnia ex porticu petit et schola: Horatius et Iuvenalis ex philosophia vera et populari, quae ex multa rerum experientia atque interiore generis ingeniique humani cognitione hausta est, et ad praesentem vel animi sensum, vel rerum conditionem, vel indolem argumenti se et iudicia sua componit. Ille caeco vitae ac disciplinae Stoicorum amore captus non videt, quid in hac vel illa displicere possit: his philosophorum, praecipue Stoicorum Cynicorumque, mores, habitus, paradoxa, argutiae, arrogantia, dissimilatio aliaque vitia largam ridendi irascendique materiam praebent [8] Illius argumentatio est subtilis et acuta, nec alte in animum descendens, horum simplex, ad uniuscuiusque captum usumque accommodata, ab ipsa veritate suggesta, menti penitus infixa haerens et eam suaviter afficiens. Horatii praeterea philosophia est illa vitae, quae docet, potentiam, divitias, externum splendorem et vulgaria hominum studia contemnere ac deridere, nil admirari, h. e. valde vel metuere vel cupere, tranquillitatem mentis, otium et mediocritatem securam hominis, non in aula, sed in recessu libere ac sibi viventis, summorum bonorum loco putare, rebus suis, etiam exiguis, contentum esse, praesentibus laete frui, non sollicitum de futuris, vel externis obnoxium esse, neque extra, sed intra se veram quaerere felicitatem, fortunam a Deo petere et a se ipso sumere sapientiam animique aequitatem.

Horatius, ut lectores et suavius afficeret et vehementius, multis satiris vel epistolarum vel dramatici carminis formam induit. Utramque rationem sequuti sunt Persius et Iuvenalis. Sed, ut taceam, ab his unam tantum alteramque sententiam et argumenti partem, numquam vero illud totum in drama et actionem converti,

tare, nihil facete illudere; in summam invidiam contra adducit, quae vituperanda sunt, et risus lenis et iucundus, quo ab animi permotione liber usus fuisset, nunc in cachinnum abit. " Koenig l. l. p. 87.

8 v. Iuven. Sat. II. Wieland ad Horat. Sat. I, 3. et Manso l. l. p. 169 sq.

Persii dialogus poeticae similior est figurae, quam, ut Horatianus, vividae rerum repraesentationi, quae magna sententiarum varietate, gratia ac novitate, ingenioso personarum delectu et insigni earum cogitandi loquendique proprietate mirifice delectat. [9] Iuvenalis saepius docentis aut declamantis partes sustinet, quam alios colloquentes inducit: huius tamen artis Horatianae defectum compensat vividis rerum imaginibus, sententiarum veritate et gravitate dictionisque proprietate. — Ab iisdem poetis, sed a Persio et Iuvenale saepius, quam ab Horatio, induci solent adversarii, ne ficto quidem nomine insigniti. Quae ars non est, quod nobis displiceat: nam pulcrior est imago et efficacior, quae personis animatur. Enimvero multa occurrunt loca, in quibus non satis manifestus est dialogus et in dubio positum, utrum verba, quae leguntur, sint adversarii aliquid opponentis, an poetae ironice loquentis. — Quod ad epistolas attinet, Horatianae maxime excellunt urbanitate, argumenti praestantia et eximia arte, qua easdem saepe res varia ratione tractat, lectores diversis excursibus observationibusque vel delectat vel docet, utile dulci miscens, sensus suos sive tectius expromit sive liberius, et eos, ad quos scribit, laudat vel carpit, et hortatur vel dehortatur. Idem Horatius satiras epistolasque notissimis plerumque et clarissimis inscripsit viris, Persius et Iuvenalis ignotis fere et obscuris. Illud plurimum facit ad fidem et auctoritatem augendam: hoc vero temporum diversitati tribuendum est, neque poetis vitio dandum. Multi praeterea homines, nominibus tantum noti, eorumque stultitia aut turpitudo a triumviris illis uno fere alteroque verbo, a Iuvenale vero passim copiosius notantur. Hac ratione nonnumquam vis satirica minuitur; illa tenebrae multis obducuntur locis, ad quorum sententiam penitus perspiciendam plurimum refert, bene nosse homines ac res, de quibus agitur. Obscuritas tamen haec, ex ignorantia

9 v. Wieland ad Horat. Sat. II, 2, 3. 4. et 5.

multarum rerum, ad quas latenter alluditur, profecta, omnibus poetis satiricis est communis, neque vitio iis vertenda, quippe qui suis potissimum popularibus scribunt, quibus multa sunt notissima, quae nos ignoramus. [10] — Ceterum in Satiris et Epistolis Horatii non levis conspicitur et formae, et argumenti, et orationis, et ipsius denique metri disparilitas, de qua *Morgenstern* V. C. in singulari libello a. 1803. edito docte disseruit, et Ill. *Eichstadius* in Epistola ad Astium, huius comment. de Platonis Phaedro (Ien. 1801.) adnexa p. 168 seq., praeclare ita disputat: „Quod ad *formam* attinet, epistola quum certae personae, aut verae, aut fictae, ab auctore scribatur; necesse est, omnem orationem componi conformarique non modo ad huius, qui scripsit, sed in primis ad illius, cui scripta est, animum, mores, tempora, externam conditionem; earumque rerum omnium tantam cerni in toto carmine vim, ut non magis argumenti, quam personarum ratio habeatur. Horum nihil quicquam in Satiris apparet: quae etiam si cuiusdam nomini inscribantur, tamen inscriptio non nisi pro dedicatione est,

10 „Iam e satiricis nostratibus, qui Romanos passim secuti sunt, quique, quum de rebus loquantur quotidiano usu tritis, faciliores intellectu nobis sint necesse est, coniectura possumus assequi, quam multa in Horatio non solum, verum etiam in reliquis occurrant, quae, etsi animum nostrum in nullam partem nunc quidem moveant, in popularium mentes magna vi egerint, siquidem in ipsis verbis, quae adhibentur, in eorum flexu et collocatione aliqua vis latere possit, quae, quum rerum, ad quas tecte allusum sit, ignari fuerint, vel veterum grammaticorum sagacitatem, nedum acumen recentiorum interpretum, qui saepe tamen plus viderunt quam veteres, penitus praeterierit. Quid? quod in nonnullis locis plus sensu, non illo quidem satis explicato, percipere nobis videmur, quam verbis declarare possumus. Quibus tamen rebus indagandis, si in antiquis monimentis nihil sit, quo nitaris, non magnopere indulgendum censeo, ne in ineptiarum et somniorum campum, in omnes partes late patentem, phantasiae impetu deducaris, unde exitus haud est in facili.“ Koenig de Sat. Rom. p. 95.

quae argumenti tractationem nihil afficiat. Sed quae certam et constantem habet formam Epistola, eadem in *argumento* varia reperitur et inconstantissima. Quippe huius copia et varietas nullis terminatur limitibus, nisi qui ab ipsa natura poeseos constituti sunt. Quaecumque enim materiem praebent vulgaribus epistolis, ea, nisi poeticam expositionem prorsus respuant cultaque ornamentis nitescere nequeant, Epistolarum poeticarum scriptori patent. Hae reduci omnes commode possunt ad tres potissimum species; quarum una est Epistolarum didacticarum, altera elegiacarum, tertia iocularium. Ad illam didacticarum speciem pertinent morales seu ethicae, quales Horatius composuit. Earum omnino est instruere homines et docere, praecipere virtutem ad eamque amplectendam et colendam excitare. His moralibus Epistolis (nam reliquae nihil ad h. l.) quamquam propinquae sunt Satirae, propinquiores apud Horatium, qui et urbanissime vitia carpsit, et in virtutum commendatione cum illorum levi vituperio socianda mirabile temperamentum adhibuit: tamen Satirarum omnis vis non docendo et monendo, verum ridendo et increpando expromitur, si quidem in eo versantur, ut vitiorum vel graviorum turpitudinem, vel leviorum ridiculam stultitiam notent, redarguant, castigent. Unde duplex earum genus enascitur: unum hilarium ac festivarum, quas Venusini vatis elegantia lusit; alterum tristium et austerarum, quibus Iuvenalis Persiique ira se armavit. Denique quemadmodum materies horum carminum diversa est, ita et *orationis* color ratioque *metrorum*. In Epistolis enim gravitas elucet Philosophi, qualis decebat Horatium, et virum, et verae sapientiae studiosum: in Satiris levitas apparet Comici, qualis a poeta iuvene exspectabatur, iuveniliter exsultante poculisque et puellis adhuc idoneo. In illis metrorum adstrictior lex; in his numerorum solutissima negligentia. In Epistolis non Socraticae solum philosophiae sparsa sunt semina, sed illa quoque Socratis, certe discipulorum eius, lepida quaedam cum urbanitate de re-

bus ad mores et officia spectantibus disputandi ratio adumbrata agnoscitur. Ad Satiras contra referri debent, quae vel de Comoediae veteris dicacitate, ab Horatio expressa, vel de mimico morum imitandorum artificio, vel de felici Lucilianorum lusuum emendatione passim, sed promiscue disputavit Astius in libro supra laudato. " Eiusdem libri auctor bene docet cap. 3., vestigia Platonicae imitationis praecipue reperiri in Horatii Epist. ad Pisones, (de arte poetica) et in hac omnia eo redire, ut falsa, quae tunc percrebruerint, de poesi iudicia, (ut de arte rhetorica in Platonis Phaedro) modo iocando, modo serio docendo refellantur, et perstringantur tum poetae, sine ingenio et doctrina poesin attingentes, tum vani eorum laudatores; cetera vero his inserta non nisi episodia esse.

Praeter dramaticae compositionis artificium etiam aliud, idque non minus ingeniosum gratumque, Horatio paene proprium est in rerum inventione ac dispositione, etsi magis negligentia, quam ars esse videatur. Plerumque enim idonea occasione, a tempore aliquo, vel loco, vel personis, vel cura et cogitatione, in qua versatur, suppeditata, et dissimulata ridendi castigandique voluntate, obliquis orationibus et velut longe aliud agens, errores ac vitia carpit, res varias et sponte subministratas persequitur, missilia inopinato spargit, imprudentes adoritur ex insidiis, subitos obliquosque dat ictus, amoena loca negligenter ac libero cursu pervagatur, saepe de via declinat, quam modo inierat, et vel certum finem consiliumque haud sequi videtur, vel ad metam, si qua ei est, longis ambagibus flexibusque diversis lente contendit, ita ut plurimae eius satirae imaginem exhibeant ambulationis, in qua quaelibet loca devia ὡς ἐν παρόδῳ oculis perlustrantur et omnis via est recta. Persius et Iuvenalis nonnumquam quidem Horatium etiam hac in re imitati sunt, sed plerumque more philosophorum rhetorumque unam tantum thesin explicant, et recto itinere dirigunt cursum, quo contendunt, raro a via aberrantes: ne-

gligentia enim Horatiana, quae in iocoso dicendi genere mirifice nos delectat, a graviore ac sublimi oratione aliena est. Illius satirae sunt poeticae pertractationes propositionis philosophicae, huius vero thematis rhetorici; doctae quidem et interdum ingeniosae, quae tamen magis se commendant arte, qua singula pertractantur, quam poetica inventione, qua prorsus carent illae, in quibus varia tantum unius hominum generis vitia recensentur, v. c. mulierum in sexta satira Iuvenalis.

In sententiarum nexu rerumque ordine et collocatione Horatius non modo negligentiam, eamque gratissimam, ostendit, sed summam quoque artem, quam tamen sedulo dissimulat. Tam naturali enim arctoque vinculo omnia constricta, tam mirifice alia ex aliis apta et nexa sunt, tanta facilitate oratio currit ac fluit, tam scite extrema cum primis et partes cum toto cohaerent, ut sine insigni totius ordinis perturbatione vix quidquam vel transponi possit vel omitti, utque dubius sis, utrum singula casu ac sponte sint oblata, vel nata repente et sine studio ac cura ceris mandata, an diligenter ante excussa et quaesita vel praemeditata. Persii contra oratio passim nos abrupto dicendi genere, audacibus et insolitis transitionibus inversionibusque duris offendit et saepe ad aliena delabitur. Iuvenalis singulas quidem partes magis declamatorio more ac ordine, accurate nonnumquam (v. c. in Sat. X.) prius designato, copulavit et alias aliis subiunxit, quam nexu artificioso inter se implicuit, sed easdem summa cum arte velut in tabula depinxit et exornavit.

Descriptiones, similitudines et exempla Horatii ad summam fere rei spectant et delibant potiora, primis tantum ac praecipuis, ut in ichnographia, lineis ductis. Eadem aptissima sunt, et non vulgares modo res ac notiones, sed subtiles quoque et philosophicas, egregie illustrant, oculis sensibusque subiiciunt et confirmant. Persius in iis saepe vel sectatur anxie minuta, vel aliena immiscet, et magis in partibus exornandis amplificandis-

que, quam summa rei declaranda, occupatus est. Iuvenalis errorum scelerumque imagines ardentissimis plerumque pinguissimisque coloribus adumbrat, et in his eximiam artem gravitatemque, in descriptionibus insignem rerum cognitionem, varietatem ingeniique aciem, in exemplorum delectu iudicium subtile, in eorum copia exquisitam doctrinam, sed in figuris exornandis nimiam interdum curam ostendit: ita ad vivum resecat omnia, etiam turpissima, et nihil praetermittit, quod vel ad vividum odium, vel ad cachinnum commovendum valere queat. [11]

Horatii genus dicendi vulgare quidem et tenue, (*Musa pedestris* et *sermones per humum repentes* vocantur Sat. II, 6, 17. et Epist. II, 1, 250.) sed tersum, naturale, elegans, purum, rebus ad vitae communis usum et consuetudinem pertinentibus aptissimum, fluens aequabiliter, prae se ferens felicissimam facilitatem, et inexplicabili quadam venustate, gratia et simplicitate conspicuum: Persii grande, tropis refertum, artificiosum, vehemens, minutum, aridum, concisum, durum nonnumquam et saepe obscurum: Iuvenalis doctum, acre, copiosum, pro rerum diversitate varium, et hinc modo facetum, modo grave, modo sublime, modo remissius, at numquam humile. [12]

11 „Multae occurrunt descriptiones apud Iuvenalem ingeniosae et varii generis, I, 117 seq. III, 69 seq. 86 seq. V, 52 seq. 100 seq. 132 seq. VI, pr. IX, 12 seq. 40 seq. XIII, 209 seq. XIV, 288 seq. multa ad indignationem movendam comparata, I, 37 seq. 158 seq. II, 126 seq. III, 67 seq. 154 seq. 184 seq. V, 16 seq. 39 seq. quid gravius illis! I, 47 seq. 99 seq. III, 116 seq. quid contemtui accommodatius V, 170 seq. XIII, 150 seq." Koenig l. l. p. 92.

12 Koenig l. l. p. 96. „In Persio, inquit, et Iuvenale, quo longius a vulgari consuetudine dicendi recedunt, eo magis verborum exquisita ratio et delectus in oculos incurrit. Et ille quidem irae et indignationi tantum tribuit, ut saepe, quum gravissima quaeque aucuparetur, ad tropos delatus sit, tam longe petitos, ut rationem eorum ipse animo magis placido vix probasset, adeoque huic rei indulsit, ut vel pudoris sui, quem alias summa cum cura praestare studuit, modo vehementiam sensui suo ardenti consentaneam assequeretur, rationem habuerit nullam. Non tam impotens sui Iuvenalis est,

Horatii versus fluunt illaborati et sine arte ac studio scripti videntur, Persii vero et Iuvenalis maiore cura expoliti, numerosiores et concinniores sunt.

Horatio propria est venusta urbanitas et faceta illusio, Persio gravitas Stoica, Iuvenali austeritas et sarcasmus Archilochius. Persius, qui et natura et institutione totus ad severitatem factus erat, non ridet, sed vel conviciatur, vel inscitos frigidosque immiscet iocos, etsi se profitetur *cachinnonem petulanti splene*, (Sat. I, 12.)

quamvis impetu feratur non minori, et sermonis ingenio raro vim infert, quamvis ipsis nominibus, quae rebus imponit, aut in summam invidiam eas rapit, aut subsannationi acerrimae exponit. Ac, quod rerum cognitionem summam, doctrinam non vulgarem et studium in expoliendis suis satiris insumtum declarat, in ipsa verborum ubertate, quae maxima est, nullum fere otiosum deprehendes, nullum non propria et singulari vi praeditum, qua in illorum coacervatione vel plenior et significantior rei notio exprimitur, vel fortior et efficacior designatur.“ Idem p. 88. „Faciliori negotio artem Horatius, ut fecit, poterat dissimulare, quum rerum natura, in quibus versabatur, sermonem quotidianum non solum admitteret, verum etiam postularet. Altius insurgenti Iuvenali vitiorum immanitas id non permisit: cothurno erat ei, ut in tragoediis, incedendum, sermoque gravior ab epicis mutuandus, quo plerumque etiam apte, raro ambitiose et putide usus est. Quin ipsa loquendi ratio sublimis et verborum pompa, in rebus abiectis et insigniter turpibus adhibita, miram vim habet et efficacem ad animum lectoris vel ad odium invidiamque torquendum, vel ad eumdem ipsa rerum vehementer inter se discrepantium copulatione risu concutiendum. Ad epicum sermonem pertinent locorum et temporum designationes, Sat. III, 25. 118. 299 seq. IV, 40. 60. V, 23 seq. VI, 83. X, 168. XIII, 40 seq. XIV, 210 seq. notiones rerum fortiter expressae, ut sceleris conscii III, 49. simulatoris II, 3. timiditatis XIV, 199. pubertatis XIV, 216. indignationis XIV, 325. sterilitatis V, 138. contemtus I, 131. tironis V, 153. calumniantis III, 122. camerae sub tegulis III, 201 seq. somniantium III, 238. properantis V, 19 seq. pecuniae XIII, 61. nobilitatis XIII, 241. caecitatis XIII, 249. res in maius elatae I, 12. III, 308 seq. IX, 54 seq. Nonnunquam ex illa ipsa epica ratione ridiculum nascitur III, 6 seq. ubi ad pericula Urbis poetae recitantes adiunguntur.“

et operam dedisse videtur, ut styli Luciliani nasum, vim et inconditam asperitatem Horatiana venustate et elegantia temperaret. Iuvenalis sales saepe non minus urbani sunt et faceti, quam Horatiani, et nonnumquam per totam orationem fusi ac sparsi, (v. c. in Sat. IV. et dimidia Sat. XII.) plerumque vero vel amari et venenati, vel ad cachinnum, non risum, movendum apti, vel obscoeni. Lepidi eius ioci spectant praecipue ad vanitatem vel religionis vulgariumque de natura Deorum sententiarum, vel fabularum poeticarum, quarum deridendarum nullam praetermittit occasionem. Cf. Sat. I, 81 seq. II, 31. 130 seq. IV, 34 seq. VI, 59. IX, 63 seq. X, 246. 314. XII, 23. XIII, 34 — 52. 76 seq. 112 seq. XIV, 261.

Horatii et Iuvenalis satirae redolent et spirant illam ingenii ubertatem et fecunditatem, quae vel ipsa novi quid parit, et intentata ab aliis tentat, vel inventa aliorum sua facit, ingeniosis non minus ingeniose utens, rudia autem et inchoata poliens, ornans, perficiens. Persius utraque prorsus fere destitutus erat: permulta Horatio accepta refert et, si Cornuti aliorumque Stoicorum scripta ad aetatem nostram pervenissent, plura haud dubie vestigia, ab eo pressa, deprehenderemus.

Quod ad sententias attinet, Horatius facete, prudenter, callide et amice suadet; Persius argute philosophatur, rerum pondera saepe minutissimis sententiis frangens; Iuvenalis vel graviter dissuadet, vel virus acerbitatis suae evomit, at nonnumquam inanem artis doctrinaeque ostentandae cupiditatem prodit et friget, nimis sectans orationis luxuriem (v. c. Sat. IX, 102 seq. X, 218 seq. XI, 137 seq. XIII, 23 seq. 34 seq. 40 seq. 62 seq. al.) et rhetorum argutias: quae tamen acuta dicta valde admirabatur Scaliger.

Sententiis salubribus, ad vitam bene, honeste, feliciter atque iucunde agendam et ad amorem virtutis vitiorumque odium gignendum pertinentibus, refertae sunt tum poetarum illorum satirae, tum Horatii potissi-

mum epistolae, maturioris ingenii fetus. Omnes istae tum veritate, tum praestantia et utilitate quam maxime se commendant. Horatius tamen eas naturali quadam simplicitate, Persius rigore, acumine et subtilitate, Iuvenalis gravitate orationis exprimere solet. Ceterum propter horum praecipue praeceptorum multitudinem et praestantiam satiricorum poetarum lectionem utilissimam esse, vix est quod moneam. Ea profecto a poetis comprehensa versibus multo magis et tenebunt delectabuntque lectorum animos, et diutius in memoria haerebunt, quam si ea ex ethico libro, vel tenuiter vel subtiliter scripto, perceperint, aut morum praeceptorem ea docentem et explicantem audiverint. Dici autem vix potest, quantopere illis, memoriae infixis et tempestive in eam revocatis, mens vel curis confecta confirmetur, vel ira aliisque affectibus turbata contineatur.

Ex his, quae supra de Horatii, Persii et Iuvenalis satiris earumque virtutibus disputavimus, facile intelligitur, plurimum utilitatis ex earum lectione percipi posse, eamque non modo ad ingenium multiplici doctrina variarumque rerum cognitione excolendum et mollius, suavius facetiusque reddendum, ad iudicium acuendum, ad sensum veri, pulcri, venusti et honesti alendum, ad mentem admiratione ac voluptate perfundendam, ad mores tam Romanorum illius aevi, quam universe hominum penitus cognoscendos, ad venustam urbanitatem, naturalem simplicitatem, gravitatem aliasque et orationis et vitae artes discendas, ad diversam sermonis indolem percipiendam, sed etiam ad mores animosque fingendos, ad veram utilemque philosophiam vitae huiusque bene, suaviter, tranquille, secure transigendae artem imbibendam et ad amorem virtutum odiumque vitiorum, argumentis exemplisque propositis, inspirandum et concipiendum, maximam omnino vim habere. Satirae horum poetarum et Horatii potissimum epistolae, pulcerrimis locis, sententiis, imaginibus et descriptionibus, praestantissimis philosophiae, morum ac vitae praeceptis, diversis

facetiarum et sermonis generibus, multarum rerum, scitu non minus gratarum quam utilium, copia variisque orationis et poeseos artibus in inveniendis, disponendis, connectendis et ornandis rebus, in sententiarum ac verborum delectu, abundant; et dignae omnino sunt, quae ab unoquoque, qui non modo sapere plus quam plebs, sed honeste etiam et iucunde vivere cupit, diligenter ac studiose per totam vitam legantur. Quidquid autem vitii vel aetas vel auctorum institutio iis adspersit, facile id poterit vitari non tantum a viris, quibus subactum est iudicium et pectus sapientia munitum, sed etiam a iuvenibus, modo non obtuso sint ingenio aut idonei praeceptoris ope et consiliis destituti. Levia quoque illa vitia poetae satirici tot tantisque redemerunt virtutibus et tanto plura habent, quae utilia et praeclara, quam quae vituperanda vel ignoscenda saltem videri possint, ut plus et voluptatis et fructus ex illorum, quam ex aliorum scriptorum, tam veterum, quam recentiorum, lectione ad nos redundet. Quantopere itaque eos Romanis, illo aevo viventibus, et placuisse, et profuisse putabimus? Nam satirici poetae, qui mores describunt saeculi sui suorumque popularium et aequalium, horum quoque animos quam maxime percutiunt.

Quid vero? nonne nimium risus facetiarumque pretium est, si honestatis probitatisque impendio constant? Iam dudum enim audire mihi videor paulo rigidiores morum censores graviter obscoena illa, tam quamea, quae pudorem offendant et noceant morum castitati, damnantes et Persium, qui ab iis, si quartam exceperis satiram, abstinuerit, Horatio propterea et Iuvenali anteferentes. Verum enim vero salva res est, iamque multi causam famamque horum poetarum propugnarunt [13] et in his nuper Cl. Koenig, (de Sat. Rom. p. 96 seq.) cuius verba nunc mea

13 De obscoenis multorum scriptorum locis passim disseruit Bayle in Dict. hist. crit. (vid. in ei. Ind. *Obscénitez*) copiose vero T. IV. p. 3017 — 3024. Edit. Rotterd. 1720. (T. III. p. 3159 sq. Ed. Rotterd. 1702) in *Eclaircissement sur les Obscénitez.*

facere, et aliorum observationibus infra in notis adiectis firmare liceat, ne horum scrinia compilasse videar. Haec autem sunt, quae ille disputavit:

„Ab instituto meo non videtur alienum, paucis ea attingere, quae multos graves viros nimiumque in iocis religiosos a Romanae satirae auctoribus legendis non tam solent deterrere, quam ad eos iuventuti commendandos segniores reddere; [14] quae contra interdum sola latinorum poetarum studium delicatulis et mollibus, quos philoso-

14 Hos ita refutavit Fr. Gottl. Barth. in Praefat. ad Propert. p. VI seq. „Serio credimus, etiam adolescentibus lectione librorum paulo licentius scriptorum (a quibus eos frustra retinere conamini, o boni! nituntur enim in vetitum) interdicendum non esse. Ac primo quidem fateor, mihi quodlibet antiquitatis fragmentum, quod e communi literarum naufragio servatum et ad nostra tempora transmissum fuit, gratissimum omnique veneratione dignissimum videri. Id si sit eiusmodi, ut in rebus turpibus, quantum quantum est, versetur neque praeterea quidquam efficiat aliud, quam pruritum libidinis ut excitet adeoque iuvenum animis certissimam per se pestem afferat, manum non verterim, si quis eiusmodi librum iuvenibus eripiendum et quasi vi extorquendum clamet ac pertendat. Sed idem si liber in quibusdam modo locis bonis iuvenum moribus officere posse videatur, praeterea vero multa praeclara, graviter, ornate, venusteque dicta contineat, quae vel severissimi Catones legant, nae maxime et iniurii talis in libri foremus auctorem, et iuvenum rationibus pessime per nos consultum fuisse quilibet opinionis praeconceptae vinculo non constrictus iudicaret. — Sed fac etiam iuvenes eiusmodi loca obscoena legere, haec non erit nostra culpa. Neque enim aut ipsi illa scripsimus, aut commentariorum luce collustravimus. Poeta igitur ipse causam dicat suam et se partim religione sua, partim moribus saeculi, quo vivebat, defendat; nobis, qui eius interpretamur scripta, de eo quidem non adeo laborandum videtur. Neque tamen video, quid rerum cognitio turpium probo iuveni virtutisque verae amanti, detrimenti possit afferre, praesertim ab homine gentili, a veri Dei cultu alieno percipienda. Nam mala quidem nosse, nec tamen ea probare, usque adeo vitiosum aut reprehendendum non est, ut potius is demum nomen ac dignitatem hominis virtute praediti sustinere tuerique mihi posse videatur, qui cuncta mala atque illecebras eorum omnes cognorit, et nihilo tamen secius recte

phorum gravitas dignitasque oratorum numquam pellexisset, ad animum suum impurum pascendum excitaverunt, obscoena ex nostro sensu et turpia. — Ut omittam, ad iudicium, de poeta aliquo eiusque virtutibus ferendum, neque mores eius, neque argumenti, quod tractaverit, rationem pertinere, non semper animo videtur obversatum, pleraque, a quibus cultior aetas abhorreat, rudiori aut omnino remotiori neque dictu neque factu turpia fuisse;[15]

facta honestatemque totis viribus animoque toto complectatur eiusque se pulcritudine delectet unice Virtutis verae custos rigidusque satelles. Eiusdem sententiae fuit Ianus Gebhardus, antiquior Propertii editor. Praetextatis verbis, inquit, non imbuendas aures iuvenum esse dicunt et recte: sed an horum lepidissimorum poetarum genius tantum flagitii, tantum corruptelae in lectorum animos admittat, nescio, et sane, Dei virtute dicam, non sensi. Utinam non obscoenioribus saepius domi dictis teneriorum animi redurarentur et, quod neque pictum neque fictum in poematis, audiretur, unde puerorum os, oculi, aures foedissime inquinantur moresque pessum dantur. — Omnium historicorum atque oratorum monimenta a tactu atque oculis iuventutis proscribenda sunt, si credunt, quando vitiorum turpitudines suis verbis exsequuntur, talia in animos teneriores destillare ibidemque contagium allinere. Ubicumque dulce est, inquit Arbiter, ibi et acidum invenies. Idcirco provida boni natura sensum fugiendi noxia omnibus animantibus indidit; hominibus quoque discernendi rationem. Poetis nostris inspersa sunt quaedam, quae pravis mentibus adhaerescant, generosos praeterlabantur. Confirmatus ad honesta animus verbum lasciviusculum facile transmittit. — Illa nunc ita toleranda sunt, ut bona confinio malorum discernamus; ita habenda et tractanda, ut nosmet innocentia tutemur. Praeclare quoque nostram in rem Miltonus in *Paradise lost* V, 117 sq. *Evil into the mind of God or Man May come and go so unapprov'd and leave No spot or blame behind.* Conf. Heynius in Praefat. ad Tibullum, inpr. §. 2. et 3. edit. pr. ubi ostendit, quale partim pretium huiusmodi poetis, qui certe non sint lasciviores ac lubriciores Gressetis, Grecurtis, Chaulieuis, Lafaris Francogallicis poetis, (ne quid de vernaculis nostris dicam) statuendum sit, partim vero etiam qui fructus ex iisdem legendis percipi possit." Cum his comparanda, quae Rigaltius disputavit in Diss. de Sat. Iuvenalis.

15 *Iani* de moribus Horatii, in edit. huius poetae T. I. p. CIII. edit. pr. „Si cogitemus,

quumque turpia proprie vocentur, quae honestati contraria fiant, obscoena vero, quae nauseam moveant, ad honestatis et decoris vim et significationem, quam singulae aetates constitutam haberent, et ad politum sensuum iudicium humanitatisque cultum, quo vel destituti essent homines, vel excellerent, omnem de hac re disputationem esse referendam. Obscoenitatis enim et dedecoris vis et potestas hominibus, in agris silvisque errantibus, nulla fere fuit, ea tantum, quae palatum, oculos, nares male haberent, removebantur e conspectu. Congregatis vero hominibus et in societates collectis matrimonioque constituto, verecundia tandem nata est et pudor, quo ab eorum, quae remotis arbitris fierent, mentione vel abstinerent, vel vocabulis ea, a similitudine aliqua petitis, et circumlocutione quadam indicarent. Qua in re autem antiquior aetas fastidii tam delicati non erat, id quod ex multis verbis et dictionibus apud Homerum notum est, quibus

inquit, quam dissoluta fuerit Horatianae aetatis licentia; quam prorsus honestus et a vitii crimine liber fuerit amor peregrinarum et libertinarum; quam parum, certe ante legem Iuliam latam, ipse puerorum amor sceleris habuerit; denique, quam multae et notiones et loquendi formae eo tempore dignitatem et honestatem habuerint, quas postea politior usus, ut fit, respuit, et inter illiberales retulit: haec si cogitemus, iam multum ex illo Horatii vituperio perire sentiamus. Loca et carmina Horatii, quae nos hodie offendunt, eo tempore non ita offendebant; licet, quod nos hodie in verbis castiores sumus ac delicatiores, non sequatur, ut *ideo* et mores hodierni castiores sint. Accedit, quod dare possumus, Horatium, hominem hilarem et suavem, praesertim in illa saeculi sui indole, ab amore non immunem fuisse, eius philosophiam morum hac parte laxiorem fuisse, eum arsisse subinde libertina aliqua aut peregrina puella; neque tamen ideo desinet esse is vir magnus, bonus et honestus. Nam numquam amavit matronas aut ingenuas, numquam, quod praeclare Lessingius docuit, pueros amavit, et sic leges Romanas illasque naturae numquam violavit; potius graviter subinde in adulteria proprie dicta incestosque amores invehitur. Carmina etiam illius amatoria haud dubie saepe lusus poetici, ad hilaritatem facti, saepe et e Graeco poeta expressa sunt."

ad amorem, familiaritatem et consuetudinem utriusque sexus, nuptias et furtiva gaudia designanda usus est. Quae deinde verba a tragicis et lyricis, quasi auctoris praestantia obscoenitatem amisissent dignitatemque aliquam vetustate essent nacta, magnam partem sine sensus exquisitioris et politioris offensione adhibita in vulgari quoque sermonis consuetudine retinebantur. Sed relictis aliis ad ea veniamus, quae communia fuerunt Graecorum et Romanorum, unde multae res et dictiones, quas turpes et obscoenas nunc vocamus, in utrorumque factis et dictis, nisi honestae ac laudabiles essent, tamen sine reprehensione et fierent, et dicerentur. Primum ipsa mythorum et sacrorum ratio, antiquissimis temporibus orta et constituta, multis, ut nunc quidem, lascivis et obscoenis, quae religionis auctoritas quasi sanxerat, mentes et aures castissimas adsuefecit. Deinde Graecis et Romanis vel severioribus quum vestimenta nullam fere corporis partem semper celarent et in exercitationibus gymnicis omnia saepe deponerentur feminaeque ex gynaeceis in virorum consuetudinem et coetum raro venirent, ut pudori ipsarum fuisset consulendum; multa manserunt honesta et sine honore praefando dicenda, quae, vestimentorum immutata ratione et verecundia in sequiorem sexum, qui nunc non minimam vitae socialis partem constituit, ab ingenue et liberaliter institutis non usurpantur. Porro, quod caput mihi videtur, quum mores civium disciplina publica, maiorum institutis et legibus maxime formarentur, iis autem legibus cives tantum tenerentur; multa, quae turpia fuissent in cives commissa, in peregrinos concessa erant, de quibus igitur libere et aperte loqui nemo verebatur, praesertim in elegantiorum et delicatulorum circulis. Honestatis quidem, decoris et pudoris vi magis exculta, ii, qui gravitati et dignitati studerent, a multis quidem dictis sibi temperarunt, quae multitudinis levitati et petulantiae semper probabantur, ut Periclis tempore Aristophanis ioci impuri Atheniensibus, quibus honestatis praecepta Socrates tradiderat quosque pulcri et decoris sensu Phidias imbuerat.

Omnino autem inter liberales iocos lasciva quoque et ea habebantur, quorum mentio ingenue instituto nunc rubo-rem offunderet, quamquam a philosophorum disputationi-bus, historicorum gravitate et usu forensi aliena, poetis tamen in primis concessa; eaque ex illis sublata velle, aut vitio illis dare, absurdissimi fastidii arbitror. Quod si igitur Ovidio, Catullo, Martiali reliquisque poetis ea venia danda est ab omnibus, qui in legendis priscorum monimentis mente et cogitatione eorum temporum, quibus quisque scripserit, rationem praesentem sibi fingere sciant, ut lascive interdum ludant parumque pudice loquantur; quanto maiorem excusationem satirici habent, qui in re-rum turpitudine exagitanda id, quod sibi proposuerunt, risu magis et ioco, quam austeritate et severitate consequi queant. Omnia, quae in Horatio obvia sunt quaeque ob-scoena et turpia nunc vocamus, ea cogitemus a vitae ele-gantia lautiorum Romanorum nequaquam tunc abhorruisse, neque ingenuis et liberalibus viris indigna fuisse existi-mata; nec ad sanctioris disciplinae praecepta, quae et literae sacrae et emendatior philosophia nobis inculcant, ea revocemus, quae liberior vivendi ratio Romanorum, pudoris legibus non tam adstricta, tulerat. (Quapropter et ii, qui liberius vivendi genus poetis Romanorum ex-probraverunt, inique egisse videntur, nec sapientius ii, qui, causa eorum suscepta, ex scriptis iudicium de mori-bus alicuius faciendum non esse, perhibuerunt. Quae enim ad honestatis rationem, tunc usu receptam et con-suetudine, relata bono viro et liberali indigna non erant, eorum exprobratio iniusta est et inepta defensio.) Iuvena-lis rerum turpitudinem verborum obscoenitate adeo de in-dustria persequi videtur, ut facile appareat, id egisse poetam, ut ab illis deterrimis libidinum generibus lecto-res absterreret, sceleratos et abominandos homines in in-vidiam adduceret gravissimamque infamiae notam iis in-ureret. Huic consilio quoque aptissimum fuit, si quid iudico, illud nauseae movendae studium, quod in nonnullis locis elucere videtur, quamquam in literis et artibus ele-

gantioribus huic studio aqua et igni interdictum a viris doctissimis video. Ceterum e scholis quidem explicatio istorum locorum, quae in editt. in usum Delphini e textu tam inepte resecata, quam stulte et imprudenter collecta et ad calcem adiuncta sunt, (v. inf. Ind. Editt. ad a. 1684.) nisi cum gravitate instituī possit, omittenda est, quamquam existimo, ea teneris iuvenum animis non tam pestifera esse, quam quorumdam poetarum nostrae aetatis deliciae et elegantiae, quibus res turpes et ab honestate remotissimae vel liberali et ingenua facie induantur, vel verborum et sententiarum venere et illecebris commendentur. Etenim ut maxime tecte et ambigue ea enunciando verecundiae et pudori consultum videtur, ita facillime animis castis iisque improvidis se insinuant, libidines excitant, castitati altissima vulnera infligunt et corporis ingeniique vires frangunt et debilitant."

INDEX CODICUM MSS.

QUI AD RECENSENDUM IUVENALEM ADHIBITI ET VEL AB ALIIS VEL A NOBIS COLLATI SUNT.

(Memorabimus eos secundum ordinem numerorum, quibus in Var. Lect. designati sunt.)

CODICES THEOD. PULMANNI.

2. *Noviomagensis*
3. *Pulmanni*
4. *Hadr. Iunii*
5. *Miggrodii.*

Hi a Pulmanno neque accuratius descripti sunt, neque diligenter collati. Vid. inf. ad edit. Pulmanni Antverp. 1565.

CODICES AB HENNINIO LAUDATI.

6. *Iac. Susii.*
7. *Amstelodamensis.*

Henninius, qui ipse neque membranis usus est, neque editiones antiquas, praeter priorem Stephani, contulit, ad calcem Prolegomen. notabiliores dedit lectiones horum codicum, de quorum indole ne unum quidem verbum addit. Illius lectiones editioni Pulmannianae (a. 1565) subiectas, huius ab Almelovenio excerptas esse dicit. Pulmannus vero quatuor tantum codices, nobis modo laudatos, memoravit, neque Susianum memorare potuit: nam Iac. Susius, doctus Iesuita et Coadiutor spiritualis, anno demum 1588 Brugis natus est et a. 1639 mortuus Lovanii.

CODICES P. PITHOEI.

8. *antiquissimus Budensis.*

9. *Latiniacensis.*

De illo vid. inf. ad edit. Paris. 1585. Alterius codicis lectiones subinde enotavit Pithoeus, sed nullam eius notitiam dedit. Aliorum quoque codicum nonnumquam mentionem fecit: qui tamen utrum scripti fuerint, an editi, dicere non habeo.

XVIII CODICES NUNC PRIMUM ET TANTUM NON OMNES A NOBIS COLLATI.

10. *Schwarzianus*, nunc *Altorfinus*,

qui olim fuerat Chr. Gottl. Schwarzio, celeberrimo quondam (ab a. 1709. ad 1751.) Prof. Altorfino, et nunc Altorfii in bibliotheca academica servatur. Lectionum eius specimina dedit Ulr. Seb. Beckius in *Obss. philol. in Satyras Iuvenalis duas priores*, (Altorfii 1732. 4.) ubi pag. 3. monet, codicem esse quartae formae membranaceum haud malae notae, qui cum Schurzfleischiano mirifice consentiat et cui scholia quaedam tum in calce, tum sparsim in margine Satirae I. allita sint. Eumdem optime scriptum et conservatum esse, docet auctor Vol. II. Biblioth. Schwarz. Altorf. 1769. et ad Saeculum XIII refert eum Mannert in Miscellaneis, diplomatici potissimum argumenti, german. scriptis editisque Norimb. 1795. Satiram VII ex illo

venerabilis academiae Altorf. Senior Will in usum praelectt. suarum typis exprimendam curavit a. 1760. Totum vero codicem una cum quinque editt. antt. (Ven. 1491. 1512. Brix. 1501. Lips. 1504. et Argent. 1527.) a principio ad finem exemplo editionis Bipontinae comparavit Cl. *Nothnagel* Norimbergensis A. L. M., isque omnem var. lectionum recensum mihi ultro obtulit; quae summa eius humanitas numquam ex animo meo effluet.

11. *Schurzfleischianus* s. *Vinariensis.*

Vid. quae infra in fine Indicis Editt. Iuven. dicemus.

12. *Erlangensis.*

Lectiones huius codicis excerpendas benignissime curavit *Harlesius.* De externa eius forma non certior factus sum. Quod si tamen omnis illius varietas diligenter notata est, videtur ex bono exemplo transscriptus esse.

13. *Ulmensis.*

Integram huius codicis, plane singularis, recensionem debeo humanitati *Veesenmeyeri* Prof. Ulm. qui iam specimina quaedam lectionum eius var. ediderat a. 1793 in *Commentat. historico-critica de Codice MS. Iuvenalis Satiras complectente,* et indolem illius his verbis descripserat: „Adservatur, quem diximus, Codex in bibliotheca, quae ab illustri Schermariorum gente nomen habet, et conditur in editiori summi templi fornice. Continet praeter Iuvenalis satiras etiam Horatii epistolas, excepta illa ad Pisones scripta, et Prosperi Aquitanici Poematia. Scriptus in pergamena charta et forma, quam octavam maiorem nominant, complicatus constat LXV foliis, quorum XXIII Iuvenalem exhibent. Quo anno sit exaratus, non adest certum indicium, sed ante medium Saec. XV. scriptum fuisse, et literarum ductus ostendit, et indicat possessoris nomen. Literae sunt minusculae Longobardicae, frequentibus, sed constanti ratione pictis vocum compendiis. Distinctionis notae nullae comparent praeter punctum, comma et interrogationis signum. — De interna Codicis ratione in universum praecipiendum videtur, eum esse non magis bonitate, quam singularitate, si ita dicere fas

sit, memorabilem. Habet enim quamplurimas lacunas, minime ubique ex homoeoteleutis ortas, disiectiones versuum, diductiones, adiectiones. Quae omnia unde sint orta, admodum est difficile dictu. Fluxisse codicis textum ex admodum lacero exemplari, vix persuademur; unde enim tot mutationes? Aliam autem esse textus recensionem ab ipso profectam Iuvenali, quis credet perpendens et Sat. IV. brevitatem in nostro Msto octo tantum versibus constantis, et mutationum rationem, et veterum Scholiorum silentium? Alium igitur immisisse falcem in Iuvenalis messem, vix est, quod dubitemus."

14 — 16. *Norimbergenses* tres,

quos, una cum edit. Lips. 1502., auctore Mannerto comparavit Seybold, doctiss. Conr. Gymn. Norimb. *Codex primus*, membranaceus idemque antiquissimus emendatissimusque, in splendida bibliotheca Ebneriana asservatur et mutilus est: desiderantur enim in eo Sat. VI, 269 — 303. VIII, 1—63. X, 9—70. XI, 152—208. Margini eius adscriptae sunt glossae, sed literis minutissimis et nonnumquam valde pallidis vel maculatis vel adeo rasis, quae eas lectu difficillimas reddunt. Reliqua, quae ad hunc Codicem spectant, monere occupavit Mannert in Miscellan. p. 78. „Ab initio situ vermibusque corruptus et passim maculis foedatus est. Maiore literarum charactere, qui Saec. XII adhiberi solebat, perspicue quidem, nec tamen eleganter exaratus. Unciales literae iam more illius Saec. degenerant: pro *ae* plerumque *e*, raro simpl. *e*, et *c̄* pro *con* substituitur; *ii* cum apicibus, *i* constanter fere sine puncto legitur, distinctionum signa sunt vulgaria illius aevi!, ; et punctum; lineae usque quaque stylo ductae. In duobus foliis paenultimis longe alia eaque purior manus, qualis Saeculo XI propria est, deprehenditur; quam tamen conspicuam faciunt maiores inflexiones, crebra *ii*, simpl. *e* pro *ae*, quod interdum occurrit, unciales cet. In ultimo deinde folio prior redit manus: quod certissimo est argumento, una cum maiore scriptura, quae Saec. XII usitatissima erat, minorem quoque eamque rotundiorem

superiorum temporum viguisse." Multae eius lectiones sunt bonae vel memorabiles et singulares, plures tamen sive vulgares sive vitiosae.

Codices Norimbergenses *secundus* et *tertius* (15. 16.) sunt chartacei et scholiis instructi inter lineas, sed recentes, e Saec. XV. (v. Mannert l. l.) neque ex optimo ducti exemplo: habent tamen lectiones nonnumquam notabiles et vix alibi obvias. Ille in 4. et nitide in Italia, hic in Fol. et vitiosissime omnium scriptus est.

17—20. *Guelpherbytani* s. *Gudiani* quatuor, membranacei,

quorum mihi usum perhumaniter concessit *Langer*, Ducali bibliothecae praefectus.

17. *Gudianus primus*, No. 156. notatus, quadrato volumine mai., e bono et vetusto libro in fine Saec. XII vel initio XIII descriptus. In eo servatur vulgaris divisio in quinque libros, quae tamen bis tantum, in principio Sat. VI et X, notata est pro argumentis brevibus, quae reliquis Satiris praefixa sunt, substituta est. Eadem manus et textum poetae scripsit et scholia, eaque breviora inter lineas, uberiora ad marginem, quae plerumque vulgaria sunt et parum utilia, vel scholasticorum acumen sapiunt. Qui tamen otio abundant, eos non plane poenitebit, haec scholia excussisse.

18. *Gudianus secundus*, (No. 119.) eiusdem formae, sed recentissimus quatuor illorum codicum, et mutilus. Desunt Sat. I—VI, 168. XII, 125—130. XIII, 1—10. 23—40. 53—108. 226—249. XIV, 1—54. 66—85. 268—XVI, 60.

19. *Gudianus tertius*, (No. 304.) formae octavae, medio forte Saec. XIV scriptus.

20. *Gudianus quartus*, (No. 53.) formae, quae *in folio* vocatur, sed recentioris quoque aetatis, (scriptus a. 1384.) cum scholiis brevissimis, quae versibus interscripta sunt.

21. et 22. *Schönbornenses* s. *Gaybacenses* duo, membranacei, formae oblongae et quadratae, qui Gaybaci, in

tractu Franconiae Steigerwaldensi, et quidem in bibliotheca Illustriss. Comitis de Schönborn servantur. Horum lectiones variantes acceptas refero insigni benevolentiae Cl. *Degen*, viri humanissimi et doctissimi, qui specimen earum ipsorumque codicum descriptionem iam dederat in prolusione scholast. quae inscripta est: Einladungsschrift zum gewöhnlichen Herbstexamen — Onolzbach 1785. 4. unde excerpam, quae ad rem nostram spectant, quaeque pag. 4. 5. et 10. 11. tradantur.

21. *Schönbornensis* s. *Gaybacensis primus*, praeclarus, qui memorabiles ac singulares passim suggerit lectiones, et Saec. XII scriptus est. Foliis LIV constat, et marginem spatiumque inter lineas multae occupant glossae. Membrana magis flava est quam alba, sed bene levigata. Literarum forma maiuscula et ovata magis quam rotunda.

22. *Schönbornensis* s. *Gaybacensis alter*, sine glossis, bene conservatus et satis perspicue medio forsan vel exeunte Saec. XIII scriptus. Quatuor prioribus Satiris recentior manus brevia praemisit argumenta. Codex ipse non eamdem, quam superior, recensionem sequitur, multasque lectiones exhibet tum egregias, tum sibi proprias. In utroque innumera deprehenduntur vocum compendia et non modo crebrae emendationes secundae manus, sed aliquot etiam varr. Lectt. notationes.

23. et 24. *Gothani duo*, membranacei,
qui in bibliotheca Ducali exstant et summa Virorum Cel. *Geisleri* et *Doeringii* humanitate usibus nostris oblati sunt. Criticus tamen eorum usus vel nullus vel exiguus est, quum indocte et recentiori aevo, (alter exeunte forsan Saec. XIV. alter principio Saec. XV.) neque ex optimo exemplari descripti sint. Ceterum alter Persium Iuvenali iunctum et glossas habet, tum inter lineas, tum margini adscriptas, sed parum utiles.

25. *Lipsiensis*,
membranaceus et recentioris quoque aetatis, neque tamen nullius momenti, quem cum aliquot editt. antt.

(Lips. 1497. et 1507. Ven. 1498. Argent. 1518. Heidelb. 1590.) e biblioth. academ. mihi benevole commodavit Ill. *Beck*, meo nomine rogatus ab amiciss. *Kühnöl*, Eadem manus tum inter lineas, tum in utroque margine multas adscripsit glossas, e quibus tacite quasdam ab Ant. Mancinello transscriptas et pro suis venditatas animadverti.

26. *Hamburgensis*, formae octavae,

quem in ipsa bibliotheca senatoria cum edit. Henniniana perhumaniter compararunt *Lichtenstein* et *Freudentheil*, qui eum Saec. XI. scriptum suspicantur. Sed neque studio librariorum, neque lectionum bonitate insignis est.

27. *Kulenkampianus*,

membranaceus et eiusdem formae eleganterque scriptus, sed recentior, neque magni pretii, etsi lectiones interdum exhibet in aliis membranis nondum repertas. Consentit plerumque cum Lipsiensi, et ex eodem forsan fonte fluxit. Fuit olim in praeclara b. Kulenkampi bibliotheca; ex qua qui eum emerit ignoro. Paulo vero ante quam haec Goettingae vendebatur, illum benignissime ad me una cum multis editt. antt. misit Heyne, unicus praeceptor meus fautorque generosissimus.

CODEX ROB. STEPHANI.

28. *Codex vetustus Rob. Stephani*,

cuius variae lectiones ad calcem edit. Stephani Lutet. 1544. 8. deprehenduntur, quae bonae quidem plerumque sunt et ab optimis editoribus receptae. Sed Stephanus paucas tantum enotavit, (v. c. in Sat. IX. X. et XII. non nisi unam, in Sat. III. et XIII. binas, in Sat. II. et VII. trinas) neque ipsum codicem accuratius descripsit.

29. CODEX BASILEENSIS,

e quo varietatem lectionis excerptam dedit Wetstenius in edit. Amstel. 1684. 8. ubi tamen ulterior eius descriptio frustra quaeritur.

ALII CODICES AB ALIIS MEMORATI.

Praeter hos, quos iam recensui, codices viri docti passim in commentariis scriptisque suis laudarunt alios et varias

ex iis lectiones, sed paucas tantum, protulerunt, quas ego, quanto fieri potuit, studio congessi.

30. *Codex Domitii Calderini,*

qui eum in commentariis suis nonnumquam memorat et certissimae dicit fidei esse ac summae vetustatis.

31 a. *Codex Vallae*

antiquissimus, de quo vid. inf. ad eius edit. Venet. 1486.

31 b. *Alii eiusdem Vallae codices,*

qui in comment. eius nonnumquam laudantur, sed tam parum distincte, ut nescias, utrum scripti fuerint an editi.

32. *Codex Mancinelli unus et alter,*

quorum is aliquoties mentionem facit in Comm.

33. *Codex vetustissimus Lubini,* et

34. *alter eiusdem,*

de quibus vid. inf. ad edit. Hanov. 1603.

35. *Codex vetustus Canteri,*

36. *C. alter eiusdem,*

37. *C. vetustus Carrionis,* et

38. *C. alter eiusdem,*

e quibus quatuor Codd. Lipsius Heinsiusque passim lectionis varietatem enotarunt.

39. *Codex antiquissimus Casp. Barthii,* et

40. *alter eiusdem,*

quorum in Adversariis eius subinde mentio fit.

41 et 42. *Codices antiquissimi Plathneri,*

qui passim laudantur in eius Lectionibus Iuvenalibus, de quibus v. inf. Ind. Editt. extr. Suspicor tamen, hos esse Gothanos, de quibus v. sup. ad n. 23 et 24.

43. *Codex Divaei antiquus,*

unde aliquot lectiones protulit Lipsius in Operibus suis.

44. *Codex antiquissimus,* et

44 b. *alter Vossii,*

qui ab eo in Comment. ad Catullum et al. interdum excitantur.

83. *Codex Leidensis,* et

84. *C. Perizonii,*

e quibus aliquot lectiones attulere Nic. Heinsius et Io.

Schrader, ille in Comment. in Ovid., hic in Emendationum Libro et in Obss. criticis, quas exemplo Iuvenalis Henniniano adleverat, unde exscriptas ad me misit doctiss. et humaniss. *Herbellius*, qui de Silio quoque meo bene meritus est.

85. *Fragmentum Erlangense*

vetustum, quod Sat. VI, 66 — 197. 284 — 661. continet et mecum ab Harlesio est communicatum, qui etiam benevole adiunxit edit. Marshall. Lond. 1723. cuius margini adscriptae sunt variae lectiones codicis MS. qui designatur litera *E.* quem tamen Ebnerianum vel Norimbergensem I. esse mox animadverti. Fragmentum plerumque consentit cum cod. Norimberg. tertio, sed non paucas quoque lectiones tum alias, tum sibi proprias exhibet et nonnumquam non spernendas.

Accedit nunc

ELENCHVS CODICVM MSS. XXXV.

qui olim exstiterunt in Bibliotheca Imperiali Parisiensi et collati sunt a cl. Nic. Lud. Achaintre, qui indolem eorum his verbis indicavit:

I. E CATALOGO IMPRESSO CODD. MSS.

1. *Codex Puteanus* (catalogi no. 7900. A.)

Codex membranaceus, formae quam vocamus *in folio*, exeunte nono saeculo, ut nobis visum est, exaratus, constans 155 foliis. Praeter Iuvenalis satiras, in quinque libros dispertitas, continet Terentii comoedias, Horatii lyrica carmina et epistolas, Lucanum et Martianum Capellam cum scholiis, et quidem copiosissimis, sed parum utilibus. Huius codicis scriptura non recta quidem, nec pulchra, sed levis et lectu facillima, etsi quibusdam in locis minutissima, pallida atque vetustate prope deleta. Inter ceteros memorandus idem est propter antiquitatem et propter varietatem lectionum, quarum notabiliores aliquot in praesentis editionis curriculo notavimus: non tamen mendis expers, sed a manu recentiori emendatus est. At quisquis ille fuerit intempestivus castigator, melius certe codicis auctoritati consuluisset, si eum inte-

grum reliquisset. In quibusdam libri locis reperiuntur maiores literae et figurae calamo delineatae, sed rudes ac deformes et plane saeculo, quo ille scriptus fuit, convenientes. Eo autem codice plurimum usi fuimus, quippe qui ex eodem atque vetus schol. Pithoei exemplari ductus, pervetustus item, nobis in hac editione recensenda maximi esse momenti visus est.

2. *Mazarineus* I. (no. 3110.)

Cod. membr. in fol. X saeculo exaratus, constans 84 foliis. Continet opus de Regimine Principum, primas quinque Persii satiras, Priscianum de Grammatica et alia opuscula poetica; denique XIV satiras Iuvenalis cum notis inter lineas scriptis. Eleganter quidem scriptus est ille codex; sed ubique mendis scatet, nec ullam fere memorandam lectionem praebet.

3. *Colbertinus* I. (no. 7906.)

Cod. membr. in fol. X saec. exaratus, et quidem a manu diversa. Optimae tamen est notae, etsi mutilus. In eo leguntur Iuvenalis satira IV a v. 10. satirae V. VI. VII. et octavae tantum 24 primi versus. In eodem volumine exstant integer Terentius, sed XIII saeculi, Aeneidos lib. IV. et V. saec. IX. Daretis Phrygii eiusd. saec. historia, Gregorii Turonensis Gesta Dei per Francos eiusd. saec. et carmen religiosum, cui titulus: *Disputatio mundi et religionis* XIV. saec.

4. *Thuaneus* I. (n. 8071.)

Cod. membr. in fol. X saec. exaratus, constans 61 foliis. Scriptura eius perspicua satis est, nec inelegans, et literarum forma duobus praecedentibus plane similis. Ceterum non adeo bonae notae codex iste est; quippe in eo multa reperiuntur menda: praeterea desiderantur tres satirae Iuvenalis priores, aliae ita ordinantur: 4. 5. 13. 14. 15. 16. 10. 11. 12. 8. 9. (cuius pars media deest a v. 38.) 7. 6. His adde Martialis libros tres tantum, aliquot Catulli epigrammata, Pervigilium Veneris et alia quaedam opuscula poetica minimi pretii. Primo folio,

quod dicimus *feuille de garde*, ultima linea, eadem manu, sed maiusculo charactere, haec scripta sunt:

Iuuenalif ex orthographia Bedae prefbyteri.

5. *Cod. Fauchetii.* (n. 8070.)

Membranaceus in fol. XI saec. exaratus, constans 141 foliis, eleganti simul et docta manu scriptus, charactere quidem minutissimo, sed nitido et lectu facili, qui quidem e bono exemplari ductus videtur. Exhibet Iuvenalis satiras cum commentario non integro (quinque tantum priores satiras complectitur) cumque scholiis ad marginem et inter lineas scriptis; praeterea Persii satiras VI. sed X saec. exaratas. Hunc codicem saepe saepius volvimus, veluti doctorum attentione dignissimum. Ita inscribitur: *Claudii Fauchetii regii consiliarii curiae monetarum praesidis.*

6. *Codex Pithoei.* (n. 8072.)

Membran. in fol. XI saec. exaratus, constans 113 foliis, nitide et accurate scriptus atque propter emendationem inter optimos recensendus; quem non attente minus quam praecedentem perscrutati sumus. In eo reperiuntur XIII priores satirae Iuvenalis absque scholiis, Horatii Lyricorum libri III, Persii satirae sex, in parvo codice separato 12 foliis constante; denique eiusdem Iuvenalis satirae I. II. III. V. VI. repetuntur cum fragmentis aliorum recentiori manu scriptae ac mendis refertae. Primo autem folio legitur hoc nomen, *P. Pithoeus*, manu ipsius possessoris scriptum. Idem codex exinde transiit in bibliothecam Iac. Aug. Thuani, postea Colberti, demum post mortem huius inter Regios fuit relatus.

7. *Colbertinus* II. (n. 8285.)

Cod. membran. in 4. min. constans 60 foliis, XII saec. exaratus charactere Gothico, neque eleganti, neque nitido, quin etiam ita pallido, ut vix legi queat: attamen non infimae notae videtur ille codex, sed e bono ductus exemplo.

8. *Codex Memmii.* (n. 8287.)
Membran. in 4. constans 48 foliis, XIII saec. exaratus, mendosus aeque ac ineleganter scriptus, cum scholiis ad marginem et inter lineas scriptis.

9. *Codex Silvestri de Florentia.* (n. 8292.)
Membran. in 4. constans 74 foliis, XIII exeunte saec. vel XIV ineunte exaratus, eleganter quidem, sed non adeo diligenter nec accurate: memorabiles tamen reperiuntur lectiones, quibus interdum usi sumus. Continet XVI Iuvenalis satiras cum scholiis ad marginem et inter lineas scriptis.

10. *Codex Senatorius.* (n. 8073.)
Membran. in folio parvo, constans 118 foliis, XIV saec. exaratus, maioribus literis auro pictis, charactere Gothico elegantissime et membrana nitidissima scriptus. Cum puritatem, tum exactam convenientiam in eo scribendo affectavit librarius, adeo ut liber iste editiones primas impressas superet, sed et rectitudine scripturae pulcherrimas. Nec minor cura in contextu emendando fuit adhibita. Praeter commentarium partim initio libri, partim in fine adscriptum, textui poetae subiuncta est paraphrasis, quae tamen ut commentarius glossam redolet. Ille autem codex inter optimos et utilissimos nobis visus est recensendus. Haec ad calcem leguntur:

Iste liber, qui senatorius vocatur, fuit scriptus per me nicolaum olim de pusio, anno domini millo', ccc°, uij°, indictiae V. tempore domini clementis papae V, anno eius sx. mensis aprilis die XIX, et fuit compilatus quoad lecturam per nobilem et illustrem virum dominum gentilem de filiis ursi, tempore sui senatus sexti.

11. *Thuaneus II.* (n. 7984.)
Cod. membr. in fol. const. 212 foliis, exeunte XIV saec. exaratus, eleganter scriptus, cum initialibus literis auro et coloribus depictis, bene conservatus satisque emendatus. Habet integros Horatium, Persium et Iuvenalem. Primo folio inscribitur *Iac. Aug. Thuani* et *Colberti*, ad quem postea devenit.

12. *Thuaneus III.* (n. 8290.)

Cod. membran. in 4° constans 109 foliis, XV saec. exaratus, eleganti quidem, sed indocta manu, cum initialibus literis depictis. Habet Iuvenalem et Persium sine scholiis et inscribitur: *Iac. Aug. Thuani* et *Colberti.* Ceterum mendosissimus est ille codex.

13. *Mazarineus II.* (n. 8281.)

Cod. membr. in 4° min. constans 104 foliis, XV saec. exaratus, nitidus satis, bene scriptus et perfecte emendatus. Continet Statii Achilleid. et XVI satiras Iuvenalis absque scholiis. In prima fronte inscribitur *Federici Ceruti Veron.* Is fuit Cerutus Veronensis, qui Iuvenalem illustravit paraphrasi.

14. *Colbertinus III.* (n. 8293.)

Cod. membr. in 4° min. constans 88 foliis, XV saec. exaratus, satis perspicuus, quod ad scripturam spectat; sed mendosus admodum et infimae notae. Iuvenalem exhibet et Persium sine notis.

15. *Codex Salmasii.* (n. 8469.)

Membranaceus in 8. constans 87 foliis, XV saec. exaratus, nitide quidem et eleganter, sed parum docte, nec sine mendis. Humor praeterea et incuria hunc codicem paene dilaceravit et usum eius difficilem reddidit. Salmasius, cuius erat, sua manu ad marginem plurimos emendavit locos Sat. I — VI.

16. *Codex Iardineus.* (n. 8289.)

Chartaceus in 4. constans 70 foliis, Florentiae a. 1483. a Iardino satis nitide scriptus; ceterum primis coaevus videtur editionibus, ideoque non magni pretii.

17. *Mazarineus III.* (n. 8076.)

Codex chartaceus in fol. constans 109 foliis, XV saec. exaratus, parum eleganter scriptus et lectu admodum difficilis, tum propter pravam scripturam, tum propter vocum compendia innumera. Nihilominus egregie emendatus et ex optimo ductus exemplo videtur. Glossas habet copiosissimas, sed parum utiles, scriptas ad marginem et inter lineas.

18. *Codex absque possessoris nota I.* (n. 8470.) Membranaceus in 8. constans 77 foliis, XV saec. exaratus, satis nitide scriptus et bonae notae, quippe qui videtur e bono ductus exemplo, sed adeo mutilus atque humore detritus, ut eius usus fere nullus sit. Primae IV Iuvenalis satirae desiderantur, quinta incipit ad versum 64. et liber explicit ad v. 13. decimae sextae satirae. XV et XVI nullo modo legi queunt. In reliquis inter se conglutinantur paginae, quas si detrahere tentes, tecum scripturam tollas: quapropter, ne peius malum, eveniat, eum intactum paene reliquimus.

19. *Codex absque possessoris nota II.* (n. 8077.) Membranaceus in fol. parvo, constans 84 foliis, XV saec. exaratus, satis bene scriptus, nec admodum mendosus.

20. *Codex absque possessoris nota III.* (n. 8291.) Partim in membranis, partim in chartis (huius enim duo folia prima et totidem extrema cuiusque manipuli sunt membranacea, reliqua chartacea) in 4. saec. XV exaratus, constans 91 foliis, satis bene scriptus et emendatus. Exhibet Iuvenalem et Persium sine scholiis.

21. *Codex absque possessoris nota IV.* (n. 8288.) Chartaceus in fol. XV saec. exaratus, constans 87 foliis, nitide scriptus, cum notis ad marginem et inter lineas scriptis. Idem videtur, quod spectat ad textum, e primis ductus editionibus. Adscribitur annus M. CCCC. LXXI. Ceterum parvi momenti est iste codex.

II. E BIBLIOTHECA VATICANA.

22. *Codex Alexandrinus, antea Suecorum reginae.* (n. 2029.)

Membranaceus in fol. constans 61 foliis, X saec. exaratus. (in catal. codd. Vatic. fert notam saec. IX.) Excellentissimus codex, nitidissime et accurate scriptus et ex optimo ductus exemplo. Eo frequenter in hoc opere recensendo usi sumus, ita ut nostra editio lectiones eius fere integras referat. Iuvenalem solum exhibet cum scholiis ad marginem et inter lineas scriptis.

III. CODICES ALII EX ITALIA ALLATI.

23. *Codex n.* 111 – 451.

Membranaceus in 4. constans 128 foliis, a. 1451. exaratus, charactere Gothico diligenter et accurate scriptus, sat bene conservatus, nec non emendatus. Exhibet Persium cum commentariis Cornuto attributis et Iuvenalem cum scholiis ad marginem et inter lineas scriptis.

24. *Codex n.* 112 — 453.

Membranaceus in fol. parvo, oblongo, constans 72 foliis, XV saec. exaratus, nitide et eleganter scriptus, diligenter conservatus et accurate emendatus. Iuvenalem habet et Persium sine scholiis. Scripturam antiquam Romanorum servat, scil. *quom* pro *cum*, *quoi* pro *cui*, *quoius* pro *cuius*, *optumus* pro *optimus* et alia id genus. In primo folio exstat vita Iuvenalis, quae fere eadem est ac vita in commentario Omniboni relata.

25. *Codex n.* 113 — 454.

Membranaceus in 4. constans 82 foliis, XV saec. exaratus charactere Gothico, satis nitide scriptus, sed mendosissimus. Exhibet Iuvenalem integrum et Horatii Artem poeticam cum scholiis, sed rarissimis.

26. *Codex n.* 455.

Membranaceus in fol. oblongo, constans 77 foliis, XV saec. exaratus, nitide et accurate scriptus, nec non emendatus. Iuvenalem habet et Persium absque scholiis et ulla possessoris nota et indicatione anni.

IV. E BIBLIOTHECA MONASTERII SANCTI SALVATORIS BONONIAE.

27. *Codex n.* 111 — 40°.

Membranaceus in 4. constans 88 foliis, a. 1477. nitidissime scriptus et accurate habitus, sed mendosissimus.

28. *Codex n.* 112 — 40°.

Membranaceus in 4. constans 69 foliis, XV saec. exaratus, nitide et accurate scriptus, sed satis bonae notae. Praeter Iuvenalem continet Persium in uno codice chartaceo constante 12 foliis, XIV saec. exaratum.

29. *Codex n.* 113—40°.

Membranaceus in 4 oblongo, constans 60 foliis, XV saec. exaratus eleganter charactere Gothico; ceterum parum lectu facilis propter innumera vocum compendia. E bono tamen ductus videtur exemplo. Habet Iuvenalem et Persium integros.

30. *Codex n.* 114—40°.

Chartaceus in 4 parvo, constans 236 foliis, XV saec. leviter nec non eleganter exaratus, cuius scriptura satis refert eam, quam nunc vocamus *anglaise*. Continet Omniboni commentarium in Iuvenalem. Hic est *Omnibonus Leonicensis* sive potius *P. Fr. Omolloy* aut *Molloy* (*Ognibuono, Leonicenus*, h. e. Leonicae, opp. Vicent., hod. Lunigo, natus, Grammaticus Saec. XVI. mortuus a. 1524.) Hiberus Medensis, ordinis min. strict. observ. in collegio S. Isidori de urbe S. Th. prof. primarius, lector iubilatus et provinciae Hiberniae in curia Rom. agens generalis. (Scripsit praeter alia commentarios in Iuvenalem, Sallustium, Lucanum, Valerium Maximum, Quintilianum et aliquot Ciceronis libros: quae scripta nondum edita sunt. Notae eius in Iuvenalem pleraeque pro tempore satis bonae sunt, simplices atque auditu faciles, et iis aliquando usi sumus.)

V. E BIBLIOTHECA SANCTI GERMANI A PRATIS.

31. *Codex olim Coislinianus* n. 1166.

Membranaceus in 8. constans 56. foliis, XII saec. exaratus, charactere minutissimo et parum nitido scriptus, nec adeo accurate emendatus et parvi pretii. Iuvenalem habet cum scholiis ad marginem et inter lineas scriptis.

VI. E BELGIO.

32. *Codex n.* 263.

Membranaceus in fol. constans 76 foliis, X saec. exaratus, nitide et eleganter scriptus et accurate e bono exemplari ductus; nullas tamen varias lectiones memorabiles exhibet. Iuvenalis XIII satiras priores offert

cum parte magna XIV. usque ad v. 196. Scholia praeterea habet ad marginem et inter lineas.

VII. E BIBLIOTHECA SORBONAE.

33. *Codex I.* n. 1589.

Membranaceus in 4. constans 102 foliis, XV saec. exaratus, elegantissime in Italia scriptus, cum initialibus literis auro et coloribus variis optime depictis, satis bene emendatus. Quaedam habet scholia ad quatuor priores satiras. Is praeterea non contemnendae notae videtur.

34. *Codex* n. 1590.

Chartaceus in 4. constans 63 foliis, XIV saec. exaratus, satis perspicue et eleganter. Ceterum parvi pretii est iste codex.

35. *Codex* n. 1767.

Chartaceus in 4. saec. XIV exaratus, habet Iuvenalem et Persium cum commentario copiosissimo *Guarini* seu *Garini*, qui abbas fuit Victorinus apud Parisios et decessit a. 1194.

Hic est elenchus MSS. Paris. ab Achaintre collatorum.

Aliis codicibus mss. usi sunt Salmasius, Scaliger, Nic. Heinsius, Muretus, Schegkius, Mercer, Brodaeus, Flavius, Pontanus, Rittershusius, Claverius, Scioppius et alii: quamque hi in scriptis suis enotarunt ex illis varietatem lectionis, nos quoque passim laudavimus.

Aliorum codicum, qui nondum comparati sunt cum vulgata scriptura, ingens numerus in bibliothecis, non modo publicis, inpr. Italicis, Gallicis et Anglicis) sed etiam privatis latet: v. c. in Biblioth. Gersdorfia unus, (v. Ephemerid. liter. Lips. 1710.) in Rhedigeriana duo, (v. Fülleborn. vers. german. Persii p. V.) Senkenbergiana unus, Thom. Ios. Farsetti unus, (v. le Bret Magazin zum Gebrauch der Staaten- und Kirchen-Geschichte, T. IV. n. 1. Francof. 1774.) Comburgensi prope Halam Suevorum duo (v. Intelligenzblatt der Jen. Allg. Lit. Zeit. 1796. N. 153.). Permulti alii memorantur in bibliothecarum catalogis commentariisque virorum doctorum, praecipue in

Montfauconii Biblioth. MSS. nec non sex Vratislav. et totidem Hafnienses in *Heinrichii* commentat. I. in Iuvenalis Sat. Kil. 1806. Praeterea variantes viginti codicum lectiones a doctiss. *Schwabio* Conr. Gymn. Vinar., a quo consilium edendi Iuvenalis abiectum est, accepit S. V. *Gurlitt*, Dr. Theol. Prof. et Director Gymn. Hamburg., qui in literis ad me datis earum propediem in proluss. scholast. divulgandarum spem fecit. Codices illi sunt: duo Zwiccavienses, (quorum alter olim fuit Theod. Pulmanni) Noviomagensis, Miggrodii, Schurzfleischianus s. Vinariensis, duo Hamburgenses, Chemnicensis, quinque Leidenses, (Lugdunensis, Perizon., Philipp. et duo Vossiani, in Catal. Bibl. Leid. p. 325 b. 494 a. 374 a. 373 a. 378 a.) Rottendorfii s. Withofii, Lauhnensis, (qui quondam fuit Christio Prof. Lips., tum Illustriss. de Zech et deinde Lauhnio, consiliario aulico Tenstadiensi in pago Thuringico) duo Gothani et tres Argentoratenses. Octo priores a Gottl. Cortio et quinque Leidenses a Io. Schradero diligenter olim excussi sunt, quidam vero iam a nobis vel aliis collati, et Argentoratenses non nisi in duabus Satiris prioribus comparati.

Ex tot membranis nondum inspectis novam eamque ingentem variarum lectionum vel potius vitiorum errorumque molem congeri posse, non est quod dubitemus. Nec tamen crediderim, multum inde ad poetam nostrum fructus rediturum esse. Nam codices Iuvenalis longe maximam partem sunt recentiores neque digni, quibus comparandis quidquam temporis et operae impendas: et ex XXXV MSS. Paris. ab Achaintre collatis, inter quos tamen sunt illi optimae notae Puteanus, Colbertini, Alexandrinus, Fauchetianus, Pithoeanus et Senatorius, duae tantum aut tres lectiones enotatae sunt, in aliis a me non repertae.

INDEX
EDITIONVM IVVENALIS.

(Editiones, quibus unum asteriscum curavi praefigendum, a me ipso, et quibus duplicem praeposui, a viris doctis, vel sponte vel rogatu meo, non in dubiis locis, sed a principio ad finem cum Henniniana vel Bipontina collatae sunt. Alias deinde adiunxit Achaintre, quas triplici asterisco notavi. Multarum vero editionum non nisi titulos memoravi, desumtos vel ex catalogis bibliothecarum, vel ex Fabricii Bibl. Lat. et ex ind. editt. Henniniano, Bipontinorum et Ach. qui ne eos quidem accurate laudarunt et parum curarunt, quale pretium cuivis editioni sit statuendum.)

SAEC. XV. 1470—1500.

* *Editio Iuvenalis et Persii princeps* videtur esse ea, quae in Fol. sine nota loci, anni et typographi in lucem prodiit quamque Romae circa annum 1470. typis excusam esse probabili iudicio suspicabantur Maittarius in Annal. typograph. Tom. I. p. 296. et Hamberger in zuverläss. Nachr. von alt. Schriftst. T. II. p. 270. Eadem, ni fallor, memoratur in Catal. Bibl. Hulsianae. Praeter nos eam, nec tamen satis accurate, contulit Maittarius in ed. Lond. 1716. 12. Cf. Var. Lect. n. 45. Exemplari, quo nos usi sumus, praefixus est titulus: *Iunii Iuvenalis Aquinatis liber primus.* Nulla vero aliorum deinde librorum et ne numeri quidem satirarum, qui tamen in Persio indicatur, mentio fit, sed satirae parvo tantum spatio disiunguntur. Haec et alia infantiam produnt artis typographicae: etsi charta satis pulcra et literae sunt luculentae. Ex interna autem indole huius editionis probabile fit, eam non a viro docto curatam, sed a typographo e libro MSto eoque bonae, quamvis non optimae, notae cum omnibus librariorum peccatis ductam esse, adcoque Codicis scripti auctoritatem obtinere.

* * * *D. Iunii Iuvenalis et Auli Persii Flacci Satirae,* absque nota anni, impressoris et loci 4. (1470)

Editio vetus, eodem charactere signata, quo liber, cui titulus est *Decor Puellarum* per Nic. Ianssonium.

(Catalogue de la Valliere, T. II. p. 102.)

Eodem forte anno typis expressa est alia Editio Romana, quae vulgo habetur omnium princeps et inscripta est:

Iuvenalis Satyrae et Flacci Persii Volaterrani — Romae *apud Udalricum Gallum* fol. (1470)

De ea vid. Hamberger l. l. et Maittaire Ann. typogr. T. I. p. 297. qui tamen externam tantum libri speciem ac ne satis quidem accurate describunt, nec de critico eius usu soliciti fuere. Quomodo itaque haec editio a superiore differat et quodnam ei statuendum sit pretium, dicere non habeo, quum nondum a quoquam cum illa vel vulgatis editt. comparata sit, quod factum vellem.

Veneta I. (In Var. Lect. n. 51.) *Iuvenalis Satyrae, per Simonem Biuilaqua* (al. Beuilaquam) *Papiensem*, Venetiis sine mentione anni fol.

Hanc editionem inspexit Beckius, ex cuius *Observatt. philolog. in Satyras Iuvenalis duas priores* nos nonnumquam in Var. Lect. eam laudavimus. In omnibus, quibus eam consuluit, locis easdem exhibet lectiones, quae in edit. Locatelli Venet. 1492. reperiuntur, nisi quod Sat. II, 164. in hac *Zelates* legitur et in illa *Zalates*.

Brixiensis I. *Iuvenalis et Persii Satyrae: iubente Presbytero, Petro Villa, sine notis* — Brixiae fol. 1473.

Haec quoque editio nondum a quoquam, quod sciam, collata est. Describitur quidem in Specim. literar. Brixiensis P. I. p. 125 seq. sed non ita, ut criticum eius usum inde cognoscere liceat.

Mediolanensis I. (in Var. Lect. n. 52.) *Iuvenalis et Persii Satyrae* — Mediolani *per Anton. Zarotum* (Zarothum) *Parmensem* fol. 1474.

Neque huius, neque reliquarum editionum Mediolanensium (de quibus v. Saxii hist. typogr. Mediol.) exempla, etsi diligenter quaesita, invenire mihi contigit. Vellem itaque, ut, si cui ad manus sint, critica cum cura eas excuteret. Si tamen ex illis lectionibus iudicare licet,

quas Beckius loco supra laudato ex Mediol. 1474. et 1511. excerpsit quasque nos in Var. Lect. n. 52. et 53. designavimus, non multum utilitatis ad ipsum Iuvenalem emendandum inde redundaturum esse opinamur. Nihil in iis est, quod aut tollere velis, aut non ex aliis libris iam notatum sit.

Eodem anno 1474 Romae in vulgus prodiere:

Angeli Sabini Turrensis paratoxa in Iuvenalem Romae *per Angelum Sachsel de Reichenhal et Barthol. Golsch de Hohenbart Clericos* fol. 1474.

et paulo post:

Domitii Calderini (al. Dominici de Caldariis) *Veronensis Commentaria in Iuvenalis Satyras,* Romae fol. 1474.

Hi duumviri fuere primi, qui commentarios in Iuvenalem, si non scriberent, certe vulgarent. Commentarius Domitii longe quidem praestat eo, quem Sabinus composuit; (unde et hic fere nusquam, ille mox variis locis recusus est maximoque eruditae Italiae plausu exceptus) sed ineptis scatet erroribus, etymologiis et argutiis. Saepius in eo et acerbe refelluntur Tortellii, Sabini aliorumque explicationes, nec meliores substituuntur. Inde colligas, iam tum temporis multos exstitisse, qui Iuvenalem interpretari conarentur, quod et Domitius in dedicatione libri sui docet: nisi verba eius potissimum ad Glossas membranarum spectant, e quibus tum ille, tum Mancinellus et Britannicus multa tacite descripta in rem suam converterunt; quod ex usu et lectione earum cognovi. Corrupta lectio saepe argutias peperit, etsi Domitius iam usus est codicibus scriptis, quorum tamen neque numerum, neque indolem declaravit.

Domitii Calderini — Commentaria in Iuvenalem — Brixae *typis Henrici de Colonia* f. 1475.

* Veneta II. (in Var. Lect. n. 46.) *Iuvenalis cum comment. Dom. Calderini* (non Ge. Merulae, quod Socii Bipontini tradunt) Venetiis arte et ingenio Iac. de Rubeis fol. 1475.

Haec est prima editio Iuvenalis cum Comm. Domitii Calderini, ex qua haud dubie propagatae sunt Venetae 1481. 1482. binae 1483. 1485. 1487. et Vincent. 1480. quae et praeter textum eadem continent, sed in textu tamen passim ab illa, et quidem aliae aliis locis, discrepant, quod ex Var. Lect. intelligetur.

* * * *D. Iun. Iuvenalis et Auli Persii Flacci Sat.* (v. Catalogue de la Vallicre.) fol. (1475)

Mediolanensis II. *Iuvenalis et Persii Satyrae* — Mediolani per Ant. Zarotum Parmensem fol. 1476.

Est repetita editio a. 1474. quae in catalogo editionum Persii memoratur Fabricio Biblioth. lat. T. II. pag. 166. Lips. 1773. Cf. ad a. 1474.

*** *D. Iun. Iuvenalis Satirae*, editio Christophoro Valdafero attributa (Catalogue de la Valliere.) 4. 1476)

Ge. Merulae (propr. *Merlani*, Alexandrini) *Commentarius* bis a. 1478. prodiit sine textu poetae, non cum eo, quod in Fabric. Bibl. lat. et hinc in edit. Bipont. traditur,

* Venetiis *per Gabrielem Petri Duce inclyto Andrea Vendramino* fol. 1478.

et paulo post vel ante

Tarvisii *per Barthol. de Confoloneris* fol. 1478.

De hac edit. v. Fabric. l. l. p. 359. Nachricht von den Büchern in der Stollischen Bibl. T. I. p. 96. §. V. et Catal. Bibl. Hasaeanae Brem. p. 503. Merula exemplo Domitii in alios quoque auctores classicos scripsit commentarios et in iis clarissimos illorum temporum viros asperioribus facetiis perstrinxit. Quam itaque bilem Domitius effuderat in Sabinum Brotheumque, eadem, sed mortuus demum, acerbissime exagitatus est a Merula. Huius tamen commentarius in Iuvenalem non magni est pretii, eiusque interpretatio saepe vel nimis arguta, vel inepta et contorta. Meliora passim in suum Comment. transtulit Britannicus, ne laudato quidem fonte, ex quo hausit. Multorum autem errorum Merulam arguit iam Politian. Epist. XI, 10.

Iuvenalis cum comm. Ge. Merulae et notis aliorum, Pinarolii fol. 1479.

Huius edit. mentionem fecit Fabricius, (Bibl. lat. T. II. p. 359.) et quidem tam brevem atque obscuram, ut ea decepti socii Bipontini tradiderint, *hanc editionem factam esse per Iac. de Rubeis*, qui tamen officinam habuit Venetiis, ubi Iuvenalem quoque a. 1475. ab eo excusum supra vidimus.

*** Mediolanensis III. *D. Iunii Iuvenalis et A. Persii Flacci Sat. per Ant. Zarottum,* Mediolani (Catalogue de la Valliere.) fol. 1479.

* Vicentina s. Vincentina. (in Var. Lect. n. 48.) *Iuvenalis Satyrarum Libri impressi* Vincentiae *per magistrum Henr. Liberarium* fol. 1480. *cum commentariis Domitii Calderini* cet. ut in edit. Veneta II. a. 1475. quam plerumque, nec tamen ubivis, sequitur, ut ex nostra Var. Lect. apparet. Videtur emendata passim manu viri docti vitiisque repurgata esse.

*** Veneta III. (in Var. Lect. n. 47.) *Iuvenalis cum comm. Domitii Calderini.* In fine: Venetiis *per Baptistam de Tortis* fol. 1481. in biblioth. reg. Paris.

Recusa mox a. 1482. 1483. et 1485. Cf. ad edit. Venet. II. a. 1475.

* Veneta IV. (ut Ven. 1481.) fol. 1482.

** Veneta V. *Iuvenalis Satyrae cum comm. Domitii Calderini* Venetiis *per Magistrum Thomam de Alexandria* f. 1483.

** Veneta VI. (ut Ven. 1481.) f. 1483.

Utraque editio collata est a Maittario in ed. Lond. 1716. 12. unde intellexi, eas numquam fere neque a se invicem, neque a Veneta III. discedere, adeoque ex ea repetitas esse. Hinc etiam in nostra Var. Lect. non seorsum hi testes excitantur.

Mediolanensis IV. *Iuvenalis Satyrae* Mediolani *per Leonhardum Pachel et Uldericum Scincenzeler* (al. Udal-

richum Scinczenceller s. Scinzenzeler, Sinzeler, Sinczenzeller) *socios* f. 1483.

Veneta VII. *Iuvenalis Satyrae cum comm. Domitii Calderini* Venetiis *per Baptistam de Tortis* f. 1485.

Nova repetitio Venetae III. si Fabricio fides habenda. Mirari certe licet, quo emtorum studio eiusdem typographi sumtibus quatuor annorum spatio quater prelo excudi potuerit Iuvenalis, et quidem Venetiis, in qua urbe praeterea aliorum typis ab a. 1483. ad 1501. toties expressus est.

* Veneta VIII. (n. 49.) *Iuvenalis cum comm. Ge. Vallae Placentini* Venetiis per magistrum Antonium de Strata (al. Strada) f. 1486.

Haec editio, quam et Maittaire contulit in ed. Lond. 1716., prima est commentarii Ge. Vallae, non Veneta X. quod putabant socii Bipontini. Ge. Valla, Medicus et Prof. Ling Graec. et Lat. Venetus, praeter multa alia in Iuvenalem commentarium edidit, in quo multa correxisse videtur poetae loca, sed plurima etiam superioribus sublegit interpretibus, nec minus etymologiis verborum indulsit, parum vero novi ac boni, vel adeo praeclari, ipse attulit. Usus tamen est antiquo codice MS., qui et Probi, ut putabat, Grammatici interpretamenta continebat, quae postea Pithoeus (v. inf. ad edit. Paris. 1585. 8.) Scholiis Veterum emendandis supplendisque adhibuit.

Brixiensis II. *Persius cum Comm. Io. Britannici, et Iuvenalis cum Comm. Ge. Merulae, typis Iacobi Britannici*, Brixiae f. 1486.

* Veneta IX. (n. 47.) *Iuvenalis cum Comm. Calderini*, Venetiis per Bartolomeum de Zanis de Portesio f. 1487.

Plerumque congruit cum Veneta 1482.

* * * *D. Iun. Iuvenalis Sat.* Editio absque loci, impressoris et anni nota, forsan per Iac. Pagnanis (Catalogue de la Valliere.) fol. (1490)

Mediolanensis V. (ut IV. a. 1483.) f. 1491.

** Veneta X. (n. 54.) *Iuvenalis cum comm. Domit. Calderini et Ge. Vallae* Venetiis *per Magistrum Theodorum de Ragazonibus* (al. Ragozzonibus) *de Asula* f. 1491.

In plurimis, nec tamen omnibus, cum superioribus concinit editt. Cf. ad Venet. VII. a. 1485.

Veneta XI. *Persius cum comm. Britannici et Fontii; Iuvenalis cum comm. Merulae et Calderini*, Venetiis *apud Petrum Ioannem de Quarengis* f. 1492.

In Fabric. Bibl. lat. T. II. p. 166. non Merulae, sed Vallae comm. memoratur. De usu editionis huius critico nemo adhuc solicitus fuit.

** Veneta XII. (n. 55.) *Iuvenalis cum Domitii Calderini et Ge. Vallae commentariis* (sine mentione loci, sed haud dubie Venetiis) *per Bonetum Locatellum* f. 1492.

Haec editio in quibusdam locis Sat. I. et II. a Beckio, sed tota a principio ad finem a Maittario in ed. Lond. 1716. collata est. Congruit plerumque cum Veneta VIII. a. 1486.

* Veneta XIII. (n. 56.) *Iuvenalis cum commentariis Mancinelli, Domitii Calderini et Ge. Vallae.* — Venetiis *per Ioannem de cereto de tridino* (al. Tacuinum de Tridino) f. 1492.

De commentario *Mancinelli*, qui inde ab a. 1473. (aetatis XXI.) in pluribus Italiae oppidis grammaticam liberalesque artes magna cum laude docuit, Henninius iam hoc idque verum tulit iudicium: „Nihil non magnificum pollicetur Mancinellus; verum ut, quod res est, dicam, intra fabularum prolixam enarrationem, si quando Iuvenalis eas attingit, et paraphrases fere subsistit, et rarius in interiora et recondita se penetrat. Verum tempori isti ea condonemus.“

Veneta XIV. *Iuvenalis cum comm. Sabini, Merulae et aliorum*, Venetiis f. 1493.

* Veneta XV. (mera repetitio Venetae XIII.) f. 1494.

*** *D. Iun. Iuvenalis Sat. cum comm. Dom. Calderini, per Nic. de Benedictis*, Taurini (In Bibl. Reg. Paris.) fol. 1494.

*** *D. Iun. Iuvenalis Sat. cum comm. Calderini, per Iohan. de Vingle,* Lugduni 4. 1495. (In Bibl. Reg. Gall.)

Iuvenalis, Parisiis f. 1496.

His paucis verbis memoratur editio illa a sociis Bipontinis, qui forte correxerunt ita notam Henninii, a quo perperam laudatur *ed. Paris. apud Stephanum* 8. 1496. Sic et in Fabric. Bibl. et ed. Bipont. designatur editio

Veneta XVI. *Iuvenalis,* Venetiis f. 1497.

* Lipsiensis I. (n. 58.) *Liber Satyrarum Iunii Iuvenalis poetae lepidissimi ac inter omnes Satyricos utilissimi.* Liptzk (Lipsiae) f. 1497.

Haec est prima ed. Lipsiensis, quae plerumque convenit cum Veneta III. et a qua raro discrepant nec nisi in rebus levissimis, quae eam sequutae sunt, Lipsienses a. 1502. 1504. et 1507.

* Norimbergensis. (n. 59.) *Iuvenalis,* cum comm. Antonii Mancinelli, Domitii Calderini et Ge. Vallae, Nurnbergae *per Antonium Koberger* f. 1497.

Editio satis obvia. Titulum excipiunt eadem, quae in Veneta XIII. ex qua etiam expressa videtur, sed emendatius.

* Veneta XVII. (n. 57.) *Iuvenalis, cum quatuor commentariis Ant. Mancinelli, Dom. Calderini, Merulae et Ge. Vallae.* — Venetiis, *per Ioannem de Cereto alias Tacuinum de Tridino* f. 1498.

Non mera repetitio Venetae XIII. sed nova recensio, in qua etiam tribus commentariis adiectus est quarsus Merulae. Sic v. c. in Sat. VI. versus 233, qui ex illa exciderat, in hac restitutus est, et post v. 614. duo spurii sunt inserti, qui non in alia editione, quod sciam, reperiuntur, quam in Veneta VIII. Alia eaque multa variarum lectionum exempla suppeditavimus in notis criticis.

** Ascensiana I. (n. 60.) *Iuvenalis familiare commentum* (h. e. Iuvenalis cum comm. Badii Ascensii) *cum Ant. Mancinelli explanatione, et cum vocum ac rerum indice. — Impressum est hoc opus pro fido et bono bi-*

bliopola Stephano Gueynardo, (non *Baynardo*, ut Maittaire, vel *Guaynardo*, ut socii Bipont. scripsere) *cive Lugdunensi, arte et industria Nicolai Wolf Alemanni, ipso Ascensio vitiorum expunctore*, Lugduni 4. 1498.

Haec editio, collata a Maittario in ed. Lond. 1716., est prima cum nomm. Ascensii, et plerumque concinit cum Veneta XIII. Iodocus Badius natus a. 1462 in vico, prope Bruxellas sito, qui nunc *Assen* vocatur, unde ipse *Ascensii* nomen adscivit, mortuus a. 1535, Professor primum Lugdunensis, deinde vero celeberrimus typographus Parisiacus socerque trium magni nominis typographorum, Mich. Vascosani, Rob. Stephani et Io. de Revigny, multos auctores classicos et prelo excudit, et commentariis, sed levibus et ieiunis, *(familiarem explanationem* vocat, seu *familiare commentum)* instruxit. Henninius dicit, eum in Commentariis suis infimum trivii pulverem et exspirantem barbariem olere, verum quia subinde lectionis varietatem et, quamvis rarissime, forte fortuna mentem Iuvenalis quandoque deprehenderit, excerpendi taedium a se devoratum esse. — Ceterum merae paene repetitiones huius edit. sunt posteriores Ascensianae Lugd. 1501. 1507. 1511. 1512. 1515. Paris. 1505. 1512. et 1519. Ascensianas autem non eas tantum dico, quae Ascensii prelo Parisiis excusae sunt, sed etiam quae eius familiare commentum exhibent: nam nullum fere inter eas intercedit discrimen, siue externam spectes indolem sive internam. Cf. inf. ad Ascens. III. Paris. 1505.

Iuvenalis, cum Merulae et aliorum notis, Parisiis f. 1498.

Iuvenalis, adiectis Horatii Epistolis, Lipsiae 1498.

Veneta XVIII. *Iuvenalis cum comm. Io. Britannici*, Venetiis f. 1499.

Hoc loco et anno primum Commentarius ille in lucem exisse putatur. Sed vix assequor, qui factum sit, ut prius Venetiis ederetur, quam Brixiae, ubi auctor eius non modo liberales artes publice docuit et a. 1510 mortuus est, sed etiam una cum fratre typographicam

habuisse officinam videtur, (conf. titulus edit. Brix. III. a. 1501.) in qua aliquoties et Persium et Iuvenalem cum comm. eius, illum a. 1486. et 1500., hunc a. 1501., utrosque a. 1503. excusos esse constat. Ceterum *Io. Britannicus* s. Angelus, ita dictus a maioribus, ex Britannia oriundis, vir aetatis suae doctissimus fuit, qui, praeter alia, commentarios in Horatium, Iuvenalem, Persium, Terentium, Statium et Ovidii Metamorphoses scripsit, ac princeps omnium Iuvenalis iuterpretum est censendus: nam non modo loca obscuriora notis doctis illustrare conatus est, sed etiam, quae praecipua eius virtus est, studiosissime investigavit mentem consiliumque poetae, et tum summam cuiusvis satirae, tum singularum partium sententiarumque copulationem, vim poeticam, venustatem, facetias ac sales, magna solertia rectoque elegantiae sensu declaravit. Hanc ob causam ipsi quoque Grangaeo praeferendus videtur, qui varia quidem et exquisita doctrina eo superior est, sed inferior bene accurateque interpretandi arte. Hinc etiam commentarius Britannici saepius sub prelum revocatus est, et ex eo Grangaeus aliique multa hauserunt, ne fontis quidem mentione facta. Ipse tamen iactanter magis, quam vere dixit, praeter fortasse tria aut quatuor ad summum loca, nihil prorsus relictum, quod a se non sit optime dilucidatum: doctrinam enim eius et interpretationem saepius videbis esse vel minus accuratam, vel nimis argutam et subtilem, copiosam et supervacuam, alienam et contortam.

Iuvenalis, Persius, Horatius, Lucilius, Lugduni Bat. 12. 1500.

SAEC. XVI. 1501 — 1601.

* Aldina I. Veneta XIX. (n. 61.) *Iuvenalis, Persius*, Venetiis *apud Aldum* sine mentione anni, 8.

Quo anno prodierit, non constat: eam vero primam esse Aldinam, vel ex eo probabile fit, quod Graeca verba, quae Sat. VI, 195. et IX, 37. in reliquis Aldinis leguntur, in ea, ut in Rom. princ., nondum expressa, sed plane omissa sunt. Tres autem esse dumtaxat Aldinas,

primam s. a., alteram a. 1501. et tertiam a. 1535. vulgatam, liquido contendere possum, quoniam tot in manibus habui, quae omnes olim in biblioth. praeclara Kulenkampi exstabant et, antequam illa venderetur, ab Heynio, quae magna eius benevolentia est, mihi transmissae sunt. A Fabricio nulla memoratur Aldina, in edit. autem Bipont. una tantum, et quidem his verbis: „(1501) Aldina sine anni nota, 8. Iuvenalis et Persius ex officina Aldi. Eodem anno et prodit ex off. Aldi Horatius; quocum iuncti memorantur in Solgeri Catal. Bibl. (quae dein accessit ad Bibl. Norimbergensem) T. III. p. 278. n. 1833. ubi adnotatum legitur: *Ob notas MSS. Lazari Spengleri Syndici Norimbergensis doctissimi* († 1534) *in pretio habenda.*" Hasce notas rescivi non magni esse momenti et ad Horatium maxime pertinere. Aldina autem sine anni nota neutiquam confundenda est cum

* Aldina II. Veneta XX. (n. 62.) *Iuvenalis, Persius.* — Ad calcem Iuvenalis: *Venetiis apud Aldum,* et Persii: *Venetiis in aedibus Aldi,* 8. 1501.

Hoc anno etiam Horatius et Virgilius eodem prelo typisque minoribus, qui *italici, currentes* et *Aldini* vulgo vocantur, excusi sunt. Quod vero Heyne in Indice editionum Virgilii p. XCI. (edit. alt.) de Aldina tertia dixit: *praeclara et inter praestantissimas facile editio, in qua pleraque e melioribus codd. constituta leguntur; et quam, qui factum sit, ut sequentes editores non sequerentur, sed plerumque ad priorem Aldinam redirent, non assequor*, idem transferri potest ad Aldinam II. Iuvenalis. Emendatissima est editio, ad meliores haud dubie libros, tam scriptos quam editos, recensita. Nihilo tamen secius non modo Aldina III., sed aliae quoque editiones, ex Aldinis ductae, multis in locis eam deseruere et rediere ad Aldinam I. Unde autem tanta mutatio, et a quo inducta sit, dicere non habeo. Eadem discrepantia in omnibus auctorum classicorum editionibus Aldinis deprehenditur, et numquam fere, quod mireris, vel Aldus, vel qui post a. 1515, quo ille e vita

discessit, posteriores curarunt editiones, vel minimam huius rei mentionem fecerunt. Ceterum editt. Aldinae modo hanc, modo illam editionem antiquiorem sequuntur, passim vero lectiones exhibent, quae non nisi in codd. MSS., et nonnumquam, quae in ipsis Aldinis primum reperiuntur; quod ex Var. Lect. apparebit. Inde intelligitur, eas ad Codices scriptos fuisse castigatas.

* Ascensiana II. (ut in Ascens. I. a. 1498.) *arte et industria Iohannis de Vingle.* Lugduni 4. s. fol. min. 1501.

Exemplar Ascensianae I. Lugd. 1498. descriptum fere sine memorabili mutatione.

* Veneta XXI. (n. 57.) Venetiis f. 1501.

Repetitio Venetae XVII. a. 1498. Nonnumquam ab ea discedit et alias editt. sequitur: quam tamen lectionis varietatem excerpere haud operae pretium duxi.

* Brixiensis III. (64.) *Iuvenalis cum comm. Britannici. — Impressum hoc opus Brixiae ab Angelo et Iacobo Britannicis fratribus,* fol. 1501.

Cf. de hac edit. ad Venet. a. 1499.

* * Lipsiensis II. (n. 58.) *Iuvenalis Satyrae,* Lipsiae diligentia Baccalarii Martini Herbipolensis, Lipziensis civis emendatae et a novo pressae f. 1502.

Vid. ad Lipsiensem I. a. 1497.

Brixiensis IV. *Persius et Iuvenalis cum comm. Britannici,* Brixiae fol. 1503.

* * Lipsiensis III. (n. 58). *Iuvenalis Satyrae,* Lipsiae fol. 1504.

Mera repetitio ed. Lipsiensis II. a. 1502. In Catal. Bibl. Uffenbach. T. II. App. Incunab. art. typogr. n. 227. p. 79. laudatur huius edit. exemplum, *copiis* (f. copiosis) *annotationibus et marginalibus MSS. ab anonymo quondam vet. ornatum.*

* Ascensiana III. (ut in Ascens. I. a. 1498.) — *Impressum est hoc opus rursus in aedibus Ascensianis apud Parrhisios impensis Ioannis Meganc, Ioannis waterloose et Iodoci Horenweghe flandorum.* 4. 1505.

Huius editionis (n. 65.), cuius neque Maittaire, neque Fabricius meminit, titulum tantum, et ne satis quidem

accurate, Henninius, qui eadem usus est in excerpendo Ascensii commento, notavit, et e Catal. Bibl. Uffenbach. l. l. n. 229. p. 80. descripsere socii Bipontini. In exemplari, quod ad manus habui, Iuvenali iuncta est *Publii Auli Persii familiaris explanatio per Iodocum Badium cum Io. Britannici interpretatione.* Lugd. 1510.

Haec tamen editio, quae Paris. 1512. et 1519. recusa est, magnopere spem meam fefellit: est enim mera fere repetitio Ascens. I. et II. Lugdun. 1498. et 1501. Nonnumquam tamen discrepat et ab his, et a Paris. 1512.

* Lipsiensis IV. (ut Lips. I. a. 1497.) textus emendatus diligentia Iac. Thanners Lipsiensis civis et a novo impressus Lipsiae f. 1507.

Conf. ad Lips. I. a. 1497.

Iuvenalis cum Merulae et aliorum notis, Lipsiae fol. 1507.

* Ascensiana IV. *Iuvenalis* cet. (ut in Ascens. I. a. 1498). *Lugduni arte et industria Stephani Baland* fol. min. 1507.

Repetitio Ascensianae I. Lugd. 1498.

Veneta XXII. *Iuvenalis cum comm. Io. Britannici*, Venetiis *per Ioh. de Tridino* fol. 1509.

Memoratur in Engel. Bibl. selectiss. p. 118. recusa mox 1512. ab eodem typographo, qui Venetas a. 1492. 1494. 1498. et 1501. typis expressit.

Iuvenalis, Colon. 4. 1510.

Hanc edit. et aliam Colon. a. 1541. 8. servari in Bibl. Helmstad. per literas mihi significavit Cl. Kunhardt, qui tamen interiorem earum indolem non descripsit.

Mediolanensis VI. (n. 53.) *Iuvenalis cum comm. Britannici*, Mediolani *per Leonardum Vegium* fol. 1511.

Conf. ad Mediol. I. a. 1474.

* Ascensiana V. (ut in Ascens. I. a. 1498.) *arte et industria Iacobi sa.* Lugduni fol. min. 1511.

Nil fere recedit a reliquis Ascensianis.

Ascensiana VI. (ut in Ascens. I. a. 1498.) Lugduni 4. 1512.

* * Veneta XXIII. *Iuvenalis, cum comm. Britannici. per Io. Tacuinum de Tridino* fol. 1512.

Recognita editio Veneta XVIII. a. 1499. et exculta diligenti castigatione Britannici, qui etiam adiunxit *tabulam*, (h. e. indicem verborum memorabilium) *adnotationes quasdam in Asinum Apuleii et Sylvas Statii, brevem disputationem de Satyra et vitam Iuvenalis.*

* * Ascensiana VII. Parisiis 8. 1512.

Vid. sup. ad Ascens. III. Paris. 1505. Collata est a Maittario in ed. Lond. 1716.

Iuntina. *Iuvenalis et Persius*, Florentiae *impensa Philippi di Giunta* 8. 1513.

Eius meminere Bauer in Bibl. libr. rariorum T. II. p. 216. et Goetze in Merkwürdigkeiten der Dresdner Bibliothek p. 173. n. 213. Sed, quod doleo, nondum quisquam fuit, qui criticum eius usum exquireret: neque etiam praeter hanc aliam Iuntinam vidi memoratam. Vix tamen dubito, quin Iunta more suo Aldinas expresserit editiones.

Iuvenalis et Persii Satyrae, Argentorati *per Io. Knoblauch* 4. 1513.

Mediolanensis VII. *Iuvenalis cum comm. Io. Britannici; opus erroribus emendatum maximaque diligentia impressum per Io. Angelum Scinzenzeler, impensis nobilium virorum Io. Iacobi et fratrum de Lignano mercatorum Mediolanensium*, Mediolani fol. 1514.

Recognita editio Veneta XXIII. Exemplum eius possidet Cl. Borheck et aliud laudatur in Fabric. Bibl. Lat. T. II. p. 359. 360. ed. Lips. 1773. Iuvenalem excipit *Persius cum pluribus additis annotamentis Angeli Politiani, Phil. Beroaldi et Bapt. Egnatii.*

* Veneta XXIV. (n. 50.) *Iuvenalis cum comm. Io. Britannici.* — Opus impressum Venetiis per *Ge. de Rusconibus Mediolan.* fol. 1515.

Repetitio editionis Venetae XXIII.

Ascensiana VIII. *Iuvenalis cum comm. Mancinelli et Badii Ascensii*, Lugduni 4. 1515.

Iuvenalis cum A. Mancinelli explanatione, Coloniae 4. 1517.

Memoratur in eodem Catal. p. 42.

Iuvenalis, Lugduni 4. 1517.

Huius edit. mentionem faciunt socii Bipontini, qui non male suspicantur, eam esse repetitionem ed. Lugd. 1512. nisi forte pro eadem habenda est et annus vitiose adscriptus 1517. pro 1512. Illa coniectura si vera est, haec editio est Ascensiana nona.

Veneta XXV. *Iuvenalis et Persius* fol. 1518.

* (n. 66.) *Iunii Iuvenalis Aquinatis inter latinos satyrographos consumatissimi Satyrae emaculatius impressae* Argentinae per Io. Knoblouch 4. 1518.

Praeclara editio et nova Iuvenalis recensio, quae textum quidem Aldinum pro fundamento posuit, sed multa in eo ex antiquis libris correxit. Recusa est a. 1527. sed quis ei praefuerit vir doctus, haud compertam habeo.

* Ascensiana IX. s. X. de quo v. ad Lugd. 1517. (n. 65.) *Iuvenalis familiare commentum cum Mancinelli explanatione*, Parisiis 4. 1519.

Repet. ed. Ascens. III. a. 1505.

** (n. 78.) *Persius et Iuvenalis*, Lugduni *opera Guilielmi Huyon impressoris* 8. 1521.

Editio haec a Beckio collata in multis locis Sat. I. et II. quibus non nisi semel discrepat ab Aldina II. ex qua itaque expressa videtur.

Iuvenalis, Basileae 8. 1522.

** (n. 66.) *Iuvenalis una cum A. Persio recogniti.* — Argentorati *Ioh. Cnoblochus excudebat* 8. 1527.

Repetitio ed. Argent. a. 1518.

* Colinaei I. (n. 67.) *Iunii Iuvenalis Aquinatis Satyrae decem et sex, cum annotatiunculis in margine adiectis, quae brevis commentarii vice esse possint.* Parisiis *apud Simon. Colinaeum* 8. 1528.

Recusa est a. 1535. et 1542. Editiones Colinaei, ut Curionis, Frobenii, Gryphii et Rob. Stephani, ex Aldinis

fluxere, sed quaelibet etiam bona sibi propria passimque alias et nonnumquam meliores, habet lectiones. *Annotatiunculae* illae, nunc primum et deinde saepius editae, sunt Scholia Curionis, de quibus vid. ad edit. Basil. 1551.

* *Iunii Iuvenalis Aquinatis Satyrae, ad imitationem Aldini exemplaris (primi et tertii) emendatae et Curionis scholiis, satyrae cuilibet subnexis, illustratae. Opus excusum* Cracoviae *per Mathiam Scharffenbergk expensis Marci Scharffenbergk bibliopolae ibidem,* 8. 1529.

Veneta XXVI. *Persius cum Iuvenali,* Venetiis *apud Bernardinum Stagninum* 12. 1530.

** (n. 79.) *Iuvenalis,* Basileae *per Valentinum Curionem* 8. 1531.

Multis in locis Sat. I. et II. inspecta a Beckio. Cf. ad edit. Colin. Paris. 1528.

Gryphii I. *Persius et Iuvenalis,* Lugduni *apud Seb. Gryphium* 8. 1534.

Vid. ad edit. Colin. Paris. 1528.

Veneta XXVII. *Persius cum Iuvenali,* Venetiis *apud Bernard. Stagninum* 8. 1535.

Repet. Venet. XXVI. a. 1530.

* Colinaei II. Parisiis *ap. Sim. Colinaeum* 8. 1535.

Repetitio ed. Colin. I. Paris. 1528.

* Aldina III. Veneta XXVIII. (n. 63.) *Iuvenalis, Persius. Aldus MDXXXV.* (Venetiis) 8. 1535.

Vid. ad Aldinam I. et II. a. 1501.

*** Gryphii II. Iuvenalis et Persii Sat. ap. Seb. Gryphium Lugduni (In Bibl. Reg. Gall.) 8. 1535.

Iuvenalis et Persius, Lugduni 1537. teste Henninio. Est forsan Gryph. III.

Veneta XXIX. *Iuvenalis,* Venetiis 1538.

Gryphii III. *Iuvenalis et Persii Satyrae, iam recens recognitae, simul ac annotatiunculis illustratae;* Lugduni *apud Seb. Gryphium* 8. 1538.

In edit. Bipont. ita describitur: „Haec editio pulchrius literis Italicis expressa. Textus fere convenit cum Aldino exemplari, sed et ab eo discedit, maxime ortho-

graphica ratione et interpretatione. Bonas subinde lectiones habet, quas Henninius ut in iunioribus repertas probat. Exempla adfert Cl. Lengnich Beiträge zur Kenntniss seltener Bücher T. II. p. 141—148. ubi hanc edit. pluribus describit." Cf. ad ed. Paris. 1528.

Veneta XXX. *Iuvenalis Satyrae cum interpr. Io. Britannici et Iodoci Badii Ascensii explanationibus,* Venetiis *per Bernardinum de Bindonis* fol. 1539.

Iuvenalis et Persii Satyrae, Antverp. 8. 1540.

Iuvenalis, Colon. 8. 1541.

Vid. ad edit. Colon. a. 1510.

* * Colinaei III. (n. 67.) *Iuvenalis et Persius,* Parisiis *apud Simon. Colinaeum* 12. 1542.

Collata a Maittario in ed. Lond. 1716. Cf. ad Paris. 1528. et 1535.

Iuvenalis, Parisiis 1543.

* Rob. Stephani I. (n. 68.) *Iuvenalis et Persii Satyrae, ad vetustiss. scripta exemplaria emendatae; quorum varias lectiones ad calcem reiecimus.* Lutetiae, *ex officina Rob. Stephani typographi regii* 8. 1544.

Ad calcem leguntur *variae lectiones,* paucae quidem, sed bonae nonnumquam et receptae, *ex vetusto* (non accurate descripto) *codice Rob. Stephani:* et haec sunt *vetustiss. scripta exemplaria,* ad quae Satiras a se emendatas esse, in titulo profitetur. Cf. ad ed. Paris. 1528. Nota autem res est, editiones huius Stephani, aeque ac Aldi, inter emendatissimas esse referendas, et ab utroque iis, qui operarum errores deprehenderent, ingentia saepe praemia fuisse promissa. Hic Robertus Stephanus fuit gener Iod. Badii Ascensii, frater Caroli et pater Henrici atque Roberti II. Henricus praeter alios liberos filium reliquit Paulum (patrem Antonii) filiamque eruditam Catharinam, uxorem Is. Casauboni; Robertus vero II. duos filios, Franciscum et Robertum Stephanum III. qui Iuvenalem Paris. 1613. et 1616. typis expressit. Hi Stephani fuere omnes celeberrimi typographi iidemque

doctissimi. v. Almeloveen de vitis Stephanorum et Maittaire historia Stephanorum.

Persius cum Iuvenali, Francofurti 12. 1544.

* Gryphii IV. (n. 71.) *Iuvenalis Satyrae iam recens cognitae atque emendatae.* Parisiis, *ex officina Francisci Gryphii* 16. 1545.

Plerumque convenit cum editt. Seb. Gryphii. Cf. ad Paris. 1528. et Lugdun. 1538.

* *Iuvenalis et Persii Satyrae.*— Basileae *apud Nicolaum Brylingerum* 12. 1546.

Congruit cum Aldinis et Stephanianis.

Gryphii V. *Iuvenalis Satyrae apud Seb. Gryphium*, Lugduni 12. 1546.

Veneta XXXI. *Iuvenalis cum comm. Io. Britannici*, Venetiis fol. 1548.

Memoratur in Henninii Ind. editt. Iuven., et Veneta huius anni *cum explanat. Iod. Badii Ascensii* in Catal. Bibl. Francofurti d. 8. Iul. 1799. venditae p. 17. Uterque autem commentarius forte iunctus, et haec editio ex Veneta XXX. expressa est.

* * Rob. Stephani II. (n. 69.) *Iuvenalis et Persius*, Lutetiae, ex off. *Rob. Stephani* 8. 1549.

In hac altera Stephani editione, quam Maittaire in ed. Lond. 1716. contulit, lectio poetae passim ad alios libros antiquiores mutata reperitur. Cf. ad ed. a. 1544.

Veneta XXXII. *Iuvenalis*, Venetiis 1549.

* * Frobeniana (n. 80.) *Persii Satyrae cum comm. Badii, Britannici, Plautii* al. *Iuvenalis cum comm. Britannici et scholiis Curionis*, Basileae *ap. Hieron. Frobenium et Nicol. Episcopium* fol. 1551.

Multis locis Sat. I. et II. collata a Beckio. Vid. ad Venetam I. et Paris. 1528. Nunc primum edita sunt haec scholia *Coelii Secundi Curionis*, Theologi atque Philologi olim clarissimi, in agro Taurinorum a. 1503. nati, qui primum in Italia, deinde Lausanae et Basileae Rectoris, Magistri liberalium artium et Prof. eloq. partes egit. Scholia illa pauca tantum et brevia sunt,

sed passim bona et utilia, quibus tum praeterita ab aliis explicantur, tum Britannici potissimum emendatur commentarius. In fronte autem huius edit. *nova* dicuntur, quoniam alia iam prius vulgaverat Curio eaque brevissima, quae margini editionum Colinaei, Gryphii aliorumque adiecta sunt. vid. ad ed. Paris. 1528.

* (n. 73.) *Iunii Iuvenalis et A. Persii Satyrae, annotatiunculis* (Curionis) *illustratae*, Lugduni *apud Antonium Vincentium* 12. 1556.

Textus expressus est fere ex editt. Gryphii, ut in Lugd. 1562. et 1564. Socii Bipontini huius editionis loco memorant aliam, a se collatam, eiusdemque tituli, loci et anni, quae ex rec. Iunii sit, sed prodierit *apud Io. Frellonum:* unde haec alia videtur esse. Nostra tamen plane convenit cum ed. Frellon. Lugd. 1564.

Iuvenalis et Persii Satyrae, Lugduni 12. 1557.

* * *Iuvenalis*, Parisiis *ap. Vascosanum* 4. 1557.

Collata a Maittario in ed. Lond. 1716. Raro dissentit a recensione Ascensiana.

Iuvenalis et Persius, cum annotatiunculis in margine, Antverp. 8. 1559.

* Gryphii V. (n. 72.) *Iuvenalis et Persii Satyrae, cum vetustissimis iisque mss. codd. denuo collatae et emendatae.* Lugduni *apud haeredes Seb. Gryphii* 12 1560.

Nova recensio, quae tamen non multum novavit in textu, quem reliquae exhibent Gryphianae. Auctor eius forte est Ant. Gryphius filius, qui eodem anno *Lugduni apud her. Seb. Gryphii* edidit *Virgilii Opera*, et bis a. 1567. Iuvenalem.

* *Iuvenalis et Persii Satyrae, iam recens recognitae, simul ac annotatiunculis* (Curionis) illustratae. Parisiis *ap. Hieron. de Marnef*, 12. 1561.

Raro discedit ab edit. Gryph. Paris. 1545.

Iuvenalis et Persius, Lugd. *ap. Frellonum* 12. 1562.

Repet. edit. Lugdun. 1556. quod Sodales Bipontini docent ex Engelii Biblioth. sel. p. 40. in voc. *Catullus.*

* (n. 73.) *Iuvenalis et Persii Satyrae, annotatiunculis* (Curionis) *illustratae.* Lugduni *ap. Io. Frellonium* 12. 1564.

Cf. ad Lugdun. 1556.

* Pulmanniana s. Plantiniana I. (n. 75.) *Iuvenalis Satyrarum Libri V. Persii Flacci Satyrarum Liber I. Theod. Pulmanni in eosdem annotationes.* Antverpiae *ex off. Christoph. Plantini* 8. 1565.

Pulmannus, (Poelmann) quum a pannificio, quod primum didicerat, ad philologiam transiisset, in multos auctores classicos notas scripsit, in quibus tamen pauca tantum ex ipsius ingenio profecta sunt et omnia fere ex aliorum libris, praecipue ex Turnebi Adversariis, petita. Huius quoque generis sunt *annotationes* eius in Iuvenalem, ad calcem huius ed. reiectae, in quibus etiam reperiuntur passim literae *N. P. M. I.* quarum compendia ne ipse quidem explicuit. Probabilis autem est coniectura Henninii, iis designari codd. mss. *Noviomagensem, Pulmanni, Miggrodii, Iunii,* ex quorum fide Iuvenalem a se restitutum esse iactanter magis, quam vere, in Praef. profitetur. Eum negligentiae in conferendis MSS. iam arguit Nic. Heinsius in Praef. ad Claudianum. Ceterum haec editio mox repetita est a. 1566. 1585. 1587. 1590. in margine autem leguntur Scholia Hadr. Iunii, Medici atque Philologi Batavi, (n. 1511. † 1575.) in quibus et variae lectiones, sed simpl., non designatis codd., qui eas exhibent, recensentur, et loca quaedam obscura paucis, at saepe perperam, explicantur.

Pulmanniana s. Plantiniana II. *Iuvenalis* cet. ut in edit. I. a. 1565. Antverpiae *ex off. Plantini* 8. et 12. 1566.

* * * *Iuvenalis et Persii Sat. per Antonium* (forsan Gryphium) Lugduni 8. 1567.

(Biblioth. du Panthéon.)

* * * *Iuvenalis et Persii Sat. vett. MSS. denuo collatae et annotatt. locupletatae Ant. Gryphii,* Lugduni

(In Bibl. Reg. Gall.) 12. 1567.

* * * *Iuvenalis Sat. per Iac. de Fivisa*, Venetiis s. a. (Catal. de la Valliere.) 4. (1572.)

Gryphii VI. *Iuvenalis et Persius.* Lugduni 16. 1576.

Veneta XXXIII. *Iuvenalis c. comm. Domitii Calderini* fol. 1583.

Pulmanniana s. Plantiniana III. *Iuvenalis* cet. ut in edit. I. a. 1565. Antverp. 24. et 16. 1585.

* Pithoei I. (n. 75.) *A. Persii Satyrarum Liber I. D. Iunii Iuvenalis Satyrarum Libri V. Sulpiciae Satyra I. cum veteribus Commentariis* (Scholiis) *nunc primum editis. Ex bibliotheca P. Pithoei IC. cuius etiam Notae quaedam adiectae sunt.* Lutetiae *apud Mamertum Patissonum* 8. 1585.

Editio praestantissima et inter emendatissimas referenda. Petrus Pithoeus, frater Francisci, (qui fratres gemini fuere celeberrimi illius aetatis ICti summisque honoribus Parisiis ornati) de contextu tam Iuvenalis quam Persii emendando praeclare meritus est, adhibitis in consilium codicibus scriptis et potissimum quidem antiquissimo Budensi, qui olim Matthiae Corvino regi Hung. fuerat, et ex quo etiam primus integra edidit *Scholia vetera*, quorum dimidiam tantum partem, sed non ita diligenter exscriptam, vulgaverat Valla. v. sup. ad edit. Venet. VIII. a. 1486. *Scholia* haec, quibus similia in multis MSS. Iuvenalis reperiuntur, et quae admodum corrupte descripta sunt, (unde multi in iis emendandis ingenium exercuere, de quibus v. edit. Hennin. et Ach.) a nonnullis tribuuntur Cornuto, ab aliis Petro Birthio, a plerisque *Probo*, sive Valerio Probo, Grammatico Berytio, sive aliis huius nominis grammaticis: (de his v. Heyne de editt. Virg. T. I. p. CXLVIII. ed. sec. et Burm. ad Anthol. T. I. p. 739. et in Praef. p. 35.) sed probabilior est coniectura eorum, qui putant, centonem hunc esse e variis et a variis, sine delectu, consutum, et multa sapere aevum serius et Imperatorum christiano-

rum,' (v. c. scholia ad Sat. V, 17. VIII, 170. XI, 87. XIV, 78. 102.) nonnulla etiam sibi repugnare. Ceterum non diffiteor, Scholiasten Pithoeanum fuisse hominem doctum, qui et poetae passim mentem recte ceperit multumque lucis affuderit locis aliquot obscuris, et varias memoraverit fabulas, historias atque opiniones antiquas, quae alibi frustra quaeruntur. Sed idem quoque recte mihi contendere videor, primum longe plurimas eius explicationes nimis leves ac triviales, tenues et ieiunas, subtiles et argutas, alienas et ineptas, obscuras et contortas esse; deinde, quoties fere Iuvenalis ad ignotos nobis homines vel eventus sui temporis respiciat et inde materiam petat facetiarum, illum, Acronis, Porphyrionis aliorumque grammaticorum exemplo, non alia ac plura nos docere, quam quae ex ipsis poetae verbis cognoscere liceat, vel, quia haec non intellexerit, commentitias inde ac futiles nonnumquam fabulas componere; praeterea eum saepe non notissimas tantum historias et res pluribus exponere verbis, sed verioribus quoque ac certioribus, quae Tacitus aliique tradiderint, nugas et commenta, ex perversa horum interpretatione enata, sive admiscere, sive substituere.

Pulmanniana IV. *Iuvenalis et Persius.* Antverp. *ex off. Chph. Plantini* 1587.

Pulmanniana V. *Iuvenalis et Persii Satyrae.* Lugduni *apud Plantinum* 12. 1590.

* Pithoei II. (n. 76.) *A. Persii* cet. ut in Pith. I. Heidelbergae (ex officina Sanctandreana) 8. 1590.

Est repetitio ed. Paris. 1585. sed emendatior, in qua Commelinus et distinctionem et lectiones pluribus mutavit locis. Vid. Var. Lect. ad V, 91. 142. VI, 82. 114. 127. 320. 330. 369. 402. 524. 537. VII, 23. 46. 124. 236. VIII, 66. 90. 122. 123. 239. IX, 146. X, 34. XI, 20. XII, 116. XIV, 45. Socii Bipontini haec adnotarunt: „Exemplar huius ed. servatur hodie in Bibl. Acad. Heidelberg. idque ante Graevium possessorem fuerat viri quondam eruditissimi, oratoris, poetae et politici, Dan. *Ere-*

mitae, († 1613) qui et vetera Comm. a Pithoeo edita multis locis emendavit. Fuit quoque exemplar in Bibl. perill. Lud. Bernh. de Zech, Lipsiae 1780. divendita, quod quondam fuerat I. Fr. Christii, qui sua manu marginibus adnotatiunculas Fr. *Lindenbrogii* descriptas adiunxit." Hoc exemplar, quod nunc in Biblioth. Acad. Lips. est, inspexi et comparavi. In notis autem Lindenbrogii, (Lindenbruch) non nisi varietas lectionis, sed simpliciter et sine indicio auctoritatis vel codicum, e quibus excerpta est, passim notatur, et vicies vel tricies similia veterum scriptorum loca et Turnebi Adversaria excitantur.

Duae aliae huius anni editiones Henninio laudantur, *Iuvenalis c. n. Pithoei*, Paris. *ap. Patisson.* 8. 1590. et *Iuvenalis c. n. Pithoei*, Antverp. 8. 1590.

* * * *Iuvenalis Satirae et in eas Philyrae Bertrandi Autumni. Aut. Ravissa*, Basileae. (In Bibl. Reg. Gall.) 4. 1596.

D. Iunii Iuvenalis Satyrarum Libri quinque, locupletissima, nec minus utili, paraphrasi illustrati a Federico Ceruto Veronensi, Veronae 4. 1597.

Haec editio nullum habet usum criticum, neque interpretatio poetae valde iuvatur paraphrasi, quae tamen Augustae Vindel. 1599. 1600. et 1603. repetita est. Tali quoque paraphrasi Cerutus Virgilium et Horatium illustrare est conatus. *Eam ultra verbalem constructionem raro adsurgere*, iam monuit Henninius.

Iuvenalis, Rostoch. 8. 1599.

Ed. Raphelengiana (Lugd. Bat. ex off. Plantin. ap. Rapheleng.) 8. 1600.

SAEC. XVII. 1601 — 1701.

* * *Iuvenalis Satyrae* XVI. *cum veteris scholiastae et Io Britannici commentariis; quibus accesserunt P. Pithoei, Curionis et Pulmanni notae et variae lectiones: ad calcem adiecta est Sulpiciae Satyra.* Lutetiae, *apud Claud. Morellum* 4. 1602.

Editio recusa a. 1613. et utraque collata a Maittario in ed. Lond. 1716. Morellus in textu poetae exprimendo sequutus est editiones Pithoei, in recudendo Britannici commentario Frobenianam a. 1551.

Iuvenalis, c. comm. Lubini, Rostocae 8. 1602.

Laudatur ab Henninio. Vid. mox ad a. 1603.

Iuvenalis, cum paraphr. Fed. Ceruti, Augustae Vindelic. 4. 1603.

Cf. sup. ad a. 1597. et 1599.

Gryphii VII. *Persii et Iuvenalis Satyrae*, Lugduni *ap. Gryph.* 12. 1603.

Iuvenalis, Paris. 4. 1603.

Iuvenalis et Persii Satyrae cum comm. Theod. Pulmanni et Eilh. Lubini, Lugduni 12. 1603.

* Lubini II. s. Wecheliana (n. 77.) *Iuvenalis Satyrarum Libri V. ex duobus mss. exemplaribus et vetustiss. ms. Commentario plus quam ducentis locis correcti. Praeterea A. Flacci Persii Satyrarum liber unus. Cum analysi et doctissimis commentariis, partim nunc primum, partim de integro editis, Eilhardi Lubini. In fine accessit rerum et verborum index utilissimus.* Hanoviae, *typis Wechelianis*, 4. 1603.

Lubinus Iuvenalem et ad fidem codicum MSS. recensere, et interpretari conatus est, sed impar fuit talibus ausis. Raro notavit varietatem lectionis, et modo hanc, modo illam recensionem superiorem, plerumque Stephani, Gryphii et Pulmanni, sequutus videtur. Commentarius autem speciosus verbis, re inanis est et verbosum prodit nugatorem, qui pleraque non semel, sed bis terve, mutatis verbis *παραφράζει*, et vanam saepe alienamque ostentat doctrinam, quae multa tum obscura non illustrat, tum satis clara et perspicua alienis luminibus affusis obfuscat: quare vix satis mirari possum, quid causae fuerit, quod recentiores interpretes, Prateus, Schrevelius, Marshall aliique hunc commentarium ceteris longe praeferendum et ad verbum fere repetendum aut unice sequendum censuerint. Neque meum modo hoc iudicium est, sed Henninii quoque et aliorum.

Iuvenalis, in Voll. II. Corp. poet. Lat. editi a Sam. Crispino, Genevae (Aureliae Allobr.) 4. 1603.

Editio recusa a. 1611. et 1627.

* * * *Iuvenalis et Persii Satirae, ex officina Plantiniana Raphel.* Antverpiae (In Bibl. Reg. Gall.) 16. 1605.

Iuvenalis et Persii Satyrae cum Commentationibus et Paralipomenis B. Autumni. Paris. 1607. *Item Stephani Claverii Commentarius in A. Persii Satyras.* Paris. 1607. *Item Claverii periphrases aenigmaticae in Iuvenalem: adiunctae Ios. Scaligeri, Lipsii et aliorum explicationes:* Parisiis, *apud Rob. Fouet* 8. 1607.

Claverii Periphrases quorumdam locorum Iuvenalis difficiliorum, ab Henninio insertae Notis Selectis, paucae sunt et exiguo vel nulli adeo usui ad interpretationem poetae Cf. Barth. ad Stat. T. I. p. 432. De *Autumno* recte iam Henninius ita iudicavit: „*Bernardus Autumnus* Nitiobrix, in Senatu Burdigalensi patronus, summa cum pompa promittit *Commentationes, Observationes, Paralipomena* in has Satyras a se ex MSS. (si Diis placet) restitutas, omnesque ante eum Interpretes nominatim mox ab initio iactat castigatos. Verum, sine invidia verum mihi liceat dicere, si singuli sua repetitum venirent, nudus remaneret procul dubio ineptissimus rhapsodus, ut Barth. Advers. XXVII, 17. aliisque non sine ingenti merito suo dicitur."

Iuvenalis, cum ind. Langii, Friburgi 4. 1607.

Iuvenalis et Persius, cum Ios. Langii indice omnium vocabulorum, Friburgi 4. 1608.

Ios. *Langii,* Caesaremontani, Rhetorices et Graecarum Lit. Profess. in Academia Friburgensi, opera posita tantum in conficiendo Indice vocabulorum, (et quidem singulorum tantum) non phrasium, absolutissimo, qui ab aliis deinde editoribus, etiam Henninio et Achaintre, receptus est, sed non adeo magnum habet usum. Similis Index iam in antiquis editt. reperitur; hic tamen plenior est.

Iuvenalis Satyrae, castratae in usum Collegii S. I. Brunsbergensis, Coloniae 8. 1610.

Persius et Iuvenalis in Vol. I. et II. Corp. Poet. Lat. Crispiniani edit. II. Genevae 4. 1611.
Vid. sup. ad a. 1603.

Iuvenalis et Persius, c. not. et ind. omnium verborum, Genevae 12. 1612.

Iuvenalis et Persius, cum notis Thomae Farnabii, Londini 12. 1612.

Editio haec, scholarum usibus inserviens, saepissime repetita est in 8. et 12., Paris. 1614. atque multo emendatior et auctior Lond. 1620. 1633. Francof. ad M. 1623. Amst. 1624. 1631. 1633. 1634. 1641. 1642. 1648. 1650. 1652. 1662. 1668. 1670. Paris. 1626. 1628. 1644. Lugd. 1650. 1672. Hagae Com. et Roterod. 1683. Roterod. 1702. Pictav. 1705. Notae, margini adscriptae, breves sunt et maximam partem ex aliis interpretibus, non magna iudicii subtilitate, selectae; in textu vero et lectio et distinctio parum proba et accurata.

* *Iunii Iuvenalis* cet. ut in edit. I. a. 1602. — *Additus est index geminus rerum et verborum omnium absolutissimus.* Lutetiae, *apud Claud. Morellum*, 4. 1613.

Iuvenalis et Persius, Coloniae 12. 1613.

Stephani III. Rigaltii I. (n. 70.) *Iuvenalis Satirarum Libri V. Sulpiciae Satira. Cura Nic. Rigaltii.* Lutetiae, *ex off. Rob. Stephani* III. 12. 1613.
Conf. ad Rigaltii edit. II. a. 1616.

* Grangaei (n. 81.) *Iuvenalis Satyrae cum comm. Is. Grangaei.* Parisiis, *apud Rob. Fouet* 1614. 4. *Iuvenalis cum comm. Bern. Autumni.* Paris. 1614. *Iuvenalis c. comm. Dom. Calderini*, Paris. 4. 1614.

De *Autumno* vid. ad ed. Paris. 1607. de *Calderino* ad a. 1474. *Grangaei*, Gymnasiarchae Vindocinensis, opera magis ad interpretationem, quam ad rem criticam spectat. Commentarius eius est omnium longe doctissimus, sed multa quoque, quae ad poetam nihil faciunt, ad singulas voces et sententias in eo adnotata sunt et operose congesta. Conf. ad edit. Venetam XVIII. a. 1499.

* Stephani IV. Rigaltii II. (n. 70.) *D. Iunii Iuvenalis Satirarum Libri V. Sulpiciae Satira. Nova Editio, cura Nicolai Rigaltii.* Lutetiae, *ex officina Rob. Stephani* III. . . . . 8. 1616.

Editio haec nova utrum a priore a. 1613. differat, nec ne, dicere non habeo. Classica autem est et superioribus praeferenda omnibus emendatae sanaeque lectionis nomine; simplici quoque elegantia et nitore typographico commendanda. Ei praefixa est Rigaltii *Diss. de Satira Iuvenalis*, adnexae autem ad calcem *Notae* et *Notae aliquot repetitae lectionis.* In hisce notulis plerumque vera poetae mens declaratur vel tribus quatuorve verbis, vel collatis aliorum scriptorum locis, et variantes lectiones membranarum bis tantum, aliorumque librorum, nescio utrum scriptorum an editorum, toties vel ter laudantur: quod neque saepius, neque accuratius, libris designatis, factum esse et miror et doleo; quum Rigaltius haud dubie usus sit opibus Biblioth. Regiae Paris. in qua certe in ordinem digerenda adiuvit Casaubonum, cuique post huius mortem praefuit. — Sodales Bipontini duplicem edit. Rigaltianam huius anni, alteram Persii, Iuvenalis et Sulpiciae in 8. e Bibl. Cordesiana p. 499., alteram Iuven. et Sulpic. in 12. e Catal. de la Bibl. du Roi Belles Lettres T. I. p. 318. memorant.

Persius et Iuvenalis, uterque omni obscoenitate expurgatus, in Alex. Ficheti Choro poetarum, Lugduni 4. 1617.

Lubini III. s. Wecheliana II. *Iuvenalis et Persius, cum comm. Lubini*, Hanoviae, 4. 1619.

Repetitio ed. a. 1603. qua usus est Henninius.

* * * *Iuvenalis et Persius cum comm. Lubini apud David. et Daniel. Aubry.* Hanoviae 8. 1619. (In Bibl. Reg. Gall.)

Iuvenalis et Persius, Amstelod. 24. 1619.

* * *Iuvenalis Satyra II.* (Paris.) *ap. Io. Libert.* 4. 1621.

Eiusdem typographi impensis excusae Sat. VI. a. 1622., Sat. XIII. a. 1624., Sat. I. a. 1643., Sat. III. a. 1644., Sat. IV. V. VII. VIII. sine nota anni, et Sat. XII. ap. viduam Libert. a. 1652. Quae editiones collatae sunt a Maittario in ed. Lond. 1716. et modo hanc, modo illam recensionem, plerumque Gryphianam, sequuntur.

Persius et Iuvenalis in Corp. poet. Lat. Crispiniano, ed. III. Genevae 4. 1627.

Cf. ad a. 1603. et 1611.

** *Iuvenalis et Persius*, Parisiis *ex typogr. Regia* fol. 1644.

Editio collata a Maittario et splendide excusa prelo Luparensi, ex quo etiam Virgilius, Horatius et Terentius non minore impensa et nitore exierunt.

Schreveliana I. *Iuvenalis et Persii Satyrae cum veteris Scholiastae et Variorum commentariis, accurante Corn. Schrevelio.* Lugduni Bat. 8. 1648.

De hac edit. vid. inf. ad quartam a. 1664.

Iuvenalis et Persius, ex doctorum virorum emendatione, Amsterodami *ap. Lud. Elzevirium* 12. 1651.

Editio videtur digna, quae inspiciatur.

Iuvenalis et Persius, Genevae 12. 1652.

Schreveliana II. vel III. *Iuvenalis et Persii Satyrae cum Vet. Scholiastae et Variorum Commentariis, accurante Corn. Schrevelio.* Lugduni Bat. 8. 1658.

Repetit. edit. a. 1648. Utrum vero secunda an tertia sit Schreveliana, dicere non habeo: editio certe a. 1664 est quarta; quod ex Praefat. eius intelligitur.

* Schreveliana IV. *Iuvenalis*, (Sulpiciae) *et Persii Satyrae cum Vet. Scholiastae et Variorum Commentariis, accurante Corn. Schrevelio*, (M. D. et Gymn. Lugd. Bat. Rectore) Lugd. Batav. et Roterod. 8. 1664.

Editio *cum notis Variorum*, quales a Batavis Saec. XVII. curari solebant; in quibus multorum notae (et quidem, quod mireris, integrae Lubini et Farnabii, selectae aliorum) larga manu, sine iudicio ac delectu, non ubi iis opus erat, sed ubi hic vel ille commentator eas

adscripserat, congestae, et saepissime vel eadem, quae plures observarunt, bis terve apposita, vel vulgaria, aliena ac falsa excerpta sunt; varietas autem lectionis vix quinque vel sex locis, nec fere nisi verbis *alii legunt*, notata, etsi editor usus est et multorum commentariis, editionibus observationibusque, et quatuor codd. MSS. Salmasii et Gudii. In textu tamen constituendo felicior ille fuit, (plerumque enim sequutus est recensionem Rigaltii in ed. Stephan. III. quam in delectu notarum. Scholia autem vetera saepe pro lubitu et perperam emendavit: et tamen Henninius incaute eum sequutus est. v. sup. ad edit. Pithoei I. a. 1585.

* * * *D. Iunii Iuvenalis et A. Persii Flacci Sat. apud Sim. Bernard*, Parisiis 12. 1669.
(Bibl. de l' Arsenal.)

Iuvenalis et Persii (nec non Sulpiciae) *Satyrae ex doctorum virorum emendatione.* Amsterodami, *typis Dan. Elzevirii* 16. 1671.
Repetit. forte edit. a. 1651.

Iuvenalis et Persius cum notis Variorum et Mich. Marollesii, cum eiusd. vers. Gallica, Lutetiae 8. 1671.

* * * Schrevel. V. *Iuvenalis* cet. Lugd. Bat. 8. 1671.

Iuvenalis et Persius, Roterod. 12. 1680.

Iuvenalis et Persius latine cum versione gallica Valterii (de la Valterie), Paris. 8. 1681.

* * * *Iuvenalis Satirae ab omni obscoenitate expurgatae, apud Masson*, Parisiis 12. 1683.
(Bibl. du Panthéon.

Schreveliana VI. *Iuvenalis* cet. ut in ed. IV. a. 1664. Amstel. *ex off. I. II. Wetstenii* 8. 1684.
Haec editio prioribus auctior est, adiectis varr. Lectt. cod. Basil. et Graevii notis, sed paucis tantum et criticis. Cf. ad a. 1664. Praeter hanc edit. a sociis Bipontinis alia memoratur h. a. nec nisi his verbis: *Schreveliana*, Amstel. 8. 1684.

* *Iuvenalis et Persii Satirae, notis illustravit Ludov. Prateus, Rhetoricae Professor emeritus, iussu Regis, in usum Delphini,* Parisiis 4 mai. 1684.

Prateus inter meliores Iuvenalis interpretes eosque, qui in Delphini usum commentati sunt, referendus est, et contextui poetae paraphrasticam *interpretationem*, huic vero copiosas subiecit *annotationes* maximamque partem ex aliorum commentariis excerptas, quibus et summam cuiusque satirae nexumque sententiarum, et obscuriora loca, verba ac res explicare conatus est. Multa tamen immiscuit tum vulgaria, tum falsa et aliena; quaeque res postulabat, saepe non monuit: permultos quoque versus, nimio castitatis studio et exemplo aliorum, (v. ad a. 1610. 1617. 1685. 1689. 1697.) resecuit; sed eosdem perperam et imprudenter in unum locum congestos ad calcem editionis suae reiecit: nam qui his lautitiis pascuntur, eas in tali lance satura appositas cupide devorabunt. Praeterea omnis fere opera eius in commentando versata est, non in textu emendando, et passim revocata lectio, quam Pithoeus, Rigaltius aliique iam recte respuerant. Recusa est haec editio Rhotomagi 1685. Lond. 1691. 1699. 1708.

Henniniana I. *D. Iunii Iuvenalis Satyrae, scholiis veterum et fere omnium eruditorum, qui ex professo in eas scripserunt, commentariis tam antea vulgatis, quam novis — illustratae, quibus sua spicilegia adiecit Henr. Christ. Henninius.* Ultraiecti, *ap. Rud. a Zyll.* 4. 1685.

Vid. inf. ad edit. II. a. 1695.

Iuvenalis Satyrae omni obscoenitate expurgatae. Turonibus *ap. Phil. Masson.* 12. 1685.

Iuvenalis et Persii Satirae in usum Delphini cum interpr. et notis Ludov. Pratei, Rhotomagi 4. 1685.

Iuvenalis et Persius, Antverp. 12. 1685.

Persius et Iuvenalis cum paraphrasi gall. Tarteroni S. I. Paris. 12. 1689.

In hac quoque edit. omissa sunt loca obscoeniora. Versio Tarteroni repetita Amst. 1695. Paris. 1706. 1729. 1737. 1752.

Persius et Iuvenalis cum vers. gall. Tarteroni, Amst. 12. 1695.

Ita Fabric. et ex eo alii. Sed Paris. 1695 haec versio repetita est, ut ibidem saepius, si fides habenda Catalogo Bibl. Frfti d. 8 Iul. 1799. divenditae.

* Henniniana II. *D. Iunii Iuvenalis Aquinatis Satyrae, cum Scholiis Veterum et Commentariis integris, selectis et conquisitis fere omnium Eruditorum, ut Grangaei, Britannici – Henninii. Accedit A. Persii Flacci Satirarum Liber. Isaacus Casaubonus recensuit et Commentario Libro illustravit.* Lugduni Bat. *apud Petrum van der Aa*, 4. 1695.

Repetitio edit. Ultraiect. a. 1685. quae omnium praestantissima est, et curata ab Henr. Christ. *Henninio*, historiarum et eloquentiae in Acad. Duisburg. Professore, qui a. 1706. et vita discessit. Ea continentur I. *Prolegomena*, et in his Vita Iuvenalis, quae Suetonio tribuitur, Rigaltii diss. de eius Satira et index (octo) codd. MSS. Iuvenalis; (qui a nobis in Var. Lect. numeris 2 — 7. 28. et 29. designantur) Editionum tam vulgatarum, quam promissarum; (qui admodum brevis et maneus est) Versionum, nec non Variantium Lectionum; (quae deprehenduntur tum in octo illis codd. mss., tum in editt. Grangaei ac Stephani I. et II.) II. *Iuvenalis Satyrae XVI.* cum *Scholiis Veterum* et *Grangaei* Commentariis; III. Commentaria Britannici, immixtis Scholiis Curionis et Merulae; IV. V. VI. Adnotationes Pulmanni, Pithoei et Rigaltii; VII. Calderini commentaria; VIII — X. Notae variorum variae et selectae; XI. Henninii Spicilegia; XII. Peplus notarum ad Scholia Veterum; XIII. Index vocabulorum, de quo v. ad ed. Langii a. 1608. — Haec est summa vasti huius operis et celebratissimae editionis. Cuius si externam speciem consideres, nitidissima est, si internam indolem, et hic cognosces, non omne quod niteat aurum esse. Vere eam dixeris indigestam vanae speciosaeque doctrinae farraginem rudemque rerum inutilium molem. Praeterea Henninius non novam nobis neque poetae, neque veteris Scholiastae, recensionem dedit, sed Schrevelianam, (de qua v. ad a. 1664.) et no-

tas Variorum codicumque MSS. lectiones non, ut Schrevelius, ad quaevis poetae loca, ad quae spectant, sed has seorsum in Prolegomenis et excerptis Pithoei, Rigaltii aliorumque notis memoravit, illas singulatim ita, ut unum commentarium alter excipiat, descripsit; qua perversa ratione dici non potest, quam molestum difficilemque reddiderit editionis suae usum. Haec et alia iam notarunt alii, inpr. Lenguich in *Beiträgen zur Kenntniss seltener Bücher* T. II. p. 134 — 141. et Clericus in *Bibliotheque ancienne et moderne* Amst. 1718. 12. T. IX. p. 113.

Iuvenalis et Persius, cum interpr. ac notis Ios. Iuvencii (Iouvency) *S. I.* Rothomagi 12. 1697.

Iuvencius aliorum exemplo obscoena praetermisit loca, (v. ad edit. Pratei a. 1684.) et cavere voluit, ne nimis vel breves vel prolixae essent notae. Editio auctior et emendatior prelo exiit Rothomagi 1709. Paris. 1700. 1715. et 1729.

Iuvenalis et Persius, ex doctorum virorum emendatione, Amstel. *ap. Henr. Wetstenium* 16. s. a.

Haec editio, ut verba Sodalium Bipontinorum mea faciam, imitatur quidem Elzevirianam, (a. 1651. et 1671.) sed et subinde ab eius lectione differt.

SAEC. XVIII. 1701 — 1800.

Iuvenalis et Persii Satyrae, cum notis et metaphrasi Hetrusca, e regione posita. Edidit Camillus Sylvester, Comes ac Nobilis Rhodiginus, Patavii 4. 1711.

vid. Iournal des Savans 1713. Aout p. 231. Annum 1712 memorant alii, nisi haec repetita est editio. Notae et Diss. sunt doctissimae et potissimum antiquariae, in quibus multae etiam, et antea ineditae, Inscriptiones exhibentur. Vellem iis uti potuissem.

Persius et Iuvenalis in: Operibus et Fragmentis vett. poet. lat. a Maittario editis, Vol. II. p. 884 — 889. et p. 1142 — 1166. Londini fol. 1713.

* *D. Iunii Iuvenalis et Auli Persii Flacci Satyrae*, Londini, *ex off. Tonson et Watts* 12. 1716.

Hanc edit. curavit *Mich. Maittaire*, qui aliquot contulit editiones antiquas. Inde tamen non multum,

ne dicam nihil lucis affulsit contextui poetae, sed saepissime restitutae sunt pravae ac vitiosae lectiones, ab aliis iam emendatae. Dimidiam fere libelli partem capit Index verborum, similis nostro, sed dimidio minor.

* *Iuvenalis et Persii Satyrae, ex optimis codd. recensuit notisque illustravit Thomas Marshall A. M. Editio nova caeteris emendatior, cui accesserunt nova Argumenta, nec non Diss. de origine, progressu et regulis Satyrae.* Londini 8. 1723.

Quomodo in Iuvenale edendo versatus sit Marshall, ipse in fine Dissert. illius declaravit his verbis: „Textum hic castigatissimum tibi exhibemus, utpote cum correctissimis Schrevelii, Lubini et aliorum editionibus collatum et ad fidem optimorum exemplarium diligentissime revocatum. Argumenta etiam nova singulis Satyris praefixi. Quod ad Notas adtinet, licet maximam earum partem contexui, multum tamen Grangaeo, multum Britannico, plurimum etiam Lubino me debere profiteor.“ Adiectus est brevis Index vocabulorum et phrasium memorabilium.

* * * *Iuvenalis Satirae*, Parisiis 12. 1724. 1725.

Iuvenalis et Persius, Amst. 12. 1735.

Iuvenalis Satyrae cum vers. Ital. et notis Camilli Sylvestris, in Corp. omnium vett. poet. Lat. cum eorumdem vers. Ital. T. XXVIII. Mediolani 4. 1739.

Iuvenalis et Persius, ad fidem optimorum librorum accurate recensiti. Gottingae, 12. 1742.

Recusi a. 1769. Iuvenalis et Persius cura Hambergeri. Editiones istae dignae sunt, quae commendentur, ob curam in vera lectione reddenda positam.

Iuvenalis et Persius, Londini 12. 1744.

Iuvenalis et Persius, ex recogn. Steph. Andr. Philippe, Paris. 12. 1746.

Repetita ed. a. 1747. et 1754.

Iuvenalis et Persius cum Chrestomathia I. P. Milleri. Berolini 8. 1749.

Milleri editiones nitidissimae, sed non satis emendatae et parum utiles, ut et Glasguenses.

Iuvenalis et Persius, Glasguae 8. 1750.

Iuvenalis Satyra VII ad fidem codicis Schwarziani recusa, Altorf. 8. 1760.

Eam edidit Cl. Will, Prof. Altorf. De cod. Schwarz. v. sup. Ind. Codd. MSS.

Iuvenalis et Persii Sat. edente Baskerville, Birmingham 4. 1761.

Iuvenalis et Persius, Cantabrigiae 8. 1763.

Omnium editt. nitidissima.

Iuvenalis et Persii Satirae, Parisiis 12. 1771.

Iuvenalis, Persii et Sulpiciae Sat. Paris. 12. 1776.

* *Iuvenalis Satirae*, cum vers. german. eaque paraphr. Berol. et Lips. 8. 1777.

Cf. inf. verss. German.

* *Iuvenalis Satyrae ex rec. Henninii, et Persii Satyrae ex rec. Casauboni*, Norimb. 12. 1780.

* *Iuvenalis Satyrae, ex rec. Henninii. Persii Satyrae ex rec. Casauboni fideliter expressae. Sulpiciae Satyra.* Mannhemii, *cura et sumptibus Societatis literatae* 8 min. 1781.

Editiones Henninii et Casauboni tam *fideliter expressae* sunt, ut ne manifesta quidem operarum vitia sint emendata.

Iuvenalis Sat. Paris. ap. Fournier 8. 1783.

* *Persii et Iuvenalis Satirae ad optimas editiones collatae, accedit Sulpiciae Satira. — C. Lucilii Fragmenta. Editio accurata.* Biponti *ex typographia Societatis* 8. 1785.

Editio cum a simplici elegantia, tum a diligentia ac studio commendanda, quo illi poetae recensiti sunt et indices editionum confecti. Poetis praeter vitam eorum, quae Suetonio tribuitur, et notitiam literariam, ex Fabricii Bibl. Lat. petitam, praemittuntur Argumenta Satt. et Index Editt. longe auctior Fabriciano et in quatuor aetates digestus. Ad calcem reperiuntur Indices in Persium

et Iuvenalem, in quibus tum sententiae proverbiales moralesque, in iis obviae, laudantur, tum verba quaedam obscura ac potissimum nomina propria explicantur.

D. Iunii Iuvenalis Aquinatis Satirae XVI. ad optimorum exemplarium fidem recensitae, varietate lectionum perpetuoque commentario illustratae et indice uberrimo instructae a Ge. Alex. Ruperti. II Voll. Lipsiae, sumtibus Caspari Fritsch 8. 1801.

Classici Romanorum Scriptores. Vol. I. Iuvenalis et Persii Satirae. Pars I. D. Iunii Iuvenalis Aquinatis Satirae XVI. ad optimorum exemplarium fidem recensitae atque prooemiis, argumentis et indice rerum instructae a Ge. Alex. Ruperti. II Voll. Gottingae sumtibus Henr. Dieterich 8. 1803.

Decimi Iunii Iuvenalis Satirae ad codices Parisinos recensitae, lectionum varietate et commentario perpetuo illustratae a Nic. Lud. Achaintre. Accedunt Hadr. et C. Valesiorum notae adhuc ineditae. II Vol. Parisiis, sumtibus et typis Firmini Didot 8. 1810.

Tomus primus pag. 1 — 568. continet poetae Satiras cum notis textui subnexis et lectionis varietate notis subiecta, ad calcem vero tabulas sex de mensuris et ponderibus Romanorum; alter pag. 1 — 27. vitam Iuvenalis a Suetonio, incerto auctore, Salmasio, Dodwello et editore concinnatam, p. 27 — 33. testimonia veterum et recentiorum de Iuvenale, p. 33 — 51. elenchum codicum Iuvenalis, p. 51 — 75. elenchum editionum Iuvenalis, p. 75 — 112. de scholiastis Iuvenalis, vett. glossis (quarum magna pars e codd. variis excerpta est) et de iis omnibus, qui hunc poetam notis atque commentariis illustraverunt, p. 113 — 228. Hadriani Valesii, Consiliarii et Historiographi regii, notas in D. Iun. Iuvenalis Satiras, (in dimidiam earum partem) labore et studio Caroli Valesii, Hadriani filii, in Senatu Parisiensi causarum patroni, qui suas etiam in Iuvenalem notas adiecit a. 1699. (quas notas adhuc ineditas Chardon de la Rochette editori excudendas concessit); p. 229 — 353. vetera scholia in Iuvenalis Satiras, a P. Pithoeo primum

Lutetiae 1585. edita; p. 353 — 367. P. Pithoei et editoris notas in haec scholia eorumque emendationes; — p. 1 — 132. Indicem vocabulorum omnium, quae in satiris Iuvenalis leguntur, de quo v. sup. ad edit. Ios. Langii, Friburgi 1608. Editor ex meo commentario plurima in suum transtulit, iisdem quoque verbis retentis, nonnulla rectius exposuit, et copiose disseruit de rebus notissimis, praecipue geographicis, de *sestertiis*, *macellis*, *fascibus*, *nominibus civium Rom.* et aliis, quae his sunt similia. Bibliotheca quoque Imperialis, nunc Regia, ei suggessit quidem XXXV codices mss. et in his antiquissimos optimosque, Puteanum, Alexandrinum, Pithoeanum, Colbertinos, Senatorium et Fauchetianum. v. sup. Ind. codd. MSS. Sed eos non fere consuluit nisi in locis obscurioribus, et plerumque non indicat ac docet, quae et quales, sed quot membranae hanc illamve lectionem exhibeant: quam ob causam brevissimae sunt notae criticae, commentario subiectae.

D. Iunii Iuvenalis Satirae ex recensione Rupertiana editae in usum scholarum academicarum. Hafniae typis Schubothe 8. 1816.

Hae sunt editiones, quae quidem mihi innotuerunt, omnes: nam etsi multo plures a me, quam ab Henninio, Maittario, Fabricio ipsisque Sodalibus Bipontinis, memoratae sunt, non dubito tamen, quin aliae adhuc, mihi nec visae nec cognitae, in lucem prodierint et passim in bibliothecis, sive publicis sive privatis, lateant. Ex earum Indice apparebit, me in antiquioribus recensendis diligentiorem fuisse, quam in recentioribus: neque enim ea potissimum consilii mei ratio fuit, ut omnes ac singulas, sed ut eas potissimum percenserem editiones, e quibus aliquid vel ad contextum Iuvenalis historiamque eius conficiendam, vel ad interpretationem poetae adiuvandam, utilitatis redundaret. Restat nunc, ut editionibus singulatim enumeratis, universe quaedam tum de stemmatibus et familiis, tum de indole earum subiungam. Quae quidem tela paucis pertexi poterit verbis, quoniam supra iam ad quamvis editionem, quae ad illud consi-

lium meum spectat, monui, ad quod earum genus et ad quam classem ea sit referenda. Quum vero multae editiones et inter has quaedam memorabiliores, v. c. Mediolanenses et Iuntina, mihi nondum in manibus fuerint, et quae a me sint collatae, quamvis ingens earum numerus sit, non sufficiant ad accuratam textus Iuvenalis historiam condendam, quumque ista rei literariae subtilitas nec otio, nec animo ingenioque meo satis respondeat: non accurate et absolute, sed crassa tantum et pingui, ut aiunt, Minerva omnis haec opera a me perfici poterit; quam itaque ut aequi bonique consulant viri docti, etiam atque etiam rogo. Meliora forte et perfectiora tempus dabit, si editiones a me non inspectas alii diligenter excusserint. Multum tamen inde fructus ad ipsum poetam rediturum esse, vix speraverim.

Romana princeps e codice parum emendato fluxit. Meliores membranae paulo post adhibitae in Venetis, a quibus, ut in Virgilio et Horatio, primum Iuvenalis lectio ita videtur constituta, ut per omnes propagaretur Saeculi XV editiones, quamvis harum fere nulla sit, quae plane conveniat cum superiore aliqua. Magnam potissimum familiam ducit Veneta prima, a. 1475. cum Domitii Calderini, qui etiam codicibus mss. usus est, commentariis vulgata, ex qua expressae sunt Venetae 1482. binae 1483. 1485. 1487. al. Vicent. 1480. Lipsienses 1497. 1502. 1504. 1507. cet. Ad emendandum deinde Iuvenalis textum ope librorum scriptorum accesserunt *Valla* in Veneta 1486. et *Mancinellus* in Veneta Tacuini de Tridino 1492. Illam plerumque sequuntur Venetae 1491. 1492. (Locatelli.) 1498. 1501. hanc vero Veneta 1494. Norimberg. 1497. et Ascensianae novem Lugd. 1498. 1501. 1507. 1511. 1512. 1515. Paris. 1505. 1512. et 1519. nam Iodocus *Badius Ascensius* in textu Iuvenalis, ut et Virgilii Horatiique, parum aut nihil paene operae collocavit. Eamdem fere recensionem servavit *Britannicus* in Venet. 1499. 1509. 1512. 1515. Brix. 1501. 1503. al. etsi plura in iis novata sunt et correcta. Omnino enim Saeculo XV magis interpretandi studium viros doctos

exercuit, quam critica cura: Iuvenalis autem (ut Hennimii verba in Praef. ad Domitii Calderini Comm. mea faciam) tantis eo tempore erat in deliciis, ut ille fere doctior haberetur, qui quam plurima acutissimi poetae memoria complecteretur illumque vel accuratius explicare posset, vel commentariis illustrasset; quod etiam intelligitur ex Domitii Calderini Epistola ad Iulianum Medicen a. 1474. scripta. Hinc etiam Saeculo XV plerique *Commentarii* in Iuvenalem scripti sunt et editi, de quorum indole iam supra in Editionum catalogo sententiam meam dixi; primum *Ang. Sabini* et *Domitii Calderini* Romae 1474. deinde *Ge. Merulae* Venet. et Tarvisii 1478. *Ge. Vallae* Venet. 1486. *Ant. Mancinelli* Venet. 1492. *Iod. Badii Ascensii* Lugd. 1498. et *Io. Britannici* Venet. 1499. Qui commentarii saepius repetiti sunt, tum seorsum, Domitii Calderini Ven. 1475. 1482. bis 1483. 1485. 1487. Paris. 1614. Merulae Brix. 1486. Mancinelli Colon. 1517. Britannici Brix. 1501. 1503. Venet. 1509. 1512. 1515. 1548. Mediol. 1514., tum iunctim, Domitii Calderini et Vallae Venet. 1491. Merulae et Domitii Calderini Venet. bis 1492. Mancinelli, Domitii Calderini et Vallae Venet. 1492. 1494. Norimb. 1497. Mancinelli, Domitii Calderini, Merulae et Vallae Venet. 1498. 1501. Sabini, Merulae, Calderini et Vallae Venet. 1493. Paris. 1498. Mancinelli et Badii Ascensii Lugd. 1498. 1501. 1507. 1511. 1512. 1515. Paris. 1505. 1512. 1519. Badii Ascensii et Britannici Venet. 1539. 1548.

Novae melioresque textus recensiones Saeculo XVI adornatae sunt ab *Aldo*, *Iunta*, *Colinaeo*, *Gryphio*, *Rob. Stephano*, *Theod. Pulmanno* et *P. Pithoeo*, qui etiam de Virgilio, Horatio aliisque scriptoribus Romanis bene meriti sunt omnes, praeter Pithoeum, cui tamen plurimum debent Iuvenalis, Persius et Sulpicia. In *Aldinis* fundamenti loco positae videntur Venetae antiquiores, in primis a. 1486. Aldina prima prodiit sine nota anni, altera, quae emendatissima est, a. 1501., et tertia, quae ad priorem plerumque rediit, a. 1535. Ex iis et quidem, quod mireris, magis ex prima, quam secunda, ductae sunt *Iuntina* Florent.

1513., quam tamen nondum a quoquam critica cum cura et subtilitate excussam esse dolco, *Argentinensis* 1518. 1527. egregia editio, Parisinae *Sim. Colinaei* Paris 1528. 1535. 1542. Venetae *Stagnini* 1530. 1535. Basileensis *Curionis* 1531. *Gryphianae* Lugd. 1534. 1538. 1546. 1560. Paris. 1545. Lugdunenses *Frellonii* ex rec. *Iunii* 1556. 1562. 1564. quae tamen omnes passim et ab Aldinis, et a se invicem discedunt.

Textum Aldinum expresserunt etiam *Rob. Stephanus* I. in Paris. 1544. 1549. et *Theod. Pulmannus* in Plantinianis Antverp. 1565. 1566. 1585. 1587. Lugd. 1590. sed multa correxerunt ex membranis.

Melior deinde Iuvenali lux affulsit opera *P. Pithoei* et *Nic. Rigaltii.* Ille cum magna cum cura criticaque solertia recensuit ad fidem codd. MSS. Lutet. 1585. quam editionem Commelinus repetiit Heidelb. 1590. Maxime tamen omnium de integritate contextus Iuvenalis promeritus est *Nic. Rigaltius,* cuius editionem *Rob. Stephanus* III. Lutet. 1613. et 1616. prelo suo excudendam curavit. Is poetae, olim magnopere deformato, si non plane veram ac genuinam, certe venustam reddidit faciem, quae satis placere possit.

Post Pithoeum et Rigaltium, adeoque annis abhinc fere ducentis, non fuit fere quisquam, qui multum operae, vel eam felici successu in Iuvenale recensendo poneret. Antiquiores plerumque lectiones adsciverunt *Eilh. Lubinus,* a quo tres membranae in consilium adhibitae sunt, in editt. Rostoc. 1602. Hanov. 1603. 1619. et *Maittaire* in edit. Lond. 1716. cuius omne pretium ex variarum lectionum elencho et Indice verborum pendet. Recensio autem Rigaltiana tantum non integra restituta est in editionibus *Schrevelianis* Lugd. Bat. 1648 — 1684. *Henniniana* Ultraj. 1685. et Lugd. Bat. 1695. (nam Henninius non novam curavit recensionem, sed exemplum Schrevelianum operis librariis excudendum tradidit et paucis tantum locis correxit, quod ipse profitetur in Praefat.) *Goettingensi* 1769.

et *Bipontina* 1785. quae reliquis emendatiores sunt, nec multum a se invicem discrepant.

Hi fere sunt editores Iuvenalis, qui ingenium doctrinamque ad textum eius emendandum contulere: quorum tamen opera nondum ille integritati suae ita restitutus est, ut critica iam cura supersedere liceat. Praeter eos fuere etiam inde ab initio Saeculi XVI. qui notas et commentarios, sed parum idoneos, in poetam scriberent. Quos nunc breviter laudasse sufficiat, quum iam in Editionum indice de iis eorumque laboribus qualemcumque tulerim sententiam.

Commentarios Badii Ascensii, Britannici et Mancinelli saepius repetitos esse Saeculo XVI. iam supra monui. Iis accessere:

I. ADNOTATIVNCVLAE *Coelii Sec. Curionis*, brevis commentarii vice margini adiectae a Colinaeo, Gryphio et aliis Paris. 1528. 1535. 1561. Crac. 1529. Lugd. 1538. 1556. 1564. Antverp. 1559.

II. SCHOLIA, et quidem 1) eiusdem *Curionis*, quibus tum praeterita ab aliis et potissimum Britannico explicantur, tum male intellecta corriguntur, edita cum Britannici comment. a Frobenio Basil. 1551. et a Morello Lutet. 1602. 1613. 2 Alia, tam critici quam grammatici argumenti, scripta ab *Hadr. Iunio* et a Pulmanno apposita margini editionis suae Antverp. 1565 1566. 1585. 1587. Lugd. 1590. 3) *Scholia Vetera* s. *Veterum*, quorum dimidiam fere partem Valla Venet. 1486. evulgaverat, et quae integra edidere primum Pithoeus Lutet. 1585. deinde Commelinus Heidelb. 1590. Morellus Lutet. 1602. 1613. Schrevelius Lugd. Bat. 1648 — 1684. et Henninius Ultrai 1685. Lugd Bat. 1695

III. ADNOTATIONES *Pulmanni* Antverp. 1565. seq. *Pithoei* Lutet. 1585. *Rigaltii* Lutet. 1613. 1616. *Farnabii* Lond. 1612. 1620. 1633. Paris. 1614. 1626. 1644. Amst. 1619. 1624. 1631. cet. Francof. 1623. Lugd. 1650. 1672. Roterod. 1680. 1683. 1702. Hagae Com. 1683. *Almeloveenii* et *Henninii* in huius edit. Ultrai. 1685.

Camilli Sylvestris, *Bahrdtii*, *Abeli* aliorumque in versionibus Iuvenalis.

IV. PERIPHRASES aenigmaticae *Claverii* Paris. 1607.

V. PARAPHRASES parum utiles *Feder. Cerati* Veronae 1597. Augustae Vindel. 1599. 1600. 1603. *Pratei* Paris. 1684. *Anonymi* auctoris vers. german. Berol. 1777.

VI. COMMENTARII *Lubini* Rostoc. 1602. Lugd. 1603. Hanov. 1603. 1619. *Autumni* Paris. 1607. 1614. *Grangaei* Paris. 1614. *Pratei* in usum Delphini Paris. 1684. Rothomagi 1685. Lond. 1691. 1699. 1708. *Iuvencii* Rothomagi 1697. 1709. Paris. 1715. *Marshalli* Lond. 1723. *Oweni* et *Madani* in verss. Angl. Lond. 1785. et 1789.

VII. INDICES *Langii* Friburgi 1607. 1608. Genevae 1612. *Maittarii* Lond. 1716. et *Sodalium Bipontinorum* 1785.

VIII. EDITIONES CASTRATAE seu obscoenitate omni purgatae, *Colon.* 1610. *Picheti* in Choro poetarum Lugd. 1617. *Pratei* Paris. 1684. *Massoni* Turonibus 1685. *Tarteroni* Paris. 1689. 1695. 1706. 1729. 1737. 1752. *Iuvencii* Rothomagi 1697. 1709. *Oweni* Lond. 1785. 1786.

IX. VERSIONES.

X. OBSERVATIONES *in Iuvenalem separatim editae*, et

XI. INEDITA,

quae omnia mox singulatim memorabimus, si prius universe pauca dixerimus de his virorum doctorum studiis et de fructu, quem inde poetae interpretatio tulerit.

Toto Saeculo XVI ne unus quidem commentarius novus exiit in vulgus, sed veteres primum saepius et variis locis recusi sunt, hisque substituta deinde Scholia Curionis et Iunii, multarum editionum margini adiecta a. 1528 — 1590. et puerilibus dicata studiis, quae tamen iis valde adiuvari posse nemo facile sibi persuadebit. Neque plus valent vel ad ingenia iuvenum alenda vel ad poetam illustrandum et Periphrases Claverii Paris. 1607.

et Paraphrases Ceruti Veronae 1597. Pratei Paris. 1684. aliorumque, quae omnino, si breves sunt, ad interpretationem nihil faciunt, praecipue in poetis satiricis, qui prosa fere oratione utuntur, si copiosae ac prolixae, non sine summo taedio legi possunt. Adnotationes Pulmanni, Pithoei, Rigaltii, Almelovenii, Henninii aliorumque sive ad rem potissimum spectant criticam, sive uni tantum alterique loco lucem afferunt.

Saeculo XVII novi quidem vulgati sunt *Commentarii* Lubini, Autumni, Farnabii, Grangaei, Pratei, Iuvencii: sed longe maxima eorum pars vel ex antiquioribus, in primis Britannici, depromta est, vel magis doctam prodit subtilitatem, quam iudicii sensusque elegantiam. Intellexere utique viri docti, ad Iuvenalis interpretationem non sufficere unius alteriusve loci explicationem, sed perpetuos requiri commentarios, qui nihil relinquerent obscuritatis. Iidem vero perperam sibi persuasisse videntur, se compendiaria via eo, quo tenderent, pervenire posse, si non suum adhiberent iudicium, sed alienum fere sequerentur, neque ipsi diligenter circumspicerent, quae explicare et monere opus essent, sed selectas ex aliis interpretibus notas singulis vocibus, sententiis locisque adspergerent. Qua ratione etsi parum proficitur, nisi tum ab aliis iam omnia satis illustrata sunt nihilque praeteritum est, quod luce aliqua indigeat, tum aptissima tantum et ceteris probabiliora solerter ex iis excerpuntur; non mirum tamen est, eam multis arrisisse, quum tantopere blandiatur et desidiae et inani famae cupidini, quae alienis gloriari bonis alienisque pennis se exornare amat. Cupidissime illam prae ceteris arripuere Batavi, qui eamdem, per se iam satis commodam ac facilem, multo quoque expeditiorem reddiderunt, invecto more Auctorum classicorum vel cum omnibus fere Variorum Notis, vel cum integris virorum doctorum commentariis edendorum. Illam rationem sequutus est Schrevelius inde ab a. 1648. utramque vero Henninius a. 1685. compilatores nimis seduli, in quorum editionibus, quae

superiores interpretes ad singulas voces sententiasque illustrandas observaverant, etiam maxime aliena, arguta, vulgaria et absurda, neque semel, sed saepius a pluribus verbisque tantum aliis notata, sine ullo animi iudicio ac delectu cumulata atque congesta sunt, quibus lector oneratur magis, quam adiuvatur.

Saeculo denique XVIII non novos poeta nactus est interpretes, praeter Marshallum, (Lond. 1723.) qui tantum non omnia debet Lubino, et quosdam eruditos Anglos, Italos et Germanos, qui versionibus suis adnotationes subiecerunt, in quibus multa quidem insunt bona, sed quae non omnibus lectorum desideriis satis faciunt.

Iam si omnia, quae a nobis et singulatim et universe dicta sunt, collegeris, facile intelligitur, quam parum adhuc editorum Iuvenalis studia tum in emendationem contextus, tum in summam interpretationis profecerint, et quam vere dixerit Fabricius: (in Bibl. Lat. T. II. p. 362. edit. Ernest. Lips. 1773.) „Quum Henninii editio sit nimis onerata notis, nec ad usum satis apta, quum adeo multis locis sit quaerendum, si scire interpretum sententias velis, omninoque nondum satisfactum sit in hoc scriptore: optandum videtur, ut aliquis vir doctus, tum literis latinis egregie instructus, tum in Satiricis scriptoribus cognoscendis tritus, suscipiat novam editionem, etiam mole minorem Henniniana, et ad eam bene curandam ante omnia libros scriptos et editt. excutiat paulatim, ut materiam ei instituto aptam habeat, per quam deinde et purgare Satiras, et illustrare deinde possit.“

VERSIONES.

Omnes Iuvenalis versiones recensere, non est consilii mei. Neque etiam otium mihi fuit et facultas earum cum poeta comparandarum, etsi id, ob notas quoque eruditas, (inpr. Oweni et Madani Anglorum, quibus aegre carui) non sine fructu fieri posse crediderim. Recentiores tantum popularium meorum subinde inspexi, et memoravi praecipuas. Qui plures noscere cupit, consulat *La France literaire, ou Dictionaire des auteurs franc.*

de 1771 — 1796. *par Mr. Ersch. Vol. II.* (Hamb. 179-.) *A View of the english editions, translations and commentaries of ancient writers, by Mr. Brüggemann,* (Stettin. 1796.) *I. Fr. Degen's Versuch einer vollstandigen Literatur der deutschen Uebersetzungen der Römer,* Altenb. 1794. et al.

I. ANGLICAE.

Persius and Iuvenal translated, with explanatory Notes, by Bart. Holyday, Oxf. 8. 1616. et 1673.

Iuvenal, (six satires) *translated by Rob. Stapleton,* Oxf. fol. 1644.

Haec versio (inscripta: *Mores hominum, the manners of men described in sixteen satires by Iuvenal)* cum animadversionibus iconibusque aere descriptis recusa est Londini fol. 1660.

The Satires of Iuvenalis and of Persius, translated by Mr. Ioh. Dryden. Lond. 8. 1697.

Repet. Lond. 1711. et 1755. cum figuris aeri incisis.

The Satires of Iuvenal, translated into english Verse, with a correct Copy of the Original latin on the opposite page, cleared of all the most exceptionable Passages and illustrated with marginal Notes from the best Commentators. Also Dr. Brewster's Persius, with the Original on the opposite page and notes from Casaubon. By Ed. Owen M. A. Rector of Warrington, London 8. 1785. 1786.

Vid. Hal. Allg. Lit. Zeit. 1786. P. II. p. 581.

A new and literal translation of Iuvenal and Persius, with copious explanatory Notes. By Mr. Madan. 2 Vols. London, 8. 1789.

Vid. Hal. Allg. Lit. Zeit. 1791. P. IV. p. 357.

Stepneum quaedam Iuvenalis Anglico carmine haud inscite reddidisse, monet Fabricius in Bibl. Lat.

II. BELGICAE.

De Schimpdigten van Iovenalis en Persius vertaald d. Abr. Valentyn. Lugd. Bat. 12. 1682.

Haec versio denuo typis expressa est a. 1703. Cf. Koenig. Praef. ad poem. Canitz. p. 45.

Belgico etiam carmine expressas primum singulas Iuvenalis Satiras, (VIII. a. 1679. XI. a. 1695. et XIII. a. 1704.) deinde omnes Harlem. 1709. 8. edidere Sodales literariae societatis Amstel. cui symbolum *Nil volentibus arduum*, nec non Laur. *Bake* et Petr. *Nuits*. vid. Boeksaal van Europe 1695. Iul. et Aug. p. 48. Tweemaandelyse Uyttreksels 1704. Mai. Iun. p. 539.

III. DANICAE.

Iuvenalis Satiram XIV. metaphrasi Danica expressam edidit *Falsterus* cum interpretatione sive paraphrasi latina notisque, et eodem deinde anno totum Iuvenalem, additis etiam notis, Hafniae 4. 1731.

Vid. Act. Erud. 1733. p. 176. et Biblioth. Germanique T. XXII. p. 184.

Iuvenal og Persius om Menneskenes Onsker. To Satirer oversatte af det Latinske og oplyste med Anmaerkn. af F. Plum. Udg. ved Selskabet til de skionne Videnskapers forfremmelse. Hafniae, 8. 1790.

Vid. Nyeste Kjobenhavnske Efterredninger om laerde Sager. 1790. Vol. II. p. 568.

IV. GALLICAE.

Les Satires de Iuvénal translatées de latin en françois par Michel d'Amboise, seigneur de Chenillon, à Paris, I. Longis 8. 1544.

et à Poitiers 12. 1544.

Les Satyres de Perse et de Iuvénal, traduites en françois, avec des annotations, par Andr. du Chesne Tourangeau, à Paris 8. 1607.

Les Satires de Iuvénal en vers françois, avec un discours de la satire par Denys Challine advocat, Paris, 12. 1653.

Satires de Iuvénal et de Perse en latin et en françois, par M. D. M. D. A. V. Paris, 8. 1653.

Les Satires de Iuvénal en vers burlesques, par Colletet 12. 1657.

Les Satyres de Iuvénal et de Perse, avec des remarques en latin et en françois, par Mich. de Marolles, (Abbé de Villeloin en Touraine) à Paris 8. 1658.

Haec versio recusa a. 1671. et 1675. Auctor eius multos scriptores, et Graecos et Romanos, Gallice, sed parum accurate reddidit et eleganter.

Les Satires d' Horace et de Iuvénal et quelques epigrammes de Martial en vers françois, traduites par le président Nicole, Paris 8. 1669.

Les Satyres de Iuvénal et de Perse, traduites par Mr. de la Valterie, 2 Vol. à Paris 8. 1681.

Les Satyres de Iuvénal, traduites par Iérome Tarteron, à Paris 12. 1689.

Latinus textus e regione positus est et omni obscoenitate purgatus. Repet. ed. a. 1695. 1706. 1729. 1737. 1752.

Traduction nouvelle des Satyres de Iuvénal en vers françois. Avec des Remarques sur les passages les plus difficiles. Par Mr. de Silvecane, Président en la Cour des Monnoyes cet. à Paris 12. 1690. 1691.

Le nouveau Iuvénal en vers par Ch. Utrecht 12. 1716.

Les Satyres de Iuvénal, traduites par Mr. Dusaulx, à Paris, *chez Lambert* 8. 1769.

Versio haec recusa a. 1770. deinde cum diss. de poetis sat. Rom. 1782. cum adnotatt. auctoris magnisque sumtibus Didoti iun. 1796. in 4. II Vol. emendatior 8. 1803.

Les Satyres de Perse, traduites en vers françois, par Mr. Taillade d' Hervilliers. Les Satyres I. II. XV. de Iuvénal traduites en vers françois, à Paris 8. 1776.

*Les Satires de Iuvénal, traduction nouvelle par M. M**** Paris 8. 1779.

V. GERMANICAE.

Antiquior Germanica versio Iohnsonii memoratur ab Henninio.

Versuch einer Uebersetzung der XIII. Satyre des Iuvenals, von Nüscheler. Zürch 8. 1768.

Die Satiren des Iuvenalis, in e. erklär. Uebersetzung. Berlin *bey G. I. Decker* 8. 1777.

En Lubinum redivivum! Paraphrasis nimis verbosa est et saepe aliena, qua corrumpuntur potius iuvenum ingenia, quam formantur et acuuntur.

Iuvenal, übers. und mit Anmerk. für Ungelehrte versehen von D. Carl Fr. Bahrdt, Berlin, 8. 1781.

Nova et emendatior editio in lucem exiit a. 1787. Versio iambicis expressa est versibus et tum elegans, tum plerumque accurata.

Iuvenals und Sulpizia's Satiren in Verse übers. und mit Anmerk. begleitet von Fr. Gottfr. Abel, Lemgo, 8. 1785.

Versio maiore cura, quam ingenio poetico elaborata et variis versuum generibus expressa.

Iuvenals VIIte Satyre, übersetzt im: Museum für die griech. und röm. Literatur, herausg. von Carl Phil. Conz III. St. Zürch und Leipzig 8. 1795.

Versio elegantior quam Bahrdtiana, nec minus fida.

Iuvenal an Ponticus vom wahren Adel, übersezt und erläutert von Denis, Wien und Leipzig 1796.

Praeclara versio Satirae VIII. quae etiam inserta est diario, quod inscribitur: *Deutschland I. B. III. St. Berlin bei Unger* 1796. Quis non dolet, unicam tantum Satiram Germanice redditam esse a tali interprete?

VI. HISPANICAE.

Decima Iuvenalis Satira, versa ab Hieron. de Villegas, Burgis fol. 15 5.

v. Velasquez Geschichte der Spanischen Dichtkunst, übersezt von Dieze, Goetting. 1769. p. 472.

Iuvenalis Hisp. versus a Diego Lopez, cum commentario. Madriti 4. 1642.

VII. ITALICAE.

Iuvenale tradotto in versi Italiani per Ge. Summaripa Tarvisii fol. 1480. et 8. 1510.

Sextam Iuvenalis Satiram Italicis versibus reddidit Lud. Dulcis Venet. 8. 1538.

Ita et primas duas vertit *Ascanius Varotarius*, ICtus Patavinus, aliasque *Franc. Rota*, Cremonensis.

Iuvenalis Satirae versibus Italicis redditae a Frid. Nornio Aretino 1692.

Exstant etiam Nornii Satirae Latinae XVI. feliciter ad Iuvenalis imitationem confectae, in quarum edit. Leidensi *Nomius*, non *Nornius* appellatur.

Giuvenale e Persio volgarizzati dal Con. Camillo Sylvestri, Padua 4. 1711. et Mediol. 1739.

Vid. sup. ad Edit. a. 1711. et 1739.

OBSERVATIONES IN IVVENALEM.

Animadversiones criticae in Iuvenalem et eius Scholiasten reperiuntur in Obss. Miscell. Dorvill. Vol. V. IX. et X. Non magni sunt momenti, ut nec variae lectiones duorum codd. Mss. quae in iis laudantur.

Conr. Sam. Schurzfleischii Spicilegium Animadversionum in D. Iunii Iuvenalis Satyras XVI. cura Henr. Leon. Schurzfleischii (fratris.) *Vinariae* 1717. min. 8. Liber doctissimus et utilissimus, in quo variae lectiones codicis MS. Schurzfleischiani, (qui bonas subinde lectiones, a nobis *n.* 11. designatas, et Scholia Pithoeanis emendatiora exhibet) egregiaeque inveniuntur observationes auctoris et aliorum, tam critici quam philologici argumenti, in Iuvenalem eiusque Scholiasten.

Observationes philologicae in Satyras Iuvenalis duas priores, quas — Praeside M. Ulrico Sebastiano Beckio Norimbergensi publice disquirendas proponit Ioh. Iac. Haas. Altorfii Noricorum 1732. 4.

Commentatio historico-critica de Codice MS. Iuvenalis Satiras complectente. Ulmae 1793. 4. Vid. sup. in Indice Codd. MSS.

Sterkii Observationes in aliquot (quatuor) *Iuvenalis loca*, doctae et criticae, reperiuntur in Actis liter. Societ. Rheno-Traiect. Lugd. Bat. 1793. 8. T. I. p. 173 seq.

Frid. Iacobsii Emendationes in Iuvenalis Satiras, in Vol. I. Miscell. philol. ab Aug. *Matthiae* edit. Altenb. 1803. p. 80 — 92.

Hadriani et *Caroli Valesiorum notae in Iuvenalis Satiras*, editae a. 1810. a Nic. Lud. *Achaintre*. Vide, quae notavi ad edit. Iuvenalis Paris. 1810. Nescio, an ab his Hadr. Valesii notis differant, nec ne, eius *adnotationes ad*

Iuvenalem ipsius manu adscriptae ad marginem editionis, quae exstat in Biblioth. Cizensi.

Animadversiones in Iuvenalis Satiras, sive censura editionum Rupertianarum, auctore I. R. Aug. Heinecke, Scholae Lat. Orphan. Halensis Collega, Rectore designato Perleberg. Halis Sax. 1804. 8. Libellus probrosus, in quo saepius errores tam mei, quam aliorum interpretum summorumque virorum, et quidem alii recte, perperam alii, omnes vero tam acerbe et rustice, tam arroganter et inhumane notantur, ut in iuvene hoc iam nunc Orbilius Klotziusque revixisse videantur.

Commentatio prima et secunda in Iuvenalis Satiras. Scripsit Car. Frid. Heinrich, D. et Prof. P. O. Kiliae 1806. *et* 1810. Commentationes istae doctrinam quidem et sagacitatem, sed inhumanitatem quoque et arrogantiam, Heineckiana, quae ab ipso earum auctore culpatur, longe maiorem spirant.

Observationes in loca aliquot difficiliora Iuvenalis, quibus praemissis ad examen in Gymn. Magdal. habendum invitat *Ioh. Casp. Frid. Manso,* Dr. Philos. Rector et Prof. Vratislav. 1812. et 1814. Quaedam ex his loca, non omnia, rectius, quam ab aliis, exposita videbuntur; oratio quoque viri docti paulo modestior est et humanior, quam obtrectatorum modo nominatorum, quorum malignitas et calumniae ab eo notantur.

Alias virorum doctorum observationes, per varia dispersas opera, passim laudavi. Plures autem haud dubie inveniuntur in libris, quos consulere mihi non licuit, vel in quorum lectione non occurrerunt oculis meis.

INEDITA ET PROMISSA.

Multa ex iis iam indicavit Henninius in Proleg. Sect. IV. his verbis:

„Praeter ea (Scholia), quae latent in Bibliotheca Mediolanensi aliisque, non possunt non latere hinc inde *Lectiones Publicae* super Iuvenalem, quales Romae *Muretus*, Leidae *Cunaeus*, *Boxhornius* aliique variis in locis habuere. *Scholas Privatas,* quas vulgo *Collegia* et *Dictata* appellant,

quis enumerabit? Scio tales exstare *Aug. Buchneri* et aliorum. Qui cirratis hunc Poetam in trivio praelegunt, solent et illi aliquid ad eum allinere, et talia vidi *Ant. Aemilii* quaedam. Taceo superioris aetatis Glossatores Monachiscos, quales *Philippinus*, *Magister Martinus* et alii, qui, ut credo, in privatis quorumdam Bibliothecis, praecipue Italicis, latent. Nunc tantum enumerabo illos, qui Publicanda in Aquinatem sunt moliti. I. CASPAR BARTHIVS, quod ipse variis in locis suorum operum testatur, quodque intelligitur ex Daumii Epist. XVI. ad Reines. p. m. 52. II. ISAACVS CASAVBONVS, quod patet non solum ex iteratis Barthii indiciis, (v. ad Claudian. et Advers. L, 9.) sed et ex ipsius Casauboni Epistolis 112. 260. et 266. p. 244. et 304. Edit. Graev. Latent hodie eius Notae in Biblioth. Regis Angliae, quae Londini est. III. EBERHARDVS ELMENHORSTIVS, ut ex laudatis Casauboni Epistolis apparet. IV. OCTAVIVS FERRARIVS, ut fatetur Elect. II, 14. V. THOMAS GALE Anglus, qui, ut audio, meditatur notas in hunc Poetam. VI. PEARSONIVS, ICti celeberrimi et doctissimi Episcopi frater, cuius Animadversiones in hunc poetam, ut aiunt, latent apud Standlaeum Londini. VII. HADRIANVS VALESIVS, cuius notas apud Aegid. Menagium exstare audio."

Praeter eos, quos Henninius laudavit, Iuvenalis editionem pararunt: VIII. IO. BVRDELOTIVS, cuius et *Hadr. Valesii* notas ad Iuvenalem et Persium in lucem prodituras Parisiis scripsit Iac. Bernardus in Novellis Reip. literariae a. 1700. T. I. p. 357. IX. IAC. THOMASIVS, a quo certe Iuvenalem cum cod. MS. et vetere editione collatum esse, tradunt auctores Ephemeridum literariarum, quae Germanice editae sunt Lips. 1710. p. 603. X. D. CHRISTIANVS REITZER, qui in animum induxerat, Iuvenalem recensere ad fidem codd. MSS. et Hafniae cum notis edere. XI. IO. GOTTL. SAM. SCHWABE, doctus Phaedri editor et Scholae olim Buttstadiensis Rector, nunc Gymnasii Vinariensis Conrector,

qui tam XXXVI abhinc annis novam Iuvenalis editionem publice promiserat, sed omne iam dudum abiecit consilium. De eius apparatu critico vid. sup. in Indice Codd. MSS. XII. CRAMER, ICtus eruditissimus et Prof. Kilon. qui diu iam in Iuvenale edendo laboravit. — Novam nunc Iuvenalis editionem meditantur *Gurlitt*, Prof. et Dir. Iohan. Hamburg., Dr. Theol., *Heinrich*, Prof. Kil., *Heinecke*, Rector Scholae Perleberg., et, quod nunc rescivi, *Manso*, Prof. Vratislav.

Alia Inedita, quae ad Iuvenalem illustrandum pertinent, sunt: 1) *Observationes quaedam Frid. Brummeri Lipsiensis* et *variae lectiones e codd. Gudianis* adscriptae margini editionis Schrevelianae, quod exemplar olim habebat Fabricius 2) *Iani Dousae Praecidanea in Iuvenalem*, quae ubi lateant, non habeo dicere. 3) *Frid. Lindenbrogii adnotatiunculae*, de quibus v. sup. ad edit. Heidelberg. 1590. 4) *Henr. Schaevii paraphrasis latina*, quam vulgandam receperat Frid. Redtelius, Conr. Scholae Stettinensis; de quo v. Nova literaria maris Balthici a. 1702. pag. 73. 5) *Frid. Rappolti Praelectiones in Iuvenalem et Persium*, quas laudavit Io. Sam. Adamus in Praef. ad germ. metaph. Persii Dresd. 1674. 8. 6) *Guntheri Henrici Plathneri Lectionum Iuvenalium Libri V.* a. 1637. scripti, qui servantur in Biblioth. Gothana et a Viris Cel. Geislero et Doeringio, quae summa eorum benevolentia est, una cum duobus codd. MSS. Gothanis ad me missi sunt, sed magnopere fefellerunt spem meam. Est enim ventriosum quartae formae volumen, in quo multa sunt docta et quaedam utiliter monita, sed pleraque vel falsa, vel nimis arguta et aliena, more istius aevi et ad modum Pitisci congesta, quae magis ad antiquitates Romanas Christianasque exponendas pertinent, quam ad interpretationem poetae, qui vanae tantum eruditionis ostentandae expromendaeque occasionem praebuit. Meliora et aptiora, tam critici quam philologici argumenti, non sine summo taedio excerpsi: unde *Plathnerum* passim a me laudatum reperies. Quaedam ex iis iam antea benevole mecum communicaverat S. V. Augusti, nunc Prof. Vratislav.

TESTIMONIA ANTIQVA DE IVVENALE.

M. VALERIVS MARTIALIS EPIGR. VII, 23.

Cum Iuvenale meo quae me committere tentas,
Quid non audebis, perfida lingua, loqui?
Te fingente nefas Pyladen odisset Orestes;
Thesea Pirithoi destituisset amor.
Tu Siculos fratres et maius nomen Atridas
Et Ledae poteras dissociare genus.
Hoc tibi pro meritis et talibus imprecor ausis,
Vt facias illud, quod, puto, lingua, facis.

IDEM EPIGR. VII, 90.

De nostro, facunde, tibi, Iuvenalis, agello
Saturnalicias mittimus, ecce, nuces.
Cetera lascivis donavit poma puellis
Mentula custodis luxuriosa Dei.

IDEM EPIGR. XII, 18.

Dum tu forsitan inquietus erras
Clamosa, Iuvenalis, in Subura,
Aut collem dominae teris Dianae;
Dum per limina te potentiorum
Sudatrix toga ventilat, vagumque
Maior Caelius et minor fatigant:
Me multos repetita post Decembres
Accepit mea rusticumque fecit
Auro Bilbilis et superba ferro.

CLAVDIVS RVTILIVS ITINERAR.

Lib. I. v. 603 — 606.

Huius vulnificis Satira ludente Camenis
Nec Turnus potior, nec Iuvenalis erit.
Restituit veterem censoria lima pudorem;
Dumque malos carpit, praecipit esse bonos.

C. SOLLIVS APOLLINARIS SIDONIVS

Carm. IX. v. 266. seq. ad Magnum Felicem Cos.

Non qui tempore Caesaris secundi
Aeterno incoluit Tomos reatu:
Nec qui consimili deinde casu,
Ad vulgi tenuem strepentis auram,
Irati fuit histrionis exsul.

AMMIANVS MARCELLINVS

Historiar. XXVIII, 4.

Quidam detestantes, ut venena, doctrinas Iuvenalem et Marium Maximum curatiore studio legunt, nulla volumina, praeter haec, in profundo otio contrectantes.

PORPHYRIO

seu, quisquis est, vetus Grammaticus,
in Comment. ad Horat. Sat.

Satyra Horatii inter Lucilii Satyram et Iuvenalis est media: nam et asperitatem habet, qualem Lucilius, et suavitatem, qualem Iuvenalis.

SVIDAS IN LEXICO.

ΙΟΥΒΕΝΑΛΙΟΣ ποιητὴς Ῥωμαῖος. οὗτος ἦν ἐπὶ Δομετιανοῦ βασιλέως Ῥωμαίων. Ὁ δὲ Δομετιανὸς ἐφίλει τὸν ὀρχηστὴν πρασίνου μέρους τὸν λεγόμενον Πάριν, περὶ οὗ καὶ ἐλοιδορεῖτο ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ Ἰουβεναλίου τοῦ ποιητοῦ· ὅστις βασιλεὺς ἐξώρισε τὸν Ἰουβενάλιον ἐν Πενταπόλει ἐπὶ τὴν Λιβύην. τὸν δὲ ὀρχηστὴν πλουτίσας ἔπεμψεν εἰς Ἀντιόχειαν· ὃς κτίσας οἶκον καὶ λουτρὸν ἔξω τῆς πόλεως ἐκεῖ τελευτᾷ.

DIVISIO ET ARGVMENTA SATIRARVM IVVENALIS.

Iuvenalis Satirae sedecim in multis codicibus, tam scriptis quam editis, v. c. in 4. 19. 26. 45. 46. 49. 55. 59. 70. 74. 75., distribuuntur in quinque libros, quorum primus quinque priores, secundus sextam, tertius VII. VIII. et IX., quartus X. XI. et XII., quintus tres ultimas complectitur. Hi libri laudantur iam a Prisciano et a vet. Schol. ad Sat. III, 240. Hinc divisionem hanc retinui, etsi parum apta est, (nam plerique libri non nisi tres satiras, et secundus adeo unam tantum continet) et magis ad eclogarum longitudinem, quam argumentum accommodata.

De ordine, quo vulgo Satirae Iuvenalis collocantur in libris, haec disputavit Heinrich in sec. commentat. p. 8. „Iuvenalem Satiras, quas legimus, diversis temporibus scripsisse, partem sub Domitiano compositam, alias sub Traiano, quasdam sub Hadriano factas, sed omnes Hadriani aetate recitatas et publicatas, id vero iam pridem demonstravit Salmasius, (v. Plin. Exercitatt. p. 321. C.) in quo quid corrigendum habeat fastidiosior Criticus, Henr. Dodwellus Annal. Quintil. §. 40. ed. Oxon. p. 162., videre non facile est, quum ipse nihil aliud dicat. Satira secunda cum tota referat tempora, sive, ut novo modo loquimur, *genium saeculi* Domitiani, tum aut scripta est adhuc imperium tenente Domitiano, et interea scriniis retenta; aut statim post caedem tyranni: ut certum videatur, Satirarum, quas quidem edidit Iuvenalis, eam tempore primam omnium esse habendam. Certe etiam quarta post scripta est, quanquam secundo ab illa loco ponenda, si Satirarum tempora numerantur. — Aliud hoc est, quam si vulgarem ordinem velis mutatum. Iam diu vehementer est laboratum, ut thecae

calamariae, quales essent apud veteres, et librorum ornamenta, cornua, umbilici, reliqua id genus, accuratissime cognoscerentur: verumtamen quae fuerit alia ex parte rei librariae ratio, velut in libris colligendis et digerendis; primum atque iterum iustae editioni parandis, inscribendis et per nomina auctorum ac titulos distinguendis; deinde in exemplis multiplicandis, per recensiones quae Latine *correctio* dicitur) renovandis et retractandis: talia permulta nusquam adhuc vidimus satis quaesita, nedum perfecte exposita et, quod varias ob causas valde optamus, plenissime comprehensa. Loci sunt non pauci in arte critica, qui novam inde lucem exspectare possint. Sic in variis scriptis colligendis mira quaedam et, paene dixerim, generosa cernitur apud veteres negligentia; neque sic iam industrios videmus auctores, ut ipsi sua *Opera omnia* consarcinantes facillime populi commodo, aut etiam suo, prospicerent: ita pleraque dissoluta et dissipata, permulta ne ab ipso quidem auctore ad editionem destinata, nonnunquam admodum sero et ab imperitis colligebantur. Quodsi ipse scriptor institueret collectionem, faciebant hoc maxime, ut de Epistolis Plinius narrat I, 1. *Collegi, non servato temporis ordine, (neque enim historiam componebam) sed ut quaeque in manus venerat.* Sic poetae quoque fecerunt, ut Horatius et Tibullus; neque aliter Iuvenalis; modo sit ipsius hoc syntagma, quod nunc manibus tenemus. Eum produxisse ad audiendum plura Satirarum volumina, scilicet per diversas vices acroasis, coniectari probabiliter potest, primum ex antiquo more ac modo recitandi, deinde ex illa, quae vulgo in Codicibus reperitur, quinque librorum distincta notatione, quam haud ita minime spernendam putamus, ut non nisi ultimae aetatis Grammaticorum habenda videatur. Quid? quod eiusdem rei fere historica significatio latet in Vita, Suetonio tribui solita."

SATIRARVM TITVLI ET ARGVMENTA in codicibus et scriptis et editis varia ratione, et vel prosa vel versa oratione expressa leguntur.

SATIRAE

Prima docet Satirae causam formamque libelli. — Materiam et causam (al. causas) satirarum hac adspice (al. inspice) prima. — Praefatio, cur Satiras scribat. — Cur satiras scribat, qui fere ad mediam aetatem declamavit.

SATIRAE II.

Arguitur Satira probitas simulata secunda. — Carpitur hac Satira probitas simulata secunda. — Hypocritas damnat, in quos Lauronia clamat. — Dat causam poenae quod Martem poscit amoene. — Hypocritae. — In s. contra hypocritas. — De Philosophis obscoenis. — De fictis moribus institutis.

SATIRAE III.

Effugit Umbritius diversa pericula vitans. — Odisti quod Roma bonos, pravos colis, hinc te Effugit Umbritius diversa pericula vitans. — Ad Umbritium. — Quare Umbritius Urbem deserat. — De digressu Umbritii. — Urbis incommoda. — De incommodis Urbis.

SATIRAE IV.

Vitam Crispinus laudat, ventremque Neronis. — Crispini hic lacerat vitam ventremque Neronis, Ut reges avidos carpat regumque sodales. — In Crispinum. — In ingluviem. — In Domitianum vindictae post exsilium. — Catalogus amicorum Domitiani, s. Neronis. — Convivae Domitiani. — De convivio Domitiani. — De rhombo pisce. — De Crispino et rhombo pisce. — De piscis magnitudine.

SATIRAE V.

Quot mala sustineat parasitica vita notato, s. notabis. — In parasitos, de coenis contumeliosis. — Ad Trebium. — De parasitis ad parasitum.

SATIRAE VI.

Sexta haec infidas mulieres monstrat abunde. — Hac Satira mulieres incestas monstrat, iubetque al. ut omnem) Uxorem Ursidius devitet pectore toto. — L. Fursedio Postumo. — Ad Postumum. — Mulierum flagitia et scelera. — In libidinem mulierum. — De vitiis mulierum.

SATIRAE VII.

Mendicant artes, sic Roma coegit avara. — Artium neglectarum querela. — De sterilitate studiorum. — De poetarum calamitatibus. — Contra divites, qui poetas mendicare patiebantur.

SATIRAE VIII.

Nobilitas propria est virtus, non acta parentum. — Adversus iactatores. — Ad Rubellium Blandum. — Contra illos, qui se de generositate suorum iactant. — De claritate natalium. — De claritate nobilium tractatio ad Ponticum.

SATIRAE IX.

Turpia qui tolerant, nona carpuntur iniqui. — Concubitus diri et Sodomitica probra notantur. — Cinaedi. — Querela Naevoli de re impudica. — In pathicos. — Ad Naevolum. — Ad Naevolos. — Loquitur ad parasitum quemdam, qui servit regibus.

SATIRAE X.

Arguit haec saturas hominum curas et inania vota. (Sic contra metrum in codd. nonnullis legitur, unde Schurzfleischius emendabat, *Arguit haec fatuas curas* cet. Lipsius autem in Epist. Quaest. IV, 15. *Arguit haec hominum curas* cet. extrusa voce *saturas*, et haec lectio reperitur in cod. 19. et 27.) — Arguit haec Satira et curas et inania vota. Ex hac lectione illa videtur orta glossatorum opera et stupore librariorum.) — De votis contrariis. — De inutilitate votorum. — In indiscreta hominum vota.

SATIRAE XI.

Lauta reprobamus convivia, parca probamus. — Lauta reprenduntur (al. reprehenduntur) convivia, parca probantur. — *Luxus.* — De comparatione victus. — In luxuriosos in cibo. — Ad Persicum amicum suum. — De superfluo apparatu ciborum.

SATIRAE XII.

Arguit haec avidos nimium nimiumque rapaces. — Heredipetae. — Contra heredipetas. — De reditu Catulli. — De reditu Catulli ad Corvinum. — In avidos et rapaces.

SATIRAE XIII.

Mens cruciat pravos, (ita pro vulg. *Mors cruciat pravos* legitur in 19. 27. al. et sic iam correxerat Lips. Epist. Quaest. IV, 15.) sapiens fert damna modeste. — Scelera tandem punita. — De fraudibus ad Gabinium, cuius amicus abnegaverat depositum. — In fraudulentos. — Ad Calvinum, contra illos, qui de amissione temporalium nimis dolent.

SATIRAE XIV.

His docet exemplis natos mala vita parentum. — Imbuit exemplis natos mala vita parentum. — Ad Fuscinum. — *ΠΕΡΙ ΑΝΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΣ ΦΟΥΣΚΙΝΟΝ.* (*ΦΟΙΣΚΙΝΟΝ* in Lat. Ex. Pith.) — De institutionibus. — Parentum exempla. — Contra illos, qui filios pravis instituunt documentis.

SATIRAE XV.

Obtinet Aegyptus perversos impia ritus. — Immanes ritus Aegyptius incola suadet, al. Aegypti incola servat. — Religiones peregrinae. — De superstitione. — De superstitionibus Aegyptiorum. — De religionibus Aegypti. — Ad Volusium Bithynicum. — De falsa Deorum cultura et nefario victu Aegyptiorum.

SATIRAE XVI.

Militiae mores et commoda magna videte, s. dinumerantur. — Militiae privilegia. — De felicitate militum. — De castrensibus. — Ad Gallum de militia. — De militibus.

Argumenta Satirarum
ab Anton. Mancinello concinnata.

Prima docet Satirae causas formamque libelli.
Qui simulant Curios, Satira patuere Secunda.
Ex Urbe Umbritii digressum Tertia narrat.
Quarta quidem Crispinum odit calvumque Neronem.
Ganeo quae tolerat parasitus, Quinta notavit.
Sextu haec infidas mulieres pandit abunde.
Septima demonstrat Romam nil ferre poetis.
Nobilis Octava propria virtute vocatur.
Turpia qui tolerant, Nona carpuntur avari.
Curae hominum Decima rerumque libido notantur.
Arguit Undecima vates convivia lauta.
Bissena arguitur Satira captator avarus.
Tertia post decimam solatur damna dolentes.
In Decima quarta dant prava exempla parentes.
Numina diversa Aegypti Penultima monstrat.
Ultima militiae felicis praemia narrat.

Satirae Iuvenalis memoriae causa
tribus versibus conclusae a Rudolpho Gittins:

1. Vates. 2. Hypocrites. 3. Roma urbs. 4. Rhombus. 5. Parasitus.
6. Nupta. 7. Ars sordet. 8. Nobilitas vera. 9. Impia. 10. Vota.
11. Coena. 12. Redux. 13. Deposta. 14. Parens. 15. Aegyptia. 16. Miles.

INDEX
CODICVM MSS. ET EDITIONVM
QVAE NVMERIS NOTANTVR IN VAR. LECT. ET EXCVRS.

Vetus Scholiastes Pith. designatur numero - 1.
Codex MS. Noviomagensis - - - - 2.
— — Pulmanni - - - - 3.
— — Hadr. Iunii - - - - 4.
— — Miggrodii - - - - 5.
— — Susii - - - - 6.
— — Amstelodamensis - - - - 7.
— — vetustiss. Pithoei s. Budensis - - 8.
— — Latiniac. Pithoei - - - 9.
— — Schwarzii s. Altorfinus - - 10.
— — Schurzfleischii s. Vinariensis - - 11.
— — Erlangensis - - - - 12
— — Ulmensis - - - - 13.
— — Norimbergensis I. - - - 14.
— — Norimbergensis II. - - - 15.
— — Norimbergensis III. - - - 16.
— — Guelpherbytanus s. Gudianus I. - 17.
— — Guelpherbyt. s. Gudianus II. - 18.
— — Guelpherbyt. s. Gudianus III. - 19.
— — Guelpherbyt. s. Gudianus IV. - 20.
— — Gaybacensis s. Schönbornensis I. - 21.
— — Gaybacensis s. Schönborn. II. - 22.
— — Gothanus I. - - - - 23.
— — Gothanus II. - - - - 24.

Codex MS. Lipsiensis - - - - 25.
— — Hamburgensis - - - - 26.
— — Kulenkampianus - - - - 27.
— — Rob. Stephani - - - - 28.
— — Basileensis - - - - 29.
— — Domitii Calderini - - - 30.
— — Vallae antiquiss. - - 31 a.
Codices alii eiusdem - - - 31 b.
Codex MS. Mancinelli unus et alter - - - 32.
— — vetustiss. Lubini - - - 33.
— — alter Lubini - - - 34.
— — vetustus Canteri - - - 35.
— — alter Canteri - - - 36.
— — antiquus Carrionis - - - 37.
— — alter et plures Carrionis - - 38.
— — antiquiss. Barthii - - - 39.
— — alter Barthii - - - 40.
— — antiquiss. Plathneri - - - 41.
— — alter Plathneri - - - 42.
— — Divaci - - - - 43.
— — vetustus Vossii - - - - 44.
— — alter Vossii - - - 44 b.
Editio Romana princeps - - - - 45.
— Veneta a. 1475. (Calderini) - - - 46.
— Veneta (Calderini) 1481. utraque 1483. 1485. 1487. 47.
— Vincentina s. Vicent. 1480. - - - 48.
— Veneta 1486. (Vallae ed.) - - - 49.
— Veneta 1512 et 1515. - - - 50.
— Veneta sine mentione anni - - - 51.
— Mediolanensis 1474. - - - - 52.
— Mediolanensis 1511. - - - - 53.

Editio Veneta 1491. - - - - 54.
— Veneta 1492. per Locatell. - - - 55.
— Veneta 1492. et 1494. - - - - 56.
— Veneta 1498. et 1501. (Ascensiana cum comm. Mancinelli, Calderini, Merulae et Vallae) 57.
— Lipsiensis 1497. 1502. 1504. 1507. - - 58.
— Norimbergensis 1497. - - - 59.
— Lugdunensis (Ascensiana) 1498. 1501. 1507. 1511. - - - - 60.
— Aldina s. a. - - - - 61.
— Aldina 1501. - - - - 62.
— Aldina 1535. - - - - 63.
— Brixiensis 1501. (Britannici) - - 64.
— Parisiensis 1505. 1512. 1519. - - 65.
— Argentoratensis 1518. 1527. - - 66.
— Parisiensis 1528. 1535. 1542. - - 67.
— Paris. 1544. s. Stephani I. - - 68.
— Paris. 1549. s. Stephani II. - - 69.
— Paris. 1613. 1616. s. Rigaltii et Stephani III. 70.
— Paris. 1545. s. Gryphii - - - 71.
— Lugdunensis 1560. - - - 72.
— Lugdunensis 1556. 1562. 1564. - - 73.
— Antverp. 1565. s. Pulmanni - - 74.
— Lutet. 1585. s. Pithoei - - - 75.
— Heidelberg 1590. s. Pithoei - - 76.
— Hanoviensis 1603. s. Lubini - - 77.
— Lugdunensis 1521 8. - - - 78.
— Basil. 1531. s. Curionis - - - 79.
— Basil. 1551. s. Frobenii - - - 80.
— Paris. 1614. s. Grangaei - - - 81.
— Ultraiect. 1685. s. Henninii - - - 82.
Codex MS. Leidensis - - - - 83.

Codex MS. Perizonii - - - - 84.
Fragmentum Erlangense - - - - 85.

Editor Iuvenalis novissimus est
Ach. (Achaintre) v. sup. p. CLVI.

Auctores antiquiores recentioresque observationum commentationumque, quas saepissime laudavi, sunt
Schurzfl. (Schurzfleischius)
Beck. (Beckius)
Iacobs.
H. et *C. Vales.* (Hadr. et Car. Valesius)
Hein. (Heinecke)
Heinr. (Heinrich)
Manso.
De his v. sup. p. CLXIX. et CLXX.

D. IVNII IVVENALIS

AQVINATIS

SATIRAE.

D. IVNII IVVENALIS

AQVINATIS

SATIRARVM

LIBER PRIMVS.

SATIRA I.

ARGVMENTVM.

In prima huius Satirae parte v. 1—18. *lepidas poeta tradit causas, quibus adductus animum ad carmina scribenda et post longam demum moram evulganda appulerit: se enim, recitationibus crebris et importunis multorum poetarum, qui eiusdem fere argumenti carmina composuerint iisdemque adumbraverint coloribus, tamdiu ac toties et tantopere offensum atque vexatum, sibi temperare non potuisse, quo minus ipse etiam aliquid scriberet recitaretque, quo saltem iis, quibus non sine ingenti taedio aures praebuerit,* reponeret, *rependeret, par pari referret, h. e. idem legendi audiendique fastidium crearet, ne patientiam suam hi* impune *insultasse videri possent; (v.* 1—14.*) utque aliquam certe scribendi facultatem sibi compararet, scholas dicit Grammaticorum Rhetorumque a se fuisse frequentatas; nihil autem referre, utrum aliorum versificatorum, quorum tantus sit numerus, ut ubique iis occurrat, an sua manu pereat charta. (v.* 15—18.*) In altera Satirae parte v.* 19—150. *rationes affert, quare, capto carminum scribendo-*

rum consilio, ad satiras potius, quam ad alia poematum genera, animum converterit: tot enim et tanta Romae nunc vigere vitia ac scelera, ut in hoc campo facile suppeditet omnis dicendi apparatus, et difficile sit, satiram non scribere, *atque*, si natura neget, faciat indignatio versum, qualemcumque possit; (*v.* 30. 79.) *multo quoque magis expedire, haec hominum vitia notari, quam exponi mythos et argumenta, iam tractata a tot poetis et omnibus nota.* (*v.* 52 *seq.*) *Praeterea summam proponit omnium, quae in satiris suis persequi apud animum constituerit quaeque hoc poescos genus complectatur.* (*v.* 81 — 86.) *In fine demum carminis animo secum reputans ac dolens, priscam loquendi scribendique libertatem poetis praecisam esse et homines, qui multum auctoritate et Imperatorum gratia valeant, nedum ipsos Caesares, non sine salutis vitaeque periculo vivos carpi posse, se in sola mortuorum, utpote qui non amplius mordeant, facta et mores invecturum esse profitetur.* (*v.* 150 — 171.)

Satira haec, praefationis quasi loco ceteris praemissa, salis facetiarumque plena est et dispositio eius praeclara. Juvenalis nos docet, quare et scribere, et satiras potissimum scribere apud animum suum statuerit: utriusque autem consilii tam lepidas affert rationes, ut vel Catoni risum movere potuissent. Nihil quoque facetius simul et modestius est iudicio illo, quod de facultate sua poetica ipse fert v. 17. 18. 79. 80., nihil aptius venustiusque pictura perditorum seculi sui morum et conversione ad hoc primarium satiricae poeseos argumentum, cui proinde diutius immoratur v. 22—146., quibus plurima illorum temporum vitia non sine urbanis salibus recenset; a spadonibus scilicet uxores duci, (v. 22.) mulieres descendere in arenam, (22. 23.) a quibusdam libertinorum quemvis patriciorum divitiis ac mollitie superari, (24—29.) causidicos delationibus opes sibi parare et luxurie diffluere, (32. 33.) delatores opibus exuere nobilissimum quemque et a se invicem timeri, (33—36.) adulteros fieri heredes moe-

charum, (37 — 44.) pupillos fortunis a tutoribus spoliari, (45 — 47.) repetundarum reos damnatosque maximam retinere partem pecuniae, a provincialibus per vim ac fraudem exactae, et in exsilio lautius, quam antea, genio suo indulgere, (47—50.) maritos ipsos lenonum partes agere, ut bonorum moechi heredes ex asse fiant, (55 — 57.) homines infimae sortis, qui patrimonium equis alendis dilapidaverint, praetorianis cohortibus praefici, (58 — 62.) falsos testamentorum signatores hereditates invadere et non minus magnificos quam molles esse, (63—68.) maritos ab uxoribus veneno necari, (69—72.) sceleratissimos homines dignitate et copiis excellere, (73—76.) nurus a soceris vitiari et pueros vel viris nubere vel adulterari, (77. 78.) numquam maiorem viguisse avaritiam nec insaniorem aleae lusum, (87—93.) plures uni homini esse villas et divites privatim saliarem in modum epulari, pauperibus vero clientibus ante fores aedium sportulas apponi, (94 — 99.) summos quoque magistratus tam sordidos esse, ut eos non pudeat, una cum uxoribus vel earum nomine sportulas petere et contemtim ab opulentis tractari, (99 — 131.) veteres amicos pauperesque clientes non amplius ad rectam vocari coenam, sed ditiores solos domi lautissimis epulis abligurire fortunas suas et nonnumquam cruditate mori. (132—146.) Huic itaque Satirae si secundam potissimum, tertiam sextamque adiunxeris, consummatissimam habebis picturam corruptorum illius aevi morum. Forma orationis saepe oratoria magis quam poetica videri potest; sed per maximam carminis partem regnat magnum πάθος et generosa indignatio, qua pravos huius aetatis mores insectatur poeta. Ceterum Satiram hanc esse primam omnium, quas Iuvenalis, si non scripserit, certe evulgaverit, cum ex primis, tum ex postremis eius verbis probabile fit. Perperam tamen ex v. 15 seq. colligi, eam ad illa tempora referendam esse, quibus poeta rhetorum scholas frequentare vix desierit, ex v. 24 seq. intelligitur.

Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam,
Vexatus toties rauci Theseide Codri?
Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,
Hic elegos? impune diem consumserit ingens
Telephus, aut summi plena iam margine libri
Scriptus et in tergo nec dum finitus Orestes?
Nota magis nulli domus est sua, quam mihi lucus
Martis et Aeoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani. Quid agant venti, quas torqueat umbras
Aeacus, unde alius furtivae devehat aurum
Pelliculae, quantas iaculetur Monychus ornos,

VARIETAS LECTIONVM.

Sat. I.

2. *tociens* 22. 26. 45. 46. 47. 49. al. *totiens* 14. 15. 16. 21. 23. 24. 60. al. h. l. et passim, ut *quotiens*, *formonsus*, *vicensimus*, *aquonsus* et similia in antt. codd. Sed falsam hanc esse scripturam et inde profectam, quod veteres Romani, si Quintiliano fides habenda, apicem sive lineolam superscripserint vocalibus longis, iam dudum ac recte suspicati sunt Lipsius, Cellar. et alii. — *Codri* legerunt Servius ad Virg. Aen. I. et Priscianus, eademque lectio h. l. et inf. III, 203. 208. omnium fere codd., etiam Parisinorum, auctoritate firmatur; nec obstat, quod nomen est Graecum et Codrus, inf. III, 203 seq. memoratus, qui pro eodem vulgo habetur homine, Graecus videtur poeta fuisse, quod ex III, 206. probabili iudicio colligitur. Antiquiorem quoque poetam Rom. ita dictum fuisse, cuius mentionem fecerit Valgius in Elegiis suis, docet Servius ad Virg. Ecl. VII, 22 seq. De alio Codro v. Martial. II. 57. V, 26. *Cordi* 1. 8. et alii, teste ac prob. Barthio Advers. I, 21. quod hoc potius nomen sit Romanum. Idem tamen monet, poetis talia esse κωφὰ πρόσωπα, vel nomina suo tantum aevo nota, quae frustra et inepte requiras.

5. *Thelephus* 14. 15. 16. 20. 24. 27. 45. al. Sed Graecis constanter Τήλεφος dicitur, etsi nomen hoc ei inditum ἀπὸ τῆς θηλῆν ὑποσχούσης ἐλάφου inepte fabulantur. — *iam pleno* 13.

6. *a tergo* 29. et duo codd. Paris. — *nondum* 13. 19. 29. et X codd. Paris.

8. *inclusum* pro *vicinum* N. Heins. ad Sabini Epist. III, 91. et Valer. Flacc. V, 642. sed memoriae, opinor, lapsu.

9. *Volcani* in plerisque codd. legitur, ut *voltus*, *volgus*, *volnus*, *volsus*, quae scriptura pro antiquiore haberi solet, sed iudice Heynio in Praefat. novae edit. Virgil. p. XXII. pronuntiationi, mediae inter fuscam et liquidiorem

Frontonis platani convulsaque marmora clamant
Semper et assiduo ruptae lectore columnae.
Exspectes eadem a summo minimoque poeta!
Et nos ergo manum ferulae subduximus, et nos
Consilium dedimus Sullae, privatus ut altum
Dormiret. Stulta est clementia, quum tot ubique
Vatibus occurras, periturae parcere chartae.
Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncae flexit alumnus,
Si vacat et placidi rationem admittitis, edam.
Quum tener uxorem ducat spado, Maevia Tuscum
Figat aprum et nuda teneat venabula mamma;
Patricios omnes opibus quum provocet unus,
Quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat;
Quum pars Niliacae plebis, quum verna Canopi
Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,
Ventilet aestivum digitis sudantibus aurum,

sequente litera liquida *l*, debetur, quam nonnulli ex usu vulgari male in scripturam traduxerunt.

16. *Syllae dedimus* 24. *Syllae* 17. 20. 21. 22. 24. 60. 64. MS. Alex. et XV alii codd. Paris. Sed *Sulla* passim in Inscriptt. legitur estque cognomen Romanum, Graecis incognitum, qui illud, ut Plut. in vita Sullae monet, per υ scripserunt; Achaintre. — *alte* 16.

18. *occurram* 13. *occurris* 23. a m. pr.

19. *libeat potius* 12. 61. 62. 63. 67. 68. 71. 72. 73. recte forsan et concinnius. — *discurrere* 50.

20. *Aruncae* 21. 23. 24. 26. 27. 28. 45. 50. 59. 64. Conf. Heyne ad Virg. Aen. VII, 206. 727. 795. XI, 318. XII, 94.

22. *Menia* 19. *Nevia* vel *Naevia* 3. 23. 27. 45—48. 50. 56. 59. 60. 61. 64. 73. 74. Hoc meretricis nomen est ap. Martial. II, 9. et 26. III, 13. *Maevia* et *Mevia* optimi codd. nostri et Paris.

24. et 25. a sec. m. ad marg. scripti in 22. et quibusdam MSS. Paris. Plane absunt a 7. et tribus codd. Paris.

26. ante v. 24. in 24. tribusque codd. Paris. et 26—29. ante v. 24. in 17. leguntur. *faex Niliacae plebis* coll. III, 61. emend. Flavius Coniectan. c. 30.

28. *lacernas Ventilet aestivo digitis sudantibus auro* emend. Graevius, ut poeta dicat, Crispinum infirmis tenerisque digitis, qui vel minimo aestivo annuli pondere sudaverint, assidue ventilasse et sublevasse togam, quo annulos et sardonychatam manum ostenderet. Sed quomodo explicanda tum verba *humero revocante*?

Nec sufferre queat maioris pondera gemmae:
Difficile est. Satiram non scribere. Nam quis iniquae
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se,
Causidici nova quum veniat lectica Mathonis
Plena ipso? post hunc magni delator amici
Et cito rapturus de nobilitate comesa,
Quod superest, quem Massa timet, quem munere palpat
Carus et a trepido Thymele submissa Latino?
Quum te submoveant, qui testamenta merentur
Noctibus, in coelum quos evehit optima summi
Nunc via processus, vetulae vesica beatae?
Unciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem,
Partes quisque suas ad mensuram inguinis heres.
Accipiat sane mercedem sanguinis et sic
Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quanta siccum iecur ardeat ira,
Quum populum gregibus comitum premit hic spoliator

35. *et post* pro *post* 25. 46—50. 54—65. 67. 68. 69. 71—74.

36. *ut* pro *et* legendum, recte, opinor, censet Heinr. v. Comm.

40. *Proculeus* 19. 21. 22. *Gilo* 19. Vulgo ita distinguitur: *sed Gillo deuncem: Partes quisque — heres Accipiat, sane mercedem sanguinis, et sic* cet. Nunc mutavi interpunctionem suadente Heineckio, ut sensus sit: *Proculeius* parvam hereditatis partem *habet*, accipit, *sed Gillo* multo maiorem, et eodem modo *quisque heres partem suam ad mensuram inguinis* scil. habet. Tum verba v. seq. eo, quo plerique illa acceperunt, sensu capienda sunt, ut sit concessio ironica et mens poetae haec: ego sane non invideo illis hereditatem, sanguine et pallore partam.

42. *ac sic* 2. *inquit* pro *et sic* 39. a m. pr. non improb. Barth. Adv. XIII, 13. ut introducatur velut de tabulis loquens vetula testatrix. Sed oratio sic non bene fluit.

46. *premat* 10. 15. 17. 19. 20. 24—27. 45—50. 54—58. 60. 62. 64—68. 71—74. quod praeferrem, nisi mox v. 49. sequerentur *bibit* et *fruitur*. Nota Hein. est: „Ob id ipsum recipiendum, nam talis mutatio modorum non rara est, et saepius inveniretur, nisi talia corrupta essent ab imperitis librariis. Cf. Corte ad Cic. Ep. 1, 7, 7. et Muncker ad Hygin. fab. 48.“ Sed librariis incuriosis pleraque huiusmodi exempla forsan tribuenda sunt.

Pupilli prostantis? et hic damnatus inani
Iudicio (quid enim salvis infamia nummis?)
Exsul ab octava Marius bibit et fruitur Dis
Iratis; at tu victrix provincia ploras? 50
Haec ego non credam Venusina digna lucerna?
Haec ego non agitem? Sed quid magis Heracleas
Aut Diomedeas aut mugitum Labyrinthi
Et mare percussum puero fabrumque volantem?
Quum leno accipiat moechi bona, si capiendi 55

47. *Pupilli plorantis* emend. Plathner coll. XV, 134 seq. Sed idem verbum mox v. 50. adhibetur et miserationem tantum, at vulg. *prostantis* summam simul indignationem movet. Legendum tamen videtur *Pupillae prostantis*. Cf. III, 65. VI, 123. IX, 24. — *ac hic* 16. *at hic* 10. 11. 15. 17. 19. 20. 24—27. 45—50. 53—58. 60. 62. 64—68. 71—74. omnesque codd. Paris. Id probavit Schurzfl. et recepit Ach. ita disputans: „Miror, qua facilitate hanc lectionem mutaverint editores recentt., huius particulae *at* vim satiricam non intelligentes, quae sic se habet: *Quanta siccum iecur ardeat ira, quum populum premit hic spoliator pupilli prostantis;* sed ille spoliator tantum privatus: *at, hic Marius* provinciarum spoliator, damnatus inani iudicio etc. Quanta siccum iecur ardeat ira!“ Haec tamen vis satirica non perit retenta vulg. lectione, et mox v. 50. repeteretur *at*, cui Ach. substituit *et*, quod in nullo cod. legitur.

48. *numis* alii; sed *nummis* rectius videtur, quoniam prima syllaba vocum *νόμισμα, nomisma* et *numisma* corripitur. *Νόμμος* monetae species fuit in Graecia Magna.

50. *ac tu* 49.

52. *Heracleas* 1. 31. 52. et duo codd. Paris. *Herculeas* 19. 24. et quatuor codd. Paris. *Herculeias* 14. 15. 17. 20—23. 26. 27. 45—48. 58. et XXIX MSS. Paris.

54. *Aut mare* 20. 26. — *perculsum* 15.

55. *bona .mecchi* 15. — *sit capiendi* 77. 81. *sed capiendi* 29. Mutavi distinctionem, ut et versus 55—62., et v. 64—68. pendeant a v. 63. Oratio, etiam abrupta illa in v. 64., egregie affectui convenit indignationis, quem totus hic locus omnisque paene satira spirat; est tamen magis oratoria, quam poetica, in primis ob frequentissimam repetitionem coni. *quum*. Vulgaris interpunctio est haec: *fabrumque volantem: Quum leno accipiat — Flaminiam: puer Automedon — amicae. Nonne libet — Quadrivio, quum iam* cet. Eam probat Hein. qui tamen iungit *dum pervolat*

Ius nullum uxori, doctus spectare lacunar,
Doctus et ad calicem vigilanti stertere naso;
Quum fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donavit praesepibus et caret omni
Maiorum censu, dum pervolat axe citato
Flaminiam; (puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatae quum se iactaret amicae)
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrivio? quum iam sexta cervice feratur
Hinc atque inde patens ac nuda paene cathedra
Et multum referens de Maecenate supino
Signator, falso qui se lautum atque beatum
Exiguis tabulis et gemma fecerat uda?
Occurrit matrona potens, quae, molle Calenum
Porrectura, viro miscet sitiente rubetam
Instituitque rudes melior Locusta propinquas
Per famam et populum nigros efferre maritos.

axe citato Flaminiam puer Automedon, nam cet.

58. *spectare* 7. 22. 23 a m. pr. 24.

59. *damnavit* 22.

60. *cum pervolat* 11. — *axe rotato* 29.

62. *dum se* 11. 24. 45.

65. *et nuda* 15.

66. *Mecenate*, *Mecaenate*, *Mecoenate*, *Moecenate* al. Sed *Μαικήνας* dicitur.

67. *Signator falso, qui* cet. distinxere Prat. Grang. Hennin. et alii, praeeuntibus Turnebo (Adv. XXVIII, 24.) et Gronovio (Obss. II, 24.), ut *signator falso* scil. testamento dictus sit, qui suppositititium obsignaverit testamentum, signator in falsis tabulis. Meo qualicumque iudicio haec locutio durissima est, et ita saltem leg. *Signator falsus*, ut Sallust. b. Cat. 16.

68. *ac gemma* 22. — *fecerit* 21. 25. 26. 49. 57.

69. 70. *quae molle Calenum, Porrectura virum, miscet sitiente rubeta* corrig. Plathner, ut *sitiens rubeta* sit torrefactum eius intestinum, quo sensu terra arida Virgilio *sitiens* dicatur, et *porrectura* pro interfectura, quoniam mortui olim in vestibulo aedium pedibus in publicum porrectis (ad ianuam versis) collocati sint et *porrecti* inde vocati. Cf. Catull. 67, 6. Casaub. ad Pers. 3, 103 seq. et Kirchman. de fun. Rom. I, 12. Sed vulgata lectio bene se habet, et explicationem distinctione adiuvi.

Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
Si vis esse aliquis: probitas laudatur et alget.
Criminibus debent hortos, praetoria, mensas,
Argentum vetus et stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor avarae,
Quem sponsae turpes et praetextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualemcumque potest, quales ego vel Cluvienus.
Ex quo Deucalion, nimbis tollentibus aequor,
Navigio montem ascendit sortesque poposcit,
Paulatimque anima caluerunt mollia saxa
Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas,
Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando
Maior avaritiae patuit sinus? alea quando

75. Fuere, qui post *brevibus* comma ponerent.

74. *aliquid* (h. e. magnum vel eximium quid) 10 — 17. 19 — 25. 28. 45 — 60. 64. 65. et duo MSS. viri docti in Misc. Obss. crit. Vol. V. T. II. p. 265. qui etiam laudat glossas mss. *si vis esse alicuius pretii.* Cf. inf. 3, 230. Catull. 1, 4. Cic. ad Att. 4, 2. ad Div. 6, 50. et de divin. c. 15. Sic et εἶναί τι, et contra εἶναι μηδὲν vel οὐδὲν, ut ap. Plat. Apol. Socr. c. 33. καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι, μηδὲν ὄντες, et alios. v. Schleusneri Lex. N. Test. Vol. II. p. 1024. (1096. 1097. ed. sec.) Hindenburg. Obss. ad Xenoph. Mem. Socr. 1, 4, 14. Heins. et Burm. ad Ovid. Ep. Her. 12, 31. Sententia est eadem, sed doctior lectio nostra.

78. *turpes sponsae* 21. 22. *sponsi turpes* 11. et cod. ms. Marii Nigri, qui hanc lectionem probavit ad Ovid. Am. 1, 14, 33. Eamdem praetulit Schurzfl. ut designentur οἱ τερατευόμενοι et cinaedi.

79. *versus, Qualescumque potest* 19. et quidam codd. Paris. prob. Ach.

80. *Cluviennus* 17. *Cluvieus* 22 a m. sec. *Clivienus* 45. — *et* pro *vel* 17.

82. *sortemque* 26.

83. *animas caluerunt mollia saxa* 12. 16. 23. 25. 46. 47. 48. 57. 58. 59. et tres codd. mss. Nic. Heinsii, qui hanc lectionem defendit et exemplis firmavit ad Ovid. Met. 6, 312. sed et coni. *Paulatim inque animas caluerunt m. saxa.* — *caruerunt* 13.

85. *agant* 15. 19. 49.

86. *est* non exstat in 19. *et* pro *est* 77. *nostri farrago libelli est* 61. 62. 65. 67. 71. 72. 73.

88. 89. *alea quando Haec animos* coni. Hein. Vid. Comm.

Hos animos? Neque enim loculis comitantibus itur
Ad casum tabulae, posita sed luditur arca.
Proelia quanta illic dispensatore videbis
Armigero! Simplexne furor, sestertia centum
Perdere et horrenti tunicam non reddere servo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula septem
Secreto coenavit avus? Nunc sportula primo
Limine parva sedet, turbae rapienda togatae.
Ille tamen faciem prius inspicit et trepidat, ne
Suppositus venias ac falso nomine poscas.
Agnitus accipies. Iubet a praecone vocari
Ipsos Troiugenas: nam vexant limen et ipsi
Nobiscum. Da Praetori, da deinde Tribuno!
Sed libertinus prior est. Prior, inquit, ego adsum.
Cur timeam dubitemve locum defendere, quamvis
Natus ad Euphraten, molles quod in aure fenestrae
Arguerint, licet ipse negem? Sed quinque tabernae
Quadringenta parant. Quid confert purpura maior
Optandum, si Laurenti custodit in agro
Conductas Corvinus oves? Ego possideo plus

89. 90. *Neque enim l. c. itur: Ad casum tabulae posita sed luditur arca* interpungendum videbatur H. Valesio.

90. *causam* 16. 47. 58. — *plena* pro *posita* 2. in interstitio. — *quoque* pro *sed* 16.

93. *algenti* pro *horrenti* 22 a m. sec. — *tradere* 26.

98. *Suspectus* 15. — *et falso* 17. 19—21. 25—27. 45. 47. 50. 54. 56—60. 64. 65.

99. *Cognitus* 24. — *accipias* 16. — *libet* 26.

100. *vexant nomen* 7. — *illi* 7. 19. 21.

102. *ego sum* 62. 66. 67. 71–74.

103. *Cur dubitem timeamve* 19.

104. *Euphraten* 16. 61. quod recepi pro *Euphratem*. Cf. Heins. ad Virg. Ge. 4, 561.

105. *neget* 16. 45.

106. *Quinquaginta* 26. *Quadraginta* 16. 19. 45. solenni errore. Cf. ad 2, 117. 5, 132. 14, 326. — *parent* 11. — *maius* 7. 11. 15. 21 a m. sec. 25. 26. 27. 29. 46. 47. 48. 50. 54–69. 71–74. et XXVII codd. Paris. quod perperam probant Bahrdt et alii, qui *maius* pro *magis* dictum accipiunt et post *Optandum* interr. notam, post *oves* comma ponunt. *purpurae amator* 4. 81. in marg. et cod. ms. Marii Nigri, quem v. ad Ovid. Am. 1, 14, 35.

107. *in arvo* 15. 21 a m. sec.

Pallante et Licinis. Exspectent ergo tribuni;
Vincant divitiae: sacro nec cedat honori.
Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis;
Quandoquidem inter nos sanctissima Divitiarum
Maiestas: etsi funesta Pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
Ut colitur Pax atque Fides, Victoria, Virtus,
Quaeque salutato crepitat Concordia nido.
Sed quum summus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat;
Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc est
Et panis fumusque domi? Densissima centum
Quadrantes lectica petit, sequiturque maritum
Languida vel praegnans et circumducitur uxor.
Hic petit absenti, nota iam callidus arte,
Ostendens vacuam et clausam pro coniuge sellam.
Galla mea est, inquit. Citius dimitte. Moraris?
Profer Galla caput. Noli vexare, quiescit.
Ipse dies pulcro distinguitur ordine rerum:
Sportula, deinde forum iurisque peritus Apollo
Atque triumphales, inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Aegyptius atque Arabarches,
Cuius ad effigiem non tantum meiere fas est.
Vestibulis abeunt veteres lassique clientes

110. post v. 118. legitur in 26. *non* 22. *ne* 17. 19. 45. *nec sacro* 24.

114. *habitat* 19. — *exstruximus* quidam. ex interpret.

116. *ciconia* pro *Concordia* 2. 11 ad marg. 16. 19. 21 a m. sec. 22. 26. tres codd. vetustiss. Iac. Susii et quidam Paris. Sed haec lectio glossam redolet, et metrum ei adversatur: vulgata etiam longe praestantior est.

117. *honos* 27. 60. 64. 65. — *computat* 22.

119. *faciant* 14. 16. 17. *comites facient* 24.

123. Suspicari possis *notae iam callidus artis*.

124. *Ostentans* 11. recte, opinor, iudice etiam Schurzfl.

130. *quos* 16. — *aut* pro *atque* 7. 14. 15. 19. 20. 24. 50. — *Arabarces* 21. 22. 54. 60. 65. *Arabraches* 16. *Alabarches* 70. 74. v. Excurs. I.

131. *mingere* 11. 14. 15. 17. 19. 21. 22 a m. sec. 26. 45.

Votaque deponunt, quamquam longissima coenae
Spes homini. Caules miseris atque ignis emendus.
Optima silvarum interea pelagique vorabit
Rex horum vacuisque toris tantum ipse iacebit.
Nam de tot pulcris et latis orbibus et tam
Antiquis una comedunt patrimonia mensa.
Nullus iam parasitus erit! Sed quis ferat istas
Luxuriae sordes? Quanta est gula, quae sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!
Poena tamen praesens, quum tu deponis amictus
Turgidus et crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitae mortes atque intestata senectus.
It nova nec tristis per cunctas fabula coenas:

133. *quamvis* 24. *Votaque deponunt, quamquam longissima, coenae, Spes homini* distinguitur in edd. Grang. et Hennin. ut iungantur *vota coenae* et *quamquam longissima spes homini*, quae scil. hominem laetum reddat et semper meliora exspectantem ad mortem usque comitetur; unde proverb. *aegroto dum anima est, spes est,* et Hadriano interrogante, *quid est longissimum?* Epicteti responsio: *Spes.* Ita quoque Rigalt. h. l. interpretatur, qui tamen interpungit: *Votaque deponunt, quamquam l. coenae Spes h.* Tum vero verba sic potius transponenda: *Votaque deponunt coenae, longissima quamquam Spes homini;* nisi cum Hein. dixeris, ea expediri posse per *synchysin.*

134. *hominis* 28. *hominum* 11. 26. 45. 59. 60. 64. 65. *horum* duo codd. Paris. — *Caules* 10. 11. 14–17. 19. 20. 22–24. 27. 48. 54. 59—63. 65. 67. 68. 71—73. et XXXII codd. Paris. quam formam, quia tum insolentior, tum auribus h. l. gratior est et auctoritate tot codd. firmatur, in locum vulgaris *Caulis* substitui, consilio viri docti in Miscell. Obss. crit. Vol. V. T. II. p. 267.

136. *Rex hominum* 56. 57. *Rex dominus* 13.

137. 138. desunt 13. 46. 48. 49. sed in comment. Calder. et Vallae explicantur.

138. *comedit* 45. Sed vulgaris lectio doctior est, et talem personarum numerique permutationem poeta amat. Cf. inf. ad v. 157. in Exc. II.

139. *ferat* pro *feret* recepi ex 10. 15–17. 19. 20. 22. 27. 28. 45–50. 54. 55. 59. 60. 64. 65. et cod. viri docti in Misc. Obss. crit. Vol. V. T. II. p. 267. — *ipsas* 22.

140. *totum Ponit aprum* 23. et codex viri docti modo laudati.

142. *depones* 25. — *amictum* 17. 25. 27. 45. 47. 48. 50. 54–60. 64. 65.

145. *Et* pro *It* quidam. Praestiterit *Es* vel *Est* vel *Fis* vel *Fit*

Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit ulterius, quod nostris moribus addat
Posteritas: eadem cupient facientque minores.
Omne in praecipiti vitium stetit. Utere velis;
Totos pande sinus. Dicas hic forsitan, unde
Ingenium par materiae? unde illa priorum
Scribendi, quodcumque animo flagrante liberet,
Simplicitas, cuius non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoscat Mucius, an non?
Pone Tigellinum: taeda lucebis in illa,
Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latum media sulcum diducis arena.

— *fabula*, quo sensu *fabula s. sermo esse* et *fieri* dicitur is, de quo multi loquuntur, ut ap. Plaut. Pseud. I, 5. 4. Horat. Epod. 11, 7. et Epist. 1, 13, 9. Tibull. 1, 4, 83. 2, 3, 31. 32. Prop. 1, 5, 25. 26. 2, 21, 7. 24, 1. Terent. Hec. 4, 3, 14. al. Cf. inf. ad 10. 167. in Comm.

148. *facient cupientque* 19. 22. 23.

150. *Dicas hoc* 26.

151. *materiae est* 25. 27. 45. 46. 48. 49. 57. 59. 60. 65. et *unde est illa* cet. codex olim Thuan., nunc Colbert. prob. Ach. ne metrum laboret. Sed vocales literaque *m* in fine vocis saepe non eliduntur et tum producuntur propter caesuram et hiatum. v. ad 6, 109. 9, 118. et 15, 7. in Var. Lect. Hiatus autem Iuvenali sunt solennes. Cf. 2, 26. 3, 70. 5, 158. 6, 247. 168. 8, 107. 9, 118. 10, 11. 54. 281. 12, 35. 110. 13, 65. 14, 49. 15, 7. 126. al. Heins. ad Claud. Cons. Stil. 2, 167. et Heyne ad Virg. Aen. 3, 211. Vereor tamen, ne pleraque exempla librariorum incuriae debeantur.

153. *nunc* pro *non* 81. in marg. prob. Flavio Coniect. Cent. I. — *audent* emend. Graevius.

154. *Mutius* 17. 23-27. 45-47. 49. 50. 57. 60-76. Sed Gr. *Moύκιος* dicitur.

155. *Tigellinum* pro *Tigillinum* reposui, quoniam haec scriptura firmatur optimis codd. veterum scriptorum, et Romanorum et Graecorum. Cf. Lips. ad Tac. Ann. 14, 61. et Ramires ad Martial. 3, 20. 16. — *lucebit* 8 a m. pr. et quatuor codd. Paris. quod recepit Hennin. probaruntque Lubinus, Graevius et Gron., qui ad Sen. de ira III, 3. testatur, se invenisse illud in antiquiss. membranis in Britannia.

156. *et* pro *qui* 11. — *fumat* emend. Ascens. et Voss. ad Catull. p. 42. *pectore fumant* 14. *gurgite fumant* 22 a m. pr.

157. *At* 25. — *lautum* 19. — *diducit* 21. et vetus codex Lipsii, laudatus ab eo ad Senec. de ira

Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
Pensilibus plumis atque illinc despiciat nos?
Quum veniet contra, digito compesce labellum.
Accusator erit, qui verbum dixerit, hic est.
Securus licet Aeneam Rutulumque ferocem
Committas: nulli gravis est percussus Achilles
Aut multum quaesitus Hylas urnamque sequutus.
Ense velut stricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est
Criminibus; tacita sudant praecordia culpa.
Inde irae et lacrumae. Tecum prius ergo voluta

3, 3., aliusque Heinsii, quem vide ad Ovid. Met. 4, 375. *deducet* 16. 22. 48. 82. *deducit* 1. 8 a m. pr. 10. 11. 12. 14. 17. 19. 20. 23–38. 45–47. 49. 50. 54–69. 71–77. et XXXV codd. Paris. prob. Ach. *deducis* 8 a m. sec. 28. 70. et MS. viri docti in Misc. Obss. crit. Vol. V. T. II. p. 268. Pro eo nunc substitui *diducis*. De aliis coniecturis v. Excurs.

158. *vehetur* 10. 11. 14. 15. 22. 27. 45–50. 54. 55. 64. 68. multi codd. Paris. et vetustus viri docti in Misc. Obss. crit. Vol. V. T. II. p. 267. Parum interest, modo mox reposueris *despiciet*, non, ut Henninius aliique editores, *vehatur* et *despiciet*.

159. *despiciat* 10. 13. 17. 20. 21. 23. 24. 25. 45. 49. 50. 56. 57. 59. 60. 64–67. 71. 74. et alter codex viri docti modo laudati: quos secutus sum. *despiciet* al.

160. *veniat* 17. 23. 25. 46. 49. 54. 58. 64. *venerit* 24.

161. *verum dixerit* 7. 10. 11. 14–17. 19–22. 24. 26. 45–48. 50–55. 74. 80. et quidam codd. Paris. quod probavit et male exposuit Brit. *verum qui dixerit* 23. *verum qui dixerat* 16. *si verbum dixerit* emend. Plathner. Praestitisset: *quum verbum dixeris*. Sed vulgatum bene habet. v. Comm. — Mox *hic 'st* vel *hic st*, h. e. hic tace, nisi perire velis, (nam *st* silentii nota est) corr. Lambinus, Lubinus, Graevius et Heins. *Quum veniet contra, st! digito compesce labellum* cet. coni. Burm. Sec. ad Anthol. T. I. l. 3. ep. 188.

162. *Aenean* Graecorum more scribendum videtur pro *Aeneam*, ut III, 5. *Prochyten* pro *Prochytam*. v. Heins. ad Ovid. Ep. Her. VII, 26. et Drak. ad Sil. II, 413. Talia tamen non addicentibus codd. (quos nunc inf. VIII, 113. 229. et al. secutus sum) recipere religio mihi fuit, etsi non ignoro, poetam nostrum sectari doctiora et me inconstantiae accusari ab Hein.

161. *Et* 19.

168. *ira* 11. 21 a m. pr. et duo codd. mss. viri docti in Misc. Obss. crit. Vol. V. T. II. p. 267.

Haec animo ante tubas. Galeatum sero duelli
Poenitet. Experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis atque Latina.

SATIRA II.

ARGVMENTVM.

Magna nunc Romae est pessimorum multitudo hominum, qui, vultu et sermone speciem sapientiae ac virtutis prae se ferentes, vitia, quibus ipsi indulgent quam maxime, verbis poenisque castigant, tristes in publico, domi obscoeni. v. 1 — 28. *Neque id mirum: nam*

169. *Nec* 58. *Haec anima ante tubas* vel *tubam* alii, teste Ascensio. *Haec animae ante tubas* 66. *Haec anime ante tubam* 51. 55. *Haec anime ante tuba* 54. *Ex animo ante tubas* cod. Alex. non improb. Ach. *Haec, anime, a. tubas* 49. 61. 62. 65. 65. 67. 68. 71. 74. 78. 79. Priscian. lib. XVIII. et antiquiss. codd. teste Mancinello et prob. Rigalt. ut poeta se ipse adhortetur, ut ap. Quintil. 9, 2. *dura, anime, hodie dura*, et ap. Pind. Olymp. 2, 160. Ἔσχε τὺν φρονῶ τόξον, Ἄγε, θυμέ. *Tecum prius ergo voluta Haec animo ante tubas* 81. 82. et al. *animante tubas* 80. *voluta Haec: animante tuba galeatum sero duelli poenitet* 2. 10. 15. 16. 17. 19–28. 45–48. 50. 52. 53. 56–60. 64. 65. 75. 76. XXXIV codd. Paris. et VI Hafnienses, quod revocavit Ach. tamquam vividius et elegantius. Sed vulgatam lect. defendit Heinr. his verbis: „*Animante tuba* etsi satis animose dictum censeri potest, haec tamen animositas in loquendo non satis placet, quae propior est insolentiae. Deinde vero sic *animante tuba*, quaedam dispar compositio orationis existit, qua poetae ingratiis illius integra conciunitas turbatur, dum, abrupta subito oratione post voc. *haec*, priora ista paene ieiuna fiunt propter nimiam dictionis brevitatem, et reliquis contra aliquaepiam abundantia obtruditur, minus apta. Nam *galeatus* per se explet satis sententiam: alterum vero *ante tubas*, scil. inflatas, est aptissimum.“ Conf. Comm. *Exanimante tuba* 11. prob. Schurzfl. cuius nota est haec: „Ait auctor, quum tuba iam militem sonitu suo tantum non exanimat, sero nimis in bellum abiisse poenitet; et ita sane videtur Schol. vetus legisse, quum explicat metaphoram: *tarde poenitet indixisse bellum, quum iam pugna commissa.*“ Immo Schol. legit *animante tuba* aut *ante tubas.*

perniciosum huius simulationis exemplum Princeps et Censor severus, tragico nuper pollutus adulterio, edidit, quod certatim imitantur senatores ac nobiles, qui muliebria tam facientes quam patientes et sericis perlucidisque vestibus induti mollitiem tamen acrius increpant. 29 — 78. *Horum contagio cuiusque mox ordinis et sexus homines trahet,* (78 — 81.) *ipsi vero paulatim, ut vulgo fit, ab illa turpitudine ad maiorem delabentur, et in consortium foedorum muliebriumque recipientur virorum, qui, sexum, habitum, ornatum, vultum, vocis exilitatem incessumque feminarum mentientes, sacra Bonae Deae celebrant, et, Othonis Imperatoris exemplo, in ipsis castris vel speculis utuntur, vel faciem linunt pane madido.* 82 — 114. *Non desunt etiam, heu nefas! viri, iique summo loco nati, ac sacerdotes, qui data dote viris nubunt nihilque magis dolent, quam quod nequeunt parere.* 115 — 142. *Quod tamen omnium turpissimum est ac portento simile, viros, genere et nobilitate huius civitatis facile principes, non pudet gladiatorum et vel retiariorum, qui nuda facie pugnant, partes agere.* 143 — 148. *Quae monstra hominum, si vera essent, quae de Manibus et inferis poetae fabulantur, adspicere olim in Orco horrerent Curii, Fabricii aliique spectatae virtutis viri.* 149 — 158. *Quid enim prodest, imperium nostrum orbis terrarum terminis definiri, si barbaros populos, quos vicimus armis, etiam vitiis superamus, et peregrini, qui ad nos commearunt, mox perditos induunt mores nostros atque in patriam suam referunt?* 159 — 170.

De huius Satirae summa ac descriptione, de partium convenientia et artificio dispositionis, callide artem celantis, egregie disputavit Heinrich in sec. specim. Commentat. in Iuven. Satiras p. 6 seq. ubi haec leguntur: „De philosophis obscoenis agi v. 1 — 65. et hos esse *tristes obscoenos*, clamant uno ore, quicunque huc quidquam attulerunt. Sed hic philosophos vides, non umbraticos magistros suaeque artis professores et doctores, quales Romae tum erant Artemidorus, Epictetus, multi alii; im

homines inductos in forum et iudicia publica, leges ac iura citantes, atque adeo scenam omnem plane instructam iudicialem in modum. Vel hoc licet mirari: attamen alterum multo magis, quod subito his dimissis, *qui Curios simulant et Bacchanalia vivunt*, statim a v. 65. deflectit ad contrarium genus sicque mutat ingenium, ut pro philosophis, turpitudinem vultu dissimulantibus, nunc prodeant alii, qui infamiam quamlibet palam habent et parum absunt, quin etiam flagitia sua cupiant *in acta referri*. Addit postremo illud monstro simillimum, quod viros, nobilissimis gentibus ortos, non pudet, quo placeant Domino, vulgo inspectante, arenae operam dare ac volutari in servilibus ludis gladiatorum. Debent haec quidem disiuncta videri: in quibus conciliandis tamen apparet felix audacia poetae et non vulgare ingenium. — Aperienda est via ad intelligendum elementis rerum explicandis, quae huic Satirae scribendae opportunitatem atque materiam dederunt. Et primum, id quod vulgo negligentissime faciunt, accurate animo informemus faciem temporum, in qua quidem repraesentanda totum Satirae argumentum versatur, quoque omnis refertur et indignatio et cogitatio scriptoris. Ecloga haec cum tota referat tempora sive, ut novo modo loquimur, *genium saeculi* Domitiani, tum aut scripta est adhuc imperium tenente Domitiano, et interea scriniis retenta; aut statim post caedem tyranni: ut certum videatur, Satirarum, quas quidem edidit Iuvenalis, tempore primam omnium esse habendam hanc nostram. Praecipue sunt memorabiles versus 29 – 33., in quibus quodammodo spirat, si dicere licet, argumenti anima et viget recens asperitas ex nupera atrocitate facinorum. Domitiani hic notari infamiam, sine controversia demonstrat additum *nuper*, rem plane significans, quae erat proxime commissa, quamvis fortasse plurium intervallo annorum; quae est sermonis consuetudo in talibus ponendis adverbiis. Accedit huc confirmatio ex loco Plinii Epp. IV, 11, 6., res peraeque coniungentis, quum Domitianus Corneliam, Vestalem Maximam, specie incesti defodi imperasset: *Nec*

minore scelere, quam quod ulcisci videbatur, absentem inauditamque damnavit incesti, quum ipse fratris filiam incesto non polluisset solum, verum etiam occidisset: nam vidua abortu periit. Quibus in verbis extremis, de veritate lectionis *vidua*, non debebat praetermitti utilis annotatio Reimari ad Caff. Dion. p. 1102. l. 82. Posita Iuvenali plurativa ex vero sic intelligunt, Iuliam non unum, sed plures fecisse abortus; (nam minime inaudita Latinis *abortivi* significatio, qua ponitur pro *abortu*) nec refellitur id saltem collatis mentionibus ceterorum scriptorum, et satis credibile fit diuturnitate foedae Imperatoris cum Iulia habitae consuetudinis: qua de memorat Cassius Dio LXVII, 3., et ipsos annos computat, nimio, ut multis in aliis rebus, acumine, Dodwellus Ann. Quintil. p. 127. Fecit tamen poeta fortasse benignius, turpe facinus numero augens, quemadmodum loqui solemus indignabundi. Nobis Dioni sufficit credere, a quo scelus refertur ad annum V. C. 836. post C. N. 83., quum annum iam tertium *Flavius ultimus semianimum orbem laceraret.* Sed non obscure ipse arguit Iuvenalis, hoc eodem tempore factum fuisse, ut Principis edicto *leges amarae* in usum revocarentur: itidemque rem colligit Dodwellus l. c. De his legibus revocatis nihil praeter incertos rumores conferunt ad Iuvenalem: quod minus miramur in tanta, tam hodie pervulgata, neglectione Iuris Romani scientiae. Non solum reductam legem Iuliam, verum quibusdam etiam accessionibus auctam Domitiano, unus satis docuit Io. Guil. Hoffmannus ad L. Iuliam c. IX. §. 5., non tamen in eo satisfaciens, quod paene nullam ob causam eidem anno tribuit revocationem, quo Domitianus IX. Consul fuit, hoc est ei ipsi anno, quem meliorem ob causam diximus antea. Iam vero intuenti teterrimum vultum istorum temporum, ad animum incorruptum nihil accidere poterat intolerabilius nihilque acrius indignationem movere, quam quod tyrannus, qui bellua esset, non homo, et ad genus omne flagitii turpitudinisque natus esse videretur, dum quotidie ipse dirissima summae infamiae exempla praeberet, simul tamen severus virtutis vindex ac morum per

orbem corrector restitutorque videri vellet. Adhuc ab Augusto inde Imperatores, licet reliquis in se translatis muneribus, tamen plerique *Censuram*, omnium honorum longe maximum, (*κορυφὴν τιμῆς ἁπάσης καὶ πολιτείας ἐπιτελείωσιν*, ut dicit Plut. Cat. mai. c. 16.) noluerant saltem nomine, quod esset invidiosum, usurpare, et quamvis re habentes potestatem Censoriam, non tamen verbo dici iactarique Censores. Vide Fabric. ad Dion. p. 714. l. 85. et multo magis Spanhem. de pr. et usu num. Vol. II. p. 472 seq. ed. Lond. Nunc vero denique Domitianus surrexit *Censor Perpetuus* et *Censoriae Potestatis* impudentissimus ostentator; idque maxime ab a. V. C. 838. p. C. N. 85. V. Dion. p. 714. l. 84 seq. et iterum p. 1104. l. 19. (*τιμητὴς δὲ διὰ βίου πρῶτος δὴ καὶ ἰδιωτῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἐχειροτονήθη*) propter annum autem, notata ex numis ibid. l. 18., sed praecipue de re tota Spanhem. p. 478. Hic igitur novus atque eximius promtae adulationi locus inventus erat, et, quem totus orbis exhorrescebat, eum multi concentu suavissimo consalutabant *Censorem maximum*, *Censorem sanctissimum*; inque his Quintilianus IV. Prooem. 3., quem tamen belle excusat mitis sapientia Gesneri: „Concedendum est, inquit, homini beneficiis et metu devincto.“ Quemadmodum autem illis versibus haec maxime petitur contemtissima in tali Principe Censoriae simulatio severitatis, per quam latae contra libidines leges ac nuper ambitiosius revocatae magnam iudiciorum et condemnationum frequentiam praebere coeperant, ita, nisi nos nostra plane fallit opinio, ex ea re ipsa potissimum est tracta huius vis omnis ac materia Satirae. Exstabat scilicet clarum exemplum Principis, qui, Censoris titulo in perpetuum sumto, modo fortiter correctionem morum flagitiorumque coercitionem susceperat: (conf. Suet. Dom. c. 8.) quod quidem exemplum tum facile multi, quo plus ipsi essent perditis moribus, eo acrius vehementiusque imitabantur; et mox certatim personati Catones, Principis coelestem auctoritatem (*coelestia iudicia* praedicat Quintil. l. c.) Dominique, *sanctissimi Censoris* videlicet, divinum exemplum testantes, ipsi etiam vultu et

loquela Censoriam gravitatem mentientes, forum et iudicia occupabant, ut ex lege Iulia maxime mulierum crimina et adulteria publicis accusationibus persequerentur. Sane iam dudum foedissima adulteriorum licentia et consuetudo Vrbem invaserat: magna erat in feminis morum pravitas; sed etiam in viris maior et effrenatior: quanto igitur invidiosius se efferebat proterva istiusmodi simulatio accusatorum! Illuc redeunt plura Satirae loca, quae sententiam habent aut obscuram aut ambiguam, nisi ad talem rerum speciem accepta; quorumque vis omnis sita est in simulatione vultus Censorii, ad Imperatoris exemplum isto tempore Romae vulgata. Sic statim initio Satirae v. 2. *quoties aliquid de moribus audent*, h. e. de morum correctione: deinde v. 40. *Tertius e coelo cecidit Cato:* v. 63. *vexat censura columbas:* v. 121. *censore opus est,' an aruspice nobis?* In quibus locis verba ipsa rem clare indicant, quam hic intelligi volumus. Itaque totum carmen est tinctum acerbissimo sensu poetae stomachantis odiosam affectationem sanctitatis et gravitatis, qua illa aetate et ipse Princeps furebat, et furebant multi alii, coelesti exemplo vitiis specieque simillimi. — Nunc vero horum ipsorum severae legis proclamatorum rationem necesse est intueri paulo acrius, ut plane appareat, illos homines esse illustri loco natos atque primorum in civitate ordinum, Senatores et quoslibet nobiles: quales perditis quibusque temporibus primi fere exsistere solent auctores corruptelae ac turpitudinis, ab ipsis deinde ad vulgus manantis; quod Iuvenalis ipse dicit, nimirum edoctus experientia, v. 78. *Dedit hanc contagio labem Et dabit in plures.* Nobiles tantummodo agnoscunt in parte carminis extrema, ubi errare nimirum nemo potest, inde a v. 143. Ceteroquin, re ignorata, non potuit recta esse interpretatio. Ita *Sextum* v. 21. Stoicum putant: ubi, quod unice verum est, monstrat docta brevitas veteris scholii: *Sexte, Senator.* Mox v. 67. et 78. nescientes, quid faciant *Cretico*, postremo iudices intelligi iubent; quamquam hoc vel propterea falsissimum est, quod idem Creticus eodem in versu *perorare*

dicitur et paulo post v. 71. *agere*, atque eidem etiam v. 75. 76. *iudex* cum *teste* opponitur. Et hoc quoque in loco verum continet vetus scholium: „*Cretice: hoc nomine vel quemlibet nobilem significat, vel Iulium Creticum, qui sub Caess. inlustris causas egit.*“ Illud prius tenendum esse, docet ipse Iuvenalis iterum posito nomine VIII, 38. *ne tu sis Creticus aut Camerinus:* et ibi rursus scholium bene: *Ne sis tantum nominibus nobilis.* Iam demum de philosophis erit perspicuum, quale genus poetae sit obversatum. Ut Stoicus non est is qui *Sextus* nominatur v. 21., ita haec tota pars Satirae v. 1—65. nec Stoicos spectat, nec Cynicos, neque omnino tales sapientiae professores, ad quos Vrbe Italiaque eiiciendos tunc novum Domitiani edictum pertinebat. Neque ad rem quadrant verba Quintil. I. Prooem. 15. de ostentantibus ex professo philosophiam. Alius est autem, qui egregiam lucem afferat, locus eiusdem scriptoris XII, 3, 12. ubi notantur homines *pigritiae arrogantiaeque vris, qui, subito fronte conficta* (haec vera lectio) *immissaque barba, paulum aliquid sederunt in scholis philosophorum, ut deinde in publico tristes, domi dissoluti, captarent auctoritatem contemtu ceterorum.* Ad quem locum apparere ait Gesnerus, hic etiam peti invisos Domitiano philosophos. Imo respici eosdem apparebit, qui Iuvenali v. 9. dicuntur *tristes* in publico, domi *obscoeni*; v. 4. *indocti*, simulatores quidem, sed tamen rudes praeceptorum, quippe qui vix primis labris attigerunt aliquot scholas, multum arrogantiae ex iis, sapientiae parum, haurientes; v. 52. *strepitu fora moventes*, in iudiciis, non in scholis versantes; non denique *Stoici*, sed, verbo significanter rem exprimente, *Stoicidae*, tanquam filii aut potius simiae philosophorum. Atqui inter hos ipsos et philosophos tantum discriminis erat, ut illis nullum aliud genus in civitate magis fuisse videatur obsequiosum et dilectum Imperatori; dum hi quidem, qui publice scholas habebant, ceterum longe a foro iudiciisque abhorrentes atque inde etiam legitima civilium munerum vacatione disiuncti; (v. auctores nominatim commemoratos ad Plin. Epp. X, 66, 1.)

contumaciae causa iam a principatu Augusti (ad quem praeclara ea de re Maecenatis sunt verba apud Dionem p. 689. l. 48. seq.) suspecti Caesaribus erant et post Vespasianum iterum Domitiani odio Italia expellebantur. Illa igitur, promta serviendi adulandique facilitate satis tuta ab exilio, natio plerumque nobiles erant et Senatores; quo praeter reliqua etiam ducit v. 129. ille *clarus genere atque opibus vir:* verum hi omnes rursus divisi in duas partes diversas: pars ἐκ πώγωνος σοφοί, quorum *hispida membra quidem et durae per brachia setae promittebant atrocem animum,* (v. 11. 12.) in quos adeo Tullianum valebat illud *Stoici paene Cynici* Cic. Off. 1, 35.; contra alii, venusti ac delicati vestituque et universo corporis habitu ad omnem munditiem expoliti, *Stoici paene Epicurei,* quique cultu et amictu Antonio, quam Zenoni aut Chrysippo, similiores se ostendebant. Ad hos paulo abruptior transit oratio a v. 65., quos tamen non esse a *Stoicidis* seiungendos, nisi mox *Creticas* doceret v. 77. *acer et indomitus libertatisque magister,* videlicet Stoicae, id intelligi ex omni sententiarum contextu oporteret. Ceterum in superioribus etiam nonnulla moris Stoicorum habent significationem, quae vulgo minus animadvertuntur. Stoicae disciplinae assectatores male audiebant ab infami libidine, ut molles et catamiti: (κατωμάδιοι, quae est origo vocis Latinae, Lexicographis ignota) παιδοπῖπαι appellati ab Hermia in Iambis ap. Athen. XIII. p. 563. E. ubi statim ipse Athenaeus, Antigono Carystio auctore, addit: καὶ τοῦτο μόνον ἐξηλωκότες τὸν ἀρχηγὸν τῆς σοφίας Ζήνωνα τὸν Φοίνικα, ὃς οὐδέποτε γυναικὶ ἐχρήσατο, παιδικοῖς δ' ἀεί. Conf. Diog. Laert. VII, 13. ex verissima emend. Schweigh. Anim. in Athen. T. VII. p. 36. Et sic *verba Herculis* dicta sunt v. 20. grandia quidem ac magnifica, qualibus Hercules uteretur, ut exponunt; sed cum respectu ad Stoicos paene Cynicos, qui Herculem se imitari dicebant, ad eiusque personam cum reliquum habitum, tum vero etiam vocis sonum et granditatem verborum conformabant. v. Menag. ad Diog. Laert. VI, 2. Rem eandem Hermias expressit apud Athen. l. c. vocabulo apto et

elegante τραγῳδεῖν, quique ibidem Στωϊκες vel Στοϊκες per contemtum, tanquam *Stoici pusilli* sive *Stoiculi*, dicuntur, eos iam Grangaeus haud indocte cum Iuvenalis *Stoicidis* comparavit: non tamen adeo certam putamus scripturam, quae nunc Athenaei in libris vulgata est, ut de illius integritate nihil amplius quaerendum videatur."

Haec omnino probabiliora sunt, quam sententia et Crenii, qui in animadverss. philol. et hist. P. XIII. p. 17. versus 1 — 65. retulit ad collegium a Domitiano Minervae institutum, et omnium poetae interpretum, qui eos spectare putant ad philosophos tunc temporis viventes atque propter morum pravitatem Vrbe et Italia expulsos edicto Domitiani; (qui tamen maius in philosophorum pertinaciam et libertatem loquendi, quam improbitatem et vitia, odium habuisse et hoc illi praetendisse censendus est; de quo v. Sulpiciae Sat.) nam in verbis potius convenire, quam ad rem quadrare videntur similia, quae de philosophis dixere Quintilianus, (potissimum in Prooem. lib. I. Inst. Or. §. 15. *Veterum quidem sapientiae professorum multos et honesta praecepisse, et, ut praeceperunt, etiam vixisse facile concesserim; nostris vero temporibus sub hoc nomine maxima in plerisque vitia latuerunt: non enim virtute ac studiis, ut haberentur philosophi, laborabant, sed vultum et tristitiam et dissentientem a ceteris habitum pessimis moribus praetendebant*) Lucianus in Cynico, Timone §. 54 — 58., Nigrino, Hermotimo aliisque dialogis his similibus, (Lucianus enim praecipue philosophis tum viventibus infestus erat eorumque vitia miro passim sale perfricuit) Gellius I, 2. IX, 2. XIII, 8. (*vitia facundissime accusant, intercutibus ipsi vitiis madentes*) XIII, 23., Martialis IX, 47. al. 48. in Pannicum, et alii, quos Iacobs ad Anthol. Gr. T. I. P. I. p. 134. Gataker. ad M. Antonin. p. 277. et Wetsten. ad Ep. Pauli ad Rom. II, 24. laudarunt, inpr. vero Dio Chrysost. in oratione Alexandriae habita περὶ σχήματος, quam huic Sat. ex asse respondere dixit Henninius.

Ultra Sauromatas fugere hinc libet et glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios simulant et Bacchanalia vivunt.
Indocti primum; quamquam plena omnia gypso
Chrysippi invenias. Nam perfectissimus horum est, 5
Si quis Aristotelem similem vel Pittacon emit
Et iubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
Fronti nulla fides. Quis enim non vicus abundat
Tristibus obscoenis? Castigas turpia, quum sis
Inter Socraticos notissima fossa cinaedos. 10

Sat. II.

1. *decet* pro *libet* 16.

3. *similant* scribendum videtur pro *simulant*, usu quidem invito ac refragg. Diomede l. p. 362. Gron. Diatr. Stat. c. 6. et Ernesti ad Cic. Invent. 1, 28. Tac. Germ. 9. et Agric. 10. sed etymologia ac vi verbi id postulante et faventibus libris, nonnumquam omnibus, v. c. in Tac. Germ. c. 9. Adsentiuntur Heyne ad Virg. Aen. 12. 224. Barth. ad Claud. Ruf. 2, 81. ad Stat. Theb. 4, 261. Scheller in Lex. et alii. — Post *vivunt* maiorem posui distinctionem pro minori.

5. *invenias* restitui pro *invenies* ex 10. 11. 14–17. 19–25. 45–69. 71–74. 77–80. — *est* desideratur in 25. 46. 47. 48. 50. 54–60. 62. 64–67. 71–76.

6. *Si quis Aristotelem, similem vel Pittacon* (vel Pittacum, Aristoteli similem vultu) *emit* distinguere, aut potius *Aristotelem, Simiam vel Pittacon* legere malebat H. Vales. Sed illa interpretatio vix cuiquam arridebit, et haec lectio repudianda est, quoniam philosophus ille, Socratis discipulus, Xenoph. Mem. Socr. III, 11, 17. et aliis Σιμμίας dicitur, non *Simias*.

7. *pluteum*. v. Excurs.

8. *Fronti* pro *Frontis*, reposui ex 46. 48. 49. 50. 56. 59. 60. 64. 65. 69. 75. et quatuor codd. Paris. Certe doctius est.

10. *Sotadicos-cinaedos* emend. Leopard. Emendatt. 13, 10. ut ita dicti sint cinaedi a Sotade Maronita, obscoeno scriptore et Ionicarum cantilenarum poeta, ὃς ἤρξε πρῶτος κιναιδολογεῖν, de quo v. Strabo XIV. p. 648. b. Athen. 14, 13. Martial. 2, 86, 2. 9, 48. Gell. 7, 9. Plin. Ep. 5, 3. Columna ad Ennii Fragm. p. 291. Suidas v. Σωτάδης, Fabric. et Harles. Bibl. Gr. T. 2. p. 495 seq. Herman. de metris p. 334. De alio Sotade, comico poeta, v. Athen. VII, 41. Sed vulgatam lect. praeter alios tuetur Rutgers. var. lect. 6, 13. quum *Socraticum dogma* exagitarit etiam Martial. 9, 47. al. 48. et *Socraticos paedicones* ex astris arcessiverit Firmic. 7, 14. Socrates etiam olim παιδεραστίας insi-

Hispida membra quidem et durae per brachia setae
Promittunt atrocem animum; sed podice levi
Caeduntur tumidae, medico ridente, mariscae.
Rarus sermo illis et magna lubido tacendi
Atque supercilio bevior coma. Verius ergo
Et magis ingenue Peribomius. Hunc ego fatis
Imputo, qui vultu morbum incessuque fatetur.
Horum simplicitas miserabilis; his furor ipse
Dat veniam: sed peiores, qui talia verbis
Herculis invadunt et de virtute loquuti
Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor?
Infamis Varillus ait. Quo deterior te?
Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.

mulatus sit, quod notum ex Laert., Plat. in Apol., Luciano, Seneca Ep. 104. et de vita beata c. 27. Aristoph. Nub. Cf. Athen. V, 19. 20. (61. 63.) p. 219. 220. et XIII, 8. (71.) p. 599.

12. *levi* ubivis scripsi pro *laevi*, quoniam respondet Graeco *λεῖος*, si prima syllaba producitur.

14. *libido* 17. 19–22. 25. 57. 58. 60. 64–67. 75. 76. Nil interest.

16. *Perhibonius* 26. *Peribonius* 4. 5. 6. 11. 19. 23. 24. 25. 27. 45–48. 50. 54–69. 71–74. *Peribomius* 1. 2. 3. 10. 12–17. 20. 21. 22. 49. 70. 75. 76. 77. Nomen forte effictum ex Gr. *περιβώμιος*, qui circa aram est, (Archigallus) non ex *βωμολόχος*, scurra, quod Galder. suspicabatur. Vetus scholion est: „nomen Archigalli cinaedi, quem *magulum* (forte *gallum* s. *gallulum* vel potius *matulam*) *conspurcatum* dicimus, qui publice impudicitiam perpessus (f. professus) est.“

17. Forte *quem* pro *qui* legendum: *ego fatis imputo hunc morbum, quem vultu incessuque fatetur.* Pessime ita hunc locum tentari contendit Heinecke, quum tota orationis series sit haec: „Pessimi sunt illi homines, qui, quamquam sceleratissimam vitam agunt, tamen virtutis speciem praebere volunt; magis mihi placet is, qui sua vitia non callide occultare studet, et certe hoc nomine non culpandus est, quod et peccat et homines simul fallere studet: talem hominem fere puto non in culpa esse, sed potius fatum, quod eum vel invitum ad peccandum impellit.“ Quaerit itaque, quid in his sit, quod iure possit vituperari? Nihil sane in ipsa sententia, sed non nihil in oratione poetae, qui eam ita expressit et *hominem fatis imputari* hoc sensu dixit.

18. *iis furor* 22. *et furor* 25.

21. *ceventem te* 21. 22.

22. *Virillus* 13. *Varilus* 73. *Verillus* et *Barillus* al.

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
Quis coelum terris non misceat et mare coelo,
Si fur displiceat Verri, homicida Miloni?
Clodius accuset moechos, Catilina Cethegum?
In tabulam Sullae si dicant discipuli tres?
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu, qui tunc leges revocabat amaras
Omnibus atque ipsis Veneri Martique timendas,
Quum tot abortivis fecundam Iulia vulvam
Solveret et patruo similes effunderet offas.
Nonne igitur iure ac merito vitia ultima fictos
Contemnunt Scauros et castigata remordent?
Non tulit ex illis torvum Lauronia quemdam

24. ante v. 25. legitur in 19. atque duobus codd. Paris. et plane excidit ex 17. 20. et quibusdam MSS. Paris. quoniam sequens versus idem principium habet: quod millies factum docent Burman. ad Lucan. 9, 907. Dorvill. ad Charit. 6, 4. p. 552. Drak. ad Liv. 9, 11, 11. et Schrader Obss. p. 7. Conf. inf. ad 3, 69. 6, 191. 483. 8, 159. 160. 10, 294. 295. 16, 9. — *Gracos* 22. *Graccos* 64. ut passim in numis, unde hanc scripturam probabat N. Heins. ad Sil. 4, 495. Sed vide, quos ibi Drak. laudavit, Cic. Orat. c. 48. Quintil. instit. or. 1, 5. et Charis. inst. gram. 1. p. m. 78. Adspiratio usu recepta. — *loquentes* pro *querentes* 15.

26. Post *Verri* inseritur *si* in 45. et tribus codd. Paris. *aut* in 13. 65. *atque* in 68. 70. Sed v. ad 1, 151.

27. *Claudius* 11. 13 a m. sec. 15. 21 a m. sec. 22. 45. non improb. Schurzfl. quia talia narret Sueton. Sed famosum notari *P. Clodium*, vix est quod dubitemus. *Clodii* autem ex eadem gente *Claudia* fuere. Prisci enim Romani *au* plerumque pronuntiarunt *o*; unde nomina illa nihil differunt et saepe permutantur. Cf. ad v. 36.

29. *tragico nuper* pro *nuper tragico* recepi ex 10. 16. 17. 19–22. 26. 74.

30. *revocaret* 16. *revocarat* 10. 11. 14. 15. 17. 19. 20. 22–25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. et XXIV codd. Paris. unde recepit Ach.

31. *ipsi* 13 a m. sec. 65. *Marti Venerique* 16.

34. *victos* MS. Scriverii, qui inde coni. *victos*, *Condemnant Scauros.*

36. *Laronia* 4. 5. 14–17. 20. 21. 22. 25 a m. pr. 27. 46–55. 58. 61–82. ut ap. Martial. 2, 32. et Gruter. Inscr. p. 646, 2. *Latonia* et *Latronia* quidam libri, nescio qui, si fides habenda Ascensio et Turnebo Advers. 15, 17. qui posterius probabat, quod etiam apud

Clamantem toties: Ubi nunc lex Iulia? dormis?
Ad quem subridens: Felicia tempora, quae te
Moribus obponunt! Habeat iam Roma pudorem!
Tertius e coelo cecidit Cato. Sed tamen unde
Haec emis, hirsuto spirant opobalsama collo

Martial. l. l. in libris mss. reperitur. *Lauronia* 2. 3. 5. 10. 11. 13. 19. 23 a m. sec. 24. 25. 26. 45. 56. 57. 59. 60. 65. duo codd. mss. viri docti in Misc. obss. crit. Vol. V. T. II. p. 269. et quidam libri in Martial. l. c. ubi v. Rader. Beckius in obss. philol. in Iuven. Sat. duas p. 15. „*Lauronia*, inquit, in *Laronia* facillime permutari potuit tribus quidem modis, quibus *au* in *o*, *u*, *ao* immutari potest. Sicut *caudex* in *codex*, *caulis* in *colis*, *saurex* in *sorex*, ita *Lauronia* in *Loronia* mutatum, ex quo *Laronia* procul dubio factum est. (Cf. sup. ad v. 27. et inf. ad 3, 112. et 6, 345.) Pro *claudo* veteres dixere *cludo*, quod adhuc legitur in codd., et ex compositis *occludo*, *concludo* patet; hinc *Luronia* quoque, pro quo propter similitudinem τοῦ *a* et *u* in literis minusculis lectum *Laronia*. *Laomedon* nunc est pro *Laumedon*, *Laodicea* pro *Laudicea*; ita forte *Laoronia* pro *Lauronia*, quod imperitus librarius electa litera *o* in *Laronia* contraxit. *Lauron* vero est urbs Hisp. Tarrac., ubi Pompeius a Caesare victus est caesus. *Lauronia* itaque civem huius urbis vel inde oriundam significat: nam poetis solenne est, fictis personis a loco nativitatis nomen imponere, ut *Sybaris* ap. Horat. Od. 1, 8."

37. *lex nunc* 15.

38. *Atque ita subridens* 14. 17. 19. 20. 21. 26. 70. 75. 76. 82. et XX codd. Paris. *Ad quem subridens* 10. 15. 23. 24. 25. 45–67. 69. 71–74. 77–80. et quidam MSS. Paris. ut ap. Virg. Aen. 10, 742. quam lectionem revocavi, quia et doctior est, et optimorum librorum auctoritate firmatur: nisi forte ex Virg. l. l. margini adscripta et textui deinde illata videri possit. *Ad quem ita subridens* 11. 16. 68. prob. Schurzfl. et omnino suspicari licet, ex hac lectione reliquas esse ortas. Sed nostram Beckius l. l. non male ita defendit: „Quum scriptum esset antiquitus *ad quem subridens*, superflua vox *ita* vel intelligenda tantum, vel nasutulo cuidam necessaria visa, postea ipsis poetae verbis inserta fuit: deinde elidente eo, qui dictabat, syllabam *quem*, scribens audivit *atquita* et sic *atque ita* scripsit." *Ad quae subridens* 27. quod etiam legitur in quibusdam codd. Virg. l. l. ibique probatum est a N. Heinsio. *Adque* 22.

39. *exponunt* 73. — *pudores* 47. 55.

Quae tibi? Ne pudeat dominum monstrare tabernae.
Quod si vexantur leges ac iura, citari
Ante omnes debet Scatinia. Respice primum
Et scrutare viros: faciunt hi plura: sed illos
Defendit numerus iunctaeque umbone phalanges.
Magna inter molles concordia. Non erit ullum
Exemplum in nostro tam detestabile sexu.
Taedia non lambit Cluviam, nec Flora Catullam:
Hispo subit iuvenes et morbo pallet utroque.
Numquid nos agimus causas? civilia iura
Novimus? aut ullo strepitu fora vestra movemus?
Luctantur paucae; comedunt coliphia paucae.
Vos lanam trahitis calathisque peracta refertis
Vellera: vos tenui praegnantem stamine fusum
Penelope melius, levius torquetis Arachne,

42. *nec pudeat* 23. *non pudeat* 26.

43. *et iura* 23. 46. 48. 49.

44. *Scatinia* recepi e 10. 11. 13. 15. 17. 19. 20. 21 a m. sec. 22. 23. 25. 26. 27. 45. 49. 50. 52. 53. 56. 57. 59–62. 64–69. 71. 72. 73. 79. 80. probb. Christio in hist. legis Scatin., Hoffmanno in Comm. ad leg. Iul. de adult. 1, 26., Beckio l. l. et al. *Scantinia* 1. 46. 47. 48. 51. 54. 55. 58. 63. 70. 74–78. 82. probb. Britan., Lubino, Grang. et Schurzfl. Cf. Ferrar. ad Cic. Phil. 3, 6. et intpp. Suet. Dom. 8. et Quintil. Instit. 4, 2. 8, 4.

45. *faciunt ii plura* 11. prob. Schurzfl.

49. *Tedia* 27. 60. 64. et plerique codd. Paris. unde recepit Ach. *Tedea* 16. *Toedia* 17. *Teclia* 21. *Media* 75. 76. — *Cluvam* 23 a m. pr. *Cliviam* 23 a m. sec.

50. *Hippo* 1. 56. 70. 74. 81. 82. Sed *Hispo* restitui ex 10. 11. 15. 16. 17. 19. 20. 21 a m. sec. 22. 23. 24. 26. 27. 45–55. 58. 61–69. 71. 72. 73. 77–80. Hoc nomen memoratur Tac. Ann. 1, 74. Gruter. Inscript. 597, 1. forte et Cic. ad Div. 14, 1. Cf. Comm. *Ispo* 14. 25. 57. 59. *Hyspo* 21 a m. pr. *Ipso* 60. 65. 75. 76. — *subdit* 47.

52. *fora nostra* 23.

53. Post hunc versum alius legitur in cod. Mazarin. bibl. reg. Paris. *Spicum illustre tenens splendenti pectore virgo.*

54. *trahitis lanam* 21. 22. 68.

56. 57. transpositi in 21. *melius, melius* 46. 48. 49. 61. 62. 63. 65–69. 71–74. *melius meliusque* 19.

Horrida quale facit residens in codice pellex:
Notum est, cur solo tabulas impleverit Hister
Liberto, dederit vivus cur multa puellae.
Dives erit, magno quae dormit tertia lecto.
Tu nube atque tace: donant arcana cylindros.
De nobis post haec tristis sententia fertur:
Dat veniam corvis, vexat censura columbas.
Fugerunt trepidi vera ac manifesta canentem
Stoicidae. Quid enim falsi Lauronia? Sed quid
Non facient alii, quum tu multicia sumas,
Cretice, et hanc vestem populo mirante perores
In Proculas et Pollitas? Est moecha Labulla:
Damnetur, si vis, etiam Carfinia. Talem

57. *cortice* 2. 3. 5. 6. 7. *corthice* 16.

58. *soli* 19. 20. 22. 23 a m. sec. 26. 45. 50. 59. 64. 68. 74. — *Hyster* 21 a m. pr. 23. 24. 45. *Ister* 22.

60. *Dives eris, magno quae dormis tertia lecto* 1. Non male!

62. Post *fertur* colon ponunt Bahrdt, Farnab. et alii, ut sensus sit: postremo, vel si porro ita fiet, de nobis valebit, quod vulgo proverbii loco dicitur, *dat veniam corvis* cet. Bahrdt vertit: *Uns trift zuletzt der harte Spruch! Die Tauben fängt man ein, die Raben läfst man laufen.*

61. *trepidae* — *Stoicides* forte 1. — *loquentem* quidam pro *canentem*. Sed v. Comm.

65. *Lauronia* al. v. ad v. 36.

66. *faciant* 14. 17 a m. pr. 45. *faciunt* 47. 58. — *multitia* 21. 60. 64. ut 21. 27. inf. v. 76. et 19. 59. inf. 11, 186.

67. *Critice* 10 a m. pr. et inf. v. 78. in 10. 23 a m. sec. et 67. Ita legendum putabant Calder. et alii: sed ab h. l. alienum est et metri legibus adversatur. — *peroras* 16. 22.

68. *Pollutas* pro *Pollitas* 7. 26. *Pollucis* 19. *Pollucas* 14. 45. *Pollucès* 15. *Polluicas* 11. 17. 19. 22. 23. *Polliucas* 10. et XI codd. Paris. unde recepit Ach. *Pelvicas* 24. *Pelluicas* 27. *Pulluitas* 16. *Polluvicas* 21. *Pollineas* 25. 49 – 57. 59 – 74. 78. 79. 80. *Pellineas* 46. 47. 48. 58. *Pollenias* coni. Beck. (v. ad 1, 161.) quia nomen *Pollenius* obvium aliquoties in antt. marm. v. c. ap. Gruter. Inscr. p. 816, 3. — *Fabulla* 1. 70. 75. 76. 77. 81. 82. quae lectio firmari videtur Martial. 1, 65. 12, 95. *Labulla* 10. 11. 14 – 17. 19 – 27. 45 – 69. 71 – 74. 78. 79. 80. et XXXV codd. Paris. unde restitui praeeunte Ach.

69. *Carphinia* 10. 21. 22. 45. 46. 49. 54 – 57. 60. 62. 66 – 69. 71 – 74. *Corphinia* 47. 50. 58. 64.

Non sumet damnata togam. Sed Iulius ardet;
Aestuo. Nudus agas! Minus est insania turpis.
En habitum, quo te leges ac iura ferentem
Vulneribus crudis populus modo victor et illud
Montanum positis audiret vulgus aratris.
Quid non proclames, in corpore iudicis ista
Si videas? Quaero, an deceant multicia testem?
Acer et indomitus libertatisque magister,
Cretice, perluces. Dedit hanc contagio labem
Et dabit in plures; sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit et porrigine porci,
Uvaque conspecta livorem ducit ab uva.

Corvinia 25. *Calphinia* 27. *Calphurnia* 24.

71. *infamia* 24. 26. 81. et quidam codd. Paris. prob. Grang.

72. *me* suspicari possis pro *te*.

76. *deceat* 16. 26. 75. 76. — *multitia* alii. v. ad v. 66.

78. *Critice* quidam. v. ad v. 67. — *pelluces* 17 a m. sec. 19. 22–25. 27. 46. 47. 49. 50. 54–58. 60–69. 71–74. 77. *polluces* 45. — *talem* 19. 25. 57.

80. *prorigine* 10. 11. 48. 49. 51. 55. 80. *prurigine* 13–16. 17 a m. pr. 19. 27. 44–47. 54. 56–58. et XVI circiter codd. Paris. prob. Turnebo. Eadem lectionis varietas deprehenditur in simili loco Columel. R. R. 7, 5. ubi *porrigi-nem* praeferebant Ursinus coll. Celso de med. 2, 7. 6, 2. Graevius, (in Sylloge Burm. T. 4, p. 295. et ad Iustin. 36, 2.) Keuchen. et Burm. in poet. lat. min. ad Seren. Sammon. de medic. 3, 35. Beckius (v. ad 1, 16.) haec notavit: „Isidorus in cutis vitiis Etym. 4, 8. *Prurigo*, inquit, *vocata a perurendo et ardendo*. Hoc sensu rectissime usurpatur de suibus, quoniam ob prurientem cutem luto volutantur et quibusvis lapidibus ac truncis sese affricare gaudent. Celsus contra 6, 2. *porriginem* describit, ut sit, *ubi inter pilos quaedam quasi squamulae surgunt eaeque a cute resolvuntur; et interdum madent, multo saepius siccae sunt*. At enim vero si paulo post edocearis, *fere id in capillo fieri, rarius in barba, aliquando etiam in supercilio;* qua ratione suibus capillos, barbam, supercilia, affingas? Vetus glossa *porrigo* vertit *πιτυρίασις, πίτυρα τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ*. *Porrigo* autem et *prurigo* differunt tamquam genus et species, quorum haec totum corpus, illud caput tantum afficit."

81. *confecta* 14. *contacta* 48 a m. sec. et Sarisber. quod etiam malebat Marshall, ut commodior esset sensus et apertior. At v. Comm. *compacta* non nemo emend. teste Henninio.

Foedius hoc aliquid quandoque audebis amictu.
Nemo repente venit turpissimus. Accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus et toto posuere monilia collo
Atque Bonam tenerae placant abdomine porcae
Et magno cratere Deam. Sed more sinistro
Exagitata procul non intrat femina limen.
Solis ara Deae maribus patet. Ite profanae!
Clamatur: nullo gemit hic tibicina cornu.
Talia secreta coluerunt Orgia taeda
Cecropiam soliti Baptae lassare Cotytto.
Ille supercilium madida fuligine tactum
Obliqua producit acu pingitque trementes
Adtollens oculos: vitreo bibit ille Priapo

82. *aliud* pro *aliquid* coni. Lubin.

83. *venit* vett. codd. Rigalt. et Pontani, quem vide ad Macrob. Sat. 3, 10. Hoc omnino doctius, quam ut librariis debeatur, et occurrit etiam 7, 29. unde nunc recepi. *fit* pro *venit* 19. 45. *fiat* alii, et *fuit* reliqui: quae omnia ex glossa videntur orta.

86. *bonam Cererem* 16. — *temere* 60. 65.

89. *profani* 71. 73.

92. *iussi* pro *soliti* 46. 48. *Baptae soliti* 20. — *Cotitto* 67. *Cotyto* 74. et cod. Mazarin. bibl. reg. Paris. *Cotyton* 1. 49. 56. 57. 59. *Cotytton* 50. 70. *Cociton* 14. 15. *Coccyton* 16. *Cocithon* 26. *Cochiton* 22. *Cocyton* 10. 11. 17. 19. 20. 21. 23. 24. 25. 27. 45–48. 51. 52. 54. 55. 58. 75. 76. et vel idem vel *Cocciton* et *Cochiton* XXXIV codd. Paris. habent probb. Caldar. et Ach. ut designetur Proserpina vel Ceres, a *Cocyto* fluvio vel a *κωκύω, fleo, lugeo*, sic dicta, in cuius sacris Eleusiniis *διδοῖχοι*, (forte h. l. *baptae*) *taedas* ferentes, saltaverint et Deam lascivis gestibus clamoribusque *lassaverint*. Sed prima syll. vocc. *Cocytus*, *Κωκυτὸς*, *κωκύω*, producitur.

93. *tactum* 2. 3. 5. 17. 19. 20. 21 a m. pr. 26. 47. 58. 61. 62. 67. 70–79. 81. 82. *tinctum* 10. 11. 14. 15. 6. 21 a m. sec. 22–25. 27. 45. 46. 48–57. 59. 60. 64. 65. 66. 68. 69. 80. Sed illud exquisitius est, hoc glossam redolet. *tectum* 63. *factum* legebat Gonsal. ad Petron. p. 271. et 366.

94. *tingitque* suspicari possis coll. Plin. 11, 37. s. 56. *Mulieribus tanta est decoris affectatio, ut tingantur quoque oculi.* Sed praestat vulgata lectio, quia modo praecessit *tactum*, h. e. tinctum.

Reticulumque comis auratum ingentibus implet,
Caerulea indutus scutulata aut galbana rasa
Et per Iunonem domini iurante ministro.
Ille tenet speculum, pathici gestamen Othonis,
Actoris Aurunci spolium, quo se ille videbat
Armatum, quum iam tolli vexilla iuberet.
Res memoranda novis annalibus atque recenti
Historia speculum civilis sarcina belli.
Nimirum summi ducis est, occidere Galbam
Et curare cutem; summi constantia civis,
Bebriaci campo spolium affectare Palati
Et pressum in faciem digitis extendere panem:
Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
Moesta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.
Hic nullus verbis pudor aut reverentia mensae.
Hic turpis Cybeles et fracta voce loquendi

97. *galbina* 1. 48. 70. 75. 76. 82. ut in optimis libris Martialis, Petron. c. 56. 64. et Vopisci, probb. Ferrar. R. V. 3, 22. Scalig. et aliis. *galbana* 10. 11. 14–17. 19–25. 27. 45. 46. 47. 49–69. 71–74. 77–81. Recte, si color hic a galbano, resina ferulae Syriacae, dictus est.

105. Vulgo iunguntur verba *Et curare cutem summi constantia civis.* Mutandam esse distinctionem, bene monet Hein.

106. *Bebriaci campo* 14–17. 19–24. 26. 45. 52. 64. 70. 74–77. 82. *Bebriaci in campo* 10. 25. 27. 46–51. 53–63. 65–69. 71–73. 78–81. — *spolia* 21. — *aspectare* 22.

107. *Expressum* 19. — *in faciem* 14. 15. 25. 45. 46. 47. 49. 50. 56. 57. 58. 60–69. 71–74. *in facie* alii, etiam Hennin. quod probat Hein. ut non iungantur verba *digitis in faciem pressum*, sed *in facie extendere panem pressum.*

108. *in Assyria ph. S. urbe* (Nino, capite imperii Assyriorum et sede regum, a Nino rege, Semiramidis marito, condita) coni. H. Vales. qui tamen praeferebat vulgatum *in Assyrio orbe*, h. e. in Assyria seu in imperio Assyrio.

111. *Hic turpis Cybele est et fracta* cet. 11. probb. Heuninio et Beckio obss. phil. in Iuven. Sat. duas priores p. 55. Illius nota est: „Si quid video, omnino ita legendum, plano sensu: nimirum dolet, Romae tantas invaluisse in moribus corruptelas, ut etiam avide receperint *turpissimam* Deorum Matrem eiusque caerimonias, quae usque adeo

Libertas et crine senex phanaticus albo
Sacrorum antistes, rarum ac memorabile magni
Gutturis exemplum conducendusque magister.
Quid tamen exspectant, Phrygio quos tempus erat iam
More supervacuam cultris abrumpere carnem? [115
Quadringenta dedit Gracchus sestertia dotem

omnem profligaverant verecundiam, ut vel in iis e Veterum memoria repetendis ipsum quodammodo prostituatur ingenium." Huius vero: „Ipsa orationis series videtur hanc lectionem postulare, quia plurima nomina in casu recto sese excipiunt, *libertas*, *senex*, *antistes sacrorum* cet. Sic et *Cybele*, potissimum quum et ipsa *turpis* esset et sacra illius detestanda. Origo autem depravationis duplex esse potuit. Una debetur lectori vel dictanti, pro ratione metri, *hic turpis Cybelest*, quod dum librarius idiota vel oscitans, ut audivit, in album coniecit, in causa fuit, ut τὸ *est* loquor cum Henninio, resolveretur in *s* et adiiceretur τῷ *Cybele*. Altera ex antiquitate critica desumitur et antiquo illo per compendia scribendi more, quando, quoties ultima litera vocis cuiusdam cum prima sequentis eadem erat, ambae in unam ceteris aliquantulum maiorem conflatae sunt: de quo v. Gasp. Scioppii art. crit. p. 61. ed. Amst. 1662." Meo qualicumque iudicio illa lectio ab h. l. prorsus aliena est: nam vox *Hic* non referenda ad Romam, sed, ut v. 110, ad consortium et conventus turpissimorum hominum, qui describuntur v. 84. seq. Vulgata autem lectio non est quod displiceat, modo epith. *turpis* cum *libertas*, non, ut vulgo fit, cum *Cybeles* iungatur.

112. Forte leg. *crine s. p. alto*, ut significetur capitis rotatio, in fanaticis his sacris solennis; de qua v. inf. ad VI, 516.

113. *et* pro *ac* 11. 24. 45.

115. *exspectent* 26. 60. — *quis* 15. quod praestiterit. — *erit* 26.

116. *cultris abscidere carnem* 14. 17. *abscindere* 15. 16. 19–22. 24. 45. 46. 48. 49. 61–69. 71. 72. 73. ut in simili loco Claudiani in Eutrop. 1, 379. 380. *Cymbala ferre licet pectusque illidere pinu, Inguinis et reliquum Phrygiis abscindere cultris*; propter quae verba Plathner h. l. malebat *Phrygiis-cultris*, h. e. testaceis et lapideis. Conf. Comm. ad 6, 514. (ubi verbum *secare*, ut passim, de eadem re adhibetur) et Heyne ad Tibull. 1, 4, 70. Sed *abscindere* glossam redolet, et *abrumpere*, quod in plurimis libris legitur, aptius videri potest, si lapideis, non ferreis, cultris se castraverunt Galli.

117. *Quadraginta* 11. 14–17 a m. pr. 19. 25–25. 45–49. 55. 57. 58. 59. Conf. ad 1, 106.

Cornicini, sive hic recto cantaverat aere.
Signatae tabulae: dictum Feliciter! Ingens
Coena sedet: gremio iacuit nova nupta mariti.
O proceres, censore opus est, an haruspice nobis?
Scilicet horreres maioraque monstra putares,
Si mulier vitulum vel si bos ederet agnum?
Segmenta et longos habitus et flamea sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis,
Unde nefas tantum Latiis pastoribus? unde
Haec tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere atque opibus vir:
Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris patri? Vade ergo et cede severi
Iugeribus campi, quem negligis! Officium eras
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.

118. *cantaverat* 2. 3. 5. 10. 15. 16. 17. 19–21. 26. 46. 48. 56. 61–63. 65–77. 81. 82. *cantaverit* 11. 14. 22–25. 27. 45. 47. 49. 50. 54. 55. 57–60. 64. 66. et duo codd. mss. viri docti in Misc. Obss. crit. Vol. V. T. II. p. 271.

119. *dictum est* 47. 48. 54. 55. *feliciter est* 58.

120. *ingens Coena, sedet: gremio* cet. distinguendum putabat Pithoeus. *ingens Coena: sed et gremio* emend. Lips. Epist. Quaest. 4, 23. At vulgata et distinctio et lectio exquisitior. — *marito* 26.

121. *auruspice* 21. *aruspice* 23. 24. 61. 62. 63. Sed *haruspex* in lapidd. legitur, dictusque non ab *ara*, sed *haruga* sive *haruiga*, hostia in *hara*, stabulo, includi solita, et *inspicienda*, si fides habenda Festo et Donato ad Terent. Phorm. 4, 4, 28.

124. *flammea* 14–17. 19. 21. 22. 24. 58. 61–64. 67–73. *flamea* XXXIII codd. et edd. antt. unde recepi cum Ach. Cf. Comm.

126. *et pater Urbis* MS. Cantabrig. unde Wakefield ad Lucret. 3, 1104. non male emend. *En! pater Urbis* cet.

130. *nec tempora cuspide pulsas* in quodam cod. ms. legit Lipsius, nec improbavit in Epist. Qu. 2, 9. ubi monet, in more militari fuisse, hastis scuta galeamque concutiendi in ira. Hinc leviori mutatione Plathner coni. *nec parmam cuspide pulsas.* Non male! Sed nec vulgata lectio spernenda.

133. *in valle Quirina est* 11. Suspicari etiam possis *in colle*

Quae causa officii? Quid quaeris? Nubit amicus,
Nec multos adhibet. Liceat modo vivere; fient,
Fient ista palam, cupient et in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus haeret,
Quod nequeunt parere et partu retinere maritos.
Sed melius, quod nil animis in corpora iuris
Natura indulget. Steriles morientur, et illis
Turgida non prodest condita pyxide Lyde,
Nec prodest agili palmas praebere Luperco.
Vicit et hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
Lustravitque fuga mediam gladiator arenam
Et Capitolinis generosior et Marcellis
Et Catulis Paullique minoribus et Fabiis et

Quirini, ut ap. Horat. Epist. 2, 2, 68., aut *in colle Quirino* h. e. Quirinali, ut ap. Ovid. Met. 14, 836. Sed vulgaris lectio ex ingenio poetae, non librariorum, profecta videtur.

134. *causa est officii* 22. *c. officii est* 21.

137. *obstat* pro *haeret* 14.

139. *Dii melius* 13. — *in corpore* 2. 3. 5. 10. 14–16. 25. 45–50. 55–61. 63. 66–69. 74. prob. Schurzfl. ut Graeco more dictum sit. *in corpora* 4. 6–9. 17. 19–24. 26. 27. 54. 62. 64. 68. 70–73. 75–77. 81. 82. et tres codd. mss. Nic. Heinsii, qui ad Ovid. Am. 1, 1, 5. hanc lect. recte defendit post Turneb. Advers. 15, 17.

140. *morientur* 10. 14. 15. 17. 19–21. 24. 26. 45. et omnes fere codd. Paris. unde nunc recepi cum Ach. pro vulg. *moriuntur*.

141. abest a 75. *condita pyxide Lyde* 2. 4. 63. 67. 69. 70. 71. 73–77. 81. 82. prob. Turneb. l. l. *condita in pyxide Lyde* 10. 14. 21 a m. sec. 22–24. 49. 60. 65. et cod. viri docti in Misc. obss. crit. Vol. V. T. II. p. 271. *in pyxide condita Lyde* 15. 16. 47. 50. 54–59. 61. 62. 64–66. 68. 72. *nec pyxide c. L.* 16. 48. *nec condita pyxide Lyde* 45. *in condita p. L.* 27. — Plathner laudat. coniect. C. Bachmanni, pro *Lyde* substituentis *lite*, quod medicamenti nomen sit.

146. *Catuli* 75. 76. *Paulique minoribus* 22. 70. 75–77. 81. 82. ut iam emend. Lips. Epist. Qu. 4, 25. In reliquis libris *Paulisque minoribus*, prob. Beck. (v. ad 1, 161.) ut *minores* h. e. nepotes vel posteri (v. Comm. ad 1, 148.) h. l. etiam dicantur *Capitolini*, *Marcelli*, *Catuli* et *Fabii*, quorum gentes in posteris suis semper Romae floruerint.

Omnibus ad podium spectantibus. His licet ipsum
Admoveas, cuius tunc munere retia misit.
Esse aliquid Manes et subterranea regna
Et contum et Stygio ranas in gurgite nigras
Atque una transire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lavantur.
Sed tu vera puta. Curius quid sentit et ambo
Scipiadae, quid Fabricius manesque Camilli,
Quid Cremerae legio et Cannis consumta iuventus,
Tot bellorum animae, quoties hinc talis ad illos
Umbra venit? Cuperent lustrari, si qua darentur
Sulphura cum taedis et si foret humida laurus.
Illuc heu! miseri traducimur. Arma quidem ultra

148. *Admoneas* 46. 48. 50. 54. 60. 64. 73. prob. Calder. et Iunio, qui male haec interpretantur. — *nunc* 26. — *retia servat* 14. *retia pulsat* ex MS. emend. Schegkius ad Vellei. 1, 13.

149. *Esse aliquos* omnes libri praeter 11. v. Exc.

150. *pontum* et *cantum* alii. v. Exc.

151. *vana* pro *una* 16.

152. *Haec* 24. *Nec credunt pueri, qui nondum aere lucrantur* 16. *Nec senes credunt, nec qui nondum aere lavantur* MS. Scriverii, teste ac prob. Crenio in Animadv. philol. P. XIII. p. 19.

153. *quod* 17. 50. 57. 60. 65.

154. *quod* 16. 17. 56. 57. 59. 60. 65. *et quid* 45. — *Fabritius* 21. 23. 24. 27. 57. 60. 64. 65. Sed in marmorr. *Fabricius*, et Graecis Φαβρίκιος dicitur. A *fabricando* nomen huic genti inditum putatur.

155. *Quod* 17. 19. 45. 60. 65.

158. *Sulphura* 26. 60. 65. et optimi codd. Paris. unde hanc scripturam vulgari *sulfura* substitui cum Ach. *sulpura* tres codd. Paris. et sic *sulpur* scribitur in Vatic. cod. Virg. ut *triumpus* et alia eiusmodi vocabula, quibus, convicio aurium flagitante, adspirationem datam esse docet Cic. Orat. c. 48. — *umida* 21. ut *umens*, *umectare*, *umerus* et al. in antt. codd. Cf. Quinctil. Inst. Or. 1, 5. Broekhus. ad Tibull. 1, 4, 44. Drak. ad Sil. 2, 125.

159. *Illic* (in inferis) 21. 22. 23 a m. pr. et MS. Scriverii, prob. H. Vales. Tum maxima distinctio ponenda post *traducimur* et verbum hoc eo sensu capiendum, de quo dixi ad VIII, 17. Sed v. Comm. — *Arma quid ultra — Britannos?* 2. 3. 5. 10. 11. 26. 45–47. 49. 50. 54. 56–58. 60–69. 71–74. et omnes fere codd. Paris. Id recepit Ach. mutata tamen distinctione et lectione; *Illuc heu!*

Litora Iuvernae promovimus et modo captas
Orcadas ac minima contentos nocte Britannos:
Sed quae nunc populi fiunt victoris in urbe,
Non faciunt illi, quos vicimus. Et tamen unus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti sese indulsisse Tribuno.
Adspice, quid faciant commercia! venerat obses.
Hic fiunt homines. Nam si mora longior Urbem
Indulsit pueris, non umquam deerit amator:

miseri traducimur. Arma quid ultra — Britannos; Si, quae nunc p. f. v. in urbe, Non faciunt illi quos vicimus? Sed *illuc* verbis seqq. arctius iungendum est, et *Si* v. 162. in nullo legitur libro sive scripto sive edito.

160. *Littora* scribunt alii. De origine ac propria vi vocis v. Ernesti ad Suet. Tib. c. 40. — *Iuvernae* revocavi e 2. 3. 5. 10. 14. 15. 17. 20. 21. 23–25. 27. 45–51. 54–69. 71–74. 78–81. Ita scriptum ap. Mel. 3, 6. et Ptolem. in cod. Palat. Ἰουερνία; nam in vulgatis libris legitur Ἰουερνία, ut ap. Agathem. 2, 8. *Iubernae* 1. 16. 26. 70. 75. 76. 77. 82. probb. Schurzfl. et Beck. qui hoc nomen, addito duplici digammate, (*FIFEPNH*) effictum putant ex Gr. Ἰέρνη, quo Hiberniae nomine utuntur Aristot. de mundo, Strabo lib. II. et IV. Claudian. cons. Hon. 4, 33. et laud. Stilic. 2, 252. *Invernae* 53. *Vibernae* 52. *Hyverne* 22. in marg. *Hiberniae* 19. *Laverne* 22.

161. *Archadas* 45. *Orchadas* 10. 17. 19–24. 49. 60. 65. Sed in optimis exemplarr. scriptorum Rom. *Orcades* et Graec. Ὀρκάδες dicuntur. — *et* pro *ac* 10. 20.

163. *ipsi* 45. — *vincimus* 21 a m. pr. Post *vicimus* maiorem posui distinctionem. *Attamen* 16.

164. *Zalaces* 17. 21. 24. 52. 70. 75. 76. 81. *Zelates* 23 a m. sec. 26. 49. 55. 60. *Zelaces* 14. 19. 23 a m. pr. *Celates* 10. *Zalaches* 22. *Galaces* 45. *Talaces* 10. *Ielaces* 20. *Galathes* 15. *Galates* 16. *Zelotes* 54. prob. Sabino, qui hos Armeniae populos esse monet. Sed *Zalates* h. l. est potius nomen propr. obsidis.

166. *venerat hospes* 26.

167. *Sic* 4. et ita emend. C. Vales. cuius nota est: *sic fiunt homines*, id est, quamquam non latine, *sic viri fiunt*, et hoc satirice, quum contrarium velit intelligi, *sic pueri effeminantur*, ut X, 304. 305.

168. *nonnumquam* 10. 49. 63. *numquam* 17. 24. Sed verbum *deerit* in duas syllabas contrahendum, ut ap. Virg. Aen. 7, 262. Ge. 2, 200. 235. al.

Mittentur bracae, cultelli, frena, flagellum.
Sic praetextatos referunt Artaxata mores.

SATIRA III.

ARGVMENTVM.

Vmbricius haruspex, quem Cumas migraturum Iuvenalis ad Egeriae usque lucum comitatur, (*v.* 1—20.) *veteri amico ibi discessus sui causas exponit, nimirum Romae* 1) *probos homines contemtu laborare, neque ad honestas artes exercendas praemiis invitari, sed iis potius ad incitas redigi, malos contra et viles gratia atque auctoritate apud omnes, etiam Principes, valere et pravis sordidisque artibus ad summos obrepere honores maximasque opes nancisci;* (21—40.) 2) *spectatissimos esse et felicissimos artis dissimulandi adulandique gnaros, Astrologos, filios, quibus mors parentum sit in optatis, et adulterii, furti aliorumque scelerum conscios;* (41—57.) 3) *gratiosissimos omnium minimeque ferendos esse peregrinos, qui e Syria aliisque Orientis regionibus Romam confluxerint ac prorsus corruperint mores huius urbis, maxime Graecos, homines molles, libidinosos, adulationis omniumque artium peritissimos, qui in divitum se insinuent familiaritatem et quorum ne philosophi quidem dubitent, falsis testimoniis alios ipsosque amicos ac discipulos circumvenire;* (58—125.) 4) *miserrimam esse conditionem pauperis clientis, cui a ditioribus magistratibusque summis praeripiatur sportula, qua vitam sustentaverit;* (126—130.) 5) *servos ac libertinos ditiores esse ingenuis et honoratiores;* (131—136.) 6) *ne homini*

169. *bracae* 23. 24. 45. 46. 48. 49. 55. 59. 61—63. 68. 69. 71. Gr. ἡ βράκα et τὸ βράκος ap. Diodor. 2, 35. Strab. et al. *braccae* alii, eaque scriptura usitatior. *brachae* 47. *bracchae* 27. 60. 65. — *clitellae* coni. Schrader.

170. *Si* 4. *Hic* 61. *Hinc* suspicari possis, h. e. Roma, et *referent*. Sed vulgata quoque lectio bene se habet.

quidem probissimo religiosissimoque fidem haberi, nisi idem sit locuples; (137—146.) 7) *inopes atque tenues male vestitos omnibus ludibrio esse, loco ac sede honoratiori, quam olim occupaverint, a vilissimo quoque, modo dives ille sit, pelli, si filiam alicuius nuptiis ambiant, repudiari, non scribi heredes, a negotiis publicis removeri, neque facile ex egestate atque humili conditione emergere propter insana omnium rerum pretia;* (147—170.) 8) *ambitiosam esse paupertatem, neque pro re ac facultatibus pretiosiores sumi vestes, quum in plerisque contra Italiae oppidis, etsi Romanis ibi legibus moribusque vivatur, nemo ne togam quidem, nedum praetextam, induat, et festis quoque diebus ac publice omnes, summi pariter et infimi, nobiles et ignobiles, eodem habitu conspiciantur;* (171—183.) 9) *ab egenis clientibus non patronis tantum, sed servis quoque, ne aditu ad dominos eorum prohibeantur, quovis die festo aliquid muneri esse dandum;* (183—189.) 10) *neque interdiu vitam periculo vacuam esse, neque noctu somnum capi propter assiduam aedificiorum prolapsionem frequentiaque incendia, et aedibus ardentibus pauperem, qui in summo habitet coenaculo, non curari bonisque, etsi paucis, tamen omnibus, amissis a nemine iuvari, ditioribus contra praesto esse qui subveniant;* (190—222.) 11) *tenebrosas aedes tanti in unum conduci annum, quanti in aliis Italiae oppidis ematur domus cum agro hortoque;* (223—231.) 12) *plurimos pauperes mori morbo ex vigiliis contracto, quum in ea aedium parte habitent, quae vicis proxima sit et ubi continuo curruum, opificum iumentorumque strepitu somnus eorum interrumpatur;* (232—238.) 13) *divites lectica per urbem ferri et tutos in ea etiam legere ac dormire, inopes vero euntes vel a turba populi in vicis premi, concuti et conculcari, vel adeo casu arborum saxorumve, plaustris impositorum, obtritos perire;* (239—267.) 14) *noctu summum esse periculum vel a testis fractis et ex alto coenaculo deiectis,* (268—277.) *vel a iuventute lasciva ac temulenta, quae nocturno tempore per urbem vagari atque*

invalidum quemque obviorum corripere, caedere vel ultro quoque, tamquam iniuria sibi facta sit, accusare soleat; (278—301.) 15) *tantam esse multitudinem grassatorum latronumque, quae ex multis Italiae locis Romam, tamquam ferae et aves ad vivaria, confluxerint, ut vix suppetant catenae ac vincula ad eos, qui capti sint, constringendos.* (302—314.) *Hisce discessus causis memoratis Umbricius poetam valere iubet.* 315—322.

Venustissima Satira, qua Iuvenalis, imaginem Romae civiumque eius vivis coloribus picturus, inducit Umbricium, amicum suum, propter pravitatem morum, Romae vigentium, et varia, civibus ibi imminentia, pericula Cumas migrantem et de iis copiose disserentem. Eam ante oculos habuere *Math. Regnier* in Sat. III. *Nic. Boileau* in Sat. I. et VI. et *Smollet* in libello, quem inscripsit: *a satirical description of London and Bath*, in *the Expedition of Humphry Clinker by the Author of Roderic Random. Lond.* 1771.

Quamvis digressu veteris confusus amici,
Laudo tamen, vacuis quod sedem figere Cumis
Destinet atque unum civem donare Sibyllae.
Ianua Baiarum est et gratum litus amoeni
Secessus. Ego vel Prochytam praepono Suburae. 5

SAT. III.

2. *sedem ponere Cumis* 24.

3. *Destinat* 26. quod arridere potest.

5. *Prochyten* forte scribendum. *Prochitam* 17. 19. 20. 26. ut plerumque *i* pro *y* in MSS. *Prochyte* dicta ἀπὸ τοῦ προχύναι, (v. Serv. ad Virg. Aen. 9, 71.) vel, si Straboni V. p. 247. al. 379. et Plin. 3, 6. fides habenda, *quia profusa ab Aenaria erat*, h. e. terrae motu avulsa et in altum velut proiecta. — *Suburâe* 17. 19—22 a m. sec. 24. 56. 57. 60. 65. 68. 69. 70. 74. 75. 76. *Suburrae* alii, etiam Henniu. qui tamen *Subura* edidit inf. 10, 156. et 11, 51. 141. De orthographia et origine vocis, quae et *Sucura* scribitur, unde dicta tribus *Suburana* (ita legitur in Inscr. v. c. Gruter. p. 104. n. 6. et p. 293. n. 3.) vel *Sucusana* et *Succusana*, v. Quintilian. 1, 7, 28. Adleri Beschr. d. Stadt Rom p. 118. et

Nam quid tam miserum, tam solum vidimus, ut non
Deterius credas horrere incendia, lapsus
Tectorum assiduos ac mille pericula saevae
Urbis et Augusto recitantes mense poetas?
Sed dum tota domus reda componitur una,
Substitit ad veteres arcus madidamque Capenam.
Hic, ubi nocturnae Numa constituebat amicae,
Nunc sacri fontis nemus et delubra locantur
Iudaeis, quorum cophinus foenumque supellex,
(Omnis enim populo mercedem pendere iussa est

Schweigh. ad Appian. b. civ. 1, 58. Varro L. L. 4, 8. *Sacrae,* inquit, *viae pars haec sola vulgo nota, quae est a foro eunti proximo clivo. Eidem regioni adtributa SUBURA, quod sub muro terreo Carinarum. In ea est Argeorum sacellum sextum. SUBURA Iunius scribit ab eo, quod fuerit sub antiqua urbe: cui testimonium potest esse, quod* subest *ei loco, qui terreus* murus *vocatur. Sed ego a pago potius* Sucusano *dictum puto* Sucusam. *Nunc scribitur litera B, non C, pagus Sucusanus, quod succurrit Carmeis.* Festus v. *Subura: Verrius a pago Succusano* (vicino ei Urbis regioni) *dictam ait, itaque appellatam et regionem Urbis et tribum a stativo praesidio, quod solitum sit* succurrere *Esquiliis, infestantibus eam partem Urbis Gabinis, indicioque esse, quod adhuc ea tribus per C literam, non B scribatur.*

6. *et tam solum* 25. 46. 48. 49. 57. 59–61. 63–67.

10. *cum* pro *dum* 25–27. 46–48. 50. 51–59. 61–69. 71–74.— *reda* recte scriptum in quibusdam libris et scriptis et editis, ut in optimis aliorum scriptorum exemplaribus, unde illud pro vulg. *rheda* substitui. v. Comm.

12. *Hic, ubi nocturna Numa constertebat amica* (h. e. cum ea dormiebat) coni. Dorleans. Ego potius vulgatam nunc mutavi distinctionem: *Substitit ad veteres arcus m. Capenam; Hic, ubi n. N. c. amicae. Nunc sacri — supellex. Omnis enim — Camenis: In vallem* cet. Nam lucus hic, qui v. 12 seq. describitur, a *Capena* porta aliquantum aberat, et iungenda verba *Hic, ubi nocturnae — in vallem Egeriae descendimus. Hic* δειχτιχῶς dictum et apte; (*hic, ubi*) nisi narratio forte nimis abrupta videri potest et legendum *Hino* progressi Umbricius et ego *in vallem Egeriae descendimus, ubi nocturnae* cet.

15. *solvere iussa est* 21. 22. 24. ex interpr.

Arbor et electis mendicat silva Camenis)
In vallem Egeriae descendimus et speluncas
Dissimiles veris. Quanto praestantius esset
Numen aquae, viridi si margine clauderet undas
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum? 20
Hic tunc Umbricius, Quando artibus, inquit, honestis
Nullus in Urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est, here quam fuit, atque eadem cras
Deteret exiguis aliquid: proponimus illuc
Ire, fatigatas ubi Daedalus exuit alas, 25
Dum nova canities, dum prima et recta senectus,
Dum superest Lachesi, quod torqueat, et pedibus me

16. *Camoenis* scribunt alii, nescio quare, quum origo vocis prorsus nos lateat et nostra scriptura maiori nitatur auctoritate vett. librorum, quibus tamen parum in his fidendum est, quia diphthongos non exprimunt.

17. *atque speluncas* 22. ut succurratur forte metro, quod ita potius laborat.

18. *Quanto praestentius esset Numen aquae* recte, puto, emend. N. Heins. ad Ovid. Met. 13, 75⁻. et iam ante eum Grang. ad h. l. ubi monet, antiquitatem sub Numa deos credidisse *praesentiores*, h. e. magis propitios, quum nihil natura passa fuisset ab arte. Vulgatam lect. eodem sensu cepit Britan. cuius nota est haec: „*quanto praestantius esset* i. e. excellentius et proinde praesentius, si in natura sua mansisset et non marmore incrustatum esset; ut ostendat, Deos rebus humanis non capi, sed bona sinceraque hominum voluntate gaudere; unde ait Seneca ad Lucil. *Cogita, Deos, quum propitii essent, fictiles fuisse.*“ Ceterum deos propitios ac faventes poetis dici *praesentes*, nota res est. Quamdiu enim speciem divinae naturae ad humanam accommodavit antiquitas, omnem fere vim eius ac potestatem a praesentia deorum pendere credidit. Cf. Cerda et Heyne ad Virg. Ecl. 1, 42. Georg. 1, 10. et Aen. 9, 404. — *Quanto praestantius* (purius suaviusque) *isset Flumen aquae* emend. Wakef. ad Lucret. 1, 231.

19. *cluderet ἀρχαϊκῶς* 17. 19. 20. 22. 26. 27. 48. 51 – 56. 61. 63. 64. 70. 74. 75. 82. Cf. ad Sil. 6, 451. 15, 655. et sup. ad 2, 36. inf. ad v. 131. 7, 26. intpp. Cic. N. D. 2, 39. Heins. ad Valer. Fl. 1, 31.

21. *tum* 22. — *Umbritius* 13. 21. 23. 27. 45 – 47. 49. 56. 61 – 64. 68. 69. Sed Ὀμβρίκιος dicitur Plut. in Galba.

24. *Deterit* 21 a. m. pr. — *ergo* pro *illuc* 26.

26. *recta et prima* 22.

Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.
Cedamus patria: vivant Artorius istic
Et Catulus: maneant, qui nigrum in candida vertunt,
Quis facile est aedem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluviem, portandum ad busta cadaver,
Et praebere caput domina venale sub hasta.
Quondam hi cornicines et municipalis arenae
Perpetui comites notaeque per oppida buccae
Munera nunc edunt et verso pollice vulgi

29. *patriae* 15. — *vivat* 13. 27. 47. 48. 54. 58. et quatuor codd. Paris. — *Arturius* forte rectius 10. 14–16. 19. 21. 26. 27. 45–48. 50. 54. 59–64. 68. 69. 71. 72. 73. *Artariüs* 22. *Arctorius* 49. *Arcturius* 17. 20. 23. 24. 65. *Archturius* 13. — *ast hic* 14.

30. *Catuli* 21 a m. sec. — *nigra* MS. Scriverii. — *vertant* 14.

31. *Quis* pro *Queis* scripsi. v. Drak. ad Sil. , 14. Broekhus. ad Prop. 2, 10, 4. et interpp. Virg. Aen. 1, 65. — *aedes* 6. et ita legendum, si Grammaticis fides habenda, qui docent, *aedem* constanter dici templum aedificiumve sacratum aut inauguratum, *aedes* vero domum privatam. Iis adstipulantur Gesner. in Thes. et Bentl. ad Horat. Epist. 2, 2, 90. (qui magno eruditionis apparatu hoc discrimen tuentur, quod etiam observavit poeta noster 7, 37. et 40.) nec non Ruhnken. ad Vellei. I, 11. et Hein. qui monet, *aedem* h. l. etiam de templo accipi posse et in num. sing. proprie cellam dici et, quia deorum templa primum una tantum cella constiterint, huc translatam esse significationem. Illius tamen discriminis non semper rationem fuisse habitam, ne a scriptoribus quidem seculi Augustei, contendunt Iani et Mitscherl. ad Horat. Od. 1, 30, 4.

33. *dominis* suspicari possis. Sed doctior est vulgata lectio.

34. *ii* pro *hi* 22. *hic* 61. idque coni. Britan. ut sensus sit: cornicines fuere et Romae et in municipiis. Male!

36. *vulgus* 1. 2 in interstitio, 4. 17. 22. 48. 51. 55. 70. 75. 76. 82. et VII codd. Paris. iique optimi, Alex., Mazarin. a p. m., Thuan. I. II., Fauch., Colbert. et alii. Vetus scholion est: „ab his populus occiditur, quos ante populus iubebat occidi.“ Immo *vulgus* scil. gladiatorum, h. e. omnes gladiatores sine discrimine. Sed haec quoque ratio dura est; nec munerarius, sed populus, pollice verso occidit vel occidi iubet gladiatores. *vulgi* 2. 3. 5. 10. 11. 14. 15. 16. 19–21. 23–27. 45–47. 49. 50. 56–69. 71–74. 81. et XXX codd. Paris. Cf. Comm.

Quem libet occidunt populariter: inde reversi
Conducunt foricas; et cur non omnia? quum sint,
Quales ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna iocari.
Quid Romae faciam? Mentiri nescio: librum,
Si malus est, nequeo laudare et poscere: motus
Astrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec possum: ranarum viscera numquam
Inspexi. Ferre ad nuptam, quae mittit adulter,
Quae mandat, norunt alii: me nemo ministro
Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tamquam
Mancus et exstinctae corpus non utile dextrae.
Quis nunc diligitur, nisi conscius et cui fervens
Aestuat occultis animus semperque tacendis?
Nil tibi se debere putat, nil conferet umquam,
Participem qui te secreti fecit honesti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accusare potest. Tanti tibi non sit opaci
Omnis arena Tagi quodque in mare volvitur aurum,
Ut somno careas ponendaque praemia sumas
Tristis et a magno semper timearis amico.
Quae nunc divitibus gens acceptissima nostris
Et quos praecipue fugiam, properabo fateri,

37. *Quem libet* 2. 3. 5. 10. 11. 14–17. 19–21. 23. 24. 26. 27. 45–50. 54. 55. 57. 59–69. 71–74. 77. 81. *Quum* vel *Cum libet* 1. 25. 56. 58. 70. 75. 76. 82. *Quidlibet* 22.

44. *in viscera* 24. 45.

45. *misit* 19.

46. *mandant* 26. 74. — *norint* 48. 61–63. 66–69. 71. 72. 75. forte rectius. — *magistro* 13.

47. *comes haereo* 26.

48. *exstincta* 48. *exstincta c. n. u. dextra* praestiterit. *existens corpus* legit Honorius Augustod. Praef. ad lib. IV. de philosophia mundi.

49. *semper* pro *fervens* 26.

50. *viciis* pro *animus* 22. ex glossa.

51. *conferat* 12.

52. *Qui te participem* 22.

53. *in tempore* 45.

54. *Ut careas somno* 22. — *horrendaque praemia* coni. Schrader.

57. *tenearis* 24. *metuaris* 11. *vereare* 21.

58. *Quae non — nostris?* 27. 46. 47. 48. 54. 58.

Nec pudor obstabit. Non possum ferre, Quirites,
Graecam urbem: quamvis quota portio faecis Achaei?
Iam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes
Et linguam et mores et cum tibicine chordas
Obliquas nec non gentilia tympana secum
Vexit et ad Circum iussas prostare puellas.
Ite, quibus grata est picta lupa barbara mitra.
Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus aut Alabandis,
Esquilias dictumque petunt a vimine collem,

61. *Achaeae* 23. 24. 25. 45–50. 54. 57–69. 71–73. 77. *Achivae* 10. 11. 15. 16. 19. 20. 21. 26. *Achaei* 14. 17. 22. 55. 56. 70. 74–76. 82–84. et duo codd. Paris. quod recte probarunt Schrader et alii. Cf. Comm. *Quamvis quota portio faecis Achaeae Iampridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes* interpungebat H. Vales. hoc sensu: quamvis Syri Antiochenses, qui parva Graecorum sunt portio, iam pridem Romam civibus et vitiis suis impleverint.

62. *Nam* 16. — *in Tiberim Syrus* 11. 20. 21. 26. 27. 45–48. 50. 54–60. 64. 65. et IX MSS. Paris. sed *Syrius* emend. Britan. ut metro consuleret. *Tyberim* multi, et *Tibrim* 21. *Thybrim* suspicarer, quae doctior vocis forma est, ex Gr. *Θύμβρις* et *Θύβρις*, si in epico poeta versarer aut lyrico.

63. *tubicine* 23.

67. *trechedipna* 1. 28. 69. 70. 74–77. 81. 82. *rechedipna* 14–17. 20. 49. 61–63. 66. 67. 71–73. et XXXIV codd. Paris. (quod mihi paene videtur incredibile) unde recepit Ach. cuius nota est: „Quid sibi velit illa vox *rechedipna* et unde veniat, me nescire ingenue fateor; sed ex vett. glossis colligere licet, eam significare vestimentum in gymnasiis usitatum et peregrinum. Ita ordo et sensus: sumit *rechedipna*, vestimenta palaestrica, et fert collo *niceteria*, signa infamis suae victoriae." *recedimna* 46. 48. *recidimna* 27. 47. 51. 55. 57. 58. prob. Calder. Alii alia, minus probabilia. *chirodita* male coni. Sabin. ex Gellio.

69. 70. in 22. ita coaluere: *Hic alta Sitione, ast hic trallibus aut alabandis.* Cf. ad 2, 24.

70. De hiatu h. l. v. ad 1, 151. et conf. loc. sim. Virg. Aen. 1, 1[illegible].

71. *Esquilias* optimi libri, ut et meliores Livii, Plinii, Ovidii, Cicer. et al. *Exquilias* 23–25. 45. 56. 57. 59. 60. 65. 72. rectius, si mons ita dictus est ab *excubiis*,

Viscera magnarum domuum dominique futuri.
Ingenium velox, audacia perdita, sermo
Promtus et Isaeo torrentior. Ede, quid illum
Esse putes? quem vis hominem, secum adtulit ad nos:
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, schoenobates, medicus, magus: omnia novit.
Graeculus esuriens in coelum, iusseris, ibit.
Ad summam, non Maurus erat neque Sarmata nec Thrax,
Qui sumsit pennas, mediis sed natus Athenis.
Horum ego non fugiam conchylia? Me prior ille
Signabit? fultusque toro meliore recumbet
Advectus Romam, quo pruna et cottana vento?
Usque adeo nihil est, quod nostra infantia coelum

quas Romulus, Tatio Sabinorum regi diffisus, ibi habuit. v. Ovid. Fast. 3, 245. ibique interp. *Aesquilias* 27. 46 – 50. 58. 61 – 64. 66–68. 71.73. Sic et variant Graeci. *Ἠσκυλίνος λόφος* et *Ἠσκυλίνη πύλη* ap. Strab. V. p. 231. *Ἐσκυλ.* et *Ἰσκυλ.* ap. Dionys. Halic. *Αἰσκυλ.* ap. Plut. in Sulla p. 455. D. Hinc *Esquyliae* saltem dicendae.

75. *quemvis* vulgo una voce scribitur. — *tulit* 19.

76. *geometra* 21. 26. et quidam MSS. Paris. *geometer* 11. 13. 15. 16. 19. 20. 27. 31 b. 32. 45. 47. 54. 58. et XVI codd. Paris. Duae syll. priores vpc. *geometres* (*γεωμέτρης*) per synaeresin s. *συνίζησιν* in unam contrahendae. Cf. ad Sil. 2, 353. 3, 16. 495. al.

78. *esuriens coelum si iusseris* 47. 55. *e. in coelum si iusseris* 45. 54.

79. *nec Sarmata* 27. 46. 48. 49. 61 – 63. 68. 71 – 74. 77.

80. *pennas sumsit* 21. *pinnas* 8 a m. pr. — *Achivis* 8 a m. sec.

81. *concilia* coni. non nemo teste Plathnero. *convivia* malebat Schrader, et mox *Coenabit* pro *Signabit*. Sed quis sibi persuadeat, haec ita a librariis corrupta esse?

82. *Signavit* 14. 22 a m. pr. *Signa dabit* (h. e. imperabit modum bibendi, rex s. magister bibendi erit) coni. Plathner, quoniam h. l. de convivio agatur. Sed sermo quoque est de aliis rebus. — *recumbit* 14. 16. 26.

83. *cottana* 3. 23 a m. pr. 24. et quinque codd. Paris. iique optimi, ut et legitur ap. Plin. 13, 5. s. 10. Athen. 3, 88. 9, 34. et Hesych. quos sequutus sum. Cf. Comm. *cottona* 26. 70. et quidam codd. Paris. *cotana* 11. *coctana* 2. 5. 10. 19 – 22. 23 a m. sec. 25. 27. 46 – 48. 50. 54. 56–59. 64. 65. 81. et plerique codd. Paris. *coctona* 14. 15. 17 a m. sec. 49. 55. 61–63. 65–74. 77. 82.

Hausit Aventinum baca nutrita Sabina?
Quid, quod adulandi gens prudentissima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus aequat
Herculis, Antaeum procul a tellure tenentis?
Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
Haec eadem licet et nobis laudare: sed illis
Creditur. An melior, quum Thaida sustinet, aut quum
Uxorem comoedus agit vel Dorida nullo
Cultam palliolo? Mulier nempe ipsa videtur,
Non persona loqui: vacua et plana omnia dicas
Infra ventriculum et tenui distantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic

85. *Aventinum* pro vulg. *Aventini* recepi ex 10. 21. 22. 23 a m. pr. e MS. Cantabr. quem laudavit Wakef. ad Lucret. 2, 1038. et ex quibusdam codd. Paris. — *baca* pro *bacca* recepi ex 17. 21. 22. 63. 68. prob. N. Heins. ad Sil. 3, 596. 8, 154. 15, 535. quibus locis Drakenb. monet, utroque modo scribi posse, non deesse tamen, qui ita distinguant, ut *bacca* sit fructus arboris, *baca* vero gemma s. unio. Utrumque in antiquiss. codd. mss. plerumque *baca* dicitur, ut *belua, anulus* et al. nam literae non geminari solebant a vett. Romanis. Cf. ad 4, 121. Origo tamen vocis ignota est.

90. 91. v. Excurs. ad h. l.

92. *illi* emend. Schrader. quod non necesse est: nam *gens* v. 89. est nomen collect., et cur numeri permutatio nos offendat? *sed illis Creditur, an melior cum Thaida sustinet* cet. in omnibus fere libris interpungitur. At v. Comm.

93. *hic melior* coni. Schrader. — *at quum* 47. 58. *an quum* 25. 45. 46. 49. 50. 54 - 57. 60. 64. 65. Non male.

94. *agat* 47. 58. Plathner et, quem is laudat, Aug. Buchnerus non intelligebat, cur Doris *nulla* palliolo culta dicatur, quum tamen Graecula notetur Graecisque propria fuerint pallia. Hinc ille pro *nullo* coni. *molli*, h. e. Coo; hic vero *pullo*, quod pulla vestis propria servis, et Doris sit ancillae nomen, quale servis a patria detur. Sed v. Comm.

95. *namque* pro *nempe* 46. 49. — *ipse* pro *ipsa* 16. 60. 65.

96. *vacua omnia planaque dicas* 45. 46.

97. *et* abest ab 46. 49.

98. *Nec tantum* 16. et ita coni. Schrader. — *ille* 61. Videtur potius legendum *illinc*. v. Comm.

Aut Stratocles aut cum molli Demetrius Haemo.
Natio comoeda est. Rides? meliore cachinno
Concutitur: flet, si lacrumas conspexit amici,
Nec dolet: igniculum brumae si tempore poscas,
Accipit endromiden: si dixeris, aestuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior, qui semper et omni
Nocte dieque potest alienum sumere vultum,
A facie iactare manus, laudare paratus.
Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.
Praeterea sanctum nihil est et ab inguine tutum;
Non matrona laris, non filia virgo, neque ipse
Sponsus levis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum si nihil est, aviam resupinat amici.

99. *Hemo* 20. *Hoemo* 19. 45. 61 – 63. 66. 67. 70. 74. *Oemo* 49. 56. 57. 72. *Emo* 58. 60. 65. Cf. ad 6, 198.

100. *meliore cachinno* in MS. Cantabr. verissime atque longe elegantissime legi, et vulgatum *maiore cachinno* ex glossemate procul dubio ortum esse, monuit Wakef. ad Lucret. 1, 918. et 5, 705.

101. *aspexit* 45. 63 – 65. 68. 69. 74.

103. *endromeden* 22. Suspicabar olim *endromiden* pro vulg. *endromidem*, et nunc recepi cum Ach. qui hanc scripturam invenit in sex codd. Paris. et quidem optimis, Alexandr., Put., Mazarin. et aliis.

105. *aliena sumere vultum A facie* emend. Markland.

107. *recte* 24. 26. *bene minxit* 45. *lectum minxit* corrig. Ianus Parrhas. Epist. 36. et C. Vales. ex Horat. Sat. 1, 3, 90. Verum ibi de ebrio agitur.

108. *in verso* 45. — *aerea* 16.

110. *nec ipse* 22. 45.

111. *adhuc laevis* 14. *adhuc levis* 17. *levis* 17. 27. 56. *laevis* al. Sed v. ad 2, 12.

112. *ast* pro *est* 49. — *aulam* 1. et edd. recentt. 10. 11. 13 – 17. 19 – 27. 45 – 50. 51 – 60. 62 – 69. 71 – 74. 77. XXXV codd. Paris. et antiquiss. MS. Memmii teste ac prob. C. Valesio; quod magnopere torsit interpretes. Britannicus exponebat: *aulam*, omnia, quae in domo sunt, *resupinat*, evolvit et evertit, scrutans secreta domus ac domini; C. Valesius: domum evertit, omnia susque deque vertit, pervertit, perturbat, ut ap. Accium in Antigona: *Quid agis? perturbas rem omnem ac resupinas, soror.* Curio *aulam* pro *olla* dictam putabat, quemad-

Scire volunt secreta domus atque inde timeri.
Et quoniam coepit Graecorum mentio, transi
Gymnasia atque audi facinus maioris abollae.
Stoicus occidit Baream, delator amicum
Discipulumque senex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.
Non est Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
Protogenes aliquis vel Diphilus aut Erimarchus,
Qui gentis vitio numquam partitur amicum.
Solus habet. Nam quum facilem stillavit in aurem
Exiguum de naturae patriaeque veneno,
Limine submoveor: perierunt tempora longi
Servitii. Nusquam minor est iactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis hic meritum, si curet nocte togatus
Currere, quum Praetor lictorem impellat et ire
Praecipitem iubeat dudum vigilantibus orbis,

modum *Aululariae* Plauti nomen acceperit ab Euclionis *aula*, h. e. olla argenti plena et defossa, ut sensus sit: ollam pecuniae plenam ac defossam evacuat et vertit. Nota Ach. est: „vel *aviam* servandum, vel, si *aulam* reposueris, quiddam obscoenius adhuc inesse sub his verbis fatearis necesse est: nam et de salacitate Graeculi quaestio est, et verbum *resupinat* satis indicat quid sit intelligendum.“

113. Hic versus Rigaltio collocandus videbatur post v. 115. Sed aptissimus, ni fallor, est loco, quem obtinet, et menti poetae. *Esse volunt* malebat Schrader.

114. *Sed* 22. — *quando coepit* 46. 48. 49. 56. 57. 59. 60. 65.

118. *penna* 10. 11. 17. 19–29. 45–50. 51–59. 71–74. 77. Nil interest. Cf. ad 4, 149. et inpr. 14, 76.

120. *Erimarchus* 23. et antiquiss. codd. Paris. unde illud recepi praeeunte Ach. *Erimachus* 21. *Erimacus* 17. *Erymanthus* 24. 74. *Erimanthus* 10. 15. 26. 27. 46–48. 55. 59–63. 66–69. 71–75. 77. *Erimantus* 19. 20. 22. 25. 50. 51. 5–8. 64. 65. *Hermarcus*, *Hermarchus*, *Herimarchus*, *Herimantus*, *Helimachus* et *Climanthus* alii.

122. *nam tum* 26. — *stillabit* 14.

125. *nunquam* 14. 77.

127. *curret*, *currit*, *currat* al.

129. *dudum iubeat* 19. 20.

Ne prior Albinam et Modiam collega salutet? 130
Divitis hic servi claudit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione Tribuni
Accipiunt, donat Calvinae vel Catienae,
Ut semel atque iterum super illam palpitet: at tu,
Quum tibi vestiti facies scorti placet, haeres 135
Et dubitas alta Chionen deducere sella.
Da testem Romae tam sanctum, quam fuit hospes
Numinis Idaei: procedat vel Numa, vel qui
Servavit trepidam flagranti ex aede Minervam:
Protenus ad censum, de moribus ultima fiet 140
Quaestio. Quot pascit servos? quot possidet agri
Iugera? quam multa magnaque paropside coenat?
Quantum quisque sua nummorum servat in arca,
Tantum habet et fidei. Iures licet et Samothracum
Et nostrorum aras; contemnere fulmina pauper 145

130. *Nec* quidam libri. — *Alpinam* 20. — *aut Modiam* 17. 19. 20. 46. 48. 49. 57. 61–63. 66–69. 71–74.

131. *claudet* 49. 58. *claudat* 45. *cludit* al. Cf. sup. ad v. 19.

134. *illa* 15. — *ac tu* 19.

135. *bene* pro *tibi* 22.

136. *Chionen* recepi pro *Chionem* ex 56. 60. 61. 65. 70. 74. *Chyonem* 24. *Clionem* 21. *Cionem* 22. — *cella* pro *sella* coni. Farnab. et Pignor. de serv. p. 137. 281. coll. inf. 6, 122. idque expressit Bahrdt. Sed *cellae* meretricum non *altae* esse, neque hae *deduci* inde solebant. *arcta sella* vel *cella*, quippe quae magis deceat scorta sordida ac famelica, emend. Chimentellus de honore bisellii c. 24. p. 122. At v. Comm.

139. *tepidam* 45. et ita corrig. Iac. Nic. Loensis Miscell. Epiphyll. 9, 2. languidum substituens verbum acuto ac satirico.

140. *Protenus* scripsi pro *Protinus*. v. ad 12, 102. et Heyne ad Virg. Ecl. 1, 13. Ge. 4, 1. et Aen. 3, 416. 5, 485. 9, 337.

141. *Quot servos pascit* 11. 13.

142. *magna multaque* 24. — *parapside* vel *parabside* 2. 3. 5. 10. 11. 12. 14–17 a m. pr. 21–23. 25. 33. 34. 47. 54. 55. 58. et XXXI codd. Paris. prob. Lubino, Turnebo et Schradero. *Parapsis quadrangulum et quadrilaterum vas, id est, paribus absidis*, Isidor. in Orig. Cf. Hesych. et du Fresne Glossar. lat. barb. T. II. p. 151.

144. *iuret* 15. 24. Ita legendum esse indubie, putabat H. Vales.

145. *flumina* 13. 21 a m. pr. 22 a m. pr.

Creditur atque Deos, Dis ignoscentibus ipsis.
Quid, quod materiam praebet causasque iocorum
Omnibus hic idem, si foeda et scissa lacerna,
Si toga sordidula est et rupta calceus alter
Pelle patet; vel si consuto vulnere crassum
Atque recens linum ostendit non una cicatrix?
Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quam quod ridiculos homines facit. Exeat, inquit,
Si pudor est, et de pulvino surgat equestri,
Cuius res legi non sufficit, et sedeant hic
Lenonum pueri quocumque in fornice nati.
Hic plaudat nitidi praeconis filius inter
Pinnirapi cultos iuvenes iuvenesque lanistae.
Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
Quis gener hic placuit censu minor atque puellae
Sarcinulis impar? quis pauper scribitur heres?
Quando in consilio est Aedilibus? Agmine facto
Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi; sed Romae durior illis
Conatus: magno hospitium miserabile, magno
Servorum ventres et frugi coenula magno.
Fictilibus coenare pudet, quod turpe negavit
Translatus subito ad Marsos mensamque Sabellam
Contentusque illic veneto duroque culullo.

147. *materiem* 21. — *causamque* 21. 22.

149. *si rupta* 26. — *calceus alter* vel *alte* coni. Schrader.

150. *patet: si consuto de vulnere* 21.

151. *Aut* 46. 48.

157. *plaudet* 15. — *intra* 19. 20.

158. *iuvenemque* 12. 17. 20. 23. 45.

159. *Sic placitum* 24.

160. *plaudit* 22. — *censum* 19.

162. *concilio* 22.

163. *tenues olim* 11.

165. *ipsis* 19. 20.

168. *Camillus* pro *negavit* 21 a m. pr. *negabit* emend. Grang., Ferrar. Elect. 2, 9. et Schrader, ut haec verba generaliter intelligantur. Sed eam ob causam non sollicitanda lectio vulgata. v. Comm. *negabis* coni. H. Vales. Non male!

170. *Contentus* 15. *Conteotusque — cucullo* malebat Schra-

Pars magna Italiae est, si verum admittimus, in qua
Nemo togam sumit, nisi mortuus. Ipsa dierum
Festorum herboso colitur si quando theatro
Maiestas tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, quum personae pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans;
Aequales habitus illic similesque videbis
Orchestram et populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicae summis Aedilibus albae.
Hic ultra vires habitus nitor: hic aliquid plus,
Quam satis est, interdum aliena sumitur arca.
Commune id vitium est. Hic vivimus ambitiosa
Paupertate omnes. Quid te moror? Omnia Romae
Cum pretio. Quid das, ut Cossum aliquando salutes?
Ut te respiciat clauso Veiento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.
Plena domus libis venalibus. Accipe et istud

der. Multum praestat emendatio H. Valesii *Contentusque illic Veneto duroque culullo*. Hanc recepi; sed *veneto* reposui pro *Veneto*. v. Comm.

171. *est* non exstat in 15. et 25.

172. *sumsit* 13. *subiit* 22 a m. pr.

173. *aliquando* 15.

177. *similemque* 11. 15. 23–25. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et IX codd. Paris.

181. *aliena interdum* 10.

185. *recipiat* 26. *conspiciat* 19. — *cluso* 17. Cf. ad 2, 36. et 5, 19.

186. *amanti* 11. Male. Sed forte reponendum *amatus*, ut sensus sit: si vel *ille* servus s. puer *amatus*, domino dilectus, *barbam*, vel *hic crinem* ponit; *plena domus libis*, multa a clientibus munera mittuntur servis, ut scil. eorum et per illos dominorum gratiam sibi concilient. Vulgata lectio expeditu difficilior, maiorque h. l. vis inest, si plures servi eiusdem domus variisque occasionibus captandi sunt donis.

187. *libris* 9. (sed addita glossa *panibus*) 14. 17 a m. pr. 78. 81. et X codd. Paris. *libis venalibus* (h. e. quae a servis venduntur, peculium inde sibi comparaturis) 9–17. 19–27. 45–50. 54–74. 77. *libis genialibus* (ut 4, 66. et 10, 334.) 75. 76. 82. Non male! Sed illud servis aptius videtur, et communis fere omnium librorum lectio est, quam librariis deberi vix crediderim. — *illud* 10–17. 19–25. 27. 45–47. 49. 50. 54–58. 60. 61. 63. 65–67. 78. 81.

Fermentum tibi habe: praestare tributa clientes
Cogimur et cultis augere peculia servis.
Quis timet aut timuit gelida Praeneste ruinam,
Aut positis nemorosa inter iuga Volsiniis aut
Simplicibus Gabiis aut proni Tiburis arce?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte sui. Nam sic labentibus obstat
Villicus et, veteris rimae quum texit hiatum,
Securos pendente iubet dormire ruina.
Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus. Iam poscit aquam, iam frivola transfert
Ucalegon; tabulata tibi iam tertia fumant:
Tu nescis. Nam si gradibus trepidatur ab imis,
Ultimus ardebit, quem tegula sola tuetur
A pluvia, molles ubi reddunt ova columbae.
Lectus erat Codro Procula minor, urceoli sex,
Ornamentum abaci, nec non et parvulus infra

188. *praestant* 10. 12–14. 17. 19. 21–25. 27. 45–48. 50. 54. 55. 57–67. 72. 73. et codd. Paris. tantum non omnes; unde hoc recepit Ach. *praestantque* 23 a m. sec. *et praestant* 15.

192. *parvi Tiburis* 16.

193. *incolimus* 22.

194. *si* 61. 63. 66. 67. 74.

195. *cum texit* ex 14. 17 ad marg. 20. 22. 27. 45. 49. nunc recepi pro vulg. *contexit*, quia sic et oratio et sententia fit concinnior. Ita legendum et ipse iam dudum suspicatus sum, et existimarunt H. Vales. aliique, etiam Hein. qui tamen aliis locis tali orationis forma non offenditur. Ex codd. Paris. nihil notatum esse ab Ach. mireris.

196. *Securus* 27. 47. 48. 57. 59. 60. 65. — *dormire iubet pendente ruina* 11. 14. 24.

197. *multa incendia; multi Nocte metus* non male emend. Schrader, ut de Roma sermo sit, ad quam verba et praecedd. et seqq. spectant. Refragatur Hein. qui haec adnotavit: „Valgata multis nominibus praeferenda. Dicit Umbricius, domicilium quaerendum esse, ubi nulla incendia metuenda, nulla pericula noctis. Iam adiiciendum erat: hic Romae talia semper metuenda; sed ea omittit poeta, qui brevitatem amat, et statim pergit: *Iam poscit aquam* etc., quasi cum maxime incendium videret.“

198. *aquas* 24.

202. *pluviis* 24.

203. *Cordo* 49. v. ad 1, 2.

Cantharus et recubans sub eodem marmore Chiron; 205
Iamque vetus Graecos servabat cista libellos
Et divina opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus: quis enim negat? et tamen illud
Perdidit infelix totum nihil: ultimus autem
Aerumnae cumulus, quod nudum et frustra rogantem 210
Nemo cibo, nemo hospitio tectoque iuvabit.
Si magna Asturii cecidit domus: horrida mater,

205. *et recubans sub eo de marmore Chiron* emend. C. Vales. ut *sub eo* scil. cantharo dictum sit pro in eo aut in pede eius marmoreo, in quo Chiron iaceat sopitus vino, ut in altero ap. Plin. XXXIII, 12. satyrum in phiala gravatum somno collocavisse verius quam caelasse dictus sit Stratonicus. *echinus* pro *Chiron* coni. Manso, cuius nota est: „Pauperi Italo abacum marmoreum lubenter concedimus, non item marmoream statuam; inter vasa etiam, quae, coenae et coenantibus inservientia, supra mensam collocantur et infra, sive medios inter urceolos et cantharos marmorea Chironis effigies locum suum tueri vix potest; et semihomo Centaureus muneri officioque imposito parum convenit. Noster ante oculos habuit Horat. Sat. I, 6, 116 seq. *Echinus* autem fuit vas aliquod, sive figlinum, sive aeneum, ignobilius et a similitudine cum animali marino eiusdem nominis dictum. Cf. Cruq. eiusque Schol. ad Hor. l. l. et Alberti ad Hesych. v. *ἐχῖνοι*." Sed verbum *recubare* vasi non satis convenire, vocesque *echinus* et *Chiron* nimis differre videntur.

207. *Opiti* 21. *Apici* auctor vet. Glossar. bilinguis, ab H. Stephano editi: *Apicus*, *ὀπικιστὴς*, *ὡς Ἰουβεναλίος*. *Epici* (i. e. Homeri) coni. Is. Voss. Cf. Burm. et Anthol. T. I. p. 357.

208. *Cordus* 8 a m. sec. et 49. v. ad 1, 2. — *neget* 11. Non male.

209. *nil* 61–63. 68. 71–74.

210. *ac* pro *et* 10. 12. 23. 45. — *frustra* 10. 12. 17 a m. pr. 19. 20. 21 a m. pr. 22 a m. pr. 24. 44–47. 49. 64. 65. 68. 69. 74. et XXXIII codd. Paris. unde restituit Ach. Vetus scholion est: „*frustra*, sine causa; aut *frusta*, i. e. panem." Posterius unice verum, illud ab h. l. alienum est, certe languet: nam eum *frustra* rogare, quem nemo iuvat, per se intelligitur. Cf. Martial. 11, 28, 3. et 3, 40. ubi v. Rader.

211. *iuvabat* 16. 19. 25. 27. 56. 57. 59. 66.

212. *Asturici* 2. 4. 75–82. *Arturici* 21 a m. pr. 22 a m. sec. *Asturii* 15. 16. 23. 45. 55. 65. quod nunc recepi suadente Manso. *Asturi* 14. 17. 19. 20. *Astarì* 74. *Arturii* 3. et ita coni. Farnab. coll. v. 29. *Arcturì* 5. 50. *Arturi* 26. 46. 48. 56. 58–60. 64.

Pullati proceres, differt vadimonia Praetor.
Tunc gemimus casus Urbis, tunc odimus ignem.
Ardet adhuc, et iam occurrit, qui marmora donet,
Conferat impensas. Hic nuda et candida signa,
Hic aliquid praeclarum Euphranoris et Polycleti,
Haec Asianorum vetera ornamenta Deorum,
Hic libros dabit et forulos mediamque Minervam,

65. 70. *Arcturi* 25. 27. 28. 47. *Arthuri* 24. *Archturi* 13. *Acturi* 10. *Astyrii* 49. 54. 57. 61–63. 67–69. 71. 73. *Assyrii* 72. *Osturici* 22 a m. pr. *Ostorii* suspicabatur Pulman. et noti sunt e Tacito P. Ostorius Scapula, M. filius eius, et Ostorius Sabinus. Sed talia in ambiguo relinquenda.

214. *geminus* 15. 16. 45–48. al. — *urbis casus* 46. 47. 50. — *ignes* 24.

215. *etiam* 14. — *iamque* pro *et iam* 22 a m. sec. — *currit* 45. *accurret* 16. *occurrit* 10. 12. 21–27. 46–50. 54. 55. 57–60. 63–69. et omnes codd. Paris. unde nunc revocavi cum Ach. *Occurrere*, ut φθάνειν et ἐπαντᾶν s. κατυντᾶν τινὶ vel εἰς, ἐπί et πρός τι, significat venire, advenire et occurrere vel in tempore, vel subito et inexspectato. v. ad Liv. XXI, 61. pr. Ern. ad Suet. Cal. 39. Graev. et Oudend. ad Suet. Cal. 26. *accurrit* rel. codd. et edd. quod passim substituerunt librarii, vim verbi *occurrere* ignorantes. — *donat* 12. 45. *domet* 47. 50.

218. *Haec Asianorum* 1. 8. 11. quorum magna est auctoritas. Ita significantur simulacra deorum aliaque templorum ornamenta, et quidem *vetera*, variis temporibus ex Asia Romam deportata. *Hic* suspicari possis pro *Haec:* sed utriusque sexus studium et opera designari videtur. *Fetasianorum* 17. *Phecasionorum* 23 a m. pr. *Fecasianorum* 8 a m. sec. 14–16. 19. 22. 45. *Faecasianorum* vetust. Voss. Leid. vet. Oxon. et Schol. ined. teste Burm. ad Anthol. lat. T. I. p. 608. *Phecasianorum* 10. 20. 23 a m. sec. 24. 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 77. *Phaecasianorum* 81. prob. Hein. idque revocavit Ach. qui in omnibus codd. Paris. *phaecasianorum* vel *fecasianorum* exstare dicit. Hos putant esse deos Graecorum *phaecasiis* indutos; unde forsan *Phaecasiatorum* rectius scriberetur. *Φαικάσιον* rustici Atticique calceamenti genus, a quo et *Phaecasii* dicti sacerdotes Atheniensium et Alexandrinorum. Cf. Hesych. h. v. Polluc. 7, 22. Appian. b. civ. 5, 11. et 76. Plut. vit. Anton. p. 930. Petron. 67. et 82. (*in exercitu vestro phaecasiati milites ambulant*) Sen. ep. 113. et de benef. 7, 21. Heins. ad Ovid. A. A. 3, 271. Turneb. Advers. 10, 7. et 27. Baldnin. de calc. c. 19.

Hic modium argenti. Meliora ac plura reponit
Persicus orborum lautissimus et merito iam
Suspectus, tamquam ipse suas incenderit aedes.
Si potes avelli Circensibus, optima Sorae,
Aut Fabrateriae domus, aut Frusinone paratur
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
Hortulus hic puteusque brevis nec reste movendus
In tenues plantas facili diffunditur haustu.
Vive bidentis amans et culti villicus horti;
Unde epulum possis centum dare Pythagoreis.
Est aliquid, quocumque loco, quocumque recessu
Unius sese dominum fecisse lacertae.

Plurimus hic aeger moritur vigilando: sed illum
Languorem peperit cibus imperfectus et haerens
Ardenti stomacho. Nam quae meritoria somnum
Admittant? Magnis opibus dormitur in Urbe:
Inde caput morbi. Redarum transitus arcto

220. *modulum* (h. e. modum) *argenti* coni. Plathner coll. v. 310. Hor. Sat. 2, 6, 1. et ep. 1, 7, 98. — *ac* pro *et* recepi ex 10. 17. 20–25. 27. 45–50. 54–69. 71–73. — *reponet* 16. *reportat* malebat Schrader.

221. *ut* pro *et* coni. Lindenbrog.

222. *incenderet* 14–16. 19. 48.

224. *paretur* 12. 17. 21 a m. pr. 22.

227. *teneras plantas* 24. — *diffunditur* pro *defunditur* restitui ex 14. 15. 16. 21. 22. 27. 56. 61. 63. 65. 74. Ita quoque legendum coni. Schrader.

229. *epulas* 26. *cibum possis* 20. — *Pythagoraeis* vulgo scribunt. Sed Gr. *Πυθαγόρειος* dicitur.

231. *v.* Excurs.

232. *ipsis* pro *illum* 29. *ipsum* 10. 12–17. 19–24. 26. 45.

233. *Langorem* 22. 45–50. 60. 63. 64. — *adhaerens* 16.

234. *namque et meritoria* 15. *nam quem* (i. e. qualem) *meritoria somnum Admittunt* malebat H. Vales.

236. *Redarum.* v. ad v. 10. — *arto* 13 a m. sec. 21. 22. ut in optimis quibusque exemplaribus scriptorum Rom. v. Harles. ad Cellar. orthogr. p. 180. Stoeber. ad Manil. p. 525. Drak. ad Sil. 6, 194. et 7, 280. ubi laudat Pier. ad Virg. Aen. 1, 293. 2, 146. Broekhus. ad Tibull. 1, 5, 53. Gron. ad Sen. Oed. 277 et al. Rectius tamen *arcto* scribi crediderim ab *arcere* h. *e.* continere, *coercere*, contrahere, concludere.

Vicorum in flexu et stantis convicia mandrae
Eripient somnum Druso vitulisque marinis.
Si vocat officium, turba cedente vehetur
Dives et ingenti curret super ora Liburno,
Atque obiter leget aut scribet vel dormiet intus.
Namque facit somnum clausa lectica fenestra.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obstat
Unda prior: magno populus premit agmine lumbos,
Qui sequitur. Ferit hic cubito, ferit assere duro
Alter; at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto; planta mox undique magna
Calcor, et in digito clavus mihi militis haeret.
Nonne vides, quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivae: sequitur sua quemque culina.
Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
Impositas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix et cursu ventilat ignem.
Scinduntur tunicae sartae: modo longa coruscat
Sarraco veniente abies atque altera pinum

237. *Vicorum inflexu* quidam libri, prob. H. Vales. qui monet, *inflexum vicorum* esse Gall. *le détour d'une rue.*

238. *Eriperent* 24. *Eripiant* 60. 65. Neutrum spernendum. *Eripiunt* 10. 14. 15. 23. 25. 27. 45–50. 54–59. 62. 64–69. 171–74. Ita et X codd. Paris., sed totidem et quidem optimi habent *eripient*, quidam *eripiunt*, alii *eriperent*. — *somnos urso* 45 a m. sec. 50. 64. v. Excurs. ad h. l.

241. *Aut abit aut leget* 16. *scribet aut leget* 21. *vel scribet* 27. 45–50. 54–59. 61. 62. 64. 66. — *aut dormiet* 17. 22. 24.

243. *veniat* 17. *venit et* 22.

244. *populus magno* 16. 20. *populi* 17.

245. *premit hic cubito* 22.

246. *et hic* 23. 24. 45. — *lignum capiti* 13. 17. 21. 22. 26. 29. 45. *capiti lignum* 20.

248. *mihi clavus* 45.

249. *iaculetur sportula* 15.

251. *turres* pro *tot res* 6.

253. *quot* pro *quas* recipiendum forte ex 50. 64. 73. 74. 77.

254. *sartae tunicae* 20.

255. *Sarrago* 26. 45. *Sartago* 24. *Saraco* 19. *Serraco* 2. 17. 21. 74. ut et ap. Sidon. ep. 4, 18. et inf. 5, 23. in plerisque membranis et edd., etiam Hennin. in qua tamen h. l. *Sarraco* exstat;

Plaustra vehunt, nutant altae populoque minantur.
Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat
Axis et eversum fudit super agmina montem,
Quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa
Invenit? Obtritum vulgi perit omne cadaver
More animae. Domus interea secura patellas
Iam lavat et bucca foculum excitat, et sonat unctis
Striglibus et pleno componit lintea gutto.
Haec inter pueros varie properantur: at ille
Iam sedet in ripa tetrumque novicius horret

quae scriptura firmatur auctoritate Serv. ad Virg. Aen. 1, 164. librorumque fere omnium (etiam Paris.) h. l. et ap. Vitruv. 10, 1. extr. Quintil. 8, 3, 21. Capitol. in Antonin. Philos. c. 13. et Non. 3. n. 35. Glossae: *sarracum*, ἅμαξα. Origo tamen vocis incerta. *Soracum* ubique scribendum putabant Grang. ad h. l. et Meurs. exercit. crit. P. II. c. 5. p. 117. 118. quibus favere videntur Festus et Hesychius. Ille monet, *soracum* dici, *quo ornamenta portentur scenicorum* cet., hic vero, *Σώρακον, ἀγγεῖον, εἰς ὃ σῦκα ἐμβάλλεται ἢ ξυλοκανθήλια.* Sed *sarracum* vehiculi potius genus, et altera syll. voc. *σώρακον* brevis est, ut *τοῦ soracum* ap. Plaut. Pers. 3, 1, 64. — *Veiente* pro *veniente* legendum videbatur Autumno et aliis. — *at quae altera* 83. — *pinus* 24.

256. *micant* pro *nutant* 16. — *alte* 46. 49. 50. 60. 65. 81. Doctius *altae*, scil. *abies* et *pinus*.

258. *fundit* 16. 19. 22.

261. *Morte* 29. et MS. Cantabrig. quod longe exquisitius videbatur Wakef. ad Lucret. 3, 1102. Sed vellem adiunxisset causam et interpretationem.

263. *Strigilibus* 2. 3. 5. 10. 14–17. 19–24. 54. 55. 74. 77. et multi codd. Paris. Putant esse proceleusmaticum, et quatuor syllabas breves respondere duabus longis seu spondeo: nam prima syll. voc. *strigilis* corripitur, v. c. a Pers. 5, 126. Horat. Sat. 2, 7, 110. Plaut. Stich. 1, 3, 77. et al. *Striglibus et pleno* 21. 22. 49. (in qua tamen ed. *Strigibus* vitiose scriptum) 70. quod recepi, ut metro consulatur. *Strigilibus, pleno componit* 11. 25. 26. 27. 45–48. 50. 56–69. 71–73. 82. *Strigilibus, pleno et* ed. Bipont. Cf. Turneb. Advers. 10, 27.

265. *novitius* 27. 60. 65. et sic voces tantum non omnes, in *itius* exeuntes, v. c. *tribunitius, aedilitius, adventitius, gentilitius* cet., scribi iubent Scaliger et alii, qui eas a *novitate, aedilitate, gentilitate, adventitare* deducunt. Sed nummi et lapides, maxime capitolini, in illis semper

Portumea, nec sperat coenosi gurgitis alnum
Infelix, nec habet, quem porrigat, ore trientem.
Respice nunc alia ac diversa pericula noctis:
Quod spatium tectis sublimibus, unde cerebrum
Testa ferit, quoties rimosa et curta fenestris
Vasa cadant; quanto percussum pondere signent
Et laedant silicem. Possis ignavus haberi
Et subiti casus improvidus, ad coenam si
Intestatus eas. Adeo tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te praetereunte, fenestrae.
Ergo optes votumque feras miserabile tecum,
Ut sint contertae patulas defundere pelves.
Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat poenas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidae, cubat in faciem, mox deinde supinus.
Ergo non aliter poterit dormire? Quibusdam
Somnum rixa facit: sed quamvis improbus annis

icius exhibent, quod probarunt Priscianus et Manutius; et ad pleraque huius modi vocabula, v. c. *latericius*, *ficticius*, *patricius*, *emissicius* cet. non transferenda est illa ratio.

268. *Aspice* 15. — *mortis* pro *noctis* 22 a m. pr.

269. *spatium est tectis* 11. *tectis spatium* 23.

271. *cadant* 14. 16. 17. 23. 25. 46–48. 56–60. 65. et XII codd. Paris. unde nunc recepi et maiorem distinct. posui post *ferit*, suadente Manso, ut non duplex sed triplex innuatur *periculum*, quod noctu domo exeuntibus Romae instet. Vulgo legitur *cadunt*, et in aliquot MSS. Paris. *cadent*. — *perculsum* 17 a m. pr. — *pondere findant* coni. Schrader.

272. *posses* 23. *possisque* 25. 27. 46 – 50. 54 – 60. 64. 65. — *ignarus* 21. 26.

277. *diffundere* 2. 3. 10. 12. 14. 16. 19. 20. 24. 45. *effundere* 5. 11. 15. 23. 25. 27. 46–48. 50. 56 – 69. 71 – 73. 83. 84. prob. Schradero. *defundere* XII codd. Paris. iique optimi; (in aliis *diffundere* et *effundere*) quod praestat. Cf. Turneb. Advers. 10, 27.

278. *quia nullum* malebat Lubinus.

279. *noctem et patitur* 20.

281. Interrog. notam primus posuit Grang. At versus forte spurius est, v. Comm.

282. *improbus armis* 15.

Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina laena
Vitari iubet et comitum longissimus ordo,
Multum praeterea flammarum et aenea lampas.
Me, quem luna solet deducere vel breve lumen
Candelae, cuius dispenso et tempero filum,
Contemnit. Miserae cognosce prooemia rixae,
Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
Stat contra starique iubet; parere necesse est.
Nam quid agas, quum te furiosus cogat et idem
Fortior? Unde venis? exclamat: cuius aceto,
Cuius conche tumes? quis tecum sectile porrum
Sutor et elixi vervecis labra comedit?
Nil mihi respondes? Aut dic, aut accipe calcem!
Ede, ubi consistas, in qua te quaero proseucha?
Dicere si tentes aliquid tacitusve recedas,
Tantumdem est; feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt. Libertas pauperis haec est:
Pulsatus rogat et pugnis concisus adorat,
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.

283. *vino fervens* 24. — *lana* 21 a m. sec. 22. 45. *len.* al. Sed Gr. *χλαῖνα* dicitur.

285. *ac* pro *et* 17. *atque* 15. 25. 27. 46–48. 50. 54–69. 71–73. ut metro consulatur. Sed vox *aënea* est quadrisyllaba. Male *enea* 2. 5. et *ahenea* 49. Cf. ad 8, 86. 13, 115. 15, 81. Gell. 2, 3. Drak. ad Sil. 5, 606. 7, 642. interp. Horat. Od. 1, 33, 11. et Virg. Ge. 1, 296. et Aen. 2, 470. *aerea* 23.

286. *et* pro *vel* 14. 15. 46–49. 54. 55. *aut* 17.

288. *cognoscit* 15. *cognoscere* 45. *cognosco* 16. *cognoscas* 21. 46–48. 58. *cognoscite* 23. *tim noscite* 23 a m. sec. — *praemia* (eventum et effectum) 11 a m. sec. 14. 16. 17. 19. 20. 22 in marg. 23 a m. pr. 24. 26. 47. 48. 64. 66. 71–73. et multi codd. Paris. prob. Bahrdt. *proelia* 11. non improb. Schurzfl. ut Graeca sit positio. Sed neuter percepit mentem poetae. *proemia* 60. 65.

291. *cogit* 11.

293. *concha* 14. 15. 19. 23. 26. 45. 46. 61–63. 66. 67. *conca* 16. 17. 20. 22. *comca* 21. *cocche* 24.

297. *seu* pro *si* coni. Schrader.

298. *pariter feriunt* 25. 27. 46–49. 54–60. 64–67.

299. *Iratos*, saltem *faciant* malebat Schrader.

300. *conscissus* 16. *contusus* 26. 48.

Nec tamen haec tantum metuas: nam, qui spoliet te,
Non deerit, clausis domibus postquam omnis ubique
Fixa catenatae siluit compago tabernae.
Interdum et ferro subitus grassator agit rem,
Armato quoties tutae custode tenentur
Et Pomtina palus et Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes, tamquam ad vivaria, currunt.
Qua fornace graves, qua non incude catenae?
Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne
Vomer deficiat, ne marrae et sarcula desint.
Felices proavorum atavos, felicia dicas
Saecula, quae quondam sub regibus atque tribunis
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram et plures subnectere causas:
Sed iumenta vocant et sol inclinat: eundum est.
Nam mihi commota iam dudum mulio virga
Adnuit. Ergo vale nostri memor et, quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,

302. *hoc* 10. 21. 25. 46. 48. 49. 56. 59–63. 65. 67. 73. 74. — *metuas tantum* 14. *metues* 26. — *spoliat* 16. 23. 26. 46. 47. 49. 54. 55. 57. 58.

307. *Promptina* 20. *Pontina* 10. 11. 14–16. 19. 21–25. 17. 45–50. 51–69. 71–74. 77. et plurimi codd. Paris. *Pomptina* 17. 70. 75. 76. 81. 82. cod. Put. et tres alii Paris. unde recepit Ach.

308. *homines* pro *omnes* 11.

310. 311. *Maximus in vinclis ferri modus est: timeas nunc, Vomer deficiat; ne marrae et sarcula desint* e MS. Cantabrig. reponendum putabat Wakef. ad Lucret. 3, 255. non dubitans, quin pulchra haec constructionis varietas scribis imposuerit.

311. *ac* 15. *ut* 16.

312. *pravorum atavos* (hominum nunc male viventium maiores) aliquot libri, nescio qui, teste ac prob. Bahrdt. Recte, opinor. — *dicis* 14.

316. *declinat* 21. *includit* 22.

317. *Iam* 19. 20. — *iam dudum commota* 22. *commotam — virgam* 11.

328. *Innuit* 20–22. 25. 45. 46. 48–50. 55–57. 59–69. 71–74. 77. 81. et quidam codd. Paris. sed plurimi habent *annuit*. — *vade* 17 a m. pr. — *mei* pro *nostri* 22.

319. *reddit* 14. 16. 25.

Me quoque ad Helvinam Cererem vestramque Dianam
Convelle a Cumis. Satirarum ego, ni pudet illas, [520
Adiutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATIRA IV.

ARGVMENTVM.

Iuvenalis iterum invehitur in Crispinum Aegyptium, qui e servo factus Eques Romanus libidinibus omnibusque vitiis se inquinabat et tanta diffluebat luxuria, ut mullum sex millibus HS. emisset. v. 1 — 27. Inde occasionem sumit, Calvi Neronis *h. e. Domitiani insectandi, et consilium patrum super rhombo, portentosae magnitudinis pisce, coquendo habitum lepide multisque salibus admixtis describit. 28 — 149. Piscis enim ille prope villam Albanam in mari Hadriatico captus erat et metu delatorum a piscatore dono datus tyranno, qui, quaecumque pretiosa, etiam in mari, invenirentur, tamquam res fisci, sibi vindicabat. 34 — 71. Sed deerat patina satis magna, ut integrum caperet piscem. Hinc ad Imperatorem vocantur Patres foris stantes, qui, ne iusto longiore mora Caesaris iram provocent, propere trepideque accurrunt, et de re gravissima sententiam dicere iubentur, utrum scilicet piscis ille integer coquendus sit et apponendus, an in partes concisus. 72 — 112. Eorum disertissimi sunt Catullus Messallinus, caecus, et Fabricius Veiento, prudens adulator. 113—118. Ille omnium maxime magnitudinem rhombi, quem ne videt quidem, miratur et prae-*

520. *Elvinam* 17. 19. 20. 21. 23 - 27. 45 - 48. 50. 55 - 58. 60 - 69. 71 - 73. *Elivam* 22. *Eleusinam* 7. Recte forsan, modo praepos. *ad* ante *Cererem* inseratur. — *veramque* 19.

521. *Convelle* 10. 11. 14 - 17. 19 - 25. 27. 45 - 50. 64 - 69. 71 - 74. 77. forte rectius et maiore cum vi: me invitum quasi avelle a loco illo gratissimo.

522. *Auditor* 2. 21. 75 - 77. *Audax Hesperios* coni. Turneb. Advers. 27, 31. et *satirarum ni pudet, illuc Auditor veniam* Plathner.

dicat. 119—122. *Hic, numine quasi afflatus; ex eo, quod bellua sit peregrina et spinae vel pinnae telorum instar in tergo horreant, felix omen belli cum rege aliquo gerendi clarique triumphi capit.* 123—129. *Quaestione deinde illa ab Imperatore proposita diuque disceptata, vincit tandem sententia Montani, hominis ventriosi gulaeque delicatae, qui integrum piscem coquendum patinamque magnitudine ei aequalem a figulis propere effingendam, hos vero in posterum comitatui Caesaris adiungendos censuerat.* 130—143. *Tum dimittitur Senatus, quem Imperator approperare iusserat, tamquam de re gravissima ad eum relaturus.* 144—149. *Quas nugas poeta dicit Principe quidem indignas esse et ridiculas, at magis tamen Domitiano condonandas fuisse, quam immanem crudelitatem, qua factum sit, ut, quum ignava nobilitate exstincta in infimam saevierit plebem, iustam morte pependerit poenam.* 150—154.

Maxima huius Satirae pars (v. 28—149.) continet narrationem tot facetiis salibusque, a principio ad finem sparsis, conditam et tanta contextam arte, ut Iuvenalis in hoc satiricae poeseos genere ingenium Horatii, qui in eo princeps est, assequutus fere videatur. Quid facetius invocatione Musarum, tamquam in re gravi, et honorifica, qua salutantur, *puellarum* appellatione? (v. 34 seq.) Quid festivius descriptione illa Patrum amicorumque Imperatoris, in primis *Pegasi*, villici Urbis, non Praefecti, rapta abolla properantis, (75 seq.) *Crispi*, senis ingenii mitis et dissimulatione tuti in aula tyranni, (81 seq.) *Rubrii*, qui reus est offensae veteris atque tacendae et improbissimus, (104 seq.) *ventris Montani*, abdomine tardi, cuius lepida vincit sententia, (v. 107 et 131 seq.) *Crispini*, matutino sudantis amomo, quantum vix redolent duo funera, (108. 109.) *Fusci*, marmorea meditantis proelia villa, 112.) *Catulli* caeci, qui numquam visae flagrat amore puellae et in laevam conversus maxime admiratur rhombum, dextra illi iacentem, (113—122.) *Veientonis*, qui divino quasi spiritu inflatus vaticinatur? (123 seq.)

Quanta adumbrantur arte et quam acerbo sale perstringuntur insana luxuria et *Crispini*, (1—27. 108. 109.) et *Domitiani*, omnes universi terrarum orbis delicias sibi vindicantis, (28 seq. 45 seq. 136 seq.) delatorum improbitas, (47 seq. et 110.) Imperatoris saevitia et nugae, (73 — 103. et 150 seq.) servile ingenium et adulatio scita hominum tam infimo quam summo loco natorum? (65 — 71. 75—94. 119—129.) — Satiram hanc post Domitiani mortem scriptam esse, ex v. 153. et 154. intelligitur; sed quo anno, non liquet.

Ecce iterum Crispinus, et est mihi saepe vocandus
Ad partes, monstrum nulla virtute redemtum
A vitiis, aeger solaque libidine fortis:
Delicias viduae tantum aspernatur adulter.
Quid refert igitur, quantis iumenta fatiget
Porticibus? quanta nemorum vectetur in umbra?
Ingera quot vicina foro, quas emerit aedes?
Nemo malus felix; minime corruptor et idem
Incestus, cum quo nuper vittata iacebat
Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.
Sed nunc de factis levioribus: et tamen alter

Sat. IV.

1. *adest* (quasi in scena) pro *et est* 2. 3. 5–7. 10. 11. 15. 16. 19–22. 25–28. 56–60. 65. et permulti codd. Paris. *adest et est* 45. Nostra lectio est doctior.

2. *In partes* 14. — *nulla monstrum* 10. concinnius.

3. *aegrae solaque libidine fortes Deliciae, viduas* cet. 8.

4. *vetulae* forte leg. pro *viduae*, ut sententia h. l. sit: omnes sectatur mulieres, exceptis tantum vetulis. — *spernatur* 1. 8. 56. 70. 75. 76. 80. nec non quidam codd. Paris. et in his Put. Vera forte lectio et mutata, quod non alius eo verbo usus est. Sed deponens esse potest, ab activo *spernere* deductum, et quot sunt ἅπαξ λεγόμενα?

8. *Hymenis corruptor* malebat Schegk. *mimae corruptor* suo periculo legi iubebat Scoppa Veris. 4, 10. Neutrum multis arridebit.

11. *tunc* 63. 67. 68. 71–74. — *at tamen* 22.

Si fecisset idem, caderet sub iudice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio Seioque, decebat
Crispinum. Quid agas, quum dira et foedior omni
Crimine persona est? Mullum sex millibus emit,
Aequantem sane paribus sestertia libris,
Ut perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Praecipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
Est ratio ulterior. magnae si misit amicae,
Quae vehitur clauso latis specularibus antro.
Nil tale exspectes: emit sibi. Multa videmus,
Quae miser et frugi non fecit Apicius. Hoc tu
Succinctus patria quondam, Crispine, papyro?
Hoc pretio squamae? Potuit fortasse minoris
Piscator, quam piscis, emi. Provincia tanti
Vendit agros; sed maiores Appulia vendit.
Quales tunc epulas ipsum glutisse putemus
Endoperatorem, quum tot sestertia, partem

12. *vindice* 26.

13. *Serioque* 9. 10. 14–17. 19–21. 45. 49. 54. 56. 57. 59–65. 65. 67–69. 71–73. et XXXIII codd. Paris. quod non temere reiiciendum videbatur Pithoeo. Sed gens *Seia* notissima est, non *Seria*. *Seroque* 22. *Selioque* 55.

14. *ferior* 45.

15. *Mulum* 45. 56. 59. 62. 68. 71–73. v. ad 5, 92.

16. *insane* (insano pretio) coni. Graevius, frigere putans τὸ *sane*, quod tamen longe venustius est, et h. l. iungendum verbo *aequare*, non *emere* aut *vendere*.

18. *in* pro *si* 14. 15. 17. 20. 22. et XXV codd. Paris. *si in* 21. *qui in* 45. *si munere tanto* rel. et X MSS. Paris.

21. *luso latis* s. *auro* emend. Schrader.

23. *Apitius* 21. 23. 60. 65. — *e tu* 22.

24–27. v. Excurs. ad h. l.

28. *nunc* 17. 22. 45. ut coni. Schrader. Non male! — *inglutisse* 10. — *putemus* pro *putamus* recepi ex 25. 46. 48. 56. 59–61. 63. 65–67. 74.

29. *Endoperatorem* 11. 74. quod restitui h. l. et 10, 138. pro vulg. *Induperatorem*: nam veteres Romani *endo*, (Gr. ἔνδον) non *indu* aut *inde*, (quae librarii in medio aevo substituere) pro *in* dicebant. v. Festus voc. *endostruere*, *endoitio*, *endoplorato* et *endo procinctu*, Gifan. Ind. Lucret. voc. *endo*, Cic. legg. 2, 8. pr. Gell. 5,

Exiguam et modicae sumtam de margine coenae,
Purpureus magni ructarit scurra Palati,
Iam princeps Equitum, magna qui voce solebat
Vendere municipes fricta de merce siluros?

19. 20, 1. Enn. ap. Non. 4. n. 385. ap. Cic. Div. 1, 48. et ap. Macrob. Sat. 6, 1. Salmas. de mod. usur. p. 819.

31. *ructaret* 10-12. 14. 21-25. 27. 48. 54. 56-61. 63. 65-67. 74. 77. et XXX fere codd. Paris. Pro *magni Palati* (h. e. aulae Caesareae vel Imperatoris) etiam *magni palati* (i. e. gutturis seu voracitatis immensae) non male legi posse, iam monuit Heinin.

32. *qui magna* 14. *et magna qui* 5. *voce siluros Vendere — solebat* 22.

33. *facta de merce* 9. 70. Reliqui, quos consului, codices, et scripti et editi, exhibent inepte *fracta de merce*, quod vetus Schol., Lubinus et Autumnus interpretantur fracto vase; Farnab. e fracto vase, vel ex aliena merce subreptos; Britan. quos minutatim vendebat more vilissimi cetarii; Grang. quos pretio vili aut nihilo sibi comparaverat a piscium mercatoribus, qui per viam aliquos casu aut alia ratione fregerant; Gronov. siluros chartaceo cucullo involutos, qui ruptus erat. In aliis MSS., nescio quibus, *pacta*, *faria*, *farta* et *fracta* legi monent viri docti: et Salmas. in Exerc. Plin. [pro *faria* bene coni. *Pharia*, h. e. Aegyptia. Haec lectio aptissima (v. ad XIII, 85. et sup. ad v. 24. et Stat. Silv. II, 1, 73. ubi *Pharias* quoque *merces* memorari monet Hein.) et ex ea ortae videri possunt aberrationes *farta*, *facta*, *fracta*, *pacta*; neque languet, quia hic sensus iam inest voci *municipes*; nam talia saepe adiiciunt poetae, ut obscura illustrentur: librarii vero *f* pro *ph*, inpr. in nominibus propriis, substituere solent. Heninius *pacta mercede* edidit ex emend. Graevii, ut *de* transpositum sit a librariis et Crispinus mercedulam sibi olim pepigerit pro opera aliis praestita in vendendis siluris. Marshall reposuit *pacta de merce*, idque eodem accepit sensu, qui tamen durius ita expressus est. *pacta cum merce* malebat Schrader. *fracta mercede* edidit Ach. et exposuit: mutilata adeoque minima, vilissimo pretio. Idem dicit, hanc lectionem revocatam esse e codd. Paris. fere omnibus. Sed quovis pignore contendere ausim, in omnibus illis, ut in nostris, saltem in longe plurimis *de merce* legi, non *mercede*. Vir doctus in Ephem. Hal. (Allgem. Lit. Zeit. a. 1814. pl. 223. p. 235.) malebat *facta mercede* vel *parta de merce*. Sed Manso, una tantum litera vulgatae scripturae mutata, ingeniose legit *fricta de merce*, quae coniectura ceteris praestare videtur et a nobis nunc recepta est. v. Comm.

Incipe, Calliope, licet et considere: non est
Cantandum, res vera agitur. Narrate, puellae
Pierides: prosit mihi, vos dixisse puellas!
Quum iam semianimum lacerarat Flavius orbem
Ultimus et calvo serviret Roma Neroni:
Incidit Adriaci spatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
Implevitque sinus: neque enim minor haeserat illis,
Quos operit glacies Maeotica ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad ostia Ponti
Desidia tardos et longo frigore pingues.
Destinat hoc monstrum cymbae linique magister
Pontifici summo. Quis enim proponere talem
Aut emere auderet, quum plena et litora multo

34. *libet* 20. 23. 24. — *hic* pro *et* 10. 11. 14–17. 19–25. 27. 45–50. 54–69. 74–75. 77. — *consistere* 11. 19. 24. 45. Non male, si iunxeris has lectiones: *libet hic consistere*, h. e. aliquamdiu subsistere, immorari placet in re tam memorabili et honorifica Imperatori, quae non leviter obiterque tractanda est. Sed exquisitior videtur nostra lectio. v. Comm.

35. *Parete, puellae* 22. in marg. Nimis imperiose!

37. *semianimem* 11. 15. 19. 21. 22. 24. Nil interest. Vox autem per *συνζησιν* efferenda, ut *semiustus*, *semiambustus*, *abiete* et alia. Cf. ad Sil. 3, 16. 495. Bentl. ad Hor. Sat. 2, 8, 1. et interp. Virg. Aen. 5, 578. 5, 697. 10, 396.

39. *Hadriaci* pro *Adriaci*, ut *Hiberia*, *Hannibal*, *Hamilcar*, *Hasdrubal* al., propter auctoritatem antiquorum codd. et numorum scribi iubent Drak. ad Sil. 1, 39. 54. 8, 439. Broekhus. ad Prop. 4, 6, 1. Cellar. geogr. 1, 2, 9. et orthogr. lat. T. I. p. 109. 145. ed. Harles., Corte ad Sall. b. Iug. 5. interpr. Corn. Nep. Ham. 1. et Horat. Od. 1, 3, 15. 16, 4. Sed in totidem fere libris adspiratio desideratur, et ubique in Graecorum scriptis. — *rombi*, *rumbi* et *rhumbi* al., ut et v. 68. 119. et 11, 121.

40. *Achon* 14. 27. 46–50. 60. 61. 65. 68. 71.

41. *sinum* 24. — *nec* 17. — *maior* 14. — *hic erat* pro *haeserat* coni. Schrader, vulgare verbum substituens poetico et exquisitiori.

43. *ostia Nili* 26. *hostia* al.

45. *Destinet* 14. 58.

47. *audebit* 10. — *haec litora* 21. 26. *ea litora* 59. 60. 65. 69. Vulgo post *auderet* signum interrog. ponitur et post *forent* colon aut semicolon.

Delatore forent? Dispersi protenus algae
Inquisitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitivum dicere piscem
Depastumque diu vivaria Caesaris, inde
Elapsum veterem ad dominum debere reverti.
Si quid Palfurio, si credimus Armillato,
Quidquid conspicuum pulcrumque est aequore toto,
Res fisci est, ubicumque natat. Donabitur ergo,
Ne pereat. Iam letifero cedente pruinis
Auctumno, iam quartanam sperantibus aegris,
Stridebat deformis hyems praedamque recentem
Servabat: tamen hic properat, velut urgeat Auster.
Utque lacus suberant, ubi, quamquam diruta, servat
Ignem Troianum et Vestam colit Alba minorem,
Obstitit intranti miratrix turba parumper.

48. *dispersi* (immo *dispersae*) *protenus alni* (h. e. navium naufragarum et dispersarum) *Inquisitores*, quales erant Palfurius et Armillatus, emend. Graevius. Praestitisset *alti* (maris) *inquisitores*, vel *alto* (in mari, per mare etiam dispersi) vel *aulae Inquisitores*, i. e. delatores Caesaris. Sed vulgata lectio aptissima.

53. *Palphurio* 56. 60. 65. 71. *Parfurio* 17. 19–22. *Parphutio* 11. — *vel creditur* 11.

54. *ex aequore* 10. 14. 27. 45. 57. 74. *in aequore* 15. *aequore toto est* 12. *ex aequore toto est* 19. 20. 21. 23–25. 46–50. 55. 58. 61. 63–69.

55. *natet* 26.

56. In omnibus, quas vidi, editt. post *pereat* comma et post *aegris* punctum reperitur, quo prorsus turbatur vera h. l. sententia.

57. *Auctumno* scripsi pro *Autumno*, quoniam haec vox formata est ab *augere* vel *auctum*, ut *auctor* et *auctoritas*, ap. Dion. αὐκτώριτας. Accedunt lapides et inscriptt.

58. *hyems* rectius scribitur quam *hiems*, a Gr. ὗω, pluo; unde proprie est pluvia ac tristis tempestas.

59. *hinc* 49. 50. — *urgueat* reponendum videtur pro *urgeat*, quoniam illud in optimis libris nummisque reperitur, ut *tinguo*, *unguo* al. v. Pier. ad Virg. Aen. 5, 202. et Drak. ad Sil. 6, 265.

60. *lucus* 65. — *suberant* 1. 28. al. *suberat* 15. *subeunt* 17 a m. pr. *subeant* 14. 17 a m. sec. *superant* (h. e. transeunt scil. piscator et inquisitores) 2. 3. 5. 11. 68. 71. Sed v. Comm.

61. *ac* 27. 47. 48. 50. 64.

Ut cessit, facili patuerunt cardine valvae.
Exclusi spectant admissa opsonia Patres.
Itur ad Atridem. Tum Picens, Accipe, dixit,
Privatis maiora focis: genialis agatur
Iste dies, propera stomachum laxare saginis,
Et tua servatum consume in saecula rhombum.
Ipse capi voluit. quid apertius? et tamen illi
Surgebant cristae. Nihil est, quod credere de se
Non possit, quum laudatur Dis aequa potestas.
Sed deerat pisci patinae mensura. Vocantur

63. *Excessit* 14. 29. *Et cessit* 10. 11. 15–17. 19–25. 45–50. 54–70. 74. et plerique codd. Paris. non improb. Ach. *At* aut *Sed cessit* emend. Schurzfl. Ego solam distinctionem mutavi. Piscatori *intranti parumper obstitit turba miratrix;* sed *ut cessit* ei haec turba, stupore remisso, facilis illi patuit aditus. — *faciles* 26. Parum interest. *fragili* 45. — Post *valvae* excidisse copulam *et*, suspicatur Iacobs. Eius vero ellipsin et asyndeta tum aliis scriptoribus, tum Iuvenali frequentissima esse, monet Hein. coll. III, 216. V, 143. VI, 206. 430. 551. 604. 648. VII, 89. VIII, 27. 36. 49. 66. IX, 98. X, 101. XII, 46. XIII, 153. XIV, 102. 103. XV, 135. Gron. et Drak. ad Liv. X, 35. XXVII, 16. Oudend. ad Lucan. I, 155. Duker. et Oudend. ad Suet. Aug. 5.

64. *exspectant* 17. 20–23. 26. 27. 29. 45–50. 54–56. 59–61. 63–65. 74. et XXIV codd. Paris. prob. Prateo et Ach. Ille h. l. ita interpretatur: Patentibus valvis introducti, qui munera portabant, exclusis etiam senatoribus, qui Domitianum comitati fuerant quique interim foris stant et exspectant, quid inde fiat. Hic exponit: *Patres exclusi* i. e. prae foribus stantes et in vestibulo, *exspectant* dum opsonia. — *obsonia* scribunt et ediderunt multi. Sed est Gr. *ὀψώνιον*.

65. *Tunc* 21. 22. 27. 45–47. 49. 50. 60. 61. 63. 65.

67. *Ista* 21. — *lassare* 22. — *saginam* 1. 9 a m. pr. Vetus scholion est: „Alii *sagittis*, ut sit sensus acutis curis, ut exercitatione sagittarum. Digestioni, inquit, et harenis, (forte leg. *sagittarum*, *digestionem invita. Alii SAGENIS*) quibus vectari illum debere dicit ob cibum futurum. Legitur et *saginis* i. e. escis futuris stomachi indigestum (leg. *stomachum digestioni*) praeparare."

68. *tempora* pro *saecula* 14. ex interpr.

69. *Ille* 19. — *rapi* 16. — *at tamen* 23.

72. *spatium* pro *mensura* 84 a m. pr.

Ergo in consilium proceres, quos oderat Ille;
In quorum facie miserae magnaeque sedebat
Pallor amicitiae. Primus, clamante Liburno,
Currite! iam sedit!, rapta properabat abolla
Pegasus, adtonitae positus modo villicus Urbi.
Anne aliud tunc Praefecti? quorum optimus atque
Interpres legum sanctissimus omnia quamquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Iustitia. Venit et Crispi iucunda senectus,
Cuius erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium. Maria ac terras populosque regenti
Quis comes utilior, si clade et peste sub illa
Saevitia damnare et honestum afferre liceret
Consilium? Sed quid violentius aure tyranni,
Cum quo de pluviis aut aestibus aut nimboso
Vere loquuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur numquam direxit brachia contra
Torrentem, nec civis erat, qui libera posset
Verba animi proferre et vitam impendere vero.

73. *concilium* 14. 21 a m. sec. 46. 48. 56. 59. 60. 63. 65. 77. et quidam codd. Paris. Male, si verum est, *consilium* et *concilium* ita differre, ut hoc de coetu hominum, qui audiendi, illud de conventu (*βουλῇ*) eorum, qui deliberandi causa conveniant, dicatur; quod monent Ernesti in clav. Cic., Gron. ad Liv. 44, 2. Iani ad Horat. Od. 3, 25, 6. Heyne ad Virg. Ge. 1, 25. et Aen. 6, 433. 9, 227. 10, 2. 11, 234. 304. 469. Crediderim tamen, voc. *concilium* (a *concieo*) de omni conventu adhiberi posse, neque ei inesse vim audiendi. Cf. inf. v. 145. et N. Heins. ad Claudian. in Eutrop. 2, 325. — *oderat ipse* 21. Scrib. *Ipse* aut *Ille*. Cf. Comm. ad 1, 6.

75. *clamante tribuno* 24.

76. *sedet* 12. 14–17 a m. sec. 19. 22–24. 45. 49. *cedit* 60. — *et rapta* 22–23.

77. *urbis* 60. 65.

78. *tum* 11. 17. 19. 26. Praestiterit *nunc*. Sed v. Comm. — *hic* ante *quorum* adiicitur in 20. 21. *atque hic* 19. 29. 59. 60. 65. 68.

81. *ac peste maligna* 22.

85. *Saevitiem* 16. — *ferre* 12. 14–17. 19. 20. 22–27. 45–49. 54–60. 64. 65.

86. *et si quid* 19.

85. *de nimbis aut aestibus aut pluvioso* edidit Marshall, nescio qua auctoritate nixus.

91. *Verba animi* Iuvenalem dixisse vix crediderim, etsi non

Sic multas hyemes atque octogesima vidit
Solstitia, his armis illa quoque tutus in aula.
Proximus eiusdem properabat Acilius aevi
Cum iuvene, indigno, quem mors tam saeva maneret
Et Domini gladiis tam festinata: sed olim
Prodigio par est in nobilitate senectus;
Unde fit, ut malim fraterculus esse gigantis.

ignoro, in antiquissima rudiumque populorum lingua *cogitationes animi* vocari *verba*, et *loqui* vel *loqui in corde* (אמר vel אמר בלבב et λέγειν ἐν ἑαυτῷ vel ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ in libris sacris V. et N. T.) esse id. qd. sentire, cogitare. Legendum forte *animo proferre*. Non satisfacit certe nota Hein. „*Verba animi* aliquis *profert*, qui dicit, quid sentiat, sine ulla simulatione. Et nos dicimus: *die Sprache des Herzens reden*.“ Desidero exempla dictionis.

93. Perperam minor distinctio post *armis* in omnibus editt. posita: nam iungenda verba *tutus his armis*, et in voce *illa* magna vis inest, quae augetur, si ei voc. *quoque* iunxeris. Possis etiam, puncto post *Solstitia* posito, verba *his quoque armis* (iisdem artibus) *tutus* cet. ad Acilium referre. Sed vulgaris interpunctio praeferenda videtur. *his annis* (in tam provecta et obnoxia aetate) emend. H. Vales. ne unum idemque bis *sic* et *his armis*, et *arma* insolenter pro *arte* dicantur.

95. *indigne* 16. *indignus* aliquando suspicabar. At v. Comm.

96. *gladiis domini* 21. — *iam destinata* 11. 12. 14–17. 19–27. 45–49. 54–63. 65–67. 71–74. et omnes (XXXV) codd. Paris. adversante metro. Hinc Lipsius Epist. Quaest. 4, 25. vel *tam festinata*, vel *iam designata* reponi iubebat. Alii editores hoc, alii illud recepere, ne laudato quidem emendationis auctore. *iam designata* 69. *iam festinata* 33 a m. sec. 50. 64. 68. *tam festinata* 28. 70. 75–77. 81. 82. Lectionem omnium codd. et editt. antt. revocavit Ach.

97. *Par est prodigio* 22. — *in* pro vulg. *cum* 7. 10. 11. 14–17. 19–25. 45–50. 54–63. 65–70. 74. et omnes codd. Paris. unde nunc illud restitui cum Ach.

98. *Ut non sit* 22. — *mallem* 16. — *gigantis* 3. 4. 5. 10. 12–14. 17. 19–24. 45. 47. 49. 54. 57. 58. 70. 75. 76. 82. et XXXII codd. Paris. *gigantum* 11. 15. 16. 25. 46. 48. 50. 55. 56. 59–69. 71–74. 77. 81. et tres codd. Paris. Sed cur h. l. *fraterculus*, non *frater*? Sensus forte est, sed male expressus: malim pumilio esse, quam gigas, h. e. homo obscurus et ignobilis, quam nobilis. Crediderim potius, poetam scripsisse: *ut nolim fraterculus esse gigantis*, h. e. amicus Caesaris, qui odit nobiles eorumque

Profuit ergo nihil misero, quod cominus ursos
Figebat Numidas, Albana nudus arena
Venator. Quis enim iam non intelligat artes
Patricias? quis priscum illud miretur acumen,
Brute, tuum? Facile est barbato imponere regi.
Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
Rubrius, offensae veteris reus atque tacendae
Et tamen improbior satiram scribente cinaedo.
Montani quoque venter adest abdomine tardus,
Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera; saevior illo
Pompeius tenui iugulos aperire susurro,
Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
Fuscus, marmorea meditatus proelia villa,
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui numquam visae flagrabat amore puellae,
Grande et conspicuum nostro quoque tempore monstrum!
Caecus adulator dirusque a ponte satelles, [115

opibus inhiat. Cf. omnino ad V, 135. et 137. Ita et diminutivum est aptissimum, quoniam de *gigante*, Caesare, agitur, et sententia satirico ingenio consentanea eique convenienter expressa.

101. *Quis enim non intelligeret* 14.

102. *miretur* pro *miratur* revocavi ex 25. 46. 48. 49. 54–56. 59. 60. 62. 64–74. quoniam exquisitius est et praecessit *intelligat*.

105. *Claudius* forte s. *Clodius* substituendus in locum *Rubrii*, et haec verba ex iis explicanda, quae Sueton. Domit. c. 1. de Clodio Pollione et poemate Neronis *cinaedi* memoriae prodidit. Sed v. Comm.

109. *non* pro *vix* 22 a m. sec.

116. *e ponte* (ut XIV, 134. *aliquis de ponte*) malebat N. Heins. ad Ovid. Ibin v. 420. Sed durissima est verborum *a* vel *e ponte* explicatio, (v. Comm.) et de infimo Catulli genere nihil constat. Aptior prodit sententia, si emendaveris: *dignusque in ponte satulles* cet., *dignus*, qui ob caecitatem *in ponte*, (v. ad XIV, 134.) tamquam *satelles* s. custos pontis, *dignus*, qui ad Aricinum clivum *mendicaret*. Enimvero praeferenda forte coniectura H. Valesii *dirusque ac sponte satelles*, h. e. mali Principis malus adulator, consiliarius et minister, non aliqua necessitate coactus, sed sola pravae naturae malignitate impulsus: ut ap. Plin. Ep. III, 7. *Laeserat* Silius *famam suam*

Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes
Blandaque devexae iactaret basia redae.
Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
In laevam conversus; at illi dextra iacebat
Belua. Sic pugnas Cilicis laudabat et ictus
Et pegma et pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Veiento, sed, ut fanaticus, oestro
Percussus, Bellona, tuo divinat et, Ingens
Omen habes, inquit, magni clarique triumphi:
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Arviragus: peregrina est belua: cernis
Erectas in terga sudes? Hoc defuit unum
Fabricio, patriam ut rhombi memoraret et annos.
Quidnam igitur censes? conciditur? Absit ab illo
Dedecus hoc, Montanus ait. Testa alta paretur,
Quae tenui muro spatiosum colligat orbem.
Debetur magnus patinae subitusque Prometheus.
Argillam atque rotam citius properate; sed ex hoc

sub Nerone: credebatur sponte accusasse. Conf. inf. VIII, 193. XIV, 107. Sen. Ep. 95. (*voluntate peccare* et *sponte delinquere*) Virg. Aen. VII, 201.

117. *Aricinas — ad arces* (ad collem s. clivum Aricinum, de quo v. Comm. ad 3, 192.) quin corrigendum sit vix dubito. *Axem* certe poetis dici collem editum, non mihi persuasere Plathner et Scalig. ad Prop. 4, 1, 125. ubi Passerat. ex vet. libro recte restituit *arcis*.

118. *redae* scripsi pro *rhedae*. v. ad 3, 10.

120. *laevam* 16. 24, 25. 27. 28. 45–50. 54–60. 64. 65. et quidam codd. Paris. unde recepi pro *laevum*.

121. *Belua* pro *bellua* 21 — 25. 27. 45. 47. 56. 59. 60. 65. quam scripturam servavi, quia in antiquiss. membranis obvia est, etsi improb. Cellar. orthogr. lat. T. 1. p. 188. ed. Harles. Cf. ad 3, 85. — *pugnam* 45. — *iactabat* 21.

122. *Ut* 22. — *paegma* (πῆγμα) 62. 68. 71. 72.

125. *clari magnique* 16. 20.

127. *Excidit* XXV codd. Paris. et 12. 17. 20–22. 26. 29. 33. cuius Schol. exponit ita: mortuus est et de regno expulsus; tamquam vaticinentur de re praesenti vel quasi iam facta. — *Armiragus* 19. *Arguragus* 21 a m. sec.

131. *testa illa* 20. 21 a m. pr.

133. *patinae magnus* 11.

134. *cives* pro *citius* 22. *subitusque Prometheus Argillam atque rotam citius properare*

Tempore iam, Caesar, figuli tua castra sequantur.
Vicit digna viro sententia. Noverat ille
Luxuriam imperii veterem noctesque Neronis
Iam medias aliamque famem, quum pulmo Falerno
Arderet. Nulli maior fuit usus edendi
Tempestate mea. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum Rutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu;
Et semel adspecti litus dicebat echini.
Surgitur et misso proceres exire iubentur
Consilio, quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat adtonitos et festinare coactos,
Tamquam de Cattis aliquid torvisque Sygambris

ingeniosa est coniectura Ill. Com. C. A. Fr. de Ranzau, laudata in Cel. Wolfii literar. Anal. Vol. I. Fasc. II. p. 511.

135. *iam figuli*, *Caesar* 26. — *sequuntur* 16.

140. *Circeiis* 60. 65.

141. *Rutupinoque* 20. 25. 27. 46–48. 55–60. 64. 65. *Ruptupinoque* 17 a m. pr. 19. *Rutipinoque* 15.

142. *deprehendere* 17. 22. 24. 27. 64.

143. *simul* 17 a m. sec. — *diceebat litus* 14.

145. *Consilio* pro *Concilio* recepi ex 17. 20. 21 a m. pr. 23. 24. 27. 45. 47. 50. 57. 64. Cf. ad v. 73.

147. *Getis* pro *Cattis* 10. 12. 14–17. 19–22. 25. 27. 46–48 56–63. 65. 67–69. et omnes (XXXV) codd. Paris. contra historiam et metri leges. *Geticis* 11. 24. 26. 71–74. 77. *Gethis* 45. *Gathis* 49. *Gotis* 53. *Dacis* 68. *Giatis* Lubini vetus commentator, qui etiam monet, *Giatas* esse Scotos. — *tortisque* malebant Valla, Graug., Schegk. in Praemissis et Ramires ad Martial. de spect. 4, 9. *Crinibus in nodum tortis venere Sygambri.* Cf. inf. 13, 165. et Smetii ant. neom. p. 70. ubi XII Sygambrorum capita expressa vultu truci crinibusque in nodum tortis. Sed poeta Sygambros non simpl. *tortos* hoc sensu dixisset; vulgata quoque lectio multo aptior est h. l. et *anxietati* Imperatoris. — *Sycambris* 11. 17. 24. 60. 65. *Sigambris* 14 a m. pr. *Sicanbris* 21. *Sicambris* reliqui. *Sygambris* edidi, quoniam haec scriptura auctoritate nititur tum antiquiss. codd. Ovidii, Claudiani aliorumque, tum Graecorum auctorum: nam Dioni et Ptolemaeo constanter dicuntur *Σύγαμβροι*, Straboni IV. p. 194. et al. *Σούγαμβροι*, ut *Sugambri* Tac. Ann. 2, 26. 4, 47.

Dicturus, tamquam et diversis partibus orbis
Anxia praecipiti venisset epistola pinna.
Atque utinam his potius nugis tota ille dedisset
Tempora saevitiae, claras quibus abstulit Urbi
Illustresque animas impune et vindice nullo!
Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
Coeperat. Hoc nocuit Lamiarum caede madenti.

SATIRA V.

ARGVMENTVM.

Conditio parasitorum tam misera est et libero homine indigna, ut honestius sit mendicare, quam inopem illorum vitam colere. v. 1—11. *Divites enim patroni, qui pauperes nonnumquam clientes ad coenam vocant, amplissimum ita illis praemium officiorum persolvisse putant;* (12—23.) *neque eadem iis, quae sibi, sed viliora vina,* (24—37.) *pocula,* (38—50.) *aquam,* (51. 52.) *panem,* (67—79.) *pisces et oleum,* (80—113.) *aves et opsonia,* (114—124.) *fungos* (146—148.) *et poma* (149—155.) *apponi atque a vilioribus servis ministrari iubent.* (52—66.) *Praeterea pauperibus non licet inter coenandum libere loqui, neque pocula iis a superbo hospite propinantur.* 125—131. *Is enim non meritorum ac virtutum, sed opum rationem habet, et eosdem clientes summa com-*

12, 39. Cf. Heins. ad Ovid. Am. 1, 14, 49. Oudend. ad Suet. Aug. 21. Duker. ad Flor. 4, 12. Iani ad Hor. Od. 4, 2, 36.

148. *de* pro *et* 15. *et* abest ab 10. 11. 14. 16. 21 – 27. 45 – 50. 54 – 69. 71 – 74. 77.

149. *penna* 11. 14 – 17. 19. 20. 23 – 26. 45 – 50. 54 – 69. 71 – 74. et plerique codd. Paris. Cf. ad 3, 118.

150. *nugis potius* 15. 20. 21. 77. — *ille* pro *illa* restitui ex 7. 17. 20. 21 a m. sec. 22. 29. et nonnullis codd. Paris. Importuna vox *illa*, quam nemini displicuisse mireris.

151. *clarae q. a. U. Illustres animas* 60. 65. *Illustres* quoque in 25. 27. 46 – 48. 56 – 59. 64. *Vindice nullo* malebat C. Vales. ut simul alludatur ad Vindicem, qui Neronis crudelitatem defectione repressit.

plecteretur comitate summoque honore, si forte fortuna repente locupletarentur nullamque liberorum stirpem haberent. 132—145. *Divites vero non tam male atque ignominiose accipiunt pauperes, ut parcant sumtui, sed ut eos ludificentur.* 156—160. *Quicumque igitur, si vel libertinus fuerit, nedum ingenuus, inani honoris specie ac spe bene coenandi ductus talem contumeliam bis patitur, dignus est, qui longe maiori afficiatur.* 161—173.

Satira pulcerrima, qua non modo divitum superba atque iniqua ingenuorum clientium tractandorum ratio notatur, sed etiam v. 1—11. et 161—173. horum stultitia humilisque animus, qui tantam ignominiam patienter ferat. Comparentur ei Plin. Epist. II, 6. Athen. VI, 5—18. (26—80. p. 234—262. ubi prolixe agit de parasitis et adulatoribus) Petron. Sat. c. 31. (ubi conf. intpp.) et in primis Lucianus *περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων*, cuius egregii libelli titulum Wieland vertit: *von dem traurigen Loos der Gelehrten, die sich in vornehme und reiche Häuser vermiethen.* — Nota Achaintrii est: „Ideo clientelam instituerat Romulus, ut patricios et plebeios mutua officiorum ratione devinciret utque hos contemtu superiorum, illos inferiorum invidia eximeret. Patronus clienti opem aliaque necessaria, patrono cliens suffragium et auxilium vel ipsi vel amicis debebat. Hinc veneratio et obsequentia, illinc protectio et tutela iubebantur. Verum corruente re publica sensim evanuit huius institutionis benignitas. Clientes servi propemodum habiti sunt superbi et fastidiosi domini, nec iam amici, sed satellites facti."

Si te propositi nondum pudet atque eadem est mens,
Ut bona summa putes, aliena vivere quadra;

Sat. V.

1. *Sic* pro *si* v. 1. et 3. legendum censebat Lubinus, ut interrogatio esset coniuncta cum exclamatione et indignatione, hoc modo: Siccine te nondum — pudet? itane vero in turpi tuo proposito perseveras? Sed ita versus

Si potes illa pati, quae nec Sarmentus iniquas
Caesaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset:
Quamvis iurato metuam tibi credere testi.
Ventre nihil novi frugalius. Hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit alvo:
Nulla crepido vacat? nusquam pons et tegetis pars
Dimidia brevior? Tantine iniuria coenae?
Tam ieiuna fames, quum pol sit honestius, illic
Et tremere et sordes farris mordere canini?

Primo fige loco, quod tu discumbere iussus
Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiae magnae cibus. Imputat hunc rex
Et, quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos post
Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto;
Una simus, ait. Votorum summa! Quid ultra
Quaeris? Habet Trebius, propter quod rumpere somnum

5 non bene cohaeret cum verbis praecedd. Nec tamen censendus est in scirpo quaesisse nodum: quem recte interpretes, quod sciam, nondum solverunt. v. Comm. — *est* omittunt 13. 15. 22. 25. 45. 59. et multi codd. Paris.

4. *aut* pro *nec* 16. — *Gabba* 2. 9. 11. Vetus scholion est: Apicius Gabba sub Tiberio scurra nobilis fuit. Cf. Plut. Erot. p. 759. 760. vel ed. Reisk. T. IX. p. 45. ubi in nonnullis codd. Κάλβας dicitur, in aliis Κάββας, ut h. l. *Gabba*. v. tamen Comm.

5. *reddere* 29. — *Testi* quidam male scribunt, ut sit vocat. et intelligatur Testius Caballus scurra, ex Martiali notus; in cuius optimis exemplar. non *Testius* dicitur, sed *Tectius*.

10. v. Excurs. ad h. l.

12. *finge* 25. 27. 48. 57. 59. Co. 65. 68.

13. *solitam* 7. 21. 22. 28. 45. 68.

15. *raro* 11. 14. 15. 26. Vetus Schol. *ubi et hoc, quod vile est, imputat*: unde Schurzfl. suspicabatur, eum pro *rarum* legisse *macrum* vel simile quid.

16. *licuit* 27. 47. 50. — *accire* 25. 56. 57. 59. 60. 65.

17. *culcitra* 11. 15. 16. 19. 20. 21 a m. sec. 22–25. 27. 45–50. 54–67. et XXV codd. Paris. *culcita* 2. 10. 14. 17. 21 a m. pr. 26. 68–77. et X MSS. Paris. recte, si fides habenda Festo, Nonio, Varroni, Manutio in orthogr. et Torrent. ad Suet. Tib. 54.

Debeat et ligulas dimittere, sollicitus, ne
Tota salutatrix iam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri sarraca Bootae.
Qualis coena tamen? Vinum, quod sucida nolit
Lana pati: de conviva Corybanta videbis.
Iurgia proludunt; sed mox et pocula torques
Saucius et rubra deterges vulnera mappa,
Inter vos quoties libertorumque cohortem
Pugna Saguntina fervet commissa lagena.
Ipse capillato diffusum consule potat
Calcatamque tenet bellis socialibus uvam,
Cardiaco numquam cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus aut de
Setinis, cuius patriam titulumque senectus
Delevit multa veteris fuligine testae;
Quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant
Brutorum et Cassi natalibus. Ipse capaces
Heliadum crustas et inaequales beryllo

22. 23. desunt 13. et post v. 19. ponendi videbantur Schurzfl.

23. *serraca* 1. 10. 14. 17. 19–21. 23–26. 45–47. 49. 50. 54. 56. 57. 58. 64–67. 69. 70. 74–77. 82. *sarraca* 11. 15. 16. 22. 27. 48. 56. 59–63. 68. 71–73. 81. v. sup. ad 3, 255.

24. *sucida* pro *succida* reposui ex 17. 19. Ita etiam *sucinum, sucus, sucosus, suculentus* in antt. codd. et glossis Philox. recte scribitur a *sugendo*. Cf. Heins. ad Sil. 7, 169. Pier. et Heyne ad Virg. Ecl. 3, 6. inf. ad 11, 76. — *nolet* 57. *nollet* 11. 15. 16. 19. 24. 26. 27. 28. 45–50. 54–56. 58–60. 64. 65. et XV codd. Paris.

25. *te e conviva Corybanta videbis* emend. H. Vales.

26. *procedunt* 2. *praeludunt* 27. — *ut pocula portas* coni. Schrader, et v. 27. *at* pro *et*.

27. *detergis* 16. *detergens* 14. 50. *defusum* 23.

32. *Cordiaco* 19. *Cardiaco cyathum non porrecturus amico* in quodam exemplari, nescio quo, invenit Lubinus.

36. *biberent* 14. *solebant* (scil. bibere) 25. 27. 46–48. 56–60. 65. quod doctius videri potest et a poeta profectum; nisi glossa forte fuit *bibere solebant*, et pars eius in textum irrepsit.

57. *in natalibus* 15.

58. *Eliadum* 22. 24. 45. *Apiarum* 14. *Beliadum* vet. Schol. qui contulit Virg. Aen. 1, 729. Male. — *inaequales beryllos* 10.

Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
Vel, si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas unguesque observet acutos.
Da veniam: praeclara illic laudatur iaspis.
Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginae fronte solebat
Ponere zelotypo iuvenis praelatus Iarbae.
Tu Beneventani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quatuor ac iam
Quassatum et rupto poscentem sulphura vitro.
Si stomachus domini servet vinoque ciboque;
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.

12. 15. 17. 19–22. 27. 45–50. 55. 56. 59–61. 63. 65. 74. 77. omnesque codd. Paris. e quibus hanc lectionem revocavit Ach. qui verba sic iungit et exponit: *Virro tenet phialas, Heliadum crustas et inaequales beryllos*, h. e. ex Heliadum crustis et inaequalibus beryllis effictas. *inaequales beryllis* coni. H. Vales. coll. Virg. Aen. V, 267. *cymbia aspera signis.*

39. *Viro* 46. 48. ut et 27. 47. 49. inf. v. 43. *Virrho* 17. *Vyrro* 20. *Vero* 21. *Guirro* 22.

40. *Vel si quando,* (scil. committitur) *datur custos a. i.* interpungebat H. Vales. *ibidem est* 22.

41. *numerat — observat* 16. 22. 45. — *ungues* 14–17. 19–21. 23. — *aenos* 20. *aduncos* 49. 55–57. 59. 60. 65. *amicos* 4. 12. 14. 17 a m. pr. 23 a m. pr. et cod. Lugdun. teste ac prob. N. Heins. ad Ovid. A. A. 1, 585. et Trist. 1, 9, 65. ubi similiter Ovidio *amica* dici monet *pectora; limam, causam* et *ventum* A. A. 3, 737. ep. ex Ponto 2, 4, 17. Trist. 1, 8, 65. et Met. 13, 440.

42. *illic* (h. e. in poculo) revocavi ex 1. 7. 10. 11. 14–17. 19. 21. 22. 25–27. 45–50. 54. 55. 57–59. 63. 64. 77. et XXX codd. Paris. *illi claudatur* 61. 62. et duo MSS. Paris. vitiose. *ibi* 20. *illi laudatur* 23. 24. 56. 60. 65–76. 81. 82. et III codd. Paris.

45. *Iarbae* recepi ex 17. 21. 24. 45. 81. *Yarbae* 19. 20. *Hyarbae* 27. 46–48. 50. 56. 59–65. 68. 71. 73. *Hiarbae* 1. 14–16. 22. 23. 25. 26. 49. 54. 55. 57. 58. 65–67. 69. 70. 72. 74–77. 82. Cf. ad Sil. 1, 417. et intpp. Virg. Aen. 4, 36. 196.

47. *vasorum* 10. 16. 26. 54. 71. 72. 73. — *et iam* 15. 77. *at iam* 23. *aut iam* 21.

48. *et* abest a 19.

49–52. Manso recte, opinor, monet, turbatum esse versuum sententiarumque ordinem et ita restituendum: *Non eadem vobis poni modo vina querebar. Si*

Non eadem vobis poni modo vina querebar:
Vos aliam potatis aquam. Tibi pocula cursor
Gaetulus dabit aut nigri manus ossea Mauri
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivosae veheris dum per monimenta Latinae.
Flos Asiae ante ipsum, pretio maiore paratus,
Quam fuit et Tulli census pugnacis et Anci
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola. Quod quum ita sit, tu Gaetulum Ganymedem
Respice, quum sities. Nescit tot millibus emtus
Pauperibus miscere puer: sed forma, sed aetas
Digna supercilio. Quando ad te pervenit ille?
Quando vocatus adest calidae gelidaeque minister?
Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quodque aliquid poscas et quod se stante recumbas.
Maxima quaeque domus servis est plena superbis.
Ecce alius quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, solidae iam mucida frusta farinae,
Quae genuinum agitent, non admittentia morsum.
Sed tener et niveus mollique siligine factus
Servatur domino. Dextram cohibere memento.
Salva sit artocopi reverentia. Finge tamen te

stomachus domini fervet vinoque ciboque, Frigidior — pruinis; Vos aliam potatis aquam.

51. *nobis* 26. 47. 51. 58.

52. *pocula furvus Gaetulus dabit* coni. Schrader, coll. Horat. Sat. 2, 8, 14. *procedit fuscus Hydaspes Caecuba vina ferens.*

54. *nolles* 19. 22. 27. *non vis* 14.

55. *monimenta* (a *monitum* dicta) scripsi pro *monumenta*. Cf. Schelleri praecepta styli T. I. p. 35. et Cellar. orthogr. Nugatur Serv. ad Virg. Aen. 12, 945. putans, *monumenta* esse memoriae, *monimenta* vero a mentis admonitione dicta.

57. *census Tulli* 24.

61. *servire* pro *miscere* 15.

63. *rogatus adest* 10. — *caldae* 50. 61. 63. Cf. Quintil. 1, 6.

70. *Si tener — domino, dextram* cet. 11.

72. *artoptae* 1. 70. 75. 76. 82. *artocoptae* cod. Thuan. 1. *artocopi* 10–12. 14–17. 20–27. 45–50. 54–69. 71–74. et XXXIV codd. Paris. e quibus hanc lectionem revocavi cum Ach. ut designetur vel pistor, vel potius servus, qui panem secuerit. *arthecopi* 15. 19.

Improbulum, superest illic, qui ponere cogat.
Vis tu consuetis audax conviva canistris
Impleri panisque tui novisse colorem?
Scilicet hoc fuerat, propter quod, saepe relicta
Coniuge, per montem adversum gelidasque cucurri
Esquilias, fremeret saeva quum grandine vernus
Iupiter et multo stillaret paenula nimbo!
Adspice, quam longo distendat pectore lancem,
Quae fertur domino, squilla et quibus undique septa
Asparagis, qua despiciat convivia cauda,
Quum venit excelsi manibus sublata ministri.
Sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo

74. *Vis tu* 10. 11. 24. 26. 28. 31 b. 50. 62. 70–73. 75. 76. 82. et X MSS. Paris. melioris notae. *Vix tu* 12–17. 19–23. 25. 27. 45–49. 54–61. 63–68. 74. et XXV codd. Paris. *Vin' tu* 77. *Vix te* 69. Ferrarius Elect. 2, 10. putabat, sive *Vis* sive *Vin'* legatur, concinnam sententiam aut verum sensum elici neutiquam posse, neque mentem poetae intelligi, nisi *vix* legamus et *audeas* pro *audax* duarum vocalium collisione, ut ipse poeta ad parasitantem loquatur. Sed haec vocalium *ea* collisio s. *συνζήσις* insolita est sensusque h. l. planissimus. Hinc etiam non necessaria est, etsi melior, emendatio Plathneri: *Vis tu non suetis a. c. c. Impleri? panisne tui vis nosse colorem?* Perperam Mancin. post *vix* supplebat *dignus es.*

76. *fuerit* 28.

78. *Aesquilias*, *Aesquillias*, *Exquilias*, *Aexquilias* alii. v. ad 3, 71. — *quum saeva* 11. 20.

79. *Iuppiter* vulgo perperam scribitur: nam vox *Iupiter* contracta ex *Iovis pater*, et prima eius syll. ubivis producitur.

83. *Dum* 10. 11. 13. 17. 19. 23. 24. 45. 49. 54. 57. — *excelsis* 20. 27. 46–49. 54–57. 59. 60. 65. — *porrecta* pro *sublata* 14. 83.

84. *constructus* 73. prob. Plathnero, quia veteres ovis non tantum inchoaverint coenam, sed etiam reliqua *construxerint* et coronaverint fercula, de quo v. Lips. antiq. lect. lib. 3. Casaub. ad Athen. 2, 16. Martial. 10, 48, 11. 11, 55, 8. Plaut. Men. 1, 1, 26. — *gammarus* 10. 11. 16. 17. 20. 24. 27. 45–49. 54. 55. 57. 58. 61. 62. 63. 65. 67. 68. 71–73. *gamarus* 13. 19. 21. 22. 23 a m. pr. Alterutrum etiam legitur in omnibus fere codd. Paris. Vocem esse Latinam neque ab aliis Graecorum scriptoribus, quam ab Epicharmo et Sophrone, Siculis poetis, adoptatam, ut alias, et in plerisque libris *κάμμορον* legi, monet Schweigh. ad Athen. VII, 75. et 110.

Ponitur, exigua feralis coena patella.
Ipse Venafrano piscem perfundit: at hic, qui
Pallidus affertur misero tibi caulis, olebit
Laternam. Illud enim vestris datur alveolis, quod
Canna Micipsarum prora subvexit acuta;
Propter quod Romae cum Bocchare nemo lavatur,
* Quod tutos etiam facit a serpentibus atris.
Mullus erit domino, quem misit Corsica vel quem
Tauromenitanae rupes, quando omne peractum est
Et iam defecit nostrum mare, dum gula saevit,
Retibus adsiduis penitus scrutante macello
Proxima, nec patimur Tyrrhenum crescere piscem.
Instruit ergo focum provincia: sumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni muraena datur, quae maxima venit
Gurgite de Siculo: nam, dum se continet Auster,

86. *perfudit* 19. *perfundit piscem* 20.

87. *offertur* 27. 46–48. 50. 54. 58. 61–65. 65–69. 71–74. 77.

88. *nostris* 26. — *auleolis* 45. Cf. ad 7, 5.

90. 91. v. Excurs. ad h. l.

92. *Mulus* 62. 68. 71–73. *Murus* 11. — *domino* 10. 19–21. 23–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et XXV codd. Paris. in his optimi: unde illud pro vulg. *domini* nunc restitui cum Ach.

93. *Taurominitanae* 10. 14. 16. 17. 19. 21–25. 25. 27. 45. 46. 48. 49. 54–69. 71–73. 81. ut passim, et *Taurominium* ap. Cicer. et alios. *Tauromenitanae* 1. 11. 12. 15. 26. 50. 70. 75–77. 82. ut *Tauromenium* in antt. codd. Plin. 3, 8. Gr. *Ταυρομένιον*, Strab. *Ταυρομενία* et in numis TAUROMEN. et TAUROMENITAN. Cf. Heins. ad Ovid. Fast. 4, 475.

94. *Ac* 17. — *mare nostrum* 16.

96. *petitur* 11. *patitur* (scil. gula) 15–17. 19–25. 27. 45–50. 54–60. 62–69. 71–74. 77. Nihil interest.

97. *illic* 22. 59.

98. *Lenes* 22. *Lēnas* quidam, solenni librariorum errore, qui lineolam saepe literae *n* perperam imponunt. — *Aureola* 16.

99. *murraena* 22. *murena* quidam, ut in Fastis Capitol. ap. Gruter. p. 295. et in antt. codd., in quibus tamen vel raro vel numquam exprimuntur diphthongi. Licinii quoque cognomen *Murena* ap. Cicer. et *Μουρήνας* in Appiani b. Mithrid. c. 32. 43. 64. seq. Sed piscis dicitur *μύραινα* et *μύραινος* Snidae, Athenaeo, Hesychio, Aristoph. et aliis.

Dum sedet et siccat madidas in carcere pennas,
Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longae cognata colubrae,
Aut glacie adspersus maculis Tiberinus et ipse
Vernula riparum pinguis torrente cloaca
Et solitus mediae cryptam penetrare Suburae.
Ipsi pauca velim, facilem si praebeat aurem.
Nemo petit, modicis quae mittebantur amicis
A Seneca, quae Piso bonus, quae Cotta solebat
Largiri; namque et titulis, et fascibus olim
Maior habebatur donandi gloria: solum
Poscimus, ut coenes civiliter. Hoc face et esto,
Esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.
Anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par
Altilis et flavi dignus ferro Meleagri
Funat aper: post hunc tradentur tubera, si ver

101. *Cum* 14. — *iacet* pro *sedet* 21. — *madidas siccat* 27. 46–49. 54. 55. 57. 58. 64. contra leges metricas. Hiatus tamen Iuvenali solennes. v. ad 1, 151.

104. *varie* pro *glacie* coni. Schrader; *glareae* (adversante metro) et *glanii* (qui piscis potius *glanis*, *idis*, et *glanus* dicitur Plin. 2, 43, 67. 32, 10. et 12. s. 45. et 53.) et *gladii* H. Vales. qui *gladium* monet a Theodoro reddi xiphiam, piscem marinum, Aeliano memoratum; non vero, an maculis adspersus sit. De *gladio* cf. Plin. IX, 2. et 15. XXXII, 11. s. 53. Durius tamen *glacie* dictum pro *in glacie* vel *glaciei* vel frigore, per hyemem; et lectio emendanda videtur.

105. *torpente* invita Minerva emend. Rutgers. var. lect. 2, 17.

106. *foveam* pro *cryptam* 22. ex interpret. — *Suburrae* alii. v. ad 3, 5.

107. *facilis* suspicari possis tamquam doctius, coll. X, 8. (ubi v. not.) Horat. Sat. 1, 1, 22. et Prop. 2, 2, 15. Librarii epitheta substantivis accommodare solent. Sed vulgata lectio non spernenda. Cf. III, 122. Ceterum versus 107–113. aptiore loco legerentur post v. 131.

111. *gratia* pro *gloria* 29. — *solum hoc* 15. 19.

113. *Vi* (forte *Ut*) *nunc sunt multi* 45.

115. Epitheton *flavi* otiosum videbatur Heinsio ad Ovid. medicam. fac. v. 85. ubi emend. *navi* s. *gnavi* et *validi*, ex quo *flavi* ortum putabat, quum τὸ *di* geminare librarius neglexisset. Sed v. Comm. — *ferro dignus* 11. 17. 19. 21.

116. *raduntur* 2. 3. 14. 15. 17

Tunc erit et facient optata tonitrua coenas
Maiores. Tibi habe frumentum, Alledius inquit,
O Libye; disiunge boves, dum tubera mittas.
Structorem interea, ne qua indignatio desit,
Saltantem spectes et chironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia: nec minimo sane discrimine refert,
Quo gestu lepores et quo gallina secetur.
Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponere foras, si quid tentaveris umquam
Hiscere, tamquam habeas tria nomina. Quando propinat

a m. sec. 22–25. 27. 45–47. 49. 50. 54–69. 71–74. 77. 81. et plerique codd. Paris. ut inf. 14, 7. (ubi v. Comm.) quod arrisit Pulm. Britan. Grang. et Heins. ad Ovid. medic. fac. v. 85. *radentur* 17 a m. pr. 19–21. 26. et VII codd. Paris. prob. Almelov. et Graev. Mihi utrumque alienum videtur ab h. l. ubi non de cibis apparandis coquendisque, sed iam paratis et in mensa apponendis, sermo est. *Post huic radentur* edidit Ach. hoc sensu: deinde ipsi, soli Virroni, apponentur; quam verbi *radere* notionem non inusitatam esse monet, non vero probavit, coll. XIV, 7. *rodentur* 26. *traduntur* 10. 13. 48.

117. *Non* pro *Tunc* legendum esse probabile fit ex loco Plinii, in Comm. laudato: nam de *maioribus* agitur tuberibus, quae verno potius tempore tenerrima sunt. — *faciunt* 17 a m. sec.

118. *Aledius* 21. 23–25. 27. 57. 58. 60. 62–68. 71–73. *Alcedius* 22. *Alvedius* 14. *Alidius* 17. *Alichius* 4. *Atilius* 30. prob. Calder. Similis varietas in Cic. ad Att. 12, 4. 24. 27. Forte leg. *Atedius*, cuius luxum notat Tac. Ann. 1, 10.

121. *spectas* 13. 17. 19. 20. 22. 23. 25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. *videas* 14. 21. 24. — *chironomunta* 11. 31 b. 46. 49. 54. (cf. Gifan. Ind. Lucret. v. *Acherunta.*) *chironomanta* 14. 15. 22. 23 a m. sec. 27. 47.

122. *peragat mandata* 6.

123. *ne* 19. 25. — *differt* 20.

126. *foras* pro vulg. *foris* nunc recepi ex 17. 20. 21 a m. sec.

127. *quamquam* 22. et duo codd. Paris. idque non male coniecerant Rigalt. et Graev. ut sensus sit: quamquam sis nobilis, (immo ingenuus s. civis) si tamen pauper es, in divitis mensa non audebis hiscere, nisi velis eiici. Iis adstipulatur Schurzfl. qui monet, errorem ex ant. scriptura *cancam* ortum esse, et vetus scholion in suo cod. ita legi: *Sed melius sic: quamquam nobilis sis et habeas tria nomina, ut Cneus Cornelius Scipio et si quid simile.*

Virro tibi sumitque tuis contacta labellis
Pocula? quis vestrum temerarius usque adeo, quis
Perditus, ut dicat regi, Bibe? Plurima sunt, quae
Non audent homines pertusa dicere lacna.
Quadringenta tibi si quis Deus aut similis DIs
Et melior fatis donaret: homuncio, quantus
Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
Da Trebio! Pone ad Trebium! Vis frater ab ipsis
Ilibus? O nummi, vobis hunc praestat honorem,
Vos estis fratres. Dominus tamen et domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aula
Luserit Aeneas nec filia dulcior illo.
Iucundum et carum sterilis facit uxor amicum.
Sed tua nunc Mycale pariat licet et pueros tres
In gremium patris fundat simul: ipse loquaci
Gaudebit nido; viridem thoraca iubebit

128. *sumitve* coni. Iacobs.

132. *Quadraginta* 19. 20. 21. 37. 46–50. 54. 55. 58. 64. Male. v. ad 1, 106.

133. *deferret* pro *donaret* 16. Male distinguitur in omnibus fere edd. etiam Hennin. *donaret homuncio: quantus* cet. Nam diminut. *homuncio* contentim dicitur, ut *homullus*, *homunculus* et *homullulus*, neque adeo verbis *similis Dis et melior fatis* iungi potest.

135. *istis* 16. 48. 65. 68. 69. 77. *illis* 27. 46. 47. 50. 58. 62. 64. 66. 67. 74. *sis frater ab illis Ilibus* perperam corrig. Plathner putans, verbum *vis* ab h.l. alienum esse, et non tantum propinationes honoris causa institutas, sed et fraternitatis poculum antiquis non incognitum fuisse, unde Xiphil. in Tiberio: *ἐν γαρ τῃ αὐτῃ ἡμερᾳ παρα τε τῳ Τιβεριῳ ἑστιασθη και φιλοτησιας ἐπιε.*

136. *vos hunc praestatis honorem* 2.

141. *Mycale* in plerisque libris exstat, estque nomen magae ap. Ovid. Met. 12, 263. et promont. oppidique Ioniae ibid. 2, 223. et al. *Mychale* 27. *Micale* 7. 17. 19. 21. 24. 45. *Michale* 20. 23. 46–48. 50. 58. 61. *Macale* 22. *Mygale* 1. 75. 76. 77. prob. Lubino, ut nomen fictum sit a concubitu vel commixtione, a *μιγνυμι*, quod verbum nihili est. Immo *Migale* a *μιγνυμι* s. *μιγνυω*, coco. Ita legendum censuit etiam d'Orville ad Chariton. 1, 7. pr.

142. *ille loquaci* 19.

143. *viridemque* 16. 17 a m. pr. 19 a m. sec. contra metri leges. — *et thoraca* 77. *et viridem* coni.

Afferri minimasque nuces assemque rogatum,
Ad mensam quoties parasitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino; sed qualem Claudius edit
Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.
Virro sibi et reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari, quorum solo pascaris odore;
Qualia perpetuus Phaeacum auctumnus habebat,
Credere quae possis subrepta sororibus Afris.
Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit,

Manso. Sed poeta copulam omittere solet. v. ad IV, 75. Post *nido* et v. 145. post *infans* signum interr. ponunt nonnulli, ut sensus sit: Si uxor tua unum vel adeo tres pueros pepererit, (quo spes hereditatis Virroni imminuitur) putasne, hoc ipsi gratum fore et munera ab eo infantibus datum iri? immo nihil iis donabit et, quoties illos viderit, indignabitur. At v. Comm.

144. Pro vulgato *Auferri* et *Ac mensam* restitui *Afferri* ex 10. 11. 14 – 17. 19 – 27. 45 – 50. 54 – 60. 62. 64 – 69. 71 – 73. 77. et *Ad mensam* ex 10. 11. 14 – 17. 19. 20. 23. 24. 27. 45 – 50. 54. 55. 59. 60. 62. 65 – 69. Ita legendum esse iam coniecerat Graev. — *axemque rogatum* 19 a m. pr. 27. 46. 47. 48. 62.

147. *qualem* 11. 14. 15. 27. 50. 62. 65 – 74. 77. et omnes fere codd. Paris. unde illud nunc recepi cum Ach. etsi vulg. *quales* eodem sensu a me ad *boletum* sit relatum. Haec vero contra mentem poetae dici putabat Schurzfl. et verba in hunc ordinem redigenda esse: *Boletus domino, fungi ponentur amicis Vilibus ancipites, seu quales Claudius edit.* Heineckio non modo verba *post quem nil amplius edit* absurdissima, sed etiam tres versus 146. 147. 148. spurii et inepti videntur, quum iam per se ipsum pateat, auctorem coenae non iussurum sibi dari edulia venenata, et absurdum sit, eum sibi poni iussisse cibos delicatiores, sed haud venenatos, ceteris vero convivis viliores. Non viliores tantum, sed etiam *ancipites*. Cf. Comm.

148. *postquam* 22. — *nihil* 17. 19. 45. 49.

149. *illa videbit* 22. 23 a m. pr. 45.

150. *piscaris* 11. unde Schurzfl. coni. *quorum solum piscaris odorem.* Sed ipse fatetur, hanc lectionem videri duriorem.

151. *habebit* 12. Praestiterit *alebat*, ut ap. Hom. Odyss. η, 119. αἰεὶ Ζεφυρίη πτελέουσα τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.

153. *fruere* 61. 63. 66. 67. 71–73.

Qui tegitur parma et galea metuensque flagelli
Discit ab hirsuta iaculum torquere capella.
Forsitan impensae Virronem parcere credas.
Hoc agit, ut doleas: nam quae comoedia, mimus
Quis melior plorante gula? Ergo omnia fiunt,
Si nescis, ut per lacrumas effundere bilem
Cogaris pressoque diu stridere molari.
Tu tibi liber homo et regis conviva videris.
Captum te nidore suae putat ille culinae:
Nec male coniectat. Quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum
Vel nodus tantum et signum de paupere loro?
Spes bene coenandi vos decipit. Ecce dabit iam
Semesum leporem atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos iam veniet minor altilis. Inde parato
Intactoque omnes et stricto pane tacetis.
Ille sapit, qui te sic utitur. Omnia ferre
Si potes, et debes. Pulsandum vertice raso
Praebebis quandoque caput nec dura timebis
Flagra pati, his epulis et tali dignus amico.

154. *flagellum* 22. at v. Comm.

155. *Discat* 26. — *hirsuto* — *Capella* 1. (cuius certe glossa est: *a sene magistro campidoctore*) 70. et edit. Maittarii, prob. Scalig., Schurzfl., Lindenbr. et Lips. Mil. Rom. 5, 14. Huic tamen *Capella* lanistae nomen esse videbatur, quod flagellum militi non satis conveniret; illis nomen centurionis vel campidoctoris. Noti sunt plures *Capellae*, v. c. Marcianus C. ex Fabric. bibl. lat. 3, 17. Statilius C. ex Suet. Vesp. 3. poeta ex Ovid. e P. 4, 16. orator ex Lamprid. Comm. 1. aliique ex Martial. 11, 32. Gruteri Inscr. p. 350. lin. 5. et al.

158. *plorante gula melior* 14. 16. 20. *gula est? ergo* 13. quod arridere potest. Sed v. ad 1, 151.

167. *aut aliquid* 14. 19. 20.

168. *vos* 13. 16. 23 a m. sec. et al. v. Markland. ad Stat. p. 235. seq. et Oudend. in misc. obss. n. T. X. p. 465.

169. *iacetis* coni. Lubinus.

171. *Qui potes* 16. *Sic potes* 47. — *ut debes* emend. Graevius putans, copulam ab h. l. alienam esse. Enimvero *et* pro *etiam* positum, et sic sententia aptissima est atque gravissima.

D. IVNII IVVENALIS AQVINATIS SATIRARVM LIBER SECVNDVS.

SATIRA VI.

ARGVMENTVM.

Iuvenalis primum profitetur, se non satis mirari posse dementiam Ursidii Postumi, qui uxorem, eamque castam, circumspiciat, quum et pudicitiae vestigia inde a fine aetatis argenteae frustra quaerantur in toto terrarum orbe, (v. 1.—29.) et vitam liberam voluptariamque agere, immo mori, multum praestet, quam servile matrimonii iugum ferre, et Postumus ipse notissimus sit moechorum. (30—47.) *Deinde amicum ab uxore ducenda dehortatur, eumque in finem vivis coloribus depingit atque ordine recenset omnia mulierum tunc temporis viventium vitia, et quidem* 1. *impudicitiam et libidinem effrenatam, cuius explendae causa nobilissimae etiam matronae, immo Augustae, vel cum histrionibus, citharoedis ac gladiatoribus concumbant patriamque relinquant, vel in lupanaribus prostent, quod Hippiae ac Messalinae exemplis probatur;* (47—132.) — 2. *insanam ludorum spectandorum cupiditatem, qua captae histrioniam ipsae faciant;* (67—70.) — 3. *licentiam, quodcumque libeat, vel faciendi vel a marito exigendi, magna dote aut pulcritudine quasi emtam;* (136 — 160.) — 4. *superbiam, maxime earum,*

quae nobilitate generis, castitate, forma, fecunditate aliisque naturae ac fortunae dotibus excellant, v. c. Corneliae matris Gracchorum, Niobes et al. (161—183.) — 5. *affectationem Graecae linguae;* (184—199.) — 6. *pertinaciam durumque in maritos imperium;* (202—223.) — 7. *divortia crebra, quibus maritos mutent;* (224—230.) — 8. *suspectam fidem aliosque pravos mores, vivente socru, quae iis imbuat filiam;* (231—241.) — 9. *cupiditatem litium, in quibus ipsae accusatorum patronorumque partes agant;* (242—245) — 10. *impudentiam, quae nonnumquam tanta sit, ut ne in gymnasia quidem et arenam descendere vel ad palum exerceri erubescant;* (246—267.) — 11. *studium rixandi cum maritis et die et noctu;* (268—270.) — 12. *fictam tristitiam lacrumasque, quoties iubeant, manantes, quibus maritis exprobrent adulteria, ut sua celent;* (271—278.) — 13. *insignem audaciam, qua deprehensae in stupris se defendant;* (279—285.) — 14. *mollitiem et luxuriam, fontem reliquorum vitiorum;* (286—300.) — 15. *temulentiam, qua augeatur libido et mulieres saepe ad omnem turpitudinem, vel ad aram Pudicitiae et in sacris, inpr. Bonae Deae, rapiantur;* (300—345.) — 16. *dolum, quo utantur in custodes sibi appositos, quos ipsae primos ad stupra sollicitent;* (346—351.) — 17. *ambitionem, quae nullam paupertatis rationem habeat;* (352—365.) — 18. *amorem, quo eunuchos amplectantur, ut indulgeant libidini, nec tamen concipiant;* (366—378.) — 19. *studium cantus ac musicae artis, cui multae sint deditae;* (379—397.) — 20. *curiositatem credulitatemque;* (398—412.) — 21. *iracundiam atque crudelitatem;* (413—418.) — 22. *nocturnam lavationem cum multo strepitu et vomitionem ante coenam, vino largius sumto concitatam;* (418—433.) — 23. *affectationem sapientiae et eruditionis;* (434—456.) — 24. *nimium ornatum fastumque intolerabilem divitum feminarum;* (457—460.) — 25. *studium moechis, non maritis, placendi munditie ac nitore, quem pane siligineo, in lac asininum intincto, fucis unguen-*

tisque sibi concilient; (461 — 473.) — 26. *saevitiam in servos servasque, in quas evomant iram, vel in maritos conceptam, vel eo incensam, quod ars ornatricis dare nequeat, quae denegaverit natura;* (474 — 495.) — 27. *nimiam decoris quaerendi nullamque rei familiaris et impensarum curam;* (495 — 511.) — 28. *stultam cuiuscumque generis superstitionem;* (511 — 591.) — 29. *improbitatem nobilium divitumque feminarum, quae vel partum medicamentis abigant,* (592 — 597.) *vel adulterinos pariant filios,* (597 — 601.) *vel denique nothos sive subditivos pro suis ac legitimis alant;* (602—609.) — 30. *usum incantationum ac philtrorum, quibus nonnumquam maritos ad insaniam agant;* (133 — 135. *et* 610 — 626.) — 31. *quaestus cupiditatem, qua incensae privignos, immo (ut Pontia) suos filios maritosque, veneno vel ferro quoque necare conentur.* (627 — 661.)

Quemadmodum poeta in reliquis Satiris pravos potissimum mores virorum perstringit, ita in hac acerrime insectatur mulierum vitia, occasione carminis sumta ab eo, quod *Ursidius Postumus* (v. 21. 28.) amicus consilium ducendae uxoris ceperat. A quo ut eum avocet, omnia feminei sexus vitia tamquam in picta adumbrat tabula et ad vivum quasi resecat, nihil fere praetermittens, quod ad dissuadendum valere possit; ita ut haec Satira omnibus eloquentiae floribus distincta sit et in consummatissimis Iuvenalis carminibus referenda. Si quid in illa vituperandum est, eo non retulerim vivos colores, turpium rerum picturae inductos, qui tum argumento, quod pertractatur, et satiricae poescos indoli, tum consilio potissimum poetae, quod modo memoravi, aptissimi sunt, sed potius eorum mixturam, qua ordo sententiarum passim perturbatur. Nam alia bis recensentur, v. c. philtra, incantationes et veneficia, (v. 133 seq. et 610 seq.) superbia, (v. 161 seq. et 457 seq.) violentia, (v. 300 seq. et 425 seq.) durum in maritos imperium; (v. 139 seq. et 212 seq.) alia aptiore, opinor, loco, v. c. quae de luxuria, omnium vitiorum fonte, praeclare disputantur, (v.

286 seq.) vel initio vel in fine carminis inculcari poterant; alia denique, quia sibi cognata sunt, magis placerent elucerentque, si non seiuncta essent, sed connexa, v. c. quae v. 67 seq. et 379 seq., v. 184 seq. et 434 seq., v. 413 seq. et 475 seq., leguntur. In ipsa quoque carminis dispositione non magna inventi laus ingenio poetae debetur, nec singulae eius partes, etsi egregie adumbratae, arte quadam inter se implicatae sunt, sed (aeque ac in Sat. X.) eo se excipiunt ordine, quo in declamatione aliqua rhetor alias aliis subiungeret. Non alium tamen antiquum scriptorem legere memini, qui idem argumentum tali modo et tam copiose tractaverit; etsi non ignoro, multa mulierum vitia passim notata esse ab aliis, inpr. ab Euripide et Aristophane. Ille tot scelestas cuiuscumque generis mulieres induxit in scenam et hunc sexum toties ac tantopere perstrinxit, ut inde *Μισογύνης* olim vocaretur: nam *ἔν γε ταῖς τραγῳδίαις μισογύνης, ἔν γε τῇ κλίνῃ φιλογύνης* fuit, teste Sophocle ap. Hieron. laudatum Athenaei lib. XIII. p. 557. errantque Suidas, Moschopulus, Gellius XV, 20. et alii, qui illam appellationem a naturali, quod in omne genus mulierbre gesserit, odio repetunt. (v. Barnes. vit. Euripidis §. 19. et Baylii Diction.) Hic vero in solis *Θεσμοφοριαζούσαις*, in quibus Euripidem a mulieribus damnatum fingit, quod in eas saepius acerrime invectus sit, plura paene istius sexus flagitia memorat, quam Euripides in omnibus, quae quidem restant, tragoediis suis. Qui vero alia feminei sexus vituperia legere cupit, consulat, quos tum Henninius laudavit, Chrysost. homil. de Herodiad., Barth. ad Celestin. ex Hisp. versum p. m. 334 seq., les Mémoires de Brantosme et sotadica Italorum Hispanorumque scripta, tum Achaintre, Simonidem in lyricis octo ex rec. Henr. Stephani, Italos Ariosto, Aretino, Boccacio, et Gallos Jean de Meung, Gringoire, Moliere, la Fontaine et in primis Boileau in Sat. X. Similia etiam carmina his temporibus a Nostratibus scripta sunt. — Ceterum haec Satira insigni documento est, quanta illis temporibus Romae fuerit morum

corruptela. Eam tamen Traiani temporibus confectam esse, iudicio parum probabili ac certo colligitur ex v. 407—412. ubi v. Comm.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris visamque diu, quum frigida parvas
Praeberet spelunca domos ignemque laremque
Et pecus et dominos communi clauderet umbra;
Silvestrem montana torum quum sterneret uxor
Frondibus et culmo vicinarumque ferarum
Pellibus, haud similis tibi, Cynthia, nec tibi, cuius
Turbavit nitidos exstinctus passer ocellos,
Sed potanda ferens infantibus ubera magnis
Et saepe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe novo coeloque recenti
Vivebant homines, qui rupto robore nati
Compositive luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiae veteris vestigia forsan
Aut aliqua exstiterint et sub Iove; sed Iove nondum
Barbato, nondum Graecis iurare paratis
Per caput alterius, quum furem nemo timeret
Caulibus aut pomis et aperto viveret horto.

Sat. VI.

4. abest a 14. — *communis* 22. et Lactantii schol. ad Statii Theb. I, 583. idque elegantius videbatur Wakef. ad Lucret. V, 954. non nobis.

8. *Turbabat* 28. *Turpavit* coni. Schurzfl. et Schrader; quod et nobis in mentem venit. Sed vulgata quoque lectio haud spernenda.

13. *Compositique* 10. 17. 19-23. 25. 27. 45-50. 54-69. 71-74. 77.

15. *exstiterant* 25. 27. 45-50. 54-69. 71-74. 77.

16. *necdum* 26.

18. *aut pomis* 25. 27. 46-50. 55-69. 71-74. 77. *ac pomis* 10. 12. 17. 21-24. 26. 45. — *et aperto* legitur in omnibus mss. et editt. ante illam Henninii, qui ex emendat. Barth. Advers. 2°, 7. reposuit: *Caulibus et pomis; sed aperto viveret horto.* Neutrum h. l. convenire videri possit: nam subiectum est *nemo*, quod cum *aperto viveret horto* neutiquam

Paulatim deinde ad superos Astraea recessit
Hac comite atque duae pariter fugere sorores.
Antiquum et vetus est, alienum, Postume, lectum
Concutere atque sacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit aetas:
Viderunt primos argentea saecula moechos.
Conventum tamen et pactum et sponsalia nostra
Tempestate paras, iamque a tonsore magistro
Pecteris et digito pignus fortasse dedisti.
Certe sanus eras! Uxorem, Postume, ducis?
Dic, qua Tisiphone, quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam salvis tot restibus ullam?
Quum pateant altae caligantesque fenestrae?
Quum tibi vicinum se praebeat Aemilius pons?
Aut si de multis nullus placet exitus, illud
Nonne putas melius, quod tecum pusio dormit?

iungi potest. Hinc olim coniiciebam *et operto*, quo omnis difficultas tollitur. Sed v. Comm.

19. 20. *Astraea recessit*, *Hac comite atque duae p. f. s.* interpungendum videbatur H. Valesio.

21. *Postume* 14. 21. 22. 23. *Posthume* in reliquis libris. Sed v. Cellar. orthogr. lat. p. 318. ed. Harles. *o Postume* 14.

23. 24. Hi versus transponendi videbantur Schradero in emendatt. p. 139. 140. et nobis. Sed nunc ordinem, quo leguntur in omnibus libris, praeter 13., cuius nulla est auctoritas, restituimus, suadente Ach. Cf. Comm. Nota vero Hein. est haec: „Verissima Schraderi coniectura, si uterque versus Iuvenalis est. Sed versus 24. *Viderunt p. a. s. moechos* spurius; nil est enim nisi mera repetitio eorum, quae iam supra dicta erant.“ Equidem malim versus 21. et 22. ponere post v. 23. 24. et in fronte orationis ad Postumum conversae.

28. *o Postume* 14. ut v. 21. — *duces* 12. 15–17. 19–22. 45. et X codd. Paris.

29. *exagitere* 12. 17 a m. pr. 19 a m. sec. 23. 26. et quidam codd. Paris. Sed saepissime Indicativum hoc modo usurpari, et hoc a Donato ad Terent. Eun. III, 3, 23. (*Aut dicat, quid vult, aut molesta ne siet*) passimque a viris doctis demonstratum esse, monet Hein. *agitere* 24. *quibus exagitate colubris Ferre potes* cet. coni. H. Vales.

34. *putes* 45. — *Pugio* pro *pusio* coni. Valla, ut sit nomen proprium. Vetus scholion est: *Pusio a facto nomen.* Hinc aliud quiddam latere non male suspi-

Pusio, qui noctu non litigat, exigit a te
Nulla iacens illic munuscula, nec queritur, quod
Et lateri parcas nec, quantum iussit, anheles.
Sed placet Ursidio lex Iulia: tollere dulcem
Cogitat heredem cariturus turture magno
Mullorumque iubis et captatore macello.
Quid fieri non posse putes, si iungitur ulla
Ursidio? si moechorum notissimus olim
Stulta maritali iam porrigit ora capistro,
Quem toties texit perituri cista Latini?
Quid? quod et antiquis uxor de moribus illi
Quaeritur. O, medici, mediam pertundite venam!
Delicias hominis! Tarpeium limen adora
Pronus et auratam Iunoni caede iuvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucae adeo Cereris vittas contingere dignae,
Quarum non timeat pater oscula. Necte coronam
Postibus et densos per limina tende corymbos.
Unus Iberinae vir sufficit? Ocius illud
Extorquebis, ut haec oculo contenta sit uno.

cabatur Rutgers. var. lectt. 2, 17. et quidem *pygio*, verbum effictum a πυγή, nates, clunes, unde πυγαῖος salax s. cinaedus.

38. *Urcidio* 48. *Ursiodo* 16. *L. Fursedio Postumo* inscripta est haec Sat. in 8. et tribus codd. Paris. Sed metri leges *Fursedii* nomen non admittunt. Cf. Comm. ad v. 21.

42. *moechorum turpissimus* edidit Maittaire, quod nescio unde habuerit.

44. *periturum* 16. et 83. prob. Schradero. *periuri* bene coni. H. Vales. et Heinrich. v. Comm. ad 1, 36.

48. *bidentem* pro *iuvencam* quidam, forte quia noverant, bidentem Iunoni sacrum esse. Sed *auratis cornibus hostias maiores dumtaxat immolatas esse*, praeter alios docet Plinius XXXIII, 3.

52. *necte* pro *tende* 15. 16. 17. 25. 26. 45—48. 55—61. 63. 64. 65. et quidam codd. Paris. Sed ita idem verbum repeteretur.

53. Post *sufficit* Grangaeus et alii vel punctum vel signum exclam. non interrogat. ponunt, ut sint verba Postumi *unus Iberinae vir sufficit*, h. e. mea uxor casta est vel erit, et erras, qui nullam putas inveniri pudicam. Sed v. Comm.

Magna tamen fama ést cuiusdam rure paterno
Viventis. Vivat Gabiis, ut vixit in agro;
Vivat Fidenis! Et agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus aut in
Speluncis? Adeo senuerunt Iupiter et Mars?
Porticibusne tibi monstratur femina voto
Digna tuo? Cuneis an habent spectacula totis,
Quod securus ames quodque inde excerpere possis?
Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo,
Tuccia vesicae non imperat: Appula gannit,
Sicut in amplexu. Subitum et Miserabile. Longum
Attendit Thymele; Thymele tunc rustica discit.
Ast aliae, quoties aulaea recondita cessant
Et vacuo clausoque sonant fora sola theatro
Atque a plebeiis longe Megalesia, tristes
Personam thyrsumque tenent et subligar AccI.
Urbicus exodio risum movet Atellanae
Gestibus Autonoes: hunc diligit Aelia pauper.
Solvitur his magno comoedi fibula. Sunt, quae
Chrysogonum cantare vetent. Hispulla tragoedo
Gaudet. An exspectas, ut Quintilianus ametur?

55. *cuiusquam* 73. Legendum videtur *cuiusque in rure p. v.*

56. Suspicabar olim legendum esse: *Vivet Gabiis,* (h. e. vivetne in oppidis, quamquam parvis ac desertis, nedum Romae) *ut vixit in agro? Vivet* ita *Fidenis? Et agello* cet. Mutata tamen distinctione (nam vulgaris est haec: *Magna tamen — Viventis: Vivat Gabiis, ut vixit in agro: Vivat Fidenis, et agello cedo paterno. Quis* cet.) expeditiorem feci sententiam h. l. de qua interpretes parum fuere solliciti.

57. *cede* 2.. 61. 77. *Vivat Gabiis, ut vixit in agro; Vivat Fidenis, ut agello cedo paterno*

legendum censet Manso, ut sibi constent oratio orationisque membra, et neminem id vidisse miratur. Mihi potius verba sic languere videntur.

64 — 66. Cf. Excurs. ad h. l.

68. *sonant aulaea theatro* 26.

70. *thyrsumque petunt* 19. — *Arci* 27. 47. *Anci* 21. *Axi* 16. *Accum* 22. *Acne* 75. 76. *Aene* 1. *Actii* 23. Nam varie scribebatur *Accius, Actius, Attius, Atius:* de quo v. Burm. ad Virg. Aen. V, 568. et ad Sueton. Aug. c. 4.

74. *vetant* 15. 16. 17 a m. sec. 19. 22. 45.

75. *exspectes* 14. 26.

Accipis uxorem, de qua citharoedus Echion
Aut Glaphyrus fiat pater Ambrosiusque choraules.
Longa per angustos figamus pulpita vicos:
Ornentur postes et grandi ianua lauro,
Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta Senatori comitata est Hippia Ludium
Ad Pharon et Nilum famosaque moenia Lagi,
Prodigia et mores Urbis damnante Canopo.
Immemor illa domus et coniugis atque sororis
Nil patriae indulsit, plorantesque improba natos,
Utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
Sed quamquam in magnis opibus plumaque paterna
Et segmentatis dormisset parvula cunis,
Contemsit pelagus: famam contemserat olim,
Cuius apud molles minima est iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus lateque sonantem
Pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
Mutandum toties esset mare. Iusta pericli

77. *fiet* 21. — *Ambrosiusve* emend. H. Vales.

78. *figantur* 77. et ita emend. C. Vales.

81. *et mirmilonem* 11. *aut mirmillonem* 10. 14—17. 19—23. 25. 27. 45—49. 54—60. 64. 65. *aut myrmidonem* 24.

82. *Ippia, Yppia, Eppia, Appia, Hyppia, Hispia, Hippida, Oppia* alii h. l. v. 104. 114. et X, 220. — *ludum* 10. 11. 14—17. 19—24. 27. 45. 46. 47. 49. 50. 54. 55. 62. 64. 72. et multi codd. Paris. prob. Salmas. quem in Comm. laudavi, ut *ludus* dicatur pro *ludio*, quemadmodum *regna* pro *regibus* et similia passim obvia. Sed *ludum* reposuisse videntur librarii metro timentes. *Ludium* vero διασύλλαβος vox est, efferenda per συνίζησιν. Cf. XI, 20. et sup. ad IV, 37. *Ludia* tamen v. 104. τρισύλλαβος est.

83. *formosique* 16. *formosaque* 22. 85.

84. *clamante* 47. 47. 48. 58. facili solennique permutatione literarum *cl* et *d*.

87. *ludum* 14. *Paridem ludosque* 25. 27. 46. 47. 48. 54—60. 64. 65.

90. *contemserit* 16.

95. Bentleius ad Horat. Epod. X, 19. haec notavit: „*Ionium* mare Graecis et vincta oratione et soluta ὁ Ἰόνιος dicitur, subaudito πόντος. At Latini neutrum magis amant, quippe quibus

Si ratio est et honesta; timent pavidoque gelantur
Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
Fortem animum praestant rebus, quas turpiter audent.
Si iubeat coniux, durum est conscendere navim;
Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aer.
Quae moechum sequitur, stomacho valet. Illa maritum
Convomit: haec inter nautas et prandet, et errat
Per puppem et duros gaudet tractare rudentes.
Qua tamen exarsit forma, qua capta iuventa est
Hippia? quid vidit, propter quod Ludia dici
Sustinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
Coeperat et secto requiem sperare lacerto.
Praeterea multa in facie deformia, sicut
Adtritus galea mediisque in naribus ingens

mare subintelligitur. Masculino genere effertur h. l. sed aut refingi fortasse debet *lateque sonorum*, aut ex verbo praecedente substantivum sibi adsciscere potest *fluctum*, aut certe ob raritatem non temere Horatio affingendum est." Sed mare etiam Romanis *pontus* dicitur, et cum Horatius tum Iuvenalis docte ac Graece loqui amant. Ita etiam *Aegaeus* ap. Claud. in Eutrop. II, 351. quod monet Hein.

95. *pavidacque* 26. Fuere qui legere mallent *pavidaeque gelantur Pectora*, improb. Schurzfl. qui laudavit Ian. Bernart. ad Stat. p. 129.

96. *Corpore* 85. — *possint* 22. — *consistere* 14.

101. *Evomit* 26.

102. *puppim* 11. 65.

103. *iuventa est* 10. 11. 12. 14. 15. 21–25. 45–50. 51–60. 62. 64–69. 71–74. In reliquis libris non legitur τὸ *est*, quod tamen facile excidere potuit propter compend. scrib. quodque nos inseruimus, ne quatuor certe ὁμοιοτέλευτα iungantur.

106. *fesso* pro *secto* 14.

107. *faciem* 25. 27. 46–50. 55–63. 65–69. 71–73. 77. — *sinit* pro *sicut* 85.

108. H. Valesii nota est: „Lege *Adtritus galeae*, h. e. a galea fronti invectus seu crebro ferreae galeae usu nimioque pondere fronti impressus; saltem tria hic vitia in facie Sergii notantur, nec iungenda *adtritus galea gibbus*, quasi galea vetus Romana usque ad medias nares pertingere ibique gibbum creare aut incumbendo premere potuerit." Lectio illa videtur recipienda esse. *Adtritus* dicitur etiam vitium, damnum, vulnus, ex adtritu ortum; et frons adtrita galea vitiumve faciei h. l. aptius est, quam adtritus galea homo. — *mediis* 13. 15. 16. 85.

Gibbus et acre malum semper stillantis ocelli.
Sed gladiator erat: facit hoc illos Hyacinthos;
Hoc pueris patriaeque, hoc praetulit illa sorori
Atque viro. Ferrum est, quod amant. Hic Sergius idem
Accepta rude coepisset Veiento videri.

Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
Respice rivales Divorum; Claudius audi
Quae tulerit. Dormire virum quum senserat uxor;
Ausa Palatino tegetem praeferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius una,
Sed nigrum flavo crinem abscondente galero.
Intravit calidum veteri centone lupanar
Et cellam vacuam atque suam. Tunc nuda papillis
Constitit auratis, titulum mentita Lyciscae,
Ostenditque tuum, generose Britannice, ventrem.
Excepit blanda intrantes atque aera poposcit,
Et resupina iacens multorum absorbuit ictus.

109. *graviter* pro *semper* 14. *saepe stillantis* 11 ad marg. 17 a m. pr. 21. 22. 23. 26. 45. prob. Schurzfl. qui monet, ita etiam legisse Nic. Ferretum opusc. gram. p. 5. et mutationem ex eo ortam videri, quod librarii versum ruere putaverint, si *saepe* legeretur, quum debuerint meminisse, Graecam positionem hic locum habere. Cf. ad VIII, 107. XVI, 27. Drakenb. et nos ad Sil. Ital. VII, 618. IX, 575. et XVII, 547. ubi multis exemplis probavimus, syllabam finalem, per se brevem, sequentibus duabus vel tribus consonis, modo corripi, modo produci. *foede* pro *semper* coni. Iacobs.

116–120. v. Excurs.

120. *Et* pro *Sed* 10. 17. 19-22. 24. 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 77. 85. et XXXII codd. Paris. unde illud restituit Ach. *nigro flavum* 11.

122. *Tum* 11. rectius, puto. *capillis P. auratis* (flavo galero tectis, aut qui ramentis auri ad ornatum inspersi erant) emend. C. Vales.

123. *Prostitit* 1. 24. MS. Schegk. (qui id probat in Praemiss. Epist. V.) quinque codd. Paris. et 70. unde recipiendum videri possit. Est utique vocab. propr. Sed idcirco e marg. *forsan* irrepsit. — *Licisсae* 24. *Lycissae* 47. 48. 61. 85. *Licissae* 14–17. 19. 23. 25. 45. *Lucisce* 12. *Lycisae* 61.

124–126. v. Excurs.

Mox, lenone suas iam dimittente puellas,
Tristis abIt et, quod potuit, tamen ultima cellam
Clausit, adhuc ardens rigidae tentigine vulvae,
Et lassata viris nec dum satiata recessit,
Obscurisque genis turpis fumoque lucernae
Foeda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
Hippomanes carmenque loquar coctumque venenum
Privignoque datum? Faciunt graviora coactae
Imperio sexus minimumque libidine peccant.
Optima sed quare Cesennia teste marito?
Bis quingenta dedit; tanti vocat ille pudicam,
Nec Veneris pharetris macer est aut lampade fervet:
Inde faces ardent; veniunt a dote sagittae.
Libertas emitur: coram licet innuat atque
Rescribat, vidua est, locuples quae nupsit avaro.

128. *quaad et potuit* 24. *sed* pro *et* 10. 11. 15. 19. 22. 23. 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 77. 85. et quidam codd. Paris. — *tandem* 16. *tantum* 11. 16. 17. 48. 50. 55. 57. 58.

130. *nondum* 14. 15. 19. 22. 46–50. 54–69. 71–74. 85. *sed non* pro *necdum* 45.

131. *Obscenisque* suspicari possis.

133. *Hippomanes carnemque loquar* 11. 16. unde Schurzfl. coni. *Hippomanis carnemne.* Idem tamen recte monet, antiquam lectionem retinendam alteramque e glossa ortam videri. Fortasse haec etiam stupori vel incuriae librariorum debetur.

135. *nimiumque* 16. 22.

136. *Cesennia* 14. 15. 26. 27. 61–63. 65. (Paris. 1512.) 66. 67. 70–74. 82. *Caesennia* 81. et al. Alterutra lectio videtur probanda. Gens certe *Cesennia* nota est e Tac. Ann. XV, 6. (ubi v. Lips.) Cic. Phil. XII, 9. Ioseph. B. Iud. p. 848. et *Caesennia* e Cic. Caecin. 4. et 8 sq. Montfauc. Antiquit. expl. T. V. p. 110 sqq. et Gruteri Inscr. vid. Ryck. et Ernesti ad Tac. Ann. XIV, 29. *Censennia* 3. 11. 20. 21. 75. 76. *Censonia* 2 in interstit. 10. 16. 17 a m. pr. 19. 25. 45–48. 56–60. 65. 85. *Caesonia* 17 a m. sec. 28. 49. 50. 54. 55. 64. 68. 69. Gens *Caesonia* memoratur a Cic. in Pis. 6. in Verr. I, 10. II, 18. ad Att. I, 1. XII, 1. a Tac. Ann. XIV. 29. (ubi v. intpp.) XV, 71. et al. Sed hoc nomen forsan e v. 616. huius Sat. huc translatum est. v. ibi not. *Cessennia* 17 a m. sec. *Cessania* 22. *Cesenia* 24.

138. *pharetris Veneris* 10. 11. 12. 14–17. 19. 21–27. 45–49. 54–60. 64–70. 75. 76. 85. — *est*

Cur desiderio Bibulae Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugae subeant et se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes oculique minores;
Collige sarcinulas, dicet libertus, et exi:
Iam gravis es nobis et saepe emungeris, exi
Ocius et propera: sicco venit altera naso.
Interea calet et regnat poscitque maritum
Pastores et ovem Canusinam ulmosque Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omnes, ergastula tota
Quodque domi non est et habet vicinus, ematur.
Mense quidem brumae, quo iam mercator Iason
Clausus et armatis obstat casa candida nautis,
Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
Murrhina, deinde adamas notissimus et Beronices
In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
Barbarus incestae, dedit hunc Agrippa sorori,

perperam omissum in 61. 62. 66. 67. — *haud* pro *aut* 19. 23.

139. *venient* 21.

143. *Si verum inspicias* 14.

144. *si* pro *se* 26. 27. 46–48.

146. 147. absunt a 14. *dicit* 17. 23.

147. *ut saepe emungeris!* non male emend. Heins. ad Claudian. Cons. I. Stilic. II, 327.

148. abest a 22.

151. *omnes pueros* 19.

152. *sed habet* 14. 22. *quod habet* 15. — *amatur* 22.

153. *Mense quidem Numae* 4. et sic legit Sidon. In 4 reperitur vetus hoc scholion: „Ita Februarius dictus, quem Februo i. e. Plutoni consecravit Numa.“ Idem vero rex Ianuarium quoque instituit Ianoque consecravit. Sed quis umquam hunc vel illum mensem Numae propterea dixit? — *cum* vel *quum* pro *quo* 10. 11. 14–17. 19 in marg. 20. 21. 22. 25. 27. 45–50. 54–63. 65–69. 71–74. 77.

156. *Myrrina* 27. 46. 47. 59. 64. *Mirrina* 23. 24. 45. 60. 65. 85. *Myrina* 48. *Myrrhia* 50. *Murrhina* 74. quod recepi pro *Myrrhina*. Cf. ad 7, 133. — *Berenices* 19. 61. 62. 65. 75–69. 71. 72. 73. 77. quae vulgarior est scriptura. Sed *Beronices* in omnibus fere libris legitur. Sic etiam quibusdam scriptoribus Graecorum Βερονίκη, et aliis, ut in numis, Βερενίκη dicitur. *Beronicis* 12. 15. 17. 19. 20. 21. 27. 45–47. 85.

Observant ubi festa mero pede sabbata reges
Et vetus indulget senibus clementia porcis.
Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, dives, fecunda, vetustos
Porticibus disponat avos, intactior omni
Crinibus effusis bellum dirimente Sabina:
(Rara avis in terris nigroque simillima cycno)
Quis feret uxorem, cui constant omnia? Malo,
Malo Venusinam, quam te, Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus affers
Grande supercilium et numeras in dote triumphos.
Tolle tuum, precor, Hannibalem victumque Syphacem
In castris, et cum tota Carthagine migra.
Parce, precor, Paean, et tu, Dea, pone sagittas;
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem!

159. *sabbata* sic dicta ab hebr. שבת *quievit* ab opere, unde propr. scrib. *sabbatha* et *σάββαθα* pro vulg. *σάββατα*.

161. *Ullane* 23. Non male, ut haec quoque poetae, non Postumi, verba sint.

162. *facunda* 22. 85.

163. *sit tactior omni* coni. Markl. v. Comm.

165. *cycno*, non *cygno*, 20. quam scripturam revocavi, quia Graecis *κύκνος* dicitur.

166. *ferat* 16. 26. non male.

168. *Graccorum* 85. v. ad II, 24.

169. *cum dote* 13. 46. 47. 48. 50. 64.

170. *Annibalem* 22. v. sup. ad IV, 39.

171. *Cartagine* 22. 85. et *Kartagine* 21. sine adspirat. ut in quibusdam inscriptt. Cicero in Orat. c. 48. *Quin ego ipse*, inquit, *quum scirem, ita maiores loquutos esse, ut nusquam, nisi in vocali, adspiratione uterentur, loquebar sic, ut* pulcros, Cetegos, triumpos, Kartaginem *dicerem: aliquando, idque sero, convicio aurium quum extorta mihi veritas esset, usum loquendi populo concessi, scientiam mihi reservavi.* Non convenit etiam inter viros doctos scriptura *Carthago* et *Karthago*. In numis, inscriptt. et marmor. orthographia variat, neque tanta est auctoritas eorum, ut certa scribendi regula inde repeti queat. *K* non vera litera, sed *quorumdam nominum nota* dicitur Quintil. Inst. Or. I, 4, 9. ubi v. Spalding. Cf. Drakenb. et nos ad Sil. I, 3.

172. *tu Dea pone sagittas* ex emend. Graevii recte, opinor, edidit Hennin. quem sequuti sumus. In libris tum scriptis tum editis legitur *tu depone sagittas*,

Amphion clamat: sed Paean contrahit arcum.
Extulit ergo greges natorum ipsumque parentem,
Dum sibi nobilior Latonae gente videtur
Atque eadem scrofa Niobe fecundior alba.
Quae tanti gravitas, quae forma, ut se tibi semper
Imputet? Huius enim rari summique voluptas

et pronom. *tu* vulgo ad eamdem deam Dianam refertur, quae ratio admodum dura est. Audi tamen Heineckium: „Egregius profecto locus, ubi subita sententiarum conversio, dum Amphionem loquentem inducit poeta, lectorem mirum in modum afficit, ut eum in optimis Iuvenalis esse statuam. Mallem igitur interpretes eum intactum reliquissent. Illi vero, elegantem loquendi rationem non intelligentes, lectionem optime se habentem sollicitavere. *Tu* non referendum ad Dianam, sed ad *Apollinem*, qui praecedit. In his et similibus pronomen *tu* abundat. Cf. XI, 32. Sen. Herc. fur. XII, 48. Lucan. II, 659. et inpr. Bentl. ad Hor. Od. I, 9, 17. *Apollinem* autem dum poeta alloquitur, intelligit etiam Dianam, quae una cum illo opus perfecit. Et in his nemo haerebit, qui in memoriam venit illius tantopere decantati Virgiliani Aen. IX, 525. et Siliani III, 222. Mutatio numeri autem in *parce*, *depone* et *configite* multis exemplis probari posset, nisi id iam paene ad fastidium docuissent Critici. Cf. Burm. ad Virg. Aen. II, 32.“ Quae quum legissem, in memoriam potius mihi rediit decantatum illud: *si tacuisses* cet. et *partu-riunt montes* cet. Ut alia taceam, bene novi et ad Sil. I. I. monui, a poetis aliisque scriptoribus, quum verba ad collegium pluresve coniunctos faciant, saepius unum dignitate priorem compellari, reliquos autem adiecto plur. numero simul innui et comprehendi. Sed talis enallage vel syllepsis numeri aliena est ab h. l., ubi sermo est de fratre et sorore.

175. *Sic tulit* 22. — *gregem* 11. 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 77. 85. — *ipsamque parentem* 1. 14. 15. 27. 37. 61. 62. 63. 66. 67. et XV codd. Paris. (in VI *ipm* vel *ip3*), quod recepit Ach. probarunt que Schurzfl. et viri docti in edit. Iuven. cum notis Variorum Amst. 1684. ne Amphion se ipse extulisse dicatur. Enimvero verbum *extulit* non referendum ad Amphionem, sed ad *Nioben*, (*extulit Niobe greges* cet.) quae liberos ipsumque eorum parentem, qui omnes innoxii fuerunt noxam Niobes, extulit, antequam in saxum verteretur. Negatur Ach. cui nos nugari videmur, et qui h. l. ita interpretatur: *extulit* e terra et telis confodit Pacan *greges* cet.

176. *Cum* 20.

177. *Niobe scrofa* 14.

Nulla boni, quoties animo corrupta superbo
Plus aloes, quam mellis habet. Quis deditus autem
Usque adeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat inque die septenis oderit horis?

Quaedam parva quidem, sed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla
Formosam, nisi quae de Tusca Graecula facta est?
De Sulmonensi mera Cecropis? Omnia Graece,
* Quum sit turpe magis nostris nescire Latine.
Hoc sermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi secreta. Quid ultra?
Concumbunt Graece. Dones tamen ista puellis:
Tunc etiam, quam sextus et octogesimus annus
Pulsat, adhuc Graece? Non est hic sermo pudicus
In vetula. Quoties lascivum intervenit illud
ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ? Modo sub lodice relictis
Uteris in turba. Quod enim non excitet inguen

183. *dies* 13. 15. 17. 20. 21. 22. 25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et plurimi codd. Paris. e quibus id recepit Ach. *die* 12. 16. 18. 19. 24. 85. *diem* reliqui, etiam 82. *inque die* rectius dicitur pro uno quoque die, quotidie, quam *in diem*; unde nunc recepi. Ita quoque legendum monuit C. Valesius. — *oderis* 22.

184. abest a 13. et 22. *parca* 25. 46. 48. 49. 51. 57. 59. 60. 65. idque coni. Lubin. ut sensus sit: quaedam mulier parca quidem est, non sumtuosa, superba et magnifica; sed tamen non toleranda est, quod Graeco utatur sermone, ut blandior videatur. *Quaedam parva loquar* emend. Pontan. ad Macrob. Sat. III, 10. perperam coll. Tibull. II, 6, 11. Vulgata lectio bene se habet.

185. *putet* 11.

188. v. Excurs. ad h. l.

191. *Concumbunt Graece: non est hic sermo pudicus* 22. omissis verbis mediis. Error inde ortus, quod et v. 191. et 193. voc. *Graece* legitur. Cf. ad II, 24.

192. *Tunc* 47. 50.

194. seq. Olim coniiciebam: *In vetula. toties* cet. Nunc mutavi vulgatam distinctionem: *In vetula, quoties — Ψυχη. modo* cet. etsi ne sic quidem oratio satis placet et bene fluit.

195. Graeca verba in primis codd. recte scribuntur, in recentt. corrupta sunt aut plane absunt.

196. *excitat* 11. 15. 16. 18. 19. 23. 24. 27. 45. 49. 54. 61. 62. 65. 66–74. 77.

Vox blanda et nequam? digitos habet. Ut tamen omnes
Subsidant pennae, dicas haec mollius Haemo
Quamquam et Carpophoro; facies tua computat annos.
Si tibi legitimis pactam iunctamque tabellis
Non es amaturus, ducendi nulla videtur
Causa; nec est, quare coenam et mustacea perdas,
Labente officio, crudis donanda; nec illud,
Quod prima pro nocte datur, quum lance beata
Dacicus et scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas uxoria, deditus uni
Est animus; submitte caput cervice parata
Ferre iugum: nullam invenies, quae parcat amanti.
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis
Et spoliis. Igitur longe minus utilis illi
Uxor, quisquis erit bonus optandusque maritus.

197. *sit tamen* 19. Locus perplexus, qui valde torsit interpretes. Lucebit, opinor, modo *et* pro *ut* substitueris: *et tamen omnes Subsidant* vel *Subsident pennae*, *dicas — Carpophoro:* (nam) *facies tua computat annos.* vid. Comm. *et tamen omnes Subsident pennae* seu *penes* (super te omnes penes iacebunt) emend. H. Vales. *Attamen* coni. Hein. quod non minus aptum est.

198. *pinnae* i. Vetus scholion est: „*Subsidant* longa aetate *pinnae,* metaphora, quia vetulae flaccescunt.“ Lubinus: „Metaphora, inquit, ab avibus. Ingenii nervi vel pinnae quasi ex superiori loco deorsum vocentur. Possumus etiam *pinnas* h. l. intelligere in cacumine turrium rotundos apices. Quamvis illa, quae suprema sunt, sermone tuo quasi deorsum voces.“ — *dicas hoc* 24. — *Haemo* 77. *Hoemo* 14. 17. 18. 27. 45. 47. 57. 64. *Hemo* 15. 16. 19. 20. 21. 23. 24. 58. *Hoemo* 46. 48. *Oemo* 56. 59. *Emo* 60. 65. *Aemo* alii, etiam Hennin. qui tamen *Haemo* edidit sup. III, 99. ubi v. not.

199. *computet* 12. 16. 22.

205. *Dacius* 15. 16. 20. 24. 25. 56. 57. 58. 66. *Datius* 18. 19. 21. 22. 27. 45. 47. — *sculpto radiat G. auro* 57. *scutilo r. G. auro* e vet. cod. suo legit Pontan. ad Macrob. Sat. III. 10. ubi monet, *scutilum* propr. esse variegatum instar telae aranearum. Cf. sup. Comm. ad II, 97.

206. *ac deditus* 18. Recte forsan. Possis etiam interpungere: *Si tibi (simplicitas uxoria) deditus uni Est animus*, vel cum Iacobs. legere *Si est animus.* Sed v. ad IV, 63.

Nil umquam invita donabis coniuge: vendes
Hac obstante nihil: nihil, haec si nolet, emetur.
Haec dabit affectus: ille excludetur amicus
Iam senior, cuius barbam tua ianua vidit.
Testandi quum sit lenonibus atque lanistis
Libertas et iuris idem contingat arenae;
Non unus tibi rivalis dictabitur heres.
Pone crucem servo. Meruit quo crimine servus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? Audi,
Nulla umquam de morte hominis cunctatio longa est.
O demens, ita servus homo est? nil fecerit, esto:
Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.
Imperat ergo viro; sed mox haec regna relinquit
Permutatque domos et flamea conterit: inde
Advolat et spreti repetit vestigia lecti.
Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
Vela domus et adhuc virides in limine ramos.
Sic crescit numerus; sic fiunt octo mariti
Quinque per auctumnos: titulo res digna sepulcri.

213. *nollet* 27. *nolit* 13–17. 21. 22. 24. 25. 45. 49. 50. 54–62. 65–69. 71–74. 77. et plerique codd. Paris. *nolet* in reliquis. Nil interest. *volet* 18 a m. sec. 23. 46. 48.

214. *Haec* recepi ex 17–25. 27. 45–50. 54–63. 65–74. 77. et *excludetur* ex 10. 13. 15. 16. 21. 22 a m. sec. 25. 27. 46. 47. 48. 50. 55–74. 77. Eadem leguntur in codd. Paris. tantum non omnibus. *Hac* et *excludatur* in aliis libris, etiam ed. Hennin. — *effectus* 12. 19. 22. 47. 48.

217. *contingit* 16. 27. 46. 47. 48. 58.

218. *ditabitur* 11 ex rasura, 15. 18. 23. 29. 45. 49.

220. *qui* — *qui* 17. 20.

221. *Nulli* emend. Heins. ad Ovid. Met. VII, 455. — *est* abest a 12 et 16.

223. *Sic volo* 19. 27. 28.

225–227. absunt ab 18. *domus* 14. 16. 48. — *flammea* 22. 45–50. 62. 64. 65. 68. 69. 71. 72. 73. *flamea* al. Cf. Comm. ad II, 124.

226. *Evolat* 20. *Avolat* (a novo marito discedit) 29. 50. 65. 69. et cod. viri docti, quem v. in Miscell. Obss. Crit. in Auctores vett. Amst. 1734. Vol. V. T. I. p. 122. — *lecti repetit vestigia spreti* 21. *refugit vestigia* coni. Schrader.

228. *vel* pro *et* 11. 14. 16. 19.

230. Post hunc versum in 16.

Desperanda tibi salva concordia socru.
Illa docet spoliis nudi gaudere mariti;
Illa docet, missis a corruptore tabellis,
Nil rude nec simplex rescribere: decipit illa
Custodes aut aere domat: tunc corpore sano
Advocat Archigenen onerosaque pallia iactat.
Abditus interea latet et secretus adulter,
Impatiensque morae pavet et praeputia ducit.

insertus est alius: *Si fierent comites citius, quam nuberet uxor.* „Non male et satirice admodum, si legeretur *Nec fierent* cet. ut esset sensus: Istiusmodi uxor sibi citius maritos faceret, quam nos amicos.“ Ach.

231. *salva est* 16. *est salva* 27.

232. Versus ab alia manu scriptus in 10. et abest ab 22.

233. Versus excidit e 46. 48. 49. 56. 59. 60. 65. Causam v. sup. in Comm. ad II, 24. — *libellis* 16.

234. *nil simplex* 19. 22 a m. pr. 23. 24. 25. 27. 45–50. 54–66. 68. 71–74. 77.

236. *Archigenen* recepi e 60. 65. et 68. *Archigenem* alii. Sed quamvis non ignoro, hiatus frequentes esse Iuvenali, (v. ad I, 151.) vereor tamen, ne illi sine necessitate ei ab imperitis librariis passim obtrusi sint; et illa vocis forma doctior est.

237. *in terra* 16. 21 a m. pr. — *et secretus* revocavi, tamquam lectionem omnium fere librorum, ex 1. 10. 11. 12. 14–26. 45. 46. 48. 49. 50. 54–63. 65–77. Languet tamen, quoniam synonyma *abditus* et *secretus* iunguntur. *et securus* 27. 47. 64. non improb. Schurzfl. modo mox vs. seq. *silet*, non *pavet*, legatur. *accersitus* e coni. reposuit Marshall, rectiusque *arcessitus* Hennin. ut mens poetae sit: Interea dum medicus arcessi fingitur, moechus sub persona medici veniens clanculum intrat atque ita custodes decipit. Sed illas lectiones ex *accersitus* degenerasse, non mihi persuasit Hennin.

238. *pavet* restitui ex 1. (cuius glossa certe est *metuit*) 10. 12. 14. 15. 17–23. 25. 26. 27. 45–50. 54–69. 71–74. plerisque codd. Paris. et tribus MSS. Nic. Heinsii, qui ad Sil. Ital. XVI, 432. hanc lectionem probat monetque, *pavorem* esse aliquid medium inter spem metumque, et hinc *laetum pavorem* atque *horrorem* dici Stat. Theb. I, 493. Sil. III, 215. XVI, 432. eumque describi a Stat. Theb. VI, 592 seq. 802 seq. *silet* 16. 24. 70. 75. 76. 82. — *discit* pro *ducit* 12. 14. 17. Vetus Schol. docet, totum hunc versum in quibusdam codicibus non legi: et lubens eum deleverim propter obscenitatem, quae tamen ipsa illius rei causa fuisse videtur.

Scilicet exspectas, ut tradat mater honestos
Atque alios mores, quam quos habet? utile porro
Filiolam turpi vetulae producere turpem.
Nulla fere causa est, in qua non femina litem
Moverit. Accusat Manilia, si rea non est.
Componunt ipsae per se formantque libellos,
Principium atque locos Celso dictare paratae.
Endromidas Tyrias et femineum ceroma
Quis nescit? vel quis non vidit vulnera pali?
Quem cavat adsiduis sudibus scutoque lacessit,
Atque omnes implet numeros, dignissima prorsus
Florali matrona tuba; nisi si quid in illo
Pectore plus agitat veraeque paratur arenae.
Quem praestare potest mulier galeata pudorem,
Quae fugit a sexu? vires amat. Haec tamen ipsa
Vir nollet fieri. nam quantula nostra voluptas?
Quale decus rerum, si coniugis auctio fiat,
Balteus et manicae et cristae crurisque sinistri

239. *exspectes* 20. 26.

240. *Aut* 13. 14. 21. 22. 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74.

243. *Manulia, Mamilia* et *Mamilla* legitur in bonis libris Gell. IV, 14. ubi vid. Gronov.

247. *aut* pro *vel* 12. 14. 15. 16. 23. 25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. prob. Schurzfl. quum verba quarti ordinis in tertiis personis, etiam extra perfecti contractionem, saepius producantur. Hiatus etiam amat Iuvenalis. v. ad I, 151. Nec tamen illi temere ei videntur obtrudendi.

248. *rudibus* pro *sudibus* coni. Lips. Mil. Rom. V, 14. ut nos Sil. VIII, 552. Cf. Comm. et Serv. ad Virg. Aen. X, 494. qui *rudibus* h. l. legit.

249. *numeros implet* 19. 45.

251. *agitat* pro *agitet* restitui ex 10–12. 14–27. 45–50. 54–76. nam *paratur* mox sequitur. *paretur* 16. 21.

252. Possis etiam ita distinguere: *Quem p. p. m. g. pudorem? Quae fugit a sexu, vires amat.*

253. *viros* 16. 24. — *et* pro *haec* 26.

254. *nolet* 23. 46. 47. 50. 64. — *tantula* 22. — *vestra voluptas* 11. non improb. Schurzfl. ut sit ἀνθυποφορὰ mulieris galeatae. Sed idem recte praetulit vulgatam lectionem.

255. *fiet* 16. 19. 45. *Quale decus, rerum* cet. interpungere malebant H. Vales. et alii.

256. *manicae, cristae* 11. 21. *tunicae* pro *manicae* vetus Schol. cuius glossa est haec: *balteus et*

Dimidium tegimen; vel, si diversa movebit
Proelia, tu felix, ocreas vendente puella.
Hae sunt, quae tenui sudant in cyclade, quarum
Delicias et panniculus bombycinus urit.
Adspice, quo fremitu monstratos perferat ictus
Et quanto galeae curvetur pondere, quanta
Poplitibus sedeat, quam denso fascia libro,
Et ride, scaphium positis quum sumitur armis.
Dicite vos neptes Lepidi caecive Metelli,
Gurgitis aut Fabii, quae ludia sumserit umquam
Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Asyli?
Semper habet lites alternaque iurgia lectus,
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.

tunicae Retiarii scilicet, si personam aut officium eius susceperit. Conf. Comm.

257. *tegimen* 21. 22. 45. ut in optimis membranis ubique, unde recepi pro vulg. *tegmen*. Conf. Nic. Heins. ad Sil. I, 402. qui tamen ad Virg. Aen. III, 594. et VII, 666. utramque scripturam damnat et ubivis *tegumen* reponendum censet. — *movebis* 27. 46. 47. 58.

258. *tum* 23. 27. 46–50. 54–60. 64. 65.

259. *Haec* 61. 62. 63. 67. 71. 72. 73. prob. Pulmanno, ut sit enallage, ut inf. v. 592. et ap. Terent. in Eun. III, 5, 34. in Andr. IV, 1, 32. in Heautont. IV, 4, 4. et in Phorm. V, 8, (al. 10.) 23. quibus tamen locis meliores libri *Hae* vel *Haecine* exhibent.

261. *praeferat* 47. 58. 66.

262. *quanta — curetur* errores operarum in edit. Hennin. quos tamen fideliter expresserunt editores Manhem.

263. Pro *fascia* forte leg. *fuscina*. v. Comm.

264. *scaphium positis* pro *positis scaphium* 27. 46–50. 54. 55. 58. 61–69. 71–74. quos sequutus sum.

265. *coecique* 16. 19. 24. 85. *caecive* 27. 61. 63. *Creteive Metelli* (ut mox *Gurgitis Fabii*) 3. 4. non improb. Nicol. Heins. ad Ovid. Met. VII, 223. ut innuatur Q. Metellus Creticus Cos. a. 674. qui Cretam expugnavit; de quo v. Dio Cass. XXXVI. pag. 8. et Sallust. B. C. 29. Possis etiam suspicari *Calvive Metelli*, h. e. L. Metelli Calvi Cos. a. DCXI. Sed vulgata quoque lectio bene se habet.

267. *gemit* 11. 12. 14. 15. 16. 18. 19. 21–24. 26. 46–50. 54. 55. 59. 60. 64. 65. 85. et codd. Paris. fere omnes. — *Asili* 17. 19. 21–24. 27. 45–48. 50. 61. 85. *Asyli* 49. 60–63. 65. 68. 71. 72. 73. 77. *Asilli* 20. *Assili* 18.

Tunc gravis illa viro, tunc orba tigride peior.
Quum simulat gemitus occulti conscia facti,
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
Uberibus semper lacrumis semperque paratis
In statione sua atque exspectantibus illam,
Quo iubeat manare modo: tu credis amorem,
Tu tibi tunc curruca places fletumque labellis
Exsorbes, quae scripta et quot lecture tabellas,
Si tibi zelotypae retegantur scrinia moechae!
Sed iacet in servi complexibus aut equitis. Dic,
Dic aliquem, sodes, hic, Quintiliane, colorem:

270. *Tunc* revocavi ex 10. 13. 17–25. 37. 45–50. 54–69. 71–74. 85. *Tum* 11. 77. *Cum* 14. 15. 16. 26. 70. 75. 76. 82. et permulti codd. Paris. — *tum orba* 11.

271. *Tunc simulat* 21 a m. sec. 27. 46–49. 58. Non male, si minorem distinctionem posueris in fine versus praeced.

274. *atque spectantibus* 12. *semper spectantibus* 2. *ac semper spectantibus* 17. *ipsis spectantibus* 29. 45. *ipsisque spectantibus* 26. *atque ipsis spectantibus* 10. 15. 16. 19. 21. 23. 85. *atque illis spectantibus* 18. *atque suis spectantibus* 22. *ipsis exspectantibus* 3. 74. *atque viris spectantibus* c. Mediol. non improb. Ach. *nec non spectantibus* c. Put. quod recepit Ach. qui *spectantibus* pro *exspectantibus* dictum putat. *atque ipsis exspectantibus* 27. 47. 54. 64. et IX codd. Paris. *atque iis exspectantibus* 24. *velut exspectantibus* 13. Sed *atque exspectantibus* 5. 14. 20. 25. X codd. Paris. iique antiq. et editt. tantum non omnes. Haec lectio mutata videtur ab iis, qui metro metuebant, nec memores erant multorum in Iuvenali hiatuum. v. sup. ad I, 151. Scabra tamen est oratio. *exspectantibus, illas Quo i. m. m.* coni. H. Vales. ut haec dicta sint pro: quo modo *se* manare velit. Suspicari potius possis, legendum esse *exspectantibus, illa Quo iubeat* cet. Conf. tamen Comm.

276. *tum* 2. 22. *nunc* 16. *Tunc tibi tu* 3. — *labelli* 26. De *curruca* v. Excurs. ad h. l.

277. *et quot* pro *et quas* revocavi ex 7. 10. 11. 13. 15. 17–20. 22–25. 29. 45. 47–50. 54–60. 64. 65. 75. 76. 85. v. Comm. *quot lecture tabellis* 47. *quas visure tabellas* 77.

279. *atque equitis* 45.

280. *dic* pro *hic* 12. 15–25. 27. 45–50. 56–69. 71–74. 85. Sed idem verbum iam bis positum est et mox denuo repetitur.

Haeremus. dic ipsa. Olim convenerat, inquit,
Ut faceres tu, quod velles, nec non ego possem
Indulgere mihi: clames licet et mare coelo
Confundas, homo sum. Nihil est audacius illis
Deprensis: iram atque animos a crimine sumunt.
Unde haec monstra tamen vel quo de fonte, requiris?
Praestabat castas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitiis contingi parva sinebant
Tecta labor somnique breves et vellere Tusco
Vexatae duraeque manus ac proximus Urbi
Hannibal et stantes Collina turre mariti.
Nunc patimur longae pacis mala. Saevior armis
Luxuria incubuit victumque ulciscitur orbem.
Nullum crimen abest facinusque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit. Hinc fluxit ad istos
Et Sybaris colles, hinc et Rhodos et Miletos
Atque coronatum et petulans madidumque Tarentum.
Prima peregrinos obscoena pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt saecula luxu
Divitiae molles. Quid enim Venus ebria curat?

282. *quod tu velles* 16. 85.

285. *Deprehensis* 15. 18. 27. 47. 49. 56. 63. — *animum de crimine sumunt* 85. — *ducunt* 19.

286. *aut quo* 17. *de quo fonte* 15. 19. 25. 27. 46–50. 55. 57–60. 64.

288. *sinebat* 11. 15–23. 25. 27. 45–50. 55. 57–63. 65–69. 71. 72. 73.

290. *et proximus* 77. 85.

291. *in turre* 11. 25. 50. 56. 57. 59–63. 65–69. 71. 74. 85.

292. *longe* 46. 47.

293. *ulciscimur* 29.

295. *fluxit ad Istros* 19. 20. 25. 49. 56. 57. 59–62. 65. 66. *Histros* 10. 12. 15–18. 26. 45–48. 50. 54. 55. 58. 64. 67–69. 71–74. 85. *Hystros* 13. 21. 24. 27. *Histos* 22. *Instros* 23. *Indos* 9. 75. 76. non improb. Pithoeo, si mox, suadente Iac. August. Thuano, reponatur *Rhodon et Miletos*, ut sensus sit, paupertatem Roma excedentem fluxisse ad illas civitates, quae ante deliciis et voluptatibus insignes fuerint. Sed *istos* idem Pithoeus et iam ante eum Hieron. Nogarola ap. Parrhas. in Quaes. per Epist. 28. et Balbus ad Valer. Fl. III, 555. recte, opinor, coniecerunt, idque receptum in 70. et 82.

297. *et* abest ab 25. 27. 46–50. 54–61. 64. 65. 85.

Inguinis et capitis quae sint discrimina, nescit,
Grandia quae mediis iam noctibus ostrea mordet,
Quum perfusa mero spumant unguenta Falerno,
Quum bibitur concha, quum iam vertigine tectum
Ambulat et geminis exsurgit mensa lucernis.
I nunc et dubita, qua sorbeat aera sanna
Maura, Pudicitiae veterem quum praeterit aram,
Tullia quid dicat notae collactea Maurae.
Noctibus hic ponunt lecticas, micturiunt hic
Effigiemque Deae longis siphonibus implent,
Inque vices equitant ac luna teste moventur.
Inde domos abeunt: tu calcas luce reversa
Coniugis urinam magnos visurus amicos.
Nota Bonae secreta Deae, quum tibia lumbos
Incitat et cornu pariter vinoque feruntur
Adtonitae crinemque rotant ululantque Priapi
Maenades. O quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus! quae vox saltante libidine! quantus

301. *sunt* 16. 21. 22. 85.

302. *Grandiaque a mediis* 16.— *sorbet* pro *mordet* 11. 16.

305. *percussa* 16. 85. — *spument* 75. 76.

305. *exurgit gemma* 85.

307. 308. Hi versus transpositi in omnibus libris, praeter 22. et duos codd. Paris. e quibus nunc ordinem eorum haud dubie verum restitui suadente Ach. Versus 308. plane abest ab 8. (in quo recentior manus eum adscripsit) a tribus codd. Paris. et ab aliis collatis a Pulmanno.

308. *nocte* 19. 23. — *collactea* 2–5. 8. 10. 11. 14–16. 18. 20–25. 27. 28. 49–50. 54–60. 64. 65. 68–70. 74. 85. et omnes codd. Paris. unde recepi, prob. etiam Hennin. v. Comm. *Collacia* 26. 61. 62. 65. 71. 72. 73. 75. 76. 77. 82.

312. *domus adeunt* 85.

316. *ululantque Priapi Maenades* 1. 70. 75. 76. 81. 82. *ululante Priapo* 10. 11. 12. 14–27. 45–50. 54–59. 71–74. 85. omnesque codd. Paris. quod Britann. exponit: sacerdote Priapi edente sonos et ululatus musicis instrumentis, ne scil. quiritantis vox, per vim stuprum patientis, exaudiatur. *ululantque Priapo* 44. 83. 84. ut coni. Bahrdt, a quo tamen haec lectio eodem sensu capta, quo recepta a nobis. v. Comm. Ita vero malim *ululantque Priapum*, ut *quem ululat Gallus* ap. Martial. V, 42, 3. et

Ille meri veteris per crura madentia torrens!
Lenonum ancillas posita Laufella corona
Provocat et tollit pendentis praemia coxae.
Ipsa Medullinae fluctum crissantis adorat:
Palmam inter dominas virtus natalibus aequat.
Nil ibi per ludum simulabitur: omnia fient
Ad verum, quibus incendi iam frigidus aevo
Laomedontiades et Nestoris hernia possit.
Tunc prurigo morae impatiens, tunc femina simplex,

ululare tristia ap. Lucan. I, 567. unde *ululata Hecate* et *Lucina* dicitur Virg. Aen. IV, 609. et Stat. Theb. III, 158.

320. *Saufeia* 1. 61. 70. 75. 76. 77. 82. Romae fuit *Saufeia* gens rotique *Saufeii* e Plin. VII, 55. et Cicer. Rabir. Perd. 7. et Epist. ad Att. I, 5. II, 8. IV, 6. XIV, 18. XV, 4. XVI, 5. *Laufeia* 50. 64. *Laufera* 17 a m. pr. 20. 22. *Laufela* 14–17 a m. sec. 18. 21. 27. 46. 47. 48. 58. 85. *Laufella* 10. 11. 13. 23. 24. 25. 45. 49. 51–57. 59. 60. 62. 63. 65–69. 71–74. 77. et omnes codd. Paris. unde id recepi cum Ach. Eadem lectionis varietas est inf. IX, 117. et ap. Martial. III, 72.

321. *et tollit* revocavi ex 10. 11. 14–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. *attollit* 70. 75. 76. 77. 82.

322. *Ipse* 27. 46–49. 57. — *Medullinae* 23. — *fluctum* 1. 75. 82. *frictum* 18. 19 a m. sec. 20. 21 a m. sec. 23. 24. 25. 27. 46–50. 54–74. 76. 77. 85. omnesque codd. Paris. Britann. „*adorat frictum*, quia genibus ad frictum incurvatur.“ Farnabius: „*γνὺξ ἐπιπλανομένη τρίβει λείχει τε.*“ Inde tribades dictae *frictrices*. v. Comm. ap v. 311. *fructum* 17. 21 a m. pr. 22. 45. *factum* 19 a m. pr. *rictum* (eo sensu, quo apud Martialem aliosque vox illa adhibeatur) omnino legendum putabat C. Valesius. — *crisantis* 1. 17. 21. 22. 23. 46. 47. 48. 64. ut ap. Martial. X, 68, 10.

323. *virus* (h. e. sucus genitalis, ut ap. Virg. Ge. III, 281. *lentum destillat ab inguine virus*) pro *virtus* coni. Schrader et Bahrdt, qui ita h. l. exponit: lascivi suci abundantia ei maius videtur bonum, quam nobilitas. Nobis tamen neque coniecturam, neque interpretationem hanc persuasit.

324. *tibi* pro *ibi* 10. 16. 20. 23. 25. 54. 63. 68. 71. 72. 73. — *similabitur* forte scribendum pro *simulabitur*. v. sup. ad II, 3. — *fiunt* 19.

326. *vel Nestoris* 77. — *hirnea* 9. quod vasis potorii genus est. Cf. Intpp. Virg. Catal. IV, 8. ubi eadem deprehenditur lectionis varietas.

327. *Tum prurigo* 15. 46. 47. 49. 50. — *tum femina* 27. 60–65. 68. 71. 72. 73.

Et toto pariter repetitus clamor ab antro:
Iam fas est; admitte viros! Iam dormit adulter,
Illa iubet sumto iuvenem properare cucullo.
Si nihil est, servis incurritur. Abstuleris spem
Servorum, veniet conductus aquarius. Hic si
Quaeritur et desunt homines; mora nulla per ipsam,
Quo minus imposito clunem submittat asello.
Atque utinam ritus veteres et publica saltem
His intacta malis agerentur sacra: sed omnes
Noverunt Mauri atque Indi, quae psaltria penem
Maiorem, quam sunt duo Caesaris Anticatones,
Illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
Intulerit, ubi velari pictura iubetur,
Quaecumque alterius sexus imitata figuram est.
Et quis tunc hominum contemtor numinis? aut quis
Simpuvium ridere Numae nigrumque catinum

328. *It* 48. 55. 57. — *pariter toto* 10. 11. 18. 20. 22. 23. 25. 26. 59–63. 65. 66–69. 71. 72. 73. 77. — *clamor repetitus* 10. 19. 23. 26. 80. *repetitur* 45. 56. 57. 60. 65. 67. 68. 71. 74. *reperitur* 73. *reparatur* 69. 72.

329. *dormitat* pro *iam dormit* 10. 11. 14–27. 45–50. 54–69. 71–74. 85. et XXX codd. Paris. prob. Schurzfl. *si iam dormit* 9 a m. pr. *si dormit* 9 a m. sec. Non male! Sed vulgata forte lectio exquisitior est, et illud *si* ortum videri potest e glossa ac supplendum: (unde comma pro puncto posui post *adulter*) nisi potius haec verba sunt aedituae respondentis, vel etiam earumdem feminarum, cum interrog. legenda: *Dormitat adulter?* Ita Ach. *st! dormit adulter?* emend. Voss. ad Catull. p. m. 139. ut *st!* sit silentii nota. Cf. ad I, 161.

330. *iuvenem sumto* 16. 85.

332. *veniet* recepi ex 7. 10. 14–16. 21–25. 27. 45–50. 54–75. 77. 85. et codd. Paris. tantum non omnibus. *venit et* 76. 82. *veniat* 11. et duo codd. Paris. rectissime, iudice Schurzfl.

333 *et si absunt* 19. — *illam* 16. 85.

334. *supponat* 15. ex interpret.

337. *Noverint* 14.

338. *sint* 15. 27. 45. 46. 47. 49. 50. 56. 60–65. 68–74. 77.

339. *Illic* 27. 45–49. 58. 60.

340. in 7. post v. 337. legitur, et una cum vs. seq. abest a 16. — *versari* 19.

341. *est* non exstat in 25.

342. *Sed quis* 24. *Ecquis* 25. 57. 60. — *nunc* 45. — *et quis* 77.

343. *Simpuvium*, v. Excurs. ad

Et Vaticano fragiles de monte patellas
Ausus erat? Sed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio, quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram; cohibe. Sed quis custodiet ipsos
Custodes? Cauta est et ab illis incipit uxor.
Iamque eadem summis pariter minimisque libido,
Nec melior, silicem pedibus quae conterit atrum,
Quam quae longorum vehitur cervice Syrorum.
Ut spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, cervical, amicas,
Nutricem et flavam, cui det mandata, puellam.
Haec tamen argenti superest quodcumque paterni
Levibus athletis ac vasa novissima donat.
Multis res angusta domi: sed nulla pudorem

h. l. — *Numen* 7. — *nigrumve* 2. 3. 10. 11. 14–17. 20–24. 45. 85. Parum interest. *priscumque* legebat Hadr. Iunius Animadv. II, 1.

344. *Aut* 16. 85.

345. *Claudius* 10. 14–17. 19–24. 27. 45–48. 85. Vetus Schol. haec notavit: „*Clodius* pro *Claudius*: licet nam per communionem, ut *Clodius* et *Claudius*, ut *cotes* et *cautes*, ut *origa* et *auriga*.“ Hinc Rutgers. Var. Lect. II, 17. colligit, eum *Claudius*, et Valla, eum *Iodius* vel *Iudius* legisse. Sed monet tantum, veteres etiam *Clodium* dixisse pro *Claudio*, quod vel tironibus notum. Cf. sup. ad II, 35.

347. *custodiat* 45. 60. 85. Forte rectius.

349. *Namque* 17 a m. pr. — *libido est* 77.

350. *pedibus silicem* 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74.

351. *Quamquam* 46. 47.

352. *Oculnia* 10. 14. 15. 17–21. 24. 25. 49. 54–59. 65. 85. *Oculnea* 11. 16. *Oculina* 23. 27. 45–48. 50. 60. 64. *Ocullina* 22. Nota est gens *Ogulnia* e Livio et aliis.

354. abest ab 26. *faveam* pro *flavam* coni. Scalig. ad Prop., Vulcan. et Wouwer. ad Petron. *Favea* s. *fabea* et *abra* in Gloss. vett. dicitur puella, quae dominae in deliciis erat. Sed non adsequor, cur vulgata lectio displiceat, et poetae obtrudenda sit vox insolita ac forte recentioris originis. — *dat* 85.

356. *Levibus* scripsi pro *Laevibus*. v. ad III, 111. — *et vasa* 10. 14. 17–24. 45. 77. 85.

357. *domi est* pro *domi* 13. 14. 18. 19 a m. sec. 22. 24. 46. 48. 49. 56. 57. 59–63. 65. 66–69. 71–74. 77.

Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
Quem dedit haec posuitque modum. Tamen utile quid sit
Prospiciunt aliquando viri, frigusque famemque
Formica tandem quidam expavere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem femina censum
Ac, velut exhausta recidivus pullulet arca
Numus et e pleno semper tollatur acervo,
Non umquam reputat, quanti sibi gaudia constent.
Sunt, quas eunuchi imbelles ac mollia semper
Oscula delectent et desperatio barbae,
Et quod abortivo non est opus. Illa voluptas
Summa tamen, quod iam calida matura iuventa
Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro.
Ergo spectatos ac iussos crescere primum

363. *Et* 85. *Ac* 11. 15. 21–25. 43. 47. 49. 50. 56–60. 64–68. 72. et XXV codd. Paris. Hoc cum Ach. recepi et v. 365. *reputat* ex 60. et 65. pro vulg. *At reputant*. — *recidivus* pro vulg. *redivivus* restitui ex 15. 27. 46. 47. 48. 50. 61. et quibusdam codd. Paris. tamquam difficiliorem exquisitioremque lectionem, quae ab indoctis librariis passim corrupta est. v. Comm. Festus *redivivum* exponit: ex vetusto renovatum, v. c. aedificium s. lapis. Cf. Ernesti clav. Cic. Sed ista notio ab h. l. aliena; neque etiam παλίμβιος est *numus*, sed παλιμβλαξὴς sēu παλίμβλαξος, h. e. πάλιν βλαξάνων, iterum quasi *pullulans*.

364. *semper tollatur* pro *tollatur semper* recepi ex 10. 11. 14–25. 27. 45. 47. 49. 50. 54–69. 71–74. 85. *semper tollantur* 46. 48.

365. *Nonnumquam* 1. 50. 61. 62. 65. *Non repetunt umquam* 26. *Non reputant umquam* 10. *reputat* 60. 65. *repetent* 15. *repetunt* 1. 7. 12. 14. 16. 17. 20–23. 26. 29. 85. — *sua* pro *sibi* 15. 17. 19–22. 25. 47. 57. 59. 60. 65. 85. *iam* pro *sibi* 27. 46. 47. 48. 50. 58. 61. — Vetus est scholion: *Hic versus in quibusdam non est.* Eum quoque transfigendum obelo et v. 363. *Dat* pro *At* scribendum, vel potius versum 362. ponendum esse post v. 364, suspicabatur Schurzfl.

366. *et mollia* 77. 85.

367. *delectant* 10. 11. 12. 16. 85.

369. *quando* pro *quod iam* coni. Schrader. *calida quod iam* 10. — *et matura* 50. 56. 59–63. 65. 68. 69. 71–74. 77.

370. *pectine magno* 85.

371. *exspectatos* 11. 14–25. 27. 45–47. 49. 50. 54–58. 61–69. 71. 72. 75. 76. 77. 85. et plerique

Testiculos, postquam coeperunt esse bilibres,
Tonsoris damno tantum rapit Heliodorus.
Conspicuus longe cunctisque notabilis intrat
Balnea, nec dubie custodem vitis et horti
Provocat, a domina factus spado. Dormiat ille
Cum domina: sed tu iam durum, Postume, iamque
Tondendum eunucho Bromium committere noli.
Si gaudet cantu; nullius fibula durat
Vocem vendentis praetoribus: organa semper
In manibus: densi radiant testudine tota
Sardonyches: crispo numerantur pectine chordae,
Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet, hoc se
Solatur gratoque indulget basia plectro.
Quaedam de numero Lamiarum ac nominis alti

codd. Paris. prob. Ach. et solenni varietate. v. Intpp. Virg. Aen. VI, 687. — *et iussos* 60. 65. 77.

373. *tantum damno* 10. 11. 14–21. 45. 85. — *Eliodorus* 22. 23. 24. 45. 85.

377. *durum iam* 21. — *Postume*, non *Posthume*, 17–22. 85. quos sequutus sum. Cf. sup. ad v. 21.

378. *Tondendum* revocavi ex 14–24. 56. 60. 61. 64. 65. 68. 69. 70. 72. 77. et omnibus codd. Paris. *Tundendum* in plerisque editt. etiam Hennin.

379. *dura est* 25. 57. 59. 60. 65. quo sensum non mutari putabat Ascens. *nullius fabula durat* emend. Plathner. ut sensus sit: nullius mimi, in theatro cantantis vel personam suam saltantis et canendo exprimentis, fabulam longam videri illis, quae cantu gaudeant, mulierculis.

382. *crispae* 56. et ita corrig. Plathner. ut indicetur tremor chordarum, dum gradatim pectine pulsentur et veluti numerentur.

383. *Hidymeles* 18. 61. 62. *Hydimiles* 17. 85. *Hidimeles* 20. 45. 46. 48. *Hydimeles* 10. 24. 57. 66. *Hydymeles* 25. 60. *Idimeles* 19. 23. 26. *Hidimenes* 21. 22. — *operam* 24. 25. 27. 46–50. 55. 57–69. 71. 72. 73. 77.

385. *et nominis* 77. 85. *nominis Appi* 1. Non male, quia gens Claudia, in qua Appii fuere, antiquissima nobilissimaque fuit et apte cum *Lamiis* coniungitur. *nominis Aeli*, vel, ut in vetustis numis ac marmoribus frequenter scribitur, *Aili* pro *Aelii*, ingeniose coni. Heins. ad Ovid. Fast. IV, 305. quia *Lamiae* cognomento *Aelia* gens dicta. Cf. intpp. Horat. Od. III, 17, 1. Favet ei

Cum farre et vino Ianum Vestamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare et fidibus promittere. Quid faceret plus
Aegrotante viro? medicis quid tristibus erga
Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit
Pro cithara velare caput; dictataque verba
Pertulit, ut mos est, et aperta palluit agna.
Dic mihi nunc, quaeso, dic, antiquissime Divum,
Respondes his, Iane pater? Magna otia coeli:
Non est, ut video, non est, quod agatur apud vos.
Haec de comoedis te consulit; illa tragoedum
Commendare volet: varicosus fiet haruspex.
Sed cantet potius, quam totam pervolet urbem
Audax, et coetus possit quam ferre virorum
Cumque paludatis ducibus praesente marito
Ipsa loqui recta facie strictisque mamillis.
Haec eadem novit, quid toto fiat in orbe;

etiam MS. Scriver. in quo legitur *AlII.* Vulgata tamen lectio h. l. non sollicitanda videtur. v. Comm.

386. *Cum farre* pro *Et farre* restitui ex 10. 11. 14–27. 45–50. 54. 55. 57–69. 71. 72. 75. 77. 85. *ac vino* 11.

388. *faciat* 19.

392. *Protulit* 10. 16. 18. 19. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 77. 85. et XI codd. Paris. quod probat, praeter H. Valesium et alios, Dorleans, quia agatur de proferendis voti verbis solennibus. At v. Comm.

395. *quid* 11. 16. 22. 24. 25. 45–50. 54–69. 71–74. 85.

396. *comedo* 24.

397. *fiat* 14. — *aruspex* 21. 22. 64. Cf. ad II, 121.

398. *potius cantet* 22.

399. *posset quae* 17. 23. 45. *quae posset* 14. 22. *quae possit* 18. 26. *possit perferre* 19 a m. pr. *quam ferre* pro *quae ferre* recepi ex 10. 24. 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 77. et plerisque codd. Paris.

401. *Illa* 16. 85. — *siccisque mamillis* 1–4. 14. 17. 20. 21. 22. 29. et XV codd. Paris. h. e. sine lacte materno. Utraque lectio explicari videtur vet. scholio: *adhuc nudis* (quae vox in cod. Schurzfl. additur) *exstantibus, vel sine sudore.* C. Valesii nota est haec: Pro *strictisque* omnino legendum *rectisque*, i. e. stantibus, ut nudatas intelligi oporteat, quae elegans allusio est, vel *exertisque* scil. e sinu, quod unum idemque est cum *rectis.*

402. *fiet* 15. 16. 18. *toto quid fiat* 24. *tota — urbe* 27. 47. 85.

Quid Seres, quid Thraces agant: secreta noverca
Et pueri: quis amet, quis diripiatur adulter.
Dicet, quis viduam praegnantem fecerit et quo
Mense, quibus verbis concumbat quaeque, modis quot.
Instantem regi Armenio Parthoque cometen
Prima videt; famam rumoresque illa recentes
Excipit ad portas: quosdam facit. Isse Niphatem
In populos magnoque illic cuncta arva teneri
Diluvio, nutare urbes, subsidere terras,
Quocumque in trivio, cuicumque est obvia, narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam quod
Vicinos humiles rapere et concidere loris
Exorata solet. Nam si latratibus alti
Rumpuntur somni; fustes huc ocius, inquit,
Afferte, atque illis dominum iubet ante feriri,
Deinde canem. Gravis occursu, teterrima vultu

405. *Senones* pro *Seres* legisse vet. Schol., cuius nota est, *Galliarum gentes aut Scythae*, vel sic iterum utramque exposuisse lectionem, suspicabatur Schurzfleisch. — *Thraces quid* 16. 85.

404. *diripiatur* 1. 15. 16. 26. 61. 63. 70. 75. 82. *decipiatur* scil. ab ea, quam amat, 10. 12. 13. 14. 17–23. 27. 45–50. 54–60. 62. 64–69. 71–74. 76. 77. 85. et XVI codd. Paris. prob. Ach. Non male! Sed illa lectio videtur praeferenda, nec tam facile pro hac, quam haec pro illa, ab indoctis librariis substitui poterat.

406. *concumbant* 24. *concumbunt* 25. 48. 56. 57. 59. 60. 65.

407. *Armeniae* 77. — *cometem* 60. 65. *cometam* 19. 21. 77.

409. *a portis* 21. Vulgaris interpunctio est: *quosdam facit isse Niphatem In populos.* Quam bene emendarunt Dusaulx et Ach.

410. *simul* pro *illic* 21.

411. *valles* pro *terras* 21.

413. *hoc vitium* 77. *vitium est magis* 21. — *quam quod* 10. 11. 13. 14. 17. 19–25. 27. 29. 45. 47. 50. 54–58. 60–69. 71–74. 77. et plurimi codd. Paris. quae lectio Schurzfl. et Ach. visa est vera, et a nobis nunc recepta. *quam quae* (h. e. quam vitium eius mulieris quae) quidam codd. et edd. recenti. *quam quo* emend. Schrader.

414. *Vicinos homines* 16.

415. *Exhortata* 29. 49. *Exornata* coni. Scriver.

416. *Rumpantur* 16.

417. *ferire* 14. 16.

418. *teterrima visu* 11. prob. Schurzfl. ut duo supina, *occursu* et *visu*, coniungantur. — In

Balnea nocte subit; conchas et castra moveri
Nocte iubet; magno gaudet sudare tumultu,
Quum lassata gravi ceciderunt brachia massa
Callidus et cristae digitos impressit aliptes
Ac summum dominae femur exclamare coegit.
Convivae miseri interea somnoque fameque
Urguentur. Tandem illa venit rubicundula, totum
Oenophorum sitiens, plena quod tenditur urna
Admotum pedibus, de quo sextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim.
Dum redit et loto terram ferit intestino,

omnibus fere editt., etiam Henin., post *canem* colon positum.

419. *spondas* pro *conchas* coni. Schrader.

421. *Dum* emend. Schrader.

422. *Calidus* 47. *aut cristae* 85. *christae* coni. Plathner et alii, ut unguentum sit; quod tamen Graece non χρίστη, quae vox nihili est, sed χρίσμα dicitur: nisi forte poeta hoc verbum effinxisse censendus est. — *impellit aliptes* 22.

424. *interea miseri* 16.

428. *rapidam* 45. 60. 65. — *vomitum* pro *orexim* 22. ex interpret.

429. *Cum* 20. 22. — *reddit* 17 a m. sec. 19. — *et loto terram* 1. 9. 11. 12. 17. 70. 75. 76. 77. 82. *et luto terram* 15. et XXVII codd. Paris. teste ac prob. Ach. *et terram luto* 10. 18–21. 25–25. 27. 45–50. 54–59. 71. 75. 85. *Luto* antique dictum pro *lavato, lauto, loto,* ut *cludere* pro *claudere.* Cave intelligas oletum vel sordes et excrementa; nam de vomitu agitur, et leges metricae repugnant, nisi forte reponendum *atque luto terram,* vel *terramque luto.* Illud exstat in 21 a m. sec. et 22. hoc in 14. 17. aliisque libris, quos vidit Pithoeus, qui comparavit verba Salv. IV. ad Eccl. Cath. *Natant triclinium redundantium pavimenta, vino Falerno nobili lutum faciunt, mensae coram ac toreumata mero iugiter madent. — ad terram luteo* 26. *et terram luteo* 16. 74. prob. Pulmanno, qui perperam dicit hanc synizesin esse, ut inf. X, 133. *et terram lato* 72. *epoto* pro *et loto* coni. Schrader. Plathnerus vero ita legendum h. l. distinguendumque putabat: *Tandem illa venit rubicundula totum Oenophorum sitiens: plena quod funditur urna Admotum pedibus,* h. e. vinum crudum s. crucium, insuave, quod servi bibunt, admotumque pedibus domini, ad quos servi coenitant, (v. Isidor. III, 20. et Senec. de constant. sap. c. 15. pr.) *de eo sextarius alter Ducitur, ante cibum rabidam facturus orexin,*

Marmoribus rivi properant, aut lata Falernum
Pelvis olet: nam sic, tamquam alta in dolia longus
Deciderit serpens, bibit et vomit. Ergo maritus
Nauseat atque oculis bilem substringit opertis.
Illa tamen gravior, quae, quum discumbere coepit,
Laudat Virgilium, perituraе ignoscit Elissae,
Committit vates et comparat; inde Maronem
Atque alia parte in trutina suspendit Homerum.
Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet; nec causidicus, nec praeco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis,

(nam vinum crucium sumebant Romani, si appetitus excitandi causa vomere vellent, quod etiam Seneca taxat Cons. ad Helvid. c. 9.) *Dum redit et terram luto ferit intestino*, h. e. flavo, propter bilem, quo sensu *lutum* dicitur Virg. Ecl. IV, 44. et Tibull. I, 8, 52. (ubi vid. Broekhus. et Heyne.)

430. *aut lata* restitui ex 7. 10. 11. 14. 15. 17–21. 23–27. 45–50. 54–69. 71–74. 85. et omnibus fere codd. Paris. *aut lauta* 16. *ut lata* 22. *aurata* 12. 70. 75–77. 82. Sed ita deest copula verborum, et aptior est h. l. *lata*, h. e. ampla *pelvis*, vomitione repleta. Heineckio tamen lectio *aurata* aptior videtur et vel ob ipsam copulae ellipsin restituenda. v. ad IV, 63. *abluta* coni. Schurzfl. quum literae *V* et *B* frequenter a librariis permutentur: quod vereor ut multis arrideat, quia modo vox *loto* praecessit. — *Falerno Pelvis olet* 10. 18. 19. 27. 45–50. 54–57. 60–67. 85. Verbum *olere* et quarto et sexto casui iungitur. v. Heins. ad Ovid. Ep. Her. XV, 76.

433. *apertis* 15. 23. 24.

435. *Vergilium* 60–62. 65. 71. 72. 73. 85. De qua nominis scriptura v. Heyne in vita Virgilii per annos digesta p. CLXXXIII edit. sec. — *Elissae* recepi ex 10. 17. 18. 20. 21. 22. 25. 27. 46. 47. 48. 54. 56–60. 64. 65. et optimis codd. Paris. *Elisae* 11. 12. 14. 15. 16. 19. 23. 26. 43. 50. 55. 61. 62. 63. 65–77. 82. *Elysae* 85. *Elyssae* 24. 45. Sed Graece Ἔλισσα dicitur, eamque scripturam optimi scriptorum Rom. codices confirmant et origo nominis. v. Heins. ad Virg. Aen. IV, 335. ad Ovid. Ep. Her. VII, 1. et ad Claudian. laud. Seren. v. 147.

437. *alia ex parte* 11. 16. prob. Schurzfl.

438. *rhetores omnes* 10.

439. *iacet* 21. 22. — *loquetur* 14. 15. 17. 18. 19 a m. sec. 20. 21. 46–49. 64. et XII codd. Paris. Rectius forsan; Ach.

Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas
Pulsari. Iam nemo tubas, nemo aera fatiget:
Una laboranti poterit succurrere lunae.
Imponit finem sapiens et rebus honestis.
Nam quae docta nimis cupit et facunda videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Caedere Silvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi quae iuncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthymema, nec historias sciat omnes:
Sed quaedam ex libris et non intelligat. Odi
Hanc ego, quae repetit volvitque Palaemonis artem,
Servata semper lege et ratione loquendi,
Ignotosque mihi tenet antiquaria versus,
Nec curanda viris opicae castigat amicae
Verba. Soloecismum liceat fecisse marito.
Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
Quum virides gemmas collo circumdedit et quum
Auribus extentis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est, quam femina dives.

441. Pro altero *tot* legitur *aut* in 16. *ac* in 10. 14. 15. 17. 21–24. 45. *et* in 25. 27. 46–50. 54–63. 65–69. 71. 72. 73. 77.

442. Hic versus abest a 57. et post v. 443. legitur in 47. et 85. *atque aera* pro *nemo aera* 11. 12. 14–27. 45–50. 58–69. 71. 72. 73. 77. 85. et plurimi codd. Paris. — *fatigat* 14. 18 a m. pr.

443. *Luna l. p. s. rannae* 47. (*ramae* in Ven. 1487.) — *potuit* 85.

445. *Nam quia* 17. *Nam si docta* 25. 27. 46–49. 54–60. 64. 65. 77.

446. *substringere* malebat Scaliger. Sed vulgata lectio bene se habet.

449. *haud* pro *aut* 15. — *curvum* 2. 5. 10. 11. 12. 14–22. 24. 26. 28. 45. 49. 75. 76. 81. 82. Sed *curtum* 23. 25. 27. 46. 47. 48. 50. 54–74. 77. et dimidia pars codd. Paris. prob. Graevio et Heins. ad Ovid. Fast. II, 408. ubi hanc vocem in multis veterum scriptorum locis restituit. vid. Comm.

451. *intelligit* 25. 27. 46–50. 58. 61. 66.

453. *ac* pro *et* 15. *at* 85.

459. *extensis* 7. 10. 11. 14–24. 27. 29. 45–50. 54. 55. 56. 59–65. 68. 69. 71–74. 85. et omnes codd. Paris. ut inf. XII, 5. — *magno* 7. 29. — *committit* 7. 14. 17. 21. 22. 29.

460. *nil* 68.

Interea foeda aspectu ridendaque multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppaeana
Spirat, et hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad moechum veniet lota cute. Quando videri
Vult formosa domi? moechis foliata parantur.
His emitur, quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum et tectoria prima reponit:
Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod secum comites educit asellas,
Exsul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quae mutatis inducitur atque fovetur
Tot medicaminibus coctaeque siliginis offas
Accipit et madidae, facies dicetur, an ulcus?
Est pretium curae, penitus cognoscere, toto

464. *Admoechumque venit lota cute* 16. *veniunt lota cute* 13. 27. 46–49. 54. 57. 58. 64. 85. et plurimi codd. Paris. *veniet luto* 62, 68. 69. 71. 72. 73. *veniet lota cute* 25. 50. 56. 59. 60. 61. 63. 65. 66. 67. 74. 77. et quidam codd. Paris. quos nunc secutus sum cum Ach. *lota veniunt cute* nonnulli MSS. et editt. etiam Henn. Doctior quidem est et solennis personarum permutatio, sed h. l. parum placet, ubi tot verba in sing. num. iunguntur. — Hunc vero versum et duos seqq. semper putavi alieno loco a librariis positos esse, et post v. 470. legendos. Nunc video, ordinem verborum displicuisse etiam Gonsal. ad Petron. p. m. 81. 82. (ed. Burm. T. II. p. 121.) et Dusaulx, qui tamen vss. 464. 465. 466. post v. 473. ponendos censebant. At illa ratione singula melius, opinor, cohaerent, et mens poetae planius percipitur.

466. *Emitur his* 46–50. 54. 55. 57. 58. 61–64. 66. 67. 68. 71. 73. 85.

468. *illo tunc lacte* 10. 16. 19. 23. 24. 27. 47. 51. 57. 58. 64. 85. Cf. ad I, 151.

473. *madidae facies* mutata distinctione recepi ex 11. 17. 18. 19. 21. 22. 23. 25. 27. 28. 45–50. 56–69. 71–74. 77. ut siligo dicatur *madida* lacte asinino. *Accipit, et facies madidae* (mulieris, pane madido oblitae et unguentis delibutae) *dicetur* cet. 12–16. 20. 24. 25. 54. 55. 71. 75. 76. 82. Sic importunum certe est *et*, si vel pro *etiam* dictum acceperis. — *dicatur* 22. 28. 77.

474. *Est operae pretium* 10. 11. 14–25. 27. 45–50. 54. 55. 57–60. 62. 63–69. 71. 72. 73. 77. 85. et multi codd. Paris. prob. Schurzfleisch. et Ach. Ille tamen malebat *Est operae, curas penitus cognoscere*, et vetus Scholion ita legendum putabat: *Est operae,*

Quid faciant agitentque die. Si nocte maritus
Aversus iacuit; periit libraria, ponunt
Cosmetae tunicas, tarde venisse Liburnus
Dicitur et poenas alieni pendere somni
Cogitur: hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic scutica: sunt, quae tortoribus annua praestent.
Verberat atque obiter faciem linit; audit amicas
Aut latum pictae vestis considerat aurum,
Et caedit; longi relegit transversa diurni,
Et caedit, donec lassis caedentibus EXI
Intonet horrendum, iam cognitione peracta.
Praefectura domus Sicula non mitior aula.

operae pretium est. Sic *est operae* (scil. pretium) dixere Liv. IV, 8. XXI, 9. Pers. VI, 9. et Plaut. Cas. V, 2, 5. Sed ita non cohaerent reliqua verba poetae: neque assequor, cur vox *curae* minus quam *operae* (quae vulgaris formula est) placeat, et vetus scholion (*Est pretium curae*, operae pretium est, mutandum sit. Vox *operae*, non *pretium*, ex glossa irrepsit, et deinde *pretium* a librariis post *operae* positum est, ut metro caverent. Exemplum autem huius locutionis laudavit Hein. ex Plin. Ep. VIII, 6. *Postea mihi visum est pretium curae, ipsum senatus consultum quaerere;* ubi eadem est lectionis varietas.

475. *agitentve* 77.

476. *Adversus* 11. 21. 26. 85. contra mentem poetae. *pueri tibialia ponunt, Cosmetae tunicas*, sc. ut vapulent, coni. H. Vales.

478. *ac* pro *et* 15.

479. *flagellis* pro *flagello* revocavi ex 10. 11. 12. 14–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et omnibus codd. Paris.

480. *praestant* 11.

483. Versus hic post v. 484. leguntur in 11. 12. et, quia idem principium habet uterque, excidit e 17. v. ad II, 24. *Adsidue* pro *Et caedit* coni. Schrader. *Et caedens* 16. 18. 20. 22–27. 46. 48. 49. 54–69. 71–74. 77. et plerique codd. Paris. *cedens* 47. 85. *caedet* 10. — *repetit* ed. Marshall, nescio qua auctoritate. — *transsumta* 12. *transacta diurni* 25. 27. 46–49. 54–65. 65–69. 71–74. 77. 85. et multi codd. Paris. probb. Ach. et al. Ita dici putant rationes diei transactae. *diei* 77.

485. *Intonat* 16. 25–27. 46–50. 54–65. 71–74. 77–85. — *parata* pro *peracta* 71. et alter cod. Schegkii.

486. *Praefectura domus* 1. 12. 14. 15. 16. 28. 31. 41. (v. Voss. Gramm. II. 19.) 49. 54. 55. 69.

Nam si constituit solitoque decentius optat
Ornari et properat iamque exspectatur in hortis
Aut apud Isiacae potius sacraria lenae;
Disponit crinem laceratis ipsa capillis
Nuda humero Psecas infelix nudisque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuo flexi crimen facinusque capilli.
Quid Psecas admisit? quaenam est hic culpa puellae,
Si tibi displicuit nasus tuus? Altera laevum
Extendit pectitque comas et volvit in orbem.
Est in consilio matrona admotaque lanis
Emerita quae cessat acu: sententia prima
Huius erit; post hanc aetate atque arte minores
Censebunt, tamquam famae discrimen agatur
Aut animae: tanta est quaerendi cura decoris.

72. 72. 74–77. et cod. Schegkii, quem vide in Prooem. 5. *Profectura domo* 10. 11. 17–20. 25. 25. 27. 32. 45–48. 50. 56–68. 71. 73. 85. et multi codd. Paris. contra metri leges, unde *Processura domo* emend. Schurzfl. et Ferrettus. v. Voss. l. l. *domo* 11. 17–27. 32. 45–48. 50. 56–68. 71. 73. et alter cod. Schegk.

488. *et* abest ab 23. 24.

490. *Disponit* 1. 12. 58. 59. 70. 75. 76. 77. 82. *Componit* 10. 11. 14–27. 45–50. 54–57. 60–69. 71–74. 85. Nil interest.

491. *Nuda humero* 1. 10. 11. 12. 14. 20. 21. 22. 24. 54. 55. 70. 75. 76. 82. *Nuda humeros* 15–19. 23. 25. 26. 27. 45–50. 56–69. 71–74. 77. 85. et XIX codd. Paris. unde recepit Ach. Coniicere possis *nudo humero* ob seq. *nudis mamillis* aut *nuda humerum*. — *Phecas* 18 a m. pr. 19. 21 a m. pr. 24. 26. 32. 46. 56. 85.

494. *non* pro *quaenam* 16. 85. — *hic est* 23. *est* non exstat in 21. 24. *haec culpa* 45.

496. *plectitque comas* (h. e. complicat et concinnat in annulos) malebat Ruben. Elect. II, 27. et *flectitque comas* Almelov. ut *comam in gradus frangere* ap. Quintil. *cogere nodo comam* ap. Senec. et *flexilis coma* ap. Val. Fl.

497. *concilio* 85. v. ad 475. — *materna* pro *matrona* 14. 17. 70. 75. 76. ut sit nutrix a matre data. *amotaque* vetus cod. Cadurc. teste Pith. et 85. *materna amotaque lanis* omnino legundum putabat H. Vales. hoc sensu: quae matris lanipendiâ et ornatrix fuit, sed nunc est *emerita*, veterana, et *cessat*.

498. *cesset* 14.

501. *Atque* 16. 85. — *tanti* 10. 15. 22–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. et XIII codd. Paris. — *quarendi est* 22. *Tanti anqui-*

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Aedificat caput. Andromachen a fronte videbis:
Post minor est: credas aliam. Cedo, si breve parvi
Sortita est lateris spatium breviorque videtur
Virgine Pygmaea, nullis adiuta cothurnis,
Et levis erecta consurgit ad oscula planta?
Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum: vivit tamquam vicina marito.
Hoc solo propior, quod amicos coniugis odit
Et servos, gravis est rationibus. Ecce furentis
Bellonae matrisque Deum chorus intrat et ingens
Semivir, obscoeno facies reverenda minori,
Mollia qui rupta secuit genitalia testa

rendi est cura decoris MS. liber Schegkii (v. eius Praemiss. Epist. V.) prob. Grangaeo, qui et inf. XIV. 223. recte, opinor, legi existimabat, *quae terraque marique Anquirenda putes*, quemadmodum Stewechius ad Veget. infra XIV, 238. *divitias anquirere*, quod probabat Plathner tamquam efficacius. Hae lectiones omnino arridere possunt: nam *anquirere* est circum circa, ubivis quaerere; idemque verbum etiam significat investigare, inquirere, cognoscere in iudicio, quae notio h. l. aptissima. Malim tamen *Tanta anquirendi* vel *inquirendi cura* vel *est cura decoris*. At vulgatam non sollicitandam censet Hein. quum *quaerere* saepissime sit *cum cura, magno labore, studio quaerere*, de quo v. Burm. ad Petron. c. 19.

504. *aliam credas* 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 77. — *cito* pro *cedo* coni. Schrader.

506. *subnixa cothurnis* 77. *adiuncta cothurnis* vetus liber Sciopp. qui in Veris. IV, 10. id multo elegantius esse iudicat confertque verba Cicer. *quis meum generum alligavit gladio?*

507. *in oscula* 77.

508. *interea cura* 15. 16. 27. 46–50. 54. 55. 57. 58. 64.

509. *vicina marito* 10. 12. 14. 15. 18. 19. 23–27. 46–50. 54–61. 63–69. 74. 77. et XIV codd. Paris. ex quibus hanc lectionem nunc substitui cum Ach. pro vulg. *vicina mariti*.

511. Nimis abrupta est oratio et unus forte alterque versus excidit culpa librariorum. Verba enim *gravis est rationibus* ne copula quidem reliquis iunguntur, et in extrema huius versus parte repente, sine ulla transitus nota, progreditur Iuvenalis ad aliud argumentum, quodque copiosissime omnium, usque ad vers. 592., pertractatur.

514. *rupta* restitui pro *rapta* ex 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74.

Iam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia et Phrygia vestitur bucca tiara.
Grande sonat metuique iubet Septembris et Austri
Adventum, nisi se centum lustraverit ovis
Et xerampelinas veteres donaverit ipsi,
Ut, quidquid subiti et magni discriminis instat,
In tunicas eat et totum semel expiet annum.
Hibernum fracta glacie descendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, et ipsis
Vorticibus timidum caput abluet: inde Superbi

77. probante Plathnero, qui tamen quoad sensum ad *genitalia* hanc vocem referendam putabat, non ad *testam* Samiam, quae acuta fuerit. Sed illa notio iam verbo *secuit* exprimitur, et *rupta* s. fracta *testa* etiam acuta esse potest. *fracta* malebat Ramir. ad Martial. III, 81. quod tamen synon. est. *rubra* (sc. Samia) coni. H. Vales.

517. *aut Austri* 16.

519. *xerampelinas* 1. 10–14. 17. 25–28. al. *xerampellinas* 15. *xerapellinas* 23. 45. 60. 65. *xerapelinas* 18. 56. 59. *serapellinas* 16. 19. 24. *serapelinas* 20. 21. *serampelinas* 22. *xylampelinas*, h. e. vestes xylinas s. lineas ampelini coloris, adversante metro coni. Britann. coll. Plin. XIX, 1. — *veteres* 1. 10. 11. 12. 14. 15. 19–22. 25. 26. 51 a. 48. 49. 54–57. 59–63. 65–73. 75–77. 82. 85. et plerique codd. Paris. *vestes* 16. 17. 18. 23. 24. 27. 28. 45. 46. 47. 50. 58. 61. 74. Non male: nam Archigallum novarum magis, quam veterum vestium fuisse cupidum, quis dubitet? At τὸ *veteres* ad modestiam petentis referri potest. — *illi* 22. 24. *donaverit igni* (ut VII, 25. *donare Veneris marito*) indubie legendum putabat H. Valesius. Pulmannus quoque monet, ita legisse Canterum Nov. Lectt. III, 6. ubi hanc notam frustra quaeres. Eo tamen respicere videtur nota Voss. ad Catull. pag. 168. „Male vulgo haec corrigunt, ac si moris fuisset istis Cybeles sacerdotibus, vestes matronarum *igni* cremare lustrationis gratia."

524. *Verticibus* 17. 45. 85. recte forsan pro *vorticibus*, quae antiqua est scriptura, ut *vorsus*, *vortere* cet. Falsum certe est, *verticem* dici cuiusvis rei summitatem, *στροφήν*, *vorticem* vero aquam fluvii omnemque aliam rem in orbem actam, *δίνην* s. *δῖνον*. Quintil. Inst. Or. VIII, 2, 7. *Vertex*, inquit, *est contorta in se aqua vel quidquid aliud similiter vertitur: inde propter flexum capillorum pars est summa capitis; et ex hoc, quod est in montibus eminentissimum.* Idem tamen memorat I, 7, 25.

Totum regis agrum nuda ac tremebunda cruentis
Erepet genibus. Si candida iusserit Io,
Ibit ad Aegypti finem calidaque petitas
A Meroe portabit aquas, ut spargat in aedem
Isidis, antiquo quae proxima surgit ovili.
Credit enim ipsius dominae se voce moneri.
En animam et mentem, cum qua DI nocte loquantur!
Ergo hic praecipuum summumque meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus et grege calvo
Plangentis populi currit derisor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor
Concubitu sacris observandisque diebus;
Magnaque debetur violato poena cadurco.
Et movisse caput visa est argentea serpens:
Illius lacrumae meditataque murmura praestant,
Ut veniam culpae non abnuat, ansere magno
Scilicet et tenui popano corruptus, Osiris.

Scipionem Afric. primum fuisse, qui pro *vortice* dixerit *verticem*. Cf. intpp. Virg. Aen. I, 117. VII, 31. 567. Heins. ad Valer. Fl. VIII, 55. et Cellar. Orthograph. Iat. T. II. p. 85. ed. Harles. — *tumidum* 20. 46–49. 57. 58. 77.— *abluat* 16. 22. 85. *abluit* 54. 58.

527. *fines* 26. — *calidasque* 7. 10. 12. 14–22. 24. 25. 27. 29. 45–50. 54–67. 69. 71–74. 85.

528. *in aede* 61. 62. 66. 67. 68. 71–74.

530. *moveri* 16. 24. 45. 46. 48. 49. 57.

531. *loquuntur* 12. 18. 22. 24. 25. 46–50. 54–60. 62. 65–69. 71–74. 85.

533. *lanigero* 1. 9. 11. 12. 14–24. 27. 45. 85. pancissimi codd. Paris. et duo Pithoei, qui id male probabat. Vetus scholion est: „*lanigero*; sic enim symmystae, quando Osirim quaerunt."

537. *caduceo* 11. 12. 14–20. 23. 24. 25. 27. 45–48. 56. 58. 60–65. 65–69. 71. 72. 73. 85. cod. Pontani, (quem v. ad Macrob. Sat. I, 20.) multi codd. Paris. et libri Pulmanni, probb. Autumno, Mancin. et aliis, ut Anubis designetur, qui, ut Mercurius, laeva manu caduceum gerat, de quo v. Apul. Met. XI. p. 533. vel p. 262. ed. Elm. Male et contra metrum!

539. *lacrimis* 10. 12. 14–26. 85. *lachrymis* 11. 45. 46. 47. 49. 50. 51–58. 64–68. 71. 73. 74. 76. — *praestent* 60. 65.

541. *culpae veniam* 22.

Quum dedit ille locum; cophino foenoque relicto
Arcanam Iudaea tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum et magna sacerdos
Arboris ac summi fida internuntia coeli.
Implet et illa manum, sed parcius: aere minuto
Qualiacumque voles Iudaei somnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum vel divitis orbi
Testamentum ingens, calidae pulmone columbae
Tractato, Armenius vel Commagenus haruspex;
Pectora pullorum rimatur et exta catelli,
Interdum et pueri: faciet, quod deferat ipse.
Chaldaeis sed maior erit fiducia: quidquid
Dixerit Astrologus, credent a fonte relatum
Hammonis; quoniam Delphis oracula cessant
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Praecipuus tamen est horum, qui saepius exsul,
Cuius amicitia conducendaque tabella

545. *et summi* 18. 22. 77.

547. Hennin. et alii post *vendunt*, et v. 550. post *tractato* colon ponunt, ut verba *Spondet amatorem — Tractato* ad praecedd. et Iudaeos referantur. Sed Iudaei h. l. sunt somniorum interpretes, et verba *calidae pulmone columbae tractato* ad haruspicem potius spectant, adeoque cum seqq. iungenda videntur.

550. *Comagenus* 18. 21. 22. 25. 27. 45. 46. 47. 49. 50. 57. 58. 60. 61. 63–67. ut in plerisque libris Plinii et Taciti. Sed Graecis *Κομμαγήνη* dici solet. Cf. Cellar. Geogr. ant. P. II. p. 400.

551. *rimatur et* pro *rimabitur* restitui ex 10. 11. 14–27. 45–50. 54–69. 71–74. 85. et omnibus eodd. Paris. Ita certe oratio fit concinnior, copula non omissa. Conf. tamen ad IV, 65. — *catellae* 45. Cf. ad v. 654. *exta catelli Interdum, et pueri* interpungendum putabat C. Vales. propter locum Pausaniae, de quo v. Comm.

554. *Astronomus* 77. — *credet* 46. 47. 49. 50. 55. 64. *credunt* 85. — *de fonte* 77. *a fronte* 1. 11. 12. 14. 15. 16. 21. 22. 45. 62. 67. 68. 69. 71. 73. 74. 85. quod mireris etiam placuisse Schurzfl. qui exponit: a cornibus, h. e. ex ipso ore. Alii haec verba eo spectare putant, quod Iupiter Hammon nutu et signis responsa dederit, non verbis, ut Apollo Delphicus. Plathnerus credebat, a poeta exotico huic Iovi cornua exprobrari arietina.

558. 559. Hi versus alia manu

Magnus civis obIt et formidatus Othoni.
Inde fides arti, sonuit si dextera ferro
Laevaque, si longo castrorum in carcere mansit.
Nemo mathematicus genium indemnatus habebit:
Sed qui paene perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit et parva tandem caruisse Seripho.
Consulit ictericae lento de funere matris,
Ante tamen de te, Tanaquil tua: quando sororem
Efferat et patruos; an sit victurus adulter
Post ipsam? quid enim maius dare numina possunt?
Haec tamen ignorat, quid sidus triste minetur
Saturni, quo laeta Venus se proferat astro,
Qui mensis damnis, quae dentur tempora lucro.
Illius occursus etiam vitare memento,
In cuius manibus, ceu pinguia succina, tritas
Cernis ephemeridas; quae nullum consulit, et iam
Consulitur: quae, castra viro patriamve petente,
Non ibit pariter numeris revocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari quum placet, hora
Sumitur ex libro: si prurit frictus ocelli
Angulus, inspecta genesi collyria poscit.

additi sunt in 8. et in duobus codd. Paris. non exstant.

559. *formidandus* 6. 13.

560. *arti* pro *artis* revocavi ex 10. 17. 20. 21. 22. 25. 26. 27. 46–50. 54. 55. 57–69. 71. 72. 73. 77. Cf. Ovid. A. A. III, 791. Post *ferrum* interpungunt alii, etiam Hennin.

561. *in* abest ab 22. 45. et *si* ab 80.

562. *indamnatus* 12. 16. 17. 19. 21. 22. 85.

564. *latuisse* pro *caruisse* coni. Schrader.

568. *dare maius* 25. 46–49. 54–55. 58. 59. 60. 64. 65.

569. *Haec eadem novit* emend. Schrader, audacter et iuvita Minerva. — *minatur* 25. 26. 27. 45–49. 51–60. 65. 85.

571. *Quis* 16. 21. 22. 45. — *menses* 4. 59. 60. 65. — *damno* 10. 15. 25. 27. 46. 47. 48. 50. 51–65. 65–68. 71–74. 77.

573. *seu* 21. 65. — *sucida* 17. 18. *sucina* rectius scribitur. v. ad V, 24.

575. *patriamve* ex emend. H. Vales. recepi pro vulg. *patriamque*. Sic librarii corruperunt loca innumera. — *petenti* 14. 16.

579. *colliria* 17–20. *collicia* 16. *coliria* 27. 48. *colyria* 45.

Aegra licet iaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.
Si mediocris erit; spatium lustrabit utrimque
Metarum et sortes ducet frontemque manumque
Praebebit vati crebrum poppysma roganti.
Divitibus responsa dabunt Phryx augur et Indus
Conductus, dabit astrorum mundique peritus
Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.
Plebeium in circo positum est et in aggere fatum.
Quae nullis longum ostendit cervicibus aurum,

47. et ita scribendum putabat Grangaeus, quoniam vocis origo deducenda sit *ἀπὸ τῦ κωλύειν τὸν ῥῦν*, i. e. a prohibenda fluxione, non *ἀπὸ τῦ κολλᾶν*. Neutra etymologia videtur probanda, et *κολλύριον* dictus forte globulus balsaminus a *κολλύρα*, specie panis, forsan ovata.

580. *capiendi — cibi* 49. 55.

581. *Petosiris* restitui ex 10. 18. 19. 54. 64. 85. nam *Πετόσιρις* dicitur Suidae, Plinio, Firmico et aliis: unde tamen suspiceris, syllabam penult. brevem esse. *Petosyris* editt. tantum non omnes, etiam Hennin.

582–584. Hos versus Bahrdt et alii iungunt cum antecedd. in quibus tamen de muliere agitur, *quae nullum consulit et consulitur.* Equidem malim versus 585. 586. et 587. ante v. 582. legere, ne poeta v. 588. seq. redeat ad plebeias s. pauperes mulieres et eadem fere repetat. — *utrumque* 10. 11. 14–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. 85. et omnes codd. Paris. e quibus illud recte forsan recepit Ach.

583. Hic versus post v. 590. legitur in 85. et *ducit* pro *ducet.*

584. Olim coniiciebam *crebrum ad poppysma roganti.* Sed legendum potius cum Manso *crebrum p. sonanti.*

585. *dabit* 19. 21. 22. 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 77. *responsa feret* 10. 12. 17. 18. 45.— *ac* 10. 12. 45. *Phryx augur et inde* (e Phrygia) *Conductus* cet. 1. 10. 11. 12. 14. 16. 17. 20. 21. 22. 24. 25. 27. 47. 49. 54. 55. 58. 61. 62. 63. 65–69. 71–77. et dimidia pars codd. Paris. sed recent., non improbante Schurzfl. quod mireris. *aut inde* 85.

587. *Atque aliis* 60. 65. 85. — *fulmina* 19.

589. *annum* pro *aurum* male coni. Voss. ad Catull. p. 304. ubi haec adnotavit: „*Longum annum* vocat, quem longum et taediosum faciat frigus. Hanc emendat. confirmant sequentia, ubi muliercula ista quaerit, num rectius factura sit, si caupone relicto nubat negotiatori sagario, qui nempe frigus arceat. Sic Martial. X, 5. *Decembrem* vocat *longum*,

Consulit ante phalas delphinorumque columnas,
An saga vendenti nubat caupone relicto.
Hae tamen et partus subeunt discrimen et omnes
Nutricis tolerant fortuna urgente labores;
Sed iacet aurato vix ulla puerpera lecto.
Tantum artes huius, tantum medicamina possunt,
Quae steriles facit atque homines in ventre necandos
Conducit. Gaude, infelix, atque ipse bibendum
Porrige, quidquid erit: nam si distendere vellet
Et vexare uterum pueris salientibus, esses
Aethiopis fortasse pater; mox decolor heres
Impleret tabulas, numquam tibi mane videndus.
Transeo suppositos et gaudia votaque saepe
Ad spurcos decepta lacus atque inde petitos
Pontifices, Salios, Scaurorum nomina falso
Corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus. Hos fovet omnes
Involvitque sinu: domibus tunc porrigit altis

quem triste frigus extendat.“ Nos potius cum Ach. *nullis* pro vulg. *nudis* substituimus ex emend. Salmasii et Iuvencii. v. Comm.

592. *Haec* 63. 74. v. sup. ad v. 259.

596. *sterilem* 14. 15. 16. 20. 25. 49. 56. 57. 60. 65. — *et quae* pro *atque* 22. et ita emend. Lubin. ut duae, venefica ac nutrix, venificam *conducens*, notentur. Sed non cepit vim verbi *conducit*. v. Comm.

602. *semper* pro *saepe* 29. solenni varietate, de qua v. Schrader. Emendatt. p. 14.

603. *delata* pro *decepta* 10. 15. 45.

604. *Pontifices alios* 47. Praestiterit *altos* h. e. maximos. Restitui tamen vulgarem distinct. post *Pontifices*: poetam enim *Pontifices Salios* dixisse pro Salios summos sacerdotes, quis sibi persuadeat? Omissio copulae *et* dura quidem est, sed in Iuvenale saepius concoquenda. v. ad IV, 63.

606. *blandis* pro *nudis* 77. — Vox *omnes* vel *omnis* aliena ab h. l. videtur: nam non *omnibus* expositis infantibus contingit tam felicibus esse, ut in nobiles recipiantur familias, sed plerique fame pereunt. Praestiterit *alis*. Ex notis Ach. nunc cognovi, eamdem vocem displicuisse Marklando et Dusaulx, eosque maluisse *ulnis*, brachiis.

607. *nunc* 60. — *porriget* 47. 64.

Secretumque sibi mimum parat. Hos amat, his se
Ingerit atque suos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit
Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti
Et solea pulsare nates. Quod desipis, inde est;
Inde animi caligo et magna oblivio rerum,
Quas modo gessisti. Tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Caesonia pulli
Infudit. Quae non faciet, quod Principis uxor?
Ardebant cuncta et fracta compage ruebant,
Non aliter, quam si fecisset Iuno maritum
Insanum. Minus ergo nocens erit Agrippinae
Boletus: siquidem unius praecordia pressit
Ille senis tremulumque caput descendere iussit
In coelum et longam manantia labra salivam.

608. *hic se* 46. 48. 56. 59.

609. *atque suos* 11. 12. 15. 16. 18–20. 23. 24. 25. 27. 45–50. 57–63. 65–69. 71–75. et XXXIII codd. Paris. quos secutus est Ach. — *semper* pro *ridens* 7. 11. 12. 14–24. 26. 45. 49. Haud probo; etsi nec verbum *ridens* satis placet, quia modo praecessit *arridens* et *secretum sibi mimum parat*. Displicuit etiam Schurzfleischio, qui suspicabatur, in aut. exemplari fuisse: *utque suos ..... producit alumnos*, et librarios pro lubitu hanc lacunam explevisse.

611. *mentem valeat* 16. 22. *valeant* 25. 49. 54. 56. 57. 59. 60. 61. 63. 65. 66. 67.

614. Post hunc versum tres spurii: *Semper aquam portes rimosa ad dolia; semper Istud onus subeas, ipsis manantibus urnis, Quo rabidus nostro Pha-larim de rege dedisti*, inseruntur in 1. (in quo legitur *Quod rabidum*) 31 a. 41. 49. (in quo *rostro* pro *nostro*) et 57. (in quo *rostro Phalari* exstat) nec non in cod. Alexandr. et duobus aliis Paris. A Iuvenalis ingenio non valde abhorrent iudice Ach.

617. *Infundit* 47. 48. 58. 85.

620. *fuit* pro *erit* 19.

622. *descendere suasit* 46. 47. 48. 58. 61. 85.

623. *longam manantia labra salivam* pro *longa manantia labra saliva* restitui ex 10. 11. 14. 15. 23–27. 45–50. 54–67. 69. 71–74. 77. 85. et XXV codd. Paris. quoniam illa lectio et doctior est, et maiori auctoritate firmatur, in hac autem tot ὁμοιοτέλευτα aures offendunt. Conf. inf. ad XV, 136. et inpr. Heins. ad Ovid. Met. VI, 312. ubi mul-

Haec poscit ferrum atque ignes, haec potio torquet:
Haec lacerat mixtos Equitum cum sanguine Patres.
Tanti partus equae! quanti una venefica constat?
Oderunt natos de pellice; nemo repugnet,
Nemo vetet: iam iam privignum occidere fas est.
Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
Custodite animas et nulli credite mensae.
Livida materno fervent adipata veneno.
Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,
Quae peperit: timidus praegustet pocula pappas.
Fingimus haec, altum Satira sumente cothurnum
Scilicet, et finem egressi legemque priorum
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis coeloque Latino.

tis exemplis docet, verba *manare, flere, pluere, stillare, rorare* et similia nunc quarto casui, nunc sexto iungi.

624. 625. transpositi in 17.

625. *mistos* 68. 71. 72. 73.

626. *quantum* 12. 45. *quantum venefica* 85. Vulgo male distinguitur: *Tanti partus equae, quanti una venefica constat?* vel *constat.* Sed quocumque modo interpungantur haec verba, parum placent, et semper putavi, poetam scripsisse: *Tanti partus equae! tanti una venefica constat!* In qua repetitione voc. *tanti* magna vis inest, ut sup. v. 595. (qui locus similis est) et inf. VII, 51. Nunc video ita legi in 50. et 64. atque ita iam h. l. emendasse Brit. Ascens. Rigalt. Prat. et Schurzfl.

627. *nemo repugnat* 16. 85. *nemo recusat, Nemo vetat* 77. Sed ipsa vel dubitatio vel optatio longe venustior est.

629. *quis* 46. 48. 59. 60. 65.

632. 635. a secunda manu additi sunt in 8. et vel omissi in VI codd. Paris. vel a recentiori manu adscripti. Eosdem a pluribus codd. abesse, monent vet. Schol. et Valla. Nec tamen ab h. l. et poetae ingenio abhorrent. — *Sordeat* 11. unde *Sorbeat* coni. Schurzfl. sed male: nam verbum *mordeat* ad cibos venenatos, et *praegustet* ad *pocula* veneno ferventia spectat.

633. *tumidus* 11. 46. 48. 49. 77. — *pappas* restitui ex 23. 49. 64. Est Gr. πάππας. *papas* in reliquis libris.

635. *Scilicet egressi et finem* 10. 17. 18. 21. 22. 45. 46. 48. *Scilicet egressi finem* 11. 14. 15. 16. 19. 20. 24–27. 47. 49. 50. 54–60. 64. 65. 85. multo aptius et recte, iudice Schurzfl. qui et v. 637. post *Latino* interrog. notam vulgo poni probabat. Ego minorem distinct. post *cothurnum* delevi.

Nos utinam vani! sed clamat Pontia, Feci,
Confiteor puerisque meis aconita paravi,
Quae deprensa patent: facinus tamen ipsa peregi.
Tune duos una saevissima vipera coena?
Tune duos? Septem, si septem forte fuissent.
Credamus tragicis, quidquid de Colchide torva
Dicitur et Procne: nil contra conor. et illae
Grandia monstra suis audebant temporibus; sed
Non propter numos. Minor admiratio summis
Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
Hunc sexum et rabie iecur incendente feruntur
Praecipites; ut saxa iugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quae computat et sceleris ingens
Sana facit. Spectant subeuntem fata mariti
Alcestim et, similis si permutatio detur,
Morte viri cupiant animam servare catellae.
Occurrent multae tibi Belides atque Eriphylae

640. *deprehensa* 15. 27. 63. 64. — *tantum* pro *tamen* coni. Guietus.

641. 642. transpositi in 22.

642. *septem si* 27.

643. *Credatur* 16. — *magicis* pro *tragicis* inepte 4. 14. 16. 21. 26. — *de Colchide torva* 10–24. 27. 45–50. 54. 55. 56. 59–65. 68–71. 73. 74. 85. et plurimi codd. Paris. e quibus hanc lectionem nunc revocavi cum Ach. *torvae* 72. *terra* 77. et paucissimi codd. Paris. *saeva* 1. 15. 26. 58. 66. 67. 75–77. 81. 82. et quidam codd. Paris. quod glossam redolet.

644. *Progne* 13. 17–25. 57. 58. 60. 64–67. 85. sed Gr. *Πρόκνη* dicitur. v. Heins. ad Ovid. Met. VI, 428.

647. Post *monstris* multi male punctum posuere, etiam Hennin.

648. *et rabie* restitui ex 14–25. 45. 56. 57. 59–61. 63. 65. 66. 67. 74. Copulam *et* eiecerunt Hennin. et alii. Tum certe post *sexum*, non post *monstris* maior distinctio ponenda videtur.

654. *cupiant* 12. 14. 17. 18. 20–23. 25. 27. 45–48. 56–74. 85. et plurimi codd. Paris. e quibus illud restitui nunc cum Ach. *cupiunt* 15. 16. 49. *cuperent* 77. *cupient* reliqui et quidam codd. Paris. — *catelli* 21. 22. 26. 27. 47. 48. 58. 85. Cf. ad v. 551.

655. 656. Vulgaris verborum distinctio in omnibus libris est: *Occurrent multae t. B. a. Eriphylae: Mane Clytaemnestram nullus non vicus habebit: Hoc*

Mane: Clytaemnestram nullus non vicus habebit.
Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Insulsam et fatuam dextra laevaque tenebat.
At nunc res agitur tenui pulmone rubetae;
Sed tamen et ferro, si praegustabit Atrides
Pontica ter victi cautus medicamina Regis.

tantum cet. Qua servata vocab. *Mane*, nisi me omnia fallunt, plane ineptum est; quod interpretes vel non sensisse, vel dissimulasse mireris. Hinc coniecceram olim *Paene*, quod tamen languet. Postea vidi, non lectionem sollicitandam esse, sed interpunctionem, ut egregia exoriatur sententia. v. Comm. — *Occurrunt* 18. 27. 47. 48. 58. — *tibi multae* 46-49. 54. 58. 64. 85.

656. *Clitemnestram, Clitemnaestram*, *Clytemnestram* et *Clytemnaestram* scripsere ceteri editores praeter Ach. Sed dicitur *Κλυταιμνήστρα*.

657. *differt* 16.

658. *Invisam* 7. 13. 19-22. 24. 29. — *et vacuam* 16. — *laeva dextraque* 25. 27. 46-50. 54-65. 68. 71. 72. 73. 85.

660. *praegustavit* 70. *praegustaret* 10. 13-27. 45-50. 54-67. 74. 77. 85. et sic Ach. cuius nota est: „Hanc lect. ex codd. Paris. revocavi. Pauci *praegustavit*: quidam, sed pauciores, *praegustabit*. Dusaulx solus legit *praegustarit*; non male, sed sine auctoritate."

D. IVNII IVVENALIS AQVINATIS SATIRARVM LIBER TERTIVS.

SATIRA VII.

ARGVMENTVM.

Artes et studia foventur tantum a Caesare, a reliquis vero proceribus ita contemnuntur, ut iam doctissimi celeberrimique viri ad vilia quaeque ministeria paupertate adigantur. v. 1 — 29. *Nobiles enim divitesque Romani* poetas *admirantur tantum ac laudant, vel carmen sibi oblatum carmine rependunt et ruinosas quidem recitantibus aedes, non vero subsellia quoque aliasque impensas suppeditant.* 30 — 47. *Nihilo secius multi ad versus faciendos gloriae cupiditate impelluntur, quum tamen mens, nisi expers sit curarum, non facile numine quasi afflari sensusque excelsiores concipere, neque praestantissimi poetae, si desint Maecenates, vitam sustentare possint.* 48 — 97. *Non fructuosior nunc est labor* historicorum, *etsi plus temporis, olei ac chartae poscat.* 98—105. *Neque maiora ex ingenti vocis laterumque contentione praemia ac commoda redundant in* causidicos, patronos causarum *et* iureconsultos, *qui praeterea, ut plebem, hominum ingenia ex cultu et magnificentia aestimantem, alliciant, se divites esse simulant ac nobiles, et ita aere alieno obruuntur.* 106 — 149. *Omnium tamen ingratissimus est labor et merces vilissima* rhetorum *atque* gram-

maticorum. *Illi enim continuis puerorum eadem recinentium declamationibus excarnificantur et, si pueri iuvenesque obtusi ingenii nihil in literis proficiunt, soli in culpa esse dicuntur, nec, ut olim praeceptores, a discipulis coli atque amari, sed derideri vel adeo caedi solent, a parentibus vero, qui magnam vulgo in aedificia et epulas impensam et nullam fere in educationem institutionemque liberorum faciunt, exiguam laboris molestissimi mercedem capiunt: unde perrarum est locupletis rhetoris, qualis Quintilianus fuit, exemplum.* 150—214. *Hi vero,* grammatici, *a quibus non multiplex tantum et perfecta eruditio, sed summa quoque discipulorum cura exigitur, non tantum nihilo plus praemii ferunt, sed etiam parte mercedulae fraudantur eamque vix sine lite obtinent.* 215—243.

Excellentissima Satira, cuius lectio maxime commendanda est iis, qui rem literariam scholasticamque fovere et possunt et debebant. Quae enim Iuvenalis de misera studiorum studiosorumque conditione disputavit, ad nostra quoque tempora transferri possunt fere singula; et quam multi haec iam surdis cecinerunt auribus? *Sint Maecenates, non deerunt, Flacce, Marones!* Conditio tamen illa non melior, sed multo peior facta est dominante Napoleone, qui nos *magnae nationi* inseruerat; et nihilo secius felicitatem illorum temporum et Galliae, ter quaterque beatae, *nutriculae causidicorum* bonarumque artium, miris laudibus praedicat Achaintre, novissimus Iuvenalis editor. Nos quidem Galliae non invidemus sua bona neque doctis eius viris Fortunam, quae, teste illo panegyrista, eos sequitur. Idem vero ad finem Sat. haec adnotavit: „Si inter vivos adhuc esset Iuvenalis, grammatici quanto miseriores ipsi viderentur, quibus quatuor vel quinque per menses franci gallici per annum pro mercede dantur! Attamen, ut vera dicam, et tardius surgunt, quam tempore ipsius, et maturius cubant, et celerius officio funguntur suo.“

Et spes et ratio studiorum in Caesare tantum:
Solus enim tristes hac tempestate Camenas
Respexit, quum iam celebres notique poetae
Balneolum Gabiis, Romae conducere furnos
Tentarent, nec foedum alii, nec turpe putarent
Praecones fieri, quum, desertis Aganippes
Vallibus, esuriens migraret in atria Clio.
Nam si Pieria quadrans tibi nullus in umbra
Ostendatur, ames nomen victumque Machaerae
Et vendas potius, commissa quod auctio vendit
Stantibus, oenophorum, tripodas, armaria, cistas,
Alcyonem Paccl, Thebas et Terea Fausti.
Hoc satius, quam si dicas sub iudice, Vidi,
Quod non vidisti. Faciant equites Asiani,
Quamquam et Cappadoces faciant equitesque Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen studiis indignum ferre laborem
Cogetur posthac, nectit quicumque canoris
Eloquium vocale modis laurumque momordit.
Hoc agite, o iuvenes: circumspicit et stimulat vos

Sat. VII.

1. *Est spes* 60. 65. — *tantum est* 10. 11. 16.

3. *noti celebresque* 11. 14–22. 24. 49. 55. 7-.

8. *arca* pro *umbra* 10. 12. 14–17. 18–27. 45–50. 54–69. 71–74. et XXXIII codd. Paris. prob. Grang. ut sensus sit: si componis, ut ait ille, *carmina nullos referentia numos*. Sed nostra lectio exquisitior est et venustior, illa scioli scholastici acumen sapit.

9. *victum nomenque* 16. 21. — *Machaetae* 48. *Macerae* 21. 22.

11. *tripodas* pro *tripodes* revocavi ex 20. 25. 24.

12. v. Excurs. ad h. l.

13. *Haec* 11. 45.

15. *et* abest ab 46. 47. 48. Prima syll. voc. *Bithyni* anceps est, ut multae aliae, h. l. brevis, at longa inf. X, 162. *Britani* 19.

16. *Gallica* coni. quidam, quod perperam probavit Rigalt. coll. Gloss. antt. *Galliculae*, τροχάδες.

18. *post haec* 16. 21. 22. 24.

20. *Huc agite* quidam, non improb. Lubino, ut sensus sit: huc vos ad Imperatorem unum, vestrum patronum, conferte, et laborem impendite studiis. — *o* abest ab 27. 47. 48. 58. — *nos*

Materiamque sibi Ducis indulgentia quaerit.
Si qua aliunde putas rerum exspectanda tuarum
Praesidia, atque ideo croceae membrana tabellae
Impletur; lignorum aliquid posce ocius et, quae
Componis, dona Veneris, Thelesine, marito,
Aut claude et positos tinea pertunde libellos.
Frange miser calamos vigilataque proelia dele,
Qui facis in parva sublimia carmina cella,
Ut dignus venias hederis et imagine macra.
Spes nulla ulterior: didicit iam dives avarus
Tantum admirari, tantum laudare disertos,
Ut pueri Iunonis avem. Sed defluit aetas
Et pelagi patiens et cassidis atque ligonis.
Taedia tunc subeunt animos, tunc seque suamque
Terpsichoren odit facunda et nuda senectus.
Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iste,
Quem colis, et Musarum et Apollinis aede relicta.

14. 17. 18. 19 a m. sec. 21. 22. 23. 27. 45. 46. 47. 58.

22. *exspectanda* pro *spectanda* restitui ex 10. 11. 14–19 a m. sec. 20–25. 45. 50. 55. 56. 57. 60–65. 65–69. 71–77. 81.

23. *crocea not. tabella* 5. *crocea membrana tabella* 75. cf. Casaub. ad Pers. III, 10.

24. *ocyus* vulgo scribitur. Sed est Gr. ὤκιων, ὤκιος, ὤκιστος.

25. *Conscribis* 7. 10. 12. 14. 16–19 a m. sec. 20 a m. pr. 22. 23. 24. 45. et multi codd. Paris. sed interpretamentum seu glossam redolet.

26. *cludo* al. Cf. ad III, 19.

28. *sella* malebat Vales. in Valesianis p. 181. ubi monet, honestiores olim Romae in lectulis, tenuiores in sellis sedentes scripsisse. Sed Romanos olim omnes scripsisse et legisse iacentes in lectulo lucubratorio (Studierbett), nec nisi docentes sedisse in hemicyclio, iam monuere Visconti ad Pio-Clementin. T. III. p. 18. et Böttiger in Sabina p. 29. 30. ed. pr.

30. *didicit nam* 13. 22. 23. 25. 27. 46–50. 55–60. 64. 65. 69. *nam didicit* 16. *didicit nunc* 21.

32. *si defluit aetas* coni. Schrader.

34. *nunc subeunt* 13. 20. 24. *nunc — nunc* 17.

35. *ac nuda* 24.

36. *nunc* pro *tunc* revocavi ex 14–20. 25. 27. 45–50. 56–65. 65–74. 77. *Adspice nunc artes* malebat Schrader.

37. Alii maiorem distinct. ponunt post *colis* verbaque *et Mu-*

Ipse facit versus atque uni cedit Homero
Propter mille annos, aut, si dulcedine famae
Succensus recites, maculosas commodat aedes.
Haec longe ferrata domus servire iubetur,
In qua sollicitas imitatur ianua portas.
Scit dare libertos extrema in parte sedentes
Ordinis et magnas comitum disponere voces.
Nemo dabit regum, quanti subsellia constent

sarum et A. a. r. cum seqq. iungunt.

38. *facis* et *cedis* malebat H. Vales.

39. *et si* quidam codd. et edd. recentt. *sed si* 16. *at si* 15. 21 a m. sec. 24. 25. 45. 49. 50. 54–57. 59–63. 65–69. 71–74. tres codd. Hafn. et XX Paris. quos secutus est Ach. *aut si* 10. 17–20. 22. 23. 27. 46. 47. 48. 58. 64. tres codd. Hafn. et quidam Paris. e quibus hanc lect. nunc restitui pro vulg. *et si*.

40. *Incensus* 24. *Contentus* 23. — *recitet* perperam, ni fallor, emend. Lindenbrog. et Schrader. — *Maculonus* 10. 11. 17–24 a m. sec. 25. 27. 45–50. 51. 55. 57–69. 71. 73. et quinque codd. Hafn. *Maculonis* 12. 14. 15. 16. 24 a m. pr. 26. 56. 70. 74–77. 82. Vetus scholion est: *alii sordidas aedes; alii pictas.* Ad quam glossam Schurzfl. bene haec notavit: „*Maculatas* forte legit, si recte emendatus est. Pithoeus edidit, *Alii sordibus dixit, alii pictas.* Possis etiam *illitas sordibus.* Emblema vermiculatum alii, puto, ceperunt *maculas*, et exposuerunt *pictas.* Cf. Casaub. ad Theophr. p. 173.“ Sed *maculosas* ingeniose emendavit Heinrich, cuius annotatio est: „Aliena ab re vulgata, et *Maculonis*, quia patronus hic noster *commodat*, ad recitandum, honoris causa, concedit, aedes suas ipsius, non conducit alienas; et *Maculonus*, nam quum praecesserit *Ipse*, quo *iste, quem colis*, satis signatus videri debet, ipsum fautoris nomen tam sero positum aliquid inepti habet: nolo dicere, plane esse inauditum hunc hominem. Auget multo magis dubitationem memorabile scholion, quod aperte demonstrat, olim hic, ante omnes, puta, qui hodie exstant, libros longe diversam lectionem fuisse. Priora eius verba integritati sic restituenda: *alii sordidas textis* sc. aranearum, nisi hoc voc. incuria obliteratum est. Itaque lectum antiquitus fuit *maculosas.*“ Hoc recepi, tamquam longe praestantius vulgato, quamvis non undique tutum videri possit ab omni dubitatione. v. Comm.

41. abest ab 11. *Ac* 10. 14. 15. 17–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74.

42. *constant* 11–22. 24.

Et quae conducto pendent anabathra tigillo,
Quaeque reportandis posita est orchestra cathedris.
Nos tamen hoc agimus tenuique in pulvere sulcos
Ducimus et litus sterili versamus aratro.
Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali: tenet insanabile multos
Scribendi cacoethes et aegro in corde senescit.
Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta,
Hunc, qualem nequeo monstrare et sentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus silvarum aptusque bibendis
Fontibus Aonidum. Neque enim cantare sub antro
Pierio thyrsumve potest contingere sana

46. *anabatra* 17. 19. 21. 22. 49. *anabetra* 75. *anabaethra* 76. *anabethra* legit Vales. in Valesianis p. 208. Sed Gr. ἀνάβαθρα dicuntur, et recte Schol. vetus, cuius glossa ad hoc verbum, non ad *subsellia* spectat: „A Graeco tractum, i. e. subsellia, super quae altius sedeatur, gradus superiores scansiles."

49. *sterilique in pulvere sulcos Ducimus et litus tenui versamus aratro* 11. quae lectio valde arridebat Schurzfl. qui allusum putabat ad Virgilianum *in tenui labor* Georg. IV, 6. — *tenui* pro *sterili* 27. 46–50. 54. 55. 57. 58. 61–67. 71–74. *sterili littus* 15.

51. *insatiabile* 13. 24.

52. *cacoethos* legendum putabat Ascens. — *et in aegro* 19. *atque aegro* 19. *aegroque* 11. 12. 13. 18. 21. 23. 24. 45. *aegre* reponendum esse non dubitabat Graev. ut sensus esset: difficulter et vix umquam scribendi carmina cupiditas expellitur. Sed vulgata lectio haud dubie praestat.

56. *nescio* 27. 46–49. 54–58. 64. non improb. Maittario, ut syll. *ne* corripiatur ante literam *s* liquescentem, vel antipodia admittatur.

60. *thyrsumque* 1. 18. 23 a m. sec. 45. — *sana* plerique libri, quos sequutus sum, 10. 11. 15. 17. 19–27. 45–50. 54–69. 71–74. plerique optimique codd. Paris. forte et vetus Schol. qui ita h. l. interpretatur: „Insanire pauper non potest aut moveri ad scribendum, quia familiaribus rebus consulere cogitur: dicunt nam, nisi insanum, poetam esse non posse." *saeva* 7. 14. 16. 18. 21 ad marg. 29. prava, sed facili aberratione. *moesta* 12. 13. 20. 75. 76. 77. 82. et quidam codd.

Paupertas atque aeris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: satur est, quum dicit Horatius, Euoe!
Quis locus ingenio, nisi quum se carmine solo
Vexant et dominis Cirrhae Nysaeque feruntur
Pectora nostra, duas non admittentia curas?
Magnae mentis opus nec de lodice paranda
Adtonitae, currus et equos faciesque Deorum
Adspicere, et qualis Rutulum confundat Erinnys.
Nam si Virgilio puer et tolerabile deesset
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri:
Surda nihil gemeret grave buccina. Poscimus, ut sit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cuius et alveolos et laenam pignerat Atreus.
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico:

Paris. quae indocti hominis emendatio esse videtur.

62. De voc. *Euoe* v. Excurs. ad h. l.

64. *Nisae Cyrraeque* 24. *Cyrrhae* in plerisque codd. et edd. etiam Hennin. et *Nisaeque* in quibusdam legitur. Sed *Κῦρρα* et *Νῦσα* dicuntur.

65. *Pectora nostra* (ut *nos* sup. v. 48.) 7. 10. 14. 15. 16. 19. 23. 24 a m. sec. 25. 26. 45. 49. 50. 54–69. 71–74. 77. et plerique codd. Paris. e quibus nunc hanc lect. substitui cum Ach. etsi bene etiam habet vulg. *vestra*, ut Iuvenalis poetas alloquatur. — *voces* pro *curas* 27. 46. 47. 48.

68. *confundit* 15. *confudit* 11. 16. — *Erinnis, Erinis, Erynnis* al. Sed Ἐριννὺς dicitur.

69. *desit* 10. 11. 14–18 a m. sec. 19. 20. 22. 23. 25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et plerique codd. Paris. Emendatio scholasticorum, metro timentium.

70. *hydrae* 77.

71. *bucina* 17. 20. 21. 22. quae scriptura rectior est, sed in optimis codd. non reperitur.

72. *Rubeus* 16. *Rubienus* 24. *Rabienus Lappa* coni. Dorleans, ut designetur poeta quidam, qui propter amarulentum ingenium *Rabienus*, et *Lappa* ob mordacitatem dictus sit. — *Lapa* 46. 47.

73. *albeolos* 2. *albiolos* 3. 5. 14–25. 27. 45–49. 54–66. 72. 77. et X codd. Paris. Illud Valla, hoc Mancinellus et Lubinus probarunt. Ille interpretatur tabulas lusorias, hi vero tabulas scriptorias, easque *albas* s. *albeas*, h. e. gypsatas. Cf. Turneb. Miscell. XXIV, 4. Neutra lectio probanda, et utraque orta ex vulgari permutatione literarum *V* et *B*, de qua v. ad Sil. VIII, 473. et 543. — *pignorat* 27. 48.

Quintillae quod donet, habet; nec defuit illi,
Unde emeret multa pascendum carne leonem
Iam domitum: constat leviori belua sumtu
Nimirum, et capiunt plus intestina poetae.
Contentus fama iaceat Lucanus in hortis
Marmoreis: at Serrano tenuique Salcio
Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est?
Curritur ad vocem iucundam et carmen amicae
Thebaidos, laetam fecit quum Statius urbem
Promisitque diem. tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantaque libidine vulgi
Auditur; sed, quum fregit subsellia versu,
Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.
Ille et militiae multis largitur honorem,
Semestri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit histrio. tu Camerinos
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas?

77. *belua* 17. 19. 60. 64. Vulgo *bellua*. v. ad IV, 121.

78. *cupiunt* 14.

79. *iaceat fama* 26. *taceat* 11. 12. 25 a m. pr. 24.

80. v. Excurs. ad h. l.

81. *tantalibet* 11. — *est* non exstat in 12. 16. 20. *nisi gloria tantum* 20.

83. *fecit quum* recepi ex 14. 15. 17. 18. 19. 46. 47. 48. 50. 58. 61–68. 71–77. *cum fecit* 10. 12. 20. 21. 25–27. 45. 49. 54–57. 60. 70. *cum facit* 16. *facit cum* 22.

85. *Allicit* laudavit Heins. ad Ovid. ex Ponto III, 35. sed haud dubie memoriae vitio.

87. *ni* 21. 22. *Paridine vendat* 11. vitiose pro *Paridi ni v.* — *Agavem* 64.

88. *honores* 15. — *largitus* emend. Schrader, offensus omissione copulae *et*, quam potius excidisse post *Semestri* vel, quod Iacobs putat, post *honorem*, suspicari possis. Vid. tamen ad IV, 65.

89. *militiae multis largitur honorem Semestrem, vatum* cet. emend. Ruben. Sed exquisitior vulgata lectio. Ut dignitas Tribunorum semestris fuit, ita et insigne. Conf. Comm. et Salmas. Exerc. Plin. p. 450. cuius verba sup. in Proleg. apposui.

91. *Bareas* 10. 11. 14–25. 27. 45–50. 54–69. 74. 77. et Suetón. in vita Iuven. quos sequutus sum, quia cum *Camerinos* iungitur. *Baream* 73. 75. 76. 82. — *cura* malebat Schrader.

Praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
Haud tamen invideas vati, quem pulpita pascunt.
Quis tibi Maecenas? quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium: tunc utile multis, [95
Pallere et vinum toto nescire Decembri.

Vester porro labor fecundior, historiarum
Scriptores: petit hic plus temporis atque olei plus;
Namque oblita modi millesima pagina surgit 100
Omnibus et multa crescit damnosa papyro.
Sic ingens rerum numerus iubet atque operum lex.
Quae tamen inde seges? terrae quis fructus apertae?
Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
Sed genus ignavum, quod lecto gaudet et umbra. 105

Dic igitur, quid causidicis civilia praestent

92. *Philomena* 18. 19. 21–24. 27. 45–49. 55.

94. *Moecenas* et *Mecoenas* al. v. ad I, 66.

95. *Cocta* 17–20. 22. 23. 24. 45. 46. 48. 59. 61. 62.

96. *nunc utile multis Pallere* cet. 67. 68. 71. 73. 77. et ed. Raphel. a. 1600. quod vulgo explicatur: nunc studiorum utilitas omnis huc redit, ut *palleas*, curis conficiaris et vino abstineas vel in ipso Decembri, in quo Saturnalium tempore omnes, etiam continentissimi, genio indulgere solent: vel, nunc discendum, sive utilissimum est, esurire et abstinere vino. H. Valesius exponit: *nunc utile multis*, poetis scilicet, etiam optimis, aquam bibere hyeme ineunte ac frigore saeviente. Bahrdt vertit: *Jezt ist am besten dran, Wer hungern — kann.* Non male, sed minus convenienter usui loquendi, quam satirico ingenio.

97. *toto vinum* 10. 12. 13. 16. 18. 24. 45.

99. *petitur plus* 56. 59. 60. 65. — *aut olei* 16.

101. *Talibus* 20. — *multum* 21. *multa crescit* pro *crescit multa* recepi ex 11. 23. 24. quia gratius est auribus.

102. *operis* 77.

105. *ignavum est, quod* 22. — *tecto* pro *lecto* 10. 12. 14–20. 23–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et cod. Put. a m. sec. Non male; sed nostra lectio et concinnior est, (nam notio *tecti* vel aedium iam continetur voce *umbra*) et admodum probabilis fit ex locis simil. Horatii et Ovidii. v. Comm., Lips. ad Senec. Ep. 67. et Casaub. ad Suet. Aug. c. 78.

106. *praestant* 10. 12–17 a m. pr. 18. 19. 21. 22. 24. 27. 45. 47. 48. 54. 55. et pars maxima codd. Paris.

Officia et magno comites in fasce libelli?
Ipsi magna sonant, sed tunc, quum creditor audit,
Praecipue, vel si tetigit latus acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen.
Tunc immensa cavi spirant mendacia folles
Conspuiturque sinus. Veram deprendere messem
Si libet; hinc centum patrimonia causidicorum,
Parte alia solum russati pone Lacernae.
Consedere Duces: surgis tu pallidus Aiax
Dicturus dubia pro libertate bubulco
Iudice. Rumpe miser tensum iecur, ut tibi lasso
Figantur virides, scalarum gloria, palmae.

108. *tum* 11.

109. Plathner emend. *si tetigit latus*, admonuit, ut *tangere cubitu* ap. Cicer., *acrior ille* scil. pragmaticus, causidicorum quasi posticus et suggestor.

112. *verum* 60. 65. Non male! *Ipsi magna sonant — verum deprendere messem* cet. sed nullus inde ad eos fructus redundat. At *veram* maiorem habet vim. — *deprehendere* 12. 15.

114. *solium* (i. e. cathedram Lacernae grammatici aut rhetoris recitaturi) emend. H. Valesius. *russati* vel *Russati* in omnibus legitur libris, et scriptis et editis, nisi quod *rus sati* vel *Sati* divisim exhibent 11. 14. 15. 16. 21–24. 30. (in cuius marg. notatur, *Sati* esse nom. propr. aurigae) 33. et quidam codd. Paris. prob. Grangaeo et Calder. Ille coll. III, 231. *rus lacertae* dici putabat rus, in quo reponatur lacerta, adeoque brevissimum: hic ita interpretatur h. l. „non conferas omnes villas, sed unum tantum rus, atque id breve (nam *lacerta* est brevis mensura terrae sup. III, 231.) *Attici Sati* Equitis Rom. qui eloquentiam in foro numquam exercuit.“ Sed quis sibi persuadeat, poetam *rus lacertae Sati*, et hoc sensu dixisse? Nec probabilior aliorum sententia, qui rus s. villam divitis Romani, cui *Sato Lacertae* nomen fuerit, significari credunt. Perperam quoque *rus Sisapone lacertae* coni. Beroald. in lib. Adnott. ut sensus sit, *rus lacertae* h. e. exiguum, non in Italia, sed in provincia, et quidem longinqua, (nam *Sisapo* opp. Hispaniae Baeticae) tantumdem valere, quantum patrimonia centum causidicorum. — *Lacernae* 1. 12. 14. 15. 16. 70. 75. 76. *Lacertae* 10. 11. 17–25. 27. 30. 33. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et omnes fere codd. Paris. quae lectio nata forte ex III, 231. ad marg. scripto.

116. *dubia de l.* 16.

Quod vocis pretium? siccus petasunculus et vas
Pelamydum, aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi,
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenae.
Si quater egisti, si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes ex foedere pragmaticorum.
Aemilio dabitur, quantum licet, et melius nos

119. *vatis pretium* 16. *premium* 21 a m. pr. — *ficus* pro *siccus* MS. ant. Canteri, prob. Scriverio, qui *ficus* etiam causidicis olim dono fuisse datas monet coll. Martiali IV, 46, 10.

120. v. Excurs. ad h. l.

121. *Tiburi* 17 a m. sec.

122. Nonnulli verba, *si quater egisti*, ad praecedd. referunt, et post *egisti* διαζεῦξαι. Non male! Vox *quater* etiam ad quatuor munuscula, modo memorata, spectare potest.

125. *Tibi* pro *Inde* coni. Schrader. — *in foedera* 16. 64. *in foedere* 10. 11. 12. 14. 15. 17. 19–24. 27. 45–50. 54. 55. 56. 59–63. 65. 68. 69. 71–74. 77. Bahrdt colon ponit post *partes*, et punctum post *pragmaticorum* positum tollit, ut h. l. sententia sit: Si contigit aureus unus, ille non integer datur causidico, sed dividitur: nam Aemilio pro conducta pragmaticorum opera, quantum *petit* sive postulat, dandum est.

124. *petit* pro *licet* 11. 17 a m. sec. 24. 45. *petet* 7. 10. 14–17 a m. pr. 18–23. 25. 26. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 76. et plerique codd. Paris. e quibus illud restituit Ach. Vetus Schol. „Qui hoc, inquit, pacto quintas acciperet, in pretium consiliatorum (f. consultorum) clientum.“ Hinc Schurzfl. suspicabatur, cum non male legisse, *Aemilio dabitur quintum, ut petet*, hoc sensu: Tu quater egisti et vix unum extorsisti aureum, quum pauper sis: venit Aemilius, nobilis causidicus; ille quintum agit, nec satis bene, non certe tam bene, quam tu egeras, et accipit, quantumcumque poscet, quia scilicet tria nomina habet. Idem tamen Schurzfl. lectionem *quantum petit* vel *petet* probabat, et illud *quantum licet* Satirici credebat menti disconvenire. Ego potius vix dubito, quin hoc, tamquam difficilius nec minus aptum, omnino a poeta, illud vero a manu emendatoris profectum sit. v. Comm. Pro *et* malim fere *ut*, h. e. quamvis, vel ut ut, quomodocumque, de quo vid. Gronov. Obss. III, 6. *Aemilio dabitur, quantum licet*, (vid. Comm.) *ut*, quamvis, *nos*, pauperes causidici ac patroni, *melius egimus*, peroravimus causas: *huius enim stat* cet. An potius, puncto post *licet* posito, legendum *at*, et inox *enim* dictum pro *enimvero*, Gr. δή, γάρ τοι? (v. Heyne ad Virg. Aen. V, 580. VI, 52. VIII, 84. X, 874.) Hoc probavit Ach.

Egimus: huius enim stat currus aeneus, alti
Quadriiuges in vestibulis, atque ipse feroci
Bellatore sedens curvatum hastile minatur
Eminus et statua meditatur proelia lusca.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit: exitus hic est
Tongilli, magno cum rhinocerote lavari
Qui solet et vexat lutulenta balnea turba,
Perque forum iuvenes longo premit assere Medos
Emturus pueros, argentum, murrhina, villas.
Spondet enim Tyrio stlataria purpura filo.
Et tamen est illis hoc utile: purpura vendit
Causidicum, vendunt amethystina: convenit illis
Et strepitu, et facie maioris vivere census.

125. Manso haec adnotavit: „*Si* forte excidit ante *Egimus*, ut sensus sit: Aemilio dabitur merces, quantam per leges licet, utpote patrono nobiliori et maiorum insignibus clariori, *etsi* nos melius causam diximus.“ — *aheneus* 25. 49. 57. 60–63. 65–68. 71. 72. 73. v. sup. ad III, 285. *albi* suspicari possis: currui enim triumphali quatuor iungebantur albi equi. Sed epitheton *alti* exquisitius est. v. Comm.

129. *Matho deiicit* coni. Lubin. et Manso. Sed v. Comm.

132. *Moesos* non male emend. Lips. Epist. Quaest. IV, 25. quoniam Medi et Parthi a Romanis non subacti, et lecticarii plerumque fuerint robustissimi servi ex Moesia vel Syria. Huic coniecturae favet alius Iuvenalis locus infra IX, 142 seq. ubi v. not. Pro *Moesis* facile substitui poterant *Medi*, quoniam hi librariis notiores erant, et diphthongi raro leguntur in antiquis codd. Sed vulgata etiam lectio defendi potest. Nam *Media* tam lato poetis sensu dicitur, ut Assyriam quoque aliasque Asiae regiones complectatur. Praeterea *Medi* vel *Maedi* etiam Thraciae populus. v. Plin. IV, 1. et 11. Strab. VII. p. 318. Ptol. III, 11. Liv. XXVI, 25. XXVIII, 5. XL, 21. Aristot. H. A. IX, 45. Schweigh. ad Athen. II, 6. (25.) p. 45. Ad *Medos* vero utrum *iuvenes*, an *pueros* referas, nil interest.

133. *Emturos* 49. 55. 61. 62. 63. 67. 71. 73. *Emturus puero crystallina, murrhina, villas* leg. Rigalt. Cf. VI, 155. 156. — *murrina, myrrhina, myrrina, mirrhina, mirrina* et *mirina* al. v. sup. ad VI, 156.

135. *Attamen* 45. — *illis est* 14. *est ipsis* 12. 16. 45. *hoc ipsis est* 25. 27. 46–50. 54–63. 65–69. 71–74. 77.

Sed finem impensae non servat prodiga Roma.
Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit numos, nisi fulserit annulus ingens.
Respicit haec primum, qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, an post te sella, togati
Ante pedes. Ideo conducta Paulus agebat
Sardonyche atque ideo pluris, quam Cossus agebat,
Quam Basilus. Rara in tenui facundia panno.
Quando licet Basilo flentem producere matrem?
Quis bene dicentem Basilum ferat? Accipiat te
Gallia vel potius nutricula causidicorum

138. *finem non servat impensae* 12. Versum parenthesi includendum putabat Schrader.

139. *Ut redeant veteres* (h. e. quamvis in vitam redeant veteres illi iique summi oratores Romanorum, Crassus, Hortensius, Antonius, Cicero et alii) pro *Fidimus eloquio* 10. 11. 13–21 a m. pr. 22–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et dimidia pars codd. Paris. Quae lectio, si non vera, certe profecta est ab ingenio non indocti hominis, explentis lacunam codicis sui. Nostra tamen lectio etiam bene se habet, (cf. ad v. 150,) et firmatur auctoritate Prisciani. Heinrich et h. l. et VIII, 7. (quem versum non obelo confodiendum putat, sed diversa examinandum trutina) nec non VIII, 147. 151. et 167. (quibus locis diversae in libris scripturae reperiuntur, *Lateranus* et *Damasippus*) ipsius poetae, scripta sua in autographo retractantis eorumque novam quandam διασκευὴν instituentis post primam recitationem, operam haud obscure sibi videtur animadvertere.

141. *hoc* 10. 11. 22. 25. 27. 45–50. 56–65. 68. 71–74. 77.

142. *an post te sella* 2. 3. 4. 11. 18. 21. 25–27. 57. 58. 70. 75. 76. *post te an sit sella* 5. 27. 46. 47. 48. 50. 55. 56. 59–69. 71–74. *post te sit sella* 49. 54. *sit post te sella* 10. *an posita sella* 12. 14. 15. 17. 19. *posita an sit sella* 22. 45. et cod. vet. Rittershus. prob. Sciopp. Verisim. IV, 10. *posita est an sella* 13. 20. 24.

143. *Antepedes* fuere qui mallent. v. Comm.

144. *Cossus* 10. 11. 14. 15. 17–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et omnes fere codd. Paris. quos sequutus sum. *Gallus* 70. 75. 76. 82. — *habebat* pro *agebat* 21.

146. *flentem Basilo* 10. 25. 27. 45–50. 54–69. 71. 72. 75. 77. — *deducere* 10–25. 27. 45–50. 54–58. 60. 64. 65.

147. *feret* 16. 21.

Africa, si placuit mercedem ponere linguae.
Declamare doces? O ferrea pectora Vecti,
Quum perimit saevos classis numerosa tyrannos!
Nam quaecumque sedens modo legerat, haec eadem stans
Proferet atque eadem cantabit versibus Isdem.
Occidit miseros crambe repetita magistros.
Quis color et quod sit causae genus atque ubi summa
Quaestio, quae veniant diversae forte sagittae,

149. *imponere* 10. 11. 17–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. Sed *ponere praemia* docte dicitur, ut Gr. τιθέναι ἆεθλα, pro proponere, statuere, constituere.

150. *Vecti* 14–25. 27. 45–50. 55–58. 60. 61. 63. 64. 65. 67–69. 71–74. ut in optimis libris Plin. XXIX, 1. Hinc *VectI* scripsimus, ut secundus sit casus, non quintus. *Vectii* 62. 66. *Victi* 59. *Vetti* vel *VettI* in reliquis, etiam Hennin. et Ach. — In omnibus, quotquot vidi, libris ita distinguitur: *Declamare doces, o ferrea pectora Vecti, Quum* cet. vel *D. doces, o f. p. VettI; Quum* cet. Sed poeta, ni fallor, eodem orationis colore usus est, quo sup. v. 159. *Fidimus eloquio? Ciceroni nemo* cet. Ita et exquisitior vividiorque est dictio, et melius cohaerent, quae sequuntur. Rei gravitatem et permotionem animi declarant interrogatio et responsio addita eaque exclamatione expressa. *Declamare doces?* Rhetor es? vel rhetorem te esse profiteris aut gloriaris? *O ferrea* sint necesse est *pectora Vectii, quum* cet.

153. *Proferet* revocavi ex 23 a m. sec. 24. 25. 27. 47. 50. 54–58. 60–68. 71–74. 77. et omnibus codd. Paris. *Proferat* 16. *Perferet* alii, etiam Hennin. quod ad h. l. alienum, certe minus aptum videtur, neque explicatum ab iis, quibus probatur. — *vocibus* 16.

154. *Cambre* vel *cambre* 1. 2. 3. 5. 10. 14–20. 25. 24. 27. 45–49. 55. 69. 70. omnes MSS. Paris. et codex Pincier. cuius v. Parerg. IV, 5. Hanc lect. defenderunt Calder. et Scoppa Collect. II, 2. p. 66. ut h. l. designetur inscriptio declamationis de *Cambro*, Scytharum rege, cuius meminit Diodorus, vēl de *Cambria* s. Cambro-Britannia, (hod. Wales) vel de oppido in Troade aut vico ad radices Gauri montis. Haec etiam Pithoeo arrisisse mireris. Exagitat ea Politian. Miscell. c. 35.

155. *Qui* 73. — *aut quid* 45. — *aut ubi* 26. 45.

156. *diversae parte* 49. *adversa parte* 16. *diversa parte* 10. 11. 15. 18–22. 25. 27. 29. 45–48. 50. 54–74. 77. *diversa e parte* 7. 14. 17. *diversa a parte* 24. Recte, opinor, et sic quoque emend. Lindenbr. Sed *diversae sagittae* exquisitius forsan

Nosse velint omnes, mercedem solvere nemo.
Mercedem appellas? quid enim scio? Culpa docentis
Scilicet arguitur, quod laeva in parte mamillae
Nil salit Arcadico iuveni, cuius mihi sexta
Quaque die miserum dirus caput Hannibal implet;
Quidquid id est, de quo deliberat, an petat Urbem
A Cannis, an post nimbos et fulmina cautus
Circumagat madidas a tempestate cohortes.
Quantum vis stipulare, et protenus accipe, quod do,
Ut toties illum pater audiat. Haec alii sex
Vel plures uno conclamant ore Sophistae,
Et veras agitant lites, raptore relicto;
Fusa venena silent, malus ingratusque maritus,
Et quae iam veteres sanant mortaria caecos.
Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
Consilia, et vitae diversum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra,
Summula ne pereat, qua vilis tessera venit

dictae pro: quae a diversa vel adversa parte veniunt.

157. *Scire* 5o. 51. 62. 65. 65–68. 71–74. 77. — *volunt* 10–28. 45–5o. 54–69. 71–74. 77. Utrumque probavit Lindenbrog. at *velint* exquisitius est. — *reddere nemo* 23.

159. *papillae* suspicari possis coll. loco Plinii, in Comm. laudato, et quia Fulgentius Mythol. II, 9. legit *si laeva parte papillae*, nisi hic memoriter locum laudavit, quod Hein. suspicatur. Sed nil interest.

160. *sapit* coni. quidam male. Cf. Barth. ad Stat. Sylv. I, 2, 210.

161. *Quoque* 20. — *durus* (h. e. cuius nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat, ut utar verbis Livii XXI, 4.) suspicari possis coll. Horat. Od. II, 12, 2. ubi v. interpp. Sed epitheto *dirus* maior h. l. vis inest, ut ap. Horat. Od. III, 6, 36. et IV, 4, 42. ad quae loca v. Mitscherl. — Post *implet* et *cohortes* v. 164. vulgo puncta ponuntur. Ego post *implet* distinctionem reposui minorem. Neque tamen magnopere repugnarem, si maior ei substitueretur, sublato puncto post *cohortes*, ut apodosis esset: *quantum vis stipulare* cet.

166. *Ast alii sex Et plures* 10. 11. 14–27. 45–5o. 54–69. 71–74. 77. et omnes codd. Paris. unde haec recepit Ach.

167. *cum clamant* 27. 46. 47. 5o. 58. *declamant* 45.

Frumenti: quippe haec merces lautissima. Tenta,
Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem scindens Theodori.
Balnea sexcentis et pluris porticus, in qua
Gestetur dominus, quoties pluit. Anne serenum
Exspectet spargatque luto iumenta recenti?
Hic potius: namque hic mundae nitet ungula mulae.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat et algentem rapiat coenatio solem.
Quanticumque domus, veniet, qui fercula docte
Componat; veniet, qui pulmentaria condat.
Hos inter sumtus sestertia Quintiliano,
Ut multum, duo sufficient. Res nulla minoris
Constabit patri, quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet saltus? Exempla novorum
Fatorum transi: felix et pulcer et acer;
Felix et sapiens et nobilis et generosus
Appositam nigrae lunam subtexit alutae:
Felix, orator quoque maximus et iaculator;
Et, si perfrixit, cantat bene. Distat enim, quae
Sidera te excipiant modo primos incipientem

175. *Latissima* 11. *laetissima* emend. Schurzfl. ut εἰρωνικῶς dictum sit pro: haec merces tanta est, ut et de ea accepta laetandum sit. Immo, uberrima, largissima, ut *laeta flumina, segetes* cet. apud Virg. et al. Non male, quoniam mox *lautorum* sequitur.

179. *Vectetur* 24.

180. *Exspectent spargantque* 15. *spargatve* praestiterit.

185. *Componet* 15. *Componit* 14. 18. 20. 21 a m. sec. 22. 25. 46. 48. 49. 53. 56. 57. 59–63. 65–69. 71 – 74. 77. et multi codd. Paris. sed recentt. — *veniat* 58. — *condet* 18. *docet* 45. *condat* h. e. faciat, (a *condere*, non *condire*) 15. 19. 24. 27. 47. 58. 64. et optimi codd. Paris. unde illud nunc pro vulg. *condit* substitui cum Ach. Dura certe h. l. est modorum variatio.

191. *est nobilis* 11.

193. *ioculator* 7. 47. 48. 84.

194. *Etsi* una voce scribendum crediderim, ut sensus sit: quamvis sit raucus, tamen bene declamat. — *discat* 16. *dictat* 84. non improb. Schradero.

195. *accipiant* 27. 47. 48. 54. 58. 64. 66.

Edere vagitus et adhuc a matre rubentem.
Si Fortuna volet, fies de rhetore consul:
Si volet haec eadem, fies de consule rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud, quam
Sidus et occulti miranda potentia fati?
Servis regna dabunt, captivis Fata triumphos.
Felix ille tamen corvo quoque rarior albo.
Poenituit multos vanae sterilisque cathedrae,
Sicut Thrasymachi probat exitus atque Secundi
Carrinatis: et hunc inopem vidistis, Athenae,
Nil praeter gelidas ausae conferre cicutas.
Di, maiorum umbris tenuem et sine pondere terram
Spirantesque crocos et in urna perpetuum ver,
Qui praeceptorem sancti voluere parentis
Esse loco. Metuens virgae iam grandis Achilles
Cantabat patriis in montibus: et cui non tunc
Eliceret risum citharoedi cauda magistri?
Sed Rufum atque alios caedit sua quaeque iuventus,
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Enceladi doctique Palaemonis affert,
Quantum grammaticus meruit labor? et tamen ex hoc,

195. *ex matre* 11.

197. *fies de consule rhetor,* et v. 198. *fies de rhetore consul* 10. 16. 21. 25. 46. 48. 49. 55. 56. 57. 59.

199. *an* 19. 20. 22. 45. — *aliquid* 47. 48. 58.

201. *triumphos* recepi ex 11. 17. 14–22. 24. 25. 27. 45–50. 55–69. 71–74. 77. *triumphum* 70. 75. 76. 82.

202. *colvo* 11. Mendum h. l. latere suspicabatur Schurzfl.

205. *Carinatis* 45–47. 50. 56. 60. 65. 74.

208. *ausae donare* 22. — *cui ferre* coni. Schrader.

210. *magnus Achilles* 22.

212. Quidam pro signo interrog. perperam ponunt punctum, ut *cui* ad Achillem referatur.

215. *Ruffum* 25. 27. 47. 49. 57. 58. 61–68. 71. 75. 77. *Rutum* 23. — *quemque* 11. 14–17. 20. 21. 22. 72.

215. *Enceladi* restitui ex 11. 17. 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. *Encheladi* 10. 14. 15. 16. 18. 20–24. 45. *Hencheladi* 19. *Celadi* 70. 75. 76. 82. Quod tamen ex his nominibus Grammatico et quidem celebri fuerit, non constat.

Quodcumque est, (minus est autem, quam rhetoris aera)
Discipuli custos praemordet Acoenonoëtus
Et, qui dispensat, franget sibi. Cede, Palaemon,
Et patere inde aliquid decrescere, non aliter, quam
Institor hibernae tegetis niveique cadurci,
Dummodo non pereat, mediae quod noctis ab hora
Sedisti, qua nemo faber, qua nemo sederet,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro;
Dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas,
Quot stabant pueri, quum totus decolor esset
Flaccus et haereret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quae cognitione tribuni
Non egeat. Sed vos saevas imponite leges,
Ut praeceptori verborum regula constet,
Ut legat historias, auctores noverit omnes,
Tamquam ungues digitosque suos; ut forte rogatus,
Dum petit aut thermas aut Phoebi balnea, dicat
Nutricem Anchisae, nomen patriamque novercae
Anchemoli; dicat, quot Acestes vixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut si quis cera vultum facit: exigite, ut sit

217. *minor* 24. — *certe* pro *autem* 22. *multo* pro *autem* 26.

218. v. Excurs. ad h. l.

219. *franget* 11. 14. 17–20. 23. 25. 26. 27. 46. 47. 48. 57. 58. 59. et XV codd. Paris. Restitui illud nunc cum Ach. pro vulg. *frangit*.

222–224. absunt a 19. *ne pereat* 10. 20. 21. 22. 60. 65. — *umbra* pro *hora* 7. quae vera forte lectio est, certe elegantior.

223. *sedebat* 10. 11. 12. 14–18. 20–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77.

225. *ne pereat* 10.

229. *leges imponite saevas* 16. 19. *scaevas* 49.

233. *Cum* 20. — *plebi balnea* 60. 65.

234. *patriam nomenque* 45.

235. *Anchemoli* recepi ex 25. 27. 46. 47. 48. 50. 56–60. 64. 65. 77. Serv. et plerisque libris Virg. Aen. X, 389. v. Comm. *Archemoli* 45 a m. sec. *Anthenoris* 16. *Archemori* in reliquis libris.

236. *Siculis* 75. *Siculi* 76. prob. C. Vales.

238. *in cera* 15. *cerae* Casaub. ad Pers. V, 40.

Et pater ipsius coetus, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus. Non est leve, tot puerorum
Observare manus oculosque in fine trementes.
Haec, inquit, cures, et, quum se verterit annus,
Accipe, victori populus quod postulat, aurum.

SATIRA VIII.

ARGVMENTVM.

Quid refert, nobilem esse et originem a summis ducere viris, si male vivitur noctisque tempus extrahitur alea et epulis? v. 1 — 12. *Quo iure maiorum gloria in-*

240. 241. Valla et alii monent, hos versus non legi in codd. suis et spurios esse. Exstant tamen in 8. omnibusque libris ab Ach. et me collatis. Laudantur etiam a Servio ad Virg. Ecl. III, 8. et propter obscenitatem haud dubie a monachis quibusdam deleti sunt.

241. *patrantes* pro *trementes* coni. Durantius Casellius Var. Lect. I, 9. et alii coll. Pers. I, 18. ubi v. vet. Schol. et Casaub. Sed vulgata lectio non est sollicitanda.

242. *curas*, *et* 10. 12. 14–22. 24. 26. 27. 45–49. 54. 55. 58. 64. 65. 66. 70. *curas*, *sed* 23. *cura*, *sed* 82. *cures*, *et* 11. 25. 50. 56. 57. 59–63. 65. 67. 68. 69. 71–77. Hos sequutus sum: semper tamen, fateor, mihi displicuit *inquit*, propter praec. plur. *vos imponite* cet. v. 229. et *exigite* v. 237. Nunc video, Schurzfleisch. bene haec adnotasse: „*At vos*, *Haec cura: sed quum* cet. in Cod. meo. Recte; vel saltem *Inquitis*, *haec cura.* Sed prior lectio elegantior est et plane satirica, utpote qua obiectioni praeceptorum, *Non est leve* cet., nihil aliud respondere finguntur parentes, quam *Hoc cura*, de mercede videlicet non sollicitus: *sed quum* annus praeterlapsus est et magistri salaria repetunt, indignabundos ait eosdem dicere, *Accipe aurum* cet.“ Recte, opinor; et facile ex illa lectione, *At vos*, *Haec cura: sed quum* cet. reliquae nasci poterant. *Inquitis* enim vel *inquit* glossa fuit, verbis *At vos* adscripta, quae deinde in textum irrepsit, extrusis illis verbis. Illa vero, *victori populus quod postulat*, videntur poetae ipsius verba esse et parenthesi includenda. H. Valesius legendum putabat *Haec*, *inquam*, *cures*, ut poeta alloquatur grammatices professorem, vel potius *Haec*, *inquis*, *curas*, i. e. haec omnia curas, inquis aut respondes mihi, grammatice.

solentius se iactat, qui avaritia et mollitie labem ei adspergit? 13—18. *Sola nobilitas est virtus; et qui animi bonis morumque probitate excellit, vir patriae utilis, is profecto, quodcumque illi sit nomen ac genus, dignus est, qui in nobilium referatur numerum et de quo, tamquam raro cive, rei publicae gratulemur.* 19—30. *Qui vero praeter titulos nihil habet, quo gloriari possit, non re vera generosus est, quamvis speciosum ferat nomen, quod turpibus quoque rebus eoque indignis per ludum nonnumquam et iocum damus.* 30—38. *Nemo potius stolidior eo, qui, quum nihil ipse praeclari fecerit, cur vere nobilis sit censendus, natalium splendore inflatur hominesque obscuro loco ortos campano supercilio despicit.* 39—46. *Horum enim multi sunt utilissimi rei publicae cives, qui vel de iure respondent ipsasque indocti nobilis causas agunt, vel operam in re militari praestant: at ille, qua est ignavia et stupiditate, a trunco seu statua non differt, nisi quod vivit et spirat.* 46—55. *In brutis quoque animalibus non genus spectatur, sed virtus, et generosus appellatur equus, qui alios cursu superat; qui vero degener est et ignavus, vili pretio redariis venditur aut molitoribus.* 56—67. *Quodsi igitur admiratione et laude nostra dignus videri cupis, operam da, ut ipse egregiis eam facinoribus merearis, neque omnia debeas maioribus, vel totus ex eorum gloria pendeas, similis tecto, quod subductis columnis corruit, vel viti, quae, nisi ulmo alligatur, humi iacet et marcescit.* 68—78. *Esto bonus miles, tutor, iudex; et, si vel tyrannus tormentorum metu falsum tibi testimonium extorquere conabitur, cave ne vitam praeferas virtuti bonaeque conscientiae, quibus amissis ne dignus quidem es, qui vivas.* 79—86. *Provinciam si aliquando obtinueris, cogita, quaeso, quae praemia te maneant, si bene, quae poenae, si male eam administraveris, neque avaros imitare praesides, qui provincialibus olim omne, quo abundabant, aurum, argentum, ebur et marmor per vim eripuere et nunc ne viliores quidem res atque ad vitam susten-*

tandam necessarias iis relinquunt. 87 — 112. *Impune quidem diripies imbelles et luxu effeminatas gentes; sed cave saltem, ne magnam bellicosis iniuriam facias, quibus auro argentoque spoliatis arma certe supersunt.* 112 — 126. *Si neque tu ipse, neque uxor et comites tui quidquam rapiunt vel pecunia corrumpuntur, facile patiar, te originem tuam, a quocumque velis, repetere: si vero libidinose socios et crudeliter tractas, eo notiora omnibus et manifestiora sunt flagitia tua, quo illustriore loco natus es.* 127 — 141. *Quare vero nobilitatem tuam praedicas, si sceleribus eam polluis?* 142 — 145. *Lateranus, quum consul esset, noctu et summo magistratu deposito medio die aurigabat frequentabatque popinas, ubi ab unguentariis, cauponibus et scortis blande excipiebatur, versabaturque cum sicariis, nautis, latronibus, carnificibus et fabris: quae flagitia pueris et adolescentibus condonanda sunt, non viris, nedum summo loco natis; qui tamen id sibi licere putant, vel adeo laudi ducunt, quod in vilissimae conditionis hominibus damnant poenaque dignum censent.* 145 — 182. *Turpiora etiam his committunt nobiles et, consumtis per luxum opibus, alii operam scenae addicunt mimorumque agunt partes, alii ad ipsas gladiatorum artes descendunt, et nunc quidem sponte, non, ut olim, coacti a Nerone, citharoedo.* 183 — 199. *Quin eo impudentiae progrediuntur, ut in arena ab omnibus cognosci cupiant et hinc Retiarii esse velint, qui soli ex gladiatoribus nudo vultu pugnant.* 200 — 210. *Vera nobilitas a virtute, non a titulis et generosa stirpe pendet, nec quisquam dubitabit, Senecam, virum ignobilem, sed bonum, praeferre Neroni Imperatori, qui matrem, uxores, sororem, fratrem aliosque propinquos occidit, in theatris cantavit et Troica scripsit.* 211 — 230. *Catilina et Cethegus nobilissimi fuere viri, sed patriae perdendae consilium inierunt, quam interitu vindicavit Cicero consul, novus homo, qui pacis artibus plus gloriae, quam Octavius victoria Actiaca et Philippica, adeptus est primusque decreto Senatus* Patris

patriae *cognomen accepit.* 231 — 244. *Marius, alius Arpinas, qui mercenarius olim arator alieni agri et miles gregarius fuit, vicit Cimbros praesensque a re publica periculum propulsavit, adiuvante quidem Catulo, viro nobilissimo, qui tamen non triumphasset, nisi ignobilis collega, duobus sibi oblatis triumphis, uno contentus fuisset.* 245 — 253. *Decii, plebeii et humili familia geniti homines, pro patria se devoverunt, et haec piacula, propter personarum dignitatem, averruncandae Deorum irae suffecere.* 254 — 258. *Servius, captiva natus, regnum adeptus est et bonorum regum ultimus fuit.* 259. 260. *Filii contra Bruti, primi consulis, cum aliis adolescentibus nobilibus de patria eiectis regibus prodenda coniuraverunt, et servus rem ad Patres detulit.* 261 — 268. *Praestat itaque humili loco natum esse et virtutibus excellere, quam maiorum gloriam vitiis flagitiisque contaminare.* 269 — 271. *Quicumque vero vel antiquissima stirpe orti sunt, ab ignobilibus certe aut sceleratis adeo hominibus genus ducunt.* 272 — 275.

Satira nobilissima et perfectissimis poetae nostri carminibus adnumeranda. Ea praeclare docuit, veram nobilitatem non veteri prosapia et multis imaginibus, sed virtutibus magnisque in rem publicam meritis contineri; idque exemplis exquisitissimis illustravit. Simile argumentum tractavit Horatius Sat. I, 6. sed ratione longe diversa. Quid intersit inter Horatium et Iuvenalem, iam bene ostendit Koenig de Sat. Rom. p. 71. his verbis: „Apud illum omnia sermonis naturalis filo procedunt, unumquodque sponte nasci ex antecedentibus, aut sine studio oblatum videtur, nihilque fere nisi turbato omnium ordine potest omitti: hic primum minus circumspecte vitium a fronte aggreditur, deinde in vitiis et opprobriis nobilitatis undique colligendis desudat eaque, ut hiatum quidem non animadvertas ullum, aliqua ratione inter se consociat et copulat: apparent tamen, ut in opere composito et nondum dolato, partes earumque commissurae, nullaque adeo cum toto cohaeret, ut non aut alium locum obtinere, aut

omnino abesse possit. Hoc materiae parandae et coacervandae nimio, quod declamandi consuetudini tribui potest, studio omisso, in partibus exprimendis mira est Iuvenalis sollertia, ut in hac re vel cum Horatio certamen ei non fuisset perhorrescendum." — Scripta est haec Satira post mortem Neronis, in quem v. 193. et 211—230. acerbius invehitur poeta, quod eo vivo non ausus esset facere. Conf. sup. I, 169. 170. Praestantissima eius versio est germanica Denisii, (*Juvenal an Ponticus vom wahren Adel, übersetzt und erläutert von Denis.* Wien u. Leipzig 1796.) quam cum illa conferri cupio. Boileau Despreaux hanc satiram fere ad verbum expressit Sat. V., sed longe Iuvenali est inferior; Ach.

Stemmata quid faciunt, quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri pictosque ostendere vultus
Maiorum et stantes in curribus Aemilianos
Et Curios iam dimidios humerosque minorem
Corvinum et Galbam auriculis nasoque carentem? 5
Quis fructus generis tabula iactare capaci
*Corvinum, posthac multa contingere virga

Sat. VIII.

1. *Schemata* perperam emend. Alciat. de verb. signif. lib. IV. et Parerg. II, 30. probb. Voss. Inst. Or. V, 1. et Grang.

2. *pictos* 11. 15. 17–22. 24. 45.

4. *dividuos*, h. e. fissos, malebat Nicol. Heins. ad Sil. III, 42. — *humerosque minorem Corvinum* 8. 9. 14. 70. 75. 76. 82. et IX codd. Paris. *nasuque minorem Corvinum* 26. *nasumque minorem Corvinum* 7. 29. *nasumque minorem Corvini* 10. 11. 12. 15–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et XXVI. MSS. Paris. Male! nam *naso carentem* mox sequitur. *humeroque minorem Corvinum* reposuit Prat. offensus forte plurali *humeros*. Sed is pro sing. positus, ambiguitatis quoque vitandae causa, et doctior est, ut et quartus casus. v. Comm.

5. *Gallum* 29.

6. *Qui* 50.

7. Hic versus legitur in 1. 8. 9. 14. 37. 43. 50. 70–77. et XXVIII MSS. Paris. sed abest ab 10–13. 15–27. 31 b. 45–50. 54–69. 71–74. et VII codd. Paris. Primus

Fumosos Equitum cum Dictatore magistros,
Si coram Lepidis male vivitur? Effigies quo
Tot bellatorum, si luditur alea pernox
Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
Luciferi, quo signa duces et castra movebant?
Cur Allobrogicis et magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius lare, si cupidus, si
Vanus et Luganea quantumvis mollior agna;
Si teneram adtritus Catinensi pumice lumbum
Squalentes traducit avos emtorque veneni
Frangenda miseram funestat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique cerae
Atria, nobilitas sola est atque unica virtus.
Paulus vel Cossus vel Drusus moribus esto:

eum revocavit Lipsius, qui in Epist. Quaest. IV, 15. monet, illum non de trivio esse et ad rem aptissimum. Conf. ad VII, 159. Mea qualicumque sententia nullum fere verbum non in eo suspectum est: unde asterisco a me notatus et ejectus ab Ach. *Corvinum* modo memoraverat poeta; vocab. autem *posthac* alienum est ab h. l., ne dicam ineptum; praeterea pro *contingere*, quod non nisi in 1. exstat et glossam redolet, in reliquis libris legitur *deducere*, ex quo commodam haud facile elicies sententiam; denique hoc versu deleto nihil est, quod desideretur vel nos offendat.

8. *Famosus* 24. *Famosos* 10–15. 18–23. 25. 27. 28. 45–49. 54–60. 65. et plerique codd. Paris. Mancinellus exponit illustres, Ascensius gloriosos et optimae famae, pessime Calderinus infames. Sed vulgata lectio longe melior.

11. *Ante matutinos — ortus* 21 a m. pr. 25. et multi codd. Paris. adversante metro. *Ante Numantinos — ortus* 12. 15–25. 27. 45–49. 55–58. 61. 62. 65. 66. 67. 71. 75. et plerique codd. Paris. probb. Valla et Mancin. *ortu* 68. 69. sed puncto post *pernox* posito, non post *Numantinos*.

14. *cupidus sit* 16. 27. 47.

17. *traducit* 1. 14. 15. 47. 50. 61–76. et cod. Put. *producit* 2. 5. 7. 10. 11. 16–19. 25–26. 29. 45. 46. 48. 49. 55–60. 65. 77. et codd. Paris. fere omnes. *perducit* 12. *producat* 15. 20. 21. 22.

18. *ostendit* pro *funestat* 21.

20. *est sola* 27. 46. 47. 48. 54. 60. 65. prob. Maittario, ut nihil duabus vocibus *sola* et *unica* intersit praeter copulam.

21. *Paulus et Cossus et Dru-*

Hos ante effigies maiorum pone tuorum:
Praecedant ipsas illi te Consule virgas.
Prima mihi debes animi bona. Sanctus haberi
Iustitiaeque tenax factis dictisque mereris?
Agnosco procerem. Salve, Gaetulice, seu tu
Silanus, quocumque alio de sanguine! rarus
Civis et egregius patriae contingis ovanti.
Exclamare libet, populus quod clamat, Osiri
Invento. Quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere et praeclaro nomine tantum
Insignis? Nanum cuiusdam Atlanta vocamus,
Aethiopem cycnum, pravam extortamque puellam
Europen: canibus pigris scabieque vetusta
Levibus et siccae lambentibus ora lucernae
Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est,
Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis

sus 11. *aut Cossus, aut Drusus* 17. utrumque contra metrum. *vel Drusus, vel Cossus* 16. — *moribus es tu* (h. e. si tu es moribus Paulus cet.) legendum putabat H. Vales.

25. *Procedant* 27. 46. 47. 48. quod ab h. l. alienum est, etsi de solenni Consulum pompa adhibetur, qua primo initi magistratus die ex aedibus suis in Capitolium deducebantur; unde et dictae processiones Catholicorum Romanensium. Cf. sup. ad I, 39. in Comm.

24. *Prima tibi debes animi bona* coni. H. Vales. ut poeta sine interruptione loquatur, non vero v. 21–28. Virtus loquens inducatur, et v. 29 seq. poeta suo nomine.

26. *Getulice* vulgo male scribitur. Nam *Γαιτῆλοι* dicuntur, a quibus devictis cognomen accepit Lentulus.

27. *quorumve* non male coni. Schrader. Sed v. ad IV, 63.

31. *est* pro *et* 60. 65.

33. *cygnum* 17. 18. 19. 60. v. ad VI, 165. — *pravam* 16. 17. 20. 2 . 33.

34. *Europam* 10. 15. 16. *Europem* 18. 19. 20.

35. *Levibus*, non *Laevibus*, 60. 64. Recte. v. ad II, 12.

36. *tigris*, *pardus*, *leo* 25. 56. 57. 59. 60. 64. 65. Suspicari possis, *et* post *leo* inserendum esse ex 22. et 45. vel *seu* pro *si* leg. cum Schradero. Cf. tamen ad IV, 63.

37. *fremit* 11. 17. 20. 21. 25. 27. 46–48. 50. 51–69. 71–74. 77. et multi codd. Paris. — *in terra* 17.

Et metues, ne tu sis Creticus aut Camerinus.
His ego quem monui? tecum est mihi sermo, Rubelli
Blande. Tumes alto Drusorum stemmate, tamquam
Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,
Ut te conciperet, quae sanguine fulget Iuli,
Non quae ventoso conducta sub aggere texit.
Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima nostri,
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis;
Ast ego Cecropides. Vivas et originis huius
Gaudia longa feras; tamen ima plebe Quiritem
Facundum invenies: solet hic defendere causas
Nobilis indocti. Veniet de plebe togata,
Qui iuris nodos et legum aenigmata solvat.
Hic petit Euphraten iuvenis domitique Batavi

38. *metuas* 16. 27. 47. 48. 58. — *ne sis tu* 11. *ne tu sic* (eadem irrisione, similiter per risum) vel *ne sic tu* scil. sis aut dicaris, non male emend. Iunius. Illud etiam coni. Schrader et recipit Prat. — *ac Camerinus* malebat Schrader.

39. *Hic* 71. — *est* non exstat in 48.

40. *Blande* restitui ex 1. 10. 11. 12. 15–24. 26. 27. 28. 45–49. 54. 55. 70. 75–77. et plurimis MSS. Paris. *Blance* 58. *Plance* 25. 50. 56. 57. 59–69. 71–74. *Plaute* reposuere Grang. et Hennin. ex emend. Lips. ad Tacit. Ann. XIII, 19. ubi conf. Ryckius, qui eam in dubium vocavit. In locis tamen Taciti, quos in Comm. laudavi, libri tantum non omnes patri dant *Blandi*, et filio *Plauti* cognomen. — *tumens* 57. 59. — *Drusorum sanguine* 10. 11. 17. 19. 22. 23. 25. 26. 27. 45–50. 51–67. 71. 72. 73. et XXV codd. Paris.

43. *sub aëre* 11. 16. 19. 24. 27. 45–50. 55. 58. 61–64. 66. 67. 69. 71–74. quod Britann. et Farnab. interpretantur: sub dio, Flavius autem Coniect. c. 15. in atrio, ubi mulieres olim textrinam exercebant.

47. *gente* pro *plebe* 29.

48. *invenias* 16.

49. *venit et de* 12. 23. 45. — *gente* pro *plebe* 4. 7. 16. 17. 19–22. 26. Utrumque forsan rectius, iudice etiam Schradero. Vulgo distinguitur: *indocti, veniet* cet. prob. Hein. v. ad IV, 63. — *togatus* emend. Scrivet.

51. *Britanni* pro *Batavi* in quibusdam libris, nescio quibus, teste ac prob. Bahrdt. Id omnino arridere potest propter rationem, in Comm. memoratam, et propter victorias, ab Agricola, summo illius aevi duce, ex Britannis relatas. Sed vulgata quoque lectio non plane spernenda est

Custodes aquilas, armis industrius; at tu
Nil nisi Cecropides truncoque simillimus Hermae.
Nullo quippe alio vincis discrimine, quam quod
Illi marmoreum caput est, tua vivit imago.
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generosa putet, nisi fortia? nempe volucrem
Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
Fervet et exsultat rauco victoria Circo.
Nobilis hic, quocumque venit de gramine, cuius
Clara fuga ante alios et primus in aequore pulvis:
Sed venale pecus Corythae posteritas et
Hirpini, si rara iugo Victoria sedit.
Nil ibi maiorum respectus, gratia nulla
Umbrarum: dominos pretiis mutare iubentur
Exiguis tritoque trahunt epiredia collo

omnium, quod sciam, librorum auctoritate firmatur.

57. *putat* 10. 15–17. 27.

58. *cui facili* 12. *facili qui* 46. 47. 48. *facilis cui* ed. Prat. ut sensus sit: qui velocitate sua multas facile victorias parat. Sed vulgata lectio exquisitior, nec *palma* h. l. victoria est.

62. *Corithae* 17. 18. 19. 25. 27. 48. 56. 57. 59–70. 74. 77. *Choritae* 20. *Corinthe* 11. 58. *Corythae* plerique exhibent libri, et vulgo putant, id equae generosissimae nomen esse, inditum ei vel a *Corytho* monte, (hod. *Monte Corvo*) ubi enutrita sit, vel a *Corytho*, Etruriae oppido, quod et *Cortona* vocatur. v. Heyne Exc. ad Virg. Aen. III, 170. Sed ita potius leg. *Corythi* vel, quia duae priores syll. h. l. producuntur, *Cortonae*; de cuius tamen generosis equis haud quidquam legere memini. *Coryfe* 1. vel ex emend. Schurzfl. *Coryfaei*. Vet. Schol. est: „*Coryfeorum* (vel *Coryphaeorum*) equorum in Achaia prima nobilitas fuit."

63. *Arpini* 20. *Harpinnae* coni. Farnab. quod est nomen equi curulis Oenomai ap. Lycophr.

64. *Nil tibi* 45. 60. 65. — *gloria nulla est* 13. 16.

66. *trito et ducunt* 24. *et trito d.* 13. *tritoque* 10. 12. 14. 15. 19. 25. 26. 46. 47. 48. 50. 54–59. 71–74. 77. *trahunt* 15. 25. 46. 48. 50. 54. 59–69. 71–74. 77. Utrumque recepi, ut oratio lenius fluat. *trito ducunt* 16. 17. 18. 20–23. 45. 49. 70. 75. 76. 82. prob. Hein. Cf. ad IV, 63. *ducuntur* 47. 58. *vehunt* 26. — *epiredia* rectius, quam *epirrhedia* et *epirhedia*, scriptum in 17–20.

Segnipedes dignique molam versare Nepotis?
Ergo ut miremur te, non tua, primum aliquid da,
Quod possim titulis incidere praeter honores,
Quos illis damus et dedimus, quibus omnia debes.
Haec satis ad iuvenem, quem nobis fama superbum
Tradit et inflatum plenumque Nerone propinquo.
Rarus enim ferme sensus communis in illa
Fortuna. Sed te censeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futurae
Laudis agas. Miserum est aliorum incumbere famae,
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer. Ambiguae si quando citabere testis
Incertaeque rei; Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, et admoto dictet periuria tauro,
Summum crede nefas animam praeferre pudori
Et propter vitam vivendi perdere causas.
Dignus morte perit, coenet licet ostrea centum
Gaurana et Cosmi toto mergatur aeno.
Exspectata diu tandem provincia quum te
Rectorem accipiet, pone irae frena modumque,
Pone et avaritiae; miserere inopum sociorum.

23–25. 27. 46–48. 57. 58. 61–63. 66. 67. 71. 72. 74. 76. nam Romani, ut verbis Quintil. inst. or. I, 5, 68. utar, *fecere hanc vocem ex utraque aliena, tum Graeca et recta* (v. ad III, 10.) *Gallica.*

68. *privum* coni. Salmas. ad Solin. p. 61.

69. *possis* 24. — *inscribere* 77.

70. *ac* 10. 12. 14–17. 19–24. 43. *aut* 18. — *dabimus* pro *dedimus* legendum putabant Markland. et Dusaulx.

71. *vobis* 18. *stemma* pro *fama* coni. Iacobs.

73. *sensus ferme* 15. 23.

75. *sic tu ut* 19. *si tu nihil* 13. 20. 22. *nil* 42.

84. *causam* 26.

85. *tantum* vel *secum* pro *centum* coni. Schrader.

86. *toto Cosmi* 24. — *aheno* 25. 27. 46. 47. 49. 57. 58. 60–69. 71–74. v. ad III, 285.

Ossa vides regum vacuis exsucta medullis.
Respice, quid moneant leges, quid curia mandet,
Praemia quanta bonos maneant, quam fulmine iusto
Et Capito et Numitor ruerint, damnante senatu,
Piratae Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Quum Pansa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?
Praeconem, Chaerippe, tuis circumspice pannis,
Iamque tace. Furor est, post omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim neque vultus erat par
Damnorum, sociis florentibus et modo victis.
Plena domus tunc omnis et ingens stabat acervus
Numorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhasii tabulis signisque Myronis

90. *videns* aut *vide* (considera eos esse) legendum putabat H. Vales. — *rerum* 75. — *exsucta* 1. 12. 17. 70. 75–77. 82. et pauci quidem, sed optimi codd. Paris. *exusta* 3. 5. 18. 24. 27. 46. 47. 48. 58. *exuta* 2. 10. 15. 16. 16. 20. 21. 22. 29. 45. *exausta* 14. 19. 23. *exhausta* 25. 26. 49. 50. 54–57. 59–69. 71–74. Sed nostra lectio exquisitior est, haec glossa videtur.

93. *Numitor* 1. 12. 21–24. 47. 58. 70. 75. 76. 77. 82. *Tutor* 11. 14–20. 25. 26. 45. 46. 48–50. 51–57. 59–69. 71–74. et X codd. Paris. quos secutus est Ach. Quaenam lectio praeferenda sit, non constat; et neutra forsan probanda est. Romanarum certe rerum scriptores, quod sciam, neque Numitoris, neque Tutoris mentionem faciunt, qui Ciliciae praefuerit: Iulius certe Tutor, Trevir, de quo nonnulli h. l. cogitarunt, ripae Rheni, non Ciliciae, a Vitellio Imp. praefectus. v. Tac. Hist. IV, 55. *Sutor* 10. *Tuto* 65. *tutor* coni. Plathner, ut designetur tutor provincialis, qui in municipiis fuerit, quod Romae tribunus pl.

95. *eripiet* 19 a pr. m. — *Nacta* 19. 23. 24. 49. 50. 58. 64. *Nata* 18. 21. 45. 46. 61. — *relinquit* 16. 61.

96. Hic versus ante v. 95. legitur in 7. 10. 12. 14. 17–27. 45–49. 54–60. 65. et omnibus fere codd. Paris. *Praetorem Chaerippe* cet. male emend. Plathner hoc sensu: Praetorem, licet illum adspicias in pannis tibi ereptis praesidentem, accusare supersede

97. *pendere* 47. 48. 58.

98. *nec* 14–20. 23. 25. 27. 45–50. 54–69. 71–74.

101. *et Spartana* 23. — *Choa* 17. 19–22. 24. 27. 45–48. 50. 58. 64.

Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti
Multus ubique labor: rarae sine Mentore mensae.
Inde Dolabella est atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres. referebant navibus altis
Occulta spolia et plures de pace triumphos.
Nunc sociis iuga pauca boum, grex parvus equarum
Et pater armenti capto eripiatur agello;
Ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,
Si quis in aedicula Deus unicus. Haec etenim sunt
Pro summis: nam sunt haec maxima. Despicias tu
Forsitan imbelles Rhodios unctamque Corinthon:
Despicias merito. Quid resinata iuventus

105. Vera forte lectio *Dolabellae atque* cet. quumque librarii ignorarent, tres Dolābellas fuisse praesides direptoresque provinciarum, ab aliis repositum *Dolabella e.* (est) *atque*, ab aliis *Dolabella atque*: nam *est* non exstat in 9. 10. 14–20. 23. 24. 26. 27. prob. Plathnero. De quo hiatu v. sup. ad I, 151. *Inde Dolabellas atque hinc* emend. Scaliger. Interpunctio post *Verres* vel retineri potest, (v. Comm.) vel tolli: *hinc Antonius, inde* (propterea, vel ex his et illis terris) *S. Verres referebant* cet. Manso coni. *Inde Dolabellae statuae; hinc Antonius, inde Sacrilegus Verres referebant* cet. Sed ὁμοιοτέλευτα in verbis *inde Dolabellae statuae* aures offendunt, neque permutatio illa lectionum tam facilis est, quam illi videtur.

107. *Occulta et spolia* 50. 64. 74. Sed syll. finalis, per se brevis, sequentibus duabus tribusve consonis, modo corripitur, modo producitur. v. sup. ad VI, 109. Hiatus quoque Iuvenali frequentes. v. ad I, 151.

108. *iuga parva* 16. 19. 26. — *boum et grex* 27. 46. 47. 48. 50. 59–69. 71. 72. 73. — *equorum* 18.

109. *eripictur* 10. 11. 14. 16–20. 23. 25. 26. 27. 45–50. 54–59. 71–74. 77. omnesque codd. Paris. quod restituit Ach. Sed *eripiatur* est exquisitius. *eripiuntur* 22. 23.

110. *signum est* 16.

111. 112. Versus forte spurii. v. Comm.

112. *despicies* 59.

113. *imbellis* 22. — *Corinthon* pro vulg. *Corinthum* recepi ex 14–17. 20. 21. 45. 49. 60. 65. quae doctior scriptura ipsi poetae, non librariis tribuenda videtur. *Corithon* 19. 22. *Corynthon* 24.

114. *Despicies* 19. — *quid resinata* 2. 10. 11. 12. 14–21. 23. 26. 27. 45. 46. 48. 54. 58. 70. 74–77. 81. 82. Recte! *quid enim resinata* 27. 45. 46. 50. 61–69. 71.

Cruraque totius facient tibi levia gentis? 115
Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis
Illyricumque latus: parce et messoribus illis,
Qui saturant urbem Circo scenaeque vacantem.
Quanta autem inde feres tam dirae praemia culpae,
Quum tenues nuper Marius discinxerit Afros? 120
Curandum in primis, ne magna iniuria fiat
Fortibus et miseris. Tollas licet omne, quod usquam est
Auri atque argenti; scutum gladiumque relinques
Et iacula et galeam: spoliatis arma supersunt.
Quod modo proposui, non est sententia: verum 125
Credite me vobis folium recitare Sibyllae.
Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit Acersecomes, si nullum in coniuge crimen,
Nec per conventus et cuncta per oppida curvis
Unguibus ire parat numos raptura Celaeno: 130
Tunc licet a Pico numeres genus, altaque si te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter maiores ipsumque Promethea ponas:

72. 73. *nam quid resinata* 24. 26. 49. 55. 56. 59. 60. 65. Non defuere, qui alterutrum probarent, decepti prava lectione Martial. III, 67, 2. Sed syll. priores voc. *resina* producuntur ubivis. Hinc Raderus ad Martial. l. c. emend. *nec resinata.*

117. *Illyricique latus* legit N. Heins. ad Ovid. Her. XII, 27. — *et* abest a 16. — *istis* 21. *ipsis* 20.

118. *Qui saturant turbam*, h. e. plebem Romanam, corrig. Dorleans. — *circis* 14. 17. 20. 21.

125. *relinques* pro *relinquens* restitui ex 11. 14–22. 24. 45–50. 51. 55. 56. 59–65. 68. 71–74. 76.

124. *iacula* 12. 14–20. 25. 45–50. 57–63. 65–69. 71. 72. 75.

125. *verum est. Credite* cet. 75. 76. 82. Ego *verum Credite* revocavi ex 10–27. 45–50. 54–74. 77.

126. *recitasse* 22. 24. 28.

129. *nec cuncta* 25. 27. 45. 46. 48–50. 54. 55. 57–69. 71. 72. 73. *ne cuncta* 47.

130. *parat* 13–24. 27. 45–50. 59–63. 68. 71. 72. 73. 77.

131. *Tum* 11. 14. 17. 18. 21. 22. 45. *Tu* 10.

132. *delectent* 13. — *Titanida turbam* vel *pubem* coni. Schrader coll. Virg. Aen. VI, 580.

133. *ponas* 25. 26–29. 51–60. 63. *pingas* 10. 13. 14. 17. 20. 21 a m. pr. 22.

De quocumque voles proavum tibi sumito libro.
Quod si praecipitem rapit ambitio atque libido,
Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures;
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas claramque facem praeferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto maior, qui peccat, habetur.
Quo mihi te solitum falsas signare tabellas
In templis, quae fecit avus, statuamque parentis
Ante triumphalem? quo, si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?
Praeter maiorum cineres atque ossa volucri
Carpento rapitur pinguis Damasippus et ipse,
Ipse rotam adstringit multo sufflamine Consul:
Nocte quidem; sed luna videt, sed sidera testes
Intendunt oculos. Finitum tempus honoris
Quum fuerit, clara Damasippus luce flagellum
Sumet et occursum nunquam trepidabit amici
Iam senis, ac virga prior admet atque maniplos
Solvet et infundet iumentis hordea lassis.
Interea, dum lanatas torvumque iuvencum
More Numae caedit Iovis ante altaria, iurat
Solam Eponam et facies olida ad praesepia pictas.

135. *ambitus* 7. 10–27. 29. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et plerique codd. Paris. quod recepit Ach. ob gratiorem auribus sonum, et quia aptior h. l. sit *ambitus*, Gall. *intrigue, cabale.*

141. *quanto, qui peccat, maior habetur* 10.

147. De *Damasippo* vid. Excurs. ad h. l.

148. *stringet* 11. *stringit* 15. 16. 21. 22–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74.

152. *nusquam* 10. 14. 15. 21. 22. 25. 26. 46–50. 54. 55. 56. 59. 60. 62. 65–69. 71–74.

153. *hac virga* 19. *et virga* 22. — *annuit* 16. *innuet* 18. 46. 48. 49. 56. 60–63. 65. 68. 71–74. 77. *innuit* 25. 57. 66. 67. *iuvet* 59.

155. *furvumque* et *probumque* quidam. — *iumentum* 16.

157. *Eponam* 1. 70. 75. 76. 81. 82. Cf. Turneb. Advers. XXIV, 4. et Comm. *Hippo* 2. 50. 61.

Sed quum pervigiles placet instaurare popinas;
Obvius adsiduo Syrophoenix udus amomo
Currit, Idumaeae Syrophoenix incola portae,
Hospitis affectu Dominum Regemque salutat,
Et cum venali Cyane succincta lagena.
Defensor culpae dicet mihi, fecimus et nos
Haec iuvenes. Esto. Desisti nempe, nec ultra
Fovisti errorem. Breve sit, quod turpiter audes.
Quaedam cum prima resecentur crimina barba.
Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices inscriptaque lintea vadit,
Maturus bello, Armeniae Syriaeque tuendis
Amnibus et Rheno atque Istro. Praestare Neronem
Securum valet haec aetas. Mitte Ostia, Caesar,

7. *Hipponem* 61. *Hypponam* 23 a m. sec. *Hipponam* 12. 19. 62. 63. 65–69. 71. 72. 73. Non male; sed metri leges adversantur. Hinc vox *Solam* electa videtur ex 16. 61. 62. 63. 65–69. 71. 72. 73. ex aliis vero altera litera *p*. Inde *Hiponam* 18. 25. 55. 56. 57. 59. 64. 65. *Hyponam* 10. 15. 16. 27. 35–38. 54. 58. *Yponam* 14. 17. 19–24. Quae lectiones etiam in MSS. Paris. reperiuntur. *Hippo* vel *Hippona* memoratur in rariss. numo ap. Seguin. select. numism. p. 12. et diversa forte numina fuere *Epona* atque *Hippona*, e quibus illa asinis praefuit, (dicta ab ἐπὶ et ὄνος) haec vero equis, τοῖς ἵπποις.

159. 160. in 22. et 23. ita coaluere: *Obvius adsiduo Syrophoenix incola portae.* Error inde natus, quod voc. *Syrophoenix* bis legitur. v. sup. ad II, 24. — *unctus* pro *udus* 16. 44. v. Heins. ad Ovid. A. A. I, 76. et Fast. V, 540. — *Assyrio* pro *adsiduo* coni. Dorleans, quod etiam C. Valesio nobisque in mentem venit. Optimum amomum fuit Armenium, quod poetis *Assyrium* dicitur. Conf. auctores in Comm. laudatos et quae diximus ad Sil. Ital. XI, 402. Sed verba *Assyrio* et *Syrophoenix* male iunguntur, nec est, quod displiceat *adsiduo*, h. e. adsidue.

160. abest ab 18. *curret* 12. 15. 17. 18 in marg. 19. 24.

163. *dicit* 12. 14. 26. 45.

166. *resecantur* 10. 11. 13. 14. 15. 20. 26. et XIV codd. Paris.

168. *balnea* pro *lintea* 26.

170. Post *Istro* nulla distinctio reperitur in edd. quibusdam, etiam Hennin. et Bipont.

171. *Hostia* 17–24. 27. 45–50. 59. 61–64. 68. 71. 72. 73. 77.

Mitte; sed in magna legatum quaere popina.
Invenies aliquo cum percussore iacentem,
Permixtum nautis et furibus ac fugitivis,
Inter carnifices et fabros sandapilarum
Et resupinati cessantia tympana Galli.
Aequa ibi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
Quid facias talem sortitus, Pontice, servum?
Nempe in Lucanos aut Tusca ergastula mittas.
At vos, Troiugenae, vobis ignoscitis, et, quae
Turpia cerdoni, Volesos Brutumque decebunt.
Quid, si nunquam adeo foedis adeoque pudendis
Utimur exemplis, ut non peiora supersint?
Consumtis opibus vocem, Damasippe, locasti
Sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.
Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,

172. *togatum* 56. 59.

173. *Permixtum* 17–24. 27. 48. 59–61. 64. *Permistum* in reliquis. Sed illa scriptura rectior. v. Cellar. orthogr. latin. p. 290. ed. Harles. — *aut furibus, aut fugitivis* 10. 11. 14. 15. 17. 19–22. 25. 45–50. 54–60. 62. 64–69. 71–74. *ac furibus et f.* 18. *et furibus et f.* 23.

175. *flabros sandapilarum* male emend. Vulcan. h. e. nondum magistros artis, quoniam in Gloss. Isidori *flabri* dicantur *fabulosi*. Vetus scholion h. l. est: „Si *sandaliorum*, sutores ac per hoc abiectae sortis homines: si *sardanafallos*, infamis hominis nomen est: si *sandapilarum*, lectorum, in quibus gladiatores mortui de amphitheatro eiiciuntur.“

177. *ubi* 45. 46. 48. 50. 56. 57. 59–63. 65–69. 71–74. 77. *tibi* 18. 19.

179. *facies* 14–17. 23.

180. *mittes* 16.

182. *Volusos* 18. 24. 27. 45–49. 57. 58. 77. *Volsos* 75. 76. *Volscos* 13. Sed v. Heins. ad Ovid. ex P. III, 2, 105. Spanhem. de Usu et Pr. Num. p. 60. et nos ad Sil. II, 8. — *Brutosque* 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 77.

187. *Velox* maiore litera initiali scripsere Farnab. et alii. Sed *Lentulo* cuidam hoc cognomen fuisse, legere haud memini, et sic locus languet. Poeta non facile nomen alicuius cum cognomine memorabit, sed potius epitheton, eius naturae moribusque aptum, cuius tamen vis ac potestas in Satiris saepe dubia est et incerta, quoniam non satis co-

Iudice me dignus vera cruce. Nec tamen ipsi
Ignoscas populo; populi frons durior huius,
Qui sedet et spectat triscurria patriciorum,
Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant,
Quid refert? Vendunt nullo cogente Nerone,
* Nec dubitant celsi praetoris vendere ludis.
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone:
Quid satius? Mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharoedo Principe, mimus

gnitam habemus personam, quae eo insignitur. — *et iam* 16. 47. 49.

188. *ne tamen* 24. 59.

189. *durior illo* 25.

190. De voc. *triscurria* v. Excurs. ad h. l.

191. *Planipedesque* Go. 65.

192. *vulnera vendant* 26.

194. *celsi* recepi e Go. 65. v. Comm. *Celsi* in libris tantum non omnibus legitur. De *Celso* Praetore v. Comm. ad VI, 246. Totum tamen versum suspicor eiiciendum tamquam insititium. Primum enim admodum languet, quoniam eadem sententia in vs. praec. inest; deinde verbum *vendere* in v. 192–194. ter reperitur; denique Claudius Imp. iam Praetores vetuerat edere gladiatoria munera, eaque Quaestoribus iniunxerat pro stratura viarum, unde h. l. saltem *Quaestoris* pro *Praetoris* refingendum videri possit: neque huius instituti mutationem factam legimus, nisi tempore Commeni, quod colligas ex Lampridio Alex. 43. ubi *presente* (f. *praesidente*) *Praetore Commodiano saepissime gladiatorem pugnasse* memorat. Cf. Suet. Claud. c. 24. Dio LVIII. et Lips. Saturn. Serm. I, 9. *Nec dubitant celsi praetores cernere ludis* emend. Iacobs, qui monet, ita tolli verbum *vendere*, ter repetitum, et periodum gravi sententia terminari; turpissimum enim esse, etiam praetores in illis ludis *cernere* h. e. decernere, de quo v. Hessel. ad Enn. p. 100.

196. *Fige* 21. 57. 59. — *hinc atque inde* 16. 24. *hinc atque hinc* 10. 19. 21 a m. sec. *atque hic* 22. — *poni* pro *pone* legendum esse dudum putavi, et nunc video idem sentire Cl. Sterke in Actis liter. Societ. Rheno-Traiect. T. I. p. 174. Lugd. Bat. 1795. 8.

197. *Corithi* 18. *Chorinthi* 11. Alias lectiones notavit Pontanus Analect. II, 11. *CorinthI* nunc dedi pro *Corinthi* suadente Heinr. v. Comm. ad I, 51.

198. *natus* pro *mimus* 10. 11. 12. 14–27. 45–50. 54–69. 71–74. prob. Lubino, ut sensus sit,

Nobilis. Haec ultra, quid erit nisi ludus? Et illud
Dedecus Urbis habes: nec mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem aut falce supina;
(Damnat enim tales habitus; sed damnat et odit)
Nec galea frontem abscondit: movet ecce tridentem,
Postquam librata pendentia retia dextra
Nequidquam effudit, nudum ad spectacula vultum
Erigit et tota fugit agnoscendus arena.
Credamus tunicae, de faucibus aurea quum se
Porrigat et longo iactetur spira galero.
Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
Vulnere cum Gracchо iussus pugnare secutor.
Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam praeferre Neroni;

non mirum esse, si nobiles principibus citharoedis nati, (qui veri parentes non sunt, sed curucarum more eorum nomen sustinent) parentum suorum mores imitentur. Male!

199. *hic ultra* 59. 60. 65. 77. — *ludio* pro *ludus* scribendum, vel *ludum* pro *ludio* positum, (ut sup. VI, 82.) perperam existimabat Ascensius. — *et illud* restitui ex 10. 16. 20. 21 a m. sec. 27. 47. 64. 74. *et illuc* 17 a m. pr. In reliquis libris *et illic*, h. e. etiam in arena: quod durius est et minus aptum. v. Comm.

200. *myrmillonis* et *mirmyllonis* alii scribunt. Mirmillo a *μόρμυρος* vel *μορμυρίων*, piscis genere, quod insigne in galea gerebat, dictus putatur Salmas. ad Solin. p. 215. et Cronov. in Epist. ad Ant. Clement. annexis libro de Sestert. p. 698.

201. *pugnare aut* 16. *aut pugnantem* 10. 11. 14. 15. 17. 19–22. 26. 4[illegible]. — *et falce* 77.

202. *et damnat et odit* 10. 11. 12. 14–27. 45–50. 56–63. 65–69. 71–74. et XIII codd. Paris. quos secutus est Ach. Totus vero versus interpolationem redolet.

203. *galea frontem* 10. 11. 12. 17. 19. 2[illegible]. 22. 25. 26. 27. 45–50. 54. 55. 57–63. 65–69. 71. 72. 73. 77. et plerique codd. Paris. e quibus id revocavi cum Ach. *frontem abscondit galea* 21. Vulgo legitur *galea faciem*.

204. *vibrata* 11. 12. 14–27. 45–50. 54–63. 65–69. 71–74. et plerique codd. Paris. quod restituit Ach.

205. *Nequiquam* scribendum putabant praeter Festum Broekhus. et alii ad Prop. II, 4, 5.

207. *Cedamus* 50. 64. prob. Brit. cuius interpretatio vix cuiquam arridebit.

208. *longe* 11. 14. 22.

Cuius supplicio non debuit una parari
Simia nec serpens unus nec culeus unus?
Par Agamemnonidae crimen; sed causa facit rem
Dissimilem. Quippe ille Deis auctoribus ultor
Patris erat caesi media inter pocula; sed nec
Electrae iugulo se polluit aut Spartani
Sanguine coniugii, nullis aconita propinquis
Miscuit, in scena numquam cantavit Orestes,
Troica non scripsit. Quid enim Verginius armis
Debuit ulcisci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam saeva crudaque tyrannide fecit?
Haec opera atque hae sunt generosi Principis artes,
Gaudentis foedo peregrina ad pulpita saltu
Prostitui Graiaeque apium meruisse coronae.
Maiorum effigies habeant insignia vocis:
Ante pedes Domiti longum tu pone Thyestae
Syrma vel Antigones seu personam Menalippes,
Et de marmoreo citharam suspende colosso.

214. *non serpens* 77. — *non culeus* et *culleus* alii.

220. *certavit horestes* 15.

221. *Verginius* scripsi pro *Virginius*, quoniam ita non modo in 14. 16. 17. 21. 22. 50. 62. et quibusdam codd. Paris. sed etiam in Inscriptt. optimisque exemplaribus auctorum, quos in Comm. laudavi, legitur.

223. *tam in saeva* 11.

224. *haec sunt* 17. 18. 19. 50. 61. 62. 63. 71. 72. 73.

225. *saltu* pro *cantu* recepi ex 10. 11. 12. 14. 15. 17. 19. 20. 21 a m. pr. 22–27. 45–50. 54–69. 74–74. 77. et omnibus fere codd. Paris. *cantu* 1. et edd. recentt. *Cantus* vero Neroniani modo iam mentio facta v. 220.

229. *Sirma aut* 12. — *Antigones* 10. 11. 12. 14. 15. 17–27. 45. 46. 47. 49. 50. 54–58. 60–69. 71–74. unde hanc scripturam nunc pro vulg. *Antigonae* revocavi. *Antigonis* 16. *Antigoni* 77. *Antiopes* Gronov. ad Gell. V, 11 extr. nescio utrum auctoritate librorum, an lapsu memoriae. — *tu* pro *seu* 12. 14–18. 20. 21. 22. 24. 45. 49. — *Menalippi* 1. 11. 24. Vetus scholion est: *Menalippus* est, qui Tydeum occidit. Is *Melanippus* dicitur aliis, v. c. Apollod. III, 6. 8. ubi v. Heyne. Cf. Reines. Var. Lect. III, 2. p. 374. et Intpp. Gell. V, 11. ubi similiter *Menalippo* pro *Menalippa* in quibusdam libris legitur. *Melanippes* emend. h. l.

Quid, Catilina, tuis natalibus atque Cethegi
Inveniet quisquam sublimius? Arma tamen vos
Nocturna et flammas domibus templisque parastis,
Ut Bracatorum pueri Senonumque minores,
Ausi, quod liceat tunica punire molesta.
Sed vigilat Consul vexillaque vestra coercet.
Hic novus Arpinas, ignobilis et modo Romae
Municipalis Eques, galeatum ponit ubique
Praesidium adtonitis et in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis et tituli, quantum non Leucade, quantum
Thessaliae campis Octavius abstulit udo
Caedibus adsiduis gladio. Sed Roma parentem,
Roma patrem patriae Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volscorum in monte solebat
Poscere mercedes alieno lassus aratro,
Nodosam post haec frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret castra dolabra.
Hic tamen et Cimbros et summa pericula rerum
Excipit, et solus trepidantem protegit Urbem.
Atque ideo, postquam ad Cimbros stragemque volabant,
Qui numquam adtigerant maiora cadavera, corvi,
Nobilis ornatur lauro collega secunda.
Plebeiae Deciorum animae, plebeia fuerunt
Nomina: pro totis legionibus hi tamen et pro

Munker. ad Hygin. fab. 186. quem vide. Cf. et Thys. ad Gell. l. l., Ernesti ad Cic. Tusc. Qu. III, 9. et auctores in Comm. laudati.

231. *Quis — quidquam* 45. 50. 61–69. 71–74. 77. *Qui* 49.

232. *Inveniat* 14.

233. *flammam templis domibusque* 11. — *paratis* 22.

235. *deceat* pro *liceat* 26.

236. *nostra* 21.

239. *in omni monte* 1. 75. prob. Rigalt. Vetus scholion est: „*monte*, quia in montibus condita est Roma. Legitur et *in omni ponte*, propter Molvium, (Milvium) ubi Catilinae coniurati et Allobroges deprehensi sunt.“

240. *inter* 26.

241. *ac* pro *et* 12. 14–24. 45. — *nec L.* 24.

242. *attulit* 15. 21. 22. 26.

243. *in* abest a 20.

247. *posthac* 15. 21.

Omnibus auxiliis atque omni pube Latina
Sufficiunt Dis infernis Terraeque parenti:
Pluris enim Decii, quam quae servantur ab illis.
Ancilla natus trabeam et diadema Quirini
Et fasces meruit regum ultimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum claustra tyrannis
Exsulibus iuvenes ipsius Consulis et quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mucius, et quae
Imperii fines Tiberinum virgo natavit.
Occulta ad Patres produxit crimina servus
Matronis lugendus: at illos verbera iustis
Afficiunt poenis et legum prima securis.
Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Aeacidae similis Vulcaniaque arma capessas,
Quam te Thersitae similem producat Achilles.
Et tamen, ut longe repetas longeque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Maiorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit aut illud, quod dicere nolo.

256. *plebe* pro *pube* 11. 17. 20. 21. 22. 24. 25. 27. 29. 46–48. 52. 54. 58. 61–69. 71–74.

258. *erant* pro *enim* 16. — *qui* 10. 16. 17 a m. sec. 18–24. 26. 45. 46. 47. 49. 50. 52. 55. 60. 62. 65. 68. 69. 71–75. 77. — *istis* 22.

263. *decebat* 77.

264. *Mutius* 17. 18. 19. 21. 23. 24. 45–50. 58. 60. 64–67. Sed Graeci eum appellant *Μούκιον Σκαιόλαν*.

265. *finem* 25. 27. 46. 47. 49. 50. 54–60. 64. 65.

266. *producit* 61. *conduxit* 11. 19. *eduxit* 2. 3. 6. 7. 14–18. 20. 22. 23. 28. 29. et XI codd. Paris. *deduxit* 21. *cum duxit* 45. Scharzfleisch. suspicabatur, in prisco aliquo cod. primam syll. fuisse detritam, quam deinde librarii pro lubitu commenti sint.

268. Haec verba forsan a librariis transposita et in hunc ordinem redigenda: *at illos verbera iustis Afficiunt legum poenis et prima securis*, h. e. primum in libera republ. adversus reos adhibita.

274. *Maiorum quisquis primus* 10. 19. 20. 21. *Quisquis maiorum primus* 16.

275. *aut aliud* 25. 46. 48. 49. 57. 58. 60. 65.

SATIRA IX.

ARGVMENTVM.

Naevolum paediconem tristi vultu obvium poeta percontatur, quae sit moestitiae ipsius, rugarum ac maciei causa, et utrum vitae genus mutaverit. v. 1—26. *Ille respondet, hoc vitae institutum aliis quidem fuisse perutile, se vero, praeter tenuia quaedam munera, nihil inde fructus percepisse, quod et necessitati durissimae fati tribuendum sit, et avaritiae Virronis aliorumque divitum cinaedorum, qui levissima quaeque dona ac beneficia, in draucos collata, iis exprobrent, et gratis operam sibi ab illis cupiant praestari, quamvis deformes sint et hisce clientibus suis omnem coniugii felicitatem et iura parentum legatorumque capiendorum debeant.* 27—90. *Poeta miseratur sortem Naevoli, isque rogat, ut occulta ipsi credita reticeat, quoniam pathici odio prosequantur eum, a quo timeant libidines suas evulgari, et vel necem illi machinentur.* 90—101. *Iuvenalis contra monet, ab eo, qui plures servos habeat, nihil, ne noctu quidem, clam posse perpetrari, et recte vivendum esse, cum alias ob causas, tum praecipue, ut contemnere liceat linguam mancipiorum, quae quidem pessima eorum pars sit.* 102—122. *Hoc consilium salutare quidem esse fatetur Naevolus, sed nunc rationibus suis parum conducere post consumtum iam aetatis robur et spes deceptas.* 123—129. *Poeta eum meliora sperare iubet, quum stante Roma numquam defuturi sint homines molles ac cinaedi.* 130—134. *At Naevolus spem, inde concipiendam, felicibus tantum propositam esse dicit, non sibi, quem Fatum velit tenui victu contentum esse, et in cuius vota Fortuna sit surda.* 135—150.

Satira haec lepidissimis plena salibus, sed et obscoenissimis, totaque dramatica est; quae quidem carminis forma argumento quam maxime congruit pluribusque facetiis immiscendis occasionem praebet. Naevolus vero draucus

non solum poetae turpissimum vitae suae genus aperte exponit, sed etiam Virronem pathicum (v. 40 – 90.) ingratissimi insimulat animi, quippe qui pro summis beneficiis laboribusque nulla fere rependat praemia. Ita utrumque hominum genus, et paedicones et cinaedi, acerrime exagitantur.

Scire velim, quare toties mihi, Naevole, tristis
Occurras fronte obducta, ceu Marsya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Ravola, dum Rhodopes uda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.
Non erat hac facie miserabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem usuram praestare paratus
Circuit et fatuos non invenit. Unde repente
Tot rugae? certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva ioco mordente facetus
Et salibus vehemens intra pomoeria natis.
Omnia nunc contra: vultus gravis, horrida siccae
Silva comae, nullus tota nitor in cute, qualem
Bruttia praestabat calidi tibi fascia visci:

Sat. IX.

2. *Occurris* 11. — *seu* 60.

3. *vultu est* 19. — *deprehensus* 15. 19. 45. 47.

4. *Navola* 20. *Rabula* 1.

9. *unde repente Tot rugas* elegantius et haud dubie recte, iudice Heins. ad Ovid. Her. Ep. XII, 84. ubi hunc loquendi modum pluribus exemplis firmavit.

11. *inter* 24.

14. *Brustia praestabat calidi circum fascia visci* 8. *Bruccia p. c. tibi fascia visci* 9 a m. sec. *Bruccida* cet. 9 a m. pr. *Bruttia praestabat calida tibi fascea visci* post v. 11. et *Praestabat calidi circumlita fascia visci* post v. 14. legitur in cod. Putean. Hinc *Bruttia praestabat calidi tibi fascia visci* 70. 76. 82. ex probabili emend. Salmasii. *Praestabat calidi tibi Bruscia f. v.* 75. Pithoeus *Bruscia* sive *fascia* sive *ascia* ex brusco, (de quo v. Plin. XVI, 16.) scribendum arbitrabatur, sed nihil pro comperto affirmare audebat. *Praestabat calidi circumlita fascia visci* 10 – 12. 14 – 27. 45. 55. 57. 59. 60. 65. 77. et omnes codd. Paris. praeter Put.

Sed fruticante pilo neglecta et squalida crura.
Quid macies aegri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies olimque domestica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in aegro
Corpore, deprendas et gaudia: sumit utrumque
Inde habitum facies. Igitur flexisse videris
Propositum et vitae contrarius ire priori.
Nuper enim, ut repeto, fanum Isidis et Ganymeden,
Pacis et advectae secreta palatia Matris
Et Cererem (nam quo non prostat femina templo?)
Notior Aufidio moechus celebrare solebas,
Quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.
Utile et hoc multis vitae genus: at mihi nullum

e quibus has lectiones revocavit Ach. *Praestabit calidi circumlita fascia visci* 46–50. 54. 58. 61–69. 71–73.

17. *Torquet* 5. 25. et MS. Cantabrig. v. Wakef. ad Lucret. III, 930.

18. *deprehendas* 14. 15. 17. 19. 24. 45. 50. Ita et v. 16.

22. *Ganymedis* sc. fanum 13. et ita corrig. Valla et Flavius Coniect. c. 72. At Ganymedi templum fuisse Romae, haud legere memini. *Ganymeden* pro *Ganymedem* recepi ex 17. Plerique interpretes et Heins. ad Ovid. Met. IV, 45. iungunt *Ganymedem Pacis*, putantque ita dici Pacis templum, quod in eo Ganymedes sive eius simulacrum fuerit, quod colligunt ex prava lectione Martial. VII, 73, 4. *Sive cupis pace, seu Ganymede coli.* In melioribus ibi libris legitur: *Sive cupis Paphien, seu Ganymede cales.*

23. *avectae* 21. *adductae* 19 a m. pr. — *sacrata* malebat Lubinus. *secreta salacia* (obscoena vel ad libidinem stimulantia) legendum censebat H. Vales. Recte, opinor.

25. *Ausidio* 73. *Ursidio* coni. H. Vales. coll. VI, 42. — *celebrare* (h. e. frequentare, frequenter invisere) revocavi ex 11. 17–27. 29. 45–50. 56–65. 68–69. 71–74. 77. 81. omnibusque MSS. Paris. prob. Heins. ad Ovid. Met. IV, 46. ubi monet, ita in scriptis compluribus legi, quos inspexerit. *scelerare* 8. 54. 61. 70. 75. 78. 82. Sed illud tam satirico poetae, quam amico congruentius est.

26. *Quod taceo atque etiam* 25. *Quod taceo atque ipsos* 10. 11. 12. 14–24. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. 81. et plerique optimique codd. Paris. quod revocarunt Lubinus et Ach. tamquam magis satiricum, quia gen-

Inde operae pretium. Pingues aliquando lacernas,
Munimenta togae, duri crassique coloris,
Et male percussas textoris pectine Galli
Accipimus, tenue argentum venaeque secundae.
Fata regunt homines: fatum est et partibus illis,
Quas sinus abscondit. Nam si tibi sidera cessant,
Nil faciet longi mensura incognita nervi,
Quamvis te nudum spumanti Virro labello
Viderit, et blandae assidue densaeque tabellae
Sollicitent: *Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίναιδος.*
Quod tamen ulterius monstrum, quam mollis avarus?
Haec tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti.
Computat ac cevet. Ponatur calculus, adsint
Cum tabula pueri: numera sestertia quinque
Omnibus in rebus; numerentur deinde labores.
An facile et pronum est agere intra viscera penem
Legitimum atque illic hesternae occurrere coenae?
Servus erit minus ille miser, qui foderit agrum,

tineat *παράλειψιν* seu reticentiam maioris argumenti, et poeta sic dicat vel maxime, quod profiteatur se tacere velle.

28. *quandoque* 16.

29. *duri crassique solocis* ingeniose coni. H. Valesius. *Solox* est crassa scil. lana, (v. Fest.) et substantive dicitur ap. Tertull. de pall. 4.

32. *in* pro *et* 11. 13. 15. 16. 23. 24. 49. 50. 55. 61. 62. 63. 68. 69. 71–74. 77.

33. *cessent* 10. 12–15. 17. 20. 22. 45.

35. *Viro* 27. 46. 47. 64. *Virrho* 17.

36. abest a 24. *blande assiduae* 14. 15. *blande assidueque* malebat Ascens. qui etiam male *tabellas* putabat esse mensas sive convivia. — *pictaeque tabellae* 20.

37. v. Excurs. ad h. l.

40. v. Excurs. ad h. l.

43. *promtum* 4. — *in tua* pro *intra* 16. Versus 43. et 44. non Iuvenalis esse, sed impuri cuiusdam nebulonis, suspicabantur Valla et alii. Sed quamvis obscenitas nimis ad vivum quasi resecetur, aptissima tamen talis pictura h. l. et ingenio Naevoli est; nimisque severus Scaliger, qui Poetic. III, 9. ob talem impuritatem pudicis lectione Iuvenalis omnino abstinendum censebat.

44. *atque illinc externae occurrere coenae*, i. e. et eo se quaestu tueri, nec aliena quadra opus habere, coni. H. Valesius.

Quam dominum. Sed tu sane tenerum et puerum te
Et pulcrum et dignum cyatho coeloque putabas.
Vos humili adseculae, vos indulgebitis umquam
Cultori, iam nec morbo donare parati?
En, cui tu viridem umbellam, cui succina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
Incipit et strata positus longaque cathedra
Munera femineis tractat secreta Calendis.
Dic, passer, cui tot montes, tot praedia servas
Appula, tot milvos intra tua pascua lassos?
Te Trifolinus ager fecundis vitibus implet
Suspectumque iugum Cumis et Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia musto?
Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
Iugeribus paucis? meliusne hic rusticus infans,
Cum matre et casulis et collusore catello,
Cymbala pulsantis legatum fiet amici?

46. *Non dominum* 17. 20. 45. — *tener* 11. 14. 16–19. 23. 24. 27. 45. 47. 50. 58. 61–69. 71–74. et plerique codd. Paris. unde illud restituit Ach. *et tenerum puerum* 46. 48. *et tenerum et puerum* 49. 55. *puerum et tenerum* 77.

47. *Et dignum et pulcrum* 21. *Te pulcrum* 11. Non male!

48. *asseclae* vel *adseclae* 15. 16. 17 a m. pr. 18. 19. 21. 24. 25. 45–50. 55. 57–60. 64–67. Nil interest. — *non indulgebitis* 16. *nil indulgebitis* 20.

49. *nec iam* 21. 22. 27.

53. *tractat* egregius cod. Put. quod bene coni. Brit., Grang. et C. Vales. quodque nunc pro vulg. *tractas* recepi cum Ach. v. Comm. Heinecke scribendum censet *tradas*, hoc sensu: postulat, ut calendis femineis venias iuxtaque eum in cathedra sedens tradas munera secreta. Sed neque emendatio haec, neque interpretatio multis arridebit. Praestitisset saltem: *et* cui *strata posito — tradas* cet. Mireris tamen, non plures intpp. haesisse in vulg. lectione, quae, si quid video, plane inepta est.

54. *cui praedia* 10. 11. 12. 14. 21. 22. et quidam codd. Paris. quos secutus est Ach. *et praedia* 15.

55. *Appula* pro *Apula* recepi ex 18. 19. 20. 21. 46. 47. 49. 50. 60. 62. 64. 65. 68. 69. 71. 72. 73. ut metro consulatur. v. Excurs. ad Sat. IV, 24–27. extr. — *inter* 25. 48. 56. 57. 59. 60. 65.

56. *Tripholinus* 27. 48. 59. 60. 65.

60–62. v. Excurs. ad h. l.

Improbus es, quum poscis, ais: sed pensio clamat,
Posce; sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam sollers evasit Ulixes.
Alter emendus erit; namque hic non sufficit: ambo
Pascendi. Quid agam bruma? spirante quid, oro,
Quid dicam scapulis puerorum Aquilone Decembri
Et pedibus? durate atque exspectate cicadas?
Verum, ut dissimules, ut mittas cetera, quanto
Metiris pretio, quod, ni tibi deditus essem
Devotusque cliens, uxor tua virgo maneret?
Scis certe, quibus ista modis, quam saepe rogaris
Et quae pollicitus. Fugientem saepe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, et iam
Signabat. Tota vix hoc ego nocte redemi,
Te plorante foris. Testis mihi lectulus et tu,
Ad quem pervenit lecti sonus et dominae vox.

63. *ais* semper legendum putavi, et nunc recepi ex 14. 15. 17. 18. 21. et VIII codd. Paris. (Alex., Mazarin., Pithoei, Fauchetii, Senatorio et tribus aliis). In reliquis *ait* scil. Virro s. cinaedus. Sed haec ellipsis dura est, et inde a v. 54. Naevolus inducitur colloquens cum Virrone vel cinaedo. — *pusio* pro *pensio* legisse videtur Heins. ad Ovid. Met. III, 451. Non male! Cf. sup. VI, 34. 35.

65. *postquam* emendat Grang. ut sensus sit: Tam alte me appellat, quam alte vociferabatur *Polyphemi lata acies*, h. e. Polyphemus, postquam ei inebriato Ulysses evasit: de cuius Cyclopis clamore v. Virg. Aen. III, 672 seq. — *Ulixes* recepi ex 17. 18. 19. 21–24. vid. Heins. et Heyne ad Virg. Ecl. VIII, 70. *Ulyxes* 20. 27. 46. 47. 49. 58. Vulgo *Ulysses*.

68. *puerorum Aquilone D.* 1. c. Put. et edd. recentt. *servorum mense Decembri* 10. 11. 12. 14–17 a m. scc. 18–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et ed. Ach. forte e glossa. Vulgo ita interpungitur: *Quid agam bruma spirante? quid, oro, Quid dicam s. p. Aquilone* flante s. spirante in *Decembri Et pedibus?* Quae durae sunt ellipses. Nos distinctionem nunc mutavimus, quo omnis difficultas sublata videtur.

69. *aspectate* 47. 48. 64.

70. *dissimiles* pro *dissimules* 16. 18–24. v. ad II, 3. — *ut ommittas* 15. *et mittas* 23.

76. *haec* 25. 27. 45–50. 55–63. 65–69. 71–74. *ergo* 16. 47. 48. pro *ego*.

Instabile ac dirimi coeptum et iam paene solutum
Coniugium in multis domibus servavit adulter! 80
Quo te circumagas, quae prima aut ultima ponas;
Num ergo meritum est, ingrate ac perfide, nullum,
Quod tibi filiolus, quod filia nascitur ex me?
Tollis enim et libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri. Foribus suspende coronas, 85
Iam pater es: dedimus, quod famae opponere possis:
Iura parentis habes, propter me scriberis heres,
Legatum omne capis nec non et dulce caducum.
Commoda praeterea iungentur multa caducis,
Si numerum, si tres implevero. Iusta doloris, 90
Naevole, causa tui. Contra tamen ille quid affert?
Negligit atque alium bipedem sibi quaerit asellum.
Haec soli commissa tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.
Nam res mortifera est inimicus pumice levis. 95
Qui modo secretum commiserat, ardet et odit,
Tamquam prodiderim, quidquid scio. Sumere ferrum,
Fuste aperire caput, candelam apponere valvis

79. *et dirimi* 22. — *iam fere solutum* 21.

80. *servabit* 10. 13. 17 a m. sec. 19.

82. *et* pro *ac* 23. *aut* 24.

83. *aut filia* 17–20. 15. *quod filia* ex 11. et duobus MSS. Paris. nunc pro vulg. *vel filia* substitui tamquam venustius aptiusque ad augendum beneficium. Favent etiam huic lectioni verba seqq. *spargere argumenta viri*, de quibus v. Comm.

84. *libris auctorum* 7. 11. 20–24. 29. *titulis actorum adspergere*, vel *tabulis actorum spargere* legebat Serv. ad Virg. Ge. II, 502.

86. *posses* 11. 16.

88. *Legati omne* 44. prob. Heins. ad Ovid. Her. Epist. VIII, 104. quem vide. Sed verendum est, ne poetae sic elegantia obtrudatur, quae forte nulla est, et quam aut respuit, aut non recordatus est. Conf. inf. ad X, 155.— *rapis* 18.

89. *iunguntur* 10. 11. 12. 14–27. 45–50. 54–69. 71–74. et omnes fere codd. Paris. unde recepit Ach. cuius nota est: praesens tempus aliquando pro futuro usurpatur ac saepe saepius vividius est. — *caduco* 60. 64. 65.

95. *levis*, non *laevis*, 17. 19. 23. 24. 60. 65. Recte.

Non dubitat. Nec contemnas aut despicias, quod
His opibus numquam cara est annona veneni. 100
Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.
O Corydon, Corydon, secretum divitis ullum
Esse putas? Servi ut taceant; iumenta loquuntur
Et canis et postes et marmora. Claude fenestras,
Vela tegant rimas, iunge ostia, tollito lumen 105
E medio; clamant omnes. Prope nemo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet; audiet et, quae
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores. Quod enim dubitant componere crimen 110

99. *non contemnas* 14. *ne contemnas* — *numquam careas annona veneni* 11. 15. non improb. Schurzfl. ut sit quasi apostrophe ad cellam venenariam. — *nec despicias* 5. 6. 65. 77.

100. *numquam careas* 11. 14–17. 20–24. 4. et XV codd. Paris. *careas numquam* 18.

101. *tegas* 15.

103. *loquuntur* 15. 22. 24. et X MSS. Paris. quod nunc pro vulg. *loquentur* revocavi cum Ach. quia sequitur *clamant*.

105. *tolle* 15. *tollito* pro vulg. *tollite* nunc recepi cum Ach. ex 10. 14. 16. 17 a m. sec. 18. 19. 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. 77. et quibusdam codd. Paris. nam verba *claude* et *iunge* praecedunt.

106. *clamant* et *clament* omnes codd. nostri et Paris., nec non 45–50. 54. 55. 57–69. 71. 72. 73. 77. *taceant* substituit Pithoeus, quem secuti sunt editores recentt. putantes, illud contra mentem poetae dici. Sed recte eam cepisse videtur Ach. quo praeeunte veram et ant. lect. omnium librorum nunc restitui et mutavi distinctionem. *Tollite lumen E medio, claves omnes, prope nemo recumbat* emend. Schurzfl. quia non apte dicatur *omnes*, si soli aut bini sint intra conclavia. Ipse olim suspicabar *iaceant* sc. in lecto s. somno et media nocte (*ad cantum galli* v. 107. quo potissimum tempore aliquid clam fieri potest et solet) *omnes* servi ac reliqui, qui in aedibus sunt, et remoti a cubiculo domini, *prope* hoc cubiculum *nemo recumbat* cet. Sed non est, quod emendemus, quae satis conveniunt, et reponamus *taceant*, quod male repeteretur.

107. *galli cantum* 11. 14. — *ipse* 20. — *secundum* 17. 72.

108. *sciat* 45.

109. *librarius*, h. e. dulciarius, coni. non nemo, teste Plathnero.

110. *Raptores* 4. *Fartores* 6. 21. *Captores* 14. Nec defuere, quibus haec arriderent. Eos ta-

In dominos, quoties rumoribus ulciscuntur
Baltea? Nec deerit, qui te per compita quaerat
Nolentem, et miseram vinosus inebriet aurem.
Illos ergo roges, quidquid paulo ante petebas
A nobis. Taceant illi: sed prodere malunt
Arcanum, quam subrepti potare Falerni,
Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.
Vivendum recte est, cum propter plurima, tum his
Praecipue causis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: nam lingua mali pars pessima servi.
Deterior tamen hic, qui liber non erit illis,
Quorum animas et farre suo custodit et aere.
*Idcirco ut possim linguam contemnere servi,
Utile consilium modo, sed commune, dedisti:

men non bonos veterum conviviorum arbitros fuisse, dicit Lips. Saturn. Serm. II, 2. — *quid* 17 a m. pr. 19. 46. 48. 59. 60. 64. 65. *qui* c. Sed gravius est *quod trimen.* Nullum est crimen, quod non componant cet. — *carmen* 49. 60. 65.

111. *dominum* 24.

114. *roga* 16.

117. *Saufeia* 61. 70. 75. 76. 77. 82. *Laufeia* 27. 50. 54. 58. 64. *Laufela* 14–17. 20. 21. 22. 24. *Laufella* 10. 11. 18. 19. 23. 25. 45. 46. 48. 49. 56. 57. 59–63. 65–69. 71–74. et omnes codd. Paris. unde illud revocavi cum Ach. v. sup. ad VI, 320.

118. *est recte* 18. 25. 46–49. 54. 57–60. 64. 65. *recte* pro *recte est* 10. 13–17. 19–24. 45. 50. 56. 61–63. 66–69. 71–74. — *tum propter* 10. 13. 15. 16. 19. 20. 27. 45. — *pluria* 11. — *tum his* revocavi ex 11. 19. 20. 24. 31 a. 50. 56. 59. 61. 62. 63. 68–74. *tum de his* 60. 65. et codd. Ascens. ac Pontani. *tum istis* 64. *tunc his* reliqui, etiam Hennin. Omnia haec substituta, ut fulciretur versus, qui tamen non ruit: nam litera *m* et vocales in fine vocis saepe non eliduntur, et tum propter caesuram atque hiatum, qui Iuvenali frequentissimus est, producuntur. Cf. ad I, 151. et XV, 7. Oudend. ad Lucan. V, 526. Broekhus. ad Tibull. I, 5, 33. et ad Prop. II, 12. (al. 15.) 1. 23, 101. Drakenb. et nos ad Sil. I, 109. X, 23. 29. XIV, 515. Haec loca eorumque interpretes consulantur ab Ach. cuius nota est: quum litera *m* non eliditur, brevis fieri debet ante vocalem, quod intelligere est in *circumeat*, *circumagat* cet.

120. *pars maxima* 25. 45–48. 55–60. 65.

123. *possis* 17. 18. 24. 46–49. *possit* 19. Cf. Excurs. ad h. l.

124. *consilium nunc, sed com-*

Nunc mihi quid suades post damnum temporis et spes
Deceptas? Festinat enim decurrere velox
Flosculus angustae miseraeque brevissima vitae
Portio: dum bibimus, dum serta, unguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.
Ne trepida: numquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus et salvis his collibus; undique ad illos
Convenient et carpentis et navibus omnes,
Qui digito scalpunt uno caput. Altera maior
Spes superest: tu tantum erucis imprime dentem.
Haec exempla para felicibus: at mea Clotho
Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
O parvi nostrique Lares, quos thure minuto
Aut farre et tenui soleo exorare corona,
Quando ego figam aliquid, quo sit mihi tuta senectus
A tegete et baculo? viginti millia fenus
Pigneribus positis, argenti vascula puri,

mune 16. 19. *consilium, sed nunc c.* 18. *consilium mihi, sed c.* 25. 27. 45–50. 54. 55. 57–60. 64. 65.

130. *paticus numquam* 20. *paticus* scribendum putabat H. Vales. ut sit quasi *patens*, *patulus*, cinaedus *εὐρύπρωκτος*, *λακκόπρωκτος*, unde in Priapeiis *nec tibi tener puer Patebit ullus* et *qui* (cunnus) *tanto patet indecens hiatu* et al. Sed *pathicus* videtur potius esse *παθικός*, (etsi haec vox non in usu fuit) qui muliebria patitur, *πάσχει*, *παθεῖ*, *παθικεύεται*.

132. *Conveniunt* 10. 11. 12. 14–25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et multi codd. Paris.

135. *Cloto* quidam edidere. Sed est *Κλωθώ*.

136. *gaudet* 15.

137. *ture* scriptum in 17. 19. 20. 22. 60. 65. ut in plerisque libris vett. *Thus* vero a *θύειν*, non a *tundendo* dictum videtur.

138. *exornare* 11. 15. 16. 23. 24. 25. 27. 45–50. 55–60. 71–74. et XIII codd. Paris. Quod non plane respuendum: nam saepius verbum pluribus iungitur nominibus, quamvis uni tantum et postremo prorsus conveniat.

139. *fingam* 11. 14. 20. 29. Utraque lectio notatur vet. scholio: „Constituam, componam, habeam: aut certe, quia in ceris vota *figuntur* apud templa.“ In cod. Schurzfl. hoc scholion forte rectius legitur: „Quando ego comminiscar quid, constituam: aut quia certa in picturis vota *figuntur*.“

141. *Pigneribus* pro *Pignori-*

Sed quae Fabricius censor notet, et duo fortes
De grege Moesorum, qui me cervice locata
Securum iubeant clamoso insistere Circo.
Sit mihi praeterea curvus caelator et alter,
Qui multas facies pingat cito. Sufficiunt haec,
Quando ego pauper ero. Votum miserabile, nec spes
His saltem: nam, quum pro me Fortuna rogatur,
Affigit ceras illa de nave petitas,
Quae Siculos cantus effugit remige surdo.

bus 14. 23. et Priscian. lib. VI. quos sequutus sum. Sic plerumque *pignerare*, (ut sup. VII, 75.) et ubivis *oppignerare* scriptum reperies in libris antt. Conf. ad XI, 40.

142. *Et* 15. — *Fabritius* 24. 60. 65. v. ad II, 154. — *notat* 15.

143. *Messorum* 11. 15. 19. 22. 25. 24. *Moesolorum* 27. 47. *Mysorum* Calder. nescio qua auctoritate. *Medorum* 11 in marg. 16. 18. 45. 46. 49. 55. 58. v. sup. ad VII, 132. et Pontani Analecta II, 11. — Mox legendum crediderim: *qui me* (in) *cervice locantes* h. e. ponentes.

145. *Sit tibi* 21. — *caelator curvus* 22. *torvus caelator* 16. *servus celator* vel *caelator* 11. forte et 1. nam vetus schol. est: opifices, servi argentarii, laboriosi, anaglypharii.

146. *multa* 8. unde *maltha facies pingit* coni. Pith. et rectius *maltha f. fingit* Salmas. Exerc. Plin. p. 1096. Conf. de maltha Harduin. ad Plin. II, 104. s. 108. *pingat* 10. 11. 12. 14–27. 45–50. 54. 55. 57–69. 71. 72. 73. 76. 77. et omnes codd. Paris. e quibus illud nunc revocavi cum Ach. *pingit* 8. 75. *fingit* 56. 70. 82. quod aptius videri potest, ut plastes designetur, qui ex uno modulo vel archetypo *multas facies* s. typos *cito* (quod pictori minus congruit) exprimere et potest et solet. Cf. Salmas. l. l. Hinc olim reposueram *fingat*, quod usui linguae convenientius est. Sed v. Comm. — *sufficient* 25. 27. 46–50. 54. 55. 57–63. 65–69. 71. 72. *sufficiant* 73. 77. Parum interest. Nonnulli interpungunt: *Sufficiunt haec. Quando ego pauper ero?* h. e. (ut exponit H. Valesius) quando ad hanc paupertatem seu ad haec parva et pauca perveniam, ne semper, ut nunc, inops et egens sim?

149. *Affigit* 10. 11. 12. 14–27. 45–50. 54–63. 65–69. 71–74. 77. et plurimi codd. Paris. e quibus nunc illud restitui cum Ach. *Affixit* 1. 64. 70. 75. 76. 81. 82. — *illes* 45.

D. IVNII IVVENALIS AQVINATIS SATIRARVM LIBER QVARTVS.

SATIRA X.

ARGVMENTVM.

Homines ubivis fere terrarum vera ignorant bona et opinata omnibus plerumque votis expetunt, in primis divitias, honores, eloquentiam, militarem gloriam, senectutem, pulcritudinem et robur corporis, quae tamen vel supervacua, vel etiam perniciosa sunt optantibus. v. 1—11. *Divitias qui possident, iis verendum est, ne iussu tyrannorum, ut Cassius Longinus et Seneca, vel manu latronum, vel veneno necentur.* 12—27. *Non mirum itaque, stultitiam hominum semper Heraclito fletum movisse et risum contra Democrito, qui multo magis risisset, si nostris vixisset temporibus, quibus longe maior est luxus ac fastus.* 28—55. *Maxima potentia summique* honores, *ad quos nonnulli adspirant, magnam iis invidiam, perniciem ruinamque parant, nec nisi a mobili plebis animo et Fortunae favore pendent, quo mutato is, qui paulo ante adorabatur a vulgo, ab eodem male tractatur et ad scalas Gemonias indeque in Tiberim uncо trahitur; quod suo damno experti sunt Seianus,* (56—107.) *et iam ante eum Crassi, Pompeius, Caesar et alii: nam pauci fuere reges vel principes civitatis et tyranni, qui non violentam passi sint mortem.* 108—113. Eloquentia *summis non-*

numquam orâtoribus, ut Ciceroni ac Demostheni, mortis causa fuit. 114—132. Gloria bellica *cum vana brevisque est, tum maximis saepe imperatoribus exitiosa, ut olim Hannibali, Alexandro et Xerxi.* 133—187. Longa vita *multis obnoxia est incommodis ac malis; quippe senes plerumque deformes, rugosi, infirmi, tremuli, calvi, mucidi, edentuli, uxori, liberis, sibi ipsisque captatoribus graves, expertes gustus, ad rem Veneream inhabiles, surdi, caeci, manci, obliviosi.* 188—239. *Quodsi vero corpore etiam ac mente valent in senectute homines, sentiunt tamen ac lugent alia eaque maiora mala, vel publica vel privata ac propria, qualia passi sunt Nestor, Peleus, Priamus, Hecuba, Mithridates, Croesus, Marius, Pompeius, quibus feliciores fuere Lentulus, Cethegus et Catilina.* 240—288. Pulcritudo *denique raro pudicitiam tuetur, multisque insidiis, iniuriis ac periculis subiecta est; quod docent exempla Lucretiae, Virginiae, Hippolyti, Bellerophontis et C. Silii.* 289—345. *Quae quum ita sint, Diis potius iudicium de eo, quod vere nobis conducat, permittendum, aut, si optandum aliquid, orandum est, ut mens sit sana in corpore sano, ut ea sit fortis, carens terrore mortis, laborum patiens et expers acrium affectuum cupiditatumque: ita enim tranquillam atque beatam agemus vitam, quae a sola virtute ac sapientia, non a Fortuna, pendet.* 346—366.

Satira haec praeclara est et in perfectissimis Iuvenalis carminibus adnumeranda, quae tamen tractationis magis philosophicae vel declamationis, quam satirae speciem prae se ferre videtur. Poeta noster docet, homines tantum non omnes parum intelligere, quae vera et quae opinata sint bona, eamque ob causam omnibus vulgo votis expetere, quae sibi nocitura sint. Hinc rhetorum more, quem etiam in Sat. XIII. sequutus est, primum in exordio quasi breviter memorat, deinde copiose persequitur ea bona, quorum cupiditate desiderioque maxime ardemus, et quam noxia optantibus ea plerumque sint ac fuerint, aptissimis ostendit exemplis, ex historia desumtis; quae qui-

dem optima probandi ratio est. Exempla enim ad rem, quae explicatur, perspicuam nobis reddendam longe plus valent argumentis, efficiuntque, ut lector rei veritatem, quam antea perspexerat universe, nunc quasi ante oculos videat. In hac quidem dispositione partium et coniunctione, qualis etiam est in Sat. VI. et XIII., nulla cernitur ars poetica; (nam singulae eo ordine eaque transitione, qua in declamatione aliqua, sibi succedunt) at tanto maior in earum exornatione, quae admirabilis est et excellentissima. — Idem argumentum, praeter Lucianum (Icarom. p. 205. et Navig. s. Vota p. 491. T. II. ed. Graev.) et Aristotelem aliosque Graecos, quorum libri *περὶ εὐχῆς* a Laertio et Proclo laudantur, copiose tractavit Plato in Alcib. II., qui dialogus, passim in Comment. laudatus, Socratis continet doctrinam de precibus, quam in epitomen quasi redegere Xenoph. Memorab. Socr. I, 3, 1. et Valer. Max. VII, 2. ext. 1. quorum verba inf. ad v. 347 seq. adscripsi. Platonis dialogum Iuvenalis ante oculos habuisse videtur, etsi totam ex eo Satiram expressam esse nobis non persuasit Heinsius de Sat. Horat. p. 107. In secunda etiam Persii Satira reperiuntur quaedam velut lineamenta seu primae lineae, quibus colores induxit Iuvenalis et pigmenta adspersit. Quo autem tempore scripta sit Satira nostra, non satis constat, et vana sunt argumenta, quae ex v. 81. et 236. petuntur; ad quae loca v. Comm. et Var. Lect.

Omnibus in terris, quae sunt a Gadibus usque
Auroram et Gangen, pauci dignoscere possunt
Vera bona atque illis multum diversa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus

Sat. X.

2. *Gangen* pro *Gangem* recepi e 17. — *dinoscere* 17. 21. 49. 55. 62. 65-69. 71-73. Ita scribi iubet Serv. ad Virg. Ge. II. *cognoscere* 21. *discernere* 7. 11. 14. 20. 22. 29. 45. ex interpretatam.

Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatus non poeniteat votique peracti?
Evertere domos totas optantibus ipsis
Di faciles. Nocitura toga, nocitura petuntur
Militia. Torrens dicendi copia multis
Et sua mortifera est facundia. Viribus ille
Confisus periit admirandisque lacertis.
Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat et cuncta exsuperans patrimonia census,
Quanto delphinis balaena Britannica maior.
Temporibus diris igitur iussuque Neronis
Longinum et magnos Senecae praedivitis hortos
Clausit et egregias Lateranorum obsidet aedes
Tota cohors. rarus venit in coenacula miles.
Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus gladium contumque timebis,
Et motae ad lunam trepidabis arundinis umbram:
Cantabit vacuus coram latrone viator.

5. *concutis* 24 a m. pr. *concupis* 10–12. 14–19. 21–23. 51. 55. 4 . et XVI codd. Paris. Sed modo praecessit *cupimus*, et nostra lectio exquisitior est. In verbis tamen *quid tam dextro pede concipis* mendum latere videtur. Vulgo ea sic interpretantur: *quid concipis* voti, (nam *concipere* est vocab. propr. de votis, quae vel mente, vel formula quadam concipiuntur) quid optas tam felici auspicio atque conatu? Neque ignoro, tali sensu dici: *dextro* et *sinistro pede ire, proficisci, venire*. Sed quis umquam dixit: *dextro pede concipere* votum?

7. *operantibus* (scil. sacris, h. e. sacrificantibus) *ipsis* vetus cod. Rittershus. Male! — *illis* 22.

8. *et nocitura petuntur* 22. 45.

9. *et torrens* 10–12. 15–27. 45–50. 54. 56. 57–63. 65–69. 71–75.

11. Ultima syll. verbi *periit* producitur, ut v. 118. et in Ovid. Eleg. de morte Drusi v. 235., ob contractionem vel hiatum. Cf. ad I, 151. — *admirandusque* 16. 18.

14. *Quantum* 16. 21. 22.

15. *duris* 19 a m. pr.

16. *Longinum — clausit* dura dictio. Legendum, opinor, *Longini et — Senecae hortos clausit*. Conf. tamen Comm.

19. *puti* coni. Voss.

21. *umbras* 11. 17. 18. 20. 22. 45.

22. *Cantabis* 10. 11. recte forsan. *Cantabat* 13. 16.

Prima fere vota et cunctis notissima templis
Divitiae; crescant ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus. Tunc illa time, quum pocula sumes
Gemmata et lato Setinum ardebit in auro.
Iamne igitur laudas, quod de sapientibus alter
Ridebat, quoties de limine moverat unum
Protuleratque pedem; flebat contrarius auctor?
Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quamquam non essent urbibus illis
Praetexta et trabeae, fasces, lectica, tribunal.
Quid, si vidisset Praetorem curribus altis
Exstantem et medio sublimem in pulvere Circi

24. *ut crescant opes* 10. 15. *crescant et opes* 22. *Divitiae, crescant opes* 17–19 a pr. m. *Divitiae ut crescant, ut opes* 61–69. 71–73. 77. *Divitiae ut crescant et opes* 16. forte rectius et receptum ab Ach. nisi doctior est lectio nostra: *Prima fere vota*, h. e. votorum argumenta sunt *divitiae* cet. Minus mihi arridet sententia Iacobsii, qui putat, legendum esse *Divitiae, et crescant ut opes*, binaque indicari vota, pauperum, divitias sibi exoptantium, et divitum, qui precentur, ut divitiae crescant.

28. *Nonne* 16. — *laudes* 16. 17. 19. 20. 23. 45.

29. *a limine* 10–12. 15–27. 45–50. 54. 55. 57–63. 65–69. 71–73.

30. *contrarius alter* 10. 12. 17–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et XXXII MSS. Paris. prob. Ach. *auctor* 1. cod. Put. et duo alii Paris.

31. *cui vis* 15. 16. *rigidi cuivis* al.

34. *esset in* 19 a m. pr. *essent* pro *esset* revocavi ex 11. 15–17. 19–22. 61–63. 76.

35. *Praetextae, trabeae* 11. 15. prob. Schurzfl. qui putabat, librarios male geminasse literam primam vocis *trabeae*.

36. *si praetorem vidisset* 22. — *victorem* pro *Praetorem* coni. Schrader. — *in curribus* 16. 25. 27. 45—50. 55–69. 71–74. 77. et quidam codd. Paris. Sed omissio praepositionis Iuvenali solennis; aut librariis saepe tribuenda.

37. *medii* 10. 11. 15–17. 20. 21. 24. 56. 59. 60. 65. — *sublimem pulvere* 10. 11. 15. 17–24. 45. *sublimem e pulvere* 16. *sublime pulvere* 12. — Equidem tu-

In tunica Iovis et pictae Sarrana ferentem
Ex humeris aulaea togae magnaeque coronae
Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?
Quippe tenet sudans hanc publicus, et, sibi Consul
Ne placeat, curru servus portatur eodem.
Da nunc et volucrem, sceptro quae surgit eburno,
Illinc cornicines, hinc praecedentia longi
Agminis officia et niveos ad frena Quirites,
Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.
Tunc quoque materiam risus invenit ad omnes
Occursus hominum, cuius prudentia monstrat,
Summos posse viros et magna exempla daturos
Vervecum in patria crassoque sub aere nasci.
Ridebat curas, nec non et gaudia vulgi,
Interdum et lacrumas, quum Fortunae ipse minaci
Mandaret laqueum mediumque ostenderet unguem.
Ergo supervacua aut perniciosa petuntur,
Propter quae fas est, genua incerare Deorum.

Quosdam praecipitat subiecta potentia magnae
Invidiae; mergit longa atque insignis honorum

tum fere versum ab ingenio interpolatoris, pompam Circensem cum triumphali confundentis, profectum crediderim: quo deleto omnia ad pompam habitumque triumphalem referri possunt. Praetorem certe hoc habitu ludis praesedisse, vix alibi, nisi h. l. et inf. XI, 192. (qui locus forte ad similitudinem tantum utriusque pompae spectat) memoratur; etsi non ignoro, multis triumphalia ornamenta s. insignia esse concessa.

50. *quantum* 15. 16. 18–20. 23. 24. 4 . — *una* 2 .

47. *Tunc* pro *Tum* recepi ex 1. 15. 1 –1 . 4. 25. 45–47. 49. 50. 55. 57. 58. 60. 64–67. — *in omnes* 18. 1 .2.. 46–49. 5 –60. 65.

54. *supervacua aut perniciosa* omnes codd. etiam Paris. et edd. antt. nisi quod *et* pro *aut* exstat in 11. et 21. unde lectionem hanc restitui cum Ach. *supervacua haec aut p.* edd. recentt. ut metro consuleretur. Sed v. ad I, 151. *supervacua aut et perniciosa* non male emend. Schurzfl.

55. *templa* pro *genua* 16. — *mos* legendum crediderim pro *fas*, quod alienum ab h. l. videtur.

57. *mersit* 16. *mergat* 11. unde *mersat* coni. Schurzfl. — *longa, aut* 12. 17. 19. 45.

Pagina; descendunt statuae restemque sequuntur.
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Caedit, et immeritis franguntur crura caballis.
Iam stridunt ignes, iam follibus atque caminis
Ardet adoratum populo caput et crepat ingens
Seianus: deinde ex facie toto orbe secunda
Fiunt urceoli, pelves, sartago, patellae.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum
Cretatumque bovem: Seianus ducitur unco
Spectandus: gaudent omnes. Quae labra? quis illi
Vultus erat? numquam, si quid mihi credis, amavi
Hunc hominem. Sed quo cecidit sub crimine? quisnam
Delator? quibus indiciis? quo teste probavit?
Nil horum: verbosa et grandis epistola venit
A Capreis. Bene habet; nil plus interrogo. Sed quid
Turba Remi? Sequitur Fortunam, ut semper, et odit

59. *intacta securis* alios olim legisse, intelligitur ex vet. Schol.: „Si *intacta*, nova: si *impacta*, percussa."

61. *stridunt* pro *strident* recepi ex 10. 12. 16. 17. 19–21 a m. pr. 22–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et XXVIII codd. Paris. Cf. Heins. et Heyne ad Virg. Ge. IV, 262. 556. et Aen. II, 418. IV, 687. VIII, 420. XII, 691.

67. *herba* pro *labra* 16.

70. *iudicibus* 16. *indiciis* restitui ex 11. 17. 25–27. 45–50. 54–65. 65–69. 71–74. 77. et multis codd. Paris. *Indicia* h. l. sunt argumenta, quae indicant et ostendunt, crimen non fictum esse, sed verum. Ita nihil deest eorum, quae in iudicio capitali requiruntur. *indicibus* 14–16. 19–22. 64. 70. 75. 76. 82. et codd. Paris. optimi et antiquiss. Sed hi vix differunt a *delatoribus*: nisi forte conscii sunt sceleris et socii, qui secretam rem et coniurationem prodiderunt. — *probarat* 22.

71. *Nihil* 75. — *horum est* 15.

72. Henninius comma post *bene* posuit, ut haec vox simpl. posita sit, quemadmodum ap. Apul. in Apol. (*Bene, quod integras epistolas matris Pontianus asservavit: bene, quod vos festinatio iudicii antevertit*) et *habet* absolute pro *periit*. Est quidem hoc *habet* nota formula, inpr. gladiatorum, de vulnere inflicto. v. Cerda ad Virg. Aen. XII, 296. et Macrob. Sat. II, 21. Sed *habere* non simpl. pro *perire* ponitur, neque h. l. satis convenit. v. Comm.

73. *Turba Remi* 17. 31 a. cod. Put. et Pith. 70. 75. 76. 81. 82.

Damnatos. Idem populus, si Nursia Tusco
Favisset, si oppressa foret secura senectus
Principis, hac ipsa Seianum diceret hora
Augustum. Iam pridem, ex quo suffragia nulli
Vendimus, effudit curas. Nam qui dabat olim
Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
Continet atque duas tantum res anxius optat,
Panem et Circenses. Perituros audio multos.

Turba tremens (amici Seiani, vel populus pavens et ignavus) 10-12. 4-17 ad marg. 18-21. 23 a m. pr. 24-27. 45-50. 54-59. 71-74. XXXIII codd. Paris. forte et vet. Schol. cuius glossa ad v. 81 est: Iterum sibi loquitur populus pavens. *Remi* est vividius ac magis satiricum; Ach. *Turba fremens*, in gratiam Tiberii, ne Seiano favisse videatur: 22. 24 a m. sec. 32. *Turba Remens* 83. prob. Heins. ad Ovid. Fast. III, 131. qui Romanos putabat dici *Remenses* a *Remo*, ut *Rhamnes* vel *Ramnenses* (Horat. A. P. 342. Liv. I, 13.) a *Romulo*, *Titos* vel *Titienses* (Liv. l. l. et Pers. I, 20.) a *Tito Tatio*.

74. *Nursia* revocata a nobis ex 2. 4. 9. 10. 14-22. 24-27. 45-48. 50. 58. 64. et plerisque MSS. Paris. Ita quoque in aliquot codd. Liv. VII, 3. et Tertull. Apol. c. 23. et 24. legitur. *Nurscia* edd. Farn. Prat. et meliores libri, (nescio qui) teste ac prob. Lips. ad Tac. Ann. IV, 1. *Norcia* 66. 67. *Nortia* 56. 59-63. 65. 68. 69. 71-74. et optimae edd. Livii l. l. quibus favet vetus inscriptio ap. Steph. Forcatulum in Gallorum philos. p. 514. Sed *Nortia* Sutrinorum potius Dea ap. Tertull. l. l., non Volsiniensium, populariumve Seiani. *Nyrtia* 1. 77. Vetus scholion est: „Fortunam vult intelligi poeta, quae apud *Nyrtiam* colitur, unde fuit Seianus.“ *Nurtia* 23. 70. 75. 76. 81. 82. *Murcia* 31 b. 55. *Murtia* 49. 54. 57. *Mursia* 5. 11. *Nersia* ap. Tertull. l. l. in quibusdam libris.

76. *ac* pro *hac* 14. 16. 17. 19. 24. 25. 47. 49. 50. 52. 57. 58. — *ipsum* 22.

78. *effugit curas* 6. 7. 10-12. 17-27. 29. 45-50. 54-63. 65-69. 71-74.

81. *Pan* 11. 14-25. 45. 46. 49. 55. Valla τὸ πᾶν irrisorie, vel *Pan* pro *Pana* dictum putabat. *Pana* 2. 3. 5. 18 a m. sec. 50. 61-64. 66-68. 71-74. et multi codd. Paris. probb. Britann. et Pulm. ut intelligantur Lupercales ludi in honorem Panos acti. *Panem* 4. 31 b. cod. Put. et Thuan. 1. *Panum* 27. *Pannum* 30. 32. 47. 48. 54. 56-60. 65. 69. et quidam codd. Paris. probb. Mancin. Ascens. et Calder. Ita designaretur insana ludorum Circensium spectandorum cupiditas, qua Re-

Nil dubium; magna est fornacula: pallidulus mI
Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram.
Quam timeo, victus ne poenas exigat Aiax,
Ut male defensus! Curramus praecipites et,
Dum iacet in ripa, calcemus Caesaris hostem.
Sed videant servi, ne quis neget et pavidum in ius
Cervice obstricta dominum trahat. Hi sermones
Tunc de Seiano, secreta haec murmura vulgi.
Visne salutari, sicut Seianus? habere
Tantumdem, atque illi summas donare curules?
Illum exercitibus praeponere? tutor haberi
Principis angusta Caprearum in rupe sedentis
Cum grege Chaldaeo? Vis certe pila, cohortes,

mani ardebant. Conf. quae de *panno* dicemus inf. ad XI, 196. in Comm. Sed male sic synonyma, *pannus* et *Circenses*, iungerentur h. l. ubi sermo est de populo, *duas res* prae reliquis optante. Nostra lectio aptior et venustior est ceteris, et hae ex compendio scripturae ortae.

83. *Bruttidius* 20. *Butridius* 45. *Buttidius* 17 a m. pr. — *ad Martis fugit ocyus aram*, in ea praesidium inventurus, coni. Dorleans.

85. *ut* pro *et* 24.

88. *astricta* 10. 14-24. 27. 46-50. 54-56. 59-65. 68. 69. 71-74.

90. *haberi Tantumdem* (h. e. tanti aestimari, in tanto honore esse) non male 21 a m. sec. aliique codd. teste ac prob. Heins. ad Ovid. Trist. I, 9, 44. Notiones tamen honoris vel potentiae et divitiarum bene h. l. iunguntur, et illa, non haec, reliquis continetur verbis.

91. *ulli* 14. 17. 22. — *summas* 1. 70. 75. 76. et quidam codd. Paris. *sellas donare curules* 10-12. 14-27. 45-50. 54-69. 71-74. 77. et omnes fere codd. Paris. haud dubie e glossa. Hanc tamen lect. revocavit Ach.

93. *augusta* 1. 10. 21-27. 54. 56. 62. 64. 69-76. 82. et quidam codd. Paris. h. e. quae sedes quasi regni fuit, a Roma illuc translati; vel imperatoria ac sancta (v. Ovid. Fast. I, 609 seq.) et venerabili, quoniam Principis fuit secessus. Sed haec notio iam exprimitur verbis *Principis sedentis*, et venustius mordaciusque est epitheton *angusta*, quod restitui ex 11. 13-20. 45-50. 55. 57-61. 65. 66-68. 77. et optimis MSS. Paris. probb. Scalig. ad Manil. p. m. 42. Voss. Etymolog. p. 50. Lindenbr. et Ach. Finge tibi Imperatorem Romanum et Augustum, in parva ac petrosa insula *sedentem*. Cf. Comm.

94. *vis ducere pila* emend. Scioppius Verisim. IV, 10. *vis*

Egregios equites et castra domestica? Quidni
Haec cupias? et, qui nolunt occidere quemquam,
Posse volunt. Sed quae praeclara et prospera tanti,
Ut rebus laetis par sit mensura malorum?
Huius, qui trahitur, praetextam sumere mavis,
An Fidenarum Gabiorumque esse potestas
Et de mensura ius dicere, vasa minora
Frangere pannosus vacuis Aedilis Ulubris?
Ergo quid optandum foret, ignorasse fateris
Seianum: nam qui nimios optabat honores
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsae turris tabulata, unde altior esset
Casus et impulsae praeceps immane ruinae.
Quid Crassos, quid Pompeios evertit? et illum,
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris sine caede et vulnere pauci
Descendunt reges et sicca morte tyranni.

certae pila cohortis (h. e. primipilatum) 60. 65. prob. Mancin. Neutra lectio vulgatae praeferenda videtur. Haec vero verba cum affirmantis, tum interrogantis esse possunt.

97. *tantum* 10. 11. 14–17. 19. 20. 22–24. 27. 45. 59. 60. 61. 65. 69. et plerique codd. Paris. non improb. Schurzfl. ut dicat poeta: quaenam usque adeo bona sunt, ut non mala habeant admixta? Eodem sensu interpp. tantum non omnes vulgatam quoque lect. ceperunt. Ita vero mox *ut non* dicendum erat, non *ut*. Hanc difficultatem sensisse videtur Lubinus, qui emendabat *Ut* (h. e. quum) *rebus laetis par est mensura laborum*. Praestiterit: *Quum rebus laetis par sit m. m.* vel *quae praeclara et prospera tanta* (sunt), *Ut rebus laetis par sit m. m.*, ut iis tantum mali, nec potius plus iunctum sit?

101. *mensuris* 11. — *uis* pro *ius* 10. 15. 18. 19. 27. 45–49. 54–60. 65. facili errore.

102. *vacuisque* 11. 17. 18. 20. non improb. Schurzfleisch. modo *pannosis* reponatur.

112. *ac vulnere* 16. 24. *sine caede et sanguine* (ἀναιμωτὶ ap. Homer. et Oppian.) 77. Serv. ad Virg. et Ioh. Salisbur. in Policratico II, 15. probb. Schurzfl. et Heins. ad Claudian. in Cos. I. Stilic. II, 19. qui *vulnus* pro glos-

Eloquium ac famam Demosthenis aut Ciceronis
Incipit optare et totis Quinquatribus optat,
Quisquis adhuc uno partam colit asse Minervam,
Quem sequitur custos angustae vernula capsae.
Eloquio sed uterque perIt orator: utrumque
Largus et exundans leto dedit ingenii fons.
Ingenio manus est et cervix caesa; nec umquam
Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.
O fortunatam natam me consule Romam!
Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
Quam te conspicuae, divina Philippica, famae,
Volveris a prima quae proxima. Saevus et illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenae
Torrentem et pleni moderantem frena theatri.
DIs ille adversis genitus fatoque sinistro,
Quem pater ardentis massae fuligine lippus
A carbone et forcipibus gladiosque parante

semate habebant. Sed *sanguis* potius interpretamentum *vulneris* aut certe *caedis* esse videtur, (nam *caedes* et *φόνος* saepe pro sanguine et *αἷματι* ponuntur) et Servius permulta veterum scriptorum loca memoriter laudavit.

114. *ac famam* pro *aut famam*, quod minus aptum auribusque h. l. ingratum est, restitui ex 10. 14–27. 45–50. 64–65. 65–69. 71–75. et plerisque MSS. Paris. — *ac Ciceronis* 19.

116. *parcam — Minervam* (qua puer parce adhuc imbutus est) ingeniose coni. Heins. ad Ovid. Fast. III, 819. coll. Virg. Aen. VIII, 409. ibique Servio, qui simili sensu *Minervam tenuem, rudem, pinguem crassamque* dixere. Sed poeta etiam bene dixit iunxitque *adhuc uno asse partam* Minervam, primam artium cognitionem institutione unius anni partam.

118. *perIt*, v. sup. ad v. 11.

123. *potuit gladios* 49.

124. *O iam dixisset* 11. Hinc *Troiam* pro *Omnia* coni. Schurzfleisch. ut innuat poeta, ideo Antonium Ciceroni fuisse infensum, quod eius eloquio Roma sit tuta reddita ac fortunata. Sed idem recte monet, verbis suis non inconsultius fidem esse habendam, quum Ciceronis *poemata ridenda* mox dicantur.

131. *forcipibus* (quasi *forcipibus*, Herausnehmer, Zängen, Pelicane) recte omnes, quos vidi,

Incude et luteo Vulcano ad rhetora misit.
Bellorum exuviae, truncis affixa tropaeis
Lorica et fracta de casside buccula pendens
Et curtum temone iugum victaeque triremis
Aplustre et summo tristis captivus in arcu
Humanis maiora bonis creduntur: ad haec se
Romanus Graiusque ac barbarus endoperator
Erexit; causas discriminis atque laboris
Inde habuit. Tanto maior famae sitis est, quam
Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam,

libri, non *forficibus*, quod passim substituitur. v. Heins. ad Ovid. Met. VI, 556. ad Virg. Aen. VIII, 453. XII, 404. Oudend. ad Suet. Aug. 75. et Böttiger in Sabina p. 267. 268. ed. pr.

132. *in luteo* 68. *luto* 64. 73. ex emend. Britan. et al. ut sit id. qd. *luteo*, prima syll. longa, et sic metro consulatur. At vid. Comm. *tuto Vulcano* coni. Iacobs coll. Claudian. in Eutrop. II, 6. seq. quia *tutam* artem, quaeque nihil minaretur periculi, exercuerit Demosthenis pater, et contra filius, *tuto Vulcano* relicto, ad rhetorem missus arte illa, unde sibi petierit gloriam, misere perierit.

133. *trophaeis* 17–19. 21–27. 45–50. 54–57. ut et nostri poetae vulgo *Trophäen* dicunt. Sed τρόπαιον vel τροπαῖον dicitur monumentum τῆς τῶν ἐχθρῶν τροπῆς, conversionis, h. e. fugae hostium, quod victoriae significandae causa in ipso pugnae loco erigebatur, a τροπὴ et τρέπω.

134. *bucula* 11. 21. 22.

136. *Applustre* 10. *Amplustrae* 64. *Amplustre* 16. 24. 25. 27. 45–48. 58. 60. 65. ut in quibusdam codd. Sil. X, 324. et al. Festus: *Aplustria*, inquit, *navium ornamenta, quae, quia erant amplius, quam erant necessaria usui, etiam amplustria dicebantur.* — *Aplustra* forte 1. Vetus scholion est: „*Aplustra*, tabulatum ad decorandam superficiem navis adpositum: alii dicunt rostra navis, ornamentum puppis, ἄφλαστα.“ — *summa* — *in arce* 6.

137. *ad haec* (scil. bona) revocavi ex 22. 24 a m. sec. 25. 27. 46–50. 54–69. 71–74. et tribus MSS. Paris. *ad hos* 11. 12. 16. 21 a m. sec. 23. 24 a m. pr. 45. *et huc* 77. *ad hoc* 1. 10. 14. 17–21 a m. pr. 70. 74. 75. 82. et XXXII codd. Paris., quos secutus est Ach. Vetus scholion est: „*Ad hoc*, id est non propter virtutem posse volunt, sed propter famam et gloriam: cuius causa etiam imperium adsumtum est.“

138. *et* pro *ac* 10. 14–18. 20–22. 24. 45. *seu* pro *ac* 12. 23. — *endoperator* scripsi pro *induperator*. v. sup. ad IV, 29.

Praemia si tollas? Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum et laudis titulique cupido
Haesuri saxis cinerum custodibus; ad quae
Discutienda valent sterilis mala robora ficus:
Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
Expende Hannibalem: quot libras in duce summo
Invenies? hic est, quem non capit Africa Mauro
Percussa Oceano Niloque admota tepenti,
Rursus ad Aethiopum populos altosque elephantos.
Additur imperiis Hispania: Pyrenaeum
Transsilit. Opposuit natura Alpemque nivemque:
Diducit scopulos et montem rumpit aceto.
Iam tenet Italiam: tamen ultra pergere tendit.
Actum, inquit, nihil est, nisi Poeno milite portas
Frangimus et media vexillum pono Subura.
O qualis facies et quali digna tabella,
Quum Gaetula ducem portaret belua luscum!
Exitus ergo quis est? o gloria! vincitur idem

145. *fici* 10. 21. 61. Nil interest.

149. *Perfusa* (irrigata, ut ap. Plin. IV, 12. V, 29. al.) 24. 25. 27. 45-49. 51-59. 71-74. 77. et cod. Put. Nostra lectio praeferenda videtur, magis tamen in epico poeta, quam in satirico. *Percussa Oceano* est eius fluctibus pulsata s. verberata.

150. v. Excurs. ad h. l. — *elephantes* 22.

151. *Hesperia* 21.

152. *apposuit* 16.

153. *Diducit* 1. 14. 15. 17-24. 70. 75. 76. et duo MSS. viri docti in Miscell. Obss. Crit. Vol. V. T. II. p. 298. In iisdem legitur *rupit*, ut in 18-21. 25. 27. 45-50. 54-69. 71-74. *Diduxit* 10. 16. 24-27. 45-50. 54-69. 71-74. 77. *Deducit* quidam, solenni permutatione. v. inf. ad XIII, 132. et Misc. Obss. l. l.

155. *Acti*, *inquit*, *nihil est* 12. 20. 24. aliique codd. mss. teste ac prob. Heins. ad Ovid. Ep. Her. VIII, 101. Sed *actum* h. l. coniungendum cum *est*. Cf. ad IX, 88. — *nil* 14. 16. 17. 20. — *ni* 16. 17. 20. 23. 24. 61-65. 68. 71-73.

156. *Suburra* 18. 24. 27. 45-50. 58. 61-64. 66-69. 71-73. v. sup. ad III, 5.

158. *belua* pro *bellua* 17. 23. 24. 45-48. 59. 60. 64. 65. v. ad IV, 121.

159. *ausculta* pro *o gloria* 16.

Nempe et in exsilium praeceps fugit atque ibi magnus
Mirandusque cliens sedet ad praetoria regis, [160
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animae, quae res humanas miscuit olim,
Non gladii, non saxa dabunt nec tela, sed ille
Cannarum vindex ac tanti sanguinis ultor, 165
Annulus. I, demens, et saevas curre per Alpes,
Ut pueris placeas et declamatio fias!
Unus Pellaeo iuveni non sufficit orbis:
Aestuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyarae clausus scopulis parvaque Seripho. 170
Quum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur,

160. *et* abest ab 16. 47. 64. — *praeceps abit* 1. 7. 14. 15. 17. 18. 20. 22. 25. 27. 46–49. 55–60. 65. et recentt. codd. Paris. — *ita* pro *ibi* 22.

161. *sedit* 16.

162. *Bythino* 49. 56. Co. 65. *Bithynio* 50. 64. *Bithinio* 10. 18–21 a m. pr. 46–48. 58. *Bitineo* 45. *Bithynico* 21 a m. sec. *Bythinico* 2 . v. sup. ad VII, 15. — *iugulare* 21 a m. sec. 27. 45. 47. 58. 65. Verbum autem *vigilare* non modo satirici poetae ingenio, (v. Comm.) sed historiae etiam (nam Prusias non iugulavit Hannibalem) multo convenientius est.

164. *non tela* 10. 14–18. 20–27. 45–47. 49. 50. 54–58. 60–69. 71–74.

165. *ac tanti* pro *et tanti* revocavimus ex 25. 27. 45–47. 49. 50. 54. 55. 57. 58. 60–63. 65–69. 71–73. ne copula *et* toties occurrens fastidium creet auribus.

166. *a demens* (saltem *ah d.*) 14. 16. *O demens, i, saevas* cet. 11. prob. Schurzfl. *I, demens! i, saevas* coni. Burm. ad Anthol. T. I. p. 510. quod impense placet Hein. quodque edidit Ach. cuius nota est: „ita habent omnes fere codd. nostri; quidam *O demens et saevas*, et duo *ah demens*.“ Mirum et vix credibile, MSS. Paris. hoc tantum loco a meis discrepare. — *scaevas* 49.

167. *placeas pueris* 24.

169. *in limine* 24.

170. *Chirarae* 16. *Giari* et *Gyari* 10. 53. 80. quod recepit Ach. Recte, opinor. *Gyara* certe non nisi h. l. dicitur insula, et *Gyari* sup. I, 73. alibi semper *Γύαρος*, *Gyarus*. Sic Tac. Ann. III, 68. 69. Plin. IV, 12 s. 23. VIII, 29 s. 43. 57 s. 82. Strab. X. p. 485. Mel. II, 7. Cic. ad Att. V. 12. Steph. et Suid. Sed nomina oppidorum variant et ita quoque mutanda esset lectio I, 73. — *parvave* emend. H. Vales. Recte, opinor.

Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
Velificatus Athos et quidquid Graecia mendax
Audet in historia: constratum classibus isdem
Suppositumque rotis solidum mare: credimus altos
Defecisse amnes epotaque flumina Medo
Prandente, et madidis cantat quae Sostratus alis.
Ille tamen qualis rediit Salamine relicta,
In Corum atque Eurum solitus saevire flagellis
Barbarus, Aeolio numquam hoc in carcere passos,
Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigaeum?
Mitius id sane, quod non et stigmate dignum
Credidit. Huic quisquam vellet servire Deorum?
Sed qualis rediit? nempe una nave, cruentis
Fluctibus ac tarda per densa cadavera prora.
Has toties optata exegit gloria poenas.
Da spatium vitae, multos da, Iupiter, annos!
Hoc recto vultu solum, hoc et pallidus optas.
Sed quam continuis et quantis longa senectus
Plena malis? Deformem et tetrum ante omnia vultum
Dissimilemque sui, deformem pro cute pellem

173. *sunt* 10. 27. 23. 24. 46–48. 58. — *hominis* 14. 17. 19.

175. *cum stratum* 27. 46–50. 55. 57. 58. 61–63. 65–69. 71–73.

177. Pro *amnes* malim *lacus*, ne eadem res bis exprimatur, et quoniam Herodotus memorat, non fluvios modo quatuor ab exercitu Xerxis siccatos exhaustosque esse, sed *lacum* quoque XXX stadiorum.

178. *quae cantat* 45.

179. *rediit qualis* 18.

180. *haec* 20. 27. 46–49. 54. 55. 57–60. 64. 65.

183. *est* pro *et* 15. 16. Praestiterit: *Mitius id sane, quam quod vel stigmate*, aut potius, quod Hein. coniicit, *Mitius id sane, quandoque et stigmate dignum Credidit*. His certe coniecturis favet historia; quae quum librariis ignota esset, haec verba corrupisse videntur. Cf. Comm.

184. *Crederet* 12. 14. 17. 19–21. 23. 24. — *hinc* 57. 59. — *voluit* 18.

185. *namque* pro *nempe* 16.

186. *et* 11. 16. 22. *at* 17.

188. *da multos* 16.

189. *Hoc altus coelumque tuens, hoc pallidus optas* 4. 29. haud dubie ex interpretam. — *haec et p. o.* 12. *tu* pro *et* 20. — *optat* 27. 47.

Pendentesque genas et tales adspice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit iam mater simia bucca.
Plurima sunt iuvenum discrimina: pulcrior ille
Hoc, atque ille alio; multum hic robustior illo.
Una senum facies, cum voce trementia membra
Et iam leve caput madidique infantia nasi.
Frangendus misero gingiva panis inermi:
Usque adeo gravis uxori natisque sibique,
Ut captatori moveat fastidia Cosso.
Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
Gaudia: nam coitus iam longa oblivio; vel si
Coneris, iacet exiguus cum ramice nervus
Et, quamvis tota palpetur nocte, iacebit.
Anne aliquid sperare potest haec inguinis aegri
Canities? quid, quod merito suspecta libido est,
Quae Venerem adfectat sine viribus. Adspice partis
Nunc damnum alterius: nam quae cantante voluptas,
Sit licet eximius citharoedus sitve Seleucus, [210

193. *et aniles aspice rugas* coni. Heins. prob. Burm. ad Anthol. lat. T. I. p. 516. Non opus, iudice Hein.

194. *Qualis* 60. — *Tabraca* 1. 10–12. 14. 17–21. 25. 26. 27. 45. 47. 49. 50. 54. 55. 58. 61. 62. 63. 65–73. 81. 82. *Trabaca* 16. *Thabraca* 56. 59. 60. 65. *Trabraca* 64. *Tabacra* 23. *Trabacha* 15. *Tabrata* 47. 48. 57. *Tabracha* Farnab. et al. Cf. Plin. V, 3. ubi eadem fere lectionis varietas est, et in quibusdam libris etiam *Trabracha* et *Tacabracha* legitur. *Tabathra* dicitur Steph. et *Θάβραχα* Ptolem. IV, 3. Cf. Bocharti Geogr. sacr. p. 519.

197. *atque iste alio; multo hic r. i.* emend. H. Vales. *multo* 25. 56. 59. 60. 65.

198. *labra* pro *membra* 5. 18. 61. 62. 63. 68. 71–74. *verba* al. *Membra* ac *verba* saepe permutari docent Scalig. ad Prop. I, 13, 17. et Schrader Emendatt. p. 126.

199. *leve* 17–20. Recte. *laeve* ceteri. v. ad II, 12.

200. *miseris* 12. 14. 15. 16. 45. 47. 54. 64.

201. *Atque* 60. 65. 77.

205. *Conetur* (sc. senex coitum s. coire) 13. quod et mihi in mentem venit.

211. *citharoedus sitve Seleucus* restitui ex 10. 11. 12. 14–27. 45–50. 54–69. 71–74. et omnibus fere codd. Paris. *citharoedo*

Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiat atque tubarum
Concentus? clamore opus est, ut sentiat auris,
Quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
Praeterea minimus gelido iam corpore sanguis
Febre calet sola; circumsilit agmine facto
Morborum omne genus: quorum si nomina quaeras,
Promtius expediam, quot amaverit Hippia moechos,
Quot Themison aegros auctumno occiderit uno,
Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos, quot longa viros exsorbeat uno
Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus;
Percurram citius, quot villas possideat nunc,
Quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos et luscis invidet: huius
Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.

sive Seleuco 70. 75. 76. 82. Haec lectio haud dubie substituta ab iis, qui structura verborum offendebantur. Sed *cantante, sit licet eximius citharoedus* docte dicitur pro: *cantante citharoedo, licet sit eximius.* Ita fere mox v. 253. *quaerit ab omni, Quisquis adest socius.* — *sive* 45.

210. *At* 15. *mos est decurrere palla* 64.

214. *exaudiat* 10. 11. 12. 14. 17–20. 22. 25. 27. 45–50. 54. 56. 57–69. 71. 72. 73. et longe plurimi codd. Paris. unde illud pro vulg. *exaudiet*, quod tamen et ipsum bene habet, restitui cum Ach.

217. *in corpore* alii. Sed delevi nunc illud *in*, quod abest a 13. 16. 18. 19. 25. 27. 45–50. 55–61. 63–67. 74. 77.

220. *Hippia*, v. ad VI, 82.

221. abest a 22. et 222. 223. ab 25. — *Hyrrus* 17. 19. 23. 45. *Irus* 27. 47. 48. 54. 55. 56. 58–60. 64. 65. 77. *Hyrus* 57. *Yrrus* 22. *Hirrsus* 12. *Yreus* 24. *Hircus* 46. Cf. Comm.

223. *absorbeat* 1. ut sup. VI, 126. unde forsan haec lectio desumta.

224. *Hamillus* 1. 11. 14. 15. 16. 50. 54. 70. 75. 76. 77. 82. *Amilus* 47. *Amillus* 10. 17–27. 45. 46. 48. 49. 55–69. 71–74. 81. ut vulgo legitur ap. Martial. VII, 61.

227. *cossa* 25. 27. 46. 48. 49. 56–59 *ossa* 47.

229. *capiunt* 16. 25. 27. 46. 47.

Ipse ad conspectum coenae diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater ieiuna. Sed omni
Membrorum damno maior dementia, quae nec
Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
Cum quo praeterita coenavit nocte; nec illos,
Quos genuit, quos eduxit. Nam codice saevo
Heredes vetat esse suos; bona tota feruntur
Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris,
Quod steterat multis in carcere fornicis annis.
Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera natorum, rogus adspiciendus amatae
Coniugis et fratris, plenaeque sororibus urnae.
Haec data poena diu viventibus, ut, renovata
Semper clade domus, multis in luctibus inque
Perpetuo moerore et nigra veste senescant.

49. 50. 54–58. 61–69. 71–74. 77. *digitis accipiunt alienis* 11. metro adversante. *digitis capiunt alienis* recte, opinor, emend. Schurzfl.

230. *Ille* 22. — *deducere* 10–14. 16. 17. 19–24. 45. — *rictus* 18. 24.

231. *seu* 60.

234. *cultum* 45. 47. — *agnoscat* 16.

236. *educit* 25. 46–49. 55. 5–60. 64. 65. — *codice scaevo* 41. Recte, opinor. *Scaevum* est id. qd. *laevum* vel sinistrum, adeoque vel triste et infelix, vel ineptum, pravum, perversum, ut h. l. Plathnerus: „Scripta, inquit, haec satira sub Hadriano. (v. sup. ad v. 80. 81. in Comm.) Iam vero inde a Domitiani saeculo testamentis nihil poterat relinqui probrosis feminis. (v. sup. ad I, 55 seq. in Comm.) *Codex* igitur (testamentum) deliri senis h. l. *scaevus* i. e. contra normam legis et perversus dicitur, quemadmodum *scaevum dogma* in L. hi qui scaevi C. Theodos. tit. de his qui sup. Rell. cont. dicitur, quod contra regulam et canones ecclesiae introductum est. Porro et illud notes ex verbis *nec illos Quos genuit, quos eduxit,* apud patruos plerumque educatos Romanos: acriores enim morum hi censores.“ Cf. Ernesti clav. Cic. v. *patruus.* Non male quidem *saevo* h. l. legitur, sed minus apte: quod quum non intelligerent librarii, vocem sibi notiorem substituerunt exquisitiori.

244. *Saepe* 21.

245. *pulla veste* 77.

Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
Exemplum vitae fuit a cornice secundae.
Felix nimirum, qui tot per saecula mortem
Distulit atque suos iam dextra computat annos
Quique novum toties mustum bibit. Oro, parumper
Adtendas, quantum de legibus ipse queratur
Fatorum et nimio de stamine, quum videt acris
Antilochi barbam ardentem, quum quaerit ab omni,
Quisquis adest socius, cur haec in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiserit aevo?
Haec eadem Peleus, raptum quum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troia Priamus venisset ad umbras
Assaraci magnis solennibus, Hectore funus
Portante ac reliquis fratrum cervicibus inter
Iliadum lacrumas, ut primos edere planctus
Cassandra inciperet scissaque Polyxena palla,
Si foret exstinctus diverso tempore, quo non
Coeperat audaces Paris aedificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
Eversa, et flammis Asiam ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara
Et ruit ante aram summi Iovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue et miserabile collum
Praebet, ab ingrato iam fastiditus aratro.
Exitus ille utcumque hominis: sed torva canino

248. *quod tot* 17. 24. *per tot* 10. 16. 23. 25. 45–50. 54. 55. 57–60. 64. 65.

249. *dextra iam* 19. *in dextram* 6. prob. Iun.

252. *quum videt* revocavi ex 14. 15. 17–22. 25. 27. 57. 58. 61. 62. 63. 66. 67. 68. 71. 72. 75. 75. 76. *quum vidit* al. Sed mox sequitur *quum quaerit*.

253. *nam quaerit* 10. 13–20. 23–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et plerique codd. Paris.

254. *ab omni Quisquis adest socio* 7. 10. 13–27. 45–50. 54. 55. 57–65. 65–69. 71. 72. 75. et maxima pars MSS. Paris.

255. *quo iam* 7. 10. 14–27. 29. 45–50. 54–69. 71–74. et plerique codd. Paris. quos secutus est Ach.

Latravit rictu, quae post hunc vixerat, uxor.
Festino ad nostros, et regem transeo Ponti
Et Croesum, quem vox iusti facunda Solonis
Respicere ad longae iussit spatia ultima vitae.
Exsilium et carcer Minturnarumque paludes
Et mendicatus victa Carthagine panis
Hinc causas habuere. Quid illo cive tulisset
Natura in terris, quid Roma beatius umquam,
Si circumducto captivorum agmine et omni
Bellorum pompa animam exhalasset opimam,
Quum de Teutonico vellet descendere curru?
Provida Pompeio dederat Campania febres
Optandas: sed multae urbes et publica vota
Vicerunt. Igitur Fortuna ipsius et Urbis
Servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac poena caruit ceciditque Cethegus
Integer, et iacuit Catilina cadavere toto.
Formam optat modico pueris, maiore puellis
Murmure, quum Veneris fanum videt anxia mater,
Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias? Pulcra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit: cuperet Rutilae Virginia gibbum

274. *iusti quem vox* 14. 15. 17. 18. 20. 21. *iustificanda* 8. unde *vox mox iustificanda* coni. Pith. qui tamen recte praetulit vulgatam lect.

277. *Karthagine* 11. 18. v. ad VI, 171.

280. *circumdato* 21. 22.

281. De hiatu v. ad I, 151.

284. Epitheton *multae* languere h. l. neque festivitati poetae consentaneum esse, putabant Ruhnken. et Herel: quapropter ille ad Vellei. Pat. p. 23 v. coni. *moestae*, hic vero in literis ad me datis *pullae*, quae vox insolentior quidem, sed et iocosior videri potest vulgari *pullatae*, qua Iuvenalis sup. III, 2 3. utitur. Ingeniosae quidem emendationes: sed non video, cur vulgata lectio laugueat, quae potius ad magnitudinem Pompeii declarandam multum valet. Cf. Comm.

290. *ubi* pro *quum* 18. 46. 48. — *fanum Veneris* 24.

292. *puella* pro *Diana* 18.

Accipere atque suam Rutilae dare. Filius autem
Corporis egregii miseros trepidosque parentes
Semper habet. Rara est adeo concordia formae
Atque pudicitiae. Sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus ac veteres imitata Sabinos,
Praeterea castum ingenium vultumque modesto
Sanguine ferventem tribuat natura benigna
Larga manu; (quid enim puero conferre potest plus
Custode et cura natura potentior omni?)
Non licet esse viris: nam prodiga corruptoris
Improbitas ipsos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia! Nullus ephebum
Deformem saeva castravit in arce tyrannus;
Nec praetextatum rapuit Nero loripedem vel
Strumosum atque utero pariter gibboque tumentem.

209. *Sabinas* 10-20. 23-27. 45-48. 5. 54-69. 71-74. et plerique codd. Paris. probb. Schurzfl., Schrader. Observ. pag. 8. et Heins. ad Ovid. Am. II. 4, 51. et in Advers. p. 557. qui hanc lectionem firmant tum aliorum codd. auctoritate, tum locis simil. Martial. I, 62. (al. 63.) 1. Prop. II, 23, 103. (al. 32. 47.) Horat. Epod. II, 40. 41. Ovid. l. l. et medic. fac. v. 11. aliisque, quibus summa Sabinarum mulierum castitas praedicatur. Sed aptior forte nostra lectio, quoniam de *filio* et de *sanctis moribus horridae domus* h. l. agitur, nec tantum Sabinae propterea bene audierunt, sed et Sabini: nam vel tironibus ex Liv. I, 18. nota est *disciplina tetrica ac tristis veterum Sabinorum, quo genere nullum quondam incorruptius fuit.* v. sup. ad VI, 164. in Comm. Parum tamen interest.

300. *modestum* 10-19 a m. sec. 20. 21. 27. 27. 45. 46. 47. 49. 51. 55. 56. 60-69. 71-74. et omnes fere codd. Paris.

301. *viris* pro *viros* restitui ex 13. 17. 19 a m. sec. 22. 48. et XII MSS. Paris. quoniam dictio haec doctior est et multo frequentior optimae latinitatis scriptoribus. v. Heins. ad Ovid. Ep. Her. XIV, 61. ubi eam similesque, *licet esse, contigit esse*, vel *satis est esse fideli*, *priori* cet. multis exemplis illustravit.

307. *scaeva* 18. — *castrabit* 16.

308. *Non* 21. — *vel Strumosum* recepi ex 10-19 a m. pr. 20-27. 46-50. 54-69. 71-74. et quibusdam MSS. Paris. *nec Strumosum* al.

309. *itero* pro *utero* coni. C.

I nunc et iuvenis specie laetare tui! quem
Maiora exspectant discrimina? fiet adulter
Publicus et poenas metuet, quascumque mariti
Exigere irati; nec erit felicior astro
Martis, ut in laqueos numquam incidat. Exigit autem
Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori
Concessit. Necat hic ferro, secat ille cruentis
Verberibus, quosdam mocchos et mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectae fiet adulter
Matronae: mox quum dederit Servilia numos,
Fiet et illius, quam non amat: exuet omnem
Corporis ornatum. Quid enim ulla negaverit udis
Inguinibus, sive est haec Oppia sive Catulla?

Vales. quia *iterum* et *ἰτρίον* in glossariis sit *ἦτρον s. ἴτρον*, abdomen, imus venter, pars inter umbilicum ac virilia; et *uterus* de puero non dicatur et de viro.

310. *et specie iuvenis* 77. *Hac ergo iuvenis specie* 22. *Nunc ergo iuvenis specie* 10. 15. 16. 23. 24. 25. 46–50. 54–60. 71–74. *Nunc ergo specie iuvenis* 11. 13. 14. 17. 8. 20. 21. 45. et omnes codd. Paris. teste et prob. Ach. *Nunc ergo speciem iuvenis* 7. 29. *I nunc et i. s.* 1. 75–82. Nota Schurzfl. est haec: „Scriptum in primo libro NVNC ET SPECIE nota Saec. II et seqq. abbreviatura, quam non adtendens librarius exscripsit *Nunc et specie*: alii *ergo* addiderunt, ut versus compleretur."

311. *exspectent* 12.

312. 313. v. Excurs. ad h. l.

314. *nusquam* 47. 54. 64. — *exigat* 10. 25. 57. 59.

315. *iste* 25. 27. 46–50. 54. 55. 57–60. 64. 65.

316. *necat ille cruentis Verberibus* 11. 20. ut ap. Horat. Sat. I, 2, 41. *ille flagellis ad mortem caesus.* Sed tum epitheton *cruentis* languet.

317. *Vulneribus* 19.

320. *Fiat* 16. — *quem* 27. 46–50. 58. 61. 62. 65. 65–68. — *exuit* 24. *exuat* 12. 14. 16. *eruet* 25. 46. 48. 49. 55. 56. 57. 59–63. 65–69. 71–74.

321. *Illa* 21.

322. *haec est* 11. 45. — *Oppia* 1. 47. 54. 57. 70. 75. 76. 82. et omnes fere codd. Paris. teste Ach. *Optia* 12. 14. 17. 22. 25. *Ophia* 21. *Oppicia* 20. *Scipia* 16. *Yppia* 19. *Hyppia* 15. 45. *Hippida* 18. *Ippia* 24. 46. 48. 58. *Hippia* 10. 11. 25. 49. 50. 55. 56. 59–69. 71–74. 77. non improb. Schurzfl. ut sensus sit: sive est impudicissima, qualis *Hippia* fuit, (v. sup. VI, 82–113.) sive castissima, qualis fuit *Catulla*,

Deterior totos habet illic femina mores.
Sed casto quid forma nocet? quid profuit immo
Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti? 325
Erubuit nempe haec, ceu fastidita, repulsa.
Nec Sthenoboea minus, quam Cressa, excanduit et se
Concussere ambae. Mulier saevissima tunc est,
Quum stimulos odio pudor admovet. Elige, quidnam

utque poeta *μισόγυνος* contendat, nullam omnino feminam esse bonam, nihilque interesse inter lasciviorem et inter eam, quae maximam castitatis laudem sit promerita. Sed casta mulier ab h. l. aliena.

325. *comes* olim pro *totos* legendum putabam hoc sensu: *deterior*, mala, impudica, *femina illic*, in re Venerea, *habet comes mores*, come ingenium: summa comitate ac liberalitate allicere solet viros ac delenire. Sed praeferenda nunc mihi videtur emendatio H. Valesii: *Deterior totos habet illic* (in udis et iuvenilibus inguinibus vel mentulis) *femina amores*. Conf. tamen Comm.

321. *profuit uni* 16. *profuit ergo* 49. 55. *profuit olim* 61. 62. 65. 66–69. 71–74. 77. *uni* et *olim* legitur etiam in quibusdam MSS. Paris.

325. *Bellorophonti* 17. 19. 21. 22. 25. 45. 49. 60. 65.

326. *certe* pro *nempe* 18. 21. 24. — *seu* 22. — *repulsa* restitui ex 10–16. 21–27. 45–50. 54–69. 71–74. *repulso* 17–20. 70. 75. 76. 82. quod quomodo explicari commode possit, vix assequor. Sed neque vox *haec* h. l. convenit. Refertur vulgo ad Phaedram, Hippolyti novercam, quae mox *Cressa* dicitur. Durissima vero est haec ratio, quum nulla eius antea mentio sit facta; et nihil me movet contradictio Hein. „Ad *haec* facile (!) ex sequentibus assumi potest *Cressa*. Talis constructio non inusitata est et saepius multo duriores inveniuntur. v. Gron. Obss. IV, 4. ad Stat. Theb. I, 112. et ad Liv. XXX, 7.“ Olim suspicabar, poetam scripsisse: *Erubuit nam Phaedra, ut fastidita, repulsa*. Librarii omnino permulta sic loca et nomina in primis propria corrupere: Iuvenalis etiam *Phaedra*, opinor, pro *Cressa* dixisset, nisi illud nomen iam memorasset. Vellem tamen lenior daretur medicina.

327. *Stheneboea* revocavi ex 16. 47. 48. 50. 62. 64. quoniam Graecis constanter *Σθενέβοια* dicitur. v. Muncker. ad Hygin. fab. LVII. et Heyne ad Apollod. II, 2, 1. p. 277. *Sthenoboea* 1. 10–15. 24–27. 49. 54–57. 59. 60. 61. 65. 66. 67–77. 81. 82. *Stenebea* 20. *Stheneboa* 58. 66. *Steneboea* 21. 22. 23.

Suadendum esse putes, cui nubere Caesaris uxor
Destinat? Optimus hic et formosissimus idem
Gentis patriciae rapitur miser exstinguendus
Messalinae oculis: dudum sedet illa parato
Flameolo, Tyriusque palam genialis in hortis
Sternitur et ritu decies centena dabuntur
Antiquo; veniet cum signatoribus auspex.
Haec tu secreta et paucis commissa putabas?
Non, nisi legitime, vult nubere. Quid placeat, dic:
Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas:
Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res
Nota Urbi et populo contingat Principis aures.
Dedecus ille domus sciet ultimus: interea tu
Obsequere imperio; sit tanti vita dierum
Paucorum. Quidquid melius levisque putaris,
Praebenda est gladio pulcra haec et candida cervix.

Nil ergo optabunt homines? Si consilium vis,
Permittes ipsis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis rebusque sit utile nostris.
Nam pro iucundis aptissima quaeque dabunt DI.
Carior est illis homo, quam sibi. Nos animorum
Impulsu et caeca magnaque cupidine ducti

330. *putas* 12. 16. 22. 67. 68. 72.

331. *Destinet* 27. 47. 48. *Festinat* 16. 66.

334. *Flammeolo* 18. 20. 25. 27. 62. 68. 71. 72. 73. v. sup. Comm. ad II, 124.

335. *Cernitur* 21 a m. pr.

337. *putabis* 47. 51. 58.

338. *est* pro *erit* 11. 14–17. 19. 20. 23–27. 45–50. 55. 57–65. 65–69. 71. 72. 75. et plerique codd. Paris.

341. *aurem* 14. 16. 20. 21. 22. 24.

343. *si tanti* 11. 14–20. 23. 24. 25. 45. 49. 56–63. 67. 68. *si tanti est* 27. 46. 47. 48. 50. 54. 55. 66. 67. 71–74. 77. Non male!

344. *levius meliusque* 10. 14. 15. 16. 18. 25. 27. 46–50. 54–63. 65–69. 71–74. *levius meliusve* 23. *melius leviusve* 19.

347. *permittas* 3. 15.

348. *quid* pro *sit* 21.

351. *Impulsi* 13. — *cupidine capti* 14. 17. aliique codd. teste Heins. ad Ovid. Met. XIV, 229. qui nostram lect. ibid. lib. VIII, 125. multis illustravit exemplis.—

Coniugium petimus partumque uxoris: at illis
Notum, qui pueri qualisque futura sit uxor.
Ut tamen et poscas aliquid voveasque sacellis
Exta et candiduli divina tomacula porci;
Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum, mortis terrore carentem,
Qui spatium vitae extremum inter munera ponat
Naturae, qui ferre queat quoscumque labores,
Nesciat irasci, cupiat nihil et potiores
Herculis aerumnas credat saevosque labores
Et Venere, et coenis, et pluma Sardanapali.
Monstro, quod ipse tibi possis dare: semita certe

coena vanave cupidine legisse vet. Schol. (cuius glossa est: *coeco sive vano desiderio*) non mihi persuasit Schurzfl., cui epitheton *magnaque* semper displicuit.

354. *At tamen ut* 13. 14. 17. 19–22. 24. 27. 47. et XXV codd. Paris. *At tamen et* 10. *Ac tamen ut* 11. *Et tamen ut* 16. *Ut tamen exposcas* 18. 45.

355. *thomacula* 22. 48. 64. *thomatula* 17. 20. 23. 46. *tomatula* 24. *stomachula* 15. 16. *thymatula* (a θύειν dicta) emend. Valla.

357. *et mortis* recte forsan 24. 61. 62. 63. 65–69. 71–74.

358. Quidam post *ponat*, non post *Naturae* distinguunt, praeeunte vet. Schol.

360. 361. absunt ab 11. et 22. prob. Schurzfl. si etiam v. 362. eiiciatur, ne poeta *ταυτολόγως* dicat, *qui ferre queat quoscumque labores*, et deinde, *qui potiores Herculis aerumnas credat saevosque labores* cet. Leguntur in scholiis antt. librisque tantum non omnibus, et ab interpolatoris ingenio illos esse profectos, vix crediderim. Pro *labores* tamen v. 359. substituere malim *dolores*, quae lectio in quibusdam reperitur editt. at recentt. Farnabii, Lubini al. Nota Hein. est: „Talia *ὁμοιοτέλευτα* improbare etiam videtur Pers. Sat. I, 92. et Bentl. ad Hor. Od. I, 34, 5. Sed multa similia habet Schraderus ad Musaeum p. 110. Tautologia vero eiusmodi est, ut facile ferri possit. Praeterea hemistichion ex v. 360. iam laudatur Macrobio Somn. Scip. I, 8. *Passiones ignorare, non vincere, ut nesciat irasci, cupiat nihil.*“ — *nil* 24.

361. *scevosque* 20.

362. *plumis* 13. 14. 16. 17. 20. 21. 22. 24–27. 46–50. 54. 55. 57–69. 71. 72. 75. *et plumis, et coenis* 77. — *Sardanapalli* 17–24. 45. 49. 61.

Tranquillae per virtutem patet unica vitae.
Nullum numen habes, si sit prudentia: nos te,
Nos facimus, Fortuna, Deam coeloque locamus.

SATIRA XI.

ARGVMENTVM.

Iuvenalis ad frugalem coenam Persicum, amicum suum, invitaturus primum perstringit stultitiam eorum, qui lautiores parent epulas, quam facultatum suarum modus ferat, donec absumto omni patrimonio redigantur ad mendicitatem, quae vel vitam ac potissimum senectutem ipsa morte graviorem efficiat, vel eos cogat patria cedere, ne a creditoribus saepe elusis comprehendantur. v. 1—55. *Quibus praemissis fercula a se parata, una cum supellectile ac ministris, recenset. Cibos dicit esse inemtos et in villa Tiburtina natos, hoedulum, gallinam, ova, asparagos, uvas, pira et mala, quae olim luxuriosa fuerit coena Senatorum clarissimorumque Romanae gentis nominum, Curii, Fabiorum, Catonis, Scaurorum, Fabriciorum aliorumque;* (56—92.) *supellectilem non magnificam, testudineam, argenteam, auream, citream vel eburneam, sed simplicem, aeream, ligneam, fictilem, osseam, mensas nuceas et domi natas;* (94—135.) *servos,*

365. *nomen* 16. quidam codd. Paris. et alii apud Lactant. Inst. III, 29. (ubi poetae nostri v. 365. et 366. laudantur) non inprob. Plathnero, qui comparavit verba Ciceronis: *Ignoratio rerum et causarum Fortunae nomen induxit.* — *Nullum numen abest* (h. e. omnes dii favent et adsunt iis, qui non temere, sed consilio et prudentia res gerunt) 13. 15. 16. 18–22. 24–27. 45–49. 54–59. 61. 62. 63. 65–69. 71. 72. 73. 77. et quatuor MSS. Paris. Sed nostra lectio h. l. aptior est. — *nos te* 1. 8. 11. 12. 70. 75. 76. *sed te* 10. 14–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. *tecum* 13. electo v. 366. In repetitione pronom. *nos* maior vis inest. Ceterum eadem lectionis varietas reperitur inf. v. 316., ubi haec verba repetuntur, et apud Lactant. l. l.

non perite opsonia scindentes, nec peregrinos et care emtos, vel bene comtos, ornatos et doctos, sed rudes et Italos, pastoris et bubulci filios, indutos crasso eodemque vestitu, nec nisi nunc propter convivia pexos, at ingenui vultus ac pudoris, castos et libidinis ignaros, qui viles calices et vina patria porrecturi sint. 136—161. *Praeterea non lascivas saltationes et cantilenas Gaditanarum puellarum, sed honestiora Persico promittit acroamata, recitationes carminum Homeri et altisoni Maronis.* 162—180. *Denique ab amico petit, ut omnibus dimissis curis hilari animo et, dum omnis Roma ad ludos Megalesiacos pectandos in Circum effusa sit, iam sexta hora veniat: quod sine pudore fieri posse monet, quum nonnumquam fas sit genio indulgere, et rariori usu voluptates commendentur.* 181—208.

Satira pulcerrima, qua frugalitas praedicatur et damnatur luxus, maxime eorum, qui, immemores aurei praecepti γνῶθι σεαυτόν, facultatum suarum modum transeunt. Sabinus suspicabatur, Iuvenalem in Epicuri sectam invehi; Calderinus contra, ab eo otium et frugalitatem laudari ex sententia huius philosophi, qui veram vitam in mentis tranquillitate virtutisque posuerit exercitio eique frugalitatem quam maxime convenire existimaverit.

Atticus eximie si coenat, lautus habetur;
Si Rutilus, demens. Quid enim maiore cachinno
Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? Omnis
Convictus, thermae, stationes, omne theatrum

Sat. XI.

2. *Rutulus* 1 25. 27. 58. 64. 66. 67. non improb. Schurzfl.

3. *Accipitur* 21. — *Apitius* 18. 21. 22 25. 48. 58.

4. *Convinctus* 11. ut alibi *thensaurus, formonsus,* et inf. v. 28. *fingendum. Conventus* 15. 16. et alii codd. quos laudant Pontan. Analect. II, 11. et Barth. Advers. XLII, 16. *Conventus, turmae, stationes, omne tribunal* in MS. aliquo se legisse dicit Lips. Epist. Quaest. II, 9.

De Rutilo. Nam dum valida ac iuvenilia membra
Sufficiunt galeae dumque ardent sanguine, fertur,
Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
Scripturus leges et regia verba lanistae.
Multos porro vides, quos saepe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet exspectare macelli
Et quibus in solo vivendi causa palato est.
Egregius coenat meliusque miserrimus horum
Et cito casurus iam perlucente ruina.
Interea gustus elementa per omnia quaerunt,
Numquam animo pretiis obstantibus. Interius si
Attendas, magis illa iuvant, quae pluris emuntur.
Ergo haud difficile est, perituram arcessere summam
Lancibus oppositis vel matris imagine fracta,

5. 6. Ita hunc locum recte, opinor, emendarunt Rutgers. var. lect. II, 17. Barth. Advers. XLII, 16. Rigaltius et Farnab. Vulgo legitur: *nam dum valida* (Rutili) *ac iuvenilia membra Sufficiunt galeae dumque ardens sanguine fertur, Non cogente* cet., vel *dumque ardens* (scil. Rutilus est) *sanguine, fertur, Non* cet. Sed illa et lectio et distinctio incepta mihi videtur, haec vero scabra; et fruatur iudicio suo Hein. qui contendit, in hac nihil esse, quod iure culpari possit et vel optimum inde effici sensum. *valida* cet. vel mox v. 8. *Scripturit is* coni. Lindenbr. — *et* 18. — *iuvenalia* 1- a m. pr. 64. Vox rarior, qua etiam utitur Virg. Aen. II, 518. V, 175. VIII, 165. ad quae loca v. Interpp.

6. *dum fertur sanguine et ardens* 15.

7. *Nec cogente* 16. — *non prohibente* 16. 23. — Pro *tribuno* suspicari possis *tyranno*, quo sensu poeta sup. VIII, 195. dixit *nullo cogente Nerone*. Sed *tribunus* h. l. est forsan ipse Imperator; (ut et II, 165.) nam tribunicia potestas, Augusto ceterisque Imperatoribus delata, summi imperii vim significationemque habebat, unde et anni eius, tamquam anni imperii, in numis aliisque monimentis publicis numerantur. v. Lips. et Ernesti ad Tac. Ann. I, 2. III, 56. Schwarzii Diss. de Augustorum tribun. potest. et Dodwelli Prael. Cambd. XIX, 7. Alios quidem tribunos, sed sine vi, creari patiebantur Caesares.

17. *accersere* 22. 24. 60. 64. De qua scriptura v. Schelleri praec. stili bene latin. T. I. p. 38.

18. *Lancibus optatis* 7. — *ut* pro *vel* 12. — *Martis* 24. —

Et quadringentis numis condire gulosum
Fictile: sic veniunt ad miscellanea ludi.
Refert ergo, quis haec eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
Sumit et a censu famam trahit. Illum ego iure
Despiciam, qui scit, quanto sublimior Atlas
Omnibus in Libya sit montibus; hic tamen idem
Ignoret, quantum ferrata distet ab arca
Sacculus. E coelo descendit *Γνῶθι σεαυτὸν*,
Figendum et memori tractandum pectore, sive
Coniugium quaeras, vel sacri in parte Senatus
Esse velis: nec enim loricam poscit Achillis
Thersites, in qua se transducebat Ulixes.
Ancipitem seu tu magno discrimine causam

imagine picta forte 1. Vetus scholion est: *si in auro picta est, aut in argento.* — *imagine cara* malebat Schrader.

20. *si veniunt* coni. Schrader.

22. *Venditio* 48. 58. Cf. ad VII, 199.

23. *nomen* pro *famam* 15. 24. — *recte* pro *iure* 15.

24. *quantum* 11. 25. 27. 46. 47. 49. 50. 54–58. prob. Schurzfl. quum mox idem voc. sequatur.

26. *Ignorat* 15. 16. *Si* excidisse ante *Ignoret* seu *Ignorat*, suspicatur Manso. — *distat* 14. 15. 16. 24.

27. Graeca absunt ab 25. 27. 45. *σαυτὸν* 11.

28. *Figendum est* 46. *Fingendum* 13. 19. 20. 25. 56. 57. 59. Cf. sup. ad v. 4. *et* abest ab 47. 54. 58.

29. *sacra* 25. 46. 48. 49. 55–57. 59. 60.

30. *non enim* 25. 56. 57. 59. *neque enim* 27. Verba *nec enim loricam — Ancipitem* parenthesi inclusit Ach. Eadem deleri iubet Hein. Neutra ratione quidquam proficitur, et legendum videtur *poscat*. v. Comm.

31. *traducebat* 13. 17–27. 45–50. 55–65. 69–69. 71–74. ut al. *traiicere, travehere, tramittere, tradere*, de quo Donat. ad Terent. Phorm. pr. „*Transdere* veteres sonantius, (et accuratius) quod nos lenius dicimus *tradere*.“ Cf. Drakenb. et nos ad Sil. IV, 487. — *Ulixes* recepi ex 17–20. 23. 24. 58. *Ulyxes* 14. 27. 46–48. *Ulisses* 25. Vulgo *Ulysses*. Cf. sup. ad IX, 65.

32. *ceu* 46. 47. 49. 58. 66. 67. — Vulgo post *Ancipitem* colon vel punctum ponunt, ut sensus sit: *in qua*, in cuius petitione, *Ulixes se traducebat*, se praebebat *ancipitem*, incertum, metuentem, ne non obtineret; (ita Ach.) vel

Protegere affectas; te consule, dic tibi, qui sis,
Orator vehemens, an Curtius et Matho buccae.
Noscenda est mensura sui spectandaque rebus
In summis minimisque, etiam quum piscis emetur,
Ne nullum cupias, quum sit tibi gobio tantum
In loculis. Quis enim te, deficiente crumena
Et crescente gula, manet exitus, aere paterno
Ac rebus mersis in ventrem, feneris atque

in qua, qua indutus, fecit dubium intuentibus, num Achilles esset isque revixisset; vel denique se praebuit modeste ambigentem, an arma Achillis etiam peteret iisque dignus ac par esset. Sed quis eo sensu dixit *se traducere?* aut *in qua* pro: in cuius petitione?

33. *tunc consule* 21. — *qui sis* revocavi ex 11. 14. 15. 17. 19. 20. 27. 50. 58. 64. Vulgo legitur *quis sis*. v. ad XV, 119. *quid sis* vetustus codex Heinsii, qui id probavit illustravitque exemplis in comm. ad Ovid. Ep. Her. XII, 31. Sed *esse aliquid* alio sensu dicitur, qui ab h. l. alienus est. v. sup. ad I, 74.

34. *Publius* pro *Curtius* 16. — *an Matho* 11. 14–27. 45–50. 55–63. 65–69. 71–74. *Meta* 19. — Vulgo post *Matho* punctum ponunt iunguntque *Buccae Noscenda est mensura tuae*, ut sit sensus: explores et noris facundiae modum vimque eloquentiae; vel ut proverbii loco dictum sit: scias, quousque possis et liceat buccam inflare vel diducere fauces. Bahrdt vertit: *Man mufs, wie weit das Maul sich sperren läfst, verstehn.* Sed nostra distinctio haud dubie anteferenda. v. Comm.

35. *mensura tui* 13. *buccae Noscenda est mensura tuae* 10. 11. 20. 24. 25. 45. 56. 60. 62. 63. 64–69. 71–74. *Buccae Noscenda est mensura suae* 14–19. 21. 23. 27. 46. 48. 49. 50. *tuae* et *suae* etiam plerique codd. Paris., sed *sua* Put. et *sui* XIV alii et quidem optimi, Alex., Mazarin. I. Thuan. I. Colbert. II. Fauchet., Senat. et Pith. *Noscenda est mensura rei* forte vet. Schol. cuius glossa est: „Consideranda in omnibus rebus est mensura uniuscuiusque rei, et si ad hanc sufficit, sic eam debes adsumere.“

37. *Non* 16. *Nec* 10. 14. 15. 17–20. 22. 23. 27. 45–49. 54–65. 68. 69. 71. 73. 74. — *multum* 73. — *cupias mullum* 10. 11. 13. 15. 47. 54. 58. *cupias nullum* 64. *capias* 24.

40. *versis* 45. 65. — *foeneris* 18. Ego *feneris* scripsi pro vulg. *foenoris*, ab ant. verb. *feo*, h. e. gigno, creo, procreo, facio, unde *fenus, fetus, fecundus, femina.* Conf. Cellar. orthogr. lat. T. I. p. 234. ed. Harles. In media

Argenti gravis et pecorum agrorumque capacem?
Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.
Non praematuri cineres, nec funus acerbum
Luxuriae; sed morte magis metuenda senectus.
Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romae
Et coram dominis consumitur: inde ubi paulum,
Nescio quid, superest et pallet feneris auctor,
Qui vertere solum, Baias et ad ostrea currunt.
Cedere namque foro iam non est deterius, quam
Esquilias a ferventi migrare Subura.
Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
Moestitia est, caruisse anno Circensibus uno.
Sanguinis in facie non haeret gutta: morantur
Pauci ridiculum effugientem ex Urbe pudorem.
Experiere hodie, numquid pulcerrima dictu,
Persice, non praestem vita vel moribus et re;

vero voce *e* pro *o* substituendum esse, intelligitur ex verbis deriv. *fenebris*, *feneratio*, *fenerator*, *fenerare*, *feneratrix*, *feneratorius* Similiter *pigneribus* pro *pignoribus* posui sup. IX, 141. ubi v. Var. Lect.

44. *non funus* 19. 21. 45.

49. *Cum vertere* 28. — *ad ostia* vel *Ostia currunt* (scil. inde navigaturi; vel quia oppidum olim amoenissimum fuit) 14. 15. 16. 60. 65. 67. 74. 77. *ad Hostia c.* 19. 23. 24. 25. 27. 45–50. 55. 56. 58. 59. 61–63. 67. 68. 71. 72. 73. et multi codd. Paris. Cf. Comm. ad VIII, 171.

50. *est* non legitur in 25. 27. 46–49. 54–60. 66. 68. 69. 71. 72. 73. *tibi* pro *est* 62. 65. 67. 74. *ibi* (h. e. Romae) coni. Lubin.

51. *Exquilias* 19. 23. 24. 60. 65. 72. *Aesquilias* 17. 27. 48. 61–64. 68. 71. 73. Cf. sup. ad III, 71. — *Suburra* 18. 19. 27. 46–49. 58. 61–69. 71. 72. 73. v. sup. ad III, 5.

52. *patria* 17. 20.

53. *Circensibus: una — gutta* 47. 48. 64.

55. *fugientem* 14. 16. 18. 22. 24. *et fugientem* 10. 15. 19. 21. 25. 27. 48. 50. 54–67. 71.

56. *pulc. visu* 46. 47. 48.

57. *Perfice* 25. 46. 47. 48. 57. 58. Ita sexcenties librarii corruperunt nomina propria. — *in vita* 11. — *nec moribus* 10. 11. 14–18. 20. 22. 23. 24. 27. 45–50. 54. 55. 61–64. 68. 71–74. — *aut re* 22. *ut re* 16. *Experiere hodie, numquid pulcerrima dicta, Persice, non praestem, invitate,*

Sed laudem siliquas occultus ganeo; pultes
Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.
Nam quum sis conviva mihi promissus, habebis
Evandrum, venies Tirynthius aut minor illo
Hospes et ipse tamen contingens sanguine coelum;
Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Haedulus et toto grege mollior, inscius herbae
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
Qui plus lactis habet, quam sanguinis; et montani
Asparagi, posito quos legit villica fuso.
Grandia praeterea tortoque calentia foeno
Ova adsunt ipsis cum matribus et servatae
Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvae:
Signinum Syriumque pyrum, de corbibus Isdem

et moribus et re coni. Schurzfl. putans, versum duriorem librariis displicuisse, ideoque ab iis varie esse mutatum. Sed talem versum placuisse poetae, quis sibi persuadeat?

59. *pueris in aure* 24. — *in aure* 2–5. 10–27. 45. 50. 53. 57. 59. 60. 64. 65. 70. 74–77. *in aurem* 1. 81. Vetus scholion ita legendum videtur: „*Coram aliis*, i. e. ante alios, ut frugi videar, *pultes* aut legumina iubeo parentur tibi; *in aurem puero* alia *dico* tibi parari. *Siliquas*, i. e. parcitatem: nam proprie *siliqua* est, qua legumina continentur.“ *in ore* 46–49. 54. 55. 58. 61. 62. 63. 66–69. 71. 72. 73. *in arce* ed. Farnab. et al.

62. *contingit* 10. 11. 14. 16. 21. *continges* 45.

64. Pro *ornata* Schrader coni. *portata*, Iacobs *corrasa*, h. e. studiose conquisita, Manso coll. Virg. Aen. I, 195. et VIII, 180. *onerata*, i. e. dapes, non operose conquisitae et in macellis *accumulatae*, sed inemtae et domi natae.

66. *Haedulus*, non *hoedulus*, 27. ut in optimis codd. Virgilii, Ovidii, Prop. et al. Cf. Varr. L. L. IV, 19. — *ex* aut potius *e toto grege mollior* melius videbatur H. Valesio. *et loto grege mollior* coni. Heins. ad Ovid. Fast. IV, 58. quia per frequentem lavationem lana reddatur mollis. Sed mollities ac teneritas carnis, non lanae, h. l. designatur.

67. *humilis virgas ausus* 15.

68. *at* pro *et* 16.

69. *leget* 14.

71. *servata* 73.

Aemula Picenis et odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
Auctumnum et crudi posuere pericula suci.
Haec olim nostri iam luxuriosa Senatus
Coena fuit. Curius, parvo quae legerat horto,
Ipse focis brevibus ponebat oluscula, quae nunc
Squalidus in magna fastidit compede fossor,
Qui meminit, calidae sapiat quid vulva popinae.
Sicci terga suis, rara pendentia crate,
Moris erat quondam festis servare diebus
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente nova, si quam dabat hostia, carne.
Cognatorum aliquis, titulo ter Consulis atque
Castrorum imperiis et Dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturius ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Quum tremerent autem Fabios durumque Catonem
Et Scauros et Fabricios, postremo severos
Censoris mores etiam collega timeret;
Nemo inter curas et seria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,

75. *Non* 14. 17. 24. — *pulvere* pro *frigore* 20.

76. *suci* pro *succi* substitui ex 17. 18. 23. 24. 45. v. sup. ad V, 24. *sicci* 22.

81. *Ac* 60. *At* 25. 56. 57. 59. *Tunc maiorum aliquis* audacter emend. Schrader.

85. *novam* 24. — *daret* 11. 14. 16. 17. 20. 24. — *carnem* 19 a m. pr. 20. 21. 22. 45. 49.

89. *Ereptum* 21 a m. pr. 56. 60.

90. *alii* pro *autem* 15. *ante* pro *autem* 25. 46. 47. 48. 58.

91. *rigidique* pro *postremo* 7. 10. 14–27. 45–50. 54–69. 71. 72. 73. et omnes codd. Paris. *Rigidus* passim dicitur severus, et ipse Censor Ovid. Art. II, 664. Sed h. l. langueret, quia cum synon. *severos* iungeretur, cuius voc. interpretam. redolet.

94. *Oceani* omnes codd. Paris. tribus exceptis recentt. qui *Oceano* habent; quod mireris: nam *in oceano fluctu* 9. 16. 23. 25. 27. 41. 43. 46–49. 55–60. 65. ut inf. v. 113. *litore ab oceano* in 7. 14. 16. 17. 19. 20. 22. 25. 41. 43. 45. 49. 55–57. 59. 60. 83. probb. Grangaeo, Plathnero, Lips. Epist. Quaest. IV, 25. et Heins. ad Claudian. de nupt. Hon. et Mar. v. 88. Non ignoro quidem,

Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum:
Sed nudo latere et parvis frons aerea lectis
Vile coronati caput ostendebat aselli,
Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus atque supellex.

substantiva saepe pro adiectivis poni, sed non nisi ea, quae proprie sunt adiectiva, si perpauca exceperis exempla, quae vitiosam sapiunt lectionem. v. Heins. l. l. et ad Ovid. Her. II, 74. III, 100. IV, 12. IX, 86. XIV, 19. inpr. XV, 83. ad Ovid. Met. III, 729. ad Claud. b. Gild. v. 407. ei. laud. Stilic. I, 121. ad Petron. c. 35. Drakenb. et nos ad Sil. I, 173. II, 45. III, 587. *Oceanus* autem nusquam adiective dicitur. Dubia certe sunt exempla, quae laudantur, Tac. Hist. IV, 12. Caes. B. G. III, 7. et Ampel. 1. quibus locis *mare oceanus* et in quarto casu *mare oceanum* dici videtur, ut *Rhenus amnis* cet. Cf. Ernesti ad Tac. l. l. Alia exempla, ex Avieno, Pithoei Catal., et Venant. Fortunat. Ep. III, 25. et Carm. VII, 2. ab Heinsio excitata ad Claudian. l. l. tum ex recentt. petita sunt scriptoribus, tum librariorum forsan socordiae, aut stupori debentur.

95. *et nobile* 10. 14. 16-24. 45.

97. *Vite* coni. Hennin. ob verba Hygini, in Comm. laudata. Sic poeta *vite coronati* facete dixit pro *vite alligati*. Sed epitheton *vile* etiam aptissimum est h. l. vid. Comm. Malim tamen reponere *coronatis ostendebat* scil. convivis, ut sup. V, 36. ubi v. Comm. *coronatae — asellae* emend. Scoppa Collect. I, 27. coll. Pallad. II, 35, 16. (*Omnia semina horti vel agri feruntur ab omnibus malis ac monstris tuta servari, si agrestis cucumeris tritis radicibus ante macerentur: item equae calvaria, sed non virginis, intra hortum ponenda est, vel etiam asinae: creduntur enim sua praesentia fecundare quae spectant*) et Colum. X, 341. *Hinc caput Arcadiae nudum cute fertur asellae* (nam ita legendum putabat pro *Arcadici — aselli*) *Tyrrhenus fixisse Tages in limite ruris.* Haec vero superstitio, ab Etruscis profecta, ab h. l. aliena est: nam amuletum illud in agris ponebatur, non in lectis conviviisque, et poeta noster id agit, ut doceat, quo diverso ornatu lecti priscis et suis temporibus fuerint instructi. Nugantur itaque interpretes tantum non omnes, qui suspicantur, priscos homines in ipsis coenasse agris, et, qui in lectis ibi discubuerint, spectasse sibique invicem ostendisse caput asellae vel aselli, in agrorum limitibus suspensum.

98. abest a 14.

99. Praestiterit: *Quales ergo cibi, talis* cet.

Tunc rudis et Graias mirari nescius artes,
Urbibus eversis, praedarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, caelataque cassis
Romuleae simulacra ferae mansuescere iussae
Imperii fato, geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo venientis et hasta
Pendentisque Dei perituro ostenderet hosti.

100. *Tum* 17. 20. 21. 22. 24.

101. *in* abest a 16.

105. *et geminos* 22. 61–69. 71–74. — *sub rume* (h. e. mamma lupae ingeniose coni. Barth. ableg. crit. II, 2. *Rumis* s. *ruma* et *rumen* antiquo voc. dicebatur mamma et hinc ficus *Ruminalis*, ad quam infantes expositos fuisse vulgo tradunt, (v. Varr. R. R. II, 1, 20. 11, 4. Festus v. *Ruminalis*, Plin. XV, 18. s. 20. et ibi Harduin.) et Iuvenalis ante oculos habuit Virg. Aen. VIII, 631. sqq. — *sub rupe Quirini* (ut *in colle Quirini*, h. e. Quirinali, ap. Horat. Epist. II, 2, 68.) suspicari possis. *Quirinos* certe *geminos* paulo durius et improprie dixit poeta, si verum est, *Quirinum* esse nomen propr. Romuli idque post *ἀποθέωσιν* demum ei datum. Sed *collis Quirinalis* longe abest a Tiberi, ad cuius alveum expositi Romulus Remusque, et vera notio atque origo nominis Quirini, quod etiam Romulo puero, Iano, Augusto et Antonio ab Ovid. Fast. III, 41. Macrob. I, 9. Virg. Ge. III, 27. et Prop. IV, 6, 21. tribuitur, ipsis Romanis parum cognita videtur fuisse ac perspecta.

106. *Hac* 22. *Et* 16. 21. — *venientis* 1. 11. 16. 70. 77. 76. 77. 81. 82. et tres codd. Paris. (in his Put.) scil. vel ad Iliam, ut cum ea concumberet, vel ad suos liberos, quos lupa alebat. Illam interpretandi rationem proposuit vet. Schol., hanc Grang. Utraque dura est atque contorta, at durior ellipsis praep. *cum: venientis* cum *clypeo et hasta*. H. Valesius legendum putabat *effigiem in clypeo venientis*. Nonnulli iungunt: *effigiem Dei* in *clypeo et hasta ostenderet*. Sed quomodo *cassis caelata* (nam hoc subiectum est, non *miles*) *effigiem Dei* in *clypeo et hasta ostendere* potest? Pro *venientis* legitur *fulgentis* in 10. 12. 14. 15. 17–27. 29–50. 51–69. 71–74. et XXXII MSS. Paris. unde illud restituit Ach. Sed haud dubie haec est emendatio, quae e margine in contextum irrepsit. Displicet etiam hoc verbum, quoniam mox sequitur. Poeta forsan scripsit *minitantis*.

107. *Prudentisque* 72. *Pendentesque* (de lupa) *deos*, Romulum Remumque, *ostenderet hosti* (scil. admoto scuto) emend. Lips. in Anal. ad Mil. Rom. Lib. III.

Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tusco farrata catino.
Omnia tunc, quibus invideas, si *lividulus* sis.
Templorum quoque maiestas praesentior et vox
Nocte fere media mediamque audita per Urbem,
Litore ab Oceani Gallis venientibus et DIs
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latiis curam praestare solebat
Fictilis et nullo violatus Iupiter auro.
Illa domi natas nostraque ex arbore mensas
Tempora viderunt; hos lignum stabat in usus,
Annosam si forte nucem deiecerat Eurus.
At nunc divitibus coenandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit: putere videntur
Unguenta atque rosae, latos nisi sustinet orbes

dial. 2. Fuere etiam, qui legendum putarent *Perdentisque Dei*, ut *perdens deus* h. l. *perituro hosti* opponeretur.

108. post v. 109. posuit Ach. quia eo loco legitur in 7. 14. 17. 20. et vetustiss. codd. Paris. at plane abest ab 11. 15. et III MSS. Paris. et languet post illa v. 100. seq.

109. abest ab 21. *farraca* 10. 12. 17–20. 25. 27. 46. 47. 49. 54. 61. *serraca* 10. *sarraca* 18. — Post *catino*, non post *tunc*, distinctionem posui, praeeunte vet. Schol.

110. *tum* 22. *nunc* 16.

113. *Litore et oceani* 46. 48. *Litore ab occiduo* rectius forsan 6. iudicio etiam Pulm. et Schurzfleisch. *Litore ab oceano* 65. et alii. v. sup. ad v. 94.

114. Vox *his* parum commoda est. *hos* reposuit Marshall, adiecta hac nota: „*hos*, i. e. Gallos adventantes et in Italiam irruentes: *moneo* enim duplicem regit accusativum.“ Praestiterit *hic*, Romae, ut sensus sit: vox deorum Romae praesentium, non oraculi peregrini, monuit nos.

116. *velatus* coniectura in marg. cod. Almelov.

118. *hos* 10–24. 27. 45–50. 54–69. 71–75. *in usus* 10. 11. 12. 16–24. 27. 48. 54–69. 71–74. Utrumque etiam exstat in omnibus fere MSS. Paris. et restitutum est a nobis pro: *hoc lignum stabat ad usus*, quod in aliis libris legitur. vid. Comm. *hoc lignum st. in usus* c. Put. *hos — ad usus* c. Alex.

119. *decerpserat* 11.

120. *Et* 21 a m. pr. 36. 47. 48. 58. *Sed* 21 a m. sec. — *tunc* 61.

122. Pro *latos* poeta forte scri-

Grande ebur et magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes
Et Mauri celeres et Mauro obscurior Indus,
Et quos deposuit Nabataeo belua saltu,
Iam nimios capitique graves. Hinc surgit orexis,
Hinc stomacho bilis: nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo superbum
Convivam caveo, qui me sibi comparat et res
Despicit exiguas. Adeo nulla uncia nobis
Est eboris nec tessellae nec calculus ex hac
Materia: quin ipsa manubria cultellorum
Ossea. Non tamen his ulla umquam opsonia fiunt
Rancidula, aut ideo peior gallina secatur.
Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus atque aper et pygargus
Et Scythicae volucres et phoenicopterus ingens
Et Gaetulus oryx, hebeti lautissima ferro
Caeditur et tota sonat ulmea coena Subura.
Nec frustum capreae subducere, nec latus Afrae

psit *citreos*, et illud epitheton margini adscriptum ex alio eius loco sup. I, 137. in textum irrepsit. Cf. loca Lucani et Martialis, in Comm. adscripta.

124. *nutrit* 29. — *quos mittunt Castra Syenes* suspicari possis. v. Comm.

126. *Nabataeo* pro *Nabathaeo* substitui ex 22. *Ναβαταῖοι* dicuntur Strab. XVI. p. 779. Plinio et aliis. — *belua*, non *bellua*, 17. 21. 22. 45. 49. v. ad IV, 121.

128. *bilis* revocavi ex 10–22. 25. 27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et XXXIV MSS. Paris. *vires* 23. 24. 70. 75. 76. 89. et cod. Put. Sed illa lectio difficilior est et doctior, haec emendationem sapit. *virus* coni. Lindenbr.

132. *neque tessellae* 16.

134. *cum tamen his nulla* 15. — *nec tamen* 16. *nulla obsonia unquam* 16. *unquam ulla* 10. 19. 23. 45. *ulla* abest ab 27. 46. 47. 58. — *fient* 19. *fiant* 13. — Ceterum *opsonia* (ὀψώνια) scripsi, non *obsonia*.

135. *et ideo* 13. *haud ideo* 15. 25. 27. 48. 54. 55. 57–68. 71–75. — *peius* 24. — *secetur* 14. 16.

141. *Suburra* 11. 18. 27. 47. 49. 61–69. 71. 72. 75. *Subura* in reliquis. v. ad III, 5.

142. *frustrum* 10. 11. 12. 19. 21–25. 27. 45. 49. 54. 57. 58. 61.

Novit avis noster tirunculus ac rudis omni
Tempore et exiguae furtis imbutus ofellae.
Plebeios calices et paucis assibus emtos
Porriget incultus puer atque a frigore tutus:
Non Phryx aut Lycius, non a mangone petitus
Quisquam erit et magno. Quum posces, posce Latine.

62. 63. 65–69. 71. 72. 73. 75. 76. 77. 82. et plurimi codd. Paris.

143. *et rudis* 11. 20. 77.

144. *furtis* 11. 17. 20. 22. 59. 70. 75. 76. 77. 82. et optimi codd. Paris. *frustris* 21. 24. 45. *frustis* 10. 11. 14. 15. 16. 18. 19. 25. 25. 27. 46–50. 54–58. 60–69. 71–74. et VII MSS. Paris. quod plerique intpp. probant, ut sensus h. l. sit: *tirunculus noster non novit frustum capreae subducere*, scite demere aut abscindere, *imbutus frustis ofellae*, solitus offulas tantum carnis in frusta concidere. Sed haec sententia languet; nam plura iam, quam opus fuerat, de arte scindendi dixerat poeta v. 136–141. Praeterea voc. *frustum* modo praecessit, neque necesse est *ofellas*, et quidem *exiguas*, in *frusta* concidi. Praestiterit certe verba, *exiguae frustis imbutus ofellae*, ita interpretari: solitus in domo et mensa mea non aves videre aut feras, scite scindendas, sed ofellas tantum carnis, quae, ut verba Martial. X, 48, 15. mea faciam, *non egeant ferro structoris*. Manso *fartis* scribendum esse dicit et ex ipsis verbis patere, quid sit *fartum ofellae exiguae*, scil. genus farciminis e reliquiis carnis variae et minutim concisae, quo *imbutus* h. e. a teneris adsuefactus, delicatioribus dapibus *incultus puer* (v. 146.) tam facile careret, ut frustum capreae et latus Afrae avis *subducere* ne in mentem quidem ipsi veniret. Enimvero, ut alia taceam, non facile cuiquam, nisi rusticum vitae genus naturamque humanam ignoranti, persuadebitur, bubulci pastorisque filios talibus fartis a teneris fuisse adsuefactos et iis ne Romae quidem, ubi deznenso vix fames servorum explebatur, in mentem venisse, delicatiores cibos, a se ministratos, gustare. Ex occasione furta nasci, vel proverbia docent, et quae ruri puero defuerat, quoties eam Romae oblatam fuisse dicemus? Cf. Comm. ex quo patebit, non sollicitandam esse vulgatam lectionem, in qua gravissimum vir doctus mendum sibi reperisse visus est.

146. *porrigit* 16. 21 a m. pr. 60. 65.

147. *non Lycius* 21. 22. — *aut a mangone p.* 18.

148. *Quisquam erit et magno* restitui ex 10. 11. 12. 14–20. 23. 25. 27. 45–50. 54–69. 71. 72. 73. et X codd. Paris. (Alex. Put. Mazarin. I. Thuan. I. Fauchet. et al.) *Quisquam erit in magno* 70. 75. 76. 77. 82. *non a man-*

Idem habitus cunctis, tonsi rectique capilli
Atque hodie tantum propter convivia pexi.
Pastoris duri hic est filius, ille bubulci.
Suspirat longo non visam tempore matrem
Et casulam et notos tristis desiderat haedos
Ingenui vultus puer ingenuique pudoris,
Quales esse decet, quos ardens purpura vestit;
Nec pugillares defert in balnea raucus
Testiculos, nec vellendas iam praebuit alas,
Crassa nec opposito pavidus tegit inguina gutto.

gone petitus Quisquis erit magno 2. 21. 22. 24. 74. et XXV MSS. Paris. et ita coni. Britan. ut sensus sit: quicumque puer erit, non erit acceptus et emtus a mangone divite et magnum servorum numerum habente. Malim reponere: *Quisquam erit et magnus* scil. statura, non pretio: nam proceri servi maioris quam parvi aestimabantur. v. ad III, 240. in Comm. — *poscis* 10. 12. 14–17. 19–27. 45–50. 54. 55. 57–69. 71. 72. 73.

149. *erectique* 12. 61. 62. 63. 67–69. 71–74. *tectique* 47. 48. 64. *rectique* in ceteris et 1.

151. *hic est* pro *est hic* recepi ex 10. 11. 14. 16. 17. 20. 22. Versus 152–161. vulgo ad *bubulci filium* referuntur: unde editores tantum non omnes colon posuere post *bubulci* et *haedos* v. 153. Henninius autem distinctionem post *bubulci* plane sustulit, et post *haedos* punctum substituit pro colo. Sed *bubulci filius* boves potius, non *haedos notos tristis desiderabit;* et oratio fiet tersior molliorque, si iunxeris: *Suspirat longo — ingenui vultus puer* cet. (alius ac tertius, qui *vina dabit* v. 159.) Ita quoque tres certe describentur pueri poetae, cui plures fuisse ex voc. *cunctis* v. 149. intelligitur.

153. *tristis notos* 21.

156. *pupillares — testiculos* vet. Schol. qui interpretatur: quales habent hi, qui patres non habent, scilicet tumentes in licentia pueritiae. Ita indubie legendum putabat C. Valesius, quia *pugil* primam syllabam corripiat, et exponebat pueriles, iuveniles. Sed hoc sensu vocem legere haud memini, et prima syll. voc. *pugil* anceps fuisse videtur. Produxit eam et Catull. XLII, 5. — *raucos* 16. *draucus* non male 58. 77. probb. Calder., Lubin. et Farnab. Sic ap. Martial. I, 97, 11 sqq. *Una lavamur; adspicit nihil sursum; Sed spectat oculis devorantibus draucos, Nec otiosis mentulas videt labris.*

157. *velandas* 45. *fellandas* coni. nonnulli.

158. *Cassa* 22. — *apposito* 10. *Crassa nec apposito pavidus te-*

Hic tibi vina dabit, diffusa in montibus illis,
A quibus ipse venit, quorum sub vertice lusit:
Namque una atque eadem est vini patria atque ministri.
Forsitan exspectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro plausuque probatae
Ad terram tremulo descendant clune puellae,
Irritamentum Veneris languentis et acres
Divitis urticae. Maior tamen ista voluptas
Alterius sexus: magis ille extenditur, et mox
Auribus atque oculis concepta urina movetur.
Non capit has nugas humilis domus. Audiat ille
Testarum crepitus cum verbis, nudum olido stans
Fornice mancipium quibus abstinet; ille fruatur
Vocibus obscoenis omnique libidinis arte,
Qui Lacedaemonium pytismate lubricat orbem:
Namque ibi Fortunae veniam damus. Alea turpis,
Turpe et adulterium mediocribus. Haec eadem illi
Omnia quum faciant, hilares nitidique vocantur.
Nostra dabunt alios hodie convivia ludos:
Conditor Iliados cantabitur atque Maronis
Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert, tales versus qua voce legantur?
Sed nunc dilatis averte negotia curis

net inguina gutto emend. Heins. ad Ovid. Ep. Her. VII, 100.

161. *una est atque eadem* 25. 27. 46–50. 54. 55. 56. 58. 61. 62. 66. *est* non exstat in 15. 57. 59. 60. 63. 64. 67. 68. 69. 71–74. 77. — *magistri* 22.

162. *exspectas* 17. et al. Sed *forsitan* cum subiunctivo iungi solet a Iuvenale (cf. I, 150. V, 156. VIII, 113. XIV, 54.) et aliis. v. Heins. ad Ovid. Ep. Her. IV, 55.

166. *et maior* 22. — *ipsa* 18. 27. 46–50. 54. 58. 64.

167. *incenditur* quidam, nescio qui, legunt, teste Prat.

168. *urina paratur* 27. 46. 47. 48. 54.

173. v. Excurs. ad h. l.

175. *tamen* pro *eadem* 16.

176. *faciunt* 16. 17. id certe melius esse, monet C. Vales.

179. *laudem* pro *palmam* 25. 46. 47. 48. 54. 56–60. 64. ex interpretam.

180. *versus tales* 45.

Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam cessare diem: non feneris ulla
Mentio, nec, prima si luce egressa, reverti
Nocte solet, tacito bilem tibi contrahat uxor,
Humida suspectis referens multicia rugis
Vexatasque comas et vultum auremque calentem.
Protenus ante meum, quidquid dolet, exue limen:
Pone domum et servos et quidquid frangitur illis
Aut perit: ingratos ante omnia pone sodales.

Interea Megalesiacae spectacula mappae
Idaeum solenne colunt, similisque triumpho
Praeda caballorum Praetor sedet ac, mihi pace
Immensae nimiaeque licet si dicere plebis,
Totam hodie Romam circus capit et fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
Nam si deficeret, moestam attonitamque videres
Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
Consulibus. Spectent iuvenes, quos clamor et audax
Sponsio, quos cultae decet adsedisse puellae;
Spectent hoc nuptae iuxta recubante marito,

183. *totum* 11. 15. 16. 17. 19–24. 45.

185. *multitia* 19. 59.

188. *excute limen* coni. Schrader.

189. *domum, servos* 56. 59. 60.

191. *palmae* pro *mappae* 27. 46. 47. 48. 58. 61. 62. 63. 65–69. 71. 72. 73. prob. Curione.

193. v. Excurs. ad h. l.

194. *nimiaeve* 23.

195. *auram* 59. 60. 66.

198. *in* abest ab 56. 57. 59. 60.

201. 202. Hi versus leguntur h. l. in 1. 2. 14. 17. 18. 19. 46. 49. 50–70. 74. 75. 76. 81. 82. et XX codd. Paris. sed post v. 159. in quibusdam libris, post v. 161. in 45. in III MSS. Paris. et cod. Iun. Haecmyndano, (sed ibi hoc modo: *Quod pudeat, narras aliquid praesentibus ipsis: Spectant hoc* cet.) post v. 172. in 16., et post v. 164. in 8. 35. 36. (v. Canteri Nov. Lect. III, 6.) et in edd. recentt. Farnab. et al. prob. Grang. Post v. 173. eos inserendos putabat Bahrdt. Prorsus autem absunt ab 10. 11. 12. 15. 16. 20–27. 47. 48. 51–69. 71. 72. 73. 77. et XII codd. Paris. recte forsan, iudice etiam Schurzfl. Ab interpolatore procusi videntur, et a librariis deinde ex margine va-

Quod pudeat narrasse aliquem praesentibus ipsis.
Nostra bibat vernum contracta cuticula solem
Effugiatque togam. Iam nunc in balnea, salva
Fronte, licet vadas, quamquam solida hora supersit
Ad sextam. Facere hoc non possis quinque diebus
Continuis, quia sunt talis quoque taedia vitae
Magna. Voluptates commendat rarior usus.

SATIRA XII.

ARGVMENTVM.

Iuvenalis scribit Corvino, se ob reditum Catulli, amici sui, ex periculosa navigatione vota Diis persoluturum esse. v. 1—16. *Tum describit saevissimam tempestatem, qua coorta arserint vela et amicus, ut praesentissimum effugeret periculum, pretiosam supellectilem in mare abiicere malumque amputare coactus si, donec tandem, tranquilla coeli serenitate ac sole cum spe vitae redeunte, lacera navis portum Ostiensem tenuerit.* 17—82. *Itaque poeta prae gaudio vix sui compos servos seque ipsum ad festam huius diei laetitiam et sacra Diis, tum maioribus tum domesticis, facienda excitat.* 83—92. *Ne vero quis suspicetur, haec ad hereditatem Catulli captandam spectare, monet, ei tres esse liberos et Novii aut Pacuvii aliorumque heredipetarum, his similium, mores ingeniumque ita ferre, ut patribus ne aegram quidem gallinam aut coturnicem impendant, at pro salute orborum divitumque, Gallitae et Paccii, si vel primum levemque febris sentiant aestum, non modo hecatomben Diis voveant, sed etiam elephantos, si haec animalia in Italiae coelo gignerentur, et servos vel adeo liberos suos, si liceret*

riis locis inserti. Si tamen ab ipsius poetae ingenio profecti sunt, huic loco magis conveniunt, quam aliis. v. Comm. — *Spectant* 17. 18. 19. *Spectant hic* coni. Withof.

202. *narrare* 17.

206. *haec* 45.

per leges, immolarent, quum iucundam, etsi incertam, alant spem, fore, ut, si aegri ex morbo convalescant, ipsi, testamentis mutatis, heredes ex asse scribantur. 93—127. *Hinc indignatione accensus Iuvenalis eiusmodi captatoribus vitam Nestoris et auri montes precatur, sed ea lege, ut nec ament quemquam nec amentur ab ullo.* 128—130.

In prima eaque maxima Satirae parte (v. 1—92.) Iuvenalis hanc exornat ideam: *Natali die mihi dulcior haec lux, qua vota Diis solvenda sunt*

Ob reditum trepidantis adhuc horrendaque passi
Nuper et incolumem sese mirantis amici.

Inde arripit occasionem heredipetas lepide perstringendi v. 93—130.

Nec suspecta tibi sint haec, Corvine: Catullus,
Pro cuius reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet heredes.

Satira plena est festivitatis et facetiarum: quo potissimum refero v. 11. 23. 33 seq. 39. 44. 45. 57 seq. 95—104. 111—127. Prior eius pars mollissimos dulcissimosque amicitiae intimae sensus affectusque spirat, (inpr. v. 1. 10 seq. et 83 seq.) et graves passim (v. 48 seq. 57 seq. et al.) immiscet sententias. Festi quoque dici descriptio v. 83 seq. animatur vita et actione, tamquam in scena peragantur omnia. Ipse denique transitus ad alteram carminis partem v. 93 seq. lepidissimus simul et inopinatissimus est. — Poetices studiosos, ut intelligant, quam varie idem argumentum tractari possit, non poenitebit, primam huius Satirae partem comparasse cum Horat. Od. I, 36. II, 7. III, 14. et Catull. carm. IX. alteram autem cum Luciani Dial. Mort. V—X. et inpr. cum Horat. Sat. 5. lib. II. in qua heredipetarum artes a Tiresia Ulyssi exponuntur et Horatius longe superat Iuvenalem urbanitate et facetiis in delectu tum dispositionis ac formae (quae in nostra quoque Satira admodum quidem venusta est et ingeniosa, sed minus tamen, quam dramatica et διαλογική, qua Flaccus est usus) tum personarum earumque gravissimarum, qui-

bus praeter omnem exspectationem lepida et iocularis tribuitur disputatio de re, quae ingenio earum aptissima quidem, sed a tempore, quo vixerunt, aliena est. — Ceterum et *Corvini* et *Catulli*, amicorum Iuvenalis, non alibi, quod sciam, mentio fit. De aliis *Catullis* v. sup. ad IV, 113. et VIII, 186. Martial. XII, 74. M. Antonin. lib. I. sect. 15. et Capitolini vita Marci c. 3.

Natali, Corvine, die mihi dulcior haec lux,
Qua festus promissa Deis animalia cespes
Exspectat. Niveam Reginae ducimus agnam:
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.
Sed procul extensum petulans quatit hostia funem,
Tarpeio servata Iovi, frontemque coruscat:
Quippe ferox vitulus, templis maturus et arae
Spargendusque mero, quem iam pudet ubera matris
Ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
Si res ampla domi similisque affectibus esset,
Pinguior Hispulla traheretur taurus et ipsa

Sat. XII.

1. *carior haec lux* 17. 19. 20. 24. et XX MSS. Paris. *clarior* (h. e. praestantior, vel memorabilior) 11. 21. 22. et quidam codd. Paris. prob. Schurzfl. Alterutra profecto lectio genuina videtur, et vulgata emendationem sapit. Ea tamen exstat in 1. in cod. Put. et aliis.

2. *festus* restitui ex 10. 11. 12. 15–22. 25. 26. 27. 45–50. 55–63. 65–69. 71–74. et plerisque codd. Paris. *festas* 14. 23. 24. 54. 64. 70. 75. 76. 77. 82. nescio quo sensu.

3. *ducimus* revocavi ex 1. 7. 9. 11. 12. 15. 19. 20. 22. 24. 45. 49. 55. et XXXI MSS. Paris. probb. Pith., Schurzfl. et Heins. ad Ovid. Met. XV, 114. *dicemus* 23. *caedimus* in reliquis libris. Sed *ducimus* est doctius, *caedimus* vulgare, quod haud dubie ex marg. in textum irrepsit. v. Comm.

4. *Maurae* 16.

6. *quae fronte coruscat* 20.

7. *maturus templis* 19. — *aris* 15. 21. 22.

11. *Hispula* 27. *Hisbulla* 17 a m. sec. 18. *Gispulla* 66. *his pulla* 11. 15. 16. 17. *Hispello* legendum docuisse Thaddaeum Donnolam de patria Propertii et Bern. Montfaucon., monet Schurzfleisch. — *ipse* 15. 46. 48. 49. 55.

Mole piger nec finitima nutritus in herba,
Laeta sed ostendens Clitumni pascua sanguis
Iret et a grandi cervix ferienda ministro
Ob reditum trepidantis adhuc horrendaque passi
Nuper et incolumem sese mirantis amici.
Nam praeter pelagi casus et fulguris ictum
Evasi densae coelum abscondere tenebrae
Nube una subitusque antennas impulit ignis,
Quum se quisque illo percussum crederet et mox
Attonitus nullum conferri posse putaret
Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
Talia, tam graviter, si quando poetica surgit
Tempestas. Genus ecce aliud discriminis: audi
Et miserere iterum, quamquam sint cetera sortis

14. *magno* pro *grandi* Serv. ad Virg. Aen. VIII. lapsu memoriae. — *magistro* 21. — Oratio autem h. l. scabra est atque impedita, et vix dubito, quin totus hic versus obelo sit transfigendus et v. 13. pro *sanguis* reponendum *sacri*, quae verba per compendium scripta non admodum differunt. Sic *flumen sacrum* et *sacras undas Clitumni* dixere Virg. et Claud. in Comm. laudati. Ita quoque aptissimum est verbum *ostendens*, scil. niveo pellis colore, quo non satis commode referri potest, si de *sanguine* agitur.

17. *ictus* 9. 21. *et fulminis ictus Evasit* 9. prob. Pith. Recte, opinor, si *et* pro *etiam* dictum acceperis et maiorem distinct. posueris post *Evasit*. Tum *ignis* v. 19. ad fulmen referri potest. Vulgata tamen lectione servata augentur pericula.

18. *coelum densae* 24.

20. *pertusum* 29.

23. *graviter, quando* 11. Schurzfleisch. nota est haec: „Puto legendum *quam quando*. In primigenio exemplari fuerit QUANDO. Maiores literae notabant, syllabam bis legendam; sed exscriptores, ut saepe in bonis auctoribus factum, rei non attendebant: ut tamen versui consulerent, *si quando* posuerunt. Non aliter Schol. legisse, clara eius verba docent: *id est, tales tempestates contingunt navigantibus, quales fingere solent poetae.*“ Nihil horum mihi certe persuasit vir doctus. — *Pontica surgit Tempestas* (h. e. saeva, qualis in Ponto Euxino esse solet) 45. et cod. MS. Ignat. Hannielis, teste ac prob. Lubino. Sed quanto venustior vulgata lectio! vid. Comm.

25. *sunt* 11.

Eiusdem: pars dira quidem, sed cognita multis
Et quam votiva testantur fana tabella
Plurima. Pictores quis nescit ab Iside pasci?
Accidit et nostro similis fortuna Catullo.
Quum plenus fluctu medius foret alveus et iam,
Alternum puppis latus evertentibus undis
Arboris incertae, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem; decidere iactu

27. *templa* pro *fana* 7. e glossa.

31. *emergentibus* 16. — Semper miratus sum, neminem interpretum haesisse in h. l., in quo duo genitivi, *puppis* et *arboris*, vel sine copula, cum voc. *latus* iunguntur, neque commoda exoritur sententia, sive navem h. l. et *puppim* et *arborem*, ut quidam putant, sive, ut alii, malum dici *arborem* censeas. Tandem legi hanc Schurzfl. notam: „Locus mihi non videtur sanus. *Puppis* exponunt de nave, *arboris* etiam: quis inde sensus? Meo iudicio in voce *incertae* latet mendum, et legerim: *Quum plenus fluctu medius foret alveus et iam Alternum puppis latus, evertentibus undis Arboris incurvum, nullam prudentia cani Rectoris quum ferret* (v. mox ad v. 33.) *opem: decidere* cet. Sic consentiunt Scholia: *Latus dabat navis et arbore coacta. Arboris incurvum* dixit malum iam curvatam, quam scil. undae evertunt, quum iam alveus aquis plenus est et latus puppis non minus. Cf. Pontani Analecta II, 11. de *alterno puppis latere*, et de toto h. l. Heins. de Sat. Horat. p. 107. Rigalt. ad Phaedr. f. 50. et Schotti Enodatt. I, 25." Sed bonae latinitatis scriptor malum curvatam non dicet *arboris incurvum*, et oratio praeterea scabra est, nisi ante voc. *nullam* copula *et* vel *ac* inseratur. Non magis probanda explicatio Ach. qui, commate post *undis* posito, verba seqq. ita exponit: *prudentia cani rectoris conferret nullam opem*, scil. periculo *arboris*, navis. Probabilior videtur coniectura Ill. Iacobsii, qui legit *undis Aequoris incerti* monetque, tales undas esse fluctus a diversis et inter se proeliantibus ventis commotos, (v. Claud. in Ruf. I, 90. et Sen. Med. 939.) et hinc etiam ventum, qui crebro mutetur, *incertum* dici, v. c. Prop. II, 7, 71. eodemque sensu *dubios fluctus*, *pontum*, *aequor*, *aestum* Liv. XXXVII, 16. Lucan. V, 569. 602. Claud. in Ruf. I, 72.

32. *incerti* 45. *incerto* 17–23. 25. 46. 47. 48. 55. 58. 59. 60. 65. et X codd. Paris. quod Ascensius exponit: mali arboris incertitudine, incerto hiatu.

33. *cum feret* 24. *cum ferret* 11. 17–20. 22. 45. et plurimi codd. Par.

Coepit cum ventis, imitatus castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno
Testiculi: adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite, quae mea sunt, dicebat, cuncta, Catullus,
Praecipitare volens etiam pulcerrima, vestem
Purpuream, teneris quoque Maecenatibus aptam,
Atque alias, quarum generosi graminis ipsum
Infecit natura pecus, sed et egregius fons
Viribus occultis et Baeticus adiuvat aer.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnae cratera capacem
Et dignum sitiente Pholo vel coniuge Fusci.
Adde et bascaudas et mille escaria, multum
Caelati, biberat quo callidus emtor Olynthi.

54. *Castora* legit Koenig de Sat. Rom. p. 81. putans designari hominem impudicum et morbo infami graviter laborantem. Sed vid. Comm.

55. *damna* 46. 47. 48. *damnum* 17.

56. *Testiculi* restitui ex 7. 9. 11. 12. 15. 17–21. 24–27. 45–49. 65. 57. 59. 60. 65. 81. omnibus MSS. Paris. Serv. ad Virg. Ge. I, 58. aliisque exemplis veterrimis, inspectis ab Nic. Heins. quem v. ad Claudian. Cons. Stil. II, 167. ubi permulta hiatus exempla ex Iuvenale aliisque poetis congessit. Cf. sup. ad I, 151. *Testiculo* 23. Vulgata lectio *Testiculorum* emendationem sapit eorum, qui talem hiatum Iuvenali familiarem esse non reputabant. Hinc etiam alii, teste Ascensio, legunt, *cupient evadere damna Testiculis*, et Mancinellus, *damno Testiculi*, *atque ideo* cet. in 59. 60. — *meditatum*.

59. *Mecoenatibus* 45. 46. 49. 50. *Moecenatibus* 47. v. sup. ad I, 66.

60. Malim *ipsa Infecit natura*.

61. *et* abest a 15. 23. 71. 73.

64. *Partemio* 21. 22. Forte legendum *Partheniae*. Samos ins. et urbs primum appellata Παρθενία: (v. Strabo X. p. 457. Plin. V, 37. ibique Harduin.) nota autem sunt *vasa Samia*. Cf. ad XVI, 6. in Comm.

66. *bascandas* 18. 19. 30. 49. 55. 57. 58. *bascaldas* 15. *bastaudas* 23. *bascaulas* 11. 21. *pascaudrias* 16. *Mascauda* 8. prob. Salmas. — *escalia* 4. 11. 12. 15–24. Nil interest. Sed *escaria* vulgaris scriptura. — *et multum* 22.

67. *biberet* 20. — *calidus* 45. *pallidus* 1. 75. al. *callidus* inge-

Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento praeferre caput rebusque salutem?
*Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
*Sed vitio caeci propter patrimonia vivunt.
Iactatur rerum utilium pars maxima: sed nec
Damna levant. Tunc, adversis urguentibus, illuc
Recidit, ut malum ferro submitteret, ac se

niosius forte quam verius; H. Vales. Praestat autem et auctoritatis et sensus causa.

48. *Ecquis nunc alius* emend. Iacobs, quia in his verbis et praec. nulla plane sit oppositio.

50. *faciant* 21. — *quaedam* 23. Pro *quidam* forte substituendum esse *quique* vel *quisque*, ne haec repugnent iis, quae poeta proxime v. 48. et 49. dixerit, aut totum potius versum una cum seq. propter scabram orationem monacho deberi, qui has lacinias margini adsuerit, dudum suspicatus sum. Postea vidi, idem Bentleio in mentem venisse, qui ad Horat. A. P. v. 337. haec notavit: „Vides hic in mediam narrationem sententiolas has intrudi, putide prorsus et perquam inscite. Quorsum enim hic *Quidam*? quum iam dixerat, ne unum quidem ulla mundi parte vitam patrimonio praeferre? Quale autem illud, *facere patrimonia?* quae scabies locutionis? Quam alienum et pannosum illud *Vitio caeci?* quod eo tantum adsuitur, ut versiculi cento sarciatur. Ergo obelo configendos hos versus 50. et 51. censeo; etiamsi vetus ibi Schol. pro genuinis agnoverit. Solebant olim sententiosa huiusmodi in margine allini, quae postea in contextum irrepserunt. Sic disticha Epimythia, quae singulis Avieni fabulis subiunguntur, omnia suppositicia sunt, et in Galeano, quo usus sum, codice nulla comparent." Refragatur Ach. cuius nota est: „Nihil in his verss. inconveniens est nec alienum, nihil quod glossam redoleat, quin immo sententiam omni parte veram illi versus mihi offerre videntur. Adde quod in omnibus codd. legantur, et id certe aliter evenisset, si, ut Bentleius temere affert in medium, ex glossa a monacho assuta nati fuissent."

51. *coeci vitio* 16. 20.

53. Praestiterit *sed nec Damna iuvant*, ne iactura quidem bonorum prodest, quidquam proficit. Dura certe est ellipsis, (v. Comm.) sine qua vulgaris lectio expediri haud potest. Mira tamen haec et vix digna, quae refutentur, Heineckio videntur et videbuntur omnibus, qui silices concoquere didicerunt. — *ingentibus* 45. *vergentibus* 57.

54. *Recidit* 1. 14. 70. 75–77. et XII MSS. Paris. *Accidit* 21 a m. pr. et duo codd. Paris. *De-*

Explicat angustum. Discriminis ultima, quando 55
Praesidia afferimus, navem factura minorem.
I nunc et ventis animam committe, dolato

eidit 10. 11. 12. 15–21 a m. scc. 22–27. 45–56. 54–69. 71–74. 81. et XXI MSS. Paris. solenni permutatione, prob. Grang. ut respondeat Gall. *il en vint là.* Sed *decidere*, vel proprie vel metaphorice, motum e loco superiori indicat: at *res illuc* vel *huc recidit* dicitur pro, res eo iam rediit, s. huc redacta est; (Gall. *il fut reduit à*) et haec sententia convenit h. l. non illa. Cf. Gronov. et Drakenb. ad Liv. XLIII, 6. Ernesti ad Tac. Ann. III, 59. et ad Suet. Claud. c. 9. Heins. ad Ovid. Ep. Her. XIV, 46. et ad Claudian. bell. Gild. v. 44. Refragatur Hein. cuius nota est: „*Decidit* Praesens est, quamquam sequitur Imperf. *submitteret*, (cf. Corte ad Sall. b. Cat. 44.) et hic congruit; nam *decidere* significat cadere ex altiore loco et peiorem sortem accipere, ut bene monuit Oudend. ad Suet. Claud. 9. ubi etiam apte laudavit Plin. Ep. IV, 11. *nunc eo decidit, ut exsul de senatore fieret.*" Sed hic locus non plane respondet nostro. Ceterum syllaba *re* anceps est in verbis compositis, quae a consona incipiunt, et brevis in *redeo*, *redoleo* aliisque, quae hiatus vitandi causa literam inserunt. v. Heins. ad Ovid. l. l. idem et Broekhus. ad Prop. IV, 8, 44. Drakenb. ad Sil. I, 309. Scaliger. ad Manil. I. p. 48. et ad Prop. II, 24. *illuc Res cadit* coni. H. Vales. — *succideret* pro *submitteret* 7. e glossa. — *hac re* pro *ac se* 21. *at se* 2-. 46 — 49.

55. *Explicat augustum* 21. 25. 57. *Explicet* emend. Lubinus hoc sensu: ut se artum, impeditum et in angustias redactum propter malum faciat expeditiorem, impedimentum mali removens. Ac sic certe dicendum erat *explicaret*, ut modo *submitteret*. Plathnerus legit: *submitteret. Hoc se Explicat angustum* cet. quod probant Iacobs et Heinecke. Ille tamen verba seq. sic interpungit: *Hoc se Explicat angustum discriminis, ultima quando* cet. ut haec omnia per gnomen et hoc sensu sint dicta: In eo apparet summum discriminis, quando quis sponte pericula auget, malum succidens et praecipitans, navemque adeo ea parte privans, sine qua alias ne navigari quidem posse videtur. Huic *angustum discriminis* non latinum videtur et praeferenda distinctio Marshalli, quam et nos nunc substituimus in locum vulgatae: *ac se Explicat angustum, discriminis ultima quando* (quoniam, quandoquidem) *Praesidia* cet.

56. *auferimus* 22.

57. Nota Iacobsii est: „Lubenter amplecterer *doloso* pro *dolato*, si codex offerret. *Τόλμα — νεῶν ἀρχηγὲ — οἷον ἐτε-*

Confisus ligno, digitis a morte remotus
Quatuor aut septem, si sit latissima taeda!
Mox cum reticulis et pane et ventre lagenae
Adspice sumendas in tempestate secures.
Sed postquam iacuit planum mare, tempora postquam
Prospera vectoris fatumque valentius Euro
Et pelago, postquam Parcae meliora benigna
Pensa manu ducunt hilares et staminis albi
Lanificae, modica nec multum fortior aura
Ventus adest: inopi miserabilis arte cucurrit
Vestibus extentis et, quod superaverat unum,
Velo prora suo. Iam deficientibus Austris,
Spes vitae cum sole redit: tum gratus Iulo,
Atque novercali sedes praelata Lavino,
Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
Scrofa dedit, laetis Phrygibus mirabile sumen

κτίγνω δόλιον ξύλον ap. Antiphil. Epigr. XXIV. in Brunck. Anal. T. II. p. 175. ubi quaedam notavimus T. II. P. II. p. 55. Vulgatam qui tueri velit, is *dolato* pro *tenui* accipiat. *Gracile lignum* dixit Stat. Sylv. III, 2, 78. Cf. Mitscherl. ad Hor. Od. I, 3, 10." Minus forte arridebit haec interpretatio, quam emendatio illa.

58. *et digitis* 12.

59. *aut septem* 8. 9–24. 27. 45–50. 54–61. 63. 64. 65. 70. 77. 81. 82. *ac septem* 25. 62. 66–69. 71–76. — *lautissima* 8. 9. 22.

61. *Accipe* 21. 64. probb. Britan., Lubino et Farnab. At v. Comm.

62. *mare planum* 22. *latum mare* 15.

63. *vectores* 16. 21. 22. et multi codd. Paris. *victoris* 23. 24. *victori* 45. *vectori* (Catullo) quidam codd. Paris. et ita forte leg. cum H. Vales.

64. *meliore* 15. — *benigne* 16. 19. 24.

66. *non multa* 74. *non multum* 45. *non multo* 25. 27. 46–50. 54–69. 71. 72. 73. At sic turbatur oratio: nam haec quoque verba ad *πρόταιιν* pertinent, et *ἀπόδοσις* est v. 67. *inopi miserabilis* cet.

68. *extensis* 10. 11. 12. 15–27. 45–50. 54–69. 71–74. ut *extensum* sup. v. 5.

69. *Velut prona* 22.

70. *tunc gratus* 18. 22.

73. *miserabile* 1. 9. 81. Male! Vetus Scholion est: „aut *mirabile*, quia triginta fetus habuit; aut *miserabile*, quod miseratum

Et numquam visis triginta clara mamillis.
Tandem intrat positas inclusa per aequora moles
Tyrrhenamque Pharon porrectaque brachia rursum,
Quae pelago occurrunt medio longeque relinquunt
Italiam. Non sic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit. Sed trunca puppe magister
Interiora petit Baianae pervia cymbae
Tuti stagna sinus. Gaudent ibi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautae.
Ite igitur, pueri, linguis animisque faventes
Sertaque delubris et farra imponite cultris,
Ac molles ornate focos glebamque virentem:

sit Phrygibus.“ — *numen* 29. quod arridere potest, si memineris, *numen* poetis proprie Dei voluntatem eiusque indicium, monitum et oraculum dici. v. Heyne ad Virg. Aen. I, 8. 155. 666. II, 123. III, 372. IV, 611. V, 56. VII, 119. VIII, 78. IX, 661. XI, 232. Ceterum verba *laetis Phrygibus mirabile sumen* parenthesi forte includenda, quoniam mox sequitur vox *clara*, quae ad *scrofam* referenda est.

74. *nusquam* 16.

76. *inclusaque brachia* 15. — *rursus* 10–12. 17–26. 45–50. 54–69. 71–74. *sursum* emend. Schrader.

77. *occurrunt* restitui ex 17–19 a m. sec. 20. 21. 23. 24. 27. 48. 54–68. 71–74. et quibusdam codd. Paris. ut sensus sit: quae alto mari in cornua quasi coeunt, ut ap. Homer. Od. V, 97. *δύο προβλῆτες ἀκταὶ ἀποβρῶγες, λιμένος ποτιπεπτηυῖαι*, h. e. *προσπεταννύουσαι ἑαυτὰς κατὰ τοῦ λιμένος*, quomodo haec verba interpretatur Heyne ad Virg. Aen. I, 160. 161. *pelago currunt* 1. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 19 a m. pr. 22. 25. 26. 45–47. 49. 50. 69. 70. 75. 76. 77. 82. et multi codd. Paris. quae verba vulgo exponunt: in altum procurrunt mare. (Schol. vet. *intrant mare et admittunt terram solidam.*) Sed ita *in* vel *per pelagus* dicendum erat.

78. *nec sic* 11.

80. Post *cymbae* et *sinus* punctum positum in 82. et aliis.

81. *Tunc stagnante sinu gaudent ubi* vel *ibi* 10. 11. 12. 15–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et XXXIII MSS. Paris. prob. Ach. Quae verba vulgo sic explicant: portu tranquillos habente fluctus, tempestate iam sedata, *tunc*, ubi in portum venere. *Tuti stagna sinus* 1. duo codd. Paris. et edd. rec. 84. Pro *delubris* C. Vales. coni. *polubris* seu *pollubris*, h. e. pelvibus, lebetibus. v. Fest. et Non. c. 5. n. 11.

Iam sequar et sacro, quod praestat, rite peracto,
Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
Accipiunt fragili simulacra nitentia cera.
Hic nostrum placabo Iovem Laribusque paternis
Thura dabo atque omnes violae iactabo colores.
Cuncta nitent: longos erexit ianua ramos
Et matutinis operatur festa lucernis.

Nec suspecta tibi sint haec, Corvine. Catullus,
Pro cuius reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet heredes. Libet exspectare, quis aegram
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam sterili. Verum haec nimia est impensa: coturnix
Nulla umquam pro patre cadet. Sentire calorem
Si coepit locuples Gallita et Paccius orbi,

86. *quod restat* 9 a m. sec. prob. H. Vales.

89. *Hac* 23.

91. *Cuncta micent* 10. *Uncta, nitens longos — operitur f. l.* coni. H. Vales.

92. *operatur* restitui ex 10. 11. 12. 15–27. 45–50. 54. 55. 57–69. 71. 72. 73. 75. 76. 81. et omnibus MSS. Paris. Id vulgo ita interpretantur: *festa* ianua *operatur* sacris, h. e. rem sacram facit, vel ianua mea *operatur festa*, celebrat festivitatem, *matutinis lucernis*, matutino die s. tempore. Bährdt vertit: *die Thüre feiert schon bei früher Lampen Licht.* Ego malim: *festa* ianua *operatur*, operam dat, *lucernis matutinis*, h. e. servi occupati sunt in lucernis ad ianuam suspendendis et matutino iam tempore accendendis. *Operari* est id. qd. operam dare, v. c. sacris, textis; Musis cet. v. Heyne ad Tibull. II, 1, 65. 3, 36. et ad Virg. Ge. I, 339. Bentl. et Iani ad Horat. Od. III, 14, 16. *operantur* 1. et 8. prob. Pithoeo, qui vellem adiecisset rationem et h. l. sententiam. Schol. vet. exponit, sacrificant. Equidem eodem sensu accipio: *operantur festa* (plur. pro sing.) *lucernis*, h. e. festo hoc die iam mane parantur lucernae. Praestiterit tamen *operitur*, h. e. tegitur, vestitur, (venuste de copia lucernarum, ut mox v. 100. *Legitime fixis vestitur tota tabellis Porticus*) quod ex emendat. Lips. Elect. I, 3. repositum in 70. 77. 82. probb. Prat., Lubino, Grang. et Schurzfl. Ita et legitur in MS. Scriver.

95. *Neu* coni. Schrader.

98. *cadat* 22. — *dolorem* 22. *colorem* 73. 77.

99. *Gallitta* 17. *Gallica* 46. 48. 49. — *Pactius* 25. 57. 58. 60.

Legitime fixis vestitur tota tabellis
Porticus: exsistunt, qui promittant hecatomben,
Quatenus hic non sunt nec venales elephanti,
Nec Latio, aut usquam nostro sub sidere talis
Belua concipitur; sed furva gente petita
Arboribus Rutulis et Turni pascitur agro,
Caesaris armentum, nulli servire paratum

64. *Patius* 21. *Poeticus* 22. *Pictius* 17. — *orbus* 16.

100. *fraxis* 22. — *libellis* 2. 3. 4. 7. 10. 11. 15. 17. 19–22. 24. 45. omnesque codd. Paris. quod magis satiricum videbatur Schurzfleisch. ut poeta dicat, non tabellas amplius, sed totos libros in porticibus templorum fixos delubraque quasi iis vestita esse. Hinc et vet. Schol. in cod. Schurzfl. *Ironia: tabulis longis.* Eamdem lect. revocavit Ach. adiecta hac nota: *libellis* scil. supplicibus, preces et vota continentibus, templorum parietibus et statuis deorum affixis, appensis.

101. *promittunt* 10. 11. 17–20. 25. 27. 45–50. 54–60. 64. 66. et plerique codd. Paris. Sed nostra lectio auribus gratior est, et vera latinitas postulat, ut formulam loquendi *sunt*, vel *exsistunt* et *inveniuntur*, *qui* coniunctivus excipiat. Cf. Ernesti ad Cic. Off. I, 2. n. 17. et c. 20. extr. c. 24. pr. Fin. I, 20. al.

102. *Quatinus* multae edd. etiam Hennin. Sed arguntur vett. Grammatici, qui contendunt, *quatenus* esse adverbium, quod *quo fine*, et *quatinus* coniunctionem, quae *quoniam* significet. Nullum esse discrimen, nisi in scriptura, ut in *protenus* et *protinus*, scripturamque per *e* antiquiorem esse, docent Iani ad Horat. Od. III, 24, 30. Cellar. orthogr. lat. T. II. p. 48. ed. Harles. et Casaub. ad Suet. Claud. 26. Ceterum legendum crediderim: *Quatenus hic non sunt res venales elephanti, Nec Latio. Haud usquam — concipitur; sed furva a gente petita* (nisi malis *petitum — armentum*) *Arboribus* cet. — *hi* pro *hic* 15. — *elephantes* 27. 46. 47. 48. 50. 54. 58. 61. 63. 65–68. 71. 73. *elephantis* 45. 49. 55.

103. *haut usquam* 11. *haud usquam* 47. 48. 49. 54. 59. 60. 64. 65. prob. Schurzfl. *aut numquam* 15. 16. — *nostro sub sidere* pro *sub nostro sidere* revocavi ex 10. 61. 62. 65. 66–69. 71. 72. 73.

104. *Belua*, non *Bellua*, 17. 18. 20. 45–50. 59. 60. 64. v. ad IV, 122. — *fulva* 11. — Punctum post *petita* ponendum monet Ach. Sed in nostra quoque distinct. voc. *petita* referendum ad praec. *belua*, et haec per apposit., ut vulgo dicunt, vocatur *Caesaris armentum.*

Privato: siquidem Tyrio parere solebant
Hannibali et nostris ducibus regique Molosso
Horum maiores ac dorso ferre cohortes,
Partem aliquam belli et euntem in proelia turrim.
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Histrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras
Et cadat ante lares Gallitae, victima sola
Tantis digna Deis et captatoribus horum.
Alter enim, si concedas mactare, vovebit
De grege servorum magna aut pulcerrima quaeque

107. *Tyrio siquidem* 22. — *servire* pro *parere* 11. 16. 21 a m. sec. 61. 62. 63. 66–69. 71–74. prob. Schurzfl. qui tamen mihi non persuasit, veteris elegantiae esse, idem verbum bis ponere. — *solebat* 16. 21. 22. 23.

109. *et dorso* 10. 16. 18. 19. 20. 22–27. 45–50. 54–69. 71–74. *et dorso ferre cohortis Partem aliquam bellis* (h. e. in proeliis vel in proelia) legendum arbitrabatur H. Vales.

110. *bellique* 9 a m. sec. et 23. haud dubie hiatus vitandi causa. At v. ad I, 151. — *turmam* pro *turrim* 10. 11. 15. 18. 19 a m. sec. 20 a m. sec. 22. 23. 25. 45–50. 54–69. 71–74. 77. *turbam* 2. 4. 7. 16. 17. 19 a m. pr. 20 a m. pr. 21. 24. 27. Utrumque etiam exhibent omnes codd. Paris. praeter Put.

111. *Phonium* 16. — *Histrum* restitui ex 10. 11. 12. 17. 18. 21. 45–50. 54. 55. 57. 58. 64. 66. 67. 71–74. quoniam et sup. II, 58. in omnibus fere libris legitur *Hister*, quod eiusdem viri nomen esse videtur. *Istrum* 19. 20. 23. 24. 25. 55. 59. 60. 65. 68. *Istram* 14. 15. 16. 22. 27. 61. 62. 63. 65. (Paris. 1512.) 69. 70. 75. 76. 77. 81. 82.

113. *Galittae* 17. 18. *Gallites* 22. *Gallillae* 66. *Gallicae* 45. 48. *Gallinae* 61. 62. 63. 67. — *victima sacra* 10. 15–27. 45–50. 54–69. 71–74. et XXX MSS. Paris. Non male: nam *sacra* poetis etiam dicuntur, quae vel magna vel admirabilia vel praeclara sunt: ut et ἱερὰ ac δῖα ap. Hom. Il. α, 141. 356. β, 535. δ, 416. λ, 194. ϱ, 464. et al. Cf. ad Sil. VII, 9. Hinc etiam *sacra* revocavit Ach. Sed maior vis inest τῷ *sola*, modo post *Gallitae* comma ponatur, non post *sola*, et sensus h. l. sit: quae *victima sola tantis deis digna* est. Hinc vulgarem distinctionem mutavi. *sola* exstat in 1. 8. 11–14. 70. 75–82. et V MSS. Paris. in quibus est Put. et Thuan. I.

116. *et* pro *aut* 10. 11. 12. 15–20. 22. 25. 27. 45–50. 54–63. 65–69. 71–74.

Corpora; vel pueris et frontibus ancillarum
Imponet vittas et, si qua est nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etsi
Non sperat tragicae furtiva piacula cervae.
Laudo meum civem, nec comparo testamento
Mille rates: nam si Libitinam evaserit aeger,
Delebit tabulas, inclusus carcere nassae,
Post meritum sane mirandum, atque omnia soli
Forsan Pacuvio breviter dabit. Ille superbus
Incedet victis rivalibus. Ergo vides, quam
Grande operae pretium faciat iugulata Mycenis.
Vivat Pacuvius, quaeso, vel Nestora totum:
Possideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exaequet; nec amet quemquam, nec ametur ab ullo!

117. *vel frontibus* 15. Vox *pueris* languet et importuna est, quia modo *servorum* mentio facta eademque sententia bis expressa est. Legendum puto: *nec pueris et frontibus ancillarum Imponet vittas; sed si qua est* cet. h. e. non modo servis, sed etiam filiae.

118. *imponat* 16.

121. *testamentis* 77.

123. *Nassae* 2. et *Nattae* 4. 11. in quibus omnibus scholion vetus legitur: *Nassa s. Natta physicus, qui infirmos domunculis suis inclusos curabat.* Sed vulgata lectio multo venustior est, et illud medici nomen Scholiastarum ingenio effictum. *Nattae* etiam exstat in IV MSS. Paris.

126. *Incedit* 15. 21. 22. — *vide* 27. 47. 48. 58. 66.

D. IVNII IVVENALIS AQVINATIS SATIRARVM LIBER QVINTVS.

SATIRA XIII.

ARGVMENTVM.

Calvinum, cum gemitu et luctu querentem de perfidia amici, qui depositum (decem sestertia) abnegaverat, consolaturus poeta, ipso statim principio, v. 1—12, *breviter recenset inculcatque solatia, quae deinde (v.* 13—249.) *uberius planiusque persequitur, docens, α) non tenuem Calvino censum, adeoque damnum, quod passus sit, mediocre esse et aequo ferendum animo; (v.* 7. 8. 13—16.) *β) tale flagitium non rarum esse inde ab Saturni aevo, neque viro iam sexagenario longoque rerum usu imbuto miraculo debere esse, his praesertim temporibus, quibus multo graviora quotidie committantur, et egregius sanctusve homo monstro portentoque similis sit; (v.* 16—74. *et* 120—173.) *hanc vero improbitatem summamque, qua nunc peieretur, audaciam minime miram videri propter perversas de Diis opiniones ineptamque theologiam, quae contemtum gignat divini numinis efficiatque, ut alii omnino negent Deos esse, qui res humanas curent, alii poenas iis solvere malint, quam periuriorum flagitiorumque fructu carere, alii denique spem impunitatis inde concipiant, quod lenta Deorum ira ipsique exorabiles sint et*

quod ille crucem pretium sceleris tulerit, hic diadema; (*v.* 75—119.) *γ) damna et iniurias suppliciis improborum vel ira ac vindicta non sarciri, et ultionem minuti atque infirmi animi, ideoque maxime feminarum, non virorum, minimeque philosophorum, voluptatem esse;* (*v.* 174—192.) *δ) improbos mala conscientia, quae poena sit omnium gravissima, cruciari et nocte die que suum gestare in pectore testem; hinc iis cibum inter dentes crescere, vina displicere vetera, somnos breves ac turbidos esse, minima tonitrua fulguraque pavorem incutere et quemcumque morbum ab infesto Numine immissum videri;* (*v.* 192—235.) *ε) malos homines, libidini indulgentes, sensim adsciscere consuetudinem peccandi et sic plerumque serius aut citius poenas dare.* (*v.* 236 – 249.)

Satira egregia et plena salis sententiarumque gravissimarum. Consolationis etiam momenta proponit exquisitissima et ad vulnus Calvini sanandum efficacissima. Eadem aptissima quoque est ingenio satirico. Neque enim poeta eidem indulget dolori, nec molli affectu insinuat se in tristem amici animum, sed acriter obiurgat eum, quod, quum vir idemque dives ac iam senex sit et perditis vivat temporibus, non viriliter levem ferat iacturam, sed muliebriter ingemiscat vel vindictae ardeat cupiditate, qua res amissae non reparentur, neque reputet videatque, aliis multo acerbiora, quam sibi, accidisse. Inde occasionem petit, corruptos seculi sui mores, a priscis valde diversos, ineptamque theologiam, tamquam praecipuam improbitatis causam, notandi. — Neque tamen dissimulo, quae severo iudici in hac Satira displicere possint et naevi sint corpori egregio inspersi. Primum enim gravissimarum vis sententiarum passim (v. 23 seq. 40 seq. 62 seq. 162 seq.) ostentatione artis et intempestiva doctrina ac frigida declamatione infringitur. Deinde ingrata est earumdem fere rerum sententiarumque repetitio v. 19 seq. et 120 seq., v. 23 seq. et 126 seq. Praeterea ordo rerum dicendarum nonnumquam perturbatur, e. g. v. 199 seq. ubi historia Glauci parum commode imagini malae conscientiae (v. 192—235.)

inseritur; v. 75 — 119. ubi descriptioni corruptelae morum scelerumque Romae vigentium (v. 16 — 173.) eorum origo et causae inculcantur, quae ei potius subiungendae erant; v. 120 — 173. quibus poeta non nova, quae promittit, solatia affert, sed telam potius, v. 23 — 74. textam et v. 75 — 119. abruptam, retexit. Denique dispositio carminis et oeconomia parum probanda videtur: nam initio (v. 1 — 12.) totum eius argumentum omniaque solatia in epitomen quasi redacta exhibentur et deinde copiosa exornantur oratione; quae ratio rhetorem magis decet, quam poetam satiricum. Eamdem tamen Iuvenalis etiam sequutus est in Sat. X. — De tempore, quo haec Satira videatur scripta esse, v. Comm. ad v. 16. 17. et 157.

Exemplo quodcumque malo committitur, ipsi
Displicet auctori. Prima est haec ultio, quod se
Iudice nemo nocens absolvitur, improba quamvis
Gratia fallaci Praetoris vicerit urna.
Quid sentire putas omnes, Calvine, recenti 5
De scelere et fidei violatae crimine? Sed nec

Sat. XIII.

1. *malum* cod. MS. Hammondi et inde ed. Lond. 1612. teste ac prob. Henninio, quo iudice haec lectio longe elegantior est et magis refert acumen Iuvenalis. Praestiterit ita certe *quodcumque mali*. Sed mea qualicumque sententia vulgaris lectio aptissima est et unice vera; illa autem ab h. l. aliena. *Malum committit exemplo*, qui illud non primus, sed post alios facit. *Exemplo* autem *malo* aliquid *committit* is, qui turpe perpetrat facinus, quod alios male docet et ad idem facinus incitat.

2. *actori* 13. 16. — *haec est* 15. 17.

4. *fallaci* 1. 8. 21. 70. 75. 76. 81. 82. *fallacis Praetoris* 10. 11. 12. 15. 16. 17. 19. 20. 23–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et omnes codd. Paris. probb. Lub. et Ach. *Praetoris fallacis* 13. — *urnam* 10. 12. 13. 15. 16. 17. 19–24. 27. 45–50. 54–57. 59–69. 71–74. 77. *fallacem — urnam* malebant quidam.

5. *Quid censere putas* 15. — *putas homines* 11. prob. Schurzfl. — *retenti* (h. e. depositi abnegati ac non redditi) coni. Rutgers. Var. Lect. II, 17.

Tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
Iacturae te mergat onus; nec rara videmus,
Quae pateris. Casus multis hic cognitus ac iam
Tritus et e medio Fortunae ductus acervo.
Ponamus nimios gemitus: flagrantior aequo
Non debet dolor esse viri, nec vulnere maior.
Tu quamvis levium minimam exiguamque malorum
Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
Visceribus, sacrum tibi quod non reddat amicus
Depositum. Stupet haec, qui iam post terga reliquit
Sexaginta annos, Fonteio Consule natus?
An nihil in melius tot rerum proficis usu?
Magna quidem, sacris quae dat praecepta libellis
Victrix Fortunae Sapientia. Ducimus autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitae,
Nec iactare iugum, vita didicere magistra.
Quae tam festa dies, ut cesset prodere furem,
Perfidiam, fraudes atque omni ex crimine lucrum
Quaesitum et partos gladio vel pyxide numos?
Rari quippe boni: numerus vix est totidem, quot

8. *videbis* 11. prob. Schurzfl.

9. *hic multis* 16. 25. 27. 45–47. 49. 54. 55. 57. 58. 60. 64. 65.

11. *nimios questus* 7.

13. *laborum* pro *malorum* 17. 20. 21. 29. quod doctius videri potest vel exquisitius. *laboris* 13.

15. *quod non tibi* 16.

16. *hic* 11. 16. 64. *hoc* 10.

18. *An* 1. 10. 12. 13. 14. 23. 24. 54. 64. 70. 75. 76. 77. 82. et IX codd. Paris. *Ac* 11. 19. *Ad* 22. *At* 15–18. 20. 21. 25. 27. 45–50. 55–63. 65–69. 71–74. Eadem varietas est in codd. Paris. — *proficis* restitui ex 10–13. 16–27. 45–47. 49. 54. 55. 57–69. 71. 72. 73. 77. et plerisque MSS. Paris. *proficit* 14. 15. 48. 50. 56. 70. 74. 75. 76. 81. 82. *Stupet haec — natus, Ac nihil — proficit usu!* malebat C. Vales. — *usus* 18 a m. pr.

19. *equidem* 17. 18. 20. 22.

20. *Dicimus* 13. 16. 17 a m. pr. 18. 19. 20 a m. sec. 24–27. 45–50. 54–63. 65. 66–69. 71–74. et dimidia pars codd. Paris. Parum interest.

23. *fures* 45.

24. *ex* abest a 16.

26. *numerus vix est totidem* (scil. hominum bonorum), *quot* (sunt) *Thebarum portae* 1. 13. 14. 18. 48. 70. 75. 76. et V MSS. Paris. ut *exercitui, cuius nume-*

Thebarum portae vel divitis ostia Nili.
Nona aetas agitur peioraque saecula ferri
Temporibus, quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen et a nullo posuit Natura metallo.
Nos hominum Divumque fidem clamore ciemus,
Quanto Faesidium laudat vocalis agentem
Sportula. Dic senior bulla dignissime, nescis,
Quas habeat Veneres aliena pecunia? nescis,
Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, quum
Exigis a quoquam, ne peieret et putet ullis
Esse aliquod numen templis araeque rubenti?
Quondam hoc indigenae vivebant more, prius quam
Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens; tunc, quum virguncula Iuno

rus duodecim millium fuit ap. Corn. Nep. Iphicr. 2. *numero vix sunt totidem* 10. 15–17. 19. 21–27. 45. 46. 47. 49. 50. 55–69. 71–74. 77. et XXIX codd. Paris. e quibus hanc lect. restituit Ach. quae emendationem redolet. *numero sunt vix* 20. *numero vix totidem* 11. *Numerus. vix sunt totidem* malebat Schurzfl. tamquam convenientius stylo poetae.

27. *hostia* 19. 20. 25. 45. 46. 47. 49. 57. 58. 64–67.

28. *Nova* 16. 22. *igitur* 22. Fuere qui coniicerent: *Nunc aetas agitur.* Praestiterit: *Nonne* vel, quod Hein. ingeniose coniecit, *Non aetas agitur — — metallo?* Nam *non* saepe dici pro *nonne,* monet ille coll. I, 51, 52. Terent. Andr. IV, 4, 13. V, 2, 11. Heusing. ad Cic. de off. III, 19. Cort. ad Sall. b. Iug. 31, et Heinsio ad Virg. Aen. IX, 145. Alia loca a Schellero in Lex. lat. laudata sunt et a me ad Liv. IV, 4, 2. Sic tamen languet dictio illa *aetas agitur et saecula,* maiorque affirmationi vis inest, ut v. 26. et 27., quam interrogationi.

30. *Quando* legit, certe in vers. german. expressit Bahrdt. Sed vulgata lectio longe aptior, et in ea maior vis est. — *Faesidium* 1. 10. 11. 12. 14. 15. 18. 22. 51. 55. 70. 75. 76. 82. *Fessidium* 20. 24. 25. 27. 47. 48. 50. 56–60. 71–74. 77. *Fesidium* 19. *Phesidium* 21. 23. 45. 46. *Phaesidium* 49. *Phoesidium* 17. *Sesilium* 16. — *laudet* 25. 56. 57. 59. 60.

34. abest a 16. et post v. 35. legitur in 19.

36. *illis* 22.

40. *Saturnus fugiens, et erat virguncula Iuno* 11. plane eleganter et recte, iudice Schurzfl. qui monet, lacunas olim in pri-

Et privatus adhuc Idaeis Iupiter antris.
Nulla super nubes convivia Coelicolarum,
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos et iam siccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparaea nigra taberna.
Prandebat sibi quisque Deus, nec turba Deorum
Talis, ut est hodie, contentaque sidera paucis
Numinibus miserum urguebant Atlanta minori
Pondere. Nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium aut Sicula torvus cum coniuge Pluton.
Nec rota, nec Furiae, nec saxum, aut vulturis atri
Poena; sed infernis hilares sine regibus umbrae.
Improbitas illo fuit admirabilis aevo.

migenio exemplari poetae fuisse, quas librarii, pro captu quisque suo, expleverint. Pro maioribus distinctionibus, v. 41. 45. 49. et 50. positis, substituendae forsan minores et verba *Prandebat — Pondere* v. 46–49. parenthesi includenda, ut sic omnia a vocc. *tunc quum* v. 40. pendeant. Hic certe est ordo sententiarum, (cf. v. 53.) neque tot et tam longae propositiones, quas poesis respuit, a luxuriante ingenio abhorrent.

41. *Et primaevus — Iupiter* coni. Britan. coll. verbis Claudiani: *Talis ab Idaeis primaevus Iupiter antris Possessi stetit arce poli.* Annotatio Hein. est haec: „Vocem *privatus* corruptam esse statuunt Burmannus primus et secundus ad Prop. III, 1, 27. quorum ille coniecit *Et vagiret adhuc*, hic autem *nutritus* vel *lactatus*, fortasse quia Iovem puerulum adhuc in Idaeis antris vix *privatum* dici potuisse putabant. Sed hanc vocem non nimis premendam esse puto; nil dicere voluit poeta, nisi Iovem nondum regnasse."

44. *et iam* pro *etiam* revocavi ex 23. 25. 45–50. 55–60. 62. 65–69. 71–77. Vetus scholion est: *etiam exsiccato faeculento, aut liquefacto.* Inde Schuraſl. haec notavit: „Schol. forte *saccato* legit. Glossae: *sacco, exprimo, decolo.* In utribus habebant olim vina. Decolatis igitur exinde faecibus brachia, tamquam oleo aliquo, unxisse Vulcanum ait poeta." Praestiterit *nec iam* vel potius *aut iam* ad cyathos erat, *libato nectare tendens* cet. v. Comm.

49. *necdum* 21.

50. *Pluto* 16. 17. 18. 22. 23. 24. 64. *Pluton*, *Πλούτων*, dicitur Virg. Aen. VII, 327. Claud. R. P. I, 276. al.

52. *legibus* 24.

Credebant hoc grande nefas et morte piandum,
Si iuvenis vetulo non adsurrexerat et si
Barbato cuicumque puer, licet ipse videret
Plura domi fraga et maiores glandis acervos.
Tam venerabile erat, praecedere quatuor annis,
Primaque par adeo sacrae lanugo senectae!
Nunc, si depositum non infitietur amicus,
Si reddat veterem cum tota aerugine follem,
Prodigiosa fides et Tuscis digna libellis,
Quaeque coronata lustrari debeat agna.
Egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
Hoc monstrum puero aut miranti sub aratro

54. *quod* pro *hoc* 13. 17. 19. 20. 21. 23. 24. 27. 45. 49. 54. 55. et XXXIII codd. Paris. Id recepit Ach. *quoque* pro *hoc* 22.

55. *adsurrexerit* 21. 22. 24.

56. *quicumque* 21 a m. pr. — *ille* 22.

57. *fraga* 1. 14. 18. 21 a m. pr. 23. 24. 48. 59. 70. 75. 76. 77. et quidam codd. Paris. in his Alex. *arva* 44 b. 83. 84. *farra* 10–13. 15. 16. 17. 19. 20. 21 a m. sec. 22. 25. 26. 27. 45. 46. 47. 49. 50. 54–58. 60–69. 71–74. et plerique codd. Paris. prob. Autumno, quia *fragorum acervus* custodiri non possit; (!) nec improb. Farnab. quod Iuvenalis respexisse videatur Ovid. Met. V, 131. Sed aurea aetate homines solis arborum fructibus atque herbis victitasse, iam alii monuere. — *maioris* 15. 17.

59. *pars* quidam, probb. Ascensio et Lubino, ut sensus sit: tam venerabilis erat lanugo, quae prima est pars vel initium senectae.

61. *veteres* — *folles* 21.

62. *tabellis* 10. 16. 20. 23–27. 45–48. 50. 56–59. 64–67. et XII MSS. Paris.

63. *coronanda* 19.

65. *Ut* 17. 21. 49. 55. et cod. quidam Pith. — *aut* restitui ex 11. 15. 23. *et* 10. 12. 16. 17. 19–22. 24–27. 45–50. 54–69. 71–74. *vel* 14. 18. 70. 75. 76. 77. 82. Haud dubie id substitutum ab iis, qui hiatum, Iuvenali familiarem, non concoquebant. v. sup. ad I, 151. — *miranti* revocavi ex 10–13. 16. 17. 19–27. 45–50. 54–69. 71–74. cod. quodam Pith. et omnibus fere MSS. Paris. Nam praeclare sic summum adumbratur monstrum, cuius novitatem ipsum aratrum mirari fingitur, et more poetarum sensus tribuitur rei inanimatae, *aut miranti sub aratro* 11. 23. *et miranti sub aratro* 16. 17. 19–22. 24. 45. 46. *et miranti iam sub aratro* 10. 12. 25. 27. 47–50. 54–69. 71–74. Sed *iam* insertum ob metum laborantis metri, qui

Piscibus inventis et fetae comparo mulae,
Sollicitus, tamquam lapides effuderit imber
Examenve apium longa consederit uva
Culmine delubri, tamquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris et lactis vortice torrens.
Intercepta decem quereris sestertia fraude
Sacrilega? Quid si bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? maiorem tertius illa
Summam, quam patulae vix ceperat angulus arcae?
Tam facile et pronum est, superos contemnere testes,
Si mortalis idem nemo sciat! Adspice, quanta

vanus est. *aut mirantis iam* 15. *pueroque miranti* 13. *puero admiranti* cod. quidam Pith. · *mirandis* 1. 14. 18. 70. 75. 76. 77. 81. 85. et nonnulli codd. Paris. probante Schurzfl. qui monet, *pisces mirandos* dici, ut inf. v. 70. *gurgites miros*, quod inter *θαυμάσια ἀκούσματα* referantur. Sed nostra lectio longe venustior est, haec emendationem sapit et quidem ineptam: non enim *pisces* sunt *mirandi*, sed mirandum est, quod *sub aratro inventi* sint. *vel liranti sub aratro* ingeniose emend. Gatak. ad Antonin. p. 253. et Dusaulx coll. Varr. R. R. I, 29. *tertio quum arant iacto semine, boves lirare dicuntur.*

66. *fetae* scripsi pro *foetae*. v. ad XI, 40.

68. *Examenve* pro *Examenque* legendum semper putavi, et nunc recepi ex 11.

69. *delubrum* 11. quod pro *delubrorum* positum suspicabatur Schurzfl.

70. *Gurgitibus niveis* vel *nigris* coni. Schrader, et *rubris* cel. Iacobs, qui haec adnotavit: „Vulgatam forte defendas ex Virg. Ge. I, 477. Iuvenalis tamen antitheses captandi consuetudo efficit, ut existimem, pro *miris* significantius olim vocabulum fuisse positum. Inter prodigia, quae Caesaris mortem portendebant, puteos fluviosque cruorem manantes laudant Virg. Ge. I, 485. Cic. de Div. II, 27. et Dio LXII, 1. p. 1002." His vero non opus esse coniecturis, quum *gurgites miri* sint inusitati, qui hominibus admirationem timoremque iniiciant, monet Hein. — *aut lactis* praestiterit. Ita quoque legendum censet Iacobs. — *vertice* 12. 21. 22. v. ad VI, 524.

73. *ille* 12. 15. 16. 17. 19–24. 27 a m. sec. 45. et omnes codd. Paris. e quibus illud restituit Ach. *illo* 25. 27 a m. pr. 47. 48. 56–60. 64. 65.

74. *Partem* 77. — *ceperit* 23.

75. *est* non exstat in 24.

76. *sciet* 16.

Voce neget? quae sit ficti constantia vultus?
Per Solis radios Tarpeiaque fulmina iurat
Et Martis frameam et Cirrhaei spicula vatis,
Per calames venatricis pharetramque Puellae,
Perque tuum, pater Aegaei Neptune, tridentem;
Addit et Herculeos arcus hastamque Minervae,
Quidquid habent telorum armamentaria coeli.
Si vero et pater est: Comedam, inquit, flebile nati
Sinciput elixi Pharioque madentis aceto.

Sunt, in Fortunae qui casibus omnia ponant
Et nullo credant mundum rectore moveri,
Natura volvente vices et lucis et anni;

81. *Aegei* al. etiam Hennin. Sed *Aegeus*, *Αἰγεύς*, Thesei pater, a quibusdam Pandionis II., ab aliis Scyrii, ab aliis Phemii, (v. Heyne ad Apollod. p. 871. sqq.) a nemine vero, quod sciam, Neptuni filius editur. Eum quidem in mare Aegaeum se praecipitasse eique dedisse nomen, fabulantur Diodor. IV, 62. 63. Pausan. I, 22, 5. et Hygin. f. 43. non vero, eum propterea filium Neptuni creditum esse, quod nonnulli suspicantur. Illud quoque mare non *Αἰγεῖον*, sed *Αἰγαῖον* dicitur. Fac tamen, *Neptunum* etiam *Aegei patrem* esse editum, haec appellatio Dei, cui a poetis multi tribuuntur filii, admodum h. l. ieiuna est, ne quid gravius dicam. Multo exquisitior vulgata lectio *Aegaei*, a nobis restituta, quae etiam in plerisque certe codd. mss. reperiretur, nisi hi diphthongos respuerent. v. Comm.

82. *Addidit* 16. 23.

84. *Si verum pater* 24. — *et* abest ab 15. 24. 25. 27. 46. 47. 49. 54–58. 60. 64. 65.

86. *Sunt, qui in Fortunae iam casibus* 10. 12. 17. 19–22. 24–27. 45–47. 49. 50. 54–69. 71–74. 77. et XXX MSS. Paris. prob. Ach. cuius nota est: „Hanc lectionem nostram fecimus, etsi aliter euphonia postulat, propterea quod non inutile prorsus nobis visum est *τὸ iam*, h. e. ea etiam aetate. Nam a Lucretio Epicureorum doctrina, qua omnis providentia deorum tollitur, tantopere invaluerat, ut pars altera Romanorum ei sectae fuerit addicta, alterae sectae Stoicorum, pauci Academicorum, quos notat v. 90 seq.“ *Sunt qui Fortunae iam casibus* 16. 23. et quidam codd. Paris. *Sunt, qui Fortunae sub casibus* 13. *Sunt qui Fortunae iam lapsibus* 30. — *ponunt* 10–13. 15. 16. 45. 50. 60–63. 65. 68. 69. 71–74. 77. Sic et mox v. 87. *credunt* 10. 11. 12. 15. 16. 22. 25. 27. 45. 46

Atque ideo intrepidi quaecumque altaria tangunt.
Est alius, metuens ne crimen poena sequatur:
Hic putat esse Deos et peierat, atque ita secum:
Decernat, quodcumque volet, de corpore nostro
Isis et irato feriat mea lumina sistro,
Dummodo vel caecus teneam, quos abnego, numos.
Et phthisis et vomicae putres et dimidium crus
Sunt tanti? Pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas, si non eget Anticyra, nec
Archigene. Quid enim velocis gloria plantae
Praestat et esuriens Pisaeae ramus olivae?
Ut sit magna, tamen certe lenta ira Deorum est.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? sed et exorabile Numen
Fortasse experiar: solet his ignoscere. multi
Committunt eadem diverso crimina fato:
Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema.
Sic animum dirae trepidum formidine culpae
Confirmant. Tunc te sacra ad delubra vocantem
Praecedit, trahere immo ultro ac vexare paratus.

47. 49. 50. 54–58. 60–64. 65. 68. 69. 71–74. 77. At v. sup. ad XII, 101.

89. *Atque ergo* 11.

91. *at peierat* 16.

96. *semper* pro *pauper* 16.

97. *Ne* restitui ex 2. 21. 25. 56–60. 62. 64. 66. 68. 69. 71–76. et nonnullis MSS. Paris. *Nec* 1. 3. 5. 10. 11. 12. 14–20. 22. 23. 24. 27. 45–50. 54. 55. 61. 63. 65. 67. 70. 77. 82. *Non* 11. Malim *Num dubitet Ladas? — dubitat* 3. 5. 10. 22. 23. 27 a m. pr. *dubitat*, vel *dubitet: laudas, si* cet. 2. 3. 5. 10. 11. 12. 15. 17. 19–22. 24–27. 45–49. 55–60. 65. 66. 67. *laudes* 16. 23. Sexcenties nomina propria sic corrupta.

99. *Praestet* 16.

101. *curent* 10.

102. *veniet* 45. 46. 47. 57. 58. — *sed exorabile* 19. *sed explorabile* 15. *si et exorabile* 11. unde Schurzfl. coni. *Siet!* (sit ita, fiat, ἐξόστφθω κύβος) *Exorabile numen* cet.

103. *is* 45. 46. 47. 49.

105. *pretium* vel *precium sceleris* 10. 17. 19–22. 24–27. 45–50. 54–69. 71–74.

106. *intrepidum* 23.

107. *confirmat* 15. 27. 54. 58. 64. — *avocantem* 24.

108. *et vexare* 10.

Nam quum magna malae superest audacia causae,
Creditur a multis fiducia. Mimum agit ille,
Urbani qualem fugitivus scurra Catulli:
Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
Vel potius, quantum Gradivus Homericus: Audis,
Iupiter, haec, nec labra moves, quum mittere vocem
Debueras vel marmoreus vel aeneus? aut cur
In carbone tuo charta pia thura soluta
Ponimus et sectum vituli iecur albaque porci
Omenta? Ut video, nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras statuamque Vagelli.
Accipe, quae contra valeat solatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit

114. *committere* 11. 13. 18. 21. 22. 60. *emittere* 28. 68.

115. *Debueris* 17. 20. 21. 22. *Deberes* 11. — *aenus* 46. 48. *aheneus* 13. 25. 49. 50. 57. 59–63. 66. 67. 68. 71. 72. 75. 77. v. sup. ad III, 285.

118. *est* non exstat in 18.

119. *Vagelli* 1. 14. 70. 75. 76. 82. et IV MSS. Paris. Vetus scholion est: *qui, ut vos, stultissimus accepit statuam.* Designatur forte idem *Vagellius* Mutinensis et declamator, cui mulinum cor tribuitur inf. XVI, 23. *Bacilli* 10. 11. 16. 17. 19. 20. 21. 29. 55. *Batilae* 23. *Bathulli* 15. *Batilli* 17. 22. 24–27. 46–49. 54. 55. 57. 58. 61–64. 65. (Paris. 1512.) 66–69. 71. 72. 73. 77. *Batylli* 50. 60. 65. *Bathylli* 56. 59. 60. 74. 81. probb. Britann. Grang. Prat. et aliis, ut non sit *Bathyllus* ille pantomimus, de quo v. sup. ad VI, 63. sed adolescens Samius, cuius insigni pulcritudine Anacreon non magis, quam Polycrates, tyrannus Samius, captus dicitur, et de quo Apul. Florid. II. sub finem: *In Samo, quae modica est insula in mari Icario, templum Iunonis antiquitus famigeratum conspici, cuius ante aram* STATVA *erat Bathylli, a Polycrate tyranno dicata, qua nihil umquam affectatius fuit.* Cf. Winckelm. A. z. G. d. K. p. 55. Alterutrum Bathyllum eiusque *statuam,* privatam certe, nec in publico loco positam, non sine risu notari, monet Ach. Sed utriusque Bathylli mentio parum apta h. l. cui maxima potius vis inest, si *Vagellii* vel alius cuiuscumque hominis stulti ac fatui nomen memoratur. Cf. sup. I, 129–152.

120. *qui* 16. — *valeant* 46. 47. 49. 64.

121. *Et* ab h. l. alienum videtur. Forte leg. *Hic* vel *Is.*

A Cynicis tunica distantia, non Epicurum
Suspicit exigui laetum plantaribus horti.
Curentur dubii medicis maioribus aegri;
Tu venam vel discipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam detestabile factum
Ostendis, taceo; nec pugnis caedere pectus
Te veto, nec plana faciem contundere palma,
Quandoquidem accepto claudenda est ianua damno
Et maiore domus gemitu, maiore tumultu
Planguntur numi, quam funera. Nemo dolorem
Fingit in hoc casu, vestem deducere summam
Contentus, vexare oculos humore coacto.
Ploratur lacrumis amissa pecunia veris.

123. *Suscipit* 17. 20. 21. 22. 24. 45. 60. 65.

124. *medicis melioribus* 4. e glossa.

129. *cludenda* 48.

131. *Planguntor* malebat Iacobs, acerbe increpatus ab Hein. — *et nemo* 15. — *dolores* 13. 16. 17. 20. 25. 27. 45 – 49. 51 – 60. 64. 74.

132. *in occasu* 10. 15 – 23. 47. 49. 51. 55. 57. 58. 62. 66 – 69. 71 – 74. et omnes fere codd. Paris. non improb. Ach. si ita interpungantur haec verba et explicentur: *maiori tumultu planguntur nummi, quam funera; nemo dolorem fingit: in occasu* autem amici *vestem deducere* cet., h. e. amissa pecunia maiori dolore lugetur quam funus parentis; tunc scil. quum pecunia amittitur, nemo, contentus vulgo in occasu amici fictas lacrymas effundere, nemo, inquam, fingit dolorem. — *deducere* restitui ex 10. 15. 18 – 20 a m. sec. 22 – 24. 45. 74. plerisque codd. Paris. et aliis, quos laudant Heins. ad Ovid. Amor. I, 7, 48. et vir doctus in Misc. Obss. crit. Vol. V. T. II. p. 298. *diducere* in reliquis libris, quod etiam non ineptum forte, si exposueris: distrahere tantum, pectoris nudandi plangendique causa. Sed illud dolori, etiam ficto, convenientius videtur. Sic ap. Ovid. Met. VI, 405. *Dicitur unus Flesse Pelops, humeroque suas ad pectora postquam Deduxit vestes:* et ap. Senec. Troad. v. 86 seq. de choro Iliadum, Hectoris Priamique mortem lugente: *veste remissa Substringe sinus, uteroque tenus Pateant artus;* et v. 102. seq. *cadat ex humeris Vestis apertis; utrumque tegat Suffulta latus: iam nuda vocant Pectora dextras* cet. Cf. sup. ad X, 153.

Sed si cuncta vides simili fora plena querela,
Si, decies lectis diversa parte tabellis,
Vana supervacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipsorum quos litera gemmaque princeps
Sardonychus, loculis quae custoditur eburnis:
Ten', o delicias! extra communia censes
Ponendum? Qui tu gallinae filius albae,

136. *diversa in parte* 10. 11. 12. 16–27. 45–50. 54–69. 71–74.

137. *ducunt* 16. — Pro *ligni* h. l. et inf. XVI, 41. ubi idem legitur versus, vel *lini* vel *signi* reponendum putabat Heins. ad Ovid. ex Ponto II, 9, 69. ut vel linea intelligerentur vincula, tabellis testamentisque obsignandis adhiberi solita, vel *chirographum* et *signum* coniungerentur, ut ap. Cic. ad Att. II, 20. Sed vulgata quoque lectio non inepta videtur. v. Comm.

139. *Sardonychus* 68. 74. 77. 81. *Sardonichus* 9. 55. 72. *Sardonycus* 10. 50. 54. 64. 67. *Sardonicus* 12. 15–20. 23–27. 45–48. 56–3. 65. 66. 69. 71. 73. Eadem forte lectionis varietas in MSS. Paris. nam *Sardonychus* in XXX codd. exstare, quod Ach. notavit, vix crediderim. Hoc tamen eo praeeunte revocavi, etsi illa vocis forma non nisi Iuvenalis usus est. *Sardonychum* quidam codd. et edd. recentt. Sed genit. plur. voc. *sardonyx*, σαρδόνυξ, υχος, ab h. l. alienus est et dicendum potius fuisset *gemmarum princeps sardonyx*. *sardonicum* 21. *sardonyches* ed. Prat. et al.

140. *Ten' o delicias* 14. 21–24. 48. 70. 82. Recte, opinor, et venuste, modo eo, quo curavi, modo exclamandi interrogandique signa ponantur. v. Comm. *Te nunc delicias* 10. 11. 12. 15–20. 25. 27. 45. 46. 47. 49. 50. 54–69. 71–77. et omnes codd. Paris. prob. Ach. *Cur te delicias* 13. *Te nunc deliciarum inter communia* male coni. Schurzfl. Manso autem haec adnotavit: „Legendum videtur: *Ten' et delicias extra* cet. Sunt *deliciae* numi, (decem sestertia) quos in deliciis habitos, sed amissos Calvinus luget, sensusque verborum: Num te et tua a communi mortalium sorte exemtum iri sperare potes? De Adiectivo, remotiori Pronomini accommodato, v. interp. ad Sallust. Iug. 19, 5. et Sanctii Min. IV, 8.“ Eidem verba Sat. VI, 47. non accurate et vere a me explicata videntur. Sed vellem meliora nos docuisset. Mihi quidem neque haec meis praeferenda videntur.

141. *qua tu* 15. *quod tu* 13. *quia tu* 10. 11. 12. 17. 19. 25. 27. 45. 46. 47. 49. 50. 54. 55. 57. 58. 60–69. 71. 72. 73. 75. 76. 77. Forte legendum: *qui tu gallinae filius Afrae*. Gallinae Africanae s. Numidicae, si Varroni et Pli-

Nos viles pulli nati infelicibus ovis?
Rem pateris modicam et mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos maiora ad crimina. Confer
Conductum latronem, incendia sulphure coepta
Atque dolo, primos quum ianua colligit ignes;
Confer et hos, veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandae robiginis et populorum
Dona vel antiquo positas a rege coronas.
Haec ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis et faciem ipsam
Neptuni; qui bracteolam de Castore ducat.
An dubitet, solitus totum conflare Tonantem?
Confer et artifices mercatoremque veneni

nio fides habenda, *novissimae sunt peregrinarum avium in mensas Romanorum receptae propter ingratum virus*, et tamen in delicatis veterum cibis maxime praedicantur. Sola itaque raritas iis videtur auxisse pretium, quod et Petron. c. 93. innuit his verbis: *Afrae volucres placent palato, Quod non sunt faciles* scil. paratu. Cf. Bochart. Hieroz. P. II. lib. I. c. 19. et Wernsdorf Poet. lat. min. T. III. p. 70. Hinc *gallinae filius Afrae* proverbii loco quis dici potest eo sensu, quo *phoenix* quis dicitur, aut sup. VI, 165. *Rara avis in terris nigroque simillima cycno.* Cf. Erasmi proverb. II, 1, 21.

142. *Nos viles, populus* 11. *Nos viles populi* 16. *Nos vilis populis* 21. 22. *Nos vilis populus* 7. 12. 13. 17. 20. 23. Eadem varietas est in MSS. Paris. Posterius arridebat Schurzfl. ut eo sensu haec dicta sint, quo Horatiana: *Nos numerus sumus, fruges consumere nati.* Sed venustior est lectio vet. Schol. et editt. recentt. qua *viles pulli* opponuntur *gallinae albae.*

144. *Si confers oculos* 11. quod arrisisse Schurzfl. mireris. Cui enim placebit idem verbum, vario sensu bis in eodem versu positum?

147. *his* 46. 48. 49. — *veteres* 27. 54. 58. *veteris aevi* 72. — *tollunt qui* 17.

148. *rubiginis* 17—22. 60. 64. et optimi codd. Paris. Sed *robiginis* in antiquiss. MSS. aliis locis legitur. v. Heins. ad Ovid. Fast. IV, 907. et Virg. Ge. I, 151.

150. *tibi* 16. 47. 48. 54. 58. — *minor est an sacrilegus, qui — ducat?* coni. H. Vales.

155. *dubitat* 18. 20. — *solus* 23. 24. *solitus dubitet* 25. — *An dubitet stolidus t. c. T.?* emend. H. Vales. quia *solitus* sit sine sensu.

161. *artificem* 15. 16. 17. — *mercatoresque* 19.

Et deducendum corio bovis in mare, cum quo
Clauditur adversis innoxia simia fatis.
Haec quota pars scelerum, quae custos Gallicus Urbis
Usque a lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit una domus. Paucos consume dies, et
Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroe crasso maiorem infante mamillam?
Caerula quis stupuit Germani lumina, flavam
Caesariem et madido torquentem cornua cirro?
Nempe quod haec illis natura est omnibus una.
Ad subitas Thracum volucres nubemque sonoram
Pygmaeus parvis currit bellator in armis:
Mox impar hosti raptusque per aera curvis
Unguibus a saeva fertur grue. Si videas hoc
Gentibus in nostris, risu quatiare: sed illic
Quamquam eadem assidue spectentur proelia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.
Nullane periuri capitis fraudisque nefandae
Poena erit? Abreptum crede hunc graviore catena

158. *Vix* 13. — *ab* 21.

161. *illuc* 11. 15. 21. *illic* 22. *istinc* 77.

162. *miretur* 13.

165. *et* abest ab 15. 24. — *madidum* 22. — *cyrro* 17. 20. *madidos torquentem in cornua cirros* emend. Salmas. in Epist. de Coma. Non male! Durior certe dictio: *torquentem cornua e madido cirro.*

166. *hic* 22. *illis* 50.

167. *volucres Thracum* 15.

169. *torvis* 16.

170. *haec* 23.

171. *quatiare* 1. 14. 17. 64. 70. 75. 76. 82. *quaterere* Marshall. *quatiere* 10–13. 15. 16. 18. 19. 21. 25–27. 45–50. 54–65. 68–69. 72–74. 77. minus venuste. *quatiaris et illic* 20. 22.

172. Vox *quamquam* ab h. l. plane aliena videtur, et vix dubito, quin totus hic versus ab ingenio interpolatoris profectus sit. *Quando eadem assidue spectantur proelia* coni. Iacobs monetque, *quando* esse pro *quandoquidem* et sic narrationem terminari, ut v. 166. — *Assidue quamquam* 16. 17. — *spectantur* 10. 15. 16. 18. 19. 22–24. 45.

175. *affectum* 16. 29. *arreptum* 21. 22. — *maiore* 7.

Protenus et nostro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio: manet illa tamen iactura, nec umquam
Depositum tibi sospes erit. Sed corpore trunco
Invidiosa dabit minimus solatia sanguis:
At vindicta bonum vita iucundius ipsa.
Nempe hoc indocti, quorum praecordia nullis
Interdum aut levibus videas flagrantia causis.
Quantulacumque adeo est occasio, sufficit irae.
Chrysippus non dicet idem nec mite Thaletis
Ingenium dulcique senex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptae saeva inter vincla cicutae
Accusatori nollet dare. Plurima felix
Paulatim vitia atque errores exuit omnes,
Prima docet rectum Sapientia: quippe minuti
Semper et infirmi est animi exiguique voluptas
Ultio. Continuo sic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet, quam femina. Cur tamen hos tu
Evasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos et surdo verbere caedit
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Poena autem vehemens ac multo saevior illis,
Quas et Caedicius gravis invenit et Rhadamanthus,
Nocte dieque suum gestare in pectore testem.

177. *movet tamen illa* 16.

180. *bonum est* 15. 16.

182. *nullis, Interdum levibus* 11.

184. *dicit* 16. 23. 24. 60. 65.

186. *saevae* 25. 27. 46. 48. 50. 57–60. 64. *saeve* 47.

188. *ast errores exsuit omnes Prima docens r. S.* legisse vet. Schol. suspicabatur Schurzfl. At sensum forte loci huius, ut toties, non percepit. v. Comm.

189. *docens* 10–13. 15–20. 25. 27. 45–50. 54–58. 60–63. 65–69. 71–74. et omnes paene codd. Paris. prob. Ach.

193. *putas* 16. 17. 20–22.

194. *caeco verbere pulsat* 77.

195. *quatiens* 13. 20. 21. 22. 24. *quatiens animum terrore* 4.

197. *Caedicius* recepi ex 1. 17. 21. *Cecidius* 20. 27. 45. *Seditius* 18. 23. 60. *Caeditius* in reliquis libris. — *aut Rhadamanthus* 23. 61. 62. 63. 66–69. 71–74. 76. *Radamanthus* 18. 20. 45. *Rhadamantus* 10. *Radamantus* 17. 19. Sed Gr. Ῥαδάμανθυς dicitur.

Spartano cuidam respondit Pythia vates:
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depositum retinere et fraudem iure tueri
Iurando. Quaerebat enim, quae numinis esset
Mens et an hoc illi facinus suaderet Apollo?
Reddidit ergo metu, non moribus; et tamen omnem
Vocem adyti dignam templo veramque probavit
Exstinctus tota pariter cum prole domoque
Et, quamvis longa deductis gente, propinquis.
Has patitur poenas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. Cedo, si conata peregit?
Perpetua anxietas nec mensae tempore cessat,
Faucibus ut morbo siccis interque molares
Difficili crescente cibo: sed vina misellus

200. *fore quondam* 16. — *forte* 45.

201. *detinere* 21.

205. *Phoebo* pro *templo* coni. Iacobs adiuncta hac causa: „Quacumque ratione verba vulg. lect. iungas, sensus exsistit aut ineptus aut languidus: nam aut *vox adyti* (ex adyto edita), quae *templo digna* apparet; aut *vox digna templo adyti*. Neutrum tolerabile." Hac vero coniectura non opus esse monet Hein. quum sensus sit: poenas dans *probavit vocem adyti*, i. e. oraculum ita fuisse, ut exspectari par est, ut e templo mitti debet.

206. *pariter tota* 10. 16. 18. 19. — *domuque* 20.

208. *saeva voluptas* 17. 20. 21. 22. 24. 27. 45 – 49. et dimidia pars MSS. Paris.

210. *credo* 17. 18. et duo codd. Paris. *dic* pro *cedo* 22. ex interpret.

212. *et morbo* 15. 17. 20. 23. 27. *e morbo* 11. *ex morbo* 21. 22.

213. *Setina misellus Exspuit, Albani veteris pretiosa senectus Displicet* in Klotz. Actis literariis ingeniose coni. Cl. Herel, qui bene monet, haec vini genera etiam sup. V, 33. 34. coniungi, et *sed* h. l. ineptum esse, *vina* autem simpl. dicta non satis respondere consilio poetae, qui id agat, ut fastidium exprimat deliciarum cuiuscumque generis, quod anxius habeat homo scelerisque sibi conscius. De hac coniectura Ruhnkenius olim gratulatus est docto eius auctori, qui per literas id mihi significavit. Eadem firmatur alio, qui mihi succurrit, poetae nostri loco sup. X, 27. (*lato Setinum ardebit in auro*)

Exspuit; Albani veteris pretiosa senectus
Displicet. Ostendas melius, densissima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem si forte indulsit cura soporem
Et toto versata toro iam membra quiescunt;
Continuo templum et violati numinis aras
Et, quod praecipuis mentem sudoribus urguet,
Te videt in somnis: tua sacra et maior imago
Humana turbat pavidum cogitque fateri.
Hi sunt, qui trepidant et ad omnia fulgura pallent,
Quum tonat, exanimes primo quoque murmure coeli;
Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
Iratus cadat in terras et iudicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura graviore timetur
Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.
Praeterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si coepere pati, missum ad sua corpora morbum
Infesto credunt a numine: saxa Deorum
Haec et tela putant. Pecudem spondere sacello
Balantem et Laribus cristam promittere galli

ubi *Setinum* sc. vinum dicitur, ut h.l. *Setina*. Forte etiam epitheton *veteris*, cui parum apte h. l. *senectus* iungitur, e glossa irrepsit. Similia tamen passim in poetis obvia.

218. *vexata* 21. — *foro* 77. — *quiescant* 18. 23. 27. 46. 47. 48. 50. 58. 64.

219. *et templum* 24. — *aram* 24.

223. *fulmina* 3. 4. 16. 22. 27. 46. 47. 48. 61. solenni varietate.

224. *quoque primo* 25. 46–50. 57–60. 61. 63.

225. *fortuitu* 18. 19. 20. 27. 45–50. 51. 55. 56. 59–65. 68. 71–74. et quidam codd. Paris. Nostra lectio doctior est.

226. *ut* pro *et* 16. 19. Non male, et prob. H. Vales. — *vindicet* 7. 10. 13. 16. 19. 20. 22–27. 29. 45–50. 54–69. 71–74. dimidia fere pars codd. Paris. nec tamen melior, et Serv. ad Virg. Aen. VI, 1–9. Sed exquisitius videtur *iudicet*, iudicis quasi personam agat, sententiam quasi de reis ferat, eos condamnet ac puniat. Varietatem lect. ex comp. script. *urdicet* ortam esse suspicatur Ach.

227. *noceat* 24.

228. *haec* 21.

233. *permittere* 46. 47. 48. 58.

Non audent: quid enim sperare nocentibus aegris
Concessum? vel quae non dignior hostia vita? 235
Mobilis et varia est ferme natura malorum.
Quum scelus admittunt, superest constantia. Quid fas
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus. Tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa et mutari nescia. Nam quis 240
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Fiectum semel adtrita de fronte ruborem?
Quisnam hominum est, quem tu contentum videris uno
Flagitio? Dabit in laqueum vestigia noster
Perfidus, et nigri patietur carceris uncum 245
Aut maris Aegaei rupem scopulosque frequentes
Exsulibus magnis. Poena gaudebis amara
Nominis invisi tandemque fatebere laetus,
Nec surdum, nec Tiresiam quemquam esse Deorum.

SATIRA XIV.

ARGVMENTVM.

Plurima sunt turpia, quae parentes tam exemplis, quam institutione ac praeceptis liberos docent. v. 1—3. *Si illi oblectantur alea vel delicate et molliter vivunt vel servos inhumane tractant, etiam hi mature discunt ludere, epulari ac saevire.* 4—25. *Filia adulterae iisdem, quibus mater, amoribus indulget.* 25—30. *Nec mirum: natura enim ita comparatum est, ut in exemplis, praecipue parentum, maxima sit vis, et animus hominum magis ad vitia, quam ad virtutem inclinet.* 31—

237. *Dum* 23. *Tum* 60. — *superest audacia* 77. — *quid fas* pro *quod fas* restitui ex 10. 21. 24. 29. 47. 48. 55–60. 62. 66–69. 71–74. et plerisque MSS. Paris.

238. *tamen* 25. 46. 49. 56. 57. 60. 65.

241. *imposuit* 19.

242. *attritum* 13. — *pudorem* 21. 22. 24. 28.

246. *Et* 16. — *Aegei* 19. et al. v. ad v. 81.

43. *Quae quum ita sint, cave ne quidquam inhonesti et obscoeni vel dicas vel facias coram liberis.* 44—49. *Qui si non oris tantum et corporis, sed animi quoque habitu moribusque tibi fuerint similes et exemplo tuo peccaverint, tuorum tibi conscius vitiorum eos castigare et punire non audebis.* 50—58. *Amicis ad coenam invitatis omni opera eniteris, ut supellex lauta sit atque magnifica; illud vero non curas, ut filii domum a culpa quasi flagitiisque vacuam et probos mores, tamquam speculum, intueantur.* 59—69. *Bene de patria meretur, qui liberos ei gignit, modo curet, ut eidem utiles sint.* 70—72. *Plurimum vero interest, quibus illi moribus artibusque instituantur et quales sint parentes, quoniam ab his exempla sumunt et, quae a teneris unguiculis discuntur, mentibus infixa haerent, quod vel animalium exempla probant: nam ciconiae, vulturis et aquilae pulli eamdem, quam parentes, victus consuetudinem per totam vitam servant.* 73—85. *Similiter aedificatorem filius imitatur,* (86—95.) *et parvuli Iudaeorum nihil de superstitione, institutis moribusque paternis mutant.* 96—106. *Ita in reliquis quoque rebus sponte sua liberi vestigia parentum persequuntur: sola pecuniae cupiditate inviti insciique inflammantur, quoniam pater, ut virtutis eos specie fallat, quae avaritia est, parsimoniam appellat tenerasque illorum mentes paulatim huius vitii elementis imbuit.* 107—124. *Quae si rite animis imbiberunt, extremas eos sordes docet, defraudans servos demensis suis, famemque sibi explens mucidis panis frustis et opsoniis aestu corruptis, quae vel mendici respuerent.* 125—134. *Nullum vero vitium stultius est turpiusque avaritia: potestne enim quidquam esse absurdius, quam misere duriterque vivere, ut dives moriaris?* 135—137. *Praeterea avarus, quo plura possidet, eo plura cupit et, quamvis agros agris adiiciat, vicinum, si non iure et pretio, certe iniuria et fraudibus pellit, parum sollicitus, utrum bene, an male audiat.* 138—155. *Nec tamen divitiis suis vel corpus vel animum aegritudine levare potest.*

156—160. *Veteres Romani, aetate bellique laboribus confecti, post tam egregie navatam rei publicae operam, binis iugeribus, praemii loco acceptis, contenti erant et pulte vivebant.* 161—171. *Nunc horti ampliores sunt, quam olim agri, et insatiabilis habendi cupiditas plurima veneficia, caedes et scelera cuiuscumque generis gignit.* 172—178. *Prisci Marsi, Hernici ac Vestini frugalitatem agrique culturam filiis suis commendabant, tenuique victu vitam sustentare solebant.* 178—188. *Nostris contra temporibus et patres et nutrices parvulos omnibus iis artibus, etiam vilissimis, instruunt, e quibus lucrum possint facere, et diligenter iis inculcant illam poëtae sententiam:* unde habeas, quaerit nemo, sed oportet habere. 189—209. *Cur vero tantopere urges filium tuum, stultissime parens, ut mature parcus sit et pecuniae avidus? Quam primum enim adoleverit, non est, quod dubites, quin te ipsum avaritia superet, et falsis testimoniis, periuriis uxorisque caede divitias quaerat.* 210—224. *Horum scelerum ipse auctor es censendus: quicumque enim malis artibus rem familiarem alicui augere permittit et stultum dicit esse, qui amicorum propinquorumque inopiae subveniat, is quoque spoliare, decipere et quovis modo opes sibi acquirere docet ac suadet.* 225—243. *Filium itaque tuum adulta aetate inexplebilis, qua eum incendisti, pecuniae cupiditas in omne scelus rapiet, nec tibi ipsi parcet, si vita nimis longa votis eius obstiterit.* 244—255. *Minus profecto iucundum nobis spectaculum praebent ludi scenici ludicraeque artes, quam labores et pericula, quae lucri causa avarus suscipit.* 256—264. *Periculosa quidem est ars petauristarum et funambulorum, sed ad vitam sustentandam spectat: avarus contra maiori vitae discrimine omnia percurrit maria, ut divitiis affluat.* 265—283. *Alii aliis modis insaniunt, sed nemo magis eo, qui lucri spe captus ne saeva quidem tempestate deterretur, quo minus se suaque omnia uni tabulae committat.* 284—295. *Quo fit persaepe, ut stultus ille homo, qui modo omni, quod us-*

quam est, auro inhiabat, mox stipem colligat eique vix suppetant panni, quibus corpus velare possit. 295—302. *Quam misera denique est avari conditio, qui divitias, quas tantis sibi paravit curis periculisque, maiore metu et sollicitudine custodit? Quanto felicior pauper, qui pauca quidem possidet, sed nihil cupit, et prudentiae confidit, non fortunae?* 303 — 316. *Quae quum ita sint, auctor tibi sum, ut plura non concupiscas, quam quae ad victum vitaeque usum pertineant: ita enim tibi persuadeas velim, nulla divitiarum magnitudine expleri posse, qui rebus ad vivendum necessariis non sit contentus.* 316 — 331.

Satira haec rerum affectuumque gravitate prae ceteris excellit et praeclaris sententiis tamquam gemmis distincta est clarissimis. In prima eius parte (v. 1 — 134.) redarguuntur acerbe parentes, exemplis et praeceptis liberos suos ad vitia vel in suos eosque pravos mores formantes, in altera (v. 135—331.) potissimum notatur avaritia. Cum hac conferenda Horatii Sat. I. libri I. et lib. II, 3, 108 seq. ut ita diversissimum dicendi genus perspicue cognoscatur; (Horatius enim, ut solet, ridendo vitium hoc corripit, Iuvenalis autem altius insurgens declamatorio more et magistri severitate illud in invidiam adducit atque indignationem excitat) cum illa, praeter loca, in Comment. laudata, Senec. de ira II, 22. et epist. 97. Plut. de institut. liber. et Quintil. Inst. Orat. I, 1, 6. cuius verba omnino digna sunt, quae h. l. adscribantur: *Utinam liberorum nostrorum mores non ipsi perderemus! Infantiam statim deliciis solvimus: mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos omnes mentis et corporis frangit. Quid non adultus concupiscet et qui in purpuris repet? Iam coccum intelligit, iam conchylium poscit. Gaudemus, si quid licentius dixerit: verba, nec Alexandrinis quidem permittenda deliciis, risu et osculo excipimus. Nec mirum: nos docuimus, ex nobis audierunt; nostras amicas, nostros concubinos vident: omne convivium obscoenis canticis strepit: pudenda dictu*

spectantur: fit ex his consuetudo, deinde natura. Discunt haec miseri, antequam sciant vitia esse. Inde soluti ac fluentes non accipiunt e scholis mala ista, sed in scholas afferunt cet. — Notae Achaintrii sunt hae: „Poeta ostendit sup. II, 166. et VI, 617. quam pessima (!) fuerint commercia et quantum nocerent rei publicae Imperatorum, regum ac populi primorum corrupti mores. Nunc demonstrat, quanti sint ponderis exempla domestica, quae re ipsa morum publicorum sunt certissima fundamenta. Dusaulx poetae nostro obiicit, quod abrupta nimis transitione ad aliud argumentum, scil. ad avaritiam transierit: male, nostro iudicio; nam et id suo (!) thematı conveniebat. Ex omnibus enim vitiis, ad eversionem imperiorum aptissimis, nullum optimus ille vir iudicabat peius et vitandum magis quam avaritiam, scil. cupiditatem habendi per fas et nefas. Quam qui in animos puerorum insinuat, is merito patriae hostis debet haberi. Ea enim plebem turbulentam efficit, cives inquietos et novarum rerum avidos, mercatores rapaces, iudices corruptos, milites infidos, duces periuros et ei, qui plus pollicetur, vitam suam addicentes, Imperatores ambitiosos, spoliatores, depraedatores, tribunos denique ad populi tutelam institutos venales, perturbatores, patriae defectores et rem publicam tyranno vendentes. Cf. Virg. Aen. VI, 621. 622. Recte igitur a v. 106. Iuvenalis acriter invehitur in avaritiam, quippe quod vitium, quum sint alia quodammodo condonanda, nullam habet excusationem, et virtutibus supra memoratis proximum est, etsi tamen ab iis distinctum. Non enim permisceas *avaritiam* cum *frugalitate* et ista prudenti rerum familiarium aut publicarum administratione, quae est privatarum domuum et imperiorum felicitatis firmissimum fundamentum.“

Plurima sunt, Fuscine, et fama digna siuistra
Et nitidis maculam haesuram figentia rebus,
Quae monstrant ipsi pueris traduntque parentes.
Si damnosa senem iuvat alea, ludit et heres
Bullatus parvoque eadem movet arma fritillo.
Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
Concedet iuvenis, qui radere tubera terrae,
Boletum condire et eodem iure natantes
Mergere ficedulas didicit, nebulone parente
Et cana monstrante gula. Quum septimus annus
Transierit puero, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto coenare paratu

SAT. XIV.

2. *maculam haesuram* 1. 8. et edd. recentt. *maculam et rugam* 22. (Gr. σπίλον καὶ ῥυτίδα) *maculam ac rugam* 10. 11. 12. 15. 16. 17. 19. 20. 21. 25. 26. 27. 45–50. 54–60. 71–74. et omnes codd. Paris. Hoc probavit Rigalt. et restituit Ach. — Ante hunc versum alius legitur in multis codicibus, et quidem *Et quid maiorum vitio sequiturque minores* in 12. *Et quod m. vitio* (al. *vitium*) *s. m.* in 2. 4. 8 a m. sec. 11. 23. 24. 27. 35. 36. 45. 74. et in omnibus fere MSS. Paris. *Et quod m. vitia s. m.* in 17. 19. 20. Pithoeus non repugnat, quo minus eum retineamus, dummodo post v. 3. reponatur. Sed argumentum potius Satirae hoc versu et forte altero, qui exciderit, comprehensum fuisse, non male suspicabantur Lipsius Epist. Quaest. IV, 15. Grangaeus, Calder. et alii, qui recte monent, in membranis plerisque, memoriae iuvandae causa, versum, quo argumentum contineatur, vel Satiris praefixum, vel, ut in cod. Divaei, ad marginem libri scriptum legi, indeque spurium illum et ineptum, quo tota loci huius sententia turbetur, facile potuisse in textum irrepere.

4. *iuvet* 22.

6. *melius cuiquam de se* 11. 16. 17. 45. *de se cuiquam melius* 20. *de se melius cuiquam* 25. 27. 46–50. 54–60. 71–74.

7. *Concedit* 10. 13. 15. 16. 17. 19–24. 27. 48. 54. 59–60. et XXXIII MSS. Paris. prob. Ach.— *rodere* quosdam legere monet Lubinus, qui id exponit, avide vorare.

11. *puero* pro *puerum* restitui ex 10. 15. 16. 17. 19–27. 45–50. 54. 55. 57–69. 71. 72. 73. et XXX MSS. Paris. Possis etiam distinguere: *Transierit, puero, — admoveas.*

Semper et a magna non degenerare culina.
Mitem animum et mores modicis erroribus aequos
Praecipit atque animas servorum et corpora nostra
Materia constare putat paribusque elementis,
An saevire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum strepitu et nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi laris ac Polyphemus,
Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
Uritur ardenti duo propter lintea ferro?
Quid suadet iuveni laetus stridore catenae,
Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer
Rusticus? Exspectas, ut non sit adultera Largae
Filia, quae numquam maternos dicere moechos
Tam cito nec tanto poterit contexere cursu,
Ut non ter decies respiret? Conscia matri
Virgo fuit: ceras nunc hac dictante pusillas
Implet et ad moechos dat eisdem ferre cinaedis.
Sic natura iubet: velocius et citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis

16. *Praecipitat qui* 29. *Praecipitateret* 12. — *animos* 10. 12. 15. 17. 19. 25. 27. 45–50. 54. 55. 57–63. 65–69. 71. 72. 73. et multi codd. Paris.

17. *Materia constare pari paribusque elementis* coni. Wakef. ad Lucret. III, 37. Sed iungere malim *nostra materia*. v. Comm. — *paribusve* 17.

18. *Insaevire* quidam. — *Rutulus* 11. 15. 19. 21–24.

19. *Plagarum crepitu* emend. Broukhus. ad Tibull. IV, 1, 89. quum *crepare* sit verbum proprium in verberibus. Sed paucis id locis haud confici posse monet Hein. et in loco Cic. Verr. V, 62. *strepitus* legi in duobus codd. teste Gron. ad Gell. X, 3.

20. *et* pro *ac* 22.

21. *Tunc* 10. 11. 17. 19–24. 45. — *aliquis quoties* 7. et mox v. 22. *propter duo* 7. 11. Utrumque probavit d'Orville ad Charit. I, 5. p. 234. ed. Lips.

25. *exspectes* 15. 25. 46–50. 54–60. 64. 65. — *Lagae* 21 a m. sec. 22. *large* invita Minerva coni. Fidentinus et Sabinus.

26. *discere* 24.

27. *non* 22. — *potuit* 24. *poterit tanto* 21.

30. *moechos* pro *moechum* revocavi ex 10. 11. 12. 15. 16. 17. 19. 20. 25. 27. 45–50. 54–60. 64. multis MSS. Paris. et Prisciani lib. VII. et XIII. — *eisdem* 16.

31. *natura docet* 21.

Quum subeunt animos auctoribus. Unus et alter
Forsitan haec spernant iuvenes, quibus arte benigna
Et meliore luto finxit praecordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpae.
Abstineas igitur damnandis: huius enim vel
Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti; quoniam dociles imitandis
Turpibus ac pravis omnes sumus; et Catilinam
Quocumque in populo videas, quocumque sub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
Nil dictu foedum visuque haec limina tangat,
Intra quae puer est. Procul hinc, procul inde puellae
Lenonum et cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reverentia. Si quid
Turpe paras, ne tu pueri contemseris annos:
Sed peccaturo obstet tibi filius infans.

33. *subeant* 10. 13. 15. 16. 17. 19–22. 24–27. 45–50. 54–69. 71–74. et omnes fere codd. Paris. — *actoribus* 16. *doctoribus* 7.

34. *spernunt* 45. *spernent* 15.

38. *Abstineat* 12. *Abstineas igitur damnis;* (sceleribus, quae tibi liberisque tuis exitio sunt) *huiusce etenim* (rei) *vel Una potens* cet. 10. 11. 12. 15. 17. 19. 20. 21 a m. sec. 22–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et omnes codd. Paris. unde haec restituit Ach.

39. *est* non exstat in 11. 19. 22. — *nec* 22. 23. 24. 65.

41. *et pravis* 16.

43. *umquam* 21.

44. *Nec* 12. 45.

45. *Intra quae pater est* 1. 11. 29. 75. prob. Schurzfl. — *ac* pro *hinc* 11. 12. 22. et *hac* 10. 17. 19. 20. 21. 24. 45. *profani* pro *puellae* 11. *procul hinc, procul ite puellae* recte, opinor, in literis ad me datis emend. Cl. Herel, qui suspicatur, vocem importunam *inde* ab indocto librario repositam esse, ut τῷ *hinc* responderet. Id quoque legi in duobus MSS. Paris. monet Ach. Verbis tamen *hinc* et *inde* forsan innuuntur diversae aedium partes.

46. *ut cantus* 16.

47. *pueris* 22.

48. *ne* recepi ex 13. 27. 47. Idem coni. V. Cl. Herel. *nec* in plerisque libris. *non* in quibusdam.

49. *obstet* 1. 14. 16. 18. 24. 70. 82. *obstat* 19. *obsistet* 23. *obsistat* 10. 12. 13. 15. 17. 20. 21. 22. 25. 27. 45–50. 54–69. 71–76. et permulti codd. Paris. Rectius; nisi potius repositum est ab iis, qui metro timebant. v. sup. ad I, 151.

Nam si quid dignum Censoris fecerit ira
Quandoque, et similem tibi se non corpore tantum
Nec vultu dederit, morum quoque filius et qui
Omnia deterius tua per vestigia peccet,
Corripies nimirum et castigabis acerbo
Clamore ac post haec tabulas mutare parabis.
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Quum facias peiora senex vacuumque cerebro
Iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quaerat?
Hospite venturo, cessabit nemo tuorum.
Verre pavimentum, nitidas ostende columnas,
Arida cum tota descendat aranea tela,
Hic leve argentum, vasa aspera tergeat alter;
Vox domini furit instantis virgamque tenentis.
Ergo miser trepidas, ne stercore foeda canino
Atria displiceant oculis venientis amici,
Ne perfusa luto sit porticus; et tamen uno
Semodio scobis haec emundat servulus unus.

51. *Quandoquidem et similem* 10. 12. 16. 17. 19–21. 23–50. 54. 55. 57–64. et omnes codd. Paris. *Quandoquidem similem* 11. 15. 50. 56. 65–69. 71. 72. 73. 77. Illud probavit Schrader et Ach., hoc Schurzfl. In iisdem libris v. 52. legitur *et quum Omnia* cet. et verba *Quandoquidem — filius*, vel adeo tres versus, 51. 52. et 53., parenthesi includuntur.

52. *morum tibi filius* 12. 17. *morum quod filius* quidam. — *et quum Omnia* cet. 10. 15. 16. 17. 19–21. 23–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77.

54. *nimium* 45.

55. *posthac* 24. 77. *aut post haec* 12. 16–20. 24. 25. 27. 45–48. 56. 58. 60. 61. 65. *ut post haec* 57. 59.

57. *facies* 12. 23.

60. *et nitidas* 12. 23.

62. *lavet argentum* 10–13. 15. 16. 18–22. 24–27. 45–50. 54–69. 71–74. 77. et omnes codd. Paris. quos secutus est Ach. *laeve argentum* in reliquis. Ego *leve* scripsi. v. ad II, 12.

63. *furit* 1. 14. 18. 48. 70. 75. 76. 82. *fremit* 7. 10. 11. 15. 20. 21. 23–27. 29. 45. 46. 47. 49. 50. 51–69. 71–74. 77. omnes fere codd. Paris. et ed. Ach. *fremat* 12. 16. 17. 19. *premat* 22.

64. *ut* pro *ne* 19 a m. pr.

66. *Nec* 25. 45. 50. 56. 57. 60.

67. *scrobis* 11. 12. 16. 17. 19. 20. 24. et XX MSS. Paris. *scropis* 23. — *emondat* vet. MS. Rittershus. *mundat* 12. *emundet*

Illud non agitas, ut sanctam filius omni
Adspiciat sine labe domum vitioque carentem?
Gratum est, quod patriae civem populoque dedisti,
Si facis, ut patriae sit idoneus, utilis agris,
Utilis et bellorum et pacis rebus agendis.
Plurimum enim interert, quibus artibus et quibus hunc tu
Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit et inventa per devia rura lacerta:
Illi eadem sumtis quaerunt animalia pinnis.

21 a m. sec. *emundat* 11. 27. 21. quod pro vulg. *emendat* recepi. Idem probarunt Sciopp. Veris. IV, 10. et Schurzfl. qui monet, ita etiam legisse Eutichium Gramm. lib. II. p. 2174. ed. Putsch.

69. *tabe* 25.

70. abest ab 23. *patriaeque dedisti* 22. *Patribus civem populoque* emend. et copiose defendere conabatur Bentl. ad Horat. Od. III, 6. 20. putans, ineptam non modo h. l. esse tautologiam, sed inficetam quoque inconcinnamque repetitionem voc. *patriae*. In hac vero repetitione magna potius vis inest, et *patriam populumque* diserte etiam iunxit Ovid. Met. XV, 52. (cui loco eamdem adhibere medicinam, magnae temeritatis est) neque ea prorsus synonyma esse verba, sed *patriam*, quatenus sit ipsa res publica cum partibus suis, maiestate, dignitate, securitate et salute publica, distingui et posse et debere a *populo* s. civibus, iam monuit Iani ad Horat. l. l. Nota Ach. est: „Sub tyranno *populus*, exstat non *patria*: in re publica autem aut etiam sub Principe iusto, moderato et legibus obsequenti *populus* est, *cives* sunt et *patria*: nec ea debent permisceri, nec eorum oblivisci debuisset Bentleius Anglus et civis."

72. *rebus pacis* 23. 25. 27. 46–49. 54–60. 64. 65.

74. *nidos* pro *pullos* 81 a m. pr. prob. Schradero in Observatt. p. 70. ubi recte, puto, monet, vulgatam lect. ex glossem. irrepsisse, (ut et ap. Claud. I in Cons. Honor. Praef. v. 5.) et pullos aviumque fetus a poetis aliisque scriptoribus, originem vocabuli respicientibus, erudite *nidos* vocari. v. ad V, 143. in Comm. Iuvenalis docte loqui amat, et quis sibi persuadebit, *nidos* librariorum ingenio deberi? Suspicari tamen possis, hoc ex V, 143. petitum esse et a docta manu h. l. adscriptum.

75. *Nutrire* 22.

76. *quaerunt alimonia* 11. ad marg. Glossae: *Alimonium*, τροφεῖον, τροφή; et eadem voce usus est Varr. R. R. I, 8, 7. II, 1, 14. 5, 16. III, 16. Sed alibi, quod sciam, ea non occurrit, et *eadem animalia* h. l. sunt serpentes et lacertae. — *pennis* 10. 13. 15. 16.

Vultur, iumento et canibus crucibusque relictis,
Ad fetus properat partemque cadaveris affert.
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis et se
Pascentis, propria quum iam facit arbore nidos.
Sed leporem aut capream famulae Iovis et generosae
In saltu venantur aves: hinc praeda cubili
Ponitur: inde autem, quum se matura levarit
Progenies, stimulante fame, festinat ad illam,
Quam primum praedam rupto gustaverat ovo.
Aedificator erat Cetronius et modo curvo
Litore Caietae, summa nunc Tiburis arce,
Nunc Praenestinis in montibus alta parabat
Culmina villarum Graecis longeque petitis
Marmoribus, vincens Fortunae atque Herculis aedem,
Ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.
Dum sic ergo habitat Cetronius, imminuit rem,
Fregit opes; nec parva tamen mensura relictae

17. 10–27. 45–50. 54–59. 71–74. Praestat *pinnis*, si verum est, de quo tamen dubitare licet, ita dici plumas, h. e. molliores exiguasque pennas.

77. Fuerunt, qui mallent *gruibusque relictis*: sed hi sententiam h. l. parum perspexisse videntur.

79. *Hinc* 21. — *iam* pro *quoque* 15.

80. *fecit* 11 a m. sec. unde *quum fecit in arbore* coni. Schurzfl.

82. *tunc praeda* 10. 12. 15. 16. 17. 19–27. 45–53. 54. 56–69. 71–74. et dimidia pars MSS. Paris.

85. *levabit* 10. 12. 13. 17. 19–27. 48. 54–60. 65. 66–69. 71–74. et XVII codd. Paris. prob. Ach. quia sequitur *festinat* et *gustaverat*.

85. *rupto praedam* 61. 62. 65. 66. 67. 68. 71–74. — *gustaverit* 11. (alia lectio, ab eadem manu notata) 22. 25. 27. 49. 50. 56–65. 68. 71–74. *gestaverit* 46. 47. 66. 67.

86. *Cetronius* 1. 11. 12. 14. 19. 22. 45. 49. 70. 75. 76. *Centronius* 10. 15. 16. 18. 20. 21. 23–27. 46–48. 50. 54–69. 71–74. 77. *Caetronius* 17. *Cretonius* 8. et mox v. 92. *Cetonius*, sed utroque loco *Centronius* a m. sec. *Centonius*, *Ceronius*, *Ciconius* al. Forte leg. *Centenius*. v. ad Liv. 2, 8 pr. ubi eadem fere est lectionis varietas.

90. *ac* 27. 46–50. 54–56. 59. 60. 64. 65.

92. *Cetronius*. v. ad v. 86.

Partis erat: totam hanc turbavit filius amens,
Dum meliore novas attollit marmore villas.
Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,
Nil praeter nubes et coeli numen adorant,
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit; mox et praeputia ponunt:
Romanas autem soliti contemnere leges,
Iudaicum ediscunt et servant ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcumque volumine Moses.
Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti;
Quaesitum ad fontem solos deducere verpos.
Sed pater in causa, cui septima quaeque fuit lux
Ignava et partem vitae non attigit ullam.
Sponte tamen iuvenes imitantur cetera: solam
Inviti quoque avaritiam exercere iubentur.
Fallit enim vitium specie virtutis et umbra,

97. *coeli lumen* alii, nescio qui, probb. Cantero Nov. Lectt. IV, 2 ac 5. et Scalig. ad Cirin, sed refrag. Lips. ad Tac. Hist. V, 5.

99. *Cum pater* 15. *Quod pater* 18.

101. *discunt* 15. *et discunt* 19. *edificant* 22. — *ac servant* 22. 23. — *et metuunt* 11. 16. 22. 25. 25. 27. 46. 47. 48. 55 – 60. 64. 65.

102. *Mosis* 46. 47. *Moyses* 17 a m. pr. 18. 19 a m. pr. 20–24. — *Tradit et arcano* 11. non improb. Schurzfl. ut sensus sit: *ediscunt* ritus Iudaeorum, et *observant, quodcumque tradit Moses*, quale est, *non monstrare vias*, nisi Iudaeis, et non circumcisos ne communis quidem aquae usu dignari velle, aut *sitientibus* fontem ostendere. Haec vulgaris interpretandi ratio dura, sed lectio illa omnino probanda videtur, modo post *Moses* non colon, ut vulgo fit, sed punctum ponatur, ut infinitivi *monstrare* et *deducere* non pendeant a verbis *Moses tradidit*, sed narrativi sint sive historici. Ita voc. *quodcumque* aptius est, quam si ad *ius iudaicum* referatur: nec opus, versus 103. et 104. post v. 100. collocare, quod Scaligero placuisse docet Pithoeus, ut infinitivi illi ad voc. *soliti* v. 100. pertinent: a quo eos vel in vulgari verborum ordine pendere non mihi persuasit Ach. Suspicari possis, in fine v. 103. post voc. *colenti* incuria librariorum excidisse copulam *et*. Sed permulta loca huic similia sunt. v. ad IV, 65.

105. *Nec* 22.

105. *in causa est* 22.

Quum sit triste habitu vultuque et veste severum.
Nec dubie tamquam frugi laudatur avarus,
Tamquam parcus homo et rerum tutela suarum
Certa magis, quam si fortunas servet easdem
Hesperidum serpens aut Ponticus. Adde quod hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat acquirendi
Artificem: quippe his crescunt patrimonia fabris.
Sed crescunt quocumque modo, maioraque fiunt
Incude adsidua semperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit avaros,
Qui miratur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis esse putat: iuvenes hortatur, ut illam
Ire viam pergant et eidem incumbere sectae.
Sunt quaedam vitiorum elementa: his protenus illos
Imbuit et cogit minimas ediscere sordes.
Mox acquirendi docet insatiabile votum.
Servorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriens: neque enim omnia sustinet umquam

110. *voce* pro *veste* 2.

112. *rerum cautela* 4. 17. 21. 22.

113. *fortunas si* 25. 27. 46. 47. 57–60. 64. — *servat* 16. 22. 45.

115. *putat atque verendum Artificem* 10. 11. 18–21. 23–27. 45–50. 54–69. 71–74. plerique codd. Paris. et sic ed. Ach. *atque verendi* 12. 16. 17. 21. et multi codd. Paris. quod Pulmannus exponit: verecundae actionis.

116. *crescant* 16.

117. *quocumque malo* 4.

119. *Et solos animi felices* 13. *animi felicis* (scil. esse) 10. 15–21. 23. 25. 48. 54. 55. 57–63. 65. 66–69. 71–73. et XXXIII MSS. Paris. non male! Sed doctior est et Graeca dictio *felix animi*, ut *μακάριος τῆς τύχης, εὐτυχὴς τῆς δμιλίας* cet. et contra *infelix animi* ap. Virg. Aen. IV, 529.

120. *mirantur* et mox *putant* et *hortantur* 10. 12. 15—27. 45—50. 54—69. 71—73. 77. et omnes codd. Paris. unde haec revocavit Ach. *hi nulla* 12. 15—18. 20. 21. 23. 24. 45. 46. 49. 55. 56. 59. 60. 65. et plerique codd. Paris.

122. *peragant* 9. 11. 15. 16. 23.

124. *nimias* 4. 5. 20. 21. 22.

125. *insanabile* 22.

127. *nec* 15. 16. *enim* abest a 12. Vetus Schol. haec notavit: „id est, omnia sustinet. Duo negativa confirmativum faciunt.“ Hinc eum legisse, *neque enim*

Mucida caerulei panis consumere frusta,
Hesternum solitus medio servare minutal
Septembri: nec non differre in tempora coenae
Alterius conchem aestivam cum parte lacerti
Signatam vel dimidio putrique siluro,
Filaque sectivi numerata includere porri.
Invitatus ad haec aliquis de ponte negabit.
Sed quo divitias haec per tormenta coactas,
Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phrenesis,
Ut locuples moriaris, egentis vivere fato?
Interea pleno quum turget sacculus ore,
Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crevit;
Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur

non sustinet umquam Omnia caerulei cet. suspicabatur Schurzfl. putans, *mucidi* fuisse glossam τῦ *caerulei*, et deinde textum obsedisse.

131. *concham aestivi* 2. 3. 5. 10. 12. 16—27. 45—50. 54—69. 71—74. 77. et permulti codd. Paris. *Concha aestivi cum parte lacerti* apta h. l. si vile concharum genus intellexeris, quia cum *lacerto* coniungitur. Sed *conchem* et *lacertum* iunxit etiam Martial. VII, 77. *conchem aestivi* cet. 16. 25. 50. 56. 61—65. 77. prob. Magio in Miscell. II, 3. et 10. ubi *partem* h. l. dici credebat caudam lacerti, et hanc solam in pretio fuisse colligebat ex Martial. l. l.

134. *negabit* restitui ex 10. 11. 12. 16—27. 45—50. 54—69. 71—74. 77. probb. Lindenbr. et Heins. ad Ovid. in Ibin v. 420. *negavit* 14. 15. 70. 75. 76. 82. quod ἀορίστως accipi potest. *negarit* non male coni. Schurzfl.

135. *quid* pro *quo* al. — *per haec* 16. 45.

136. *phrenesis manifesta* 11. Priores syll. voc. *phrenesis*, φρένησις, corripuerunt Prudent. Hamartig. 125. et Seren. Samm. 90. Sed horum auctoritati nihil tribuendum esse in rebus metricis, passim monitum est a viris doctis et a me ipso ad Silium. Cuius quia h. l. immemor fui, acerbe me increpuit Heinecke. Licebit eum relegare ad illa, quae ad V, 10. notavi, et cum eo exclamare: en prosodiae latinae peritissimum!

137. *egenti vivere fato* 10—13. 16. 18—21 a m. pr. 22—27. 45—50. 54—69. 71—74. XXXII MSS. Paris. et ed. Ach. rectius forsan, certe doctius. *egentis* 1. 8. 17. 21 a m. sec. tres codd. Paris. et edd. recentt.

139. *pecunia crescit* 10—13. 15—27. 48. 54—69. 71—74. 77. forte rectius.

Altera villa tibi, quum rus non sufficit unum,
Et proferre libet fines; maiorque videtur
Et melior vicina seges: mercaris et hanc et
Arbusta et densa montem qui canet oliva.
Quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
Nocte boves macri lassoque famelica collo
Iumenta ad virides huius mittentur aristas;
Nec prius inde domum, quam tota novalia saevos
In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere vix possis, quam multi talia plorent
Et quot venales iniuria fecerit agros.
Sed qui sermones? quam foedae buccina famae?
Quid nocet hoc? inquit. Tunicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet vicinia pago
Exigui ruris paucissima farra secantem.
Scilicet et morbis et debilitate carebis
Et luctum et curam effugies, et tempora vitae
Longa tibi post haec fato meliore dabuntur,
Si tantum culti solus possederis agri,
Quantum sub Tatio populus Romanus arabat.

145. *dominus precio* s. *pretio* 11. 13. 16—24. 45. *pretiis ullis* 77.

147. *Armenta* 25. 27. 46—50. 54—69. 71—74. 77. — *mittantur* 16. *mittuntur* 10—13. 15. 17—27. 45—50. 54—69. 71—74. 77. plerique codd. Paris. et ed. Ach.

148. *scaevos* 18. 23.

149. *habeant* 17. 20. 22—24. 27. 45. 46. 49. 56. 60. 65. *habebant* 47. — *credant* 20. 24.

151. *Et sic venales* 16.

152. *quae foedae* 17—21. 23. 24. 27. 40—47. 49. 50. 51—58. 61—69. 71—74. et quidam codd. Paris. *tam foedae* 22. — *bucina* 17. 18.

155. *Quid nocet hoc* et mox *lupini* cum Ach. restituimus ex 10—15. 15—21. 23—27. 45—50. 54—69. 71—74. 77. et omnibus codd. Paris. *Quid nocet haec* et *lupinae* 1. 14. 22. 48. 70. 75. 76. 81. 82. quae posterior vox, quod sciam, non alibi occurrit, nisi adiective posita. *tunicam* (molestam) *Lupini* alicuius damnati designari putabat H. Vales.

155. *farra metentem* 22. Non male!

159. *solus culti* 25. 46—49. 54—60. 64.

Mox etiam fractis aetate ac Punica passis
Proelia vel Pyrrhum immanem gladiosque Molossos
Tandem pro multis vix iugera bina dabantur
Vulneribus. Merces ea sanguinis atque laboris
Nullis visa umquam meritis minor, aut ingratae
Curta fides patriae. Saturabat glebula talis
Patrem ipsum turbamque casae, qua feta iacebat
Uxor et infantes ludebant quatuor, unus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum
A scrobe vel sulco redeuntibus altera coena
Amplior et grandes fumabant pultibus ollae.
Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
Inde fere scelerum causae, nec plura venena
Miscuit aut ferro grassatur saepius ullum
Humanae mentis vitium, quam saeva cupido
Indomiti census: nam dives qui fieri vult,
Et cito vult fieri. Sed quae reverentia legum,
Quis metus aut pudor est umquam properantis avari?

161. *passis aetate* 11. sed *fractis* in marg. — *et Punica* 25. 27. 46. 47. 49. 54 — 58. 60. 64. — Ante hunc versum excidisse unum alterumve suspicari possis: in sententiarum saltem ordine est, quod severiori iudici displicere possit.

162. *gelidosque Molossos* malebat Scaliger, quod multo concinnius videbatur Plathnero.

164. *merces ea* 10. 11. 12. 15 — 27. 45 — 50. 54 — 69. 71 — 74. 77. et omnes codd. Paris. unde hoc recepi cum Ach. pro *merces haec*.

165. *haud ingratae* 10. 11. 12. 15 — 18. 20 — 24. 27. 45. 46. 47. 56. 65. et XX MSS. Paris.

167. *in qua* 15.

171. *postibus ollae* 21.

172. *vestro* 57. — *agro* pro *horto* 15.

174. *ac ferro* 21.

175. *sceva* 23.

176. *Indomiti census* revocavi ex 10. 12. 13. 17 — 22. 25. 27. 45 — 50. 54 — 69. 71 — 74. 77. et XXV MSS. Paris. h. e. immensi, quo sensu *indomita prela* dixit Plin. XVII, 10. s. 14. *Immodici census* 11. 14. 15. 16. 23. 24. 70. 75. 76. 82. et X codd. Paris. quae lectio haud dubie ex interpret. orta. Illam certe librariorum ingenio deberi, quis sibi persuadeat?

178. *et pudor* 18. *Quis modus aut pudor est* in literis ad me scriptis ingeniose emend. Cl.

Vivite contenti casulis et collibus istis,
O pueri, Marsus dicebat et Hernicus olim
Vestinusque senex; panem quaeramus aratro,
Qui satis est mensis: laudant hoc numina ruris,
Quorum ope et auxilio, gratae post munus aristae,
Contingunt homini veteris fastidia quercus.
Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi; qui submovet Euros
Pellibus inversis. Peregrina ignotaque nobis
Ad scelus atque nefas, quaecumque est, purpura ducit.
Haec illi veteres praecepta minoribus: at nunc
Post finem auctumni media de nocte supinum
Clamosus iuvenem pater excitat: Accipe ceras,
Scribe, puer, vigila, causas age, perlege rubras
Maiorum leges aut vitem posce libello.
Sed caput intactum buxo naresque pilosas
Adnotet et grandes miretur Laëlius alas.
Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,

Herel, coll. Horat. Od. I, 24, 1. *Quis desiderio sit pudor aut modus*, qui locus Iuvenalis forte menti obversabatur. Vox *metus* languet, quoniam cum *reverentia legum* iungitur.

179. *his casulis* 15.

182. *Qui* restituimus ex 11. 12. 13. 16—20. 23—27. 45—50. 55. 57—69. 71. 72. 73. 75. 76. et MSS. Paris. tantum non omnibus. *Quis* 10. 14. 15. 21. 22. 54. 56. 70. 74. 77. 82. quod minus aptum videtur, nisi forte ita iunxeris verba: *aratro panem quaeramus mensis* nostris, *quis satis est*, quibus sufficit panis. — *laudant haec* 11. 21 a m. sec. 22. 25.

184. *Contingunt homines* 10. 11. 12. 17—24. 27. 45—49. 54. 55. 56. 60—63. 65—69. 71—74. 77. et XXX MSS. Paris. non improb. Schurzfl. qui comparavit Gr. ἔπτει κόρος. *Contemnunt homines* 13. *Effugiunt homines* 50. 64.

186. Post hunc versum in 16. insertus est iste: *Frondoso pariter requiem capessere lecto.*

188. *quodcumque* 13. 49. 55. 61. 62. 65. 65—69. 71—74.

189. *et nunc* 16.

192. *vigila ac causas age* 17. 19. *vigil ac* 16. 21 a m. sec. 22. 28.

194. *Sit caput* 11. 20. prob. Schurzfl. putans, voce *sed* turbari sensum.

195. *Advocet* 16.

196. *Dirue maiorum* 20.

Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat; aut, longos castrorum ferre labores
Si piget et trepidum solvunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares, quod vendere possis
Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
Ullius subeant ablegandae Tiberim ultra:
Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
Unguenta et corium. Lucri bonus est odor ex re
Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore
Versetur, DIs atque ipso Iove digna, poetae:
Unde habeas, quaerit nemo; sed oportet habere.
Hoc monstrant vetulae pueris repentibus assae:
Hoc discunt omnes ante alpha et beta puellae.

198. *at* 11. 15. 16. *et* 45.

199. *trepido* 10. 11. 12. 16—27. 45—50. 54. 55. 57—69. 71. 72. 73. et omnes codd. Paris. quod restituit Ach. putans, hoc doctius esse, quod mihi secus videtur.

203. *Ne* 63. *Nec* 13. 17. 18. 23. 25. 27. 45—50. 54—62. 64—69. 71—74. Eadem varietas est ap. Virg. Ge. IV, 47. et al. debeturque librariis, qui ignorabant, *neu* vel *neve* passim pro *nec* poni.

206. *poeta* 8. 13. 21. prob. Pith. Sed iunge: *sententia poetae.*

208. *Haec* 20. — *pueris vetulae* 10. 17—24. 45. — *repentibus assae* 1. 10. 14. 70. 75. 76. 77. 82. *repetentibus assem* 21. 24. quod coni. Schurzfl. coll. V, 144. *poscentibus assem* 11. 12. 15—20. 22. 23. 25. 27. 45—50. 54—69. 71—74. et plerique codd. Paris. probb. Grang., Rigalt. et Ach. coll. eodem loco sup. V, 144. qui sane huic lectioni favet, vel potius alteri *repetentibus assem*, quae ad nostram propius accedit et peperit tertiam: *poscentibus* enim est glossa, verbo *repetentibus* adscripta. Sed utrumque forte petitum ex V, 144. Nostram lectionem primus revocavit Carrio Emendatt. II, 9. ubi ex Nonio monet, *assam* dici nutricem, quod semper *assit* s. *adsit* iis, quos nutriat. Sed vetus Schol. est: „*Assa* dicitur nutrix sicca (sole colorata, rugosa) et vetusta, quae lac non praestat infantibus, sed solam diligentiam et munditiam adhibet.“ Gloss. vett. „*Assae*, adsestrices, ἀναγετριαι, ταις τικτουσαις ὑπηρετουσαι, aliquando etiam τροφοι.“ *vetulae pueris poscentibus assae* legebat Is. Pontan. ad Macrob. VII.

209. *Haec* 19. — *alpha et vita* 11 a m. sec. et 64. Cf. Valesiana p. 206.

Talibus instantem monitis quemcunque parentem
Si possem affari: Dic, o vanissime, quis te
Festinare iubet? meliorem praesto magistro
Discipulum. securus abi: vinceris, ut Aiax
Praeteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
Parcendum teneris: nondum implevere medullas
Maturae mala nequitiae. Quum pectere barbam
Coeperit et longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, vendet periuria summa
Exigua et Cereris tangens aramque pedemque.
Elatam iam crede nurum, si limina vestra
Mortifera cum dote subit. Quibus illa premetur
Per somnum digitis! nam quae terraque marique
Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
Nullus enim magni sceleris labor. Haec ego numquam

211. *possum* 10. 13. 15 — 25. 54 — 60. 62. 64 — 69. 71 — 74. *possunt* 27. 48. 61. 63. — *dico* 27. 61. 62. 63.

212. *Festinare facit* 16.

213. *abis* 66.

214. *et Pelea* 15. *aut Pelea* 23. — *vincit* 18.

215. *Parcendum teneris* 10. 17. ut ap. Virg. Ge. II, 365. Id substitui pro vulg. *Parcendum est teneris.* Librarii sexcenties inculcarunt *est*, ubi bona latinitas illud omittere solet. *Parcendum est pueris* 22.

216. *Naturae mala nequitia est* 1. *Maturae* 14. 15. 16. 23. 24. 48. 59. 65. 75. 77. 82. *Naturae* 10 — 13. 17 — 22. 25. 26. 27. 45 — 49. 54 — 58. 60. 75. 76. non improb. Schurzfl. ut *medulla naturae* maxima dicatur *καχοζηλία.* Idem ex antiquiss. MSS. Paris. restituit Ach. et exponit ita: *nondum implevere medullas*, penitus in teneros, simplices et adhuc *naturae* deditos penetraverunt eorum animos, nondum venis medullisque infixa haerent *mala nequitiae*, scelerum omnium principia, semina. *Nativae* 50. 61 — 64. 66 — 69. 71 — 74. non improb. H. Vales. — Mox ante *quum* insertum est *Ast* in 14. 70. 82. quod extrusi, quoniam abest ab 10 — 13. 15 — 27. 45 — 50. 54 — 69. 71 — 77. et interpolationem redolet. — *pectore* 16. 22.

219. Copula *et* abest ab 10 — 13. 15 — 27. 45 — 50. 54 — 69. 71 — 74. 77. — *tegensque aramque* 21.

223. *Anquirenda* recte, puto, emend. Grang. v. ad VI, 501. — *putes* 18. 19. 23. 27. 46 — 50. 54. 55. 56. 59 — 64. 65. 68. 69. 71 — 74. 77.

Mandavi, dices olim, nec talia suasi.
Mentis causa malae tamen est et origo penes te.
Nam quisquis magni census praecepit amorem,
Et laevo monitu pueros producit avaros,
*Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem et totas effundit habenas
Curriculo: quem si revoces, subsistere nescit
Et te contemto rapitur metisque relictis.
Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeo indulgent sibi latius ipsi.
Quum dicis iuveni, stultum, qui donet amico,
Qui paupertatem levet attollatque propinqui;
Et spoliare doces, et circumscribere, et omni
Crimine divitias acquirere, quarum amor in te,

228. *levi* 45. *laeto* 16. — *providit* 15. 16. 29.

229. *fraudem* 24. — *conduplicari* 13. 17. 18. 20. 22. 23. 24. 27. 45. 47. 51. 58. 64. *conduplicandi* 15. Forte rectius, etsi non ignoro, vocem *libertatem* etiam infinitivo iunctam legi, v. c. ap. Prop. I, 1, 28. et Val. Fl. I, 601. — Totus autem versus abest ab 2. 10. 11. 12. 16. 21. neque eum in suo exemplari habuisse videtur vetus Schol. qui illum silentio praetermisit, et verba *dat libertatem* exposuit: auctoritatem et nequitiam permittit. Est haud dubie lacinia, adsuta ab interpolatore, qui verba *Dat libertatem* non concoquebat, nisi talia adderentur. Minus quidem languebit, si *et* v. 228. et 230. pro *etiam* positum acceperis. At quis ferat hanc copulam toties ac vario sensu repetitam eamdemque sententiam ter expressam? Hinc etiam non placet opinio eorum, qui v. 230. *et* ante *totas* delendum putant, ut verbis *Nam quisquis — dat libertatem* πρότασις, (quae sic nimis longa est et ταυτολογεῖ) reliquis vero, *totas effundit habenas* cet., ἀπόδοσις contineatur. Toto potius versu eiecto nihil est, quod in h. l. displiceat. vid. Comm.

230. *effudit* 21. 22. 25. 27. 46—49. 51—63. 66. 67. 69—73.

232. *Sed* coni. Plathner.

233. *credet* 24.

235. *Cur* 22. — *dices* 16. — *stultus, qui donat a., Qui p. levat adtollitque p.* 13. Non male, ut ipsa sint patris verba.

236. *levat* 13. 16. 23. — *attollitque* 13. 16. *attolletque* 15. *tollat levetque* 24. — *propinquum* 21.

238. *anquirere* etiam h. l. suspicari possis v. sup. ad VI, 50. — *in te est* 18. 19 a m. sec. 23. 25. 27. 46. 47. 48. 50. 54-69. 71-74.

Quantus erat patriae Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas, si Graecia vera, Menoeceus:
In quorum sulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis nascuntur et horrida bella capessunt
Continuo, tamquam et tubicen surrexerit una.
Ergo ignem, cuius scintillas ipse dedisti,
Flagrantem late et rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero, trepidumque magistrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.

Nota mathematicis genesis tua: sed grave tardas
Exspectare colus. Morieris stamine nondum
Abrupto. Iam nunc obstas et vota moraris:
Iam torquet iuvenem longa et cervina senectus.
Ocius Archigenen quaere atque eme, quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere ficum
Atque alias tractare rosas. Medicamen habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat et pater et rex.
Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla aequare queas Praetoris pulpita lauti,
Si spectes, quanto capitis discrimine constent
Incrementa domus, aerata multus in arca
Fiscus et ad vigilem ponendi Castora numi,

241. *quarum* (scil. Thebarum) 19. 25. 46. 48. 49. 50. 54—57. 59—69. 71—74. et multi codd. Paris. sed *quorum* 1. 10—18. 20—24. 27. optimi codd. Paris. (Put. Fauch. Alex. Senat. Thuan. et alii) quod doctius est. v. Comm.

243. *et tamquam* 20. — *tibicen* 22. 49.

245. *et late* 10. 11. 15. 17—19. 23. 25. 45—49. 54. 55. 57—60. 64. 65.

247. *caveam* 15—20. 22. 24.

248. *nec grave* 24.

249. *colos* 15. 18—21 a m. sec. 22. 23. 24. 46—50. 54—57. 59. 60. 62. 64. 65. 68. 69. 71—74.

252. *Archygenen* 17. 19. Ego *Archigenen* pro *Archigenem* scripsi.

253. *Opposuit* 22.

254. *togas* pro *rosas* 16. — *est* non exstat in 17. 18.

255. *aut pater aut rex* 10. 11. 15—20. 24—27. 45—50. 54—69. 71—74. plerique codd. Paris. et ed. Ach.

258. *spectas* 18. 23. 25. 27. 46—50. 54—69. 71—74. — *constant* 21. 25. 27. 46—50. 54—69. 71—74.

Ex quo Mars Ultor galeam quoque perdidit et res
Non potuit servare suas. Ergo omnia Florae
Et Cereris licet et Cybeles aulaea relinquas:
Tanto maiores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum iactata petauro
Corpora, quippe solet rectum descendere funem,
Quam tu, Corycia semper qui puppe moraris
Atque habitas, Coro semper tollendus et Austro,
Perditus ac vilis sacci mercator olentis;
Qui gaudes pingue antiquae de litore Cretae
Passum et municipes Iovis advexisse lagenas?
Hic tamen ancipiti figens vestigia planta
Victum illa mercede parat, brumamque famemque
Illa reste cavet: tu propter mille talenta
Et centum villas temerarius. Adspice portus
Et plenum magnis trabibus mare; plus hominum est iam
In pelago: veniet classis, quocumque vocarit
Spes lucri, nec Carpathium Gaetulaque tantum
Aequora transsiliet, sed, longe Calpe relicta,

265. *Non* et *iactare* 12.

266. *solent* 27. 47. 54. 61. 63. 64. 74.

267. *Quantum* 16. — *in* ante *Corycia* non male inseritur in 10. 17. 19. 23. 24. vel ante *puppe* in 45. — *Coricia* 10. 17. 39. 23. 24. 46. *Coritia* 47. 48. 50. 64. *Corithia* 21. 45. *Corinthia* 22. — *rupe* 21 a m. sec.

269. *ac vilis* 1. 2 14. 18. 56. 70. 74 — 77. 82. *Perditus, a Siculis sacci mercator* (qui a Siculis saccum mercaris) 3. 5. 10. 11. 12. 15. 16. 17. 19 — 27. 45 — 50. 54. 55. 57 — 69. 71. 72. 73. et permulti codd. Paris. quod perperam probat Plathnerus, quia *saccus olens* sit crocum, quod plurimum in Sicilia, unde et *Sicanium* dicatur Stat. Sylv. V, 3, 41. Ei tamen adstipulatur Ach. qui illam lect. restituit.

270. *pingui* 16. 27. 45. 59. 60. — *antiquo* 22.

273. *Victum ex illa merce* 22.

276. *plus h. iam* 21. 22.

277. *vocat te* 10. 27. 47. 54. 58.

279. Secundam syll. voc. *Calpe* in sexto casu corripi, iam miratus est Priscian. lib. VI. Eamdem brevem esse ap. Avien. Arat. v. 1023. observat Curio prava lectione deceptus, qui cum aliis putabat, id propterea fieri, quod *Calpe* etiam tertiae declinationis

Audiet Herculeo stridentem gurgite solem.
Grande operae pretium est, ut tenso folle reverti
Inde domum possis tumidaque superbus aluta
Oceani monstra et iuvenes vidisse marinos.
Non unus mentes agitat furor. Ille sororis
In manibus vultu Eumenidum terretur et igni:
Hic bove percusso mugire Agamemnona credit
Aut Ithacum. Parcat tunicis licet atque lacernis,
Curatoris eget, qui navem mercibus implet
Ad summum latus et tabula distinguitur unda;
Quum sit causa mali tanti et discriminis huius
Concisum argentum in titulos faciesque minutas.
Occurrunt nubes et fulgura. Solvite funem,
Frumenti dominus clamat piperisque coemti;
Nil color hic coeli, nil fascia nigra minatur;
Aestivum tonat. Infelix hac forsitan ipsa
Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus et zonam laeva morsuque tenebit.
Sed cuius votis modo non suffecerat aurum,
Quod Tagus et rutila volvit Pactolus arena,
Frigida sufficient velantes inguina panni

sit et *Calpes*, *Calpis* non minus recte dicatur, quam *Calpe*, *Calpes*.

285. *torretur* 11 in marg. non improb. Schurzfleisch.

286. *credet* 15.

287. *lacertis* 7. 12. 15. 17 a m. sec. 20. 21. 22. 46. 61. 62. 65. 65—69. 71—73. et XII MSS. Paris. in his Put. et Fauch.

288. *navem qui* 21.

289. *tabula dist. uda* 15. 16. 19. 21. 23—27. 46—49. 55—60. 68. XXV MSS. Paris. et ed. Ach. *una* 17. 20. 22. 28. 74. et tres codd. Paris. *unda* 1. 8. 10—14. 22. et VII MSS. Paris.

291. *Conscissum* 16. 21. 22.

293. *piperisve* 19. 45. non male! — *coemtor* 11. *coemptor* 15. 16. 19. 21 a m. pr. 23—27. 46—50. 54—69. 71. 72. 73.

295. *at forsitan* 15. 17. 20. 21. 22. multi codd. Paris. et ed. Ach. *ac forsitan* 16. 19. 23—27. 48. 56—64. 66—69. 71—77. *an forsitan* al. Cf. Comm.

296. *cadit* 21. — *trabibus fractis* 10.

298. *suffecerit* 20. 21. 27. 46. 47. 48. 54. *sufficeret* 23.

299. *volvunt* 22.

300. *sufficiant* 16.

Exiguusque cibus, mersa rate naufragus assem
Dum rogat et picta se tempestate tuetur.
Tantis parta malis cura maiore metuque
Servantur. Misera est magni custodia census.
Dispositis praedives hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
Electro signisque suis Phrygiaque columna
Atque ebore et lata testudine. Dolia nudi
Non ardent Cynici: si fregeris, altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commissa manebit.
Sensit Alexander, testa quum vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis aequanda pericula rebus.
Nullum numen habes, si sit prudentia: nos te,
Nos facimus, Fortuna, Deam. Mensura tamen quae
Sufficiat census, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis atque fames et frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt ante penates.

301. *Exanguisque* 12.

305. *perdives* 24. *dives* reponi iubebat Curio, et *armis* pro *hamis* Britann. ut metro consuleretur. Neutrum iis venisset in mentem, nisi perperam de *hamis* piscium cogitassent.

310. *aut eadem* 10. 11. 12. 14. 15. 18. 19. 23. 24. 43. 45. 50. 64. 70. 82. et plerique codd. Paris. *atque eadem* 16. 17. 20. 21. 22. 25. 27. 46—49. 54—65. 65—69. 71—77. et quidam codd. Paris. At quomodo *altera fiet domus*, et simul manebit *eadem?* Id iam monuit Lips. Epistol. Quaest. IV, 5.

312. *quantum* 27. 47. 48. 49. 55. 58. 64.

315. *totum qui* 27. 47. 48. 49. 55—60. 64. 65.

315. *Nullum numen abest* 13. 15. 16. 19. 20. 23–27. 45–50. 54–65. 65—69. 71. 72. 73.— *sed te Nos facimus* 10. 13. 15. 16. 17. 20—27. 45—50. 54—69. 71—74. *sed nos Te facimus* 12. 19. v. sup. ad X, 365. ubi iidem leguntur versus.

316. *Deam, coeloque locamus* 45. ex X, 366.

317. *consulit* 16. 21.

318. *En quantum* suspicari possis. At v. Comm. — *ac frigora* 21.

Numquam aliud Natura, aliud Sapientia dicit.
Acribus exemplis videor te claudere. misce
Ergo aliquid nostris de moribus: effice summam,
Bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.
Haec quoque si rugam trahit extenditque labellum;
Sume duos Equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum implevi gremium, si panditur ultra:
Nec Croesi fortuna umquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nec divitiae Narcissi,
Indulsit Caesar cui Claudius omnia, cuius
Paruit imperiis, uxorem occidere iussus.

SATIRA XV.

ARGVMENTVM.

In hac Satira, ad Volusium Bithynicum scripta, Iuvenalis gravissime invehitur in religiosam Aegyptiorum dementiam, qui non modo monstra Deorum, animalia et olera, sed etiam alii alia huiusmodi numina colant, et ob hanc religionis diversitatem tanto se invicem odio prosequantur, ut caeco nonnumquam furore instincti eos, qui aliis utantur sacris, devorare non dubitent. (v. 1 — 13.) Quae ne quis fabulosa esse censeat et similia iis, quae Ulysses Alcinoo super coenam de Laestrygonum Cyclopumque immanitate et ἀνθρωποφαγίᾳ narraverit, (13 — 26.) exemplum memorat efferatissimae huius crudelitatis, quod sua aetas viderit, et refert, finitima oppida, Tentyra et

321. *dicet* 11. 22. 23. 25 — 27. 46 — 50. 54 — 60. 65.

322. *ludere* 45. *includere* 15. *cludere* alii. v. ad III, 19.

323. *de nostris* 19. 25. 27. 46 — 50. 54. 55. 57 — 60. 64. 65. — In omnibus, quas vidi, editt. perperam non post *summam*, sed post *ordinibus* distinguitur.

324. *dignetur* 45.

325. *labellis* 22.

326. *quadraginta* 16. 20 a m. pr. 22. v. ad I, 106.

327. *non* 27. 64.

328. *Rosci* pro *Croesi* 4. forte e glossa, ad v. 324. adscripta. *Croesi*, regis Lydorum, divitiae cui non sunt auditae? — *vel Persica* 16.

329. *Sufficiunt* 27.

Coptum, antiqua simultate, nullam aliam ob causam, quam quod diversa coluerint numina, ita arsisse, ut nuper Coptitae cum Tentyritis, diem festum agentibus et larga meri potione oneratis, quo facilior victoria esset, iurgio contendendi occasionem inde ceperint, utque rixa primum conviciis ac clamore, deinde percussione capitum vulneribusque, pugnis et lapidibus inflictis, transacta, mox armis sumtis in praelium exarserit, in quo fugatis Coptitis, unus eorum, qui nimia formidine cursum praecipitans procubuerit, captus a Tentyritis et non modo in plurima sectus frusta et particulas, ut multis sufficeret, sed crudus etiam ac totus corrosis ossibus tanta aviditate devoratus sit, ut qui ex hostibus novissimi venerint, absumto iam toto corpore, ductis per terram digitis aliquid de sanguine eius gustaverint. (27—92.) *Tanta inhumanitate nullum umquam populum saeviisse dicit: non Calaguritanos in Vasconum finibus, qui, longa demum obsidione ad diram redacti famem et ignari adhuc Stoicorum philosophiae, vitam inhonesto modo, humanorum scilicet corporum dapibus, protraxerint;* (93—114.) *non Tauros, qui homines tantum immolaverint Dianae, non etiam comederint;* (115—119.) *non Cimbros nec Britannos aut Sauromatas et Agathyrsos.* (119—128.) *Tum poeta acerbe increpat inimicitiam et odium, quod ferae non nisi in dispar genus, homines autem in se ipsos gerant, quodque prorsus contrarium sit naturae, quae humano generi mollissima dederit corda, et ceteris animalibus*

Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
Affectus petere auxilium et praestare iuberet. (129—174.)

Ex hoc argumento intelligitur, poetae consilium non eo potissimum spectasse, ut religionem vel superstitionem Aegyptiorum derideret, (de qua vid. ad v. 2.) sed ut insigni ostenderet exemplo, diversitate religionis huius populi inexpiabile nonnumquam odium et inauditam inhumanitatem gigni. In ipsa Satira (in primis in postrema eius parte v. 129—174.) magna est orationis vis ac gravitas, rei convenientissima; quae tamen passim, ubi locus

est, admixtis facetiis temperatur. — Achaintre haec bene adnotavit: „Inferius tamen hoc opus ceteris eiusdem auctoris videtur; quod non mirum est: nam et senex admodum erat, et rem Romanis inauditam narrabat. Non ea bella infanda noverat, quae furor religiosus sequentibus aevis produxit. Quid si Mahumeti fanaticum ardorem vidisset eumdemque manu dextra gladium gestantem, Coranum altera? Quid si Christianorum sancta bella sub crucis vexillo suscepta, *les Croisades?* Quid si Albigensibus rogos accensos? Lutheri et Calvini sectatorum et Catholicorum furores sacros? Non iuste minus exclamasset *Adspicimus populos, quorum non sufficit irae Occidisse aliquem.* . . . . . Sed cur ea commemorem? Iam non sub crucis vexillo bella et strages sunt inchoandae. Humanitatis ipsius et philosophiae nomine (quod non minus saevum, at ridiculum magis et multo minus excusandum) arma capessuntur, regna et imperia corruunt, urbes diruuntur, agri vastantur hominesque trucidantur. Sic omni tempore inde Principum ambitio prava, aulicorum aviditas et *Δημαγωγῶν* insania, hinc populorum socordia et imbecillitas miseris mortalibus excidii causae fuerunt terramque hanc miseram stragis sedem desolationisque fecere."

De tempore, quo hanc Satiram scripserit Iuvenalis, v. Comm. ad v. 27. Minus constat, qua occasione et quo loco composita sit. Vetus Schol. „Ad Volusium, inquit, de Aegyptiorum sacris scribit, odio Crispini, qui Aegyptius erat, egens, et modo magister peditum atque equitum factus est." Vid. ad I, 26 seq. et IV, 1 seq. Calderinus: „Invehitur in mutua hominum odia et feritatem, notans scil. Paridem, (v. ad VII, 87 seq.) cuius odio fuerat eiectus, sumta occasione ex re gesta, quam in Aegypto viderat." Lipsius: (Epist. Quaest. IV, 20.) „Iuvenalem exsulasse sub Domitiano, non abnuerim, et, quod in Divaei libro est, in Aegyptum etiam missum, ultro crediderim. Indicare hoc ipse voluit Sat. XV, 45. Ait: *quantum ipse notavi.* Vidit igitur Aegyptum, vel quum inibi exsularet,

ut MS. Divaei, vel, ut Suidas, quum in vicina esset Pentapoli s. Cyrenaica. v. Plin. V, 5. Haec lustratio Aegypti causam illi praebuit scribendae satirae de immani superstitione Aegyptiorum. Nisi hoc fuisset, cur non pariter aliquid de Hispanis aut Germanis?" Hinc tamen non pro certo affirmare ausim, hanc Satiram non Romae, sed in Aegypto et tempore exsilii, scriptam fuisse. Illud probabilius videtur, et versum 45. ad annos quoque iuventutis, quibus poeta Aegyptum lustrare potuit, referre licet. Conf. vita Iuvenalis per annos a me digesta ad a. U. 833. et 874.

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars haec: illa pavet saturam serpentibus ibin.
Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicae resonant ubi Memnone chordae
Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.
Illic caeruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum et caepe nefas violare et frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus haec nascuntur in hortis
Numina! Lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa. Nefas illic fetum iugulare capellae:
Carnibus humanis vesci licet. Attonito quum
Tale super coenam facinus narraret Ulixes
Alcinoo, bilem aut risum fortasse quibusdam

Sat. XV.

3. *ibim* 45. 49. 60. 64.

5. *Mennone* 21—23. 65. Ita ubivis scribendum putabat Harduin. ad Plin. VI, 30. s. 35. X, 26. s. 37. XXXVI, 7. s. 11.

7. v. Excurs. ad h. l.

9. *ac frangere* 10. 12. 16—20. 22—25. 45—50. 54—69. 71—74. 77.

12. *foetum violare* 45.

14. *narravit* 22. — *Ulixes* recepi ex 17. 19. 20. 58. *Ulyxes* 25. 46. 47. Vulgo *Ulysses*. Cf. ad IX, 65. et XI, 31.

15. *atque* pro *aut* 16.

Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
Hunc abicit, saeva dignum veraque Charybdi,
Fingentem immanes Laestrygonas atque Cyclopas?
Nam citius Scyllam vel concurrentia saxa
Cyaneas plenos et tempestatibus utres
Crediderim, aut tenui percussum verbere Circes
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phaeaca putavit?
Sic aliquis merito nondum ebrius et minimum qui
De Corcyraea temetum duxerat urna:

16. *Moveat* 62. 68. 71. 73.

17. *Scylla* pro *saeva* coniicit Schrader.

18. *Laestrigones* 13. 16. 24. — *Cyclopes* 13. 16. 24. *et Cyclopas* 10. 11. 17—20. 25. 27. 45—50. 54—69. 71—74. 77. et XX MSS. Paris. quod arridebat Schurzfl. et Ach. ut exprimeretur res ipsa, grandis scil. Cyclopum vastitas et moles quadrata, versu spondaico durum sonante.

19. *procurrentia saxa* coni. quidam male. v. Heins. ad Ovid. Met. VII, 62.

20. *Cyaneas* semper suspicatus sum, et nunc recepi ex 28. ut sit appositio et interpretatio verborum *concurrentia saxa*. *Cyanes* perperam legitur in 13. et recentt. editt., Prat., Bipont. al. Vulgo *Cyaneis*: at saxa non concurrunt Cyaneis, sed *Cyaneae* scil. rupes s. cautes sunt ipsa *saxa concurrentia*; neque probanda est sententia Ach. qui *Cyaneis* putat esse nom. plur. accus. tert. declin. pro *Cyanes*, ut *patreis, sorteis* cet. pro *patres, sortes*. Nam *Cyaneis* est nom. adiect. (v. Comm.) et vox quatuor, non trium syllabarum, quarum et secunda et tertia brevis est. *Sicaneis* emend. Schrader audacter invitaque Minerva, et *saxa Cyanea* Dausqueius ad Sil. XIV, [illegible] pag 628. contra metri leges et κακοφώνως. — *plenos vel* 21.

22. *grunisse* 46. 47. 50. 60. 64. *grinnire* 13.

24. *Hic* 20.

25. *temeti* (scil. *minimum* v. 24.) recte, opinor, emend. Schrader, idemque et nobis in mentem venit. Hoc non refellitur saltem exemplis laudatis ab Hein. qui perperam iungit *multum lacrimas* ap. Virg. Aen. III, 318. *quantum fides* ap. Liv. I, 16. extr. (ubi Ducker ita legendum censebat) et similia. — *diduxerit* 16. *deduxerit* 12. 13. *deduxerat* 2—4. 7. 11. 15. 17. 19—22. 24—27. 45—49. 55. 57—60. 65. 66. et omnes fere codd. Paris. contra usum loquendi et metrum; nam priores syll. voces *temetum* producuntur.

Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.
Nos miranda quidem, sed nuper Consule Iunio
Gesta super calidae referemus moenia Copti;
Nos vulgi scelus et cunctis graviora cothurnis.
Nam scelus a Pyrrha, quamquam omnia syrmata volvas,
Nullus apud tragicos populus facit. Accipe, nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit aevo.

Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
Immortale odium et numquam sanabile vulnus
Ardet adhuc Coptos et Tentyra. Summus utrimque
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit uterque locus, quum solos credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit. Sed tempore festo
Alterius populi rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus ac ducibus, ne
Laetum hilaremque diem, ne magnae gaudia coenae
Sentirent, positis ad templa et compita mensis
Pervigilique toro, quem nocte ac luce iacentem

26. *haec* 12. 17. 19. 21. 22. 45.

27. v. Excurs. ad h. l.

28. *Tacta* 20. — *Combi* 24. *Compti* 22. *Coctae* 19. *Capti* 25. Cf. ad v. 55.

29. *scelera* 2. forte rectius.

31. *populos* 16.

32. *produxit in aevo* 13. 22.

34. *Inter finitimas* scil. urbes emend. Salmas. Exerc. Plin. p. 447. Sed iunge *inter finitimos Coptos et Tentyra.*

34. *et* deest 19. — *satiabile* 13. Ego potius versum hunc pannum esse crediderim, a versificatore aliquo assutum. Causam non explicari potest Hein. Quia ταυτολογικῶς dicta sunt *vetus, antiqua, immortale, numquam sanabile*, ut et *simultas, odium, vulnus.*

35. v. Excurs. ad h. l.

36. *vulgi* 16. 17. 19. 20. 22. 23. 28. 45.

37. *Colit* 23. — *credit* 22. 25.

39. *multis* pro *cunctis* 15.

40. *Visaque maiorum* 7. — *maioribus ac ducibus* 11.

42. *nec magnae* 11. *magnae ne* 45. *magnae nec* 25. — *gaudia vitae* 22.

43. *Sentiret* 16. 45. 67.

43 *luce ac nocte* (cum ingrata elisione) 10. 11. 12. 17. 19. 20. 21. 25. 45 — 49. 51. 55. 57 — 60. 61. — Pro *iacentem*, h. e. stratum, Plathner coni. *calentem* scil. ab iis, qui assidue ei incubant. Ego malim: *quo nocte ac luce*

Septimus interdum sol invenit. Horrida sane
Aegyptus: sed luxuria, quantum ipse notavi,
Barbara famoso non cedit turba Canopo.
Adde, quod et facilis victoria de madidis et
Blaesis atque mero titubantibus. Inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacumque
Unguenta et flores multaeque in fronte coronae:
Hinc ieiunum odium. sed iurgia prima sonare
Incipiunt animis ardentibus: haec tuba rixae.
Dein clamore pari concurritur, et vice teli
Saevit nuda manus: paucae sine vulnere malae:
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus
Integer. Adspiceres iam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies et hiantia ruptis
Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.
Ludere se credunt ipsi tamen et puerile
Exercere acies, quod nulla cadavera calcent.

iacentes Septimus interdum sol invenit. Ex *quo* facile fieri poterat *quem* propter compendium scrib.

44. *interdum* 1. 14. 18. 25. 48. 57. 58. 59. 63. 65. 67. 69. 70. 75. 76. 82. *interea* 10. 11. 12. 15. 16. 17. 19—24. 27. 45. 46. 47. 49. 50. 54. 55. 56. 60—64. 65. 68. 71—74. 77. et XXXII MSS. Paris. ex quibus illud revocavit Ach.

44. 45. *horrida sane Est Coptos* recte, opinor, coni. Schrader.

46. *ripa* (scil. orientalis Nili, in qua sita Coptus) pro *turba* 3. 5. 7. 10. 11. 12. 15. 16. 17. 19—27. 29. 45—49. 54. 55. 58—63. 65. 66. et dimidia pars MSS. Paris. forte et vetus Schol. cuius glossa est: *Latini ripa*, quam Schurzfl. eam putabat dici, quae tum sub potestate Latinorum fuerit.

51. *genuinum odium* 11. 24. quod et male coni. Merula. *geminum* 19. 20 a. m. sec.

52. *hoc tuba* 22.

53. *Deinde clamore* 24. *Dehinc clamore* 10. 11. 22. 23. 25. 27. 51—63. 65. 66—69. 7—74.

55. *cuidam* 12. — *ac nulli* 1. — *caeco certamine* in quod caeci vel caeco impetu ruebant) quidam libri, teste Pithoeo, nescio qui. Recte, opinor; saltem longe venustius.

56. *aspicies* 25. — *tota* pro *cuncta* 5. 27. 45—49. 59—60. 64.

58. *plenos sociorum* 11.

59. *tamen ipsi* 46. 47. 49.

60. *quia* pro *quod* 22.

Et sane quo tot rixantis millia turbae,
Si vivunt omnes? Ergo acrior impetus, et iam
Saxa inclinatis per humum quaesita lacertis
Incipiunt torquere, domestica seditioni
Tela; nec hunc lapidem, quales et Turnus et Aiax,
Vel quo Tydides percussit pondere coxam
Aeneae; sed quem valeant emittere dextrae
Illis dissimiles et nostro tempore natae.
Nam genus hoc vivo iam decrescebat Homero.
Terra malos homines nunc educat atque pusillos.
Ergo Deus, quicumque adspexit, ridet et odit.
A deverticulo repetatur fabula. Postquam
Subsidiis aucti, pars altera promere ferrum
Audet et infestis pugnam instaurare sagittis;

61. *sane quod* 15. 45. 46. 47. 49. 50. 51. 55. 58. 66—69. 74. *sana quo* 28. *sanae quot* 48. 64. *Saneque quo* 15. *Sanaque iam quod tot* 25. 41. 56. 57. *Sanaque iam quot* 59. 60. 65.

62. *Sic* 21. 27. 54. 58. 64. 74. *Sic vivant* 64.

63. *inclinantes* 21. *inclinantis* 65.

64. *seditione* 10. 12. 15. 16. 21—24. 45. 46. 47. 49. 50. 54. 55. 59. 60. 65. omnes fere codd. Paris. et ed. Ach.

65. *sed hunc* 12. — *qualis Turnus* 12. *qualis se Turnus* 24. *qualis et Turnus* 64. *quali se Turnus et Aiax* 11. 15. 17. 25. 25. 45—47. 49. 54—60. 62. 65—69. 71—74. et XXX MSS. Paris. Male: nam hi saxis se ipsi non percussisse dicuntur. *quali Turnus* 19. *quali vel Turnus* 10. 20. quod arrisit Ach. *quali et Turnus* 16.

66. *Et quo* 27. 46—50. 55. 56. 59—65. 68. 69. 71—74.

71. *Ecce Deus* 21. Non male! *Deos* 50.

72. *deverticulo* scripsi pro vulg. *diverticulo*, latinitate ita postulante. *Deverticulum* enim et *deversorium* dicuntur a *devertere*, h. e. ab uno loco ad alium se convertere; a quo differt *divertere*, quod adhibetur de duobus, qui diversam instituunt viam, unde *diversus* et alia: quae verba male vulgo a librariis confunduntur. v. Heins. ad Ovid. Am. II, 6, 9. (ubi veterrimi codd. nobis favent) Burm. ad Petron. 10. et ad Virg. Ge. III, 2. 5. Bentl. ad Terent. Eun. IV, 2, 17. et Ernesti clav. Cic. v. *devertere*.

73. *aucta* 16. *auctis* 27. 46. 47. 48. 56—60. 64. 74. *actis* 25. — *pars altera amittere ferrum* 12.

74. *pugnas inferre* 2.

Terga fugae celeri praestantibus omnibus, instant,
Qui vicina colunt umbrosae Tentyra palmae.
Labitur hinc quidam, nimia formidine cursum
Praecipitans, capiturque: ast illum in plurima sectum
Frusta et particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corrosis ossibus edit
Victrix turba: nec ardenti decoxit aeno
Aut verubus; longum usque adeo tardumque putavit
Exspectare focos, contenta cadavere crudo.
Hic gaudere libet, quod non violaverit ignem,
Quem summa coeli raptum de parte Prometheus
Donavit terris. Elemento gratulor et te
Exsultare reor. Sed qui mordere cadaver
Sustinuit, nil umquam hac carne libentius edit.
Nam scelere in tanto ne quaeras et dubites, an
Prima voluptatem gula senserit. Ultimus autem,
Qui stetit absumto iam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.

75. *fuga* 1. 8. 11. 15. 17. 19—22. plerique codd. Paris. et ed. Ach. — *sceleri* 9. 21. 22. — *instans* 9. *praestant instantibus omnes* vetus MS. Merceri, qui emend. *Terga fuga celeri praestant instantibus Ombis.* Schrader coni. *praebentibus omnibus,* et Lubinus *praestantibus hostibus.* Mox v. 76. *Pampae* (qui vicus erat vicinus Tentyris) legendum pro *palmae* putabat Salmas. Exerc. Plin. p. 452. B. Quis vero, ut situm urbis designet, eam vico alicui dicet vicinam esse?

77. *hic* 10. 15. 16. 17. 19. 20. 24. 45—47. 49. 50. 54—60. 62. 64—69. 71—74. 77.

79. *Frustra* 16. 22. 23. 24. 46. 47. — *ac* 27. 46—50. 54. 55. 59—65. 68. 69. 71. 72. 73.

81. *aheno* 25. 46 — 50. 57—60. 62. 64—69. 71. 72. 73. v. ad III, 285.

84. *Hinc* 10. 21 a m. sec. 23—25. 27. 45—50. 58. 61—69. 71—74.

87. *sed quae* (sc. *turba* v. 81.) emend. Schrader.

88. *nihil* 17. 20. 23—27. 45. 46. 47. 49. 50. 56. 58. 60—69. 71—74.

89. *non* pro *ne* 16.

90. *voluptates* 22. — *ultimum* 24. — *ultimus auctor Qui venit* coni. Schrader.

91. *Qui sitit* malebat Lubinus. At sitis sanguinis, quae huic homini fuit, satis exprimitur v. 92.

Vascones, haec fama est, alimentis talibus olim
Produxere animas: sed res diversa, sed illic
Fortunae invidia est bellorumque ultima, casus
Extremi, longae dira obsidionis egestas.
Huius enim, quod nunc agitur, miserabile debet
Exemplum esse cibi: sicut modo dicta mihi gens
Post omnes herbas, post cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
Pallorem ac maciem et tenues miserantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua. Quisnam hominum veniam dare, quisve Deorum
Viribus abnuerit dira atque immania passis,

95. *ut fama* 1—5. 10—13. 15—17. 19—27. 45. 47. 49. 54—60. 63. 68. 69. 74. et omnes fere codd. Paris. quosque vidit Britann. qui tamen *ut* delendum putabat, ut versus staret; offensus haud dubie eo, quod alioquin syllaba secunda voc. *Vascones* h. l. brevis esset. Eadem corripitur a Prudent. περιστεφ. I, 95. et a Paulino Nolano ad Auson. Carm. X. v. 203. 212. 218. Ptolemaeus tamen et Strabo III. p. 111. scribunt *Οὐάσωνες* et *τὸ τῶν Οὐασώνων ἔθνος*. Suspicari itaque possis, recte legi vel *Vascones, fama est, alimentis* in 48. 61—64. 66. 67. 71. 72. 75. vel *Vascones, ut fama, alimentis* in 17. nisi malis: *Vascones fama est alimentis talibus olim Produxisse animas.* — Mox *elementis talibus* 8. quod Pithoeo placuisse mireris. *humanis carnibus* 3. — *usi* pro *olim* 7. 9—17. 15. 16. 17. 19—23. 25. 27. 45—53. 55. 57—69. 71. 72. 73. XXX MSS. Paris. et ed. Ach.

94. *illinc* 23. 27. 46. 47. 49. 58.

95. *bellorumque culmina* 29.

96. *dura* 21. *durae* 15.

97. *qui nunc* 21 a m. pr. 22.

99. *cunctas herbas* 16.

101. *Pallore ac macie extenues* quidam cod. Pith. — *et maciem* 10. 19. 25. 46—49. 55—60. 64.

104. *Viribus* 8. 10—27. 45—50. 54—77. 81. 82. quod interpretantur: virilibus animis, vel viris fortibus. Quae ratio dura est, etsi ferrem eam in poeta lyrico; et diversa mihi videtur dictio illa *cognatis maculis* inf. v. 160. quae iudice Hein. simillima est. *Urbibus* cod. Alex. tres alii Paris. et recentt. edd. Prat. et al., h. e. Calaguri, Numantiae, Sagunto, ut vulgo putant; aut *urbibus* poet. pro *urbi*, Calaguri, et hoc pro civibus, ut passim, et apud Graecos πόλις, Ἄργος, Ἑλλάς, de quo v. Facius ad Eurip. Orest. v. 46. Sed haec quoque ratio longe petita est, lectio tamen illa ab Ach. recepta. Poeta forte scripsit *Civibus*, vel *Forti-*

Et quibus illorum poterant ignoscere manes,
Quorum corporibus vescebantur? Melius nos
Zenonis praecepta monent: nec enim omnia, quaedam
Pro vita facienda putat. Sed Cantaber unde
Stoicus, antiqui praesertim aetate Metelli?
Nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas.
Gallia causidicos docuit facunda Britannos:
De conducendo loquitur iam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus; et par
Virtute atque fide, sed maior clade Saguntus
Tale quid excusat. Maeotide saevior ara
Aegyptus. Quippe illa nefandi Taurica sacri
Inventrix homines (ut iam, quae carmina tradunt,
Digna fide credas) tantum immolat, ulterius nil
Aut gravius cultro timet hostia. Qui modo casus
Impulit hos? quae tanta fames infestaque vallo
Arma coegerunt, tam detestabile monstrum
Audere? Anne aliam, terra Memphitide sicca,

bus, vel *Talibus. Ventribus* coni. H. Vales. coll. III, 167. IV, 107. XIV, 126. ut pars pro toto (pro viris) posita sit et error natus ex comp. script. *vtribus.* — *abnueret* 21.

105. *ipsorum* 61. 62. 63. 65—69. 71—74.

106. *vescantur, sed melius* 23—26. 45—48. 54. 56. 58—60. 64. 65. *vescuntur, sed melius* 19.

108. *facienda putant* scil. praecepta 10—19. 15. 16. 45.

110. *nostras Graiasque* 22. *notasque* coni. H. Vales.

113. *dicimus* 68.

114. *Saguntos* 19. *Sagunto* 22. — Versus 113. 114. 115. alii ita distinguunt: *Nobilis ille tamen populus, quem diximus, (et par Virtute — Saguntus) Tale quid excusat;* alii sic: *Nobilis — diximus, et par Virtute atque fide: sed maior clade Saguntus Tale quid excusat;* alii denique ita: *Nobilis ille — diximus, et par Virtute atque fide, sed maior clade Saguntus, Tale quid excusat*, ut verba sic iungantur: *Nobilis ille populus*, Vascones, *et Saguntus*, ei *par virtute atque fide* cet.

115. *Fata quid accuset?* coni. Schrader.

119. *Qui* pro *Quis* restitui ex 11. 17. 20. quia mollius est et doctius. v. Drakenb. ad Sil. II, 615. VII, 558. IX, 631. X, 117. XIII, 450. XV, 668. Heins. et Heyne ad Virg. Ecl. I, 19. II,

Invidiam facerent nolenti surgere Nilo?
Qua nec terribiles Cimbri nec Britones umquam,
Sauromataeve truces aut immanes Agathyrsi,

19. Gron. Obss. ad script. eccles. c. 21. Bentl. ad Horat. Serm. I, 4, 91. 5, 79.

124. *Britones* 1. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 18. 20. 25—27. omnesque edd. vett. *Brittones* 17. et edd. recentt. Prat. et al. *Brytones* 19. *Bistoris* 21. *Bistones* 22. Io. Schraderus in Observatt. libro p. 4—6. docte de h. l. ita disputavit: „*Britones* in numerum ferarum et immanium gentium referuntur Id dolens Marklandus inustam genti maculam delere tentavit ad Stat. Sylv. IV, 2, 38. reponens: *Cimbri, nec Teutones umquam, Sauromataeve truces.* Vir doctus in Actis Lips. An. 1729. p. 383. testatur, ei accedere quatuor MSS. in quibus *Sauromataeve* legatur; in aliis duobus esse *Bistones*, (ut in nostro cod. 22.) vel ex comp. scribendi *Bitones* vel *Btones*. Lectio *Bistones* reperitur etiam in cod. Perizon. eiusque vel in primis ratio videtur habenda, quod ipse Iuvenalis haud leviter eam confirmat, *Sarmatas* et *Thraces* similiter iungens sup. III, 79. ut ante Martialis XII, 8. 9. Thracum vero feritatem et crudelitatem omnes omnium temporum scriptores fere notaverunt. Sed et plurimos et locupletissimos diritatis atque immanitatis Britannorum testes ex vetustis monimentis excitavit Barth. ad Claudian. laud. Stil. II, 246. et praecipue Cons. Mall. v. 51. et Rutil. I, 500. Claud. b. Get. 568. Avien. D. O. T. 418 et 749. Horat. Od. III, 4, 33. Aut igitur vulgata Iuvenalis scriptura servanda est, aut locus, quem *Britones* obtinent, *Bistonibus* adsignandus. *Britones* autem et *Britanni* ita dicti a vocab. *Brit*, quod proprie versicolorem, depictum et coloratum denotat: nam moris fuit, ut Britannorum nurus cutem caeruleo colore inficerent, de quo v. Plin. XXII, 1. s. 2. Mel. III, 6, 155. Camdenus in Britannia p. 24 sq. 27 sq. Cannegieter de Brittenb. p. 6." Conf. etiam interpp. Prop. II, 17, 25. al. 18, 23. Herodian. III, 14. Caes. b. Gall. V, 15. Martial. XI, 53. XIV, 19. Solin. XXII. extr. Nota Ach. est: „Futilis est Marklandi emendatio: nam his temporibus Cimbri, Teutones, Britones, Sauromatae, Sycambri ceterique omnes Europae septemtrionalis populi truces et feri erant; nec inde sequitur, Britannos hodiernos, Francos, Germanos, qui ab iis ortum ceperunt, eiusdem feritatis esse participes."

125. *Sauromataeve* pro vulg. *Sauromataeque* revocavi ex 11. 17. 20. 21. 22. 24. 45. 49. et quatuor MSS. de quibus vid. quae modo dixi ad v. 124. *Sauromatesve* 19. — *nec* pro *aut* 15.

Hac saevit rabie imbelle et inutile vulgus,
Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis
Et brevibus pictae remis incumbere testae.
Nec poenam sceleri invenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares sunt
Et similes ira atque fames. Mollissima corda
Humano generi dare se Natura fatetur,
Quae lacrumas dedit: haec nostri pars optima sensus.
Plorare ergo iubet casum lugentis amici
Squaloremque rei, pupillum ad iura vocantem
Circumscriptorem, cuius manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturae imperio gemimus, quum funus adultae
Virginis occurrit, vel terra clauditur infans
Et minor igne rogi. Quis enim bonus et face dignus
Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
Ulla aliena sibi credat mala? Separat hoc nos

126. *immane* pro *imbelle* 25. 46. 48. 49. 54. 55. 57. 59. 60. Sed voc. *immane* modo praecessit. — De metro h. l. vid. sup. ad VI, 274.

127. *sutilibus* pro *fictilibus* coni. Schrader coll. Virg. Aen. VI, 414. ubi v. Cerda et Heyne. — *solidum* 74. — *phasellis* 25. 27. 46—50. 55. 57. 58. 61. 62. 64. 66. 73. At v. Comm.

133. *pars ultima* 81. *pars intima* 61. ex emendat. Britann. ut sensus sit: lacrymae sunt, quae interiorem sensus nostri partem pietatemque patefaciunt.

134. *casum lugentis amici* recte, opinor, coni. Curio coll. Virg. Aen. II, 93. *casum* legitur in 16. et III codd. Paris. *lugentis* in 10. 21. 22. 24—27. 45—50. 51—59. 71. (in quo tamen vitiose *lucentis*) 72. 73. 74. et XV MSS. Paris. Utrumque nunc recepi pro vulgata lect. *causam dicentis*, quae vix cuiquam placebit, nisi Hein. qui eam tuetur coll. VIII, 27. XII, 46. Virg. Aen. VIII, 619—621. et XI, 171. Pro *casum* forte quidam librariorum reposuerunt *causam* et deinde alii aptum ei vocabulum *dicentis* commenti sunt.

136. *fletus* 27. 47. 50. 54. 64. *fletum* 44. Alterutra lectio videtur probanda. v. sup. ad VI, 623.

140. *Ut minor* coniicit Schrader. — *aut face* 61. 62. 65. 65—69. 71—74.

141. *qualis* 16.

142. *separet hoc nos* 23. *separat haec* (natura, vel pietas, humanitas et misericordia) *nos*

A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces
Atque exercendis capiendisque artibus apti
Sensum a coelesti demissum traximus arce,
Cuius egent prona et terram spectantia. Mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
Affectus petere auxilium et praestare iuberet,
Dispersos trahere in populum, migrare vetusto
De nemore et proavis habitatas linquere silvas;
Aedificare domos, Laribus coniungere nostris
Tectum aliud, tutos vicino limine somnos
Ut collata daret fiducia; protegere armis
Lapsum aut ingenti nutantem vulnere civem,
Communi dare signa tuba, defendier Isdem
Turribus atque una portarum clave teneri.
Sed iam serpentum maior concordia. Parcit
Cognatis maculis similis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
Expiravit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: saevis inter se convenit ursis.
Ast homini ferrum letale incude nefanda
Produxisse parum est; quum rastra et sarcula tantum
Adsueti coquere et marris ac vomere lassi

10. 24. 2 . 27. 46—50. 54—69. 71—73. probb. Mancin. et Ascens.

143. *A grege brutorum* 16. — *solum* 22.

146. *duximus arce* 45.

151. *et migrare* 25. 27. 46—50. 54—69. 71—74.

152. *ac* 19. — *linquere terras* 21.

154. *limine* recepi ex 16. 17. 19. 20. 23—27. 45. 46. 47. 49. 50. 55—69. 71—74. et XX MSS. Paris. *limite* in reliquis libris.

158. *aut una* 45. — *tueri* 16.

165. *rapida* 13. 19—21 a m. pr. 22. 23. 28. 68. et quidam codd. Paris. solenni errore. Cnf. sup. VI, 428. Burm. ad Prop. p. 555. Broukhus. ad Tibull. IV, 1, 72. et nos ad Sil. V, 451.

166. *ac* pro *et* 13. 17. 20. 22. 23. 45.

Nescierint primi gladios extundere fabri.
Adspicimus populos, quorum non sufficit irae
Occidisse aliquem; sed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus esse cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret, si nunc haec monstra videret
Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui
Tamquam homine, et ventri indulsit non omne legumen?

SATIRA XVI.

ARGVMENTVM.

Conditionem militum multis partibus meliorem, quam paganorum, esse ostenditur, (v. 1—6.) α) quod illi ab his non facile ullam accipiant iniuriam eamque impune iis inferre possint, quum proprios habeant iudices, et lege Camilli extra vallum litigare vetentur, commilitones autem non modo reum per fas ac nefas tueantur, sed damnatum quoque vindicent; (7—34.) β) quod confestim iis, et quoties lubeat, ius dicatur, et neque initium, neque finis litium in longinquum differatur tempus; (35—50.) γ) quod peculium iis sit castrense, et hinc ius testandi vivo adhuc patre; (51—56.) δ) quod phaleras, torques aliaque virtutis praemia consequantur, quum ipsius ducis referat, et honorari milites et locupletari. (56—60.)

168. *Nescierant* Serv. ad Virg. Ge. II, 540. *Nescierunt* 23. Male, etsi non obstat metrum; de quo v. ad Sil. V, 264. *Nescirent* 10. 11. 15. 16. 20. 24. *Nec scirent* 21. 22. *Nescirint* rectius videbatur Schurzfl. — Mox *extundere* restitui ex 2. 4. 10. 17. 20. 21. *excudere* 15. 19. 25. 27. 46—50. 54—64. 66—69. 71—74. 81. et Serv. ad Virg. l. l. *excludere* 65. *extendere* (scil. cudendo s. malleo, h. e. cudere) 11. 16. 18. 22. 23. 24. 70. 75. 76. 77. 82. Cnf. Heyne ad Virg. Aen. VIII, 665. in Var. Lect. ubi iam monuit, *extundere* exquisitius esse id. qd. *excudere*, tum et omnino proferre, invenire, ut Virg. Ge. I, 133. IV, 315. 528. Antiqua haud dubie scriptura fuit *extūdere*, et inde orta haec varietas: *extundere, extendere, excudere, excludere,* quae etiam in MSS. Paris. reperitur.

172. *quonam fugeret* 19.

In priore huius Satirae parte (v. 1 — 34.) poeta satis ingeniosam ei formam induisse et, dum aperte commoda militiae recenset, tecta ironia ac laudis specie vituperationi imposita nimiam militum licentiam insolentiamque, quam illis temporibus vix Imperatores coercere audebant, perstringere videtur. Eam non integram superesse quidam opinati sunt, quia tam brevis forte est et argumenti tractatio non omnibus numeris absoluta: nam plura militiae commoda atque privilegia, cum legibus, tum Imperatorum edictis constituta et concessa, a Polyb. VI, 39. Lips. Mil. Rom. V, 19. et de magnit. Rom. I, 6. aliisque memorantur. Sed quis poeticam rei expositionem ita ad calculos vocabit? — Quo loco et qua occasione haec Satira sit scripta, parum constat. Nonnulli putant, eam a Iuvenale, quam primum iussu Domitiani venerit in Aegyptum, compositam esse in Paridis pantomimi invidiam, quo auctore ab Urbe remotus sit et falsa honoris specie cohorti praefectus, et militiae laudari commoda, ne Paris conditionem poetae, quod maxime optaverit, miseram esse crederet et infelicem. Sed Iuvenalis non a Domitiano et Paride, sed ab Hadriano in exsilium est missus: (vid. vita eius) unde in huius saltem Imperatoris et histrionis, qui ei in deliciis fuit, invidiam haec scripsisse censendus est. Si tamen poeta noster huius carminis auctor fuit, suspicari malim, occasionem ad illud conficiendum ei oblatam fuisse a *Gallo*, amico, in militiam eunte. Utrum vero haec Satira Iuvenali sit tribuenda, iam olim fuere, qui addubitarent. Scholiastes, a Barth. Advers. XIV, 16. laudatus, haec adnotavit: Quidam dicunt, non esse Iuvenalis, sed ab eius amico appositam. Vetus Schol. Pithoei: Ista a plerisque exploditur et dicitur non esse Iuvenalis. His adstipulantur Grotius ad Luc. III, 14. Rutgers. Var. Lect. IV, 4. p. 338. Angel. Decembr. polit. liter. p. 59 seq. Barth. l. c., Plathnerus, Bahrdt et alii; sed refragantur Dempster. ad Coripp. p. 137. Scaliger, Schurzfleischius aliique multi. Neque haec lis facile dirimenda est, quum in utramque partem quaedam eaque satis gravia disputari

possint. In antiquissimis libris hanc Satiram non exstare testatur Valla: penultima est in codd. nostris 12. et 15. nec non in aliis Calderini, quod probat Schol. Barth. Primis quoque versibus ingrata, ne dicam insulsa, inest tautologia, qua eadem notio quater exprimitur: *felicis militiae, prospera castra, secundo sidere, fati benigni.* Hoc tamen Satirae principium si exceperis, non plane dedeceret Iuvenalem, eam scripsisse: nam et a stylo eius rhetoricaque rerum tractatione haud abhorret, et politissimis placet facetiis. Nonnulla etiam eius loca tamquam Iuvenalis laudantur tum a Servio in Virg. Aen. I. et II. tum a Prisciano lib. VIII. c. 9. et 14. Quae quum ita sint, Satira haec vel ab ipso Iuvenale, forsan admodum sene, aut non satis limate, vel ab antiquiore saltem scriptore, qui haud invita Minerva animum ad satiricam poesin applicuerit, composita videtur. Schurzfleischius monet, stilum variare secundum aetatem et Iuvenalem forsan valde senem scripsisse hanc Satiram, quum in Aegyptum a Domitiano (immo Hadriano) relegatus esset. Plathnerus contra suspicabatur, eam a quodam erudito literatore ad stabiliendum figmentum huius relegationis fuisse conditam. Adnotatio Heineckii est haec: „Non facile adduci potero, ut credam, hanc Satiram Iuvenalis esse; quippe in tractione summae inest quod displiceat et a Nostri consuetudine alienum videatur. Iuvenalis si talem materiam tractare voluisset, haud dubie de commodis militum copiosius disputasset. Sed hic auctor quam ieiune versatus est in suo argumento tractando! Promittit loqui de commodis communibus militum, sed loquitur tantum de uno. Primis vero Satirae versibus nemo offendetur, qui meminerit, *castra* saepius dici pro ipsa expeditione. Cf. Oudend. ad Lucan. I, 374. Si expeditio prospera est, opto, ut ego quoque secundo omine eius particeps sim. Expeditio enim bene cedere potest, et tamen singuli homines possunt esse infelices.“ Hoc itaque est sapere; et offendere potest voc. *castra,* non felicitatis notio toties inculcata.

Quis numerare queat felicis praemia, Galle,
Militiae? Nam si subeuntur prospera castra,
Me pavidum excipiat tironem porta secundo
Sidere. Plus etenim fati valet hora beniigni,
Quam si nos Veneris commendet epistola Marti
Et Samia genitrix quae delectatur arena.
Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat; immo. etsi pulsetur, dissimilet. nec
Audeat excussos Praetori ostendere dentes
Et nigram in facie tumidis livoribus offam
Atque oculum medico nil promittente relictum.
Bardaicus iudex datur haec punire volenti
Calceus et grandes magna ad subsellia surae,
Legibus antiquis castrorum et more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra

SAT. XVI.

2. *nam et si* 3c. — *iubeantur* 22. 66. *lubeant* 15. *subeantur* 10. 13. 16. 17. 19. 20. 21. 23. 24. 25. 45—50. 54—56. 62. 64. 67. 68. 69. 71—74. 77. XXVIII MSS. Paris. et ed. Ach. *Quod si subeantur* non male legit Priscian., lib. VIII. Displicet certe *nam*, quoniam mox *etenim* sequitur.

3. *excipiet* 15. 23. 27. 46—49. 54—56. 66—69. 71—74. quidam codd. Paris. et ed. Ach. *accipiat* 18.

5. *commendat* 19. 23.

6. *genitrix Samiâ* 16. *genitrix* pro *genetrix* substitui ex 16. 21. 22. 60. 62. postulante sic etymologia a *genitum*. vid. Schelleri praec. stili bene lat. p. 26. 30. 31.

9. *et* abest a 16. totusque versus a 7. et 23. de quo v. sup. ad II, 21.

11. *et tumidam in facie nigris livoribus offam* 11. — *faciem* 15. 21. 22. 72. 73.

12. *oculos* — *relictos* 10—15. 15. 16. 17. 19—27. 45—50. 54—69. 71—74. 77. XXXII MSS. Paris. et ed. Ach.

13. *Bardaicus* 1. 2. 4. 11—24. 45. 50. 55. 56. 81. 82. et dimidia pars MSS. Paris. ut ap. Capitol. in Pertin. c. 8. *Bardiacus* 3. 5. 10. 20. 27. 46—50. 54. 55. 58. 61—69. 71—73. 75. probb. Calder. et Casaub. ad Capitol. l. l. *Bardyacus* 26. 57. 59. 60. 69. Ita et libri variant ap. Martial. IV, 4, 5. ubi in optimo MS. Palat. *vardaicus* legitur. v. Comm. — *huic* 15.

16. *nec* pro *ne* 15. 46—49. 54. 55. 58. 61—64. 66. 67. 71. 73.

Et procul a signis. Iustissima Centurionum
Cognitio est igitur de milite; nec mihi deerit
Ultio, si instae defertur causa querelae.
Tota cohors tamen est inimica, omnesque manipli
Consensu magno efficiunt, curabilis ut sit
Vindicta et gravior, quam iniuria. Dignum erit ergo
Declamatoris mulino corde Vagelli,
Quum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot

21. *officiunt* 10—13. 15. 17. 19 — 22. 24 — 27. 45 — 50. 54 — 69. 71 — 74. 77. plerique codd. Paris. et ed. Ach. *afficiunt* 16. — *curabilis* 1. 14. 18. 25. 45. 46. 47. 49. 50. 56 — 59. 65. 66. 67. 70. 75. 76. Vetus scholion est: ut satis cures, quemadmodum effugias illos. *plorabilis* quidam. *Consensu magno officiunt. Curabitis, ut sit* 10. 11. 13—17. 19—24. 27. 48. 54. 55. 60—64. 65. 68. 69. 71—74. 77. plurimi codd. Paris. et ed. Ach. Tum verba *Curabitis, ut sit* cet. sunt vel militum increpantium togatum, qui militem accusare audet, vel potius poetae, obiurgantis togatos s. cives, accusatione militis novum sibi incommodum, ideque priori gravius, importantes. Parum interest, quocunque modo legas, et vulgata forte lectio non repudianda propter insolentiorem usum vocis *curabilis*, nisi forte hic ipse varietatem lectionis peperit. H. Valesius legendum putabat: *curabit is, ut sit Vindicta gravior quam iniuria?* hoc sensu: an dabit operam *is*, se laesus, (dictum per contemtum) ut vindicta facinus excedat? an iste nescio quis vindictam exiget aut exigere conabitur accepta iniuria maiorem, graviorem?

22. *Vindicta gravior* 10. 11. 13. 15. 17. 19—22. 25. 27. 45. 46. 47. 48. 50. 54—62. 64—69. 71—74. 77. plerique codd. Paris. et ed. Ach. prob. Schurzfl. et Hein. ut sit Graeca positio. Syllaba utique finalis, natura brevis ob caesuram, aut sequentibus duabus vel tribus consonis, modo producitur, modo corripitur. v. sup. ad I, 151. et VI, 105.

25. *mulino* 12. 18. 61. 63. 70. 75. 76. 81. 82. *Mutinensis* 10. 11. 12. 13. 17 a m. sec. 20. 21. 24 — 27. 45 — 50. 54—60. 62. 64— 69. 71—73. 77. XXIV MSS. Paris. et ed. Ach. Utrumque in codd. suis iam legit vetus Schol. qui haec notavit: „*mulino corde*. i. e. ignavus. In alio *Mutinensis*. Rhetor aliquis de Mutina." Nostra tamen lectio praeferenda ob sarcasmum, qui ita periit, quemque a librariorum ingenio profectum vix crediderim. *Mutinensi* cf. 17 a m. pr. 19. 22. — *Vagilli* 22. 24.

24. *tot caligas, tot Millia clavorum* 11. 13. 61. 65. 70. 82. IV MSS. Paris. et MS. liber Demp-

Millia clavorum. Quis tam procul absit ab Urbe?
Praeterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
Ut veniat? Lacrumae siccentur protenus, et se
Excusaturos non sollicitemus amicos.
Da testem, iudex quum dixerit: audeat ille,
Nescio quis, pugnos qui vidit, dicere, Vidi?
Et credam dignum barba dignumque capillis
Maiorum. Citius falsum producere testem
Contra paganum possis, quam vera loquentem
Contra fortunam armati contraque pudorem.
Praemia nunc alia atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. Convallem ruris aviti
Improbus aut campum mihi si vicinus ademit
Et sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo;
Debitor aut sumtos pergit non reddere numos,

steri, qui ad Coripp. p. 192. intellexit ictus calcium, quod probavit Schurzfl. coll. Valtrin. de mil. Rom. p. 176. et Castalion. Obss. p. 84. *tot caligatos* milites, *Millia clavorum* 10. 11. 12. 15. 16. 17. 19—27. 45—50. 54—60. 62. 64—69. 71—77. 81. et XXXI codd. Paris. Sed illud venustius. *caligato* 42. 66. Plathneri nota est haec: „Liber noster mediae notae *caligato*. Inde fallor, an legendum *caligatae* scil. militiae. *Caligati* sunt milites manipularii ap. Theodos. Imp. L. XXII. C. de Nupt.“

29. *iudex quem dixerit* 7. 10—15. 15. 16. 17. 19—27. 29. 45—50. 54—69. 71—74. 77. omnes codd. Paris. et ed. Ach. qui h. l. ita exponit: *Da testem*, esto, sit tibi dandus testis tuorum verborum, *quem iudex dixerit*, scil. acceperit, vel potius, quem addixerit ad testimonium.

30. *pugnos vidit qui* 10. 15. 16. 17. 19—27. 45—50. 54—69. 71—74. 77.

34. *contraque furorem* coni. Schrader.

38. *Aut* 10. 13. 15. 16. 17. 19—27. 45—50. 54—69. 71—74. 77.

39. *vetulo* restitui ex 7. 10—13. 15. 16. 17. 19. 20. 21. 23—27. 45—47. 50. 54—69. 71—74. 77. et XXIX MSS. Paris. *vetula* 22. *patulo* (h. e. ingenti) 11. 18. 48. 49. 70. 75. 78. 84. Sed nostra lectio haud dubie exquisitior. Libum dicitur *vetulum* ob vetustatem vel huius ritus et sacrificii, vel possessionis agri lapidisque terminalis. Utrumque vero ad scelus augendum valet. *Vetus in triviis lapis* dicitur Tibull. I,

Vana supervacui dicens chirographa ligni:
Exspectandus erit, qui lites inchoet, annus
Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
Taedia, mille morae; toties subsellia tantum
Sternuntur; iam facundo ponente lacernas
Caecilio et Fusco iam mictiriente, parati
Digredimur lentaque fori pugnamus arena.
Ast illis, quos arma tegunt et balteus ambit,
Quod placitum est ipsis, praestatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo sufflamine litis.

Solis praeterea testandi militibus ius
Vivo patre datur: nam, quae sunt parta labore
Militiae, placuit non esse in corpore census,

1, 12. al. 18. — *plus* 22. 46—49. 57. 58. 66. 67. 71. 72. 73.

41. Cnf. sup. ad XIII, 13. ubi idem versus legitur, et unde eum huc translatum esse marginique adscriptum suspicari possis. Sed huic quoque loco aptissimus est, et hinc ab ipso forte poeta repetitus.

42. *inchoet* pro *inchoat* revocavi ex 10—13. 15. 17. 9. 20. 21. 23—27. 46—50. 54—65. 68—69. 71—74. 77. et Serv. ad Virg. Aen. II, 102.

43. *nunc* 16. *tum* 13. 21. 22.

45. *Sternentur* 17. et XXXI MSS. Paris. teste ac prob. Ach. — *iam* recepi ex 7. 10. 11. 12. 15. 16. 17. 19—22. 24—27. 45—50. 54—60. 71—77. *nam* 13. *tum* 14. 18. 70. 82. *cum facundo poscente lacernas* vel *lacernas* coni. Schrader. — *lucernas* 7. 11. 17. 19. 20. 25. 39. 40. 45. 46. 78. 49. 53—57. 59. 70. Barthius Advers. XIV, 16. hanc lectionem vulgatae praefert, modo reponatur *poscente lucernas*, ut sententia h. l. sit: Quum tantum temporis frustra exspectaveris, quantum loquacissimos causidicos, diem dicendo eximere suetos, in Urbe lassare possit, ut alter ad indicandum serum diei tempus *lucernam poscat*, alter urinae iniuria vix morari sustineat; abibis tamen non solum non expedito negotio, sed nec proposita actione.

46. *Caeditio* 68. 71. 72. 73. *Ceditio* 7. 18. 36. 39. 60. 62. 64. *Caditio* 19. *Caecidio* 21. *Caecilio* 23. prob. Barth. l. l. Cf. sup. ad XIII, 19.

47. *Egredimur* 20.

49. *illis* 10—13. 15. 16. 17. 19—23. 25. 60. 67. 69. 50. 54—59. 71—73. 77. At male sic eadem vox repetitur. — *tempus praestatur* 11. — Perperam post *placitum est* distinctio posita in omnibus quas inspexi, editionibus.

Omne tenet cuius regimen pater. Ergo Coranum,
Signorum comitem castrorumque aera merentem,
Quamvis iam tremulus, captat pater. Hunc labor aequus
Provehit et pulcro reddit sua dona labori.
Ipsius certe ducis hoc referre videtur,
Ut, qui fortis erit, sit felicissimus idem,
Ut laeti phaleris omnes et torquibus omnes.

56. *captet* 17. — Vox *labor* me semper offendit, quae mox sequitur et modo praecessit. Quam inepta etiam est sententia haec: *labor reddit sua dona labori?* Hanc miror nemini interpretum displicuisse praeter Britannicum, qui auctor est, ut reponatur: *Hunc labor aequus Provehit; et pulcro reddi sua dona labori, Ipsius certe ducis hoc referre videtur,* ea ratione, *Ut, qui fortis erit* cet. Melius, opinor, nitori carminis consuletur hac emendatione: *hunc favor aequus* (favor iustus meritusque ducis) *Provehit* ad honores ac dignitatem, *et pulcro reddit sua dona labori* scil. militiae.

57. *reddet* 22.

58. *ergo* pro *certe* 12. — *haec referre videntur* 25. 27. 46—49. 55—60. 65.

59. *Et* 20. *Ut, qui sit fortis, sit felicissimus idem* 22. et IV MSS. Paris. forte rectius. *erit, sic et* 4. *sic* 75. — *olim* pro *idem* 4.

60. *Et* 20. et quidam codd. Paris. Heinsius emend. *Ut laeti phaleris, armillis, torquibus omnes,* quoniam haec dona militaria etiam ap. Gell. II, 11. et in Inscriptt. coniungantur, et tum insipida, tum Iuvenali insolita sit ταυτολογία vocis *omnes.* Sed repetitio huius voc. magnam potius vim habet, (nam quo plures milites dona et quo plura accipiunt, eo gloriosius id tam toti exercitui est, quam, qui ei praeest, duci) et satis est, a poeta duo tantum virtutis militaris praemia memorari.

EXCVRSVS
AD
QVAEDAM IVVENALIS LOCA.

EXCVRSVS
ad Sat. I, 130.

Vehementer olim viri docti disceptarunt inter se de *Arabarche* vel *Alabarche* illo, et adhuc sub iudice lis est: ad quam dirimendam vix quidquam facient codices, qui haud variant, si paucos exceperis, quorum lectiones supra ad h. l. percensuimus. Qui vulgatam tuentur lectionem, *Arabarchen* dici putant vel mollem Arabiae praefectum; vel eum, qui praefuerit Arabibus, h. e servis, ex Arabia Romam advectis; vel praefectum *Arabarchiae*, h. e. vectigali, pro animalibus solvendo, quorum ingens copia ex Arabia in Aegyptum abduci solita fuerit; (v. cod. Iustin. IV, 61, 9.) vel denique magistratum, ab Aegypti Nomo Arabiae dictum, et Alexandrinum, quod colligunt ex Cic. ad Att. II, 17. ubi in aliis libris *Arabarches* legitur, in aliis *Alabarches*. Cnf. ibi intpp. et Wesseling. de Archont. Iudaeorum c. 8. Alii *Alabarches* legendum existimant, et varie interpretantur, Cuiacius, (Obss. VIII, 37.) Ernesti, (in clavi Cic. et quidem in Ind. hist. p 92.) Brodaeus, (Miscell. IV, 2.) et Turnebus (Advers. XXVII, 25.) magistrum scripturae vel vectigalis e pascuis, ab *ἀλάβα*, *atramento;* v. Hesych.) Fuller Miscell. IV, 16. *ἐπίσκοπον* vel praefectum Principis, ab hebr. vel syr. *halax* et *arcin;* (forte אלוף et ארכון, Graec. *ἄρχων*) Ruffinus praefectum salis, a Gr. *ἅλς* dictum, unde *Halabarches* quibusdam scri-

bendum videtur. *Aegyptiacus Alabarches*, h. e. scripturae vel vectigalibus per Aegyptum praefectus, emend. Plathner, provocans ad auctoritatem Gratiani Imp. in L. IX. C. de Vectig. et Com. *Usurpationem totius licentiae submovemus circa vectigal Alabarchiae per Aegyptum atque Augustaneam.*

Quemadmodum autem de ipso verbo eiusque vi inter viros doctos discrepat, ita et de eo, ad quem poeta h. l. respexerit: quamquam inter eos fere convenit, *atque*, non *aut*, h. l. legendum et *Aegyptium atque Arabarchen* vel *Alabarchen* non diversos, sed unum eundemque hominem esse. Baptista Pius (Adnotatt. poster. c. 93.) quemvis designari putabat mollem atque effeminatum; Parrhasius (epist. XXIII.) et Ptol. Flavius (Coniectan. c. 49.) Iosephum, ducem a Iudaeis creatum et, si D. Hieronymo fides habenda, propter virtutem ac vaticinium de imperio Vespasiani statua triumphali donatum; Gyraldus (in Dialog. XXXIX.) et Alciatus (in Praetermiss. II.) Tiberium Alexandrum, Ἀλαβάρχην Alexandriae, fratrem Philonis Iudaei, vel eius filium eiusdem nominis, Procuratorem Iudaeae et illustrem equitem Romanum; (de quibus v. Ioseph. XX, 3. Lips. ad Tac. Ann. XV, 28. et Hist. I, 11. II, 74. 79.) Britannicus autem et alii Crispinum Aegyptium, quem Lubinus mordaciter Arabum principem appellari existimabat, quasi omnium vernarum ex Arabia summum, h. e. pessimum, quem vero *a Nerone* (calvo IV, 38. h. e. Domitiano) *Arabiae principem esse factum* dicit Schol. MS. in cod. Fauchetii. v. Achaintre ed. Iuven. Paris. 1810. T. II. p. 80. et Miscell. Obss. crit. Vol. V. T. II. p. 267. Quod si verum est, nec potius coniectura, ex h. l. ducta; (quae tamen ingeniosa videtur et admodum probabilis) non est, quod dubitemus, quin pessimus ille homo significetur, qui mali Principis gratia e servili conditione ad summum fastigium evectus est, et in quem Iuvenalis etiam Sat. I, 26 seq. et IV, 1—28. 108. 109. acerrime invehitur.

Equidem olim suspicabar legendum esse *Aegyptius, atque* vel *aut Alabandus*, ut servi innuantur, ex Aegypto

et Caria (cuius urbs *Alabanda* inf. III, 70. et passim memoratur) Romam deducti ibique ad amplissimos evecti honores. Sed in re tam obscura ignorantiam profiteri malo, quam vanis incertisque coniecturis indulgere.

EXCVRSVS

ad Sat. I, 157.

Versus perobscurus, cuius et lectio et interpretatio tam dubia est atque tam parum commode expedita ab editoribus, ut Vithofius profiteretur, nullum in his Satiris locum esse, quem ex Grammaticorum glossis minus grammatice intellexerit. Varietatem lectionis supra ad h. l. enotavimus: nunc pauca recensebimus potiores virorum doctorum coniecturas. Nonnulli legendum putant *qui ducit*; Withof. et Schrad. *pix ducit*; Flavius et Ach., versu hoc post 159. posito, *deducat*; Lipsius ad Sen. de ira III, 3. ex vet. cod. *Et latus mediam sulcu, diducit arenam*, quod probarunt Scaliger Emend. Temp. lib. V. et Ferrarius Elect. II, 7. qui omnes *sulcum* intellexere de fossa in media arena, qua vivi nonnumquam defossi sint et cremati. Ita et Io. Fr. Gronovius, qui tamen ad Sen. l. l. ex MSS. Britan. reponendum censebat *lucebit* et *diducet*, verbaque poetae hoc sensu capiebat: Fac Lucilium vixisse aevo Neronis et pro Mucio posuisse Tigellinum, nihil certius fore spondeo, quam ut luceat in illa taeda molestae tunicae et defossus in *media arena sulcum latum diducat*, mediam arenam sulco aperiat ac dividat. Lectiones illae minus forsan probabuntur, quam interpretatio verborum *sulcum diducit*; et hanc adscivi, quia cum viris magni nominis errare malo, quam cum Hein. et Heinr. mirari, eos haerere et errare potuisse in loco satis perspicuo et vix una vel altera fallaci scripturae macula impedito, et etiam nunc aliquem nescire, qualis per tot lustra prostet notatio Gesneri ad verba Plin. Pan XXXIII, 3. *nemo spectator miseras voluptates unco et ignibus expiavit*, scil. haec: „*Unco*, quo iniecto traherem-

tur per arenam: *ignibus*, quibus in tunica illa molesta urerentur homines. Utrumque supplicium coniungere videtur Juvenalis I, 155 seq. ubi *lucebis* et *deducis* legengum puto." Pro certo iis sumenda videntur, quae dubitantius protulerit vir summus et modestus, verbaque poetae sic exponenda: Si Tigellinum famosis carminibus notaveris, tunica indueris molesta, stipesque per medium agetur guttur, et unco traheris per mediam arenam. Fortasse tamen non deerunt, qui dubitent primum, exempla reperiri hominis, utroque supplicio affecti, et satisfacere hanc Heinr. adnotationem: „forsan rectius legitur *Aut latum* cet., nisi ex ipsa apud Plinium iunctura vulgatum *et* tueri aliquis velit;" deinde, poetam de homine, qui unco per vias urbis trahatur, bene dixisse *deducis sulcum arena*, et *media arena*; denique, magnam inesse vim in loco Plinii, eiusque memorem tum fuisse Juvenalem. Erunt quoque haud dubie, quibus non minus grata sit mitis sapientia Gesneri, quam ingrata et odiosa inhumanitas et arrogantia paene inaudita duumvirorum illorum, qui Klotzium aemulari malunt, quam virum illum, quem iustis nonnumquam ornant laudibus, sed saepius quoque, quam velint pro summa eius reverentia, alucinatum esse profitentur in eis, quae passim ex Satirico tractaverit. Maxima etiam auctoritas est Ioh. Fr. Gronovii, viri (ut Hein. verbis utar) incomparabilis, cui omnes principatum in his literis concedunt. Nihilo tamen secius improbabunt passim coniecturas eius et emendationes, quas h. l. ne sanae quidem sententiae esse dicunt. Tam humanum itaque est, (quod ipse Heinr. profitetur) errare, tam aequum, errantem in viam comiter reducere! tam grata est sapientia, cum humanitate simul et urbanitate coniuncta!

EXCVRSVS

ad Sat. II, 7.

Memorabilis est lectio *puteum* in 59. et 60. Ita iam olim coniecere H. Valesius et Graevius. Ille h. l. ita inter-

pretabatur: „Si quis Aristotelis et Pittaci statuam in bibliotheca collocat, Cleanthis autem signum aliquod archetypon ad *puteum* ponit, quod hic, antequam philosophus stoicus esset, aqua ex puteis haurienda sese tutabatur; et videtur mos fuisse tum Cleanthis imagines prope *puteos* collocandi.“ Hic vero, qui idem persuaserat Nic. Heinsio: *iubet Cleanthas servare puteum*, habet imagines Cleanthis, ex puteo aquam haurientis vel hauriendis aquis apud puteum stantis. Nam Cleanthes, ab inopia vexatus, ut interdiu studiis literarum vacare posset, operam suam locavit Atheniensi cuidam, cuius hortum noctu aqua, ex *puteis* hausta, irrigaret, unde et *Φρεάντλης* dictus est. v. Suidas, Diogen. Laert. et Sen. Epist. 44. Id omnino arridere potest: sententiam tamen illam paulo durioribus obscurioribusque verbis expressam esse facile intelligitur; (nisi forte *puteum Cleanthis* legendum) neque vulgata lectio inepta videtur. *Pluteus* s. *pluteum* proprie dicitur asser parieti affixus, vel armarium, repositorium, scrinium, parieti inclusum, in quo imagines seu libri reponebantur; et hinc ipsa quoque bibliotheca aut museum. Sic forte ap. Pers. I, 106. et ap. Sidon. cuius verba Britann. laudavit: *Hic libri affatim in promtu: videre te crederes aut grammaticales pluteos aut Athenaei cuneos aut armaria extructa bibliopolarum et bibliothecarum.* Lipsius in Synt. de biblioth. c. 10. huc etiam refert vetus distichon, imagini Virgilianae subscriptum, *Lucis damna nihil tanto nocuere poetae, Quem praesentat honos carminis et plutei,* (h. e. videtur vivere, qui in libris et imagine vivit) et *sigilla plutealia* ap. Cic. ad Att. I, 10. ubi tamen optimi libri *sigillata putealia* exhibent.

EXCVRSVS

ad Sat. II, 149-157.

Esse aliquid pro vulg. *aliquos* olim suspicabar tamquam exquisitius, et nunc recepi e cod. Schurzfl. Probavere hanc lect. Schurzfl., Schraderus et Burm. ad simil.

loc. Prop. IV, 7, 1. qui haud dubie Iuvenalis animo obversabatur: *Sunt aliquid Manes; letum non omnia finit, Luridaque evictos effugit umbra rogos.* Utrique forte praeivit Homerus Il. Ψ, 103. 104. Ὦ πόποι, ἦ ῥά τις ἐστὶ καὶ εἰν ἀΐδαο δόμοισι Ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἔνι πάμπαν. Ibi in antiquiss. cod. MS. Lips. pro τις legitur τι, quod non spernendum iudicabat Ernesti, ut sensus esset: Non ergo falsum est, apud inferos esse ψυχὰς cet. Eodem sensu Graeci scriptores passim dixere εἶναί τι, et Ovid. Met. VI, 513. *si numina Lymum sunt aliquid.* Cf. Mitscherl ad Hor. Od. I, 4, 16. et Iacobs ad Anthol. Gr. Vol. I. P. II p. 305.

Vs 150. *pontum* 1. 70. 75. 76. 81. 82. sed *contum* 2—12. 14. 15. 17. 19 27. 44 69. 71—74. 77—80. quod restitui, quoniam tanta auctoritate firmatur aptiusque videtur h. l. ubi Iuvenalis subtiliter illas fabulas et commenta poetarum explodit. Respexit, opinor, verba Virg. Aen. VI, 302 seq. ubi etiam, ut h. l. versu seq., de magna umbrarum, transmitti cupientium, turba agitur) *Ipse* Charon portitor *ratem conto subigit velisque ministrat Et ferruginea subvectat corpora cymba.* — Nic. Heinsius pro *Et pontum* vel *contum* malebat *Et Porthmeum* vel *Porthmeaque et;* (v. Burm. ad Virg. l. l. - at Sterke in Actis literariis societatis Rheno-Traiectinae Lugd. Bat. 1793. 8. T. I. p. 174. *Et cantum et Stygio ranas* cet. h. e. ranas cantantes. Ita legitur in cod. 16. idque placere potest propter exquisitam loquendi formam, et locum Aristoph. de Ranis Act. I Sc. 4. ubi Charon, ad remum agendum excitans Bacchum, suavissimos dicit ab eo auditum iri ranarum cantus, si remo incumberet. Sed nostra omnium fere librorum lectio non videtur sollicitanda, eaque numerus rerum fabulosarum augetur.

EXCVRSVS

ad Sat. III, 90. 91.

Miratur vocem angustam, qua deterius nec Ille sonat, (a) *quo mordetur gallina marito.* Sententia horum verbo-

rum non obscura quidem, sed parum commode expressa videtur; etsi interpretes tantum non omnes difficultatem eorum vel non senserunt, vel callide dissimularunt. Libri tamen non variant, nisi quod *deterior* legitur in 15. et 24. *maritus* in 16. *Illa* et *quemordetur* in vet. cod. Claverii; unde hic legendum putabat: *qua deterius nec illa sonat, quae* vel *quum mordetur gallina* (a) *marito*. Quae lectio rationi et veritati convenire videtur et Ill. Iacobsio et novissimo Iuvenalis editori Achaintre. Enimvero sonum exilem, stridulum raucumque non gallina edit, quum mordetur, sed gallus gallinaceus, postquam iniit eam et momordit. Bredenkamp in Syntagmate Opusc. scholast. (*Magazin für öffentliche Schulen und Schullehrer*, Vol. I. P. II. p. 439. 440.) corrigit: *illa* scil. vox, *qua mordetur gallina* a *marito*, vel *qua deterior nec ille sonus, quo* cet. Idem *mordetur* dictum accipit pro *obiurgatur*, quia sonus galli, si gallinas increpare videatur, ingratissimus sit et singularis. Sed verbum *mordere*, si de gallis adhibetur, proprio videtur sensu capiendum.

Equidem suspicor, vel *quo* positum esse pro *a quo*, ut XII, 44. *lances* a *Parthenio factas*, vel pro eo substituendum *cui*, et *quo* vel *cui marito* doctius dictum pro *ille maritus, a quo mordetur gallina*; quemadmodum ap. Horat. Sat. I, 10, 16. *Illi, scripta quibus Comoedia prisca viris est*, et ap. Sil. I, 280. *Haud alium vidit tellus, cui ponere finem Non posset mors una viro*. Hanc coniecturam interpretationemque ceteris praferendam, sed sanum esse locum censet Hein., quum plura inveniantur exempla ablativi omissa praepositione, v. c. ap. Horat. Od. I, 6, 1. (*scriberis Vario — alite*) Auson. Epig. I, 16. (*celebraris vate superbo*) Tac. Ann. III, 3. (*Tiberio et Augusto cohibitam*) Mel. III, 6. (*Erythia, quam Geryone habitatam accepimus*) et in aliis aliorum locis, laudatis a Cort. ad Sall. b. Jug. 15. et 21. ab Oudend. et Ruhnk. ad Suet. Caes. c. 19. Idem vero inf. ad XII, 44. monet, in verbis *lances Parthenio factas* Dativum esse *Parthenio* et constructionem vel tironibus notissimam, *Parthenium*

autem nomen caelatoris nobis ignoti. Quidquid vero ex his placuerit, sententia est eadem, quam interpretes fere omnes in h. l. inesse putarunt: *Miratur vocem angustam,* exilem vel raucam, quae non minus ingrata est, quam vox galli, gallinam mordentis, h. e. postquam momordit gallinam; tum enim ultra vires urgere solet vocem acriusque intendere. Bene h. l. comparatur locus Quintil. Inst. XI, 3. *Vox ultra vires urgenda non est: nam et suffocata saepe et maiore nisu minus clara est, et interim elisa in illum sonum erumpit, cui Graeci κλωγμὸν nomen a gallorum* (et graculorum) *immaturo cantu dederunt.*

Plathner haec adnotavit: „Abstrusius quid poetam notasse, fidentissime tibi praesto. Notum est, Cybeles sacerdotes *Gallos* vocari. Erat autem hoc hominum genus lascivum, et tantum non in ipsis templis muliebria patiebatur. Sed plerique etiam testiculos ponebant bilibres, (v. inf. VI, 371 seq.) et lascivae mulieres eorum concubitu maxime delectabantur, quod non gignebant. (v. inf. VI, 366 seq.) Alterutrum Noster tetigit, tetigit tamen. Nam priori modo satirice *gallinam* vocat Gallum; posteriori vero, quod magis videtur, *gallina* erit adultera, quae cum Cybelico solebat. Nam et Gallis istis vox exilis; (v. sup. II, 111.) porro et *mordendi* verbum sic aptissimum: notae quippe amantium blandientes morsiunculae ex Prop. IV, 3, 25. 5, 39. et Ovid. Am. I, 8, 98." Cf. intpp. Horat. Od. I, 13, 12. Vereor tamen, ne poetae sic obtrudantur, quae ipsi non in mentem venere; etsi ingeniosa certe haec videbuntur iis, quibus lubet, in talibus ingenio indulgere.

EXCVRSVS

ad Sat. III, 231.

Vox *lacertae* admodum torsit interpretes. Britannicus eam accepit de vermiculo, h. e. re vel levissima; Firm. Didot in edit. Ach. de humili et parva casa, quale est lacertae latibulum, Gall. *un trou de lézard;* Schol. vetus,

Farnabius, Grangaeus et alii de agello aut hortulo quam minimo, ubi vix unica lacerta latitare possit ac discurrere, ut soleat. Horum sententiae favet Martial. XI, 19, 10. 11. *rus, In quo nec cucumis iacere rectus, Nec serpens habitare tota possit.* Nonnulli *lacertae* pro *lacerti* dictum vel hoc reponendum censent, ut tantum designetur agri, quantum est spatium brachii inter scapulae et cubiti ossa; quemadmodum nos dicere solemus *ein Fuſs Landes*, vel *eine Hand voll Erde.* Bahrdt ita παραφράζει: dominum tanti, quantum lacertus vel brachium sanum firmumque colere valeat. Heinsius ad Ovid. Fast. II, 578. omnino *lacerti* legendum putabat, coll. inf. XIV, 293. Arnob. lib. III. (ubi Neptunus *maenarum et piscium dominus* vocatur) et Martial. XII, 59, 8. quem versum sic emendabat: *maenae dominus pediculosae*, h. e. pisciculi marini, non magni pretii, (ut *lacertus*, de quo v. Comm. inf. ad XIV, 131.) et sale condiri soliti in vasis s. orcis, (ut *lacerti*, apuae, scombri, siluri, pelamides, gerres, cordillae) quo vescebantur ut plurimum mendicabula hominum pediculosa. Heinsii emendationem probavit Schraderus. Alii vero suspicantur, pro *lacertae* vel *latebrae* vel *lacernae* substituendum esse. Posterius hoc sensu capiebat H. Valesius: lacernatum semper esse posse libere, non semper togatum ac toga, longa veste, impeditum, ut Romae.

Nihil horum mihi satisfacit, et crediderim potius, Iuvenalem scripsisse *tabernae*, h. e. casae, (quo sensu *tabernas pauperum* et *obscuras* dixit Horat. Od. I, 4, 20. et Art. poet. v. 229.) et *quocumque* non pro *quovis*, sed pro *qualicumque* posuisse. Quidquid vero legas, sententia h. l. est: praestat alio quocumque loco agellum et hortulum, vel res tenues ac nullius fere pretii, quam Romae multas aedes ingentesque opes possidere.

EXCVRSVS

ad Sat. III, 238.

Druso est lectio omnium fere librorum. Quae si vera est, Iuvenalis respexisse videtur ad somnolentiam Ti. Claudii Drusi Caesaris, de qua v. Suet. Claud. c. 5. et 8. Recte tamen monuerunt iam viri docti, non bene *Drusum* iungi cum *vitulis marinis*, h. e. phocis, et ingeniose coniecerunt *somnum urso* vel rectius *somnos urso*, quod etiam legitur in 45 a m. sec. 50. et 64. Notum est, ursos esse somnolentos et per hiemem potissimum in lustris suis delitescere, indulgentes somno et nihil comedentes. v. Aristot. hist. anim. VIII, 22. et Auctor libri de mirab. auscult. p. 1155. Praegnantes etiam ursae, ut verbis Plinii VIII, 36. s. 54. utar, *primis diebus bis septenis iam gravi somno premuntur, ut ne vulneribus quidem excitari queant: tunc mirum in modum veterno pinguescunt* cet. (Conf. Aristot. l. l. et Solin. c. 26.) Idem Plinius lib. IX, 13. s. 15. docet, *nullum animal graviore somno premi* phocis, (cf. Oppian. Hal. I, 408. et intpp. Virg. Ge. IV, 432.) iisque *vitulorum* nomen inditum esse, quod *ipsis in sono* (non *somno*) *mugitus sit:* (ἀφίησι δὲ ὁμοίαν φωνὴν βοΐ, Aristot. H. A. VI, 11.) unde et Gallis *veaux de mer* dicuntur.

Quae quum ita sint, mens poetae ita h. l. capienda videtur: strepitus curruum aurigarumque tantus est, ut vel animalia somniculosa expergefacere queat. Eam non percepit Graevius, qui haec adnotavit: „Qui vitulis marinis Romae possit somnus excuti, dicant, qui eos dormientes viderunt aut Romae, aut usquam terrarum. Locum mendosum esse nemo non videt. Legendum autem videtur *Druso vetulisque maritis*. nam senes sunt somnolenti: quamvis alia possit ratio dari, cur vetuli mariti, qui iuvenculas duxerunt, somno alto sopiti iaceant.“ H. Valesii nota est: „lego *Eripiunt* (omnem omnino tota nocte) *somnum Druso*, homini delicati somni, *vetulisque maritis*, anibus aut certe senibus, quorum somnus deterior et interruptus.“ Jacobs

emend. *vitulisve*, quia hoc Drusum, somnolentum hominem, vitulis marinis exaequet, non, ut *vitulisque*, in uno loco quasi coniungat; quod ineptum ei videtur.

EXCVRSVS

ad Sat. IV, 24 — 27.

Markland. in Epist. Crit. p. 152. hunc locum sic distinguit et emendat: *Multa videmus, Quae miser et frugi non fecit Apicius: haec tu Succinctus Pharia quondam, Crispine, papyro? Hoc pretium squamae?* Adiecit has rationes: „Vox *Pharia* valentior videtur ad excitandam invidiam et odium adversus Crispinum, utpote Aegyptium, quam illa altera *patria*; et, quod summum est, si *patria* retineas, non exinde colligere potes, cuius regionis fuerit Crispinus: *patria* enim *papyrus* non necessario *Aegyptiam papyrum* denotat, quoniam in aliis etiam regionibus nascebatur papyrus.“ Sed contra eum iam ita disputavit Schrader in Observatt. p. 19. „Papyrus Aegyptia adeo nobilis erat, ut Nilus amnis papyrifer appellaretur et Niliaca papyrus ab omnibus celebraretur. v. Muncker. ad Fulgent. I. p. 19. *Succinctus* igitur *patria papyro* notat et designat Aegyptium. Sed contra *succinctus Pharia papyro* non necessario significat Aegyptium, quoniam sic succingi poterat alienigena. Deinde constabat inter omnes, Crispinum esse Aegyptium: sufficiebat ergo *patria*. Denique receptae lectioni firmissimum praesidium est in v. 32. ubi poeta similiter siluros Crispini *municipes* vocat. Cf. Salmas. ad Solin. p. 939.“

Vs. 25. *Hoc pretio squamae* (sc. emuntur, h. e. tanto pretio piscis scil. a te *emitur* vel emtus est, quod verbum mox sequitur omittiturque in affectu) 1. 61—63. 68—73. 75. 76. 82. *Hoc pretium squamae* (h. e. tantum pretium est s. ponis mullo s. mulli, piscis squamosi, a te emti) 7. 10. 11. 14—17. 19—27. 29. 45—50. 54—60. 64—67. 74. 83. 84. et omnes codd. Paris. prob. Schradero. Sed piscem potius *squamas*, quam *squamam* dici crediderim. Neque

tamen placet duplex illa ellipsis: *hoc tu* facis? *hoc pretio squamae* emuntur? Suspicor poetam scripsisse: *hoc pretio squamas* scil. emisti?

Vs. 27. Ferrarius in Elect. I, 18. *maioris* legit contra metri leges, et hunc locum ita interpretatur: „*Apulia* hic non est regionis nomen, sed mulieris praedivitis orbae, quae donatos a captatoribus pisces carius vendebat: duos enim hic de more perstringit Iuvenalis, *Crispinum*, qui millibus sex (i. e. CL coronatis) mullum emerat, et *Apuliam*, quae hamata heredipetarum munera, inter quae iure mulli tunc fuere pretiosissimi, maioris vendebat. Cf. inf. VI, 39. 40. et inpr. V, 97. 98. ubi de *Aurelia* sermo est, quod nomen et h. l. fidentius ponerem, si codex manu exaratus ad manus esset, ut sit: *sed maioris Aurelia vendit.*“ Sic etiam multi interpretes *Apuliam* putarunt mulieris nomen esse ap. Horat. Od. III, 4, 10. ubi v. Bentl. — Rectius mentem Iuvenalis percepisse videtur Henninius, qui haec notavit: „Iusta indignatione exagitat agri pretio piscem emtum, quum sex millibus extra Italiam in provinciis ager emi potuerit, immo quum et in ipsa Italia, in fertili illa Apulia, (cf. ad IX, 55.) *maiores agri* quam in provinciis venirent eopse pretio: oblique vero taxat Romanos, qui usque adeo ab antiqua frugalitate desciverint, ut susque deque habita agri colendi ratione prae nimio gulae luxu *piscem* potius emerent, cuius singulas libras, si modo adulatoria vanitate de magnis maiora non fuerint dicta, venientibus etiam in ponderis rationem *squamis* et interaneorum reiectaneis, singulis millibus pensarent, quam ut eo pretio agrum sibi compararent. Cf. Columm. Praef. ad lib. de R. R. Obiter etiam vellicat superbum illud delicatorum nepotum patrii soli fastidium, qui non dubitabant pluris emere agros in *provinciis*, quam ut *maiores* fertilioresque eodem pretio in ipsa Italia, in fertili illa *Apulia*, sibi compararent. Legendum ergo sensu plano et obvio: *Provincia tanti Vendit agros; et maiores Apulia vendit.* Tangit etiam obiter Appulorum gulam, cui ut obsequerentur, agros suos

viliori pretio vendebant. *Τὸ sed* a librariis est ex finali litera *τοῦ agros* praecedentis, et monachorum scriptura *set*, ut sexcenties in vett. MSS. et saepius ad Martial. monuit Scriverius: aut si quis *τὸ sed* tolerare velit, nostram sententiam admittat saltem." *Praedia Appula* laudantur etiam inf. IX, 55. ubi cf. Comm. — Prateus tamen et alii non male suspicantur, minoris quam alibi venisse agros Apuliae, quod magna eius pars, quam poeta respexerit, montibus aspera fuerit ac sterilis, (v. Horat. Sat. I, 5, 77 seq. et Senec. Ep. 87. et 91. ubi haec leguntur: *Agri suburbani tantum possidet, quantum invidiose in desertis Apuliae possideret*) vel quod Apulia infestetur Atabulo vento, qui plantas frigore adurat, de quo v. Horat. l. l. Senec. Nat. Quaest. V, 17. Plin. XVII, 24. Gell. II, 22. Alex. ab Alex. III, 22. H. Valesii nota est: „Si Juvenalis ita scripsisset, necessario addidisset haud dubie mensuram agri venalis, v. g. bina aut trina iugera, ut sensus constaret. Scripsit igitur: *Vendit apros, sed* multo *maiores* mullo isto et provinciae suae nomine commendatiores *Apulia vendit.*"

Ceterum scripturam *Appulia* pro *Apulia* revocavi e 60 — 63. 65. ne metrum laboraret: nam primam syll. voc. *Apulia* brevem esse, intelligitur ex Horat. Od. III, 24, 4. et al. Neque tamen eamdem ob causam auctore Schurzfl. emendandum: *et maiores terra Appula vendit:* nam secunda quidem syll. *τοῦ Apulus* s. *Appulus* corripitur a poetis, sed *τοῦ Apulia* et *Apulicus* semper producitur, v. c. ab Horatio in Od. III, 24, 4. in Epod. III, 16. et in Sat. I, 5, 77.

EXCVRSVS

ad Sat. V, 9—11.

In v. 10, qui a librariis videtur corruptus, nulla neque librorum lectio nobis satis facit, neque coniectura virorum doctorum.

Iam pro *Tam* 58. — *quum possis* vitiose (nam posterior syll. verbi *possis* longa est) 10. 11. 14—17. 19—22. 24. 25. 27. 45—50. 54—61. 63—68. 70—74. et XXVII codd. Paris. *quum poscis* 65. (Paris. 15e5.) 69. *quum possit* 23. 44. 62. 75. 76. et VIII MSS. Paris. in his Alex., Colbert. 1. et Thuan. 1. *quin possis* 13. *posses et* 26. Haec est omnis varietas lectionis, etiam ea, quam Heminius p. 911. enotavit.

Prateo iudice satius est, poeticam ferre licentiam, quam sensum pervertere. Despauterius malebat *poscit*; quo tamen nihil proficitur. Ascensius emend. *Tam ieiuna fames*, tu tam famelicus, *quum possit* scil. fames, h. e. quum possis, *honestius illic et tremere* cet. vel *Tam ieiuna fames, quum poscis*, quando cupis *tremere honestius illic*, in iniuriosa divitum coena, *et mordere sordes* s. immundas reliquias *farris canini*, panis adeo duri, quem ne canes quidem comesse possent. Priorem emendationem, cui et libri favent, non improbat Prateus et reliquis praefert Plathner, ut poeta eleganter tribuat fami, quod orator famelico tribuisset. — Lubinus et Graevius reponi iubent *quin poscis*, sed diverso modo haec verba et interpretantur et interpungunt. Ille sic: *quin* tu longe *honestius poscis*, postulas et praeoptas mendicando potius tremere et sordidum comedere panem, quam turpiter adulando idem facere in divitum mensis. Hic vero ita: *Tam ieiuna fames?* famesne tanta est, ut illas patiaris contumelias? *quin poscis?* cur non mendicas? *honestius* est, *illic*, in crepidine aut ponte, *et tremere*, frigus pati, *et sordes farris mordere canini*, et sordido pane vesci, quam in mensa divitum tam indigna pati. Hanc lectionem distinctionemque receperunt Heminius et post eum alii. Sed *poscere* simpl. poni pro *mendicare* vix crediderim. — Grangaeus, Britannicus et alii h. l. tacent et difficultatem eius vel non sensisse videntur, vel sapienter dissimulasse.

Equidem non tantum mihi sumserim, ut rem acu tetigisse mihi persuadeam. Quum vero in lectionibus co-

dicum nemo facile acquiescere et levissima unius literae mutatione carminis nitori atque dignitati consuli queat; veniam spero mihi datum iri, quod in illarum locum aliam *(quum pol sit)* substituerim, quae facile corrumpi potuit ab indoctis librariis, quam tamen, simul ac meliora edoctus fuero, lubens damnabo. Ea certe admissa non video, quid in h. l. displicere possit, si ita cum exposueris: *Tantine* pretii est tibi vel a te aestimatur *iniuria coenae*, h. e coena iniuriosa, convivium, in quo tot talesque iniuriae tibi ferendae sunt? tanti coenam divitum nobiliumque facis, ut propter eam illas toleres iniurias? *tam ieiuna fames*, (ut ap. Ovid. Met. VIII, 790.) tantane et tam dira est fames tua, ut tantas ob eam et tot iniurias patienter feras? *quum pol*, profecto, (ut *edepol, ecastor, hercle, mecastor, mehercle*) *sit honestius, illic*, in crepidine vel ponte, *et tremere*, frigore horrere, (quia pauper male vestitus est, ut taceam, quod Grang. monet, plerumque ficte tremere, qui stipem mendicent, unde et forte *tremens Iudaea* dicitur inf. VI, 543.) *et sordes farris mordere canini*, panem sordidum edere, qualis canibus datur? Cf. Martial. X, 5, 5.

Hanc lectionem nunc repudiarem, nisi eam viri summi in literis ad me datis assensione sua comprobassent et aliae, a *Manso* et *Heineckio* substitutae, (nam plures mihi non innotuerunt) aliquot mihi scrupulos iniecissent. Huius de sententia non inepta est emendatio mea, sed lenior medicina, si verbis transpositis pro *quum possis* legatur *possis quum*. Enimvero sic et hiatus insolens est concoquendus, et metrum laborat: nam *quum* producitur propter caesuram et hiatum; (v. ad IX, 118.) neque assequor, cur ipsa traiectio verborum lenior sit medicina, quam permutatio literarum *s* et *l*, in primis si ex hac exoriatur sententia, quae et gravior satiricoque poeta dignior sit, et doctior librariisque ignotior. Iudice Manso totus omnino locus ex scriptura codicum ita restituendus:

Tantine iniuria coenae?
Tam ieiuna fames quum possit honestius illic

Et tremere et sordes farris mordere canini.

nisi quis malit

Tam ieiuna fames? quae possit honestius cet.

sensus vero apertus est et quidem hic: An tu iniuriosam divitum coenam tanti facis, quum famem tuam ibi adeo non expleas, ut honestius fuisset, in crepidine aliqua aut ponte frigore uri et esurire? Mihi autem et utraque lectio, et interpretatio non unam dubitationem iniecerunt. Ut taceam, in satiricorum poetarum oratione, quae pedestri similis esse solet, figura paulo audaciori *famem* dici *tremere* et *mordere panem*, in altera lectione emendatur vulgata, quod mihi tamen vituperationi fuit, altera neque dicendi genere, (*tantine iniuria coenae, tam ieiuna fames quum possit — canini?* nam ita proprie interpungenda aut duplex interrogatio ponenda est) neque sensu facili et apto commendari, utraque autem, saltem illa explicatio a mente Iuvenalis abhorrere videtur. Is enim non famem hoc modo et in illis conviviis haud expleri, sed *inhoneste* tantum, appositis vilioribus epulis vinisque, pelli contendit, et pauperes ridet clientes, qui duas praetexere solent causas, quare a patronis ad coenam vocari ament, honorem sibi ab illis praestitum et gratuitam famis expletionem. Itaque docet, hanc coenam, etsi honorifica videri possit, tamen *iniuriosam* esse nec tanti, quanti ab iis ducatur, aestimandam, et *famem* eorum non tam diram, ut non alia ratione et facile levari queat, quum ventre nihil sit frugalius et natura paucis contenta; *honestius* autem, mendicorum pauperumve more *tremere*, quam tali coenae adhiberi, et *sordes farris mordere canini*, quam famem in illis conviviis propulsare vilioribus cibis vinisque. Hinc deinde colligit, clientes illos inani honoris specie et spe potius bene coenandi, quam famis explendae, duci.

EXCVRSVS

ad Sat. V, 90. 91.

90. *Quod propter* 23. — *Bochare* 19. 20. 23 a m. pr. *Boccare* 11. 17. 24. 25. 46—50. 55. 57. 59. 61—69. 71—73. 77. *Bocare* 21. *Bolcare* 22. *Bochore* 27. *Bocchore* 11. 58. Hoc arridere potest, ut significetur Aegyptius oleumque Aegyptium pessimi odoris. Cf. Comm. ad v. 88. *Bocchoris* rex et legislator Aegyptiorum, notissimus ex Eusebio, Syncello et aliis. v. Diodor. p. 29. 41. 59 Plutarch. Opp. T. I p. 901. ed. Frft. et Mémoires de l'Acad. des Inscr. et B. L. T. XIX. p. 20 seq. Maurorum etiam regem *Bocchorem* vel *Bocchum*, non *Boccharem*, dictum putabant Salmas. et alii. — *lavabat* 17.

Versus 91. ante v. 90. legitur in 11. Non male; iudice etiam Rigaltio. Eum vero totum esse delendum, tamquam pannum a scholastico quodam adsutum, semper suspicatus sum: admodum certe languet, et magis grammatici, quam poetae, acumen sapit. Quis enim ferat h. l. *quod* toties repetitum et triplicem olei notationem? Nunc video, versum abesse ab 8. et 75. prob. Schurzfl. qui ingeniose suspicatur, eum esse scholium, subiungendum verbis vet. Schol. *Significat oleum Tripolitanum* et ad v. 90. adponendum, ut itaque interpres causam dicat, cur nemo cum Bocchare h. e. Afro velit lavari, quod scil. ille, tamquam adhuc sit in Africa, ubi a serpentibus cavendum sibi sit, oleo Tripolitano malique odoris inungatur. Scholion autem versu expressum esse, non est quod mireris. Id enim tum casu, tum arte scholastici fieri, et sententia vix aliter soluta oratione efferri potuit. Optimis quoque scriptoribus prosaicis, Ciceroni, Livio, Sallustio et aliis multos excidisse hexametros, quis est qui ignoret? Exempla dabunt Scheller in praeceptis stili bene lat. p. 735. Pott ad Epist. Iacobi I, 17. et Nolten. in Lex. v. *versus*. Fraus etiam tum facilis est interpolatoribus, tum difficilis ad detegendum in poetis satiricis, qui

sermoni propiora scribunt; de quo v. Horat. Sat. I, 4, 40—62. Cf. inf. Excurs. ad IX, 123.

Afros exhibent 13. 21. 22. 82. *Afris* 77. *atris* 10. 11. 12. 14—17. 19. 20. 23—27. 45—50. 54—74. 76. 81. et omnes codd. Paris. Quae lectiones probae sunt omnes; et miror, C. Valesio ineptum insolensque visum esse *atris*, quod nunc cum Ach. e MSS. recepi. Est solenne epitheton serpentium, quorum aliquot genera sunt atro colore. Cf. intpp. Horat. Od. III, 4, 17. Bentl. ad Horat. Sat. II, 8, 95. (ubi eadem est varietas lectionis) Heyne ad Virg. Ge. I, 129. et al.

EXCVRSVS

ad Sat. VI, 64—66.

Tucia 22. *Tutia* 27. 47. 54. 63. *Tuscia* 11. 19. 23. 25. 46. 48. 56—60. quam lect. multi probant, quia cum *Appula* iungitur. Huic tamen voci responderet potius *Tusca*, et illa matronarum nomina non petita a regionibus populisque Italiae, sed a Iuvenale conficta videntur; nisi potius hic matronam s. puellam peregrinam *Appulam* eo sensu dixit, quo Horat. Epod. II, 39 seq. *pudica mulier — Sabina qualis aut perusta solibus Pernicis uxor Appuli.* Cf. inf. ad X, 299. *Tuccia*, quod iam alii monuere, videtur h. l. Vestalis illa esse, quae hausta cribro aqua pudicitiam suam probavit; qualia et Plin. VII, 35. Suet. Tib. 1. aliique de Claudia narrant. v. Valer. Max. VIII, 1, 5. (ubi conf. Intpp.) et Plin. XXVIII, 2. et 8. (ubi cf. Harduin.) quibus locis similiter libri variant et *Tutia, Tuscia, Tuccia* exhibent. Cf. Ernesti clav. Cicer. in Ind. histor. voc. *Tutia.* — *Apula* 19. 21. 22. contra leges metri.

65. 66. Retinui etiam nunc vulgatam lectionem, nisi quod maximam distinct. posui post *amplexu* et verba *Subitum, Miserabile* et *Longum* maioribus literis initial. exprimenda curavi. Possis etiam scribere: *Subitum et Miserabile longum* (diu) *Attendit*, vel interpungere: *Appula*

gannit, Sicut in amplexu, subitum et miserabile, subito et miserabiliter. Sed nostra et scriptura et distinctio praestare videtur et ellipsis copulae ante *Longum* Iuvenali frequentissima est. v. ad IV, 63. in Var. Lect. *subat et miserabile longum Attendit* rustica mulier et minus experta delicias, emend. Barth. Advers. XXIV, 5. ubi monet, verbis *subare, catulire, adhinnire* et similibus belluinam effrenemque hominum libidinem exprimi. Cf. Plin. X, 63. Lucret. IV, 1193. Horat. Epod. XII, 11. al. Aptissimum est h. l. *subat*, quoniam cum *gannit* iungitur: (ut in Anthol. Lat. v. Comm.) sed reliqua tum verba sic interpungenda: *Appula gannit, Sicut in amplexu, subat et miserabile:* (h. e. miserabiliter) *longum Attendit Thymele; Thymele tunc rustica discit.* Ita omnino legendum putat Manso, qui monet, se non videre, quid me moverit, ut, reiecta praeclara emendatione, *subitum* meum *et miserabile longum* tuerer, quum quemque suus sensus doceat, quam durum sit vixque ferendum illud, cum uno eodemque verbo *attendit* coniunctum. Enimvero moverunt me leges modestae criticae, quas saepius mihi inculcavit, et quod ille contendit quidem, non vero probavit, lectionem a me servatam, quae tamen non mea est, sed vulgaris omnium librorum, plane ineptam esse, neque tres voces uni verbo commode iungi posse. Veritatem quoque huius emendationis in dubium vocavit vir doctus in Ephem. Hal. (*Allg. Lit. Zeit.* a. 1814. pl. 223.) ubi monet, verba *longum attendit* nimis tenuia esse et languida post illa *vesicae non imperat, gannit* et *subat*, maioremque forsan obscoenitatem in iis latere, ad verbum vero *discit* omnino supplendum esse, quod a pantomimo expressum sit et a se visum.

Attendit Thymelen 31 b. 48. 49. *Tymele* 19 a m. pr. *Timele* 21. 22. — *dum rustica* 16. *tum rustica* 47. 54. 57. 58. 64.

EXCVRSVS

ad Sat. VI, 116—120.

In optimis editionibus post voc. *uxor* comma, post *una* v. 119. colon vel semicolon, et v. 120. post *Sed* et *galero* commata reperiuntur: quo scabra et hiulca efficitur oratio. Nonnulli v. 117. post *cubili* punctum ponunt, aut saltem *sumere* v. 118. pro *sumebat* dictum putant: quo non tolluntur difficultates, sed augentur. Ego distinctionem mutavi: at ne sic quidem omnia bene procedunt ac fluunt; nam deest copula *et* ante *Sumere*, (cuius tamen ellipsis Iuvenali solennis est; v. ad IV, 63.) et verbum *linquebat*, duobus versibus interiectis, non satis commode ad *virum* dormientem v. 116. videtur referri posse. Male etiam tempora verborum subito mutari, *linquebat, intravit, prostitit, ostendit,* monet Ach. Sed tales orationis duritiae passim in poetis concoquendae neque sunt tantae, ut propterea necesse sit, vel versus 117. et 118. parenthesi includere, quod Lubinus, vel versum 119. post v. 116. ponere, quod Schurzfleisch. suadebat. Pro *Linquebat* v. 119. Hein. coni. *Inde ibat* vel *Atque ibat.* Manso hunc locum saepius tentatum ita emendandum putat et constituendum: *Dormire virum quum senserat uxor, Ausa Palatino tegetem praeferre cubili, Linquebat, comite ancilla non amplius una. Sumens nocturnos meretrix Augusta cucullos,* Sed *nigrum flavo crinem abscondente galero, Intravit calidum* cet. Ita vero hunc locum non emendasse videtur, sed depravasse; quod etiam aliorum est iudicium, v. c. viri docti in *Hall. Allg. Lit. Zeit.* a. 1814. pl. 223. qui tamen, si non parenthesin illam, certe vulgatam distinctionem et minorem post *uxor* revocandam, versum vero 118. *Sumere nocturnos, meretrix Augusta, cucullos* interpungendum putat et verbum *abscondente* cum *ancilla* iungit, quia sic illud *Sed* aptius sit. Enimvero hoc etiam vulgari interpretationi satis convenit et dura mihi videtur ellipsis *abscondente* scil. *ei,* et quidem iam eunti.

EXCVRSVS

ad Sat. VI, 124—126.

Versum 124. post v. 126. ponendum censebat Schurzfleisch. Ego potius eum post v. 125. legendum crediderim, quod etiam Rigaltio et Ach. placuisse video. Sed vulgaris quoque verborum ordo bene se habet. *tibi* pro *tuum* legitur in 11. quod melius et satirice omnino dictum videbatur Schurzfleischio. Barthius (Advers. XXX, 2.) putans, verbum *ostendit* nimis leve et ab h. l. alienum esse, emend. *offenditque*, quod sensu obscoeno dicitur Varroni in Marcipore ap. Nonium. Sed cur lux lucernae non sufficit ad ostendendum ventrem? et cur hoc alienum a tantis libidinibus? *Sub clara nuda lucerna* cet. de eadem re dixit Horat. Sat. II, 7, 48 seq. et Sen. de Ben. VII, 9. extr. *Matronae nostrae ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quam in publico ostendunt.*

Versus 126. post v. 129. legitur in 74. et post v. 128. in vetustis codicibus, e quibus eum primi restituere Io. Cuspinianus in vita Sigismundi Caes. p. 400. et Pulmannus: nam plane abest ab 10. 11. 14—17. 19—23. 25—27. 45—73. 75—77. et XXX codd. Paris. Hemminius monet, se retraxisse eum in suum locum, unde monstrante viam sensu exciderit ob praetextatam licentiam, mox vero a curiosulis receptus eo migraverit, quo non quadraret. Iiectus est ab iis, qui rei obscenitate offendebantur: eodem tamen, quem nunc occupavit, loco iam exstat in 24. et 84. ad marg. In utroque vero cod. legitur *Continueque iacens*, et praeterea in illo *cunctorum* pro *multorum*.

EXCVRSVS

ad Sat. VI, 188.

Barthius in Advers. XXIV, 5. hunc versum putabat spurium esse et alienum ab h. l. ubi optima sic interpoletur sententia. „Scilicet, inquit, quidam semi-Gallus aut

Italus aut adeo Germanus doluit illo aevo scisse Graece delicatas illas loqui, suo vero turpius esse nescire Latine loqui, quae barbarae alioqui non nimis essent." Neque ego dissimulo, mihi semper displicuisse hunc versum, qui magis acumen orationemque rhetoris vel etiam interpolatoris, qui loci Cicer. in Comm. laudati memor erat, quam satirici poetae redolet, atque a codd. 13. et 22. abest. Importuna etiam est vox *magis*, et manca h. l. sententia, quae quomodo commode expleri possit, vix adsequor. Num sensus est, turpius esse Romanis Latine, quam Graece, nescire? an turpius esse iis nescire Latine, quam Graece loqui? an, quod Ach. monet, (cui versus videtur ad rem aptissimus) quum Romanos multo magis dedeceat, Latine nescire loqui, quam deceat Graece scire et Graeca Latinis intempestive miscere. Omnia haec non modo languent, sed etiam male expressa sunt.

Olim arbitrabar, fraudem librarii in hoc versu latere; idemque suspicati sunt Henr. Stephanus in dialogo de bene instituendis Graec. ling. studiis p. 92.) et Lubinus. Ille emendabat, *Quo sit turpe magis;* hic melius, *Quum sit turpe minus*, quod recepit Marshall. ut mens poetae sit: Quandoquidem minus turpe et inhonestum esse reputatur, linguam vernaculam ignorare, quam sermonem Graecum non intelligere. Ego olim tentabam: *Omnia Graece* scil. proferunt s. loquuntur, *Quum sit turpe magis nostris ea scire Latine*, vel *Quae sit turpe magis* (turpius) *nostris* (nostratibus) *nunc scire* (quod compendiose scribitur $\overline{nc}$ *scire*) *Latine*, quam Graece eloqui, quoniam tam foeda sunt et inhonesta. Sed nihil horum nunc mihi arridet, et vix dubito, quin versus hic pannus sit, a scholastico quodam adsutus, quo rescisso expedita sunt omnia.

EXCVRSVS

ad Sat. VI, 276.

Locus obscurus et a librariis forte corruptus. *corruca* 16. 48. *coruca* 23. *caruca* 13. Rectius forsan *curuca* 17 — 22. 24. 59. 60. vel *curruca* 2. 3. 5. 10 — 12. 14. 15. 25. 45 — 47. 50. 54. 56 — 58. 64. 68. 70. 74. 77. 81. 82. Neutra vero vox alibi reperitur, et barbarae videbantur Alciato Parerg. Iur. VII, 5. qui vel *urtica,* vel cum aliis *eruca* reponendum censebat. *eruca* 61 — 63. 65 — 67. 69. 71 — 73. Ita dicitur insectum parvissimum, brassicas depascens, Gr. κάμπη, Germ. *Raupe;* non *uruca* vel *huruca,* quae tamen scripturae in quibusdam libris Iuvenalis, ut et Columellae aliorumque, reperiuntur. *uruca* 1. 75. 76. *huruca* 49. 55. Vellem tamen Alciatus verborum simul illorum, quae substituit, sententiam adiecisset, quam haud facile expedias; nisi forte hominem nihili stolidumque *erucam* vocari censeas, quemadmodum Plautus Truc. V, 5, 50. *campas* pro *nugis* dixerit. — *cucurra* s. *cocurra* emend. Scriver. et sic a Carisio h. l. citari monet. Vetus scholion h. l. est: „*Uruca* mimologi stupidi nomen finxit, quia ferme quasi frequenter fallitur, quum agit personam mariti: (aut ex emendat. Schurzfl., qui a femina sua sic frequenter fallitur, quum adsciscit personam mariti) vel, ut alii dicunt, genus est animalis foedi, spinosi, ut ericius. *Uruca* autem est proprie illud, quod in faba nascitur, ut gurgulio." Conf. Stewech. ad Apuleii Apolog. p. 495. Salmas. Exerc. Plin. p. 893. et ad Tertull. Pall. p. 187.

EXCVRSVS

ad Sat. VI, 343.

Simpuvium restitui ex 1. 10. 17 — 20. 24. 68. 69. 71 — 73. quae scriptura etiam reperitur in Plin. XXXV, 12. s. 46. Cic. ap. Non. 4. n. 434. et Varr. ibid. 15. n. 12. Vetus scholion h. l. est: „*Simpuvium,* vas sacrifi-

ciis aptum, in quo Pontifices lavare (leg. *quo P. libare*) solebant: *simpuvium* autem, quia omnes sacerdotes *simul bibebant;* unde *simpuviatrix* illa dicitur, quae porrigit poculum ipsum.“ *Sympuvium* 11. 12. 14—16. 22. 25. 26. 45. 47. 48. 50. 54. 56—67. 74. 77. 81. 82. *Sympinium* 49. 55. quod a *συμπίνειν*, combibendo, dictum putant. *Simpluvium* 21. 23. *Symptuium* 46. *Sympullum* 70. At forte scribendum *Simpulum;* vel, si veteres Romani, ut vulgo putant, secundam syll. huius voc. non produxere, sed corripuere, *Simpullum*, quod etiam editum in 75. et 76. Festus: *Simpulum*, inquit, *vas parvum*, (forte *simplum* s. simplex) *non dissimile cyatho*, (vel ligneum, vel fictile) *quo vinum in sacrificiis libabatur, unde et mulieres rebus divinis deditae* simpulatrices *dicuntur.* Varro L. L. IV, 26. *Quo vinum dabant, ut minutatim funderent, a guttis* guttum *appellarunt, et quo sumebant* (vinum) *minutatim, a sumendo* simpulum *nominavere. In huiusce locum in conviviis e Graecia successit epichysis et cyathus, in sacrificiis remansit guttum et simpulum.* In Fulgent. de prisco serm. et in Isidori Glossis *simpulo* conviva dicitur, et *simpulator* amicus sponsi assiduus cum eo in convivio. In Inscriptt. *simpulariarius*, qui simpula facit. Figuram simpuli exhibet Causeus Mus. Rom T. II. p. 3. tab. 2. Conf. Harduin. ad Plin. XXXV, 12. s. 46. et Ernesti clav. Cicer.

EXCVRSVS

ad Sat. VII, 12.

Magna est h. l. varietas librorum, et nostrorum et Parisiensium, in nominibus propriis. *Alcyonem* 15. 23. 25. 26. 50. 56—60. 67. 70. 77. 82. Alcyone Aeoli, alia Marpessae, alia Atlantis filia. v. Heyne ad Apollodor. I, 7, 4. et 9. III, 10, 1. *Halcyonem* 61. 63. 65. 66. 74. *Halcyonen* 62. 68. 69. 71—73.—*Alcinoem* 14. 16. *Alcinoen* 27. 45. 47. 48. 55. *Alcinoe* Sthenelı, et alia Polybi filia. De illa v. Apollod. II, 4, 5. de hac Parthenii

Erotica c. 27. *Alcinohen* 49. *Alcynoem* 24. *Alcynoen* 10. 54. 64. *Alchinoem* 22. *Alchinoen* 17. 20. *Althinoen* 21. — *Alcione* 46. *Alcionem* 18. 19. *Alcionen* 60. *Altionem* 12. — *Alcitheon* 1. 75. 76. unde suspicor, h. l. *Alcithoen* legendum esse. Schraderus vel *Autonoen* e VI, 72. vel *Alcathoen* ex Ovid. Met. IV, 1. substituendam putabat. Sed *Alcithoe,* Ἀλκιθόη, non *Alcathoe,* Ἀλκαθόη, dicebatur mulier Thebana, quae spretis Bacchi Orgiis in vespertilionem mutata est. v. Heins. ad Ovid. l. l. — *Alcinoum* 4. Hoc nomen fuit Hippocoontis filio, de quo v. Apollod. III, 10, 5. et regi Phaeacum, notissimo ex Hom. Odyss. Z, 197 seq. H, 57 seq.

Bachi 21. 22. *Pacci* 1. quod forte non respuendum, et a nobis hunc receptum est. *Paccius* et *Faustus* videntur esse nomina poetarum, et *Alcyone, Thebae* ac *Tereus* tituli tragoediarum, quas illi scripsere. *Paccius* poeta sic non nisi h. l., quod sciam, memoraretur, ut et *Faustus,* nisi hic idem est, qui perstringitur a Martiale XI, 65. *Paccii* tamen vel *Pactii* et *Pacciae* passim laudantur in antt. lapidibus et inf. XII, 99. Cic. ad Div. IV, 16. Tac. Hist. IV, 41. et Ann. XIII, 16. 36. XV, 12. Martial. XIV, 78. al. *Bacchi* quoque, si haec lectio vera est, non Dei nomen esse crediderim, sed poetae nobis ignoti, qui forte non *Bacchus,* sed *Bacchius* dicebatur, quod nomen passim occurrit. v. Bentl. ad Horat. Sat. I, 7, 20. At vix dubito, quin librariis debeatur hoc nomen, quod illis notius erat, et ad Deum, *Alcithoes* punitorem, ab iisdem relatum sit: ut adeo poeta scripserit *Alcithoen Pacci.* Utrumque recepit Ach. Neque tamen magnopere repugnaverim, si quis *Alcyonem* s. *Alcyonen* vel *Alcinoen* propter auctoritatem librorum retinere malit. Possis etiam suspicari, pro *Baccho* s. *Bacchio* et *Paccio* substituendum esse *Accium* s. *Attium,* insignem poetam tragicum, qui Pacuvii bellique Numantini temporibus vixit; vel potius, suadente C. Valesio, legendum esse *Bassi,* ut designetur Saleius Bassus, de quo v. inf. ad v. 80.

Pro *Terea* male *Therea* 24. et *Terrea* 19. 23. De

Tereo v. Comm. sup. ad VI, 644. et inf. ad v. 73. Fuit argumentum ac titulus multarum tragoediarum, quas Sophocles, Euripides, Livius Andronicus, L. Attius aliique scripserunt. Sic et *Thebais* (h. l. *Thebae*) inscripta olim non modo carmina heroica, sed etiam tragoediae, v. c. eiusdem Attii et Senecae.

EXCVRSVS

ad Sat. VII, 62.

Euoe restitui ex 4. Est nota vox Baccharum εὐοῖ (ex εὖ οἶ) et exclamatio, quum praesentis numinis sensu perturbarentur ac furerent, ut εὐᾶν et σαβοῖ, (v. Virg. Aen. VII, 389. et Ovid. Met. IV, 522.) unde Bacchantes Εὔιοι γυναῖκες dicuntur Eurip. Phoen. 660. et ipse Bacchus passim Εὔιος, *Euius*. v. Barnes. ad Eurip. Bacch. 141. et Bourdin. ad Aristoph. Thesmoph. 999. Eadem voce etiam Horatius in summo enthusiasmo usus est Od. II, 19, 5. 7. — *ohe* 10. 15. 24. 25. 50. 54. 56—60. 62—69. 71—74. 77. quod probabant Britann., Farnab., Schurzfl., Bahrdt et alii, coll. Horat. Sat. I, 5, 12. II, 5, 96. Martial. IV, 91, 1. Plaut. Aulul. I, 1, 16. al. quibus locis fastidium satietasque hac voce designatur. Sed *ohe* multi dixere, *euoe* vero praeter Horatium nemo, nisi de ipsis Bacchis: adeoque hac voce magis, quam illa, carminum Horatii indoles et character adumbratur, ut mox v. 68. seq. Virgilianae Aeneidos, habito respectu loci de Alecto Aen. VII. Errant autem, qui *euoe* et *ohe* vocabula esse synonyma, vel *ohe* etiam in Horat. l. l. scribendum existimant. — *euhoe* 9. et 23 a m. pr. ut ap. Sidon. Epist. VIII, 9. *Forsitan Satiricum illud de Satirico non recordaris: Satur est, quum dicit Horatius Euhoe.* — *hohe* 11. 13. *hoe* 16. 17. 22. 27. 45. *ehohe* 21. *Heuhoe* 14. 18 — 20. 23 a m. sec. 49. 55. *Heuohe* 12. 46—48. 61. 70. 75. 76. 82. — Conf. Horat. Od. II, 19, 5. 7. et Virg. Aen. VII, 389. quibus locis eaedem librariorum aberrationes reperiuntur.

EXCVRSVS

ad Sat. VII, 80.

Iaceat Lucanus in hortis Marmoreus 12. 14. et V codd. Paris. ut emend. Gronov. Obss. III, 13. extr. probb. Burm. ad Anthol. II. p. 66. et Schurzfl. qui audacter totum h. l. ita corrigebat: *iaceat Lucanus in hortis Marmoreus. Sit Serrano tenuique Saleio Gloria tanta licet, quid* cet. ut sententia h. l. esset: statuas poetis positas non solvere aes alienum, quo teneantur. Sed, ut alia taceam, ita certe *stet* dicendum erat, non *iaceat*. Sic *aeneus ut stes* ap. Horat. Sat. II, 3, 183.

et pro *at* 11. 14—25. 27. 30. 45—50. 54—63. 65—69. 71—73. *sed* malebat Gronov. l. l. — *Sarrano* 11. 18—21. 23. 24. 28. 30. 59. 61—63. *Sarano* 27. 46—48. 54. 58. 64. *Sarnano* 22. Gentis Atiliae cognomen in numis et marmm. *Saranus* vel *Saranus* scribitur, et a devictis *Sarranis,* Tyriis, (nam *Sarra,* צור, priscum Tyri nomen, de quo v. Cell. XIV, 6.) h. e. Poenis, vel potius a *Sarrano,* antiquo Umbriae oppido, (unde *Sarranates* dicti Plin. III, 14.) deducitur a Drakenb. ad Sil. VI, 62. et Perizon. Animadv. hist. c. 1. p. 24. et 33. ubi doctissime de familia agitur Atilia multique errores vulgares refutantur. Vulgatam contra scripturam *Serranus* tuentur Heins. ad Virg. Aen. VI, 845. et alii, qui propter historiam, ex Cic. Rosc. Amer. c. 18. Plin. XVIII, 3. et Valer. Max. IV, 4, 5. notissimam, Atilio hoc cognomen a *serendo* datum putant. Ita tamen *Serenus* vel *Seranus* certe dicendus erat. — *Saleo* pro *Saleio* 71. *Salivo* 48. *Salino* vel *salino* perperam 10—12. 14—17. 19—24. 45. 46. 61—63. et forte vetus Schol. cuius glossa ex emendat. Pith. et Schurzfl. sic legenda videtur: „Nomina sunt poetarum pauperum; aut a *Serrano* vase fictili, in quo Atilius Serranus solebat mendicare (forte *manducare*). *Saleio* (f. *Salino*) *tenui*: ait mendicorum catillum fictilem, in quo ea, quae salsa sunt, apponuntur.“ Ascensius probabat utram-

que lectionem *Sarrano* et *tenui salino*, quod *marmoreis hortis* opponi arbitrabatur. Sed v. Comm.

EXCVRSVS

ad Sat. VII, 120.

Mira est in hoc versu varietas lectionum. *Pelamydum* 1 3. 5. al. *Pelamidum* in quibusdam libris, ut πηλαμίδες ap. Aristot. VI, 16. *Pellamudum* 17 a m. pr. 19. *Pilamidum* 21. Sed πηλαμύς et πηλαμύδιον rectius scribi monet Hesych. *Pelamydes* dictae forsan παρὰ τὸ ἐν τῷ πηλῷ μυεῖν, quod in luto se occultant, saltem ἀπὸ τοῦ πηλοῦ, a luto, in quo eas nasci dicit Festus. *Pelamydum Afrorum et veteres epimenia bulbi* 4. prob. Iun. vid. Comm.

aut abest a 19. *aut veteres* 5. 12. 15. 25—27. 46—77. *et veteres* 2—4. 10. 11. 14. 16—18. 20—24. 45.

Mox *Afrorum* pro *Maurorum* libri tantum non omnes, quos sequutus sum, 2. 3. 5 10. 11. 16—25. 27. 28. 45—50. 54—69. 71—74. 77. Deinde *epimenia* 1—5. 10. 11. 12. 14—18. 20—23. 26. 27. 45—50. 56. 58. 63. 70. 74—77. *epymenia* 24. *epimedia* 19. *epimenida* 25. 54. 55. 57. 61. 62. 64—68. 71—73. quod probant Calder., Britann. et Farnab. ut appositio sit, quoniam Plinius XIX, 5. dicat, ex genere bulborum esse *scillam*, et duo genera *medicae*, masculum albis foliis, femineum nigris et tertium genus cibis gratum, quod *epimenidium* vocetur. Hinc nonnulli *epimenidia* emendant, ut sit proceleusmaticus, et Ge. Merula *epimendia*, quae lectio reperitur in 59. 60. 69. Fuere etiam, qui suspicarentur *ormenia*, caules. Has coniecturas sugillavit Casaub. ad Athen. II, 22. et defendit nostram lectionem, ex qua tamen commodam sententiam vix elicias. v. Comm. Quid, si scribatur *epimaenia*, et poeta hoc vocab. effinxerit ex Gr. ἐπιμαίνεσθαι, insanire, furere, inpr. amore, unde ἐπιμαίνια, scil. φάρμακα, dici possint amoris remedia sive stimuli? *Bulbis* enim stimulari Venerem, notum ex Athen. II, 61. X, 58. ed. Schweigh. Plin. XIX, 5. s. 30.

XX, 9, 40. Martial. III, 75, 3. XIII, 34. Ovid. Rem. Am. v. 797. 798. et Colum. X, 105. 106. ubi Pompon. haec notavit: „Genera bulborum Graecis nominibus notantur, differuntque odore, suavitate, sapore, colore, magnitudine, omniaque ferventis naturae sunt, ideo libidinem accendunt. Pythagoras de bulbis librum composuit Megarensibus. M. Varro et Apicius scribunt: *aqua decoquant bulbos, qui Veneris usum quaerunt;* hoc modo in nuptiis apponuntur.“ Conf. ibid. Wernsdorf in Poet. Min. T. VI. p. 56. 57. — *bulli* 11. 21. 43. probb. Schurzfl. et Lips. Epist. Quaest. IV, 25. ubi laudantur Glossae ad oram cod. Divaei scriptae: *Bulli, pisces exigui vilissimi,* et e Glossar. vet. edito ab Henr. Stephano: *Bulli, χρυσοκάνθαροι.* Idem tamen Lipsius monet, vulgatam lectionem non spernendam videri, quum et Martialis IV, 46, 11. *bulbos* ponat inter munera, causidicis mitti solita, et Plinius XIX *bulbos* in *Africa* natos maxime laudari dicat.

EXCVRSVS

ad Sat. VII, 218.

Acoenonoetus nomen ficticium paedagogi, quod restitui e vet. Schol. qui exponit: „Eunuchus paedagogus, aut communi carens sensu, (*ἀκοινονόητος*) proprium papatis.“ Cf. Gell. XII, 12. et inf. ad VIII, 73. ut de *pappate* sup. ad VI, 633. *Acoenonaetus* 70. 75. 76. 81. 82. quod putant esse Graec. *ἀκοινώνητος,* alienus a familiari consuetudine, (ut ap. Cic. ad Att. VI, 1. et 3.) et hinc arrogans, vel rigidus, severus. Grangaei nota est haec: „*Ἀκοινώνητος* Graecis est exacte verum rectumque persequens; vel qui nihil habet cum alio commune; aut cuius alter particeps non est: hic enim paedagogus partitur alterius mercedem, at nemo cum illo.“ Sed Schurzfl. iam recte monuit, ita *Acoenonetus* scribendum esse, quod tamen h. l. leges metri non permittunt. — *Acuneteus* 20. *Achinetus ipse* 15. 16. *Achenetus ipse* 21. *Acaenetus ipse* 10. 27. 46—49. 54. 56. 57. 64. *Acenetus ipse* 18. 19. 23. 25. 45.

58. 60. *Acoenetos ipse* 59. *Acoenetus ipse* 11. 14. 17. 21. 22. *Acoenitus ipse* 50. 55. 61—63. 65 — 69. 71 - 74. 77. quod credunt esse nomen vel proprium, vel fictum ab ἀ priv. et κοινὸς vel κοινότης, ut designetur homo, qui sui tantum, non communis commodi rationem habeat. Illud *ipse*, quod in plerisque libris legitur, ab ingenio hominis, lacunam versus explentis, profectum videtur.

EXCVRSVS

ad Sat. VIII, 147.

Damasippus ex 10 — 12. 14 — 27. 45 — 50. 54—69. 71—74. 77. omnibusque MSS. Paris. praeter Putean. restitui h. l. et v. 151. et 167. ubi vetus Schol. monet, ita legi in aliis codd. Haec lectio firmatur omnium fere librorum auctoritate et h. l. aptissima est. Ficto nomine designatur vir nobilis et δαμάσιππος, domitor equorum, qui vulgo Graecis ἱππόδαμος dicitur. v. Comm. ad I, 59. *Damasippus* etiam cognomen fuit Liciniae gentis et notissimi Praetoris, qui Carbonem interfecit; (v. Vellei. II, 26. et Cic. ad Div. IX, 21.) nec non eius, qui statuas amabat, de quo v. Horat. Sat. II, 3. Cic. ad Att. XII, 29. 33. et ad Div. VII, 23.

Lateranus 70. 75. 76. 81. 82. cod. Put. et 1. inf. v. 167. Ita quoque significatur quilibet nobilis vel summus magistratus: nisi re vera talis olim Lateranus vixit. Ex hac familia clarissimus fuit Plautius Lateranus, Messalinae adulter et Consul designatus a. U. C. DCCCXIX, quo in Neronem coniuravit et occisus est. v. Tac. Ann. XI, 30. 36. XIII, 11. XV, 49. 60. *Lateranorum egregiae aedes*, quarum mentio fit inf. X, 17. sitae in Coelio monte, quo loco deinde exstructa D. Iohannis aedes sacra et basilica, quae a Constantino M. dono data est Sylvestro, summo Pontifici, et vulgo nunc *Lateranum* dicitur. Conf. notata in Var. Lect. ad VII, 139.

EXCVRSVS
ad Sat. VIII, 190.

Vox *triscurria* in omnibus fere libris legitur, sed expeditu difficillima est. Fortasse ita dicuntur admodum vel extreme scurrilia scil. facinora, (ut *triparcus, trifur, trifurcifer, triportentum, trismegistus, triveneficus, triperditus*) non, quod Prat. et Ach. putant, triplices in circo discursus. — Scaliger de Emend. Temp. lib. V. et ad Catull. corrigit *transcurria*, ut poeta innuat, patricios *transiisse ad scurras*, orchestram vel potius ludos, h. e. ex senatoribus factos esse scurras. — Libri non variant, nisi quod *triscuria* exhibent 11. 18. 21 a m. sec. 23. 46—48. 58. 64. de qua lect. Scaliger l. l. ita disputat: „Novi, qui malit scribere *triscuria*; nam *triscurium* ingens cura, ut est reipublicae, quae sane cura digna fuerat patriciis. Priscianus: Composita a verbo *Curo, Securus, Obscurus, Tricurium.* Festus ex Livio: *Solicuria in omni re curiosa.*" — *tricharia patriciorum* coni. Petitus ad Leges Att. p. 245. seq. (p. 329. ed. Wessel.) quoniam spectaverint cruciarium Laureolum in *tricha* destitutum. — *strictoria* omnino legendum putabat Is. Voss. ad Catull. p. 55. 56. ubi haec notavit: Sic vocabantur tunicae strictae, quibus non histriones tantum et comoedi, sed et ipsi quoque patricii et senatores, deposita toga et neglecta honoris et dignitatis suae ratione, in conviviis, in ludis et spectaculis, passim et palam spectabantur.

EXCVRSVS
ad Sat. IX, 37.

Ita leguntur Graeca in 1. 70. 75. 76. 81. 82. In reliquis vero codicibus ab indoctis librariis vel prorsus omissa sunt, v. c. in 25. 27. 45. 58. 61. vel admodum corrupta, et in multis quoque non graecis expressa literis, sed latinis. Nec mirum: *Graeca sunt; non leguntur.* ἤθους γὰρ γλυκέος ἄνδρα κίναιδον 10. 18. 23. 48. 50. 56. 57. 59. 60. 62—69. 71—74. et XI codd. Paris. quae verba vulgo referuntur ad *blandas tabellas*, et ita explicantur: *Homi-*

nem enim cinaedum blandi dulcisque moris scil. *εἶναι πρέπει,* vel simpl. *πρέπει,* esse decet s. convenit. Sed dura est haec ellipsis, neque intelligitur, cur poeta haec Graece dixerit. Nam quod putant, summam Virronis mollitiem indicari, quum Graecus sermo plus suavitatis blanditiarumque habeat et effeminati sit, eo uti, id quidem parum probabile videtur. — *ἤθους γὰρ γλύκεα ἄνδρα κίναιδον* 47. *ἤθους γλυκὺς ἄνδρα κίναιδον* 46. *ηθους γλυκεος μην ανδρα κιναιδον* 20. *ηθους καιπερ γλυκυν ανδρα κιναιδον* 49. 54. 55. *αιθος γλικου ανδρα κιναιδος* 14. 17. *αιθος γλυκυ κιναιδον ανδρος* 19. *ετος γλυκυ και ανερα κιναιδος* 24. *ηδοσης γλυκυ ανδρα κυναιδου* 11. Alias aliorum nugas praetermittimus. — Schurzfleischii nota est haec: „Qui ex Homero rem repetunt, acute ii quidem, sed Iuvenalis non fuit acutus, qui tam simplicem sensum graecis verbis dixerit. Vox *ἄνδρα* in codice nostro literam secundam puncto subnotatam habet. Id notat, literam eiiciendam esse. Quid si nos punctum illud unicum elegantissimam doceat scripturam, et monstret, in Iuvenale emendandum esse: *αὐτὸν γὰρ ἐφέλκεται ἄστρα κίναιδον,* vel propius ad veterem scripturam *αὐτὸν δ' ἕλκει γλυκὺν ἄστρα κίναιδον.* Sed prior lectio, quum parodia sit pressior, plane placet, et spondere ausim, ita Iuvenalem scripsisse, ut Naevolo persuadeat, fortunam in turpibus etiam rebus a genesi dependere, et simul idem credentes Romanos derideat. In Schol. pro *ipse ad se trahit* possis legere *ipsum astrum trahit* vel *te trahit,* ut legerit, *σὲ γὰρ αὐτὸν ἐφέλκεται ἄστρα κίναιδον.*" Mihi aptior facetiorque videtur nostra lectio, neque adsequor, cur Iuvenalis illa Graecis expresserit verbis, vel, si Homerica in rem suam convertere voluit, de quo vix dubitare possis, tam multa immutaverit, nec potius acutam Homeri sententiam variatione unius vocis lepide transtulisse censendus sit. v. Comm.

EXCVRSVS

ad Sat. IX, 40.

Sententia huius loci est: *Computat* accurate cinaedus avarus, quaecumque mihi dono dedit, *ac cevet,* et tamen

libidini indulget, cui imperare non potest; vel, calculum et rationes mecum subducit, dum explet libidinem. *Cevere* proprie significat clunes movere more canum, (v. Comm. ad Sat. II, 21.) et aptius h. l. verbum est, quam *canet* vel *cavet,* quae plerique interpretes pro eo substituerunt. *ac cevet* 1. 60. 65. 69. 70. 75. 76. 82. *et cevet* 31. 49. 54. 55. 61—63. 66—68. 71. 72. 77. 81. et cod. Put. *atque cevet* adversus metrum 25. 56. 57. *atque cenet* 59. vitiose. — *et cavet* 24. 73. Rectius *atque cavet* 10—12. 14 - 23. 27. 45—48. 50. 58. 64. 74. et XXXIV codd. Paris. „Id sensum satiricum minus offert, sed honestiorem: *cavet* scil. ne in computatione decipiatur et ne plus aequo in suum draucum conferat," Brit. et Ach. *Cavet,* ne plus accipiat servulus, PRAT. Eamdem lectionem defendit Schurzfleisch. his verbis: „Poeta Naevolum, quod nihil a divitibus donorum acciperet, consolatus est a v. 32. reiiciendo culpam in astra, homines etiam cinaedos regentia. Finito sarcasmo v. 38. seqq. infert Naevolus, illa patienter quidem se ferre, sed hoc intolerabile esse, quod quidam pathici sint avari, qui etiam, quae dederint, obiiciendo exprobrent et omnia accurate computent pactamque mercedem inde decurtent. Quis inde non videret, τὸ *cevet* h. l. ἄτοπον esse, ubi non nisi de rationibus agitur? Sed ille mos est quorumdam Criticorum, ut non nisi vocabula casca aut etiam praetextata in bonos auctores inculcent, ad nescio quos codices provocantes." Enimvero *cevet* in plerisque legitur libris, nec video, cur alienum sit ab h. l. ubi poeta ostendit, ridiculum esse hominem, qui, dum libidinem explere cupiat, tam avarus sit, et libidinem eius maiorem esse avaritia.

EXCVRSVS
ad Sat. IX, 60—62.

Melius ne 59. 60. a quibus etiam *hic* abest, ut ab 25. 57. *melior* 27. 47. *melior nec hic* 48. 58. *melius nae — legatus fiet amici* 24. idque malebat Britann. hoc sensu: *nae,* profecto, *hic,* Romae, *melius,* cum maiori emolumento, *legatus,* internuncius et veluti leno *fiet amici pul-*

santis cymbala, sacerdotis Cybelei: maius lucrum ita faciet puerulus *rusticus,* qui pauperrimus est et aliud nihil habet, quam matrem et casulam et catellum. Grangaeus: Certe melioris conditionis est comes idemque draucus Galli *cymbala pulsantis,* quem per provincias errans stipem mendicandi gratia ducit una cum matre cet., quam ego, qui tecum soleo. Non magis probanda Achaintrii explicatio: *An hic rusticus infans,* verna, *legatus,* ex testamento datus, relictus, *melius fiet* sc. portio hereditaria vel proprietas (alterutrum subaudiitur) *amici tui cymbala pulsantis,* quam mei, qui cet.? Omitto alias aliorum nugas.

Vs. 61. *caculis* 8. 9. 75. 76. h. e. servis rusticis, vernis; propr. servis militaribus. v. Plaut. Trin. III, 2. 95. et Pseud. Argum., Varr. L. L. IX, 3. et Fest. Vulgatam lectionem ex Sat. XI, 153. XIV, 167. 179. ortam putabat Pithoeus. — *cum lusore* 10. 12. 15. 16. 18—25. 45. 46. 48—50. 54—69. 71—73. *cum iussore* 11.

Vs. 62. *legatum* ex 1. 48. 75. cod. Put. et altero Pithoei post Farnab. Lubin. Prat. et Maittar. substitui pro vulg. *legatus,* quae lectio inepta videtur, certe ineptas peperit interpretationes. Nescio, utrum legerit Ferrarius, qui Elect. II, 16. h. l. ita exposuit: *meliusne* ergo, i. e. lautius legatum Villici filius capiet a pathico, quam draucus ipse, qui non agrum colit, sed dominum? At sic poeta dixisset *legatarius fiet,* vel *legatum capiet:* neque ita satis congruunt reliqua verba *cum matre et casulis* cet.

EXCVRSVS
ad Sat. IX, 123.

Hic versus, qui silentio praetermittitur ab interpretibus, quoties eum legi, semper me offendit; (nam et languet meraque repetitio est v. 119. et *ideirco* plane ineptum videtur h. l.) semperque putavi, hanc esse glossam in margine adscriptam ad v. 119. *his praecipue causis, ut linguas mancipiorum contemnas.* Quorum verborum haud dubie interpretamentum fuit: *Ideirco ut possis linguam contemnere servi:* quod quum in textum irreperet, perperam a

librariis in eum, quem nunc occupat, locum est translatum, et *possim* repositum pro *possis*, quod tamen et ipsum in 17. 18. 24. 46 — 49. et quibusdam MSS. Paris. legitur. Eo minus autem illi dubitarunt, quin haec verba ab ipso poeta essent profecta, quum glossa ista versus esset hexameter; quod vero vel casu fieri potuit cocco, vel parva verborum transpositione. Conf. Excurs. ad Sat. V, 90. 91.

Has coniecturas vidi postea firmari auctoritate non tam cod. 13. e quo hic versus una cum seq. eiectus est, (ut trecenti alii; unde haud quidquam fere momenti habet in re critica) quam duorum MSS. Paris., a quibus abest, et codicis vetustiss. 8. in quo versus 118 — 124. hoc ordine ac modo leguntur:

Vivendum recte, cum propter plurima, tunc est
Idcirco, ut possis linguam contemnere servi,
Praecipue causis, ut linguas mancipiorum
Contemnas. nec lingua mali pars pessima servi.
Deterior tamen hic, qui liber noverit illos,
Quarum animas et farre suo custodit et aere.
Utile consilium cet.

Hinc Pithoeum quoque iam olim versum hunc tollendum de medio, ut suppositititium, aut potius duplicem quasi censuisse animadverto. Sic in eodem MS. mox post v. 134. legitur hic: *Gratus eris. tu tantum fucis imprime dentem.*

EXCVRSVS
ad Sat. X, 150.

Distinctionem maiorem posui post *elephantos*, non post *tepenti*, ut hic quoque versus ad superiora et ambitum finesque Africae referatur. Heinsius et alii hunc versum connectunt cum seqq. ut sensus sit: Aethiopiae et *elephantis*, h. e. Mauretaniae s. Africae *rursus*, adhuc, *additur*, adiungitur Hispania. Sed non bene sic Africa designatur et vox *imperiis* additur. *Versus* pro *Rursus* coni. H. Vales. hoc sensu: ad Aethiopiam versus aut adversus

Aethiopiam et terram elephantorum. Ego olim suspicabar legendum esse *Prorsus,* plane. Sed v. Comm. — *aliosque elephantos* exhibent 10. 14 — 27. 45 — 50. 54 — 74. ut epitheton ad diversitatem vel terrarum Libyae, in quibus elephanti sint, vel elephantorum in Mauretania et Aethiopia, seu Aethiopia occidentali et orientali, vel ipsorum Aethiopum spectet. De hac v. Comm. eamque significari putabant Grangaeus, Rigalt. et alii, ut *alii* propr. non *elephanti* sint, sed Aethiopes. Cf. Stat. Theb. X, 85. Multo probabilior videtur emendatio Plathneri, qui *albosque* coniiciebat coll. verbis Ptolemaei: *Iuxta Libyam magna Aethiopum regio, in qua elephanti, albi omnes, et rhinocerotes et tigres sunt.* Elephanti vulgares sunt fere cinerei, *(grau)* rariores rubri s. rufi, et rarissimi candidi; unde in regnis Pegu et Siam de solo titulo *Regis candidi elephanti* cruenta olim bella orta esse memorat M. le Blanc in Itinerar. Hac emendatione recepta totus hic versus ad Aethiopiam denotandam pertinet. Sed in Aethiopia *omnes* elephantos fuisse candidos, quis sibi persuaderi patiatur? et *albi* ap. Ptolem. sunt forsan cani s. cinerei. Aptiores quoque h. l. sunt *alti elephanti.* v. Comm. Ill. Jacobs haec adnotavit: „Legendum *Furvos Aethiopum ad populos* (v. ad XII, 104.) *albosque elephantos Additur imperiis Hispania.* Elephantum genus Aethiopiae finibus proprium requiri, iam intellexit Plathnerus, et Ptolemaeus in Aethiopia elephantos *albos omnes* tradidit, an ex rei veritate, nec ne, nihil ad rem."

EXCVRSVS

ad Sat. X, 312. 313.

Magna est h. l. lectionis varietas, quae librariorum stupori debetur. *quascumque mariti Exigere* (h. e. exigunt vel exigere solent, scil. ab adulteris) *irati* restitui ex 5. 12. 18. 24. 25. 27. 46 — 49. 54—69. 71—74. et XII MSS. Paris. probb. Pulm. et Gronov. Obss. II, 14. ubi magna exemplorum copia ostendit, multa passim per infinitivum modum pronunciata esse, sive in oratione obliqua, sive per ellipsin

verbi finiti, quae librarii et improvidi correctores vexarint. *quascumque mariti Exigere ira* 15. adversante metro: unde *quascumque mariti Exigere ira potest* 2. 36. et MS. Canteri, (v. eius Lectt. nov. III, 6.) prob. C. Vales. *quascumque mariti Exigere irati debent, nec erit felicior astro* 4. 16. 23. et duo alii codices, quos memoravit Gronov. l. l. in qua lectione, ex duabus conflata, verbum *debent* abundat. Hinc metri fulciendi causa *quascumque mariti Exigere irati debent. felicior astro* cet. 11. sed contra mentem poetae. *quascumque mariti Exigere irati debuit* 45. *quascumque mariti Exiguo irati, nec erit f. a.* 50. et duo MSS. Paris. *quascumque mariti Irati faciunt* 35. *quascumque mariti Irati debent* 3. 13. 17. 19—22. 38. 43. 75. 76. et XIV codd. Paris. prob. Lips. Epist. Quaest. IV, 25. Enimvero non mariti *debent* poenas, sed adulter; nisi supplendum censeas *exigere* vel *capere, petere, repetere, sumere* scil. ab adultero, quae tamen ellipsis dura est. *quascumque mariti Irati debet* 10. *quascumque maritis Iratis debent* 77. *quascumque mariti Irati debent rivalibus. exigit autem Interdum* cet. 13. *quascumque maritis Irati debent* 14. 28. et ita coni. Lips. l. l. Commodam tamen sententiam vix inde elicias. *quascumque maritus Exigit iratus* edd. recentt. Farn. Prat. et al. quae haud dubie est emendatio nostrae lectionis. *et poenas debet quascumque mariti Exigere irati* corrig. Schurzfl. ut mens poetae sit haec: *debet* filius tuus *exigere*, sustinere, luere, omnes *poenas irati mariti*, h. e. quas hic ab adultero repetere solet. Sed quis umquam *exigere poenas* hoc sensu dixit? *quascumque maritis Iratis debet* 70. 82. Non male: nam *poenas* vel supplicium *debere* dicitur is, cui vel metuendae, vel potius luendae ac solvendae sunt, ut fere *ludibrium debere ventis* ap. Horat. Od. I, 14, 16. ubi iam monuit Iani, has loquendi formas ductas esse e Graeco ὀφλεῖν vel ὀφλισκάνειν γέλωτα ap. Aristoph. Nub. 1031. et Eurip. Med. 1049. Praestiterit tamen *quascumque mariti Exegere ira*, h. e. saepe exegerunt vel, ἀορίστως, exigere solent. Cf. Iani art. poet. p. 291. Enimvero vix dubito, quin recepta

a me lectio sit a Iuvenalis manu profecta et deinde a librariis vel scholasticis, qui illum infinitivi modi usum, de quo supra dixi, ignorabant, immutata, substituto verbo *debent* vel *debet*, quod docta manus, tamquam ellipsin supplendam, margini adscripserat. — Manso haec adnotavit: „Veram structurae vim assecutus est Gron. Obss. II, 14. Miror tamen, nemini interpretum in mentem venisse, latere posse sub *iratii mariti* gignendi casum hunc que pendere a vocula *est*, sive librariorum incuria in fine v. 312. e contextu amissa, sive a poeta ipso consulto omissa et supplenda." Miretur sane: si vero pessimam omnium rationem a me propositam dicit, non probat; licebit et mihi, de illa ratione eamdem sententiam ferre.

EXCVRSVS
ad Sat. XI, 173.

Versus expeditu difficillimus et hinc forte eiectus e 13. quae profecto facillima nodi solvendi ratio est. Maximam nobis molestiam creat vox obscura *pytisma*, de qua v. Comm. *pytismate* exhibent 1. et plerique codd. tam scripti quam editi, tam nostri quam Parisienses. *pitismate* 10. 17. 19. 27. 46—48. 58. 64. 67. *petismate* 22. *pitysmate* 11. 18. 28. prob. Valla, ut *orbis Lacedaemonius* sit trochus e pinu, *ἐκ πίτυος*, quem assidua rotatione oleo uncta mulier *lubricaverit* s. levigaverit: de quo Graecorum, inpr. Spartanorum, ludo v. Comm. *pedeumate* exhibet vetus membr. Murcti, quem vide in Var. Lect. X, 6. *pitteumate* alia Taubmanni, ab eo laudata ad Plaut. Pers. V, 2, 67. *pede nudo* liber Iac. Schegkii, qui in Praemiss. et Obss. Epist. c. 5. hanc lectionem defendit, ut mos Graecorum innuatur, quos in conviviis nudos saltasse, (*pede libero pulsasse terram* Horat. Od. I, 37, 1.) doceant Athenaeus et Cic. Pis. 10.

Quae lectiones quum non arriderent aliis, dici vix potest, quantopere in iis emendandis operam luserint. Potiores eorum coniecturas paucis recensuisse sufficiet. — *paedaemate* suspicabatur Caecil. Minutian. de orthogr., et *pedemate* (ut legitur in 63. 68. 69 ad marg. 71. 73. 74.)

Bapt. Egnat. Racem. c. 17. Brodaeus Misc. V, 26. et Britann. ut vel designetur *βίβασις Λακωνική*, genus saltationis, *lubrico pedemate*, *πηδήματι*, saltu vel celeri pedum mobilitate, in *orbem*, gyros et ambages, circa tibicinem in medio sedentem atque canentem, exercitae, (v. Pollux, et Lucian. de Saltat. c. 10. Opp. T. IV. p. 347. seq. ed. Schmid.) vel, quae Brodaei sententia est, *orbis* sit ligneum tympanum, in quod desiluerint, quodque modo saltantes circumduxerint pedibus, modo per longum spatium super stantes uno impetu lubricando agitaverint. — *pitylismate* vel *pytilismate* coni. Politianus in Misc. II, 37. 38. et Iul. Scalig. Poet. I, 22. ut sit exercitatio in *Laconico* (v. Comm.) facta, qua quis summis pedibus ingrediens manus protenderit ocissimeque moverit, alteram retrorsum, alteram prorsum, de quo v. Galen. II. — *petteumate* recepit Farnab. ex emendat. Mureti in Var. Lect. X, 6. ubi haec vox deducitur a Gr. *πεττεύειν*, talis s. calculis, *πεττοῖς*, ludere, ut h. l. significetur dives aleae studio deditus, qui mensam ex marmore Laconico assidue ludendo *lubricet*, h. e. poliat. Cf. vs. seq. — *pyreismate* vel *pyreysmate* corrig. Alciatus Parerg. Iur. VI, 3. ut sit exercitatio quaedam Laconum, vel nudorum oleoque unctorum, in sudatorio, Laconico, *πυρεύματι* s. *πυριατηρίῳ*. — *proptysmate* Mercurialis art. gymn. I, 10. putans intelligi petulantiam ditiorum, qui multo sputo (*προπτύοντες*, insputantes) irrigaverint Laconicum eiusque pavimentum lubricaverint, ut facile quis cadere potuerit. — *pitteremate* Eberh. Mollerus, qui hanc lectionem Lubino probavit excitatis aliquot veterum scriptorum locis, inpr. Luciani. — *pygismate* Lips. Epist. Quaest. IV, 25. ubi monet, *πύγισμα* poetae Siculo dici paedicationem, et verbum *lubricare* obscoeni quid praeferre, *orbem* vero *Lacedaem.* partem vocari aversam et diviti pueros Lacedaem. tribui, quoniam ea gens Iuvenalis tempore maxime mollis et pueri inde oriundi in nobilium deliciis fuerint. Cf. Philostr. vit. Apollon. IV. et Martial. IV, 55, 6. 7. — *poppysmate* Flavius Conjectan. c. 51. ubi docet, verba *poppysma* s. sibilum

(v. sup. ad VI, 584. in Comm.) et *lubricare* de re obscoena adhiberi, et *orbem Lacedaem.* esse nates aut praeposteram Venerem, quoniam Spartanos primum ad athleticam nudasse corpora et inde libidinem in pueros exarsisse, tradant Thucyd. et Cicero. — Lipsius l. l. dicit, Iac. Susium suasisse, ut pro *orbem* substitueretur *orbum*, h. e. senem orbum, divitem ac foedum, qui nescio quid obscoeni fecerit vel potius passus sit. — *urbem* legitur in 23; inepte.

EXCVRSVS

ad Sat. XI, 193.

Praeda caballorum Praetor legitur in 1. 11. 14. 16. 48. 50. 56. 70. 74—77. et nonnullis MSS. Paris. et tam copiose quam erudite defenditur a Gronov. Obss. IV, 24. ubi monet, acerbo sale perstringi munerarium, qui, dum *similis triumpho*, triumphanti, triumphantis ritu habituque praesideat Circensibus, magnum se virum putet, quum re vera sit *caballorum praeda*, h. e. prodiga illa impensa in equis aurigisque alendis, exercendis, producendis, comedatur miser, patrimonium exhauriat sub vana specie honoris et intereat. Cf. sup. I, 59. 60. Lips. ad Tac. Ann. I, 15. et Heins. ad Claudian. Fescenn. v. 11. Ingeniosa profecto interpretatio, quae tamen paulo longius petita videri possit. — *Praedo caballorum Praetor* exhibent 10. 12. 15. 17—27. 45—47. 49. 54. 55. 57—69. 71—73. et plerique codd. Paris. prob. Grot. ad Capellam p. 174. Nonnulli, v. c. Schol. in cod. Iunii, Praetorem ita dici putant propter equos ab hostibus raptos; alii vero per iocum aut paronomasiam, quod vel optimos equos invitis dominis vili auferat pretio, vel iniquus certaminis iudex s. brabeuta sit, et palma praemioque s. brabeo fraudans meritos et victores equos efficiat, ut exiguo vendantur pretio et vel a se emi possint. — *Perda* emend. Salmas. (ad Solin. p. 465. et ad Trebell. Poll. de XXX tyrannis c. 17. in Hist. Aug. p. 305. 312.) h. e. perditor, φθορεύς, ut *scriba, advena, transfuga, heredipeta, homicida, parricida* et inpr. *officiperda* ap. Caton. distich. IV. n. 43. et Isidor. in

Gloss. — Praestiterit *Praeco*, praedicator, laudator, *caballorum*, equorum vel aurigarum victorum, ut *praeco virtutis* ap. Cic. pro Arch. c. 10.

EXCVRSVS
ad Sat. XV, 7.

Illic caeruleos, nec piscem *fluminis* 23. *Illi caeruleos*, *hi piscem fluminis*, *illi* 4. et 9. *caeruleum* emend. Nic. Heins. ad Virg. Aen. III, 329. ad Prop. II, 12, 1. et 23, 101. (al. 32, 45.) et ad Claud. laud. Stilic. II, 167. quibus locis docet, literam *m* produci propter hiatum et caesuram, neglecta ecthlipsi. Cf. sup. ad I, 151. II, 26. IX, 118. et XII, 36. Refragatur his Schrader Emendatt. p. 136 seq. ubi monet, Grammaticos, praestantiores quidem, nihil eiusmodi tradere, adeoque loca, quibus viri docti se tueantur, aut suspecta esse, aut perspicue mendosa. Meo qualicumque iudicio talia si et excusanda, tamen non sine necessitate obtrudenda sunt poetae, et, quamvis illa emendatio Heinsii arridere possit, ut Iuvenalis iunxerit duo verba sing. num., *caeruleum* sc. piscem et *piscem fluminis*, leviori mutatione nitori carminis (si nitor est, nec potius nostra lectio, quae doctior est, magis placet multis) consuli poterit, si reposueris: *Illic caeruleos*, *hic pisces fluminis*. Ita sibi respondent *pisces caerulei*, h. e. maris caerulei s. marini, ac *pisces fluminis*: et nunc video, ita legi in cod. 15. — *Illic aeluros* non male corrig. Brodaeus Miscell. VII, 2. probb. Lindenbr., Nonio, (de esu piscium c. 2.) Schurzfl. et Plathnero, quoniam non satis constet, marinos pisces ab Aegyptiis cultos fuisse, et ex ipsorum potius religione Iove nihil dignum in mari gigni posse docuerit Plato et ex eo Pierius hieroglyph. lib. XXXI pr. *Felis* contra, quae Graecis dicitur *αἴλουρος*, (et hinc quoque *aelurus* Gell. XX, 8. et Hygin. Astron. II, 28. ubi v. Muncker.) Bubasti Aegyptiorum s. Lunae sacra fuit eiusque viva quaedam imago. v. Herodot. II, 66. 67. Athen. l. l. in Comm. ad v. 1. Plut. de Is. et Osir. p. 376. Diodor. I. et II. Iablonski Panth. Aeg. III, 3. §. 3.

seq. p. 60. et 66—71. Vulgatam vero lectionem tuentur Crang. et Scalig. ad Tibull. I, 7, 14. et aptius sibi h. l. opponuntur *pisces caerulei* s. maris et *fluminis*. Vellem tamen aliorum scriptorum locis probari posset, cultum piscium marinorum Aegyptiis in usu fuisse.

EXCVRSVS
ad Sat. XV, 27.

Nomen consulis varie h. l. exhibent codices tam scripti quam editi. *Iunio* 8. 9. 11. 14. 17—20. 23. 70. 75. 76. 77. 82. et XVII MSS. Paris. Recte, opinor. v. Comm. Nomen corruptum videtur ab imperitis librariis, qui putabant, metri leges prohibere, quo minus servaretur. Sed *Iunio* δισσύλλαβος vox est, et eiusmodi συνιζήσεις passim obvia. Sic ap. Silium (ut ex hoc solo exempla petam) *Pelio* dicitur III, 495. *tenuia* et *tenuis* IV, 147. VI, 19. *semiusta* III, 16. *semiambustus* II, 681. *semianimis* IX, 123. *semiermis* XII, 467. *genua* I, 529. *proinde* II, 353. *alveo* III, 450. IV, 602. *sinuosa* et *sinuata* II, 172. VI, 226. VII, 503. X, 181. XV, 175. 621.

Iuno legitur in 25. 49. 55—57. 59. et III MSS. Paris. *Ionio* in 15. *vinio* in 16. *iurno* in 22. *Iunco* in 10. 21. 27. 46—48. 54. 58. 60. et X MSS. Paris. *Vinco* in 24. 45. 50. 61—69. 71—74. 81. et V codd. Paris. Lipsius in Epistol. Quaest. IV, 20. monuit, neque *Vinicum*, neque *Iuncum* Consulem inveniri in Fastis, et posteriorem horum partem intricatam esse propter Consules crebro suffectos. *Iuncus* quidem aut *Iunctus* Commodo regnante cum Severo Consul fuit. v. Lamprid. in Commodo c. 4. et Ulpianus l. XXVIII. Digest. de fideicommissis libertatibus. Sed nec definiri potest, quae vera horum consulum nomina fuerint, nec probabile est, Iuvenalem ad Commodi aetatem vixisse. — Britannicus suspicabatur, *nuper* h. l., ut passim, de longo tempore dici, et *Vinicum* forte Consulem fuisse sub imperio Neronis auctoremque coniurationis *Vinicianae*, de qua v. Suet. Ner. c. 36. Enimvero ibi in plerisque iisque optimis libris legitur *Viniciana*, et

Viniciorum gens clarissima fuit. v. intpp. Tac. Ann. VI, 15. 45. XIV, 40. Suet. Aug. c. 64. 71. — Grangaeus coni. *Vero*, ut designetur Verus, qui cum Fulvio Consul fuerit imperante Domitiano. Notior est L. Ceionius Commodus Verus, ab Hadriano, et inpr. eius filius, ab Antonino Pio adoptatus. Hic a. V. DCCCCVII. Consul et deinde cum M. Aurelio Imperator fuit.

EXCVRSVS
ad Sat. XV, 35.

Ombos pro *Coptos* 1. 14. 18. 61. 70. 75. 76. 77. 81. 82. *Combos* 10. 17. 20 — 22. 24. 25. 45 — 50. 54 — 60. 62 — 69. 71 — 74. *Cambos* 19. 23. 27. *Cambos* 16. *Combros* 11. 15. Eadem varietas est in MSS. Paris. Sed in cod. Puteano, qui omnium antiquissimus est, exstat *Copos*, quod ad veram lectionem ducit, quam cum Ach. substitui pro vulgata *Ombos*, quae semper me offendit: nam describitur bellum, *antiqua simultas et immortale odium inter finitima* oppida, (v. 33.) inter quae etiam illa propter religionem, commercium rixasque varii generis multo facilius, quam inter ea, quae longiori intervallo dirimuntur, et oriri sane et saevire possunt. *Finitima* autem oppida non sunt *Ombi* et *Tentyra*, sed *Coptus* et *Tentyra*: (quod iam monuit Salmas. in Exerc. Plin. p. 448.) nam *Ombi*, "Ομβοι, in Nomo Ombite et ad orientalem Nili ripam, ubi nunc castellum *Cum Ombo*; (v. *Travels to discover the source of the Nile, by James Bruce*, Vol. I. cap. VI. p. 143.) *Tentyra* in Nomo Tentyrite et ad occidentalem Nili ripam sita erant et longe ab Ombis remota. *Coptus* vero a Tentyris non nisi XII milliaria abest, caput non eiusdem quidem, sed contermini Nomi. Quod iam intelligitur ex Plinio, qui l. V. 9. Thebaidis Nomos hoc ordine enumerat: *Ombiten, Phatniten, Apollopoliten, Hermonthiten, Thiniten, Phaturiten, Coptiten, Tentyriten, Diospoliten, Antaeopoliten, Aphroditopoliten, Lycopoliten.* A Plinio non multum discrepat Strabo, nisi quod ille a summo incipit et hic adscendit ab inferioribus. Praeterea non *Ombitae* tantum, sed etiam

Coptitae religiose colebant crocodilos, quos Tentyritae aversabantur et persequebantur. v. sup. ad v. 2. in Comm. Hinc *Coptos* h. l. legendum esse pro *Ombos* recte suspicati sunt *de Pauw,* (Recherches philosophiques sur les Egyptiens et les Chinois T. II. p. 160.) et viri docti, a Dusaulx consulti, *Barthélemy* et *Larcher.* Qua lectione recepta dispelluntur tenebrae, tum versibus 28. 33. et 35., tum toti satirae librariorum incuria offusae. Eadem firmatur iis, quae de origine erroris adnotavit Achaintre: „Probabilior videbitur mutatio vocis *Coptos* in *Combos,* (quod in plerisque MSS. et editt. legitur) quam *Ombos* in *Combos:* facilius est enim unam alteramve literam (in media voce) mutare, quam literam initialem voci cuilibet addere aut detrahere. Vitioso autem vocis sono per saecula IX. et X. litera *m* multa in nomina, verba et adiectivos irrepsit. Inde ex *Coptos* factum *Copos,* ut fert Put. codex, ex eo *Compos,* ex hoc *Combos, Cumbos, Cambos, Combros:* sed quia paulo sapientiores aliqui noverant, oppida horum nominum nulla esse in Aegypto, demta litera *c,* dixerunt *Ombos.*“ Huc accedit, quod librarii eodem modo vocem *Copti* corruperunt v. 28. et substituerunt *Combi* et *Compti;* ut contra Κόμβοι pro Ὄμβοι ap. Ptol. IV, 5. (alii Ὄμβροι, et ap. Steph. Byz. Ὄλβοι, in Notit. Imp. Rom. s. 20. *Ambo.*) Ne tamen dissimulem, quod nobis obverti possit, idem oppidum v. 28. vocatur *Coptus,* et forma nom. plur. non alibi occurrit. Enimvero haec difficultas non tanti est, quanti nonnullis videri possit, et innumera huius rei exempla passim sunt obvia. Sufficiat unum memorasse, ex ipso h. l. petitum: nam et *Tentyra* in plur. num. nemo forsan dixit praeter Iuvenalem.

INDEX

RERVM ET VERBORVM

IN

IVVENALEM.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN IVVENALEM.

(Multae res ac voces, non nisi in Var. Lectt. vel in Comment. quaerendae ibique illustratae, indicantur literis *V. L.* et *n.*)

A facie iactare manus 3, 106. a fronte videbis Andromachen 6, 503. a matre adhuc rubentem 7, 193. a carbone et forcipibus ad rhetora misit 10, 131. a Pyrrha nullus apud tragicos populus facit scelus 15, 70.

Ab octava bibit 1, 49. ab ipsis ilibus vis frater? 5, 137.

Abaci ornamentum 3, 204.

Abderitae stupidi 10, 50. Democritus 10, 28.

Abditus latet 6, 257.

Abdomine tardus venter 4, 107. porcae placant Bonam Deam 2, 87.

Abeunt in ventres novalia 14, 149. domos 3, 312. vestibulis 1, 132. tristes 6, 118. securi 14, 215.

Abicit hunc in mare 13, 157.

Abies longa coruscat 3, 256.

Ablegandae Tiberim ultra mercis 14, 202.

Abluet caput vorticibus 6, 523.

Abnego nummos 13, 97.

Abnuat veniam culpae 6, 540. dare veniam 13, 104.

Abollae maioris facinus 3, 115. raptae 7, 76.

Abortivo non est opus 6, 368. abortivis fecundam vulvam solvere 2, 32.

Abreptus catena 13, 175.

Abrumpere carnem Phrygio more 2, 116. *V. L.* abrupta iugis saxa 6, 649. stamina 7, 207.

Abscindere carnem Phrygio more 2, 116.

Abscondit partes sinus 9, 33. abscondere tenebrae coelum nube 13, 18. frontem galea 8, 203. crinem galero 6, 120.

Absolvitur nemo nocens se iudice 13, 3.

Absorbuit multorum ictus resupina iacens 1, 161.

Abstinet concubitu 6, 535. animalibus mensa et Pythagoras 15, 171. 175. his verbis mancipium nudum 11, 171. abstinuit carne suilla pater 14, 99. *abstinens damnandis* 14, 78.

Absum — abest nullum numen, si sit prudentia 10, 365. nullum crimen 6, 274 absit ab illo dedecus hoc 4, 130. quis tam procul ab Urbe 13, 23. absenti petit 7, 23.

Absumto toto corpore 13, 91.

Abundat vicus obscoenis 2, 8.

Accedente nova, si quam dabat hostia, carne 11, 85.

Accersere, vid. *arcessere*.

Accidit Catullo fortuna 12, 29.

Accipimus aliquando pingues lacernas 6, 31. accipiunt labra cibum digitis alienis 10, 229. quantum in legione Tribuni 3, 132. 133. accipiet te rectorem provincia 8, 88. uxorem 6, 7[illegible]. mercedem 1, 42. calcem 3, 29[illegible]. endromidem 3, 103. rudem 6, 113. te Gallia 7, 147. accipere gibbum cuperet [illegible], 29[illegible]. accipe, et istud fermentum tibi habe 3, 187. accipe privatis maiora focis 4, 65. nunc artes, quibus cet. 7, [illegible]. protenus, quod do 7, 165. aurum , 243. coronas 12, 88. quae valeat cet. 15, 120. ceras [illegible], 191. quod exemplum feritas produxerit 15, 31. acceptae cicutae 13, 8[illegible]. accepto damno 3, 29. acceptissima divitibus gens 3, 58.

Accii subligar 6, 70.

Accubuerint quomodo veteres 2, 20. *n.*

Accurrit iam, qui marmora donet 3, 2[illegible]5. *V. L.*

Accusator 1, 161. 13, 187.

Accuset Clodius moechos 2, 2[illegible]. Manilia, si rea non est 6, 243. accusare qui potest Verrem tempore quo vult, carus erit Verri 3, 54.

Acer et indomitus 2, 77. Antilochus 6, 252. acre malum 6, 109. Falernum 13, 216. acres urticae 14, 165. acribus exemplis claudere 14, 322. acrior illo 7, 109. impetus, 15, 62.

Acerbum funus non est luxuriae 11, 41. acerbo clamore 14, 51. strepitu 14, 18. acerbi omnis impatiens [illegible], 57.

Acersecomes 8, 128.

Acervus ingens nummorum stabat 8, 100. glandis maior 13, 57. ex acervo pleno semper tollitur 6, 3[illegible]. e medio Fortunae ductus casus 13, 16.

Acestes quot vixerit annos, quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas 7, 255.

Aceto montem rupit Hannibal 10, 153. Phario madentis 15, 85. cuius tumes 3, 292.

Achaeae faecis portio 3, 61.

Achilles percussus nulli gravis est 1, 163. ut vicit Pelea 14, 214. iam grandis metuens virgae cantabat patriis in montibus 7, 210. Achillis lugentis amicum noctem patitur 3, 279. Achilli Aeacidae malo similis sis Vulcaniaque arma capessas, quam te Thersitae similem producat Achilles 8, 270. 271. Achillis loricam non poscit Thersites, in qua se traducebat Ulixes 11, 30. Achillem raptum luget Peleus 10, 256.

Acies lata Polyphemi 9, 65. pueriles exercere 15, 60.

Acilius Glabrio 4, 94 seq.

Acoenitus 7, 218. *V. L.*

Acoenonaetus, rectius *Acoenonoëtus* 7, 218.

Aconita dedit patruis 1, 158. paravi pueris 6, 63[illegible]. miscuit propinquis 8, 219. *nulla bibuntur fictilibus* 10, 15.

Acquirere divitias crimine omni 14, 258. terra marique 14, 223. acquirendi votum insatiabile docet 14, 125. artificem egregium 14, 115.

Acroamata veterum 11, 177. *n.*
Acta, v. *Agere*.
Actiaca carina 2, 107.
Actor Auruncus 2, 100.
Acumen priscum 4, 102.
Acus obliqua 2, 94. emerita acu cessat matrona 6, 198.
Acuta prora 5, 89. unguis 5, 41.
Adamas notissimus et Beronices in digito factus pretiosior 6, 156.
Adde, quod 14, 114. 15, 47. additur imperiis Hispania 10, 151.
Adeo tot fata 3, 274. senuerunt Iupiter et Mars? 6, 19. indulgent sibi latius ipsi 14, 254.
Adhibet nec multos 2, 135. neglectum clientem 5, 16.
Adhuc levis 3, 111. rubentem a matre 7, 196. si quid est, quod fremat 8, 36. adhuc uno asse partam colit Minervam 10, 115.
Adimit mihi campum 16, 37.
Adipata livida 6, 631.
Adiuncta cothurnis mulier 6, 506. *V. L.*
Adiutor caligatus 3, 322.
Adiuvat aer 12, 42. adiuta nullis cothurnis 6, 506.
Admirabile spatium rhombi 4, 39. admirabilis improbitas illo aevo 13, 22.
Admiratio minor debetur monstris 6, 649.
Admirari tantum 7, 51. admirandis lacertis 10, 11.
Admittimus si verum 1, 121. admittunt quae meritoria somnum? 5, 235. admisit quid Paecas? 8, 494. quod facinus 10, 255. scelus 10, 340. 13, 237. mucronem longi cultri 14, 217. admitte viros 6, 329. admissa spectant opsonia 4, 64. admittentia non duas curas pectora 7, 65. non morsum frusta 5, 69.
Admovet pudor stimulos odio 10, 329. taurum 8, 82. barbatos magistros 14, 12. admoveas his ipsum licet 2, 148. admotum pedibus 6, 427. admota lanis mulier 6, 197. admota Nilo Africa 10, 149.
Adnosco, vid. *Agnosco*.
Adnotet caput 14, 195.
Adnuit mihi nullo virga commota 5, 317. 8, 155.
Adolesco — adultae virginis funus 15, 138.
Adoperta cucullo tempora 8, 145.
Adorat crocodilon 15, 2. nil praeter nubes 14, 97. fluctum Medullinae 6, 322. pauper pugnis concisus, ut liceat paucis cum dentibus inde reverti 3, 300. adora Tarpeium limen 6, 47. adoratum populo caput 10, 62. adoranda robigo 13, 118.
Adpellas, v. *Appellas*.
Adponere, v. *Apponere*.
Adquirere, v. *Acquirere*.
Adriacus rhombus 4, 39.
Adridens, v. *Arridens*.
Adscendit montem navigio 1, 92.
Adsecula humilis 9, 48.
Adsidere puellae 11, 200.
Adsidua incude 14, 118. tabella 9, 36. lector 1, 13. lapsus 3, 7. adsiduo amomo 8, 159. adsiduis sudibus cavare palum 6, 248. caedibus 8, 243. retibus penitus scrutante macello 3, 95.
Adsidue spectari 13, 172. te sollicitant tabellae 9, 36.
Adspernatur delicias 4, 4. *V. L.*

Adspersus glacie maculis Tiberinus 5, 104.

Adspiceres iam vultus dimidios 15, 57. adspicimus populos 15, 190. adspice sumendas in tempestate secures 12, 61. quanta voce negent 13, 75. portus et mare 14, 275. quid faciant 2, 156. 6, 261. quam longo pectore distendat lancem 5, 80. tales rugas 10, 193. nunc damnum 10, 209. adspicere currus et equos Deorum 7, 68. adspecti semel echini litus dicebat 1, 145. adspectu foeda facies 8, 161. adspiciendus iocus 10, 211.

Adstringit ipse rotam multo sufflamine consul 8, 148. adstricta cervice trahere 10, 58.

Adsueti coquere 15, 167.

Adsum ego prior 1, 102. adest quoque venter Montani 1, 104. vocatus minister 5, 65. quis testis? 6, 220. ventus 12, 67. quisquis socius 10, 254. adsunt ova cum ipsis matribus 11, 71. pueri cum tabula 9, 40.

Adsurgit iuvenis vetulo 13, 55.

Adtendit longum 6, 66. adtendas parumper, quantum queratur 10, 25. adtendas si interius 11, 16.

Adteritur res sufflamine litis 16, 50. galea gibbus 6, 108. lumbus pumice 8, 16. adtrita de fronte ruborem eiicere 15, 242.

Adtigit non ullam partem vitae 14, 106. adtigerant corvi numquam maiora cadavera 8, 252.

Adtollit marmore villas 14, 95. oculos 2, 95. pendentis praemia coxae 1, 51. paupertatem propinqui 14, 256.

Adtonitus pro electro 14, 307. quum putaret 12, 21. adtonita urbs 4, 77. 11, 127. mens de lodice paranda 7, 67. adtonito Alcinoo narrat 15, 15. adtonitae cornu pariter vinoque ferentur 6, 316. adtonitos quos habet mens diri facti conscia 13, 194. proceres 4, 146. adtonitis ponit praesidium 8, 259.

Advehere lagenas 14, 271. advehi Romam vento 5, 85. advectae palatia Matris 9, 23.

Adventum Septembris et Austri metuere 6, 518.

Adversum per montem 5, 77. adversis urgentibus 12, 55. Digenitus 10, 129. satis 13, 156.

Adulator caecus 4, 116.

Adulandi prudentissima gens Graeca 3, 87. ars 3, 41. 42. 86 seq. 100 seq.

Adulter abditus 6, 238. nocturnus 8, 144. publicus 10, 311. matronae dilectae 10, 318. praetextatus 1, 78. tragico nuper pollutus concubitu 2, 29. quae mandat, ferre ad nuptam 7, 15. tantum adspernatur delicias viduae 4, 1. iam dormit 6, 329. quis amet, 6, 404. in multis domibus servavit coniugium iam paene solutum 9, 80. poenas metuet, quas mariti irati exigunt 10, 312.

Adultera Largae filia 14, 25.

Adulterium turpe 11, 175. eius poenae legibus sancitae 1, 55. *n.* et quas mariti exigunt 10, 312 sq. adulteria in hortis ac templis commissa 6, 188 sq.

Aduncos ungues 5, 11. *V. L.*

Advocat Archigenem 6, 236.

Advolat inde 5, 227.

Adyti vox 15, 203.

Aeacidae similis 8, 270.

Aeacus torquet umbras 1, 9.

Aedes maculosae 7, 40. egregiae Lateranorum 10, 17. flagrans Vestae 3, 159. Fortunae et Herculis 1[illegible], 90. Isidis 6, 5 8. conducere 3, 5[illegible]. ipse quasi incenderit suas 3, [illegible]2. quas emerit 4, 7. aede Musarum et Apollinis relicta ipse facit versus [illegible], 37. *Aedes* in sing. et in plur. num. 3, 31. *V. L.*

Aedicula 8, 111.

Aedificator Centronius 14, 8[illegible].

Aedificare carinas 0, 264. domos 1[illegible], 1[illegible]. caput altum compagibus 6, 503.

Aedilicius, v. *Patricius.*

Aedilis-pannosus vacuis Vlubris [illegible]0, 0[illegible]. Aedilibus quando in consilio est pauper? 3, 162. summis illic sufficiunt tunicae albae 3, 179.

Aegaei maris rupes 13, 247. Aegaei pater Neptunus 13, 81.

Aeger plurimas hic vigilando moritur 3, 232. solaque libidine fortis 4, 3. si evaserit Libitinam 12, 122. aegri inguinis cauties 10, 307. aegram gallinam 12, 93. aegro corde [illegible], 52. in corpore latentis animi 9, 18. aegri dubii maioribus curentur medicis 13, 194. veteres 9, 17. nocentes 15, 254. sperantes quartanam 4, 57. aegros quot occiderit Themison 10, 21.

Aegrotat vir 6, 389.

Aegyptius nescio quis 1, 130. Aegyptiorum numina animalia, arbores ac plantae, sed alia aliis locis culta, unde saepe odium, rixa et bellum 15, 1 seq. mollities, lupr. Alexandrinorum et Canopitarum 15, 11 sq. 126 sq. phaseli fictiles et cymbae papyraceae in Nilo 15, 127. 38.

Aegyptus demens, horrida, saevior ara Macotide 15, [illegible]. 15. 116. qualia portenta colat 1[illegible], [illegible] sq. lanatis animalibus abstinet 15, 11[illegible]. Aegypti finis 6, 527. numina non ubivis culta 15, 2 sq.

Aelia pauper 6, [illegible].

Aelii nominis quaedam 6, 385.

Aeluros colunt Aegyptii 15, 7. *V. L.*

Aemiliani in curribus 8, 3.

Aemilius, causidicus dives, 7, 12[illegible]. pons 6, 52.

Aemo mollius [illegible], 198. *V. L.*

Aemula Picenis mala 11, 74.

Aeneas parvulus ludit tibi aula[illegible], 159. Aeneae coxam quo pondere percussit Tydides 1[illegible], 67. Aeneas et Tirynthius, Evandri hospites; ille minor hoc, et ipse tamen contingens sanguine coelum: alter aquis, alter flammis ad sidera missus 11, 61 sq. iuvenis praelatus barbae, zelotypo. In vaginae fronte solebat ponere gemmas 5, 1[illegible]. Aeneam Rutulumque committere 1, 162.

Aenea lampas 3, 285. aeneus currus [illegible], 12[illegible]. Iupiter 13, 115.

Aenigmata legum 8, 50.

Aeno toto Cosmi mergi 8, 86. ardenti decoxit 15, 81.

Aeoliis rupibus 1, 8. carcere 10, 181. utribus 15, 29.

Aequales habitus rusticorum 3, 17[illegible].

Aequat adulator collum invalidi cervicibus Herculis 3, 88. mullus paribus sestertia libris 4, 16. virtus palmam natalibus 6, 325. aequare voluptati possis nulla

theatra 1[illegible], 257. aequanda pericula rebus 14, 3[illegible] 4.

Aequor tollunt nimbi 1, 81. in aequore eius pulvis primus [illegible], 91. aequore toto quidquid conspicuum est, res fisci est 4, 54. aequora Gaetula [illegible], 279. inclusa motibus 12, [illegible]5.

Aequa Dis potestas 4, 72. labor 16, 5[illegible]. ibi libertas 8, 177. *aequo flagrantior non debet esse dolor viri* 3, 11.

Aer Baeticus 12, 42. summus vertitur 6, 99. per aera raptus [illegible], 169. aera sorbet sanna 6, 307. aere sub crasso nasci 10, 56. sub aere texit 8, [illegible]5. *V. L.*

Aerata arca 14, 279.

Aerea frons lectis [illegible]1, 96.

Aerugine cum tota 13, 61.

Aerumnae Herculis 9, 65. cumulus 3, 210.

Aes minutum 6, 546. paternum 11, 39. aeris inops 7, 61. aere suo custodire animam servi 9, 122. aere recto cantare 2, 118. qui aere nondum lavantur pueri 2, 152. aere paterno 11, 39. domare custodes 6, 23[illegible]. aera rhetoris 7, 217. castrorum mereri 16, 55. poposcit meretrix Augusta 6, 125. fatigare 6, 442.

Aesculapio gallus immolabatur 13, 233. *n.*

Aesquiliae 3, 71. *V. L.*

Aestivum aurum 1, 28. tonat 14, 295. aestivam conchem 14, [illegible]31.

Aestuo 2, 71. si dixeris, sudat 3, 103. aestuat cui occultis fervens animus 3, 50. infelix angusto limite mundi 10, 169.

Aetas defluit [illegible], 32. nona agitur 13, [illegible]8. aurea 6, 1 sq. argentea 6, 14 sq. ferrea 6, 23 sq. haec valet securum praestare Neronem 8, 171. digna supercilio [illegible], 61. Metelli 15, 109. aetate fracti 14, 161. minores 6, 499. Aetates quatuor vel octo adeo a poetis finguntur 13, 28. *n.*

Aethiopis pater 6, 600. Aethiopem albus derideat 2, 23. cycnum vocamus 8, 33. Aethiopum populos 10, 1[illegible]0.

Aevi eiusdem 4, 94. aevo frigidus 6, 325. tam longo 10, 235. illo admirabilis improbitas 13, 53. nostro 1[illegible], 32.

Affari parentem 14, 211.

Affectat Venerem sine viribus 10, 209. spolium 2, 106. protegere causam 11, 33.

Affectus mutuus 15, 150. hospitis 8, 161. haec dabit 6, 214. affectibus similis si res esset 12, 10.

Affert partem 14, 78. quemvis hominem ad nos 3, 75. grande supercilium cum magnis virtutibus 6, 168. magicos cantus 6, 610. quid ille contra 9, 91. praesidia ultima 12, 76. annus tibi sexagesimus aquilam locupletem 14, 198. honestum consilium 4, 85. affertur tibi pallidus caulis 5, 87. afferri iubebit thoraca 5, 144.

Afficit ille animos 7, 85. afficiunt verbera illos poenis 8, 268. quem mire inscripta ergastula 14, 24.

Affigit ceras 9, 149. affixus custos 5, 40. affixa tropaeis lorica 10, 133.

Affirmat quis, nil actum 6, 58.

Afrae aves 11, 142. sorores 5, 152. gallinae 13, 141. Afrorum

pimenia 7, 120. Afros quod tutos facit oleum a serpentibus 5, 91. tenues discinxit Marius 8, 120.

Africa nutricula causidicorum 7, 149. percussa Mauro oceano Niloque admota 10, 148. horreum Romanorum 8, 118. *n.*

Agamemnona mugire credit Aiax 14, 285.

Agamemnonidae crimen 8, 215.

Aganippes vallibus 7, 6.

Agathyrsi immanes 15, 125.

Agave intacta Paridi 7, 87.

Agellus paternus 6, 57. captus 8, 109.

Ager Trifolinus 9, 56. Laurens 1, 107. Tiburtinus 11, 65. Turni 12, 105. regis Superbi 6, 525. cultus 14, 139. agrum fodere 9, 45. in agro ut vixit 6, 56. agri venales 14, 151. gelidi 5, 322. hic modus nunc non sufficit horto nostro 14, 172. iugera quot possidet 3, 141. agros tanti vendit provincia, sed maiores Apulia 4, 26. agrorum sterilitas et incommoda quomodo arceri crederentur 11, 97.

Aggeris moles 16, 26. aggere sub ventoso texit 8, 43. in eo rodere malum 5, 155. in aggere et circo positum est fatum plebeium 6, 588.

Agilis Lupercus 2, 142.

Agitat illud 14, 68. risu pulmonem 10, 33. quid plus in pectore illo 6, 251. mentes furor 14, 284. veras lites 7, 168. clumen 2, 21. agitant genuinum frusta 5, 69. quid 6, 475. non agitem ego haec? 1, 52.

Aglaus Arcas felicissimus declaratus ab oraculo 14, 120. *n.*

Agmine magno, longo, 3, 244. 10, 45. facto migrare 3, 162. facto morborum omne genus circumsilit 10, 218. circumducto captivorum 10, 280. agmina cuncta 3, 258. 15, 56.

Agna aperta pallere 6, 392. coronata lustrari 13, 63. Euganea mollior 8, 15. nivea, caesa Iunoni 12, 3.

Agnosco procerem 8, 26. non agnoscit vultum amici 10, 254. agnosci incipit 6, 468. agnitus accipies 1, 99. agnoscendus tota fugit arena 8, 206.

Agnum bos ederet 2, 123.

Agit uxorem comoedus 3, 94. intra viscera penem 9, 45. phasma Catulli 8, 186. pacem tigris cum tigride 15, 163. minum 15, 110. grassator rem ferro 3, 305. hoc, ut doleas 5, 157. 7, 48. vernam 9, 9. pluris Paulus 7, 122. 143 sq. Laureolum 8, 187. nihil futurae laudis 8, 76. scil. causas 2, 71. 7, 122. 143. 13, 32. 16, 49. res pacis 14, 72. agunt cum remige 4, 49. quid agant venti 1, 9. Scres 6, 403. quid agas, quum 3, 291. 4, 14. non est, quid agam bruma spirante 9, 67. agitur nunc res pulmone rubetae 6, 659. res vera 4, 35. nona aetas 13, 28. genialis dies 4, 66. discrimen famae 6, 500. sacrum 6, 336. quod nunc exemplum 15, 97. quid apud vos 6, 595. agite hoc, o iuvenes 7, 20. *actum* nil in montibus 6, 38. falcibus 14, 149. nihil est, nisi 10, 155. *acta* legere 7, 104. in acta referri 2, 136. actorum libri 9, 84.

Agrestem falcem sumsit Saturnus 13, 39.

Agriculturae praestantia et laus 11, 71. 119. sq.

Agrippa dedit gemmam sorori 6, 154.

Agrippina boletum dedit Claudio 7, 59. 60. 5, 147. 6, 617 sq.

Aheneus, v. *Aeneus*.

Aheno Cosmi mergi 8, 86.

Aiax pallidus surgit 7, 115. victus poenas exigit 10, 84. bove percusso Agamemnona mugire credit 14, 284. praeteriit Telamonem 14, 213. quales lapides (torsit) et Turnus 5, 65.

Alas exuit Daedalus fatigatas 3, 25. grandes miratur Laelius 14, 195. vellendas praebere 11, 157. alis madidis cantat Sostratus 11, 178.

Alabanda, Asiae minoris opp. 3, 70. *V. L.*

Alabarches quis 1, 150.

Alapas Mamercorum 8, 192.

Alba diruta 4, 61. Albae Longae et Albano monti nomen dedit candida scrofa cet. 12, 71 sq.

Albana arx Domitiani 4, 61. 145. 13, 214. montes 5, 33. arena 4, 100. vina 5, 33. 13, 214.

Albeolos 5, 88. 7, 73. *V. L.*

Albina 3, 150.

Albiolos 5, 88. 7, 73. *V. L.*

Albus corvus 7, 202. derideat Aethiopem 2, 23. crinis 2, 112. alba scrofa 6, 177. omenta 13, 117. tunica 3, 179. stamen 12, 65. albae gallinae filius 13, 141. albi pedes servorum 1, 111. elephanti 10, 150.

Alcathoen Pacci 7, 12. *V. L.*

Alcestin subeuntem fata mariti 6, 652.

Alcinoo narrat Vlixes super coenam tale facinus 15, 15.

Alcitheon (s. Alcithoen) Pacci 7, 12. *V. L.*

Alcyonem Bacchi 7, 12. *V. L.*

Alea quando hos animos 1, 88. pernox luditur 8, 10. damnosa 14, 4. turpis 11, 174.

Aledius luxuriosus 5, 118. *V. L.*

Alexander sentit, quam felix Diogenes 14, 311. Alexandro, Pellaeo iuveni, unus non sufficit orbis — Quum tamen a figulis munitam intraverit urbem, sarcophago contentus erit 10, 168 sq.

Algae inquisitores 4, 48.

Alget probitas 1, 74. sol 7, 183.

Alienum vultum sumere 3, 105. lectum concutere 6, 21. aliena sumitur arca 3, 181. vivere quadra 5, 2. pecunia quantas Veneres habeat 13, 34. membra lacerabant 15, 112. *sibi nulla mala credat vir bonus* 15, 142. alieno lassus aratro 8, 246.

Alimentis talibus produxere animas 15, 95.

Alimonia eadem quaerunt pulli 14, 76.

Aliptes callidus 3, 76. 6, 422. digitos impressit cristae, ac summum dominae femur exclamare coegit 6, 422.

Aliquando salutare 3, 184. prospiciunt viri 6, 360.

Aliquis s. *aliquid* si vis esse 1, 74. aliquid est, sese fecisse dominum unius lacertae 5, 230. aliquid s. aliquos esse Manes 2, 149. aliquid praeclarum Euphranoris 8, 217. Albanis de montibus bibet 5, 33. de clunibus apri dabit 5, 167. lignorum 7, 24. fecit, propter quod nobilis esset 8, 41. da, quod titulis incidere pos-

sim 8, 68. aliquid magnum eos deceret 8, 265. aliquid quando ego figam 6, 159. de sanguine gustat 15, 92.

Aliter non dormire poterit 3, 281. tunc vivebant homines 6, 11. non quam si cet. 6, 619.

Aliud anne tunc praefecti? 4, 78. aliam famem 4, 138. aquam potatis 5, 52. alias facies 15, 57.

Aliunde exspectare 7, 92.

Alledius luxuriosus 5, 118.

Allobrogici Fabii 8, 13.

Allobroga Ciceronem dixit 7, 214.

Alnus gurgitis coenosi 3, 266.

Aloes plus quam mellis habet voluptas 6, 181.

Alpes per saevas curre 10, 166. Alpem nivemque opposuit natura (Hannibali) 10, 152. in Alpibus quis miratur tumidum guttur? 13, 162.

Alpha ante et beta 14, 209.

Altaria Jovis 8, 134. tot pono pro reditu 12, 9. tangunt intrepidi 13, 89. altaribus hanc dabit 12, 119.

Alte nutant plaustra 3, 256.

Alter si fecisset idem, caderet cet. 4, 11. Lentulus quis nunc erit? 7, 95. puer emendus 9, 66. de sapientibus 10, 28. contrarius flebat 10, 30. unus et alter forsitan haec spernant 14, 33. altera plaustra 3, 256. Gallia 7, 16. maior spes 9, 133. coena amplior 14, 170. fiet cras domus 14, 309. alterius sexus maior voluptas 11, 167. partis damnum 10, 210.

Alternum latus puppis 12, 31. alterna iurgia 6, 268.

Altilis minor ad nos venit 5, 168. par anseribus, gallina 5, 114.

Altum dormire 1, 76. cothurnum Satira sumit 6, 634. caput aedificare compagibus 6, 503. stemma Drusorum 8, 40. alto perone 14, 185. altae nutant abies et pinus 3, 256. altae caligantesque fenestrae 6, 31. alta Sicyone 3, 69. alta dolia 6, 431. culmina villarum 14, 88. deducere sella 3, 136. testa paretur 4, 131. nomina 6, 385. 8, 131. alti somni rumpuntur 6, 415. quadriiuges 7, 125. amnes 10, 176. altis domibus 6, 607. navibus 8, 106. curribus exstantem Praetorem 10, 36. elephantis 10, 150. altior non uno pede tota cohors 13, 173. cincinnus hic 6, 492. unde casus esset 10, 138.

Alveolos pignerat 7, 75. alveolis datur oleum 5, 88.

Alveus plenus fluctu 12, 30.

Alumnus leo tollit magistrum 14, 247. magnus Auruncae 1, 20. alumni lascivi ruris 11, 98. alumnos ut suos producit eos Fortuna 6, 609.

Alutae nigrae lunam subtexere appositam 7, 192. aluta tumida superbus 14, 282.

Alvo inani sufficit 5, 7.

Amara poena 13, 247. lex 2, 70.

Amator tener 6, 549. non umquam deerit 2, 168.

Amazonum laeva papilla nudata 1, 23.

Ambiguae rei testis 8, 80.

Ambit eos balteus 16, 48.

Ambitio (*ambitus V. L.*) praecipitem rapit 8, 135.

Ambitiosa paupertas 3, 182. mala 7, 30.

Ambitus, v. *Ambitio*.

Ambo Scipiadae 2, 153.

Ambrosius choraules 6, 77.

Ambulat tectum vertigine 6, 505.

Amens filius turbavit totam rem 14, 94.

Amethystina 7, 136.

Amicitiae miserae pallor 4, 75. magnae 4, 74. 8, 14.

Amictus deponere 1, 142. amictu hoc foedius audebis 2, 82.

Amicus nubit 2, 131. cardiacus 5, 32. pathicus 9, 150. vetus 5, 2. magnus 1, 55. 3, 57. 6, 313. modicus 5, 108. vilis 5, 146. *amica* Thebais 7, 82. magna 4, 20. Opica 6, 455. amicae lacernatae 1, 62. nocturnae constituebat Numa 1, 21. amici lugentis casum 15, 131. cum tyranno locuturi de pluviis fatum pendebat 4, 88. vultum non agnoscit 10, 234. indocti sermonem et faciem deformis laudare 3, 86. amicum numquam partitur, solus habet 3, 121. lugentis Pelidae 3, 279. *carum et iucundum facit uxor sterilis* 5, 140. non reddentem sacrum depositum 13, 15. 60. amico tali digmus 5, 173. amicos quos fecit sportula 10, 46. ungues 5, 41. *V. L.* amicis pauper 3, 115.

Amillus, v. *Hamillus*.

Amissa pecunia ploratur lacrumis veris 13, 154.

Ammonis fons 6, 554.

Amnis tamquam in mare fluxerit gurgitibus miris 13, 69. amnem in hibernum descendet 6, 522. amnes altos defecisse 10, 176. Armeniae 8, 170.

Amat vires mulier 6, 253. securus 6, 62. ferrum 6, 112. ames nomen victumque Machaerae 7, 9. nec amet quemquam, nec amctur ab ullo 12, 130. amávi numquam hunc hominem 6, 6. amaverit quot moechos Hippia 10, 22. amatur facies, non uxor 6, 143. ametur ut Quintilianus 6, 75. amans bidentis 3, 228. amantis gaudet tormentis 6, 209. amanti non parcit 6, 208. amati metit barbam 3, 186. amatae coniugis rogus 10, 241. amantes comparantur pullis, equis, iuvencis, sub iugum missis 7, 208. *n.*

Amoenus secessus 3, 4.

Amoma adsiduo udus 8, 159. matutino sudans 4, 10. Assyrio s. Armenio 8, 159. *V. L.*

Amor divitiarum in te est, quantus erat patriae Deciorum in pectore 14, 238. *nummi crescit, quantum ipsa pecunia crevit* 14, 139. magni census praecipitur a patre 14, 227. amore flagrabat puellae numquam visae 4, 114.

Amphion clamat, Parce precor, Paean 6, 174.

Amplectitur virtutem 10, 141.

Amplexu rapere puellam 9, 75. sicut in amplexu, gannit Appula 6, 65.

Amplius nil edit 5, 148.

Ampla et *amplior* res, coena 6, 629. 12, 10. 14, 171.

Amydon 3, 69.

Anabathra pendent conducto tigillo 7, 46.

Anceps fungus 5, 146. ancipitem causam 1, 32. ancipiti planta vestigia figere 14, 272.

Anchemoli noverca 7, 235.

Anchisae nutrix 7, 234.

Ancilibus clipeis 2, 126.

Ancilla natus Servius 8, 259. ancillarum frontibus imponet vittas 12, 117.

Ancon Dorica 4, 40.

Anci census 5, 57.

Ἄνδρα ἐφέλκεται κίναιδος 9, 37.

Andromache procera 6, 503.

Andros ins. 3, 70.

Anguilla cognata colubrae 5, 103.

Anguis dentibus legiones nascuntur 14, 241. anguem pressit calcibus 1, 43.

Angulus arcae patulae vix capit summam 13, 74. ocelli prurit frictus 6, 578.

Angustiae — in eas compellere s. cogere 14, 322. *n.*

Angustus vicus 6, 78. angusta vox 3, 90. res domi 3, 165. 6, 357. vita 9, 127. in rupe Capreарum 10, 93. angustae capsae custos 10, 117. angustum se explicat 12, 55. angusto limite mundi aestuat infelix 10, 169.

Anhelas, quantum iussit 6, 37.

Anima opima exhalatur 10, 281. caluerunt saxa 1, 83. animam committe ventis 12, 57. praeferre pudori 8, 83. catellae servare morte viri 6, 654. quae miscuit olim res humanas 10, 163. animae Deciorum plebeiae 8, 254. clarae illustresque 4, 152. tot bellorum 2, 156. animae aut famae tamquam discrimen agatur 6, 501. animas custodite 6, 633. servorum et corpora nostra materia non constare putat 14, 16. servorum custodire farre suo et aere 9, 122. producere alimentis 15, 93. *animas tantum illis* (bestiis) *indulsit communis conditor, nobis animum quoque, mutuus ut nos affectus petere auxilium et praestare iuberet* 15, 148 sq.

Animal natum propter convivia 1, 141. animalia deis promissa 12, 2. muta, generosa, fortia 8, 56. animalibus lanatis abstinet Aegyptus 15, 11. cunctis Pythagoras 15, 173.

Animante tuba 1, 169. *V. L.*

Animus fervens aestuat 3, 50. deditus uni 6, 208. anxietate carens 7, 57. mitis 14, 15. animi felices avaros 14, 119. tormenta 9, 18. vitium 8, 140. *minuti, infirmi exiguique voluptas ultio* 13, 190. atrocis 2, 12. caligo 6, 613. secreta 6, 190. bona mihi prima debes 8, 24. sensus vigent 10, 240. verba libera proferre 4, 91. animum fortem praestant rebus, quas turpiter audent 6, 97. *posce fortem, mortis terrore carentem* cet. 10, 357 sq. dirae trepidum formidine culpae confirmant sic 13, 106. nobis quoque, animam tantum illis (bestiis) indulsit communis conditor 15, 149. animo flagrante scribere 1, 152. superbo corrupta voluptas 6, 180. numquam obstantibus pretiis 11, 15. *tortore quatiente occultum flagellum* 13, 195. voluta haec tecum 1, 169. animos subeunt exempla 14, 33. hos quando alea 1, 89. sumere a crimine 6, 285. subeunt taedia 7, 34. animorum impulsu petere coniugium 10, 350. animis nil iuris in corpora indulget natura 2, 139. faventes 12, 83. ardentibus 15, 52.

Annalibus novis res memoranda 2, 110.

Anne aliud tunc praefecti? 4, 78. exspectet serenum? 7, 179. aliud quam 7, 169. aliquid sperare potest? 10, 207.

Annibal, v. *Hannibal.*

Annona cara veneni 9, 100.

Annosam nucem deiicit Eurus 11, 11[illegible].

Annotet, v. *Adnotet.*

Annulus signatorius 1, 68. *n.* 14, 132. *n.* ferreus in digito 11, 129. ingens fulsit [illegible], 110. annulus Cannarum vindex et tanti sanguinis ultor 10, 166. annulus talibus a dominis post cuncta novissimus exit 11, 43. annuli leviores virorum mollium 1, 28. *n.* in auribus etiam virorum in oriente 1, 104. *n.* pronubi 6, 27. *n.*

Annuit, v. *Adnuit.*

Annus se vertit 7, 242. septimus quum transierit puerum 14, 10. sexagesimus ut tibi locupletem aquilam afferat 14, 197. annus totus populi exspectandus erit, qui lites inchoet 16, 42. octogesimus eam pulsat [illegible], 192. anni vices 13, 88. annum in unum quanti conducis tenebras 3, 22[illegible]. annos rhombi ut memoraret 4, 129. multos da, Iupiter 10, 183. suos iam dextra computat 10, 249. sexaginta post terga reliquit 15, 17. annos pueri non contemseris 14, 48. computat facies [illegible], 199. annis quatuor praecedere 15, 58. improbus 3, 282.

Annua praestare tortoribus 6, 480. puls coluit saxum sacrum cum libo 15, 3[illegible].

Anquirere divitias 6, 501. *V. L.* 14, 22[illegible]. 258. *V. L.*

Anseris iecur et anseribus par altilis, gallina 5, 114. ansere magno et tenui popano corruptus Osiris 6, 540.

Ansulae [illegible], 192. *n.*

Antaeum procul a tellure tenuit Hercules 3, 89.

Ante ipsum Asiae flos 5, 56. pedes togati 7, 143. ante Numantinos luditur 8, 11. *ante effigies maiorum pone mores* 8, 72. ante alios clara huius equi fuga 8, 61. diem [illegible], 1[illegible]. omnia 10, 191. lucernas 10, 339.

Antennas impulit ignis 12, 19.

Anticatones duo Caesaris 6, 338.

Anticyra eget 13, 97.

Antigonae syrma 8, 229.

Antilochus, Nestoris filius, a Memnone occisus 10, 258.

Antiochus histrio 3, 98.

Antiphates trepidi Laris 14, 20.

Antiquaria et *antiquarii* tenent versus mihi ignotos 6, 454.

Antiquus Metellus 1[illegible], 10[illegible]. antiquum et vetus est, alienum lectum concutere 6, 21. antiqua Creta 14, 270. simultas 15, 33. antiquo cothurno 7, 72. ritu decies centena dabuntur 14, 330. rege 15, 149. antiquis de moribus uxor [illegible], 45.

Antistes sacrorum 2, 113.

Antonius reus factus 8, 105. Antonii gladios potuisset contemnere Cicero, si cet. 10, 125.

Antrum Vulcani 1, 8. Pierium 7, 59. Idaeum 13, 41. antro clauso vehitur 4, 21.

Anubis currit derisor plangentis populi 6, 534. caduceum laeva manu gerit, ut Mercurius 6, 537.

Anxietas improbi nec mensae tempore cessat 3, 241. anxietate carens animus facit vatem egregium 7, 37.

Anxius optat 10, 80. 290. anxia epistola 4, 119.

Aonidum fontes 7, 50.

Aper quando exspiravit dentibus maioris apri 15, 122. dignus ferro flavi Meleagri ante ipsum fumat 5, 115. apri clunes 5, 167. aprum Tuscum figere 1, 22. apros totos sibi ponere 1, 141.

Aperire iugulos tenui susurro 4, 110. vultum 6, 467. caput fuste 9, 98. aperto horto vivere 6, 18. aperta agna pallnit 6, 592. terra 7, 105. apertius quid 5, 63.

Apex (mons) sublimis 12, 72.

Apicius pauper 11, 5. miser et frugi 4, 25.

Apici mures 5, 297. *V. L.*

Apium examen longa consedit uva culmine delubri 3, 8.

Apium Graiae meruisse coronae 8, 228.

Aplustre triremis 10, 136.

Apollo iuris peritus 1, 128. an hoc illi suaderet facinus 1, 205. Marsyam vicit 9, 2. Apollinis et Musarum aede relicta 7, 30. Cirrhaei vatis spicula 13, 79. statua in foro Augusti 1, 128.

Appellas mercedem 7, 158. appellat puer unicus 9, 64.

Apponere candelam valvis 9, 98. alutae lunam 7, 192.

Appula gannit 6, 64.

Appula praedia 9, 50.

Appulia tanti vendit agros 4, 27.

Aptus fontibus bibendis 7, 58. apta teneris quoque Maecenatibus vestis 12, 39. apti nos exercendis capiendisque artibus 15, 116. aptior hora capiendo cibo 6, 581. *aptissima quaeque dabunt Dii* 10, 49

Apulia, v. *Appulia*.

Aquae numen 3, 19. calidae gelidaeque minister 5, 63. decoctae 3, 30. aquam aliam potare 5, 52. iam poscit Vcalegon 3, 198. aquas calida a Meroe petitas 6, 528. aquis ad sinera missus 11, 65.

Aquarius conductus 6, 552.

Aquilam locupletem sexagesimus annus affert 13, 197. Aquilae, famulae Iovis, leporem aut capream venantur 14, 81. custodes domiti Batavi 8, 52.

Aquilone Decembri quid dicam scapulis puerorum 9, 68.

Aquinum patria Iuvenalis 3, 319.

Ara Deae solis maribus patet 2, 89. cespititia 12, 2. magna Herculis gaudet Fabius 8, 13. rubens 13, 37. Lugdunensis 1, 14. Martis 16, 85. vetus Pudicitiae 6, 308. arae maturus 12, 7. aram Cereris tangens pedemque periuria vendet 14, 219. ante aram stetit 6, 350. Iovis ruit 10, 278. ara Maeotide saevior Aegyptus 15, 11. aras violati numinis 1, 219. nummorum ereximus nullas 1, 114. aras et Samothracum, et nostrorum licet iures 3, 141. ad aras ducatur ebur 12, 112.

Arabarches 1, 130.

Arachne levius torquetis fusum 2, 56.

Aranea arida descendit cum tela 14, 61.

Aratro sterili litus versare 7, 49. quaeramus panem 14, 181. alieno lassus Marius 8, 246. ab ingrato iam fastiditus bos 10, 70. posito audit montanum vulgus iura ferentem 2, 74. sub aratro inventis piscibus 15, 65.

Arbiter integer 8, 79.

Arbitrio nostro necari 15, 177.

Arbor omnis populo mercedem pendere iussa est 3, 15. 1[illegible]. arboris incertae et puppis latus evertentibus undis 12, 32. sacerdos magna Iudaeorum 6, 545. Rutulae 12, 105. arbore ex nostra mensas 11, 11[illegible]. iam propria facit nidos 14, 80.

Arbusta mercari 14, 144.

Arca nostra maxima sit toto foro 10, 25. aliena sumitur 3, 181. posita luditur [illegible], 90. exhausta 6, 565. a ferrata distat sacculus 11, 23. in aerata multus fiscus 14, 259. in Pieria nullus tibi quadrans ostenditur [illegible], 8. *quantum quisque numorum servat, tantum habet et fidei* 3, 143. arcae patulae angulus vix capit summam 15, [illegible]4.

Arcadico iuveni nil salit in parte laeva mamillae 7, 160.

Arcanam in aurem mendicat 6, 543. arcano volumine quodcumque tradidit Moses 14, 102. arcana lora Saliorum 2, 125. face dignus, qualem Cereris vult esse sacerdos 15, 142. donant cylindros [illegible], 61. prodere 9, 116. perdere 15, 73.

Arcades stupidi 7, 160.

Arcessere summam perituram lancibus oppositis 11, 17. arcessitus adulter latet 6, 237.

Archemori noverca [illegible], 235. *V. L.*

Archetypos Cleanthas 2, 7.

Archigallus obscoenus cet. 6, 512 sqq.

Archigenen advocat 6, 236. quaere 14, 252. Archigene eget 15, 98.

Archimagiri 9, 109.

Arctus (non *artus*) inflexus vicorum 3, 236.

Arcus veteres 3, 11. Herculei 15, 82. contrahit Paean 6, 171. in arcu triumphali tristis captivus 10, 13[illegible].

Ardet adhuc odium et vulnus Coptos et Tentyra 15, 35. adhuc magna domus, et iam accurrit cet. 3, 215. Iulius 2, 70. iecur ira 1, 45. pulmo Falerno 4, 132. et odit 9, 96. Setinum in lato anro 10, 27. caput follibus atque caminis 10, 62. ardent taeda r, 156. faces (amoris) 6, 139. membra sanguine 11, 6. vela 12, 22. spumantibus visceribus 15, 14. ardebant cuncta (furente Caligula) 6, 618. ardebit ultimus pauper 3, 201. ardens purpura 11, 155. rigidae tentigine vulvae 6, 129. desiderio Bibulae 6, 142. infremuit 1, 165. ardentis massae fuligine lippus 10, 130. ardenti Tribuno sese indulgere 2, 165. stomacho haerens cibus 3, 234. ardentem barbam Antilochi 10, 255. ardente semper camino crescunt patrimonia 14, 118. aeno decoxit 15, 81. ferro uritur 14, 22. ardentibus animis 15, 52.

Ardor concubitus 6, 317.

Arena Tagi 3, 55. lenta fori pugnare 16, 47. Albana nudus venator 4, 100. rutila Pactoli 14, 299. Samia 16, 6. arenam mediam fuga lustravit 2, 144. arenae municipalis comites 3, 34. arenae idem iuris (testandi) contingit 6, 21[illegible]. verae paratur 6, 251. arena tota fugit agnoscendus 8, 206.

Areopagus, curia Martis Athenis, occulta tegit 9, 101.

Aretalogus mendax 15, 16.

Argentea serpens Isidis 6, 538. saecula 6, 21. pes 11, 128.

Argentum vetus 1, 76. grave 11, 41. leve 14, 62. tenue venaeque secundae 9, 51. mittere (in mare) 12, 43. concisum in titulos faciesque minutas 14, 291. purum 9, 141. argenti modium hic dabit 3, 280. paterni quodcumque superest 6, 355. puri vascula 9, 141. 10, 19. quod erat, solis fulgebat in armis 11, 108. *argento praeferre caput quis nunc audet?* 12, 49.

Argillam properare 4, 134.

Argumenta viri spargere libris actorum 9, 85.

Arguit quos ipsorum litera geminaque 13, 138. arguerint hoc fenestrae in aure 1, 103. arguitur culpa docentis 7, 159.

Aricina in valle lucus 3, 12 sq. Aricinos ad axes mendicare 4, 117.

Arida aranea 14, 61. cutis 6, 144.

Aristae gratae post munus 14, 183. virides 14, 147.

Aristoteles similis 2, 6.

Arma promovere 2, 159. supersunt spoliatis 8, 124. Vulcania capessas 8, 270. tulit posita tiara 10, 267. movet eadem fritillo 14, 5. infesta vallo 15, 121. quos tegunt 16, 48. nocturna parare 8, 152. ponere 9, 264. armis his illa quoque tutus in aula 4, 95. armis industrius 8, 52. in armis mirmillonis pugnantem 8, 200. in armis solis fulgebat, quod argenti erat 11, 108. in parvis currit bellator Pygmaeus 13, 168. armis protegere lapsum 15, 155.

Armamentaria coeli 15, 83.

Armaria auctio vendit 7, 11.

Armati contra pudorem 16, 34. armato custode 3, 306. armatis nautis 6, 151.

Armeniae flumina 8, 169.

Armenius Zalates 2, 164. Armenio regi instantem cometen 6, 407. haruspice 6, 550.

Armenti pater 8, 109. famelici 14, 137. Caesaris 12, 109.

Armiger dispensator 1, 97.

Armillatus delator 4, 53.

Aro — arabat quantum sub Tatio populus Rom. 14, 160. arare litus 7, 49.

Arpinas novus (Cicero) 8, 237. alius (Marius) 8, 245.

Arridens Fortuna improba noctu nudis infantibus 6, 606.

Ars Theodori rhetoris 7, 177. Palaemonis 6, 452. arte omni libidinis 11, 172. inopi cucurrit 12, 67. nulla non petitus summus locus 10, 119. benigna finxit praecordia Titan 14, 34. artes Graiae 11, 100. artes accipe nunc, ne cet. 7, 235. hae sunt Principis 8, 224. artibus honestis nullus in Urbe locus 3, 21. patriciis 4, 103. quibus et moribus instituas hunc 14, 73. exercendis capiendisque apti nos 15, 115.

Artaxata referunt mores praetextatos 2, 170.

Artifex acquirendi egregius 14, 116. artificis consilium laudo, si cet. 4, 18. artificis oris halitus 10, 258. artificum magnorum pocula 11, 102.

Artoptae reverentia sit (al. artocopi 5, 72.

Artorius s. *Arturius* et Catulus vivant istic (Romae) 3, 29.

Artus tenues 15, 101.

Arva cuncta 6, 410.

Arviragus excidet de temone Britanno 4, 127.

Aruncae alumnus 1, 20. *V. L.*

Arunci Actoris 2, 100. *V. L.*

Arundinis motae 10, 21.

Aruspex, v. *Haruspex*.

Arx Albana Domitiani 4, 145. saeva tyranni 1, 3 7. Tiburis summa 3, 192. 14, 8 . coelestis 13, 116. arces ad Aricinas mendicare 4, 117.

Assem rogat 5, 114. 14, 301. asse uno parta Minerva 10, 110. assibus paucis emtum 11, 115. Assis partes et usus in computationibus 1, 40. *n.*

Asellas comites secum educit propter lac 6, 460.

Asellum bipedem sibi quaerit alium 9, 92. aselli coronati vile caput ostendebat parvis frons aerea lectis 11, 96 sq. asello impositio clunem submittit 6, 334.

Asiae flos servus 5, 56. Asiam flammis cadentem 10, 266.

Asiani equites 7, 1 . Dii 3, 218.

Asinae lac candorem cutis anget 2, 107. *n.*

Asparagis septa squilla 5, 82. montanis 11, 69.

Aspera vasa 14, 62.

Aspernari et *Aspicere*, vid. *Adspernari* et *Adspicere*.

Assae vetulae hoc monstrant pueris repentibus 14, 208.

Assaraci ad umbras venit Priamus 10, 259.

Assere duro ferit 3, 245. longo premit 7, 132.

Assidere, Assiduus, Assurgere, v. *Adsidere, Adsiduus, Adsurgere*.

Assyrio in orbe Semiramis 2, 108. amomo 8, 159.

Astraea, soror Pudicitiae, hac comite paulatim ad Superos recessit 6, 19.

Astrologis magna fiducia 6, 551 sq. eorum ars 3, 43. 14. 6, 553—581. 14, 248.

Astro Martis non felicior 10, 315. quo se proferat laeta Venus 6, 570. astrorum peritus 6, 580. motus ignoro 3, 15.

Astùrii domus 3, 212.

Asylli s. *Asyli* uxor 6, 267.

Asylo ab infami gentem deducit nobilis 8, 2 3.

Atavi proavorum 3, 312.

Atedius luxuriosus 5, 118. *V. L.*

Atellanae exodio 6, 71.

Ater vultur in inferis 13, 51. atrum silicem 6, 350.

Athenae quem mirabantur torrentem 10, 127. inopem vidistis hunc (Socratem), nil praeter gelidas ausae conferre cicutas 7, 205. *Athenas Graias et Romanas totus orbis habet* 15, 110. Athenis ut curia Martis, occulta teges 9, 101.

Athletis levibus donare omnia 6, 356. Athletarum cibus coliphia 2, 55. *n.*

Athos olim velificatus creditur tempore Xerxis 10, 174.

Atlas quanto sublimior sit omnibus in Libya montibus scit 11, 24. Atlanta miserum olim minori pondere urgebant sidera paucis numinibus contenta 13, 48. vocamus nanum 8, 32.

Atreus pignerat laenam 7, 73.

Atrides (maritus) si praegustaret Pontica medicamina 6, 630. ad Atridem itur 4, 65.

Atria magna nobilium 7, 91. tota exornant cerae 8, 20. foeda

stercore canino 14, 65. in atria migrat esuriens Clio 7, 7.

Atrocem animum promittunt durae per brachia setae 2, 12.

Attendere, Atterere, Attingere, Attollere, Attonitus, vid. *Adtendere, Adterere* cet.

Attegiae Maurorum 14, 196.

Atticus eximie coenat 11, 1.

Avaritia fallit specie virtutis et umbra, quum sit triste habitu cet. 14, 107 sq. avaritiae sinus quando maior patuit 1, 88. frena pone 8, 83. avaritiam solam inviti iuvenes exercere iubentur 14, 108.

Avarus dives iam didicit admirari disertos 7, 30. laudatur tamquam frugi 14, 111. mollis summum monstrum 9, 38. *avari properantis quis metus aut pudor?* 14, 178. avarae nurus corruptor 1, 77. avaro quae nupsit locuples, vidua est 6, 141. avaros pater credit animi felices 14, 119. producit pueros 14, 228.

Auctio coniugis fit 6, 255. commissa vendit 7, 10.

Auctor feneris pallet 11, 48. contrarius flebat 10, 30. auctores omnes noscat praeceptor 7, 251. *auctori ipsi displicet, quodcumque malo committitur exemplo* 13, 2. auctoribus magnis exempla subeunt animos 14, 35. Deis ultor patris Orestes 8, 216.

Auctumnus Phaeacum perpetuus 5, 151. frigore siccatus 11, 76. auctumni post finem 14, 190. auctumnos per quinque 6, 250. auctumno letifero cedente pruinis 4, 57. uno quot aegros occiderit Themison 10, 221.

Audacia quum magna super-est malae causae, creditur a multis fiducia 13, 109. perdita 3, 73.

Audax conviva 5, 74. sponsio 11, 199. audaces carinas 10, 264. audacius nihil est deprensis 6, 284.

Audet quidquid Graecia mendax in historia 10, 173. monstrum 15, 122. quis nunc, caput praeferre argento? 12, 48. audent aliquid de moribus 2, 2. *plurima non dicere homines pertusa laena* 5, 151. res turpiter 6, 97. 8, 115. grandia monstra 6, 645. audebis quandoque foedius aliquid 2, 82. aude aliquid Gyaris aut carcere dignum, si vis esse aliquis 1, 73. te miserum dicere 15, 161. ausus nondum haedulus mordere virgas salicti 11, 67. ausa praeferre tegetem 6, 117. ausi, quod liceat punire tunica molesta 8, 255.

Audio quid moneatis 6, 346. audit amicas 6, 381. Fabios planipedes 8, 191. audiat testarum crepitus ille cet. 11, 169. audiret te montanum vulgus leges ac iura ferentem 2, 74. audi et miserere 12, 21. audi facinus maioris abollae 3, 115. quae Claudius tulerit 6, 115. nunc fercula 11, 64. audi, nulla umquam de morte hominis cunctatio longa est 6, 220. audita vox media nocte cet. 11, 112.

Auditor tantum ego semper? 1, 1. Auditores clamore laudant recitantem et agentem 1, 1 sq. 15, 52. *n.*

Avelli Circensibus 3, 223.

Aventini coelum hausit 3, 85.

Averte negotia dilatis curis

11, 181. aversus iacuit maritus nocte 6, 476.

Auferri iubebit viridem thoraca 5, 144. abstulit munere tanto praecipuam ceram 4, 19. claras Urbi illustresque animas impune 4, 151. quantum nominis non Octavius 8, 242. Fortuna caput servatum victo Pompeio 10, 286. abstuleris spem servorum, venit aquarius 6, 531.

Aufidio notior moechus 9, 25.

Augere peculia cultis servis 3, 189. aucti subsidiis 15, 73.

Augur Phryx et Indus responsa dabunt divitibus 6, 585.

Augusta meretrix 6, 118. rupes Caprearum 10, 93.

Augustum Sciauum dicere 10, 77. Augusti victoria Actiaca 8, 241 sq.

Augusto mense recitantes poetae 3, 9.

Aviam amici resupinat 3, 112.

Avis rara in terris nigroque simillima cygno mulier casta 6, 165. Iunonis 7, 32. aves famulae Iovis et generosae 14, 82. Afrae 11, 142.

Aviti ruris conuallem 16, 36.

Aula Sicula non mitior 6, 486. aulam amici resupinat 3, 112. *V. L.* aula in illa quoque tutus his armis 4, 93. aula nullus tibi parvulus luserit Aeneas 5, 158.

Aulaea recondita cessant 6, 67. Florae, Cereris et Cybeles 14, 263. Sarrana pictae togae 10, 39. in tragoediis obtenta scenae, ut siparia in comoediis 8, 186. *n.*

Aulica vita misera 4, 74. *n.*

Avolat inde 6, 226.

Aura modica non multum fortior ventus 12, 66.

Aurelia vendit pisces 5, 98.

Aureus unus contigit pragmatico 7, 122. aurea trulla 3, 108.

Auriculis nasoque carentem Galbam 8, 5.

Aurigarum factiones 6, 590. 7, 114.

Auris ut sentiat, clamore opus est 10, 215. aurem in arcanam Iudaea tremens mendicat 6, 545. facilem praebere 5, 107. percutit fragor 11, 195. miseram inebriat vinosus 9, 117. calentem, lasciviae notam 11, 187. in aurem amici facilem stillavit venenum 5, 122. in aure placentas, coram aliis pultes dictare puero 11, 59. *aure tyranni quid violentius?* 4, 86. in aure servi molles fenestrae 1, 104. aures Principis contingere 10, 341. servis perforantur 1, 104. *n.* auribus extentis magnos mulier commisit elenchos 6, 459. in iis annulos et viri gestant in Oriente 1, 104. *n.*

Auratum reticulum comarum 2, 96. auratam iuvencam Iunoni caedere 6, 48. *aurato lecto vix ulla puerpera iacet* 6, 594. aurata lacerna fulgere quibus mos est 10, 212. auratis papillis nuda constitit Messalina 6, 123.

Auroram usque a Gadibus 10, 2.

Aurum aestivum ventilare digitis sudantibus 1, 28. furtivae pelliculae 1, 10. tibi non committitur 5, 39. quod victori postulat populus 7, 245. quod Tagus et Pactolus volvit 14, 298. Etruscum puero contigit 5, 164. latum pictae vestis 6, 482. longum nudis cervicibus ostendere 6, 589. exaequare montibus 12, 129. auro scripto radiat Germa-

nicus 6, 205. semestri circumligat digitos vatum 7, 80. in lato ardet Setinum 10, 27. auro nullo violatus Iupiter 11, 116.

Auruncae magnus alumnus 1, 20.

Auruncī Actoris spolium 2, 100.

Auspex venit cum signatoribus 10, 356.

Auster dum se continet, dum sedet et siccat madidas in carcere pennas 5, 100. urget 4, 59. austri et Septembris adventum metuere 6, 517. Austro et Coro semper tollendus 14, 268. austris deficientibus 12, 69.

Aut dic, aut accipe calcem 3, 295.

Automedon puer lora tenebat 1, 61.

Autonoes gestus 6, 72.

Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ὕνδρα κίναιδος 9, 37.

Autumnus, v. *Auctumnus*.

Avunculus Neronis, Caligula 6, 615. Bruti Cato 14, 45.

Avus quis coenavit secreto septem fercula? 1, 65. avos vetustos porticibus disponere 6, 163. squalentes traducit 8, 17.

Auxilium petere et praestare mutuus nos affectus iubet 15, 150. auxiliis pro omnibus et legionibus totis 8, 256.

Axis Gallicus 8, 116. Hyperboreus 6, 470. procubuit, qui saxa Ligustica portat 3, 258. axe citato pervolare Flaminiam 1, 60. sub quocumque 14, 42. axes ad Aricinos mendicare 4, 117.

B.

Babylonem, a figulis munitam urbem, intravit Pellaeus iuvenis et ibi mortuus est, 10, 171.

Baca s. *Bacca* Sabina 3, 85.

Bacchanalia vivunt 2, 3.

Bacchari carmen 6, 636.

Bacchi Alcyonem 7, 12.

Bacillo nullo dextram subeunte 7, 28.

Baculus et ab eo tuta senectus 9, 140.

Baebius Massa delator 1, 35.

Baeticus aer pecus inficit 12, 42.

Baiarum ianua Cumae 3, 4. Baias et ad ostrea currunt 11, 49.

Baianae cymbae pervia interiora stagna 12, 80.

Balaena Britannica quanto maior delphinis 10, 14.

Balantem pecudem spondere sacello 13, 233.

Balneolum conducere 7, 4.

Balnea intrat eunuchus 6, 375. vexat lutulenta turba 7, 131. sexcentis 7, 178. Phoebi 7, 233. nocte subit, conchas et castra moveri iubet, gaudet sudare cet. 6, 419 sqq. in balnea portas crudum pavonem 1, 143. defert testiculos pugillares 14, 156. in balneis lavantur quadrante 2, 152. 6, 447.

Baltea ulciscuntur rumoribus servi 9, 112.

Balteus quos ambit 16, 48.

Baptae soliti Cecropiam lassare Cotytto 2, 92.

Barba mihi iuveni gravis sonabat tondente aliquo 1, 25. 10, 226. uda terit inguina Rhodopes 9, 4. *cum prima resecentur crimina* 8, 166. barbae desperatio et eunuchis 6, 367. barbam ardentem Antilochi caesi 10, 253. metit primum, qui dies festus 3, 186. barbam eius tua ianua vidit 6, 215. alendi et tondendi mos 3, 186. 6, 26. 105. *n.* pectere quum coepe-

rit 14, 216. barba maiorum dignum 16, 31.

Barbarus endoperator 10, 158. barbarus dedit incestae sorori 6, 158. solitus saevire in Corum flagellis 10, 181. barbara lupa 3, 66. turba 15, 46.

Barbato cuicumque puer adsurgebat 13, 56. nondum Iove 6, 16. regi imponere facile est 4, 105. barbatos magistros 14, 12.

Bardaicus iudex 16, 13.

Bardiacus iudex 16, 13. *V. L.*

Baream curas 7, 91. occidit Stoicus 3, 116. accusavit Egnatius Celer 1, 35.

Bascaudae 12, 46.

Basia blanda iactare rhedae devexae 4, 118. indulgere plectro grato 6, 384.

Basilus agit et bene dicit 7, 145 sq. quot socios circumscripserit 10, 222.

Batavi domiti 8, 51.

Bathyllus mollis saltat Ledam 6, 63. adolescens Samius, cui Polycrates statuam posuit 13, 119. *V. L.*

Beati pauperis nullum putat exemplum esse 14, 120. beatae vetulae vesica 1, 39. beatum se fecerat exiguis tabulis 1, 67. beata lance radiat Dacicus 6, 204. beatius quid illo cive 10, 279.

Bebius Massa delator 1, 35.

Bebriaci campo 2, 106.

Bedriaci campo 2, 106.

Belides multae 6, 655.

Bellator Pygmaeus 13, 168. ferox, equus 7, 127. bellatorum tot effigies 8, 10.

Bellerophonti forma nocuit 10, 325 sqq.

Bellonae furentis chorus 6, 512. oestro percussus divinat ut fanaticus 4, 124.

Bellua s. *Belua* dextra illi iacebat 4, 121. *V. L.* peregrina 4, 127. Gaetula portat ducem 10, 158. bellua constat leviori sumtu 7, 77. deposuit dentes 11, 126. talis non concipitur nostro sub sidere 12, 104.

Bellum dirimente Sabina 6, 164. belli partem 12, 110. bello maturus 8, 189. bella horrida capessere 14, 247. bellorum exuviae 10, 133. pompa 10, 281. tot animae 2, 156. et pacis rebus agendis 14, 72. ultima 15, 99. bellis socialibus 5, 31.

Belua, v. *Bellua.*

Bene habet 15, 72. dicit 7, 147. ructavit 3, 107. cantat 7, 194.

Beneventanus sutor 3, 46.

Benigni fati hora 16, 4. benigna manu 10, 301. 12, 64. arte 14, 34.

Beronices s. *Berenices* in digito pretiosior factus adamas 6, 156.

Beryllo inaequales phialae 5, 38.

Beta et alpha 14, 209.

Bibliothecae ornatae imaginibus virorum doctorum 2, 4 sq. *n.*

Bibit ab octava 1, 49. vitreo Priapo 2, 95. et vomit 6, 432. quo callidus emtor Olynthi 12, 47. vernum solem 11, 205. concha 6, 301. toties novum mustum 10, 230. quantum Laufella 9, 117. aliquid Albanis de montibus 5, 33. dum bibimus, obrepit senectus 9, 128. bibuntur nulla aconita fictilibus 10, 25. bibendum porrige 6, 397. bibendis fontibus Aonidum aptus 7, 58.

Bibulae desiderio Sertorius ardet 6, 142.

Bidentis amans 3, 228.

Bigarum rotae 10, 59.

Bilibres testiculi 6, 372.

Bilis hinc stomacho 11, 128. bilem substringit opertis oculis 6, 433. bilem aut risum moverat quibusdam 15, 15. effundere per lacrumas 5, 159. contrahat uxor tacito tibi 11, 185. bile mediocri ferenda res 13, 143. bile iecur ardet, fervet, uritur, tumet 1, 15. 3, 138. *n.*

Bimembris pueri monstrum 13, 64.

Bina vix ingera dabantur pro multis vulneribus 14, 163.

Bipedem asellum 9, 92.

Bipennem insulsam et fatuam tenebat Tyndaris 6, 657.

Bis ut ferat illum 5, 164. bis septem ordinibus 14, 324. quingenta dedit 6, 157.

Bistonum rabies 15, 124.

Bithynicus Volusus 15, 1.

Bithynus tyrannus 10, 162. Bithyni servi equites facti 7, 15.

Blaesis 15, 48.

Blandiar ne nobis 3, 126.

Blanda basia iactare rhedae 4, 118. excepit intrantes 6, 125. vox et nequam 6, 197. tabella 9, 36.

Blandus Rubellius 8, 39.

Boccar s. *Bocchar*, quocum nemo Romae lavatur propter oleum 3, 90.

Boletum domino ponere 5, 147. Agrippinae 6, 621. condire 14, 8.

Bombycinus panniculus 6, 260.

Bona Dea placatur abdomine porcae et magno cratere 2, 86. Bonae Deae secreta nota 6, 314. sacra turpissima et a semiviris etiam celebrata submotis feminis 2, 8 sq. et 6, 314 sqq. 535 sqq. *n.*

Bonus Piso 5, 109. esto miles 8, 79. *odor lucri ex re qualibet* 14, 204. *quis et face dignus arcana — ulla aliena sibi credat mala?* 15, 140. *boni rari: numerus vix est totidem, quot Thebarum portae vel divitis ostia Nili* 13, 26. bonorum regum ultimus 8, 259. bonos quanta praemia manent 8, 92. *bonum* vita iucundius vindicta 13, 180. *boni* rari summique voluptas 6, 180. *bona animi prima mihi debes* 8, 24. donavit praesepibus 1, 59. *vera pauci dignoscere possunt atque illis multum diversa, remota erroris nebula* 10, 2 sq. tota feruntur ad Phialen 10, 237. summa putas, alienа vivere quadra 5, 2. bonis quae turpia, decebant Crispinum 4, 13. bonis humanis maiora creduntur tropaea cet. 10, 137. *melior* latis 5, 155. Locusta instituit rudes propinquas 1, 71. melior, qui semper potest alienum sumere vultum 3, 101. quae comoedia, quis mimus plorante gula? 5, 158. nec vultu ibat 4, 104. meliorem praesto magistro discipulum 14, 212. melius, quod nil animis in corpora iuris indulget natura 2, 139. in melius nihil proficis usu 15, 18. meliore luto iis finxit praecordia Titan 14, 35. meliora pensa ducunt Parcae 12, 64. *optimus* hic 10, 331. Praefectorum Pegasus 4, 78. optima nunc via summi processus vetulae vesica beatae 1, 38. silvarum pelagique 1, 135. domus paratur Sorae 3, 223. quare Cesennia teste

marito 6, 136. haec pars sensus nostri 15, 133.

Boeotiae sub crasso aere nasci 10, 50.

Bootae pigri sarraca 5, 23.

Bos si ederet agnum 2, 123. vetulus, ab ingrato iam fastiditus aratro, qui domini cultris tenue et miserabile collum praebet 10, 268 sq. magnus cretatusque, in Capitolia ductus 10, 66. bovis corio in mare deducendus 15, 155. bove percusso mugire Agamemnona credit Aiax 14, 286. boves macri 14, 146. disiunge 5, 119. boum pauca iuga nunc sociis 8, 108.

Braccae s. *bracae* 2, 169.

Braccatorum pueri 8, 234.

Brachia ceciderunt lassata gravi massa 6, 421. direxit contra torrentem 4, 89. porrecta, quae pelago currunt medio 12, 76. nigra Vulcani 13, 45.

Bracteolam de Castore ducat 13, 152.

Brevis puteus 3, 226. sopor 13, 217. *breve sit, quod turpiter audes* 8, 185. lumen candelae 3, 287. brevibus focis 11, 79. Gyaris dignum 1, 73. remis 15, 128. brevior coma philosophorum supercilio 2, 15. virgine Pygmaea 5, 505. dimidio tegetis pars 5, 9. via 14, 223. *brevissima vitae miserae portio* 9, 127.

Breviter dare omnia soli Pacuvio 12, 125.

Brigantum castella 14, 196.

Britannica balaena 10, 14.

Britannice generose 6, 124.

Britanni minima nocte contenti 2, 161. unde dicti 15, 124. Britanno de temone excidet Arviragus 4, 126. Britannos Gallia facunda causidicos docuit 15, 111.

Britones rabie saeviunt 15, 124.

Bromium iam durum iamque tondendum 6, 378.

Bruma spirante 9, 67. brumae tempore 3, 102. mensae 6, 155. brumam fameinque illa reste cavet 14, 274.

Bruscia fascia s. ascia 9, 14.

Brutidius Niger 10, 85.

Bruttia calidi tibi fascia visci praestabat nitorem 9, 14.

Brutus nec erit, Bruti nec avunculus (Cato) *usquam* 14, 43. Bruti priscum acumen 4, 103. iuvenes prodita laxabant portarum claustra tyrannis exsulibus 8, 261 sq. Brutum et Volesos quae decebunt 8, 182. Brutorum natalibus 5, 37.

Bubulci filius suspirat longo non visam tempore matrem 11, 151. bubulco iudice 7, 116.

Bucca foculum excitat 3, 262. vestitur tiara 6, 516. in vetula scalpit mater simia 10, 195. buccae Curtius et Matho 11, 34. notae per oppida 3, 35.

Buccina s. *Bucina* surda nihil gemeret grave 7, 71. foedae famae 4, 152.

Buccula pendens de fracta casside 10, 134.

Bulbi veteres, Maurorum epimenia 7, 120.

Bulla dignissime senior 13, 33. aurea et scortea puerorum 5, 164. 165. *n.*

Bullatus heres 14, 5.

Bulli veteres 7, 120. *V. L.*

Busta, et ad ea portandum cadaver 3, 34.

Buxo intactum caput 14, 194.

C.

Caballi Gorgonei 3, 118. caballorum praedo s. praeda Praetor 11, 193. caballis immeritis franguntur crura 10, 60.

Cabirorum arae 3, 144. *n.*

Cachinni rigidi censura 10, 51. cachinno maiore concutitur 3, 100. vulgi excipitur 11, 2.

Cacoethes scribendi 7, 52.

Caculi, vernae 9, 6[illegible]. *V. L.*

Cacus ictus ab Hercule 5, 125.

Cadaver ad busta portandum conducere [illegible], 3[illegible]. obtritum vulgi 3, 260. cadaveris partem affert vultur 14, 78. cadavere crudo contenta 15, 83. toto iacuit Catilina 10, 288. cadavera maiora numquam attigerant corvi 8, 252. per densa Persarum tarda prora 10, 186. cadavera calent 15, 60.

Cadit grex totus 2, 80. ventus 5, 101. tanta verborum vis 6, 440. in terras ignis 13, 226. cecidit e coelo tertius Cato 2, 40. flammis ferroque Asia 10, 266. domus magna Asturici 3, 212. cadunt vasa fenestris 3, 271. sub iudice morum 4, 12. brachia lassata gravi massa 6, 421. omnes a crinibus hydri 7, 70. inde partes 7, 123. sub quo crimine 10, 69. cecidit Cethegus integer 10, 287. cadet nulla umquam coturnix pro patre 12, 98. ebur ante Lares Gallitae 12, 113. casurus cito iam perlucente ruina 11, 13.

Caduceus Anubis et Mercurii 6, 557. *V. L.*

Caducum dulce capit heres 9, 88. caducis inunguntur multa commoda 9, 89.

Cadurci nivei institor 7, 221. cadurco violato magna debetur poena 6, 557.

Caecus adulator grande monstrum 4, 116. teneam numos 13, 94. caeca cupidine ducti 10, 351. caeci vitio 12, 51. caecos veteres sanant mortaria 7, 170.

Caede Lamiarum madenti 4, 154. *sine caede et sicca morte ad generum Cereris pauci descendunt reges et tyranni* 10, 112. caedibus assiduis udo gladio 8, 245.

Caedicius gravis 13, 197. facundus 16, 46.

Caedit pectus pugnis 13, 127. Sylvano porcum 6, 447. more Numae lanates 8, 156. niveam agnam Reginae 12, 3. caedit, donec lassis caedentibus cet. 6, 485 sq. securis rotas 10, 60. eos flagellum occultum surdo verbere 13, 194. cecidit nullum forte 3, 278. caeditur lautissima coena 11, 140. caeduntur mariscae 2, 13. caede auratam Iunoni iuvencam 6, 48. caesa est ingenio manus et cervix 10, 120.

Caelator curvus 9, 145.

Caelati multum 12, 47. caelata cassis 11, 103. pocula 1, 76.

Caelibatus poena 9, 87 sq. *n.*

Caepe et porrum nefas violare 15, 9.

Caerulea scutulata 2, 97. caerulei panis 14, 128. caeruleos venerantur Aegyptii 15, 7.

Caerula lumina Germani 13, 164.

Caesar indulsit omnia Narcisso 14, 330. deduxit domitos ad sua flagra Quirites 10, 109. Caesar, mitte Ostia 8, 171. Caesaris mensae 5, 4. uxor 10, 330. ar-

mentum 12, 106. hostem 10, 86. vivaria 4, 51. duo Anticatones 6, 553. in Caesare tantum spes et ratio studiorum 7, 1.

Caesaries flava Germani 13, 165.

Caesennia s. *Caesonia* totam tremuli pulli frontem infudit avunculo Neronis 6, 616.

Caietae litore 14, 87.

Calaguris, cuius incolae uxores liberosque comederunt 15, 93. sq. *n.*

Calamos frange 7, 27. venatricis puellae 13, 80.

Calathis peracta vellera refertis 2, 54.

Calceus rupta pelle patet 3, 149. senatorius qualis fuerit 7, 192. iudex bardaicus 16, 14. calcei, soleae, vincla socci, 7, 192. *n.*

Calcor planta magna 3, 248. calcare cadavera 15, 60. hostem 10, 86. bellis socialibus uvam 5, 31. urinam coniugis 6, 312.

Calculus ponatur 9, 40. nobis non ex ebore 11, 132.

Calendis femineis (Martiis) munera secreta tractas longa positus cathedra 9, 55.

Calenum molle 1, 69.

Calet sola febre sanguis 10, 218. et regnat mulier 16, 149. caluerunt saxa anima s. animas 1, 83. calentem aurem 11, 187. calentia foeno ova 11, 70.

Calida Meroe 6, 527. iuventa 6, 369. calidum lupanar 6, 121. calidi visci 9, 14. calidae gelidaeque minister 5, 63. Copti 15, 28. columbae 6, 549. popinae 11, 81.

Caligas tot offendere 16, 24.

Caligantes fenestrae 6, 31. caligatus adiutor 3, 322. caligatos offendere 16, 24. *V. L.*

Caligo animi 6, 613. *futuri damnat genus humanum* 6, 556.

Calicem siccabis nasorum quatuor cet. 5, 47. ad calicem stertere 1, 57. calices thermarum 8, 168. plebeios 11, 145.

Caligula Lugduni instituit ludos 1, 44. 11, 20. *n.* furere coepit cet. 6, 615 sq. 624. sq.

Callebat primo deprendere morsu, ubi ostrea nata 4, 142.

Calliblepharon 2, 93. *n.*

Callidus arte 1, 125. aliptes 6, 422. emtor Olynthi 12, 47.

Calliope, incipe 4, 34.

Calorem sentire 12, 98.

Calpe relicta 14, 279.

Calvina 3, 133.

Calvinus, amicus poetae 13, 5.

Calvo grege Gallorum 6, 555. Neroni 4, 38.

Calx — calcem accipe 3, 295. calcibus nudis premere anguem 1, 45.

Cambre 7, 154. *V. L.*

Camenarum lucus, fons, delubra 3, 12. Camenas tristes respexit Caesar 7, 2. Camenis electis mendicat sylva 3, 16.

Camerinus 8, 38. 7, 90.

Camilli manes 2, 134. more servato, miles ne vallum litiget extra 16, 15.

Camino semper ardente crescunt patrimonia 14, 11. caminis atque follibus ardet 10, 61.

Cammarus constrictus 5, 84.

Camoenas, v. *Camenas.*

Campania provida Pompeio dederat febres optandas 10, 283.

Campi severi ingeribus cede, Gradive 2, 132. campum ademit

mihi vicinus 16, 37. campo hoc decurrere libet 1, 19. campis Thessaliae quantum tituli abstulit Octavius 8, 242.

Candelae lumen breve 3, 287. candelam apponere valvis 9, 98.

Candida signa 3, 216. Io 6, 526. cervix 10, 345. scrofa 12, 72. casa obstat nautis armatis 6, 154. *in candida vertere nigrum* 3, 30.

Candiduli porci 10, 355.

Canet mons oliva 14, 144.

Canini farris 5, 11. canino rictu 10, 271. stercore 14, 64.

Canis et postes loquentur 9, 104. canem venerantur Aegyptii 15, 8. canibus pigris scabieque vetusta levibus et siccae lambentibus ora lucernae 8, 34.

Canistris consuetis 5, 74.

Canities nova est 3, 26. inguinis aegri 10, 208.

Canna Micipsarum 5, 89.

Cannarum vindex annulus 10, 165. in pulvere victi Consules 11, 198. Cannis consumta iuventus 2, 155. a Cannis an Urbem petat 7, 163.

Canebat hoc Ithacus 15, 26. vera Laronia 2, 64.

Canopi verna Crispinus 1, 26. famosi luxus 6, 84. 15, 46.

Canoro choro 11, 162. canoris modis 7, 18.

Cantaber unde Stoicus 15, 108.

Cantharus parvulus 3, 265.

Cantare Chrysogonum vetant 6, 74. sub antro Pierio 7, 59. cantat bene, etsi perfrixit 7, 194. quae Sostratus madidis alis 10, 178. cantabat Achilles 7, 210. cantavit numquam in scena Orestes 8, 220. recto aere 2, 118. *cantabit vacuus coram latrone viator* 10, 22. eadem versibus isdem 7, 153. cantet potius uxor 6, 398. cantabitur conditor Iliados 11, 178. cantante quae voluptas 10, 210. cantandum non est, res vera agitur 4, 35.

Cantus magici 6, 610. Siculos effugit Ulysses 9, 150. parasiti 14, 46. galli secundi 9, 107. cantu gaudet mulier 6, 379 sq. foedo gaudebat prostitui Nero 8, 225.

Canus rector (navis) 12, 32. cana monstrante gula 14, 10.

Canusina ovis 6, 150.

Capax urnae crater 12, 44. cera 1, 65. crusta Heliadum 5, 37. divinorum 13, 144. tabula 8, 6. feneris venter 11, 41.

Capella ab hirsuta iaculum torquere 5, 155. capellae fetum iugulare nefas in Aegypto 15, 12.

Capella campidoctor, centurio, lanista, cet. 5, 155. *V. L.*

Capena madida 3, 11.

Caper stans extra pocula 1, 75.

Capessere arma 8, 270. bella 14, 242.

Capillato consule 5, 30.

Capilli tonsi olim rectique atque pexi 11, 149. flexi crimen 6, 493. puellares faciunt incerta ora 15, 137. capillis laceratis disponit crinem 6, 490. maiorum dignum 16, 31.

Capis mercedem 5, 13. non capit Hannibalem Africa 10, 148. has nugas humilis domus 11, 169. capit circus hodie totam Romam 11, 196. angulus arcae summam 13, 74. capiunt plus intestina poetae 7, 78. quantum Socratici penates 14, 320. regem 4, 126. capi voluit piscis 4, 69. capiendi

bona ius nullum uxori 1, 55. capiendo cibo aptior hora 6, 580. capiendis artibus apti 15, 145. captum nidore 5, 162. capta iuventa Hippia 6, 105. capto agello 1, 01. capti cupidine 10, 551. dulcedine 7, 81. captas modo Orcadas 2, 160.

Capistro maritali 6, 43.

Capito et Numitor ruerunt fulmine iusto 8, 97.

Capitolinam quercum (coronam) spernere 6, 587. Capitolinis generosior 2, 145.

Capitolia nostra vincebat Posides 1, 91. duc magnum cretatumque bovem 10, 65.

Cappadoces equites 7, 15. Cappadoces, Cilices et Cretenses infames 7, 14. 15. *n.*

Capreae frustum 11, 142. capream aquilae venantur 14, 81.

Caprearum in rupe angusta sedentis Principis 10, 93. a Capreis venit grandis epistola 10, 72.

Caprificus discutit saxa 10, 145.

Capsae custos 10, 117.

Captator Lenas 5, 98. captatore macello 6, 40. Cosso 10, 203. horum 12, 114.

Captivus tristis in summo arcu 10, 156. Captivorum adservandorum triplex ratio 6, 561. *n.* agmine 10, 280. captivis triumphos dabunt Fata 7, 201.

Captat pater Coranum 16, 56.

Caput timidum abluet vorticibus Tiberis 6, 524. miserum mihi Hannibal implet 7, 161. tremulum Claudii 6, 622. adoratum populo Seiani 10, 62. marmoreum est Hermae 8, 55. servatum victo abstulit Pompeio 10, 285. leve scenum 10, 199. praebere venale 5, 53. pulsandum 5, 172. submitte 6, 207. altum aedificat compagibus 6, 503. movit serpens 6, 558. aperire fuste 9, 98. scalpunt uno digito 9, 133. praeferre argento 12, 48. intactum buxo 14, 194. vacuum cerebro ventosa cucurbita quaerit 14, 38. vile aselli coronati 11, 97. inde morbi 3, 256. capitis periuri poena 13, 174. discrimine quanto constent 14, 258. tam vacui populum 15, 23. pudici matrona 6, 49. capiti tignum incutit 3, 270. impositas res 3, 252. graves dentes deposuit belua 11, 127.

Carbone in tuo pia thura ponimus 3, 116. a carbone ad rhetoras mitti 10, 131.

Carcer rusticus 14, 24. carceris nigri uncum 13, 245. carcere Aeolio 10, 181. in longo castrorum 6, 261. uno contenta Roma 3, 314. fornicis 10, 239. Austri 5, 101. nassae 12, 125. *carcere et Gyaris dignum aliquid aude, si vis esse aliquis* 1, 73.

Cardiacus amicus 5, 32.

Cardine facili valvae 4, 65.

Caret censu 1, 59. domus vitio 14, 69. anxietate 7, 57. somno 3, 5. caruisse tandem parva Seripho 6, 564. uno anno Circensibus 11, 53. morbis et debilitate 14, 156. auriculis nasoque 8, 5. cruciatu et poena 10, 287. mortis terrore 10, 357. turture magno 6, 39.

Carfinia moecha 2, 69.

Carina Actiaca 2, 109. carinas audaces aedificare 10, 264.

Carmen triviale communi fe-

riat moneta 7, 55. amicae Thebaidos 7, 82. magicum 6, 155. grande bacchamur 6, 656. carmine solo se vexant 7, 63. carmina divina 3, 207. sublimia 7, 28. tradunt 15, 117. Maronis 11, 179.

Carnifices inter iacet Damasippus 8, 175. 6, 480. *n.*

Carnem supervacuam abscindere s. abrumpere Galli solent 2, 116. carne nova accedente 11, 85. hac nil libentius edit 15, 88. humana nec suillam distare putant Iudaei 14, 98. carnibus humanis vesci licetAegyptiis 15, 15.

Carpathium aequor 14, 278.

Carpento rapitur 8, 147. carpentis convenient 9, 152.

Carphinia moecha 2, 69.

Carpophoro mollius 6, 199.

Carptores 9, 110.

Carrinatis Secundi 7, 205.

Carruca 3, 10. *n.*

Carthagine cum tota migra, Cornelia 6, 171. victa mendicatus panis 10, 277.

Carus delator 1, 36.

Carus erit Verri, qui Verrem accusare potest 3, 53. cara numquam est his opibus annona veneni 9, 100. carum amicum 5, 140. *carior est diis homo quam sibi* 10, 350.

Casa candida obstat nautis 6, 154. casae turbam 14, 167.

Cassandrae planctus 10, 262.

Cassis caelata cet. 11, 103 sq. cassidis patiens 7, 53. casside de fracta pendens buccula 10, 134.

Cassii natalibus 5, 37.

Castella Brigantum 14, 196.

Castigas turpia 2, 6. verba 6, 455. filium acerbo clamore 14, 54. ventres servorum modio iniquo 14, 126. castigata remordent vitia 2, 35.

Castora ad vigilem ponendi nummi 14, 260. de Castore ducit bracteolam 13, 152.

Castor se eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno testiculorum 12, 34.

Castra (balnearia) moveri nocte iubet 6, 419. domestica (praetoriana) 10, 95. prospera 16, 2. tua sequantur figuli 4, 153. movebant duces 8, 12. munire dolabra 8, 248. castrorum imperiis functus 11, 87. legibus antiquis et more Camilli servato, miles ne vallum litiget extra 16, 15. longos labores 14, 198. aera merentem 16, 55. carcer 6, 561.

Castravit ephebum 10, 307. castrari mares solebant, quod vetuit Domitianus 6, 368 sq. *n.*

Castum ingenium 10, 300. casto quid forma nocet? 10, 324. *castas Latinas praestabat humilis fortuna* 6, 287.

Casulam desiderat filius pastoris duri 11, 153. casulis et collusore catello 9, 61. contenti vivite 14, 179.

Casus subiti 3, 273. unde altior 10, 107. extremi 15, 95. multis cognitus 13, 9. pelagi 12, 17. impulit hos 15, 119. urbis 3, 214. lugentis amici 15, 134. casum ad tabulae itur 1, 90. casu in hoc nemo dolorem fingit 15, 132. in casibus fortunae qui omnia ponant 13, 86.

Catellae animam servare cupient morte viri 6, 654.

Catelli exta haruspex rimabitur 6, 551. catello collusore 9, 61.

Catena graviore abreptum 13,

175. catenae stridore laetus 14, 28. catenae qua non incude, qua fornace gravies 5, 59.

Catenatae tabernae 3, 304.

Cathedra nuda 1, 63. strata longaque 9, 52. vana et sterilis 7, 203. mollis 6, 91. cathedris reportandis posita est orchestra 7, 4.

Catienae donat 5, 135.

Catilina accuset Cethegum 2, 27. iacuit cadavere toto 10, 288. eius natalibus atque Cethegi nil sublimius: arma tamen pararunt 8, 251 sq. *Catilinam quocumque in populo videas, sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam* 11, 11 sq.

Catinensi pumice 8, 16.

Catinum nigrum 6, 345. Tuscum 11, 109.

Cato tertius e caelo cecidit 2, 40. durus 11, 90.

Catti torvique Sygambri 4, 147.

Catulla 2, 19. 10, 522.

Catullus, cui poeta de reditu gratulabar 12, 1 sq. 29 sq. Catulli phasma 8, 186. urbani fugitivus scurra 13, 111. mortiferi 4, 113.

Catulus et Artorius 3, 30. Catulis generosior 2, 146.

Cauda magistri citharoedi 7, 212. squillae 5, 82.

Cavea leonis 14, 247.

Caveo convivam superbum 11, 130. cavet hunc 3, 286. brumam famemque reste 14, 274. cautus circumagit cohortes 7, 165. Atrides 6, 661.

Caules s. *Caulis* miseris emendus 1, 134. pallidus, qui olet lucernam 5, 87. caulibus olim nemo furem timebat 6, 18.

Cavat sudibus palum 6, 248.

Caupo proximus 9, 108. caupone relicto 6, 591.

Causa fere nulla est, in qua non femina litem moverit 6, 242. facit rem dissimilem 8, 215. vivendi iis in solo palato est 11, 11. mentis malae penes te 14, 226. mali et discriminis 14, 240. querelae 16, 19. doloris 9, 91. causae malae quum magna superest audacia, creditur a multis fiducia 13, 109. scelerum inde 14, 175. color et genus 7, 155. causam accipitem 11, 52. dicentis amici plorare 15, 134. *V. L.* causas his alias subnectere 3, 315. hinc habuere 10, 278. vivendi perdere propter vitam 8, 84. agere 2, 51. 14, 192. iocorum 5, 147. nobilis indocti 8, 48. inde habuit 10, 240. causis nullis interdum aut levibus flagrantia praecordia 15, 182.

Causidici pusilli sanguine numquam maduerunt rostra 10, 121. causidico et patrono quantum licuerit dare 7, 124. lasso figuntur virides, scalarum gloria, palmae 7, 118. *causidicum purpura et amethystina vendunt;* convenit illis et strepitu et facie maioris vivere census 7, 136 sq. causidicorum nutricula Africa 7, 148. centum patrimonia hinc pone cet. 7, 113. causidicos Gallia docuit facunda Britannos 15, 111. causidicis quid praestant civilia officia 7, 106.

Cavi folles immensa spirant mendacia 7, 111.

Cecropides ego 8, 46. nil tu nisi C. 8, 53.

Cecropis mera de Sulmonensi facta est 6, 187.

Cecropium Cotytto 2, 92.

Cedit auctumnus pruinis 4, 56. turba 5, 259. 4, 65. honori 1, 110. patria 5, 29. iugeribus 2, 150. foro 11, 6. uni Homero 7, 38. structori omnis pergula 11, 156. non Canopo luxuria 15, 46. Veiento 4, 125. cedunt grammatici 6, 438. cui tympana plebeia 6, 513.

Cedo, si cet. 6, 504. 13, 210. agello paterno 6, 57.

Celadi gremio 7, 215. *V. L.*

Celaeno curvis unguibus nummos raptura 8, 130.

Celebres notique poetae 7, 3.

Celebratur fumo sportula 3, 249. fanum Isidis 9, 22.

Celeri fugae terga praestare 15, 75. celeres Mauri 11, 126.

Cella in parva sublimia carmina facis 1, 28. alta Chionem deducere 3, 28. cellam vacuam atque suam in lupanari 6, 122. ultima clausit 6, 128.

Celare haec memento 9, 93.

Celsi Praetoris ludi 8, 194.

Celso principium et locos dictare paratae mulieres 6, 248.

Censes quidnam? 4, 130. 13, 140. censebunt post hanc aetate atque arte minores 6, 300. censeri sanguine longo 8, 2. *te laude tuorum noluerim* 8, 74.

Censor Fabricius notet 9, 142. censoris ira dignum 14, 50. severos mores etiam collega timet 11, 90. censore opus, an haruspice nobis? 2, 121. iudice morum 4, 12.

Censura dat veniam corvis et vexat columbas 2, 63. rigidi cachinni facilis cuivis 10, 31.

Census Tulli et Anci 3, 57. equester 5, 132. 14, 325. exsuperans cuncta patrimonia 10, 15. tenuis 13, 7. indomiti 14, 176. magni 14, 207. custodia misera 14, 304. in corpore non esse 14, 35. maioris facie vivere 7, 157. mensura quae sufficiat 14, 317. *censum pereuntem prodiga non sentit femina* 6, 62. ad censum protenus 3, 140. censu omni maiorum carei 4, 70. minor gener 7, 160. a censu famam trahit 11, 23.

Centena decies ritu dabuntur (in dotem) 10, 337.

Centone veteri intravit calidum lupanar 6, 121.

Centronius aedificator 14, 86.

Centum sestertia perdere in alea 1, 92. unde epulum dare possis Pythagoreis 7, 229. convivae 5, 280. ovis se lustrare 6, 518. causidicorum patrimonia 7, 115. ostrea cocnet 8, 85.

Centumviri 7, 116. *n.*

Centurionum cognitio 16, 17. genus hircosa 5, 153 sq. 11, 194. primi pili dignitas quaestuosa, et aquila in eorum custodia 14, 197. *n.* insigne vitis 14, 193. *n.*

Cepe violare nefas Aegyptiis 15, 9.

Cera vultum facit 7, 238. fragili nitentia simulacra 12, 88. ceram praecipuam in tabulis abstulit 4, 19. cerae veteres undique exornant tota atria 8, 19. ceras capaces implere 1, 63. de nave Ulyssis petitas affixit Fortuna (auribus) 9, 149. pusillas dictat 14, 2. accipe 14, 191.

Cercopitheci sacri aurea effigies nitet 15, 4.

Cerdoni quae turpia, Volesos Brutumque decebunt 8, 182. cer

donibus postquam timendus esse coeperat, periit 4, 153.

Cerebrum ferit testa 3, 269. cerebro vacuum caput 14, 57.

Cereris vittas paucae adeo contingere dignae 6, 50. aulaea 14, 263. generum 10, 112. aram pedemque tangens 14, 219. sacerdos et arcana face dignus 15, 141. Helvinae 3, 320.

Cerno si egregium sanctumque virum, monstrum cet. 15, 64. cernis sudes? 4, 127.

Ceroma femineum 6, 246.

Ceromatico collo 3, 68.

Certamine toto vix cuiquam nasus integer 15, 55.

Certe scis 9, 73.

Certa magis tutela 14, 113.

Cervae tragicae furtiva piacula 12, 120. vivacis 14, 251.

Cervical conducit 6, 353.

Cervina senectus 14, 151.

Cervix ferienda a grandi ministro 12, 14. parata ferre iugum 6, 207. et manus caesa est ingenio 10, 120. pulcra et candida 10, 345. non ulla fufficit tanto orbi coronae 10, 40. cervice obstricta dominum trahere in ius 10, 88. locata me securum iubent insistere Circo 9, 143. cervicibus fratrum funus portantibus 10, 260. nudis longum ostendit aurum 6, 589. Herculis aequat collum longum invalidi 3, 88. longorum Syrorum vehi 6, 351.

Cesennia 6, 136.

Cespes festus 12, 2.

Cessat acu emerita anus 6, 498. cessant tympana Galli 8, 176. aulaea 6, 67. oracula Delphis 6, 555. si tibi sidera 9, 33. dies prodere furem 13, 23. cessabit nemo tuorum hospite venturo 14, 59. anxietas nec mensae tempore 13, 211. cessare per totam diem licebit 11, 183.

Cetera ut mittas 9, 70. eiusdem sortis 12, 25.

Cethegum Catilina accuset 2, 27. Cf. 8, 231 sq. 10, 287.

Cetronius aedificator 14, 86.

Ceu Marsya victus 9, 2.

Ceventem ego te, Sexte, verebor? 2, 21. cevet et computat 9, 40

Chaerippe, praeconem circumspice 8, 96.

Chaldaeo cum grege sedentis Principis 10, 94. Chaldaeis maior fiducia cet. 6, 553 sq.

Charontis contus et cymba 2, 150 sq. 3, 266. ei triens porrigitur tamquam naulum 3, 267. 8, 97.

Charta soluta ponimus pia thura in carbone 13, 116. chartae periturae parcere 1, 18.

Charybdim mediam contemnunt temeraria lina 5, 102. Charybdi saeva dignum 15, 17.

Chionem alta sella deducere 3, 156.

Chirographa vana 13, 137. 16, 41.

Chiromantia 6, 583. *n.*

Chiron recubans sub eodem marmore mensae 3, 205. citharoedus magister Achillis eliciens risum cauda 7, 212.

Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo 6, 63. chironomonta structorem spectes volanti cultello 5, 121.

Chlamys Spartana 8, 101.

Choraules Ambrosius 6, 77.

Chordae pectine numerantur 6, 582. magicae resonant dimidio Memnone 15, 5. obliquae cum tibicine 5, 63.

Chorus Bellonae Matrisque Deum 6, 512. choro canoro incipiat prurire Gaditana 11, 163.

Christiani taedae instar olim incensi 1, 155 sq.

Chrysippus non dicet idem 13, 184. Chrysippi gypso plena omnia 2, 5.

Chrysogonus doceat 7, 176. cantare vetatur 6, 74.

Cibus exiguus 14, 301. imperfectus et haerens stomacho 3, 255. vulturis 14, 79. *fructus amicitiae magnae* 5, 14. cibi atque vini gaudia 10, 204. qualis domus atque supellex 11, 90. miserabile exemplum 15, 18. genus esse credidere pectora, brachia, vultum 15, 171. cibum accipiunt digitis alienis 10, 229. ante cibum ducitur sextarius 6, 428. 14, 255. cibo difficili crescente inter molares 13, 213. fervet stomachus domini 5, 49. cibos et vina praegustandi mos 6, 633. *n.*

Cicadas exspectate 9, 69.

Cicatrix ostendit linum consuto vulnere crassum 3, 151.

Cicero eloquio periit 10, 114 sq. Antonii gladios potuit contemnere, si cet. 10, 122 sq. vigilat Consul, hic novus Arpinas cet. 8, 236 sq. Ciceroni nunc nemo ducentos dederit numos 7, 139. Ciceronem Allobroga dixit Rufus 7, 214.

Ciconia serpente pullos nutrit 14, 74. crepitat salutato nido 1, 116.

Cicutae gelidae inter pocula datae Socrati 7, 206. 13, 186.

Cienus clamore fidem 13, 31.

Ciliciis pugnas et ictus 4, 121. Cilicum piratae 8, 94. 7, 14. *n.*

Cimbri terribiles 15, 124. victi a Mario 8, 249. immanis magnitudinis 8, 252.

Cinaedus, *κίναιδος* 9, 37. cinaedo scribente satiram improbior 4, 106. Cinaedi Socratici 2, 10. cinaedis dat ferre ceras ad moechum 14, 30.

Cincinnus hic altior 6, 492.

Cinis quorum tegitur Flaminia 1, 171. cineres praematuri 11, 14. praeter maiorum rapitur carpento 8, 140. cinerum custodibus saxis 13, 144.

Cinnamus tonsor et eques 1, 24. 10, 225. *n.*

Circes verbere tenui percussum 15, 21.

Circeis nata ostrea 4, 140.

Circenses et panem 10, 81. ludi gratissimi 3, 223. 10, 81. 11, 53. 193 sq. iis avelli 3, 223.

Circuit triplicem usuram praestare paratus 9, 8.

Circumagunt se sarraca Bootae 5, 23. cohortes 7, 164. quo te circumagas? 9, 81.

Circumdedit gemmas collo 6, 458. circumdatus grege 6, 535.

Circumducitur uxor 1, 122. agmen captivorum 10, 289.

Circumferre, de lustratione 2, 157. *n.*

Circumligat auro digitos 7, 89.

Circumlita fascia visci 9, 14.

Circumscribere pupillos 10, 222. doces 14, 257.

Circumscriptorem pupillum ad iura vocantem 15, 136.

Circumsilit agmine facto morborum omne genus 10, 218.

Circumspicit vos Ducis indulgentia 7, 20. praeconem 8, 96.

Circus hodie capit totam Romam 11, 195 sq. Circi medio in pulvere sublimem Praetorem in tunica Iovis 10, 37. ad Circum iussas prostare puellas 3, 65. circo clamoso insistere securum 9, 144. rauco exsultat Victoria 8, 59. in circo positum est fatum plebeium et in aggere, ubi consulit ante phalas delphinorumque columnas 6, 588 sq. in eo factiones aurigarum 6, 590. 7, 114. Circo vacantem Urbem 8, 118.

Cirrhae dominis 7, 64.

Cirrhaei vatis spicula 13, 79.

Cirro madido torquentem cornua (capillorum) 15, 165.

Cisium 3, 10. *n.*

Cista vetus servabat libellos 3, 206. perituri Latini 6, 44. cistas vendas 7, 11.

Citabere testis 8, 79. a praecone 2, 43. citato axe pervolat Flaminiam 1, 60. citari ante omnes debet Scatinia 2, 43.

Citharam suspende marmoreo colosso 8, 230. pro cithara velare caput 6, 391.

Citharoedus Echion pater fiat 6, 71. citharoedi magistri canda 7, 212. citharoedo Principe minus 8, 198. eximius 10, 211.

Cito dives vult fieri 14, 177. non tam cito dicere poterit moechos 14, 27. Citius falsum producere testem cet. 16, 32. properate argillam 4, 134. percurram 10, 225. crediderim cet. 15, 19. corrumpunt 14, 31.

Citreae mensae 1, 75. 137. *n.*

Civilis belli sarcina speculum 2, 105. civilia officia quid praestant causidicis 7, 106. iura novimus 2, 51.

Civiliter coenes 5, 112.

Civis magnus obit 6, 559. rarus et egregius 8, 28. non erat, qui libera posset verba animi proferre 4, 90. civem ingenti vulnere nutantem 15, 156. unum donare Sibyllae 3, 3. *patriae populoque quod dedisti, gratum est, si facis, ut patriae sit idoneus* 14, 70.

Clade domus renovata 10, 244. maior Saguntus 15, 114. et peste sub illa 4, 84.

Clamat pensio, Posce 9, 63. Pontia, feci 6, 658. quod populus 8, 29. clamant marmora convulsa 1, 12. clames licet 6, 283. clamante Liburno 4, 75. clamatur, Ite profanae 2, 90.

Clamor repetitus 6, 328. clamore acerbo castigare 14, 55. opus est 10, 215. ciemus fidem hominum Divumque 13, 31. pari concurritur 15, 53.

Clamosus circus 9, 144. pater 14, 191. clamosum phasma Catulli 8, 196.

Clarus genere atque opibus vir 2, 129. clara triginta mamillis scrofa 12, 74. equi fuga ante alios 8, 61. luce 8, 151. clarum fulcrum 11, 95. clari triumphi omen 4, 125. honoris velamen 3, 178. claram facem praeferre pudendis 8, 139. claras animas 4, 151. clarior mihi haec lux die natali 12, 1. *V. L.*

Classis numerosa perimit tyrannos 7, 151. veniet, quo spes lucri vocarit 14, 277. classibus constratum mare 10, 175.

Claudius et *Clodius* idem nomen 2, 27. *V. L.* Claudius qualem

edit boletum ante illum uxoris, post quem nil amplius edit 5, 146. Caesar indulsit omnia Narcisso, cuius paruit imperiis uxorem occidere iussus 14, 330. quae tulerit, audi cet. 6, 115 sq. Claudii senis praecordia pressit boletus Agrippinae tremulumque caput descendere iussit in coelum et longam manantia labra salivam 6, 620 sq.

Claudo et *cludo* recte scribitur 2, 36. *V. L.* 3, 19. 131. 7, 26. 14, 322. claudit filius ingenuorum latus servi divitis 3, 131. cohors hortos 10, 16. ultima cellam 6, 129. te acribus exemplis 14, 322. spelunca pecus et dominos communi umbra 6, 4. claude libellos 7, 26. fenestras 9, 104. claudentum oculus gallinam 12, 96. clauditur cum eo simia 13, 156. infans terra 15, 139. claudenda est ianua accepto damno 13, 129. clausus iam mercator Iason 6, 153. ut Gyarae scopulis 10, 170. clausa fenestra somnum facit lectica 3, 242. clauso antro vehitur 4, 21. labello te respicit 3, 185. theatro 6, 68. clausis domibus 3, 303.

Clave una portarum 15, 158.

Claustra portarum laxabant prodita 8, 261.

Clavus militis mihi in digito haeret 3, 248. clavus latus et angustus 1, 106. *n.* clavorum tot millia offendere 16, 25.

Cleanthas archetypos iubet servare pluteum, al. puteum 2, 7.

Clementia stulta est, perituraе parcere chartae 1, 17. indulget senibus porcis 6, 160.

Cleopatra moesta et mollis 2, 109.

Cliens magnus mirandusque regis (Prusiae) 10, 161. deditus devotusque 9, 72. clientis iactura nusquam minor est 3, 125. exhausti lumbos donare iugeribus 9, 59. clienti veteri parere indignatur servus 5, 64. clientem neglectum adhibere duos post menses, tertia ne vacuo cesset culcita lecto 5, 16. clientes comitantur patronum longo ordine 1, 46. 128. 3, 284. coguntur munera et tributa dare servis 3, 184 — 189. male tractantur a patronis 5, 1 sq. sportulis vivunt 1, 95. 119. 128. 3, 249 sq. 10, 46. veteres lassique abeunt vestibulis 1, 132. patronos appellant reges ac dominos 1, 136. *n.*

Clio esuriens migrat in atria 7, 7.

Clipeo pugnantem Gracchum in arena 8, 201. clipeis ancilibus 2, 126. cum clipeis nascuntur legiones dentibus anguis 14, 242.

Clitumni pascua 12, 13.

Clivosae Latinae 5, 55.

Clivo pendente latus recedit 6, 650.

Cloaca torrente pinguis lupus Tiberinus 5, 105.

Clodius si accuset moechos 2, 27. psaltria penem maiorem, quam sunt duo Caesaris Anticatones, illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus, intulit cet. 6, 337. sqq. *nunc ad quas non aras?* 6, 345. *Clodius* et *Claudius* idem nomen 2, 27. 36. *V. L.*

Cloelia virgo natavit imperii fines Tiberinum 8, 265.

Clotho mea et Lachesis gaudent 9, 135.

Cludo, v. *Claudo*.

Clunem agitant de virtute locuti 2, 21. submittat asello 6, 534. clune tremulo ad terram descendant puellae plausu probatae 11, 164. clunibus apri 3, 167.

Cluviam non lambit Taedia 3, 49.

Cluvienus quales facit versus 1, 80.

Clypeus, v. *Clipeus*.

Clytaemnestram mane nullus non vicus habebit 6, 656.

Coa conchylia et vestimenta 8, 101.

Coccina laena 3, 283.

Cocles et Mucius hoc mirarentur 6, 264.

Coctana, coctona, cottana, cottona 3, 85. *V. L.*

Cocyton Cecropiam soliti lassare Baptae 2, 92.

Codice cum grandi venit ad dubium nomen 7, 110. codice saevo vetat heredes esse quos eduxit 10, 256. in codice residens horrida puella 2, 57.

Codrus nil habuit, et tamen illud perdidit 3, 208. Codri rauci Theseide 1, 2. Codro lectus Procula minor 3, 203.

Coelesti ab arce sensum ingeniumque traximus 15, 146.

Coelicolarum convivia 13, 42.

Coelum terris misceat et mare coelo 2, 25. 6, 283. abscondere tenebrae 12, 18. Aventini hausit infantia nostra 3, 85. in coelum descendit tremulum caput Claudii 6, 622. ibit, iusseris, Graeculus esuriens 3, 78. evehit vetulae vesica beatae 1, 58. coeli magna otia 6, 394. summi fida internuntia 6, 545. murmure primo exanimes 13, 224. armamentaria quidquid habent telorum 13, 83. color hic nil minatur 14, 294. numen adorant Iudaei 14, 97. summa de parte raptum ignem 15, 85. coelo mare confundas 6, 283. Latino ignotum carmen 6, 637. locamus Fortunam 10, 366. recenti et orbe novo aliter vivebant homines 6, 11. dignus 9, 17. *e coelo descendit Γνῶθι σεαυτόν* 11, 27. e coelo tertius cecidit Cato 2, 40.

Coemti piperis 14, 293.

Coemtor piperis 14, 295. *V. L.*

Coena feralis exigua patella ponitur 5, 85. haec iam olim luxuriosa nostri Senatus fuit 11, 78. lautissima caeditur et ulmea sonat tota Subura 11, 141. altera amplior rusticorum 14, 170. luxuriosa 1, 137. 138. recta opponitur sportulae 1, 95. *n.* ingens sedet 2, 120. una duos (filios necare) 6, 641. Coenae tempus et lavatio ante ac post eam 1, 49. *n.* 6, 418 sq. modicae partem de margine sumtam ructarit scurra Palatii 4, 30. hesternae occurrere 9, 44. magnae gaudia sentire positis ad templa et compita mensis 15, 41. ad conspectum 10, 230. iniuria tanti? 5, 9. spes longissima 1, 135. alterius in tempora differre 14, 130. ad coenam si intestatus eas 3, 273. super coenam narrat 15, 14. coenas maiores optata facient tonitrua 5, 117. per cunctas it fabula 1, 145.

Coenaculum — in coenacula rarus venit miles 10, 18.

Coenatio longis Numidarum fulta columnis surgat et rapiat algentem solem 7, 183.

Coenavit secreto septem fercula 1, 95. centum ostrea 8, 85. cum eo praeterita nocte 10, 235. eximie 11, 1. egregius meliusque miserrimus horum 11, 1. quam multa magnaque paropside 3, 142. coenare lauto paratu 14, 15. fictilibus pudet 3, 168. civiliter 5, 112. coenandi bene spes 5, 56. nulla nunc voluptas divitibus 11, 120.

Coenosi gurgitis (Stygis) alnum non sperat 3, 266.

Coenula frugi Romae magno 3, 167.

Coepit Graecorum mentio 3, 114. discumbere 6, 434. videri 6, 113. iam radere guttur 6, 105. cerdonibus esse timendus 4, 151. pectere barbam 14, 217. coeptum dirimi coniugium 9, 79. coepta sulphure incendia 13, 145.

Coercet consul vexilla 8, 236.

Coetus virorum ferre 6, 399. ipsius pater sit 7, 259.

Cogitat scelus, tacitum intra se 13, 209. tollere heredem 6, 39.

Cognata colubrae anguilla 5, 103. cognatis ponere natalitium lardum 11, 81. maculis parcit similis fera 15, 160.

Cognitio iustissima de milite Centurionum 16, 18. peracta 6, 485. cognitione tribuni non egeat 7, 228.

Cognosce prooemia rixae 3, 288. penitus 6, 474. cognitus multis casus 13, 9. 12, 26.

Cogit quum te furiosus 3, 291. quidquid vacui ventris furor 15, 100. te ponere 5, 73. fateri 13, 222. exclamare 6, 423. cogitur in frontem densissima ruga 13, 216. poenas pendere alieni somni 6, 479. cogente nullo Nerone 8, 103. 11, 7. coacto humore vexare oculos 13, 133. coactos festinare 4, 146. coactas haec per tormenta divitias 1, 135.

Cohibere dextram 5, 71. cohibe; pone seram 6, 347.

Cohors rauca Gallorum 6, 525. sancta comitum 8, 127. tota clausit hortos Senecae praedivitis 0, 16. libertorum 5, 28. tota Pygmaeorum non est altior pede uno 13, 173. tota est inimica 16, 20. cohortis curam sperare 1, 58. cohortem servorum hamis dispositis vigilare noctu iubet Licinus 14, 305. cohortes Hannibalis madidas a tempestate 7, 164. certe vis 10, 94. dorso fert elephas 12, 109.

Coitus longa oblivio 13, 24.

Colaphum incutimus lambenti crustula servo 9, 1.

Colchide torva 6, 643.

Coliphia comedunt 2, 53.

Collactea (al. *Collacia V. L.*) Tullia quid dicat notae Maurae 6, 507.

Collapsa ne ruant subductis tecta columnis 8, 71.

Collega ne prior salutet Modiam 3, 130 stupidi Corinthi 8, 197. nobilis (Marii ornatur lauro secunda 8, 253. etiam timet severos Censoris mores 11, 92.

Colligo quo eventum viridis panni 11, 196. colligit ianua primos ignes 13, 146. testa tenui muro spatiosum orbem (patellae) 4, 132. collige sic continuo, quod cet. 13, 191. sarcinulas 6, 146.

Collina turre stantes mariti, quum cet. 6, 89.

Colliphia comedunt 2, 53. *V. L.*

Collis a vimine dictus 3, 67. colles ad istos fluxit Sybaris 6, 296. collibus his stantibus et salvis 9, 131. contenti vivite 14, 179.

Collum longum invalidi cervicibus aequat Herculis 3, 88. miserabile et tenue 10, 269. collo hirsuto spirant opobalsama 2, 41. circumdedit gemmas 6, 458. trito ducunt epirhedia sequipedes 8, 66. lasso famelica iumenta 14, 146. ceromatico fert niceteria 5, 68.

Collusore catello 9, 61.

Collyria poscit 6, 579. *V. L.*

Colo eum 7, 37. coluut Idaeum solenne 11, 192. qui Tentyra 15, 76. Minervam adhuc uno asse partam 10, 116. urbem 3, 193. Aegyptus portenta 15, 2. Deos 15, 38. coluit mea puls annua saxum sacrum 16, 39. orgia 91. eadem sacra 14, 103. colitur maiestas dierum festorum 3, 173. culta puella 11, 200. nullo pallioto Doris 3, 95. culti horti 5, 228. iuvenes 3, 158. servi 3, 189. agri 14, 159.

Color quis causae 7, 155. hic coeli nil minatur 14, 294. coloris duri crassique lacernae 9, 29. colorem panis tui 5, 75. die, Quinctiliane 6, 279. colores violae 12, 90.

Colosso de marmoreo citharam suspende 8, 230.

Colubrae longae cognata anguilla 5, 103. colubris quibus exagitaris 6, 29.

Columbae molles reddunt ova sub tegula 3, 202. calidae pulmone 6, 549. columbas vexat censura, dat veniam corvis 2, 63.

Columna Phrygia 14, 307. columnae delphinorum in Circo 6, 590. adsiduo lectore ruptae 1, 13. columnas nitidas ostende 14, 60. columnis longis Numidarum fulta coenatio 7, 182. subductis ruant collapsa tecta 8, 77.

Colus s. colos tardas exspectare grave filio 14, 249.

Colyria poscit 6, 579.

Coma alebatur et a puberibus tonsa Deo alicui consecrabatur 3, 186. *n.* brevior supercilio 2, 15. comae siccae horrida silva 9, 13. Comarum structura, turris cet. 6, 502. *n.* comas plectere, flectere, nodo cogere, in gradus frangere 6, 496. *n.* flavas Germanorum et madido cirro tortas 13, 161. alendi et tondendi mos 3, 186. *n.* 6, 26. 105. in luctu magnoque discrimine radere et Diis sospitatoribus offerre 12, 81. vexatas referens mulier 11, 187. comis implet auratum reticulum 2, 96.

Comedit quis tecum sectile porrum sutor? 3, 294. comedunt patrimonia una mensa 1, 138. coliphia paucae 2, 53. comedam sinciput nati elixi 13, 84. comesa nobilitate 1, 34.

Comes nulli exeo 3, 47. quis utilior regenti cet. 4, 84. signorum 16, 55. comite ancilla non amplius una 6, 119. comites perpetui municipalis arenae 3, 35. quid facient 1, 119. educit asellas mulier 6, 469. in magno fasce libelli 7, 107. decem an tibi sint 7, 142. comitum sancta cohors 8, 127. magnas voces disponere 7, 44. longissimus ordo 3,

284. gregibus premere populum 1, 46.

Cometem instantem regi 6, 407.

Cominus ursos figebat 4, 99.

Comitantibus loculis itur ad casum tabulae 1, 89. comitata est Hippia ludium 6, 82.

Commagenus haruspex 6, 550.

Commendat voluptates rarior usus 11, 208. nos Marti epistola Veneris 16, 5. tragoedum 6, 397.

Commercia quid faciant 2, 166.

Committere Bromium eunucho noli 6, 378. et comparare vates 6, 436. animam ventis 12, 57. secretum 9, 96. Aenean Rutulumque 1, 162. eadem crimina diverso fato 13, 104. venam vel discipulo Philippi 13, 125. magnos elenchos auribus extentis 6, 459. committitur exemplo malo 13, 1. non aurum tibi 5, 39. commissa pugna fervet lagena 5, 29. auctio vendit stantibus 7, 10. plumbo domus 14, 310. paucis 10, 357. celare 9, 93. Cf. *Comparo.*

Commodat aedes 7, 40.

Commoda iungentur caducis 9, 89. communia militiae 16, 7.

Commota virga iam dudum mulio mihi adnuit 3, 317.

Communis conditor mundi 15, 148. sensus rarus in illa fortuna 8, 73. commune consilium 9, 124. id vitium est 3, 182. communi tuba signum dare 15, 157. umbra claudere 6, 4. moneta ferire carmen triviale 7, 55. communia pocula 8, 177. extra communia te ponendum censes 13, 140. commoda militiae 16, 7.

Comoedia quae melior plorante gula? 5, 157.

Comoedus uxorem agit 3, 94. comoeda natio Graecorum tota 3, 100. comoedi fibula solvitur his magno 6, 73.

Compage fracta ruebant cuncta 6, 618. compagibus tot altum aedificat caput 6, 502.

Compago tabernae catenatae fixa siluit 3, 304.

Comparationis particula omitti solet 14, 246. 247. *n.*

Comparo hoc monstrum puero cet. 13, 66. non mille rates testamento 12, 121. comparat me sibi 11, 130. nullum Sirena flagellis 14, 20. *Comparare, committere, componere* verba theatri, arenae et certaminis publici 1, 162. *n.* 6, 378. 436.

Compede in magna haec squalidus fastidit fossor 11, 80. vinxerat ipsum 10, 182.

Compesce labellum digito 1, 160.

Compita per quae te quaerat nolentem 9, 112. ad compita et templa positis mensis 15, 42.

Complexibus servi 6, 279.

Componis quae, dona Veneris marito 7, 25. componit lintea pleno gutto 3, 263. docte fercula 7, 185. componunt ipsae formantque libellos 6, 244. crimen in dominos 9, 110. composuit quod Mithridates 14, 253. componitur tota domus una rheda 3, 10. compositi luto homines 6, 13. Cf. *Comparo.*

Computat annos facies 6, 199. iam suos annos dextra 10, 249. quid referat sportula 1, 117. quae, et scelus ingens sana facit 6, 651. et cevet 9, 40.

Conatus illis durior 3, 166. te poeniteat 10, 6.

Concedit non cuiquam de se sperare melius 14, 7. plus quam lex ulla dolori 10, 36. mactare 12, 11. conceditur in illos quid 1, 19. concessum quid sperare aegris 15, 25.

Concentus tubarum 10, 215.

Concha bibitur 6, 304. aestiva cum lacerto 14, 131. conchas et castra moveri iubet 6, 419.

Conche cuius tumes? 3, 293. signata et aestiva 14, 131.

Conchylia horum non fugiam? 3, 81. Coa 8, 101.

Concidere loris vicinos 6, 414. rhombum 4, 130. concisus pugnis 3, 300. concisum argentum in titulos 14, 291.

Concilium et *consilium* quomodo differant 4, 75. *V. L.* in concilium vocantur proceres 4, 75. concilio misso 4, 145.

Concipis quid tam dextro pede, ut te conatus non poeniteat votique peracti? 10, 5. conciperet ut te, quae sanguine fulget Iuli 8, 42. concipitur non sub nostro sidere talis bellua 12, 104. concepta auribus atque oculis urina movetur 11, 168.

Conclamant uno ore 7, 167.

Concordia crepitat salutato nido 1, 116. maior serpentum 15, 159. *desperanda tibi salva socru* 6, 251. *magna inter molles* 2, 47. *rara formae atque pudicitiae* 10, 297.

Concubitus ardor 6, 318. concubitu tragico nuper pollutus adulter 2, 35. abstinet uxor sacris diebus 6, 536.

Concumbunt Graece 6, 191. quibus verbis, modis 6, 406.

Concurritur clamore 15, 53. concurrentia saxa Cyaneas 15, 19.

Concutere lectum alienum 6, 22. concussere se ambae iratae 10, 328. concutitur cachinno 3, 101.

Condemnat accusator 3, 116. *n.*

Condire boletum 14, 8. pulmentaria 7, 185. gulosum fictile 11, 19. condita pyxide Lyde 2, 141.

Conditor mundi indulsit cet. v. *Anima.* Iliados 11, 178.

Condit fulgura 6, 587.

Conducere balneolum et furnos 7, 4. aedem, flumina cet. 3, 31. tenebras quanti 3, 225. vestem, comites cet. 6, 352. homines in ventre necandos 6, 597. foricas 3, 38. aquarium 6, 332. magistrum 2, 113. rhetorem 15, 112. conducenda tabella eius obit magnus civis 6, 558. conductus augur 6, 586. latro 13, 145. conducta texit sub aggere 8, 43. pecunia 11, 46. sardonyche 7, 143. conducto tigillo 7, 46. conductas oves custodire 1, 107.

Conduplicare patrimonia 14, 229.

Confert quid damnatio? 8, 94. hoc ei via brevior 14, 223. quid optandum purpura maior? 1, 106. impensas 3, 216. tantum illi toga 8, 240. nil praeter gelidas cicutas 7, 206. nullam opem prudentia rectoris 12, 33. quid longa dies? 10, 265. nil tibi umquam 3, 51. quid tibi iste 7, 36. conferre puero quid potest plus? 10, 302. maiora crimina 3, 144. 147. nullum naufragium

velis ardentibus 12, 21. collata fiducia 15, 155.

Confidere viribus 19, 11. confisus dolato ligno 12, 58.

Configite matrem 6, 173.

Confirmant animum trepidum formidine dirae culpae 13, 107.

Confiteor, feci 6, 639.

Conflare Tonantem 13, 153.

Confundas mare coelo 6, 284. confundat Rutulum Erinnys 7, 68. confusus digressu amici 3, 1.

Congesta pecunia 10, 12.

Coniectat non male 5, 163.

Coniugium petimus partumque uxoris coeca cupidine ducti 10, 332. quaeras 11, 29. *instabile ac dirimi coeptum et iam pene solutum in multis domibus servavit adulter* 9, 80. coniugii Spartani sanguine se non polluit Orestes 8, 219.

Coniungere tectum laribus 15, 153.

Coniux si iubeat, durum est cet. 6, 98. amata 10, 242. Sicula 13, 50. coniugis amicos odit 6, 510. Fusci 12, 45. coniuge relicta cucurri 5, 77.

Conopeo testudineo 6, 80.

Conor nil contra 6, 644. coneris si, iacet nervus 10, 205. conata peregit 13, 210.

Conscendere navim 6, 98.

Conscientiae malae descriptio 1, 166. 167. 13, 1 sq. 192—235.

Conscius sibi tesiculi mus 6, 339. solus nunc diligitur 3, 49. conscia matri virgo 14, 28. occulti facti simulat gemitus 6, 271. diri facti mens 13, 193.

Consensu efficiunt 16, 21.

Considerat aurum 6, 482.

Considere et licet 4, 34. consedere duces, surgis Aiax 7, 115. examen apium culmine 13, 68.

Consilium dedimus Sullae 1, 16. si vis 10, 346. artificis 4, 18. honestum 4, 86. utile, sed commune 9, 124. 6, 497. in consilium vocantur proceres 4, 73. *Consilium* et *concilium* differunt 4, 73. *V. L.* consilio missо 4, 145. in consilio est Aedilibus 3, 162. 6, 497. consilia si nostra movebunt 7, 172.

Consistas ubi 3, 296.

Conspectum ad coenae ducere rictum 10, 230.

Conspicitur apex 12, 72. conspecta ab uva livorem ducit uva 2, 81. *tanto conspectius vitium, quanto maior, qui peccat, habetur* 8, 140.

Conspicuus longe 6, 374. conspicuum monstrum 4, 115. quidquid est toto aequore, res fisci est 4, 54. conspicuae famae poemata 10, 125.

Conspuitur sinus 7, 112.

Constantia summi civis 2, 105. vultus ficti 13, 77. superest, quum scelus admittunt 13, 237.

Consterno — constratum classibus mare 10, 175.

Constituebat ibi Numa nocturnae amicae 3, 12. si constituit ornari cet. 6, 487.

Constat tanti partus equae, tanti una venefica 6, 626. belua sumtu leviori 7, 77. constant omnia uxori 6, 166. constitit nuda 6, 123. *constabit patri nulla res minoris, quam filius* 7, 188. constet regula praeceptori 7, 230. constent quanto capitis discrimine 14, 258. quanti sibi gaudia 6, 365. 7, 45. constare corpora ser-

vorum nostra materia 14, 17. constanti pectore pertulit Ionium 6, 5.

Constrictus cammarus ovo 5, 84.

Constructa ovis fercula 5, 84.

Consuetis canistris 5, 74.

Consuetudo mali 7, 51.

Consul fies de rhetore, si Fortuna velit 7, 197. ipse rotam adstringit 8, 118. ne sibi placeat, curru servus portatur eodem 10, 41. Cicero vigilat 8, 236. titulo ter consulis 11, 86. consule te mores praecedant virgas 8, 23. Fonteio natus 13, 17. me 10, 122. capillato diffusum vinum 5, 30. Iunio 5, 27.

Consulit te de comoedis 6, 396. quae nullum et iam consulitur 6, 575. de lento funere matris 6, 565. ante phalas 6, 590. consulat si quis me, edam 14, 317. consule te 11, 33.

Consumit diem Telephus 1, 4. rhombum 4, 68. dies 13, 160. frusta panis 14, 128. consumta pecunia 11, 47. Cannis iuventus 2, 155. consumtis opibus 8, 185.

Consuto vulnere crassum atque recens linum 3, 150.

Consurgit ad oscula 6, 507.

Contagio dedit labem 2, 78.

Contemnit me 3, 288. contemnunt lina Charybdim 5, 102. nec contemnas, quod cet. 9, 99. annos pueri 14, 48. contemnere gladios Antonii potuit 10, 123. Superos testes 13, 75. leges 14, 100. linguam servi 9, 120. 123. genium fulcri 6, 22. fulmina pauper creditur 3, 145. pelagus et famam 6, 90. contemto te rapitur 14, 252.

Contemtor numinis 6, 342.

Conterit flamea 6, 225. pedibus atrum silicem 6, 350.

Contexit hiatum rimae 3, 195. tanto cursu moechos 14, 27.

Continet se Auster 5, 100. populus 10, 80. contentus modico 9, 9. cucullo veneto 3, 170. flagitio quis uno 13, 243. cadavere crudo 15, 83. sarcophago 10, 172. diducere 13, 133. fama Lucanus 7, 79. contentos minima nocte Britannos 2, 161. casulis 14, 179. contentae fenestrae defundere pelves 3, 277. contenta sidera paucis numinibus 13, 47. deducere vestem 13, 133. uno quondam carcere Roma 3, 314. uno ut sit oculo 6, 54.

Contingit civis egregius patriae 8, 28. arenae idem iuris 6, 217. ei vix in Cyclada mitti 6, 564. multa virga Equitum cum Dictatore magistros 8, 7. res Principis aures 10, 341. contingunt homini veteris fastidia quercus (al. homines) 14, 184. contigit tibi tenuis census 13, 7. puero Etruscum aurum 5, 164. unus tibi aureus 7, 122. tibi matrona pudica 6, 49. vittas Cereris 6, 50. sanguine coelum 11, 62. thyrsum 7, 60. contingi vitiis 6, 288. contacta labellis pocula 5, 128.

Continuo punit 6, 493. Cf. 13, 191. 219. 14, 243.

Continuis malis plena senectus 10, 190. quinque diebus 11, 207.

Contra veniet 1, 160. torrentem direxit brachia 4, 89. stat starique iubet 3, 290. nil conor 6, 644. te stare incipit nobilitas 8, 138. nunc omnia 9, 12. quid

ille affert? 9, 91. ferre solatia 13, 120. pagannm falsum producere testem 16, 33.

Contrahit arcum Paean 6, 1-4. bilem tibi 11, 185. contracta cuticula 11, 203.

Contrarius alter flebat 10, 30. ire priori vitae videris 9, 21.

Contundere faciem palma 13, 128.

Conturbat Pedo 7, 129.

Contus et ranae in Stygio gurgite 2, 150. contum gladiumque timebis nocte iter ingressus 10, 20.

Convallem ruris 16, 36.

Convelle me a Cumis 3, 321. convulsa marmora clamant 1, 12.

Convenit illis vivere cet. 7, 136. ursis inter se 15, 164. nobis 10, 348. conveniunt undique ad illos colles, qui cet. 9, 132. convenerat olim, ut faceres tu, quod velles 6, 281.

Conventum et pacta 6, 25.

Conventus et oppida 8, 129.

Converte me a Cumis 3, 321. conversus in laevum 4, 120.

Convicia mandrae 3, 237.

Convictus omnis, thermae, theatrum de Rutilo 11, 4.

Conviva regis 5, 161. audax 5, 74. facetus 9, 10. mihi promissus 11, 60. superbus 11, 130. de conviva Corybanta 5, 25. convivae miseri fame urgentur 6, 424. centum 3, 250.

Convivia despicit cauda piscis 5, 82. propter natus aper 1, 141. coelicolarum 13, 42. propter pexi capilli 11, 150. nostra dabunt alios ludos 11, 177. In conviviis iacebant viri, mulieres sedebant 1, 136. *n.* 2, 120. *n.*

Convomit maritum 6, 101.

Cophinus foenumque supellex Iudaeorum 3, 14. 6, 542.

Copia uberior vitiorum 1, 87. dicendi torrens 10, 9.

Copti calidae moenia 15, 28. Coptos et Tentyra ardet immortale odium 15, 35.

Coquere rastra 15, 167. cocta venena 6, 133. siligo 6, 472.

Cor mulinum Vagelli 16, 23. corde in aegro senescit 7, 52. *corda mollissima humano generi dedit Natura* 15, 131.

Coram licet innuat 6, 140. Lepidis male vivitur 8, 9. latrone cantabit vacuus viator 10, 22. dominis consumitur pecunia 11, 47. aliis pultes dictat puero, sed in aure placentas 11, 59.

Coranus signorum comes 16, 54.

Corbibus de iisdem mala 11, 75.

Corbulo vix ferret tot vasa 3, 251.

Corcyraea urna 15, 25.

Cordus 1, 2. *V. L.* 3, 208.

Corinthi stupidi 8, 197.

Corinthum unctam 8, 113.

Corithae pecus venale 8, 62.

Corium inter et unguenta discrimen 14, 204. corio bovis deducendus in mare 13, 155.

Cornelia superba mater Gracchorum 6, 167.

Cornicini dotem Gracchus dedit 2, 118. Cornicines hi quondam munera nunc edunt 3, 34. vix exaudiet 10, 214. illinc, hinc longi agminis officia 10, 44.

Cornix — a cornice secundae vitae 10, 247.

Cornu nullo gemit hic tibicina 2, 90. pariter vinoque attonitae feruntur 6, 315. nascenti ro-

bora vexat vitulus 12, 9. cornua torquentem madido cirro 13, 165. cum lituis audita trepidum tibi solvunt ventrem 14, 199.

Corollae 9, 128. *n.*

Corona tenui exorare Lares 9, 138. posita provocat 6, 320. coronae magnae orbem 10, 39. Graiae apium meruisse 8, 226. multae in fronte 13, 50. coronas antiquo positas a rege 13, 149. graciles accipiunt parva simulacra 12, 87. necte postibus 6, 51. coronis ornantur fores puerperae, et in laetitia tam publica quam privata 6, 51. 9, 85. 12, 84. Coronae 9, 128. *n.*

Coronatum Tarentum 6, 297. coronati aselli caput 11, 97. Tirasea Helvidiusque Bruti Cassiique natalibus vetus vinum bibebant 5, 37. coronata agna lustrari 13, 65.

Corpus non utile exstinctae dextrae 3, 48. eget aere nocte dieque 7, 62. corporis egregii filius 10, 296. ornatum exuere 10, 321. corpore toto absumto 15, 91. trunco 13, 178. sano advocat Archigenem 6, 236. falso nomina Scaurorum laturos 6, 605. in aegro animi tormenta 9, 19. *in sano ut sit mens sana* 10, 356. in gelido sanguis febre calet 10, 217. de nostro decernat Isis 13, 92. in corpore census non esse 16, 53. corpora magna de grege servorum 12, 117. corporibus quorum vescebantur 15, 106. de iis quid superest 3, 269.

Corpuscula quanta sint hominum, mors fatetur 10, 173.

Corripies et castigabis 14, 54. cur corripias? 10, 292.

Corrosis ossibus 15, 80.

Corrumpunt nos exempla 14, 32. corruptus popano Osiris 6, 541. color nativus adscititio 3, 20. corrupta animo superbo voluptas 6, 180.

Corruptor nurus 1, 77. minime felix 4, 8. corruptoris prodiga improbitas 10, 304. a corruptore missis tabellis 6, 233.

Corsica misit mullum 5, 92.

Corvinus oves custodit 1, 108. humeros minor 8, 5. amicus Iuvenalis 12, 1. 93.

Corum atque in Eurum saevire solitus Xerxes 10, 180. Coro tollendus 14, 268.

Coruscat abies 3, 254. frontem hostia 12, 6.

Corvo rarior albo 7, 202. corvi numquam maiora adtigerant cadavera 8, 252. *corvis dat veniam, vexat censura columbas* 2, 63. Corvus demolitor, machina 4, 121. *n.*

Corybanta de conviva 5, 25.

Corycia puppe 14, 297.

Corydon, secretum divitis ullum esse putas? 9, 102.

Corymbos densos per limina tende 6, 52. corymbus s. corymbion capillorum 6, 502. *n.*

Corythae pecus venale 8, 62.

Corythus mons, et Etruriae opp. (al. Cortona) 8, 62. *V. L.*

Cosmetae 6, 477.

Cosmi aëno 8, 86.

Cossus vel Drusus moribus esto 8, 21. captator 10, 202. pluris agebat 7, 144. Cossum ut salutes 3, 184.

Cothurnum altum satira sumente 6, 634. cothurno antiquo non minor Rubrenus Lappa 7, 72.

cothurnis nullis adiuta 6, 506. cunctis graviora 15, 29.

Cotta bonus 5, 109. iterum quis nunc erit? 7, 95.

Cottabus describitur 3, 108.

Cottana Romam advecta 3, 85.

Coturnix nulla unquam pro patre cadet 12, 97.

Cotytto Cecropiam soliti lassare Baptae . 92.

Coa conchylia 8, 101.

Coxa debilis 10, 227. coxae endentis praemia attollit 6, 321. coxam Aeneae pondere percussit Tydides 15, 66.

Crambe repetita occidit miseros magistros 7, 154.

Cras aliquid bibet 5, 33.

Crassos quid evertit 10, 108.

Crassum linum 3, 150. crassi coloris toga 9, 29. crasso sub aëre nasci 10, 50. infante maiorem mamillam in Meroe 15, 165. crassa inguina 11, 158.

Crater capax urnae 12, 44. cratere Bonam Deam placant 2, 87.

Crate rara pendentia sicci terga suis 11, 82.

Crebrum poppysma 6, 584.

Creditor saepe elusus eos ad introitum macelli exspectat 11, 10. quum audit, magna sonant causidici 7, 108.

Credo pudicitiam in terris moratam Saturno rege 6, 1. credis si quid mihi 10, 68. Palfurio 4, 53. Homero 10, 246. tu amorem 6, 275. credit habendos hos solos Deos 15, 37. pater animi felices avaros 14, 119. *credunt nec pueri, esse aliquid Manes* 2, 152. hoc grande nefas 13, 54. eum stigmate dignum 10, 184. dignum barba maiorum 16, 31. credas falcibus actum 14, 149. forsitan 5, 156. aliam 6, 504. credamus tragicis 6, 615. tunicae 8, 207. *sunt qui credant, mundum nullo rectore moveri* 13, 87. crederet quum se quisque percussum igni 12, 20. crediderim citius Scyllam 15, 21. *credere de se quod non possit Dis aequa potestas, nihil est* 4, 70. mala possis subrepta sororibus Afris 5, 152. tibi metuam quamvis iurato testi 5, 5. *crede summum nefas, animam praeferre pudori* 8, 83. credite nulli mensae 6, 650. me vobis recitare folium Sibyllae 8, 126. creditur illis 3, 93. *pauper fulmina contemnere atque Deos* 3, 146. fiducia 13, 110. velificatus Athos 10, 175. creduntur humanis maiora bonis 10, 157.

Cremerae legio 2, 155.

Crepereius Pollio 9, 6.

Crepido nulla vacat? 5, 8.

Crepitat Concordia salutato nido 1, 116.

Crepitus testarum 11, 170. trullae inverso fundo 3, 108.

Crepat ingens Scianus 10, 62.

Crescit pagina 7, 101. *amor numi, quantum ipsa pecunia crescit* 14, 139. crescunt patrimonia his fabris, sed quocumque modo 14, 116. crescant ut opes 10, 24. crescere piscem non patitur gula 5, 96. crescente cibo difficili 13, 215. gula 11, 39.

Cressa excanduit 10, 327.

Cretae antiquae de litore pingue passum 14, 270.

Cretatum magnumque bovem duc in Capitolia 10, 66.

Cretenses, v. *Cappadoces*.

Creticus aut Camerinus 8, 38. Cretice, multicia sumis 2, 67.

Crimen omne protulit ferrea aetas 6, 23. nullum si in coniuge 8, 128. componere in dominos 9, 110. violatae fidei 13, 6. ne poena sequatur metuens 13, 90. conspectius 8, 141. capilli flexi 6, 493. *facti habet, qui scelus intra se tacitum cogitat ullum* 13, 210. crimine quo meruit supplicium? 6, 219. ex omni quaesitum lucrum 13, 24. omni foedior persona 4, 15. sub quo cecidit? 10, 69. a crimine sumunt iram 6, 285. *crimina quaedam resecentur cum prima barba* 8, 166. occulta ad Patres produxit servus 8, 266. *eadem committunt multi diverso fato* 13, 104. nostra ne sequantur ex nobis geniti 14, 39. magna recensentur 13, 144 sqq. criminibus cui frigida mens est 1, 167. debent hortos 1, 75. peractis tandem incipiunt sentire, quid fas atque nefas 13, 239.

Crinem deponit amati 3, 186. disponit 6, 490. nigrum flavo galero abscondere 6, 120. rotant 6, 316. crine albo senex fanaticus 2, 112. crinibus effusis bellum dirimente Sabina 6, 164. Cf. *Coma.*

Crisantis fluctum 6, 322. *V. L.*

Crispinus, Aegyptius, servus, Domitiano gratissimus, Eques, luxuria diffluens 1, 26 sq. 4, 1. sq. 108.

Crispi iucunda senectus 4, 81.

Crispo pectine 6, 382.

Crissantis Medullinae adorat fluctum 6, 322.

Cristae digitos impressit alipes 6, 422. cristam galli promittere Laribus non audent 13, 233. cristae surgebant illi 4, 70.

Crobylus 6, 502. *n.*

Croceae tabellae 7, 23.

Crocodilon adorat Aegyptus 15, 2. colebant Ombitae, Tentyritae necabant 15, 35 sq.

Crocum Sicanium 14, 269. crocos spirantes 7, 208.

Croesi fortuna non sufficiet animo 14, 328. *Croesum vox Solonis respicere iussit ad ultima spatia vitae* 10, 274.

Cruciatu hoc caruit 10, 286.

Crudum pavonem in balnea portas 1, 143. crudo cadavere contenta 15, 83. cruda tyrannide 8, 223. crudi succi posuere pericula 11, 76. crudis vulneribus 2, 73. donanda mustacea 6, 203.

Cruentis fluctibus 10, 185. verberibus 10, 316. genibus erepet agrum 6, 525.

Crumena deficiente 11, 38.

Crus dimidium et phthisis sunt tanti? 13, 95. cruris sinistri dimidium tegmen 6, 257. crure tenus medio tunicas succingere 6, 446. crura quum duo habeas, offendere cet. 16, 24. pinguia luto 3, 247. per madentia meri veteris torrens 6, 316. fruticante pilo neglecta et squalida 9, 15. levia 8, 115. franguntur caballis 10, 60.

Crustae capaces Heliadum 5, 38. poculorum 1, 76.

Crustula lambenti servo 9, 5.

Crux — crucem pone servo 6, 219. *pretium sceleris ille tulit, hic diadema* 13, 105. cruce vera dignus 8, 188. crucibus relictis vultur cet. 14, 77.

Cryptam Suburae 5, 106.

Crystallina grandia 6, 155.

Cubili Palatino 6, 117. ponitur praeda 14, 82.

Cubito ferit 3, 245.

Cubat in faciem, mox supinus 3, 280.

Cucullo duro contentus 3, 170. sumto properare 6, 330. Santonico velat tempora adulter 8, 145. cucullos nocturnos sumit Augusta 6, 118.

Cucurbita ventosa quaerit caput vacuum cerebro 14, 58.

Culcita s. *culcitra* tertia ne vacuo cessaret lecto 5, 17.

Culeus, simia et serpens debuit eius supplicio parari 8, 214.

Culina sequitur clientem 3, 250. a magna non degenerare 14, 14. eius nidore captum 5, 162.

Culmina villarum alta parabat 14, 89. culmine delubri examen apium consedit 13, 69.

Culmo sterneret torum 6, 6.

Culpa docentis arguitur 7, 158. tacita sudant praecordia 1, 167. quaenam hic est puellae? 6, 494. culpae veniam non abnuat 6, 540. dirae praemia 8, 119. formidine trepidum 13, 106. veteris orbita quos trahit 14, 37. defensor 8, 163.

Cultello volanti structoris 5, 122. cultelli mittentur 2, 169. cultellorum manubria ossea 11, 133.

Cultri longi mucronem admittere (in barba) 14, 217. cultro nil gravius timet hostia 15, 119. cultris collum praebet 10, 269. farra imponite 12, 84.

Cultori indulgere 9, 49.

Culullo duro contentus 3, 170.

Cum vultu tali quid tibi? 9, 3.

Cumana Sibylla 3, 2.

Cumis sedem figere vacuis 3, 2. suspectum iugum 9, 57. ianuae Baiarum 5, 4. alas exuit Daedalus 3, 25. a Cumis me converte 3, 321.

Cumulus ultimus aerumnae 3, 210.

Cunae segmentatae 6, 89.

Cunctas per coenas it fabula 1, 143. cuncta nitent 12, 91. patrimonia exsuperans census 10, 15. post cuncta 11, 42.

Cunctatio nulla de morte hominis longa est 6, 221.

Cuneis totis 6, 61.

Cupido laudis titulique patriam olim obruit 10, 143. *saeva immodici census scelerum causa* 14, 175. cupidine caeca magnaque ducti coniugium petimus 10, 351.

Cupidus silvarum 7, 58. vanus et mollis 8, 14.

Cupit nimis docta videri 6, 445. *cupimus quid ratione aut timemus?* 10, 5. cupiet lauto coenare paratu 14, 13. cupient et in acta referri 2, 136. morte viri servare animam catellae 6, 654. evadere 12, 35. lustrari 2, 157. quidni cupias haec? 10, 96. cupiat nihil 10, 360. *ne cupias mullum, quum sit tibi gobio tantum in loculis* 11, 37. *cuperet Virginia Rutilae gibbum accipere* 10, 294. qui nil, quanto felicior, quam qui totum sibi posceret orbem 14, 313.

Cur libeat edam 1, 19.

Cura quaerendi decoris tanta 6, 501. viri nulla 6, 508. graviore timetur 13, 227. maiore metuque servantur tantis parta ma-

lis 14, 303. *omni potentior natura* 10, 303. si forte indulsit brevem soporem 13, 217. *nimia congesta pecunia plures strangulat* 10, 12. curae pretium est penitus cognoscere 6, 174. curam cohortis sperare 1, 58. praestare rebus 11, 115. curas nec non et gaudia vulgi ridebat 10, 51. effudit 10, 78. inter et seria nemo duxit habendum 11, 93. effugies 14, 157. duas non admittentia pectora 7, 65. curis dilatis 11, 181.

Curabilis vindicta 16, 21.

Curatoris eget 14, 288.

Curia quid mandet 8, 91. ut Martis Athenis, occulta teges 9, 1[illegible]1.

Curius, parvo quae legerat horto, ipse focis brevibus ponebat oluscula cet. 11, 78 sq. quid sentit? 2, 153. *Curios simulant et Bacchanalia vivunt* 2, 3. iam dimidios 8, 4.

Curas, quid privata domus fecerit 6, 114. magna atria 7, 91. cutem 2, 105. curat quid Venus ebria? 6, 300. curant dii punire nocentes 13, 101. cures haec 7, 242. curet currere 3, 127. curentur aegri dubii maioribus medicis 13, 124. *curandum inprimis, ne magna iniuria fiat fortibus et miseris* 8, 121. curanda ne quidem viris verba 6, 455.

Curriculo (equis) habenas totas effundit 14, 251.

Currunt inde huc omnes, tamquam ad vivaria 3, 308. currit ingenti super ora Liburno 3, 240. per montem 5, 77. per Alpes 10, 166. Anubis 6, 534. obvius 8, 160. praeceps 10, 85. Baias et ad ostrea 11, 49. miserabilis arte inopi prora 12, 67. ad vocem [illegible], 82. currere si curet nocte togatus 3, 127. currite, iam sedit 4, 76.

Curruca tu tibi tunc places 6, 276.

Currus pro equo 14, 251. *n.* aeneus stat huius [illegible], 125. curru eodem portatur servus, ne Consul sibi placeat 10, 42. de Teutonico descendere 10, 282. curribus altis exstantem Praetorem 10, 36. stantes Aemilianos 8, 3.

Cursor Gaetulus 5, 52.

Cursum praecipitans 15, 77. cursu tanto contexere moechos 14, 2[illegible]. ventilat ignem [illegible], 25[illegible].

Curtius et Matho buccae 11, 34.

Curtum temone iugum 10, 135. enthymema 6, 449. curta vasa descendunt fenestris 3, 270. *curta fides patriae ingratae* 12, 166.

Curuca, v. *Curruca*.

Curules sellas donare 10, 91.

Curvetur pondere galeae 6, 262. curvatum hastile 7, 127.

Curvus caelator 9, 145. curvum enthymema 6, 449. *V. L.* curvo litore Caietae 14, 86. curvis unguibus raptus a grue 13, 169. ire parat Celaeno 8, 129.

Cuspide non pulsas terram, Gradive 2, 130.

Custodia magni census misera 14, 04.

Custodit oves 1, 107. animas servorum farre suo et aere 9, 122. loculis gemmam 13, 139. quis ipsos custodes? 6, 347. custodite animas [illegible], 63[illegible].

Custos affixus poculis 5, 40. Gallicus Urbis haec audit 13, 157. discipuli praemordet ex hoc 7, 218. angustae capsae vernula 10, 115.

custode omni potentior natura 10, 303. armato tenentur 5, 306. vitis et horti 6, 375. custodibus cinerum saxis 10, 141. custodes decipit 6, 234. ipsos quis custodiet? 6, 348. domiti Batavi aquilas 8, 52.

Cuticula contracta bibat vernum solem 11, 203.

Cutis arida se laxet 6, 144. cutem curare 2, 105. cute lota ad moechum veniunt 6, 464. in tota nullus nitor 9, 13. pro cute deformem pellem 10, 192.

Cyane succincta 8, 162.

Cyaneas concurrentia saxa 15, 20.

Cyathum numquam missurus cardiaco amico 5, 32. cyatho coeloque dignum puerum 9, 47. ad cyathos puer 13, 44.

Cybeles turpis loquendi libertas 2, 111. aulaea 14, 263. chorus et sacerdotes 6, 512 seq. Matris advectae secreta palatia scelerat moechus 9, 23.

Cyclade in tenui sudant 6, 259.

Cyclada mitti 6, 563.

Cyclopas immanes 15, 18. *μονόφθαλμοι* 9, 65. *n.*

Cycno s. *cygno* nigro simillima avis 6, 165. cycnum Aethiopem vocamus 8, 33.

Cylindros donant arcana 2, 61.

Cymba una transire vadum 2, 151. cymbae magister 4, 45. Baianae 12, 80.

Cymbala pulsantis amici 9, 62.

Cynici nudi dolia 14, 309. nec Cynicos nec Stoica dogmata legit a Cynicis tunica distantia 13, 121.

Cynthia, haud similis tibi, nec tibi, cuius turbavit nitidos exstinctus passer ocellos 6, 7.

D.

Dacius et Germanicus scripto radiat auro 6, 205.

Dacis vulturibus servabat viscera 4, 111.

Daedalus exuit alas Cumis 3, 25. faber volans 1, 54. Athenis natus in coelum ivit et pennas sumsit 3, 80.

Dama nil sapit 11, 121.

Damasippus pinguis 8, 147.

Damnatio quid confert 8, 94.

Damnat caligo futuri genus humanum 6, 556. saevitiam 4, 84. tales habitus Gracchus et odit 8, 202. Canopus prodigia et mores Urbis 6, 84. senatus 8, 93. damnetur Carfinia 2, 69. damnatos odit 10, 74. ad mores natura recurrit 13, 240. inani iudicio 1, 47. damnandis abstineas 14, 38.

Damnosa pagina crescit multa papyro 7, 101. alea 14, 4.

Damnum partis alterius (auris) 10, 210. temporis 9, 125. damno testiculorum evadere 12, 35. accepto claudenda est ianua 13, 129. tantum tonsoris 6, 373. damnorum vulnus 8, 99. mentio non fiet 6, 509. damnis qui mensis detur, quae tempora lucro 6, 571. damna levant 12, 53.

De Maecenate multum referens 1, 65. aliquid de montibus Albanis 5, 33. 167. de antiquis moribus uxor 6, 45. de numero Lamiarum quaedam 6, 385.

Debes mihi prima animi bona 8, 21. quibus omnia 8, 70. de-

bet poenas maritis iratis 10, 313. propter hoc rumpere somnum 5, 20. ante omnia citari Scatinia 2, 44. debuerant olim tenues migrasse Quirites 3, 163. an deberet sperare, rogavit 6, 387. debere se nihil tibi putat 3, 51. debetur Prometheus patinae 4, 133. *maxima puero reverentia* 14, 47. magna poena cadurco violato 6, 537. minor admiratio monstris 6, 647.

Debilis humero 10, 227.

Debilitate carebis 14, 156.

Debitor sumtos pergit non reddere nummos 16, 40.

Decem comites 7, 142.

Decembri toto vinum nescire 7, 97. Decembri Aquilone 9, 68.

Decentius soliti ornari 6, 487.

Decet iuvenes clamor — et cultae adsedisse puellae cet. 11, 300. esse quales 11, 155. decebat Quirinum, quod turpe bonis 4, 13. decebunt Volesos, quae turpia cerdoni 8, 182. deceret quos aliquid magnum 8, 263. an multicia testem 2, 76. decens mulier 6, 162.

Decernat quodcumque volet de corpore 13, 92.

Decerpere si vis aliam ficum 14, 253.

Decidere iactu cum ventis 12, 33.

Deciderit serpens in dolia 6, 432.

Decies centena ritu dabuntur antiquo in dotem 10, 335. lectis tabellis 13, 136. et non ter decies respiret 14, 28.

Decipit vos spes 5, 166. custodes 6, 254. decipiatur adulter 6, 404. decepta vota 6, 603. spes 9, 126.

Decii pluris, quam qui servantur ab illis 8, 258. Decierum animae plebeiae, sed pro totis legionibus sufficiunt Diis 8, 254 sq. in pectore quantus patriae amor 14, 2 9.

Declamatio fias 10, 167. declamationum themata 1, 16, *n.* 7, 160 sq. *n.* 169.

Declamatoris Vagelli 16, 23.

Declamare doces 7, 150.

Decolor heres 6, 600. totus esset Flaccus 7, 226.

Decoxit aheno aut verubus 15, 81. decocta (aqua) frigidior Geticis pruinis 5, 50.

Decrescebat iam genus hoc vivo Homero 15, 69. decrescere inde aliquid patere 7, 220.

Decurrere campo 1, 19. *festinat vitae portio* 9, 126.

Decus quale rerum, si coniugis auctio fiat? 6, 255. decoris quaerendi cura 6, 501.

Dedecus hoc ab illo absit 4, 151. urbis habes 8, 200. domus 10, 342.

Deditus usque adeo quis est ei? 6, 181. uni animus 6, 206. tibi cliens 9, 71.

Deduxit Caesar domitos ad sua flagra Quirites 10, 109. deducet latum sulcum media arena 1, 157. *V. L.* gentem ab asylo 8, 273. lanam obliquo ferro 6, 224. vates nihil expositum 7, 54. deducere me solet Luna 3, 286. vestem contentus 13, 132. ad fontem quaesitum solos verpos 14, 104. deducendus corio bovis in mare 13, 155. deductis longa

gente propinquis 13, 207. patronis ad forum 1, 128.

Defendere locum 1, 103. causas 8, 48. defendier turribus 15, 157. defensus male 10, 85.

Defensor culpae 8, 163.

Deferat quod ipse, faciet 6, 552. detulit quis? 6, 220. in balnea pugillares testiculos 11, 156. defertur causa 16, 19.

Deficit Matho 7, 129. iam mare nostrum 5, 94. vomer 3, 311. deficeret si eventus viridis panni 11, 19. defecisse hoc ipsum puta 3, 7. altos amnes 10, 176. deficiente crumena 11, 38. deficientibus Austris 12, 69.

Defluit aetas 7, 32. defluxit Orontes in Tiberim 3, 62.

Defodio — defossa in loculis sportula 1, 95.

Deformis amici 3, 81. vultus 10, 291. pellis 10, 192. hyems stridebat 4, 58. ephebus 10, 307. deformia multa in facie 6, 107.

Defunditur puteus in plantas 3, 27. defundere patulas pelves contentae fenestrae 3, 277.

Degenerare a magna culina 14, 4.

Deiecerat Eurus nucem 11, 119.

Dein concurritur 5, 3.

Delapsa est piuna 3, 118.

Delator amici 1, 35. 3, 116. quis? 10, 70. delatore multo plena et litora 4, 48. delatorum praemia 10, 87.

Delectant si te alta nomina 8, 12. 37. delectantur arena Samia 16, 6.

Delevit patriam titulumque senectus 5, 55. proelia vigilata 7, 27. tabulas 12, 123.

Deliberat de quo 7, 162.

Delicias viduae 4, 4. hominis! 6, 47. earum panniculus bombycinus urit 6, 26. o delicias! 3, 140. usque ad delicias votorum 10, 291.

Delinquere tantum 14, 283.

Delphis oracula cessant 6, 555.

Delphinorum columnae (in Circo) 6, 90. delphinis quanto maior balaena 10, 11.

Delubri culmine 13, 69. delubra ad sacra te vocantem 13, 107. delubris imponite serta 12, 84. Camenarum 3, 15.

Demens Aegyptus 5, 1. habetur 11, 2. o demens, ita servus homo est? 3, 222. i, demens, et curre per Alpes 10, 166.

Dementia maior omni damno membrorum 10, 55.

Demetrius cum molli Haemo 3, 99. delator 1, 33.

Demissum a coelesti arce sensum 6, 146.

Democritus perpetuo risu pulmonem agitare solebat, Heraclitus deflere ineptias et miseriam hominum 10, 28 — 53.

Demosthenis eloquium ac famam optare 10, 114. saevus illum exitus eripuit, quem mirabantur Atheuae torrentem — et quem pater a carbone et incude ad rhetora misit 10, 126 sqq.

Dentem erucis imprime 9, 134. dente nondum omni renato, quum septimus annus transierit puerum 14, 11. dentes obscuri fiant 6, 145. excussi 13, 10. quos mittit porta Syenes 11, 124. dentibus cum paucis reverti 3, 301. anguis nascuntur legiones 10, 241. apri maioris quando exspiravit aper? 15, 162.

Densa oliva canet mons 14, 141. cadavera 10, 186. denso fascia libro 6, 263. densi radiant testudine tota sardonyches 6, 381. densae tenebrae 12, 18. blandaeque tabellae 9, 36. densos corymbos 6, 52. densissima lectica 1, 120. ruga 13, 215.

Depastum vivaria piscem 4, 51.

Deponis amictus 1, 142. crinem amati 3, 186. deposuit belua dentes 11, 126. vota, quamvis longissima, coenae 1, 133. *depositum* non inficietur amicus 13, 60. sacrum non reddit amicus 13, 16. erit sospes tibi 13, 178. retinere 13, 201.

Deprendere callebat primo morsu, ubi nata forent ostrea 4, 142. veram messem 7, 112. tormenta animi et gaudia 9, 18. deprensus Ravola 9, 3. deprensa haec patent 6, 640. *deprensis nihil est audacius* 6, 285.

Derideat rectus loripedem 2, 93.

Derisor plangentis populi Anubis 6, 531.

Descendit aranea 14, 61. in vallem 3, 17. de curru 10, 282. in coelum 6, 622. *e coelo γνῶθι σεαυτόν* 11, 27. ad terram tremulo clune puella 11, 164. rectum funem 14, 266. in amnem hibernum 6, 522. ad pugnam 7, 173. descendunt statuae 10, 58. ad genenum Cereris 10, 113.

Desertis vallibus 7, 6.

Desiderio Bibulae 6, 142.

Desiderat ulmos palmes 8, 78. casulam et haedos 11, 153.

Desidia tardos pisces 4, 44.

Designata gladiis domini mors 4, 96. *V. L.*

Desisti nec ultra fovisti errorem 8, 164.

Desipis quod, inde est 6, 612.

Desperatio barbae 6, 367.

Desperanda tibi concordia socru salva 6, 231.

Despicit res exiguas 11, 131. piscis convivia cauda 5, 82. despiciam illum iure 11, 23. despicias Rhodios cet. 8, 112. non et contemnas, quod cet. 9, 99.

Destinat hoc monstrum pontifici 4, 45. cui nubere Caesaris uxor 10, 311. sedem figere Cumis 3, 3.

Desunt homines 6, 333. deerat pisci patinae mensura 4, 72. defuit hoc unum Fabricio, ut memoraret cet. 4, 128. non illi, unde emeret 7, 75. deerit non, qui quaerat 8, 112. non mihi ultio 16, 18. non umquam amator 2, 168. 9, 130. qui spoliet te 3, 305. desit ne qua indignatio 5, 120. desint ne sarcula 3, 311.

Deterior te 2, 22. nec ille sonat 3, 90. *deterior hic, qui liber non erit, servis* 9, 121. femina habet illic totos mores 10, 323. deterius iam non est, cedere foro, quam cet. 11, 50. omnia tua per vestigia peccat 14, 53. credas horrere 5, 7.

Deteret exiguis aliquid 3, 24.

Deterges vulnera mappa 5, 27.

Detestabile monstrum 15, 121. exemplum 2, 48. factum 13, 126.

Deucalion ex quo montem navigio adscendit 1, 81.

Devehat alius aurum 1, 10. devectum Tiberi vinum 7, 121.

Deverticulo (non *divert.*) ab isto repetatur fabula 15, 72. *V. L.*

Devexae redae 4, 118.

Devia rura 14, 75.

Deuncem habet Gillo 1, 40.
Devotus cliens 9, 72.
Deus si quis aut similis Dis donaret tibi quadringenta, quantus ex nihilo fieres? 5, 132. unicus in aedicula 8, 111. *quicumque adspexit nunc homines, ridet et odit* 15, 71. Dei pendentis effigiem 11, 107. Deae Bonae secreta 6, 314. *Deam te nos facimus, Fortuna* 14, 316. Dii rapuere homines formosos 5, 59. *n.* inter homines versati in aureo saeculo, terram reliquerunt crescente impietate 6, 19. 20. *n.* otiantur, neque curant res humanas 6, 394. 395. 13, 86 sq. Di, maiorum umbris tenuem terram — date 7, 207. *Di faciles evertere domos totas optantibus ipsis hominibus* 10, 7, 8. *pro iucundis aptissima quaeque dabunt: carior est illis homo quam sibi* cet. 10, 349. sq. quando ad me venient, si curant cunctos puuire nocentes? 13, 102. ridentur et poetarum de iis fabulae vulgariaque θεολογούμενα 1, 31. 130 sq. 4, 54 sq. 6, 79. 10, 314. 13, 34 sq. 76 sq. 113 sq. 14, 261. Deûm Matris chorus 6, 512. Deorum contemtor quis tunc hominum? cet. 6, 342 sq. *currus et equos faciesque adspicere, magnae mentis opus* 7, 67. genua incerare 10, 55. quisquam huic servire vellet? 10, 184. nondum super nubes convivia — nec turba talis — urgebat Atlanta cet. 13, 42 sq. ira, ut sit magna, tamen certe lenta est 13, 100. quemquam nec surdum, nec Tiresiam esse 13, 249. *ira lenta* 13, 100. Asianorum ornamenta 3, 218. saxa haec et tela putant (fulmina) 13, 251. *Deos contemnere testes facile et pronum est, si mortalis idem nemo sciat* 13, 75. non esse, et nullo mundum rectore regi, sed a Fortuna 13, 86 sq. solos habendos credit uterque locus, quos ipse colit 15, 38. Diis iratis frui 1, 49. aequa potestas 4, 71. inferis sacra quaeque vilia, pisciculi, ova, sal, liba 5, 85. Dis infernis Terraeque parenti sufficiunt Decii pro totis legionibus et omnibus auxiliis 8, 257. adversis genitus 10, 129. *Diis permittes expendere, quid conveniat nobis* — illis notum, qui pueri qualisque futura sit uxor 10, 347. 353. *malignis exaudita vota* 10, 111. officium vatis peragentibus 11, 113. promissa animalia 12, 2. tantis digna victima 12, 114. auctoribus ultor erat Agamemnonides 8, 215. digna sententia 14, 206. invidiam faciunt mala immeritis immissa 15, 122. 123.

Dextra s. *dextera* laevaque tenebat bipennem 6, 658. si sonuit ferro laevaque si longo castrorum in carcere mansit 6, 560. librata effudit pendentia retia 8, 204. illi iacebat belua 4, 120. dextrae exstinctae non utile corpus 3, 48. illis dissimiles lapidem hunc valeant emittere 15, 67. dextram subeunte bacillo 3, 28. cohibere memento 5, 71. quid tam dextro pede concipis? 10, 5. dextra iam computat suos annos Nestor 10, 249.

Diadema Quirini 8, 259. hic pretium sceleris tulit, ille crucem 13, 105. diademate posito quum falcem sumeret Saturnus 15, 39.

Diana pulcra 10, 292. Dianae, venatricis puellae, calamos pharetramque 15, 80. Dianam nemo veneratur 15, 8. ad vestram me converte a Cumis 3, 320.

Dicit numquam aliud Natura, aliud Sapientia 14, 321. dicebat litus semel adspecti echini 4, 145. diximus quem 15, 115. dicet non idem Chrysippus 13, 184. dicam quid scapulis puerorum? 9, 68. dicas quamquam haec mollius Haemo 6, 198. si sub iudice, Vidi, quod non vidisti 7, 15. dicant si in tabulam Sullae discipuli tres 8, 28. diceret quid Pythagoras? 15, 171. Seianum plebs Augustum 10, 76. dixisset si sic omnia 10, 124. dixerit quis generosum 8, 30. dic, aut accipe calcem 3, 295. igitur, quid 7, 106. 6, 29. 280. 10, 338. 11, 35. 13, 33. dicere si tentes aliquid tacitusve recedas, tantumdem est 3, 237. eius nomen non audeo 1, 153. vix possis, quot cet. 14, 150. si licet 11, 194. te miserum aude 13, 161. moechos non tam cito poterit 14, 26. quod nolo 8, 276. ius de mensura 10, 101. *plurima non audent homines pertusa laena* 5, 151. piscem fugitivum 4, 50. dixisse vos puellas, Musae, prosit mihi 4, 53. dicendi copia 10, 9. genus non habeat matrona 6, 119. *nil dictu foedum visuque haec limina tangat, intra quae puer est* 14, 44. dictu pulcerrima 11, 56. dicens chirographa vana 16, 41. dicentem bene 7, 147. dicturus aliquid de Cattis 4, 148. rhetor ad Lugdunensem aram 1, 44. pro dubia libertate 7, 115. dicitur quidquid de Colchide, credamus tragicis 6, 643. tarde venisse 6, 478. dicta mihi modo gens 15, 98. dictis ignoscat 1, 154. factisque sanctus 8, 28.

Dictatoris honore functus 11, 87. cum Dictatore magistros Equitum 8, 8.

Dictem num puero coram aliis pultes, sed in aure placentas 11, 59. dictet Phalaris licet periuria 8, 82. dictare Celso principium atque locos paratae 6, 245. dictante ceras pusillas matre 14, 2[illegible]. dictabitur heres 6, 218. dictata magistri omnia peragat 5, 122. verba pertulit 6, 591.

Diducit scopulos 10, 153. rictum 10, 230. vestem 13, 152. sulcum arena 1, 157.

Dies longa quid contulit Priamo? 10, 265. quarta torret aegrum 9, 17. ipse pulcro distinguitur ordine rerum 1, 127. *quae tam festa, ut cesset prodere furem?* 15, 23. genialis iste agatur 4, 67. diem laetum hilaremque sentire 15, 41. in diem septenis horis odit illam 6, 183. promisit 7, 84. per totam cessare 11, 183. die natali dulcior haec lux 12, 1. dierum festorum maiestas colitur 3, 172. 173. paucorum vita 10, 343. diebus sacris observandisque non abstinet uxor concubitu 6, 536. quinque continuis 11, 206. festis servare terga suis 11, 83.

Differt vadimonia Praetor 3, 213. distulit mortem per tot saecula 10, 249. in tempora coenae alterius 11, 130. dilata velut hoc sereno tempestas 15, 228. dilatis curis 11, 181.

Difficile est satiram non scri-

bere 1, 30. difficile haud est, perituram arcessere summam 11, 17. difficili crescente cibo inter molares 13, 215.

Diffundere patulas pelves 3, 277. diffunditur haustu in plantas puteus 3, 227. diffusum consule capillato vinum 5, 30. 11, 159.

Digitum medium alicui ostendere s. porrigere 10, 53. *n.* digito compesce labellum 1, 160. pignus fortasse dedisti 6, 27. nudo mendicat Pollio 11, 43 uno scalpunt caput 9, 153. in digito clavus mihi militis haeret 5, 218. Beronices adamas factus pretiosior 6, 157. annulus ferreus 11, 129. *digitos habet vox blanda et nequam* 6, 197. cristae impressit callidus aliptes 6, 422. vatum semestri auro circumligat 7, 89. tamquam digitos suos et ungues auctores noverit omnes 7, 232. digitis pressum in faciem extendere panem 2, 107. a morte remotus quatuor, aut septem 12, 58. quibus illa premetur per somnum! 14, 242. sudantibus aurum aestivum ventilet 1, 28. alienis pallida labra cibum accipiunt 10, 229. ductis per terram aliquid de sanguine gustat 15, 92. a digitis gemmas ad pocula transfert 5, 44.

Dignatur lex Othonis summam bis septem ordinibus 14, 324.

Dignoscere vera bona atque illis multum diversa pauci possunt 10, 2.

Dignus qui mendicaret 4, 117. ut venias hederis 7, 29. morte 8, 85. vera cruce 8, 188. cyatho coeloque 9, 47. his epulis et tali amico 5, 175. equus versare molam 8, 67. barba et capillis maiorum 16, 31. Meleagri ferro aper 5, 115. arcana face 15, 140. saeva veraque Charybdi 15, 17. digna haec lucerna Venusina 1, 51. viro sententia 4, 137. forma supercilio 5, 62. voto tuo femina 6, 61. nulla de gregibus tantis tibi videtur 6, 161. res titulo sepulcri 6, 230. facies quali tabella 10, 157. tantis Deis victima 12, 114. Tuscis libellis fides 13, 62. templo vox 13, 205. fama sinistra 14, 1. sententia Diis atque ipso Iove 14, 206. fide 15, 118. supplicia 15, 129. dignum mulino corde Vagelli 16, 23. stigmate 10, 185. tam longo aevo facinus 10, 251. sitiente Pholo cratera 12, 45. Censoris ira 14, 55. *dignae adeo paucae contingere vittas Cereris* 6, 50. dignior hostia vita 13, 235. dignissima prorsus Florali matrona tuba 6, 249. dignissime bulla senior 13, 33.

Digredimur parati 16, 47.

Digressu amici confusus 3, 1.

Diligit hunc Aelia 6, 72. quantum dilexit Menoeceus Thebas 14, 240. quis nunc diligitur nisi conscius? 3, 49. dilectae matronae 10, 318.

Diluvio magno cuncta arva teneri 6, 411.

Dimidium crus 13, 95. dimidio brevior tegetis pars 5, 9. ovo constructus cammarus 5, 81. siluro 14, 132. pluris vendere 14, 201. Memnone 15, 7. dimidios vultus 15, 57. iam Curios 8, 4.

Dimitte citius 1, 125. ligulas 5, 29. dimittitur exsul ad axem

Hyperb. 6, 470. dimittente puellas lenone 6, 127.

Dinoscere, v. *Dignoscere*.

Diogenis, nudi Cynici, dolia non ardent: si fregeris, altera fiet cras domus, aut eadem plumbo commissa manebit. *Sensit Alexander, quanto felicior hic, qui nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem, passurus gestis aequanda pericula rebus* 14, 308 sqq.

Diomedeas (aves) 1, 53.

Diomedes Tydides quo percussit pondere coxam Aeneae 15, 66.

Diphilus regnat 7, 120.

Diptycha 3, 34. *n.*

Direxit brachia contra torrentem 4, 89.

Dirimente bellum Sabina 6, 164. dirimi coniugium 9, 79.

Diripiatur adulter 6, 404.

Dirue attegias, castella cet. 14, 196. diruta Alba 4, 60.

Dirus Hannibal 7, 161. a ponte satelles 4, 116. dira feritas 15, 32. culpa 8, 119. 13, 106. persona 4, 14. egestas 15, 96. diri facti conscia mens 13, 193. dira quidem, sed cognita multis 12, 26. passis 15, 104. diris temporibus 4, 80. 10, 15.

Discedas si, tenet 7, 50.

Discinxit Afros Marius 8, 120.

Discipulus Trypheri 11, 137. Philippi 13, 125. discipuli tres in tabulam Sullae dicant 2, 28. custos praemordet ex hoc Acoenonoëtus 7, 218. discipulum occidit senex 5, 117. meliorem praesto magistro 14, 213. discipulos quot inclinet Hamillus 10, 224.

Discit ab capella torquere iaculum 5, 154. tunc rustica Thymele 6, 66. discunt hoc omnes ante alpha et beta puellae 14, 209. vita magistra 13, 22. didicit iam dives avarus tantum admirari 7, 30. boletum condire 11, 9.

Discrimen nullum habendum est inter cet. 13, 118. tamquam famae agatur aut animae 6, 500. partus subeunt 6, 592. discriminis genus aliud 12, 24. aliquid ponendum inter unguenta et corium 14, 203. subiti et magni quidquid instat 6, 520. discrimine magno protegere causam 11, 32. quanto capitis constent 14, 258. nec minimo sane refert 5, 122. nullo alio vincis 8, 54. discrimina quae sint capitis et inguinis 6, 301. iuvenum plurima 10, 196. maiora eum exspectant 10, 311.

Discumbere iussus 5, 12.

Discursus hominum 1, 86.

Discutienda ad saxa valent mala robora ficus 10, 145.

Disertos laudare 7, 31.

Disiunge boves 5, 119.

Dispensatore armigero praelia videbis 1, 91.

Dispenso et tempero filum candelae 3, 287. dispensat qui, frangit sibi 7, 219.

Dispersi inquisitores 4, 48. dispersos trahere in populum 15, 151.

Displicet auctori ipsi, quod malo exemplo committitur 13, 2. Albani veteris senectus 13, 215. atrium oculis 14, 65.

Disponere voces comitum 7, 44. avos porticibus 6, 163. crinem 6, 490. dispositis hamis vigilare cohortem 14, 305.

Dissimilem sui vultum 10, 192. rem causa facit 8, 216. dissimiles veris speluncas 3, 18. illis dextrae 15, 68.

Dissimulet, etsi pulsetur 16, 9. ut dissimules 9, 70.

Distendere uterum 6, 598. lancem longo pectore 5, 80.

Distinxit nos Otho 3, 159. distinguitur dies ordine 1, 127. ille tabula unda 14, 289.

Distat, quae sidera te excipiant 7, 194. distet quantum ferrata ab arca sacculus 11, 26. distare nec humana carne suillam putant Iudaei 14, 98. distantia tenui rima 3, 97. dogmata Stoica a Cynicis tunica 13, 122.

Diu 4, 51. 6, 2. 10, 243.

Diversum iter vitae 7, 172. diversa res est 15, 94. parte lectis tabellis 13, 136. multum illis 10, 5. diverso tempore 10, 263. *fato multi committunt eadem crimina* 13, 104. diversae forte (al. diversa parte) quae veniant sagittae 7, 156. diversis partibus orbis 4, 148.

Diverticulo, v. *devert.*

Dives erit, magno dormit quae tertia lecto 2, 60. *avarus iam didicit, tantum laudare disertos* 7, 30. tibi, pauper amicis 5, 115. *qui fieri vult, et cito vult fieri* 14, 176. vehetur turba cedente 3, 239. *divitis ullum secretum esse putas?* 9, 102. orbi testamentum 6, 548. acres urticae puellae cet. 11, 166. Nili 13, 27. divites ac nobiles se decere putant, quae turpia sunt pauperibus 8, 181. 182. 11, 174 sq. divitibus nunc nulla coenandi voluptas, nisi cet. 11, 120. sq. nostris acceptissima gens Graeca 3, 58.

Dividuos Curios 8, 4. *V. L.*

Divinationum genera 6, 511 sq.

Divinat ut fanaticus 4, 124.

Divina carmina Codri 3, 207. tomacula porci 10, 355. divinorum capaces soli homines 15, 144.

Divitiae vincant 1, 110. *molles fregerunt saecula luxu* 6, 300. noxiae 10, 12 sqq. *prima fere vota* 10, 24. Narcissi 14, 329. divitiarum maiestas 1, 112. divitias tot per tormenta coactas 14, 135. omni crimine acquirere 14, 258.

Divortii formulae solennes 6, 145. Divortia primum Romae interdicta, deinde concessa, tandem vulgaria 6, 146. *n.*

Diurni longi transversa relegit 6, 483.

Divorum rivales (Imperatores) 6, 115. Divum hominumque fidem clamore ciemus 13, 31. antiquissime, Iane 6, 393.

Do quod, accipe 7, 165. quid das, ut Cossum aliquando salutes? 3, 184. *dat veniam corvis, vexat censura columbas* 2, 63. libertatem, conduplicare patrimonia 14, 230. poenas 3, 279. trulla crepitum 3, 108. cinaedis ferre ceras ad moechum 14, 30. se tibi similem 14, 52. *damus veniam ibi fortunae* 11, 174. honores, fasces 8, 70. 10, 78. dabat si hostia novam carnem 11, 85. dedisti civem patriae 14, 70. ipse scintillas ignis 14, 214. dedit utrumque leto ingenii fons 10, 119. natura portus 12, 79. *hanc contagio labem et dabit in plures* 2, 78. candida scrofa nomen Albae

12, 53. dedimus, quod famae opponere possis 9, 86. consilium Sullae, ut privatus dormiret 1, 15. dederat Campania febres optandas Pompeio 10, 28. debo thura Laribus 12, 90. dabit invidiosa solatia sanguis 15, 179. vestigia in laqueum 13, 44. iam semesum leporem 5, 116. libertos 7, . . *histrio, quod non dant proceres* 7, 90. vina puer 11, 1 . convivium nostrum alios ludos 11, 1 7. hanc altaribus 12, 119. omnia breviter Pacuvio 12, 125. dabun Di aptissima , 549. finem animae non gladii cet. , 1 4. daret ut tutos somnos fiducia collata 15, 155. dedisset utinam his potius nugis tota illa saevitiae tempora 4, 150. *dederit nunc nemo ducentos Ciceroni* 7, 1 0. *da aliquid, quod titulis incidere possim* 8, 68. da nunc et volucrem 0, 40. da spatium vitae, da multos, Iupiter, annos 10, 188. testem 5, 157. 6, 9. dare vela phaselis 15, 127 quod tibi ipse possis 10, 0 . daturos exempla magna 0, 49. datur iudex 16, 13. vestris alveolis oleum illud cet. 5, 88. quod pro prima nocte , 20 . dabitur mora parvula 10, 340. tibi longum vitae tempus 14, 158. dabuntur decies centena ritu antiquo 10, 35 . detur si similis permutatio 6, 655. dentur quae tempora lucro, qui mensis damnis 6, 71. si libera populo suffragia 8, 211. darentur si qua sulfura 2, 157. data poena haec diu viventibus 10, 245. *fata ipsis quoque sepulcris* 10, 146. datum privigno venenum 6, 1 4.

Docos declamare 7, 150. *docet prima rectum Sapientia* 13, 189. saevire 14, 8. votum insatiabile acquirendi 14, 12 . docuit Gallia causidicos Britannos 15, 111. doceat quanti Chrysogonus 7, 17 . *docentis culpa arguitur* 7, 158. doctus spectare lacunar 1 . Palaemon 7, 21 . docta nimis cupit videri , 45.

Dociles sumus omnes imitandis turpibus 4, 10.

Docte componit fercula 7, 184.

Doctoris Trypheri 11, 137.

Dogmata Stoica a Cynicis distantia tunica 5, 1 1.

Dolabella inde est 8, 105.

Dolabra munire castra 8, 248.

Dolato confisus ligno 12, 57.

Dolet quidquid, exue 11, 188. flet, nec dolet 3, 102. ut doleas, hoc agit 5, 157.

Dolia in alta deciderit serpens 6, 451. *Cynici non ardent* 14, 308. quis plura linit victuro musto 9, 58.

Dolor viri flagrantior aequo non debet esse nec vultu maior 13, 12. *ille solus patriam fugientibus, caruisse anno Circensibus* 11, 52. *plus exigit interdum, quam lex ulla dolori concessit* 10, 31 . doloris iusta causa 9, 90. dolorem lateris pati 13, 229. nemo fingit in hoc casu 13, 151.

Dolo coepta incendia 13, 146.

Domestica olim febris 9, 17. castra 10, 9 . exempla 14, 52. tela seditioni 15, 64.

Dominus et domini rex 5, 137. frumenti 14, 295. gestatur 7, 179. domini stomachus fervet vino ciboque 5, 9. instantis virgamque tenentis vox 14, 60. domino ser-

vatur panis tener 5, 71. fertur squilla , 81. erit mullus 5, 92. petetur boletus 5, 147. dominum in ius trahere 10, 88. *se fecisse unius lacertae, est aliquid* 5, 251. ad dominum veterem debere reverti piscem 4, 52. domini tres casae, unus vernula 14, 169. futuri magnarum domuum 3, 72. dominos mutare 8, 65. dominis Cirrhae Nysaeque 7, 64. coram dominis consumitur pecunia 11, 47. *Domina* sub hasta caput praebere venale 3, 3. dominae vox 9, 78. dominam ferre potes? 6, 50. *Domini* ac *Reges* patroni appellantur a clientibus 1, 136. *n. Domini* vocantur Imperatores et Dii, ut Deae *Dominae* 4, 70. 71. 9 . 6, 630.

Domitianus calvus Nero 4, 38. Iuliam fratris filiam corrupit, eique mortis causa fuit, coactae conceptum abigere 2, 29 sq. *n.* concilium Patrum habuit in Albano suo super rhombo pisce 4, 28 — 154. adulter tragico pollutus concubitu leges revocabat amaras omnibus cet. 2, 29 sq. 4, 12. Minervae in Albano instituit sacerdotes Albanos s. Flaviales 2, 84 sq. acerbus morum iudex idemque incestus 4, 12. ultimus Flavius laceravit semianimum orbem 4, 57. clades et pestis 4, 84. Pontifex summus 4, 4 . Dominus ac Deus appellari voluit 4, 70. 71. bella gessit cum Dacis, Cattis cet. 4, 147. 8, 51. tyrannus periit post caedem Lamiarum et postquam cerdonibus esse timendus coeperat 4, 150 sq. fovit poetas 7, 1. mares castrari vetuit 6, 368. *n.*

Domitii ante pedes longum pone syrma Thyestae 8, 228.

Domat aere custodes 6, 285. domitum leonem 7, 77. domito monte 11, 89. domiti Batavi 8, 51. domitos deduxit ad sua flagra Quirites 10, 109.

Domus tota una rheda componitur 3, 10. plena libis genialibus 3, 187. quanticumque 7, 184. secura patellas iam lavat 3, 261. privata quid fecerit 6, 114. longe ferrata servire iubetur 7, 41. horrida ac veteres imitata Sabinas 10, 299. qualis, tales cibi 11, 99. *una sufficit nosse volenti mores hominum* 13, 160. optima paratur Sorae 3, 224. magna Asturici 3, 212. humilis non capit has nugas 11, 69. *quaeque maxima plena servis superbis* 5, 66. Cynici 14, 310. Veneris 4, 40. praefectura non mitior Sicula aula 6, 486. vela pendentia 6, 228. clade semper renovata 10, 244. dedecus 10, 312. *domi res angusta obstat virtutibus* 3, 165. res ampla 12, 10. fumus panisque 1, 120. quando vult formosa videri 4, 465. pone lauros 10, 65. si qua illi est nubilis Iphigenia 12, 119. licet plura videret fraga 13, 57. quod non est et habet vicinus, ematur 6, 152. domum repetam 12, 87. *sanctam filius omni adspiciat sine labe vitioque carentem* 14, 69. inde mittentur 14, 148. domuum magnarum viscera 3, 72. domos permutat 6, 225. aedificare 15, 153. *totas evertere optantibus ipsis Di faciles* 10, 7. parvas praebet spelunca 6, 5. domibus clausis 3, 303. altis 6, 607.

Donec peragat 5, 121.

Donat Calvinae tantum 3, 133. vasa novissima athletis 6, 356. ipsi vestes 6, 519. lumbos exhausti clientis iugeribus 9, 59. illi summas curules 10, 91. unum civem Sibyllae 3, 3. *donant arcana cylindros* 2, 61. donavit bona praesepibus 1, 59. ignem terris Prometheus 15, 86. donabis nil umquam invita coniuge 6, 212. dones ista puellis 6, 191. donet qui amico, stultum esse 14, 235. qui marmora 3, 215. quod Quintillae, habet 7, 75. donaret si tibi Deus quadringenta 5, 153. dona Veneris marito haec 7, 25. tibi gratam requiem 11, 182. *donandi gloria maior olim habebatur et titulis et fascibus* 5, 110. donabitur, ne pereat 4, 55. donanda crudis mustacea 6, 303.

Dona populorum 13, 149. sua reddit labori 16, 57.

Dorica Ancon sustinet domum Veneris 4, 40.

Dorida cultam palliolo 3, 94.

Dormis lex Iulia? 2, 37. dormit quae tertia magno lecto, dives erit 2, 60. tecum pusio 6, 34. parvula in segmentatis cunis 6, 89. dormiat ille spado cum domina 6, 376. dormiret ut privatus altum, consilium dedimus Sullae 1, 17. dormire securos iubet pendente ruina villicus 3, 196. non aliter poterit 3, 281. virum quum senserat uxor 6, 116. incipis ortu Luciferi 8, 11. quem patitur corruptor cet. 1, 77. *dormitur minimum in lecto, in quo nupta iacet* 6, 269. magnis opibus in Urbe 3, 235.

Dorso ferre cohortes 12, 109.

Dos ingens, non solennis, olim fuere quadringenta sestertia 2, 117. *n.* 6, 137. 10, 355. dotem cornicini dedit Gracchus 2, 117. a dote veniunt sagittae 6, 139. in dote numeras triumphos 6, 169. cum dote mortifera si limina subit 14, 221.

Drillopotae qui 2, 95. *n.*

Drusus moribus esto 8, 21. Druso vitulisque marinis eripient somnum 3, 238. Drusorum alto stemmate 8, 40.

Dubie non provocat 6, 375.

Dubitas deducere cet. 3, 136. 4, 50. 9, 99. 110. 15, 200. non dubitant vendere sua funera 8, 194. *quis dubitet, Senecamprae-ferre Neroni?* 8, 212. *non dubitet Ladas optare locupletem podagram* 13, 97.

Dubius haud furor 14, 136. dubium ad nomen venit cum grandi codice 7, 110. nil 10, 82. dubiam facientia palmam 11, 179. dubia pro libertate 7, 116. 8, 263. dubiis sideribus 5, 22.

Ducentos nummos nemo Ciceroni dederit, nisi cet. 7, 139.

Ducit ad scelus atque nefas purpura 14, 188. uxorem 6, 28. *livorem uva conspecta ab uva* 2, 81. praeputia adulter 6, 238. sextarium de oenophoro 6, 428. sortes 6, 583. sulcos in tenui pulvere 7, 49. mores teneros ceu pollice 7, 237. nemo habendum inter curas et seria 11, 93. niveam agnam Reginae 12, 3. ducunt pensa meliora Parcae benigna manu 12, 65. ebur ad aras 12, 112. hos quoque felices 13, 20. bracteolam de Castore 13, 152. reliquos fugienda patrum vestigia 14, 36. duc

in Capitolia bovem 10, 65. ducere matris ubera 12, 9. ducendi (uxorem) nulla videtur causa 6, 201. ducitur funus 1, 146. Scianus unco [illegible], 66. duceris planta 5, 125. ducenda funera 10, 240. ductus casus e medio fortunae acervo 13, 10. ducta Falerno ruga 13, 216. ducti cacca cupidine 10, 351. ductis per terram digitis 15, 91.

Dudum vigilantibus orbis 3, 129. sedet illa [illegible], 354.

Duelli sero poenitet 1, 169.

Dulcedine famae succensos 7, 3[illegible] tanta captos 7, 84.

Dulcis Hymettus 13, 185. heres 6, 38. dulce caducum 9, 88. dulcior haec lux natali die 12, 1. filia filio 5, 139.

Dum sibi nobilior videtur 6, 176. tubera mittas 5, 119. tu sis similis Aeacidae 8, 260. *dum bibimus, dum serta — poscimus, obrepit senectus* 9, 128. dum iacet 10, 86. dum membra sufficiunt galeae dumque ardent sanguine 11, 5. 6. dummodo vel caecus teneam numos 13, 94. non pereat 7, 222.

Duo funera 4, 109. duae sorores 6, 20. *duas tantum res anxius optat populus, panem et Circenses* 10, 80.

Durat nullius fibula 6, 379. duret haec in tempora 10, 254. *durate atque exspectate cicadas* 9, 69.

Durus Hannibal 7, 161. durum est conscendere navim, si iubeat coniux 6, 98. vinum 1, 69. iam Bromium 6, 377. Catonem 11, 90. duri pastoris filius 11, 151. duri crassique coloris togae 9, 29. duro cucullo 3, 170. durae manus 6, 290. per brachia setae 2, 11. duros rudentes 6, 102. dura flagra 5, 172. duris temporibus 4, 80. 10, 15. durior pauperibus Romae conatus 3, 155. frons populi huius 8, 189. durius nil habet in se paupertas 3, 152.

Dux magnus 4, 145. ducis summi est occidere Galbam 2, 104. indulgentia 7, 21. ipsius hoc referre videtur 16, 58. ducem luscum 10, 158. *duce in summo quot libras invenies?* 10, 147. duces consedere 7, 115. signa et castra movebant 8, 12. ducibus ac primoribus 15, 40. paludatis 6, 400. nostris parere 12, 108.

E.

E pleno acervo tollatur 6, 364. coelo cecidit 2, 4.

Ebrietatis imago et effectus 6, 304 — 315.

Ebrius ac petulans 3, 278. nondum 15, 24. ebria Venus 6, 300.

Ebur Phidiacum 8, 103. grande latos sustinet orbes, dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes et Mauri cet. 11, 123. illud ducatur ad aras 12, 112. eboris uncia nobis est nulla 11, 132. pro ebore attonitus 14, 307.

Eburno sceptro 10, 43. eburnis loculis custoditur 13, 139.

Ecce iterum Crispinus 4, 1. traditur viro 2, 129. alius quanto porrexit murmure panem 5, 67. movet tridentem 8, 203. aliud genus discriminis 11, 24.

Echini semel adspecti litus dicebat 4, 143.

Echion citharoedus 6, 76.

Ediscere Iudaicum ius 14, 101. minimas sordes 14, 124.

Edit nil umquam libentius hac carne 15, 88. Claudius boletum uxoris, post quem nil amplius edit 5, 147. totum corrosis ossibus 15, 89. edendi usus nulli maior fuit 4, 13. esse parati et sua membra 15, 102.

Edo — edunt nunc munera 5, 3. edam, si quis me consulat 14, 317. cur libeat 1, 21. ederet si mulier vitulum, vel si bos agnam 2, 123. ede, quid putes 3, 74. ubi consistas 3, 296. edere primos vagitus 7, 195. primos planctus 10, 261. edita fundo ostrea 4, 141.

Educat terra homines nunc malos atque pusillos 15, 70.

Educit secum asellas 6, 469. quos eduxit, quos genuit 1, 256.

Efferre maritos per famam et populum 1, 72. laudibus 6, 182. gregem natorum 6, 175. sororem et patruos 6, 567. elatam crede nurum 14, 220.

Efficiunt omnes manipli consensu magno, ut 16, 21. effice summam 14, 325.

Effigies maiorum habeant insignia vocis 8, 227. sacri aurea cercopitheci 15, 4. nuda Dei 11, 106. inter vestras statuamque Vagellii nullum discrimen 13, 119. ad quas non tantum meiere fas est 1, 131. deae longis siphonibus implent 6, 510. quo tot bellatorum? 8, 9. *ante effigies maiorum pone mores* 8, 22.

Effodit saxum sacrum 16, 38.

Effugit cantus Siculos 9, 150. togam 11, 204. pudor ex urbe 11, 55. luctum et curam 13, 157.

Effundit glacies rupta solibus pisces 4, 43. animi secreta 6, 190. dextra nequidquam retia 8, 205. curas 10, 78. imber lapides 13, 67. habenas curriculo 14, 280. pelves 3, 277. offas patruo similes 2, 33. bilem 5, 159. effusis crinibus 6, 164.

Egeriae, nocturnae amicae Numae, vallis et fons in luco Aricino 3, 12 sq.

Egestas obsidionis 15, 96.

Eget corpus aere 7, 62. Anticyra 13, 97. curatoris 14, 288. merces cognitione tribuni 7, 229. *egent sensus prona et terram spectantia* 15, 147. egentis s. egenti fato vivere 14, 157.

Egnatius Celer philosophus delator Bareae 1, 33. *n.* 3, 116. *n.*

Ego semper auditor tantum? 1, 1. mi fuit obvius 10, 82. nos, nos agimus 2, 51.

Egressa uxor prima luce 11, 184. finem legemque 6, 655.

Egregius civis 8, 28. coenat 11, 12. fons 12, 41. vates 7, 53. artifex acquirendi 14, 115. egregii corporis filius 10, 296. *egregium sanctumque virum si cerno, bimembri hoc monstrum puero comparo* cet. 13, 64. egregiam voluptatem monstro 14, 256. egregios equites 10, 95. egregias Lateranorum aedes 10, 17.

Electum ruborem de fronte 13, 242. electis Camenis 3, 16.

Elapsum ex vivariis piscem 4, 52.

Electrae iugulo se non polluit Orestes 8, 218.

Electrum — pro electro attonitus 13, 307. Cf. 5, 38. *n.*

Elegos impune recitaverit 1, 4.

Elemento gratulor 15, 86. elementa vitiorum 14, 125. per om-

nia quaerunt gustus 11, 14. elementis paribus constare 14, 17.

Elenchos magnos 6, 459.

Elephanti non venales Romae 12, 102. furva gente petiti arboribus Rutulis et Turni agro pascuntur, Caesaris armentum: siquidem Tyrio parere solebant Hannibali regique Molosso ac dorso ferre cohortes et turrim 12, 104 sq. albi et maximi in India 10, 150. 11, 123 sqq. eorum grande ebur dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes et Mauri et Iudus, et quos deposuit Nabataeo belua saltu iam simios capitique graves 11, 123 sq.

Eliceret cui non risum 7, 212.

Elige, quidnam putes 10, 329.

Elisae s. *Elissae* perituraе ignoscere 6, 435.

Elixi vervecis labra 3, 294. nati sinciput 15, 8...

Eloquium vocale nectit canoris modis 7, 19. eloquio perit orator 10, 118. fidimus? 7, 15. Demosthenis 10, 114.

Elpenora grunnisse 15, 22.

Elusus creditor 11, 9.

Elvinam Cererem 7, 3 0.

Eluviem siccandam 3, 92.

Emblemata poculorum 1, 76. *n.*

Emendat haec servulus semodio scobis 14, 67. *V. L.*

Emerita cesset acu 6, 198.

Emergunt haud facile, quorum virtutibus obstat res angusta domi 3, 164. emergere se ex malis 10, 57.

Eminus minatur hastile 7, 128.

Emittere lapidem 15, 67.

Emit Aristotelem 2, 6. aedes 4, 7. mullum sex millibus 4, 15. sibi 4, 22. quod captator Lenas 5, 98. emturus pueros cet. 7, 135. emitur libertas 6, 140. quod domi non est et habet vicinus 6, 152. emi fortasse minoris potuit piscator quam piscis 4, 26. pluris 11, 16. emtus tot millibus puer 5, 60. emtos paucis assibus calices 11, 145. emendus miseris ignis 1, 134. erit alter puer 9, 66.

Emolumenta laborum nulla 3, 22. sacramentorum 16, 35.

Emtor veneni 8, 17. callidus Olynthi 12, 47.

Emundat haec servulus semodio scobis 14, 67.

Emungeris saepe 6, 147.

En animam et mentem 6, 551. habitum 2, 72. cui tu mittas succina grandia 9, 50.

Enceladi gremio 7, 215.

Endoperator Romanus et barbarus 1 , 138. ipse quales epulas glutisse putatur 4, 29.

Endromidem accipit 3, 103. Tyriam 6, 245.

Endymion tuus 10, 318.

Enim (enimvero) huius stat currus aeneus 7, 125. *V. L.* nec enim, neque enim (etiam) 1, 89. 11, 50 *n.*

Ennosigaeum vinxerat compedibus Xerxes 10, 182.

Ense velut stricto 1, 165.

Enthymema curvum s. curtum torquebat sermone rotato 6, 450.

Eo — it nova nec tristis fabula per cunctas coenas 1, 145. ibat non melior vultu 4, 104. ad coenam intestatus 3, 274. sanguis 12, 14. ad has epulas solito maturius 11, 88. ibit ad Aegypti finem 6, 527. pariter 6, 576. in coelum, si iusseris, Graeculus

esuriens 3, 78. eat discrimen in tunicas 6, 521. i nunc et dubita 6, 306. 10, 310. 12, 57. i, demens, et saevas curre per Alpes 10, 166. ite profanae 2, 89. quibus grata est cet. 3, 66. pueri 12, 83. ire illam viam 14, 122. illuc proponimus 3, 25. praecipitem iubeat 3, 128. contrarius vitae priori videris 9, 21. parat curvis unguibus 8, 130. isse Niphatem in populos 6, 409. euntem in proelia turrim 12, 110. itur ad casum tabulae 1, 89. ad Atridem 4, 65. eundum est 3, 316.

Ephebum deformem nullus castravit tyrannus 10, 306. ephebis cunctis mollior 2, 164.

Ἐφέλκεται, v. *Αὐτός*.

Ephemeridas tritas 6, 574.

Epicurum laetum plantaribus exigui horti 13, 122. 14, 319.

Epimenia s. *epimaenia, epimenidia, epimenida, epimendia* Maurorum bulbi 7, 120.

Epirhedia 8, 66.

Epistola tanquam auxia venisset praecipiti pinna 4, 149. verbosa et grandis venit a Capreis 10, 71. Veneris si nos commendet Marti 16, 5.

Eponam iurat solam et facies ad praesepia pictas 8, 157.

Epota flumina 10, 177.

Eppia, v. *Hippia*.

Epulum dare centum unde possis Pythagoreis 3, 229. epulas quales glutisse putamus ipsum? 4, 28. ad has solito maturius ibat Consul 11, 88. epulis his dignus 5, 1-3.

Equae partus tanti 6, 626. equarum grex parvus 8, 108.

Eques municipalis 8, 238. verna 9, 10. Equites Asiani, Cappadoces et Bithyni 7, 14, 15. egregii 10, 95. duos sume 14, 526. Equitum princeps 4, 32. cum sanguine mixtos Patres 6, 625. cum Dictatore magistros 8, 8. census 3, 155. 14, 323 sq.

Equestri de pulvino 3, 154. censu 3, 159. 14, 323 sq.

Equitant in vices 6, 311.

Equus gauderet phaleris 11, 103. equum sic laudamus volucrem cet. 8, 58. equos flexit per hunc campum 1, 20.

Erepet genibus cruentis totum agrum 6, 526.

Erga filiolum tristibus medicis 6, 389.

Ergastula tota 6, 151. Tusca 8, 180. inscripta 14, 24.

Ergo impune mihi recitaverit ille 1, 3. nil optabunt homines 10, 346. et nos manum ferulae subduximus 1, 15.

Erigit nudum vultum ad spectacula 8, 206. villas 1, 94. erexit ad hoc se endoperator Romanus cet. 10, 139. ianua longos ramos 12, 91. erectum ligonem referens 11, 89. erecta planta consurgit ad oscula 6, 507. erectas in terga sudes 4, 128.

Erimarchus (*Hermarcus, Erimanthus*) 3, 120.

Erinnys qualis confundat Rutulum 7, 68.

Eriphylae tibi occurrent multae 6, 655.

Eripuit illum saevus exitus 10, 127. quando fortior leo vitam leoni? 15, 161. eripient convicia somnum Druso 3, 238. quum eripiat Pansa, quidquid tibi Nat-

ta reliquit 8, 95. eripietur pater armenti 8, 109.

Errat per puppim 6, 101.

Erroris nebula 10, 4. errores fovisti 8, 165. omnes exuit 13, 188. erroribus modicis 14, 15.

Erubuit haec, ceu fastidita, repulso 10, 326.

Eruca tu tibi tunc places (al. *uruca, huruca, curruca*) 6, 276. erucis imprime dentem 9, 154.

Escaria mille 12, 46.

Esquilias 3, 71. gelidas 5, 78. a ferventi migrare Subura 11, 51.

Esseda Britanna ac Belgica 4, 126.

Esurit Statius, nisi 7, 87. esuriens Graeculus in coelum, iusseris, ibit 3, 78. *Clio* 7, 7. ramus Pisaeae olivae 13, 99. ipse quoque 14, 127.

Et copula saepe omissa 4, 63. *V. L.*

Etruscum aurum 5, 164.

Evadit solers Ulysses per aciem Polyphemi 9, 65. Libitinam aeger 12, 122. damno testiculorum 12, 55. evasisse cur hos putes 13, 193. evasi fulguris ictum 12, 18.

Evandrum habebis, conviva, venies Tirynthius 11, 61.

Evehit in coelum 1, 38.

Eventum panni 11, 196.

Evertit quid Crassos? 10, 108. domos totas 10, 7. evertentibus undis alternum puppis latus 12, 31. eversum super agmina montem 3, 258. eversa vidit omnia 8, 266. eversis urbibus 11, 101.

Euganea mollior agna 8, 15.

Euhoe 7, 62. *V. L.*

Eumenidum vultu terretur et igni 14, 285.

Eunucho Bromium committere 6, 378. eunuchum se ipse facit castor 12, 35. eunuchi imbelles eas delectant 6, 366.

Euoe quum dicit Horatius, satur est 7, 62.

Euphranoris aliquid praeclarum 3, 217.

Euphraten petit iuvenis 8, 51. ad Euphraten natus 1, 104.

Europen vocamus parvam extortamque puellam 8, 34.

Eurus deiecerat nucem 11, 119. in Eurum saevire flagellis 10, 180. Euro valentius fatum 12, 63. Euros submovet pellibus inversis 14, 186.

Euryalum mirmillonem 6, 81.

Ex quo periit 6, 294. 10, 77. ex nobis geniti 14, 40.

Exaequet montibus aurum 12, 130.

Exagitare qua Tisiphone, quibus colubris, dic 6, 29. exagitata procul femina 2, 88.

Examen apium longa consederit uva culmine delubri 13, 68.

Exanimes primo murmure coeli 13, 224.

Exanimante tuba 1, 169. *V. L.*

Exarsit forma 6, 103.

Exaudiet vix cornicines 10, 214. exaudita numinibus vota 10, 111.

Excanduit Cressa 10, 327.

Excelsi ministri 5, 83. excelsae turris tabulata 10, 106.

Excerpere inde, quod securus ames 6, 62.

Excidet de temone 4, 127.

Excipit illa famam 6, 409. Cimbros et summa pericula rerum 8, 250. intrantes blanda 6, 125. excipiant quae sidera te 7, 195. me tironem porta 16, 3. excipitur cachinno 11, 3.

Excitat foculum bucca 5, 262. pater iuvenem 14, 191. vox blanda ingnen , 193.

Exclamas miser, ut Stentor vel Gradivus Homericus 13, 112. exclamat, unde venis , 292. exclamare summum dominae femur coegit aliptes 6, 413. libet, quod populus clamat 8, 29.

Excludetur amicus 6, 214. exclusi Patres 4, 34.

Excudere gladios 15, 168. *V. L.*

Excusat tale quid 13, 115. excusaturos amicos 16, 28.

Excutias verum 6, 143. excussos dentes 15, 10.

Exemplum miserabile cibi 15, 98. detestabile 2, 48. rarum ac memorabile magni gutturis 2, 114. vitae a cornice secundae 10, 247. quod produxerit feritas nostro aevo 15, 32. *exemplo malo quodcumque committitur, displicet ipsi auctori* 15, 1. exempla haec para felicibus 9, 13 . magna daturos 10, 49. novorum fatorum 7, 18 . *exempla domestica vitiorum velocius et citius nos corrumpunt, magnis quum subeunt animos auctoribus* 14, 52. nulla beati pauperis esse putat 14, 120. exemplis adeo foedis adeoque pudendis 8, 183. acribus videor te cludere 14, 322.

Exeo nulli comes 5, 47. exit talibus a dominis post cuncta novissimus annulus 11, 42. exeat, si pudor est 3, 153. Exi horrendum intonat 6, 484. dicit libertus 6, 146. exire iubentur proceres 4, 141.

Exercere avaritiam inviti iubentur iuvenes 14, 108. acies 15, 60. artes 15, 145.

Exercitibus praeponere 10, 92.

Exhalasset animam 1 , 281.

Exhausta arca 6, 363. ossa regum vacuis medullis , 90. exhausti clientis lumbos 9, 59.

Exhorruit mortem 8, 195.

Exigit a te munuscula 6, 35. dolor interdum plus 10, 314. exigite, ut cet. 7, 237. 13, 136. poenas 10, 84. 187. 313.

Exiguus nervus 10, 205. cibus 14, 301. exiguae ofellae 11, 194. exigui horti 13, 13. ruris 14, 15. *animi voluptas ultio* 13, 190. exiguam partem coenae 4, 3 . exiguum de veneno 3, 123. exigua patella coena feralis 5, 8 . summa vendet periuria 14, 219. exiguas res 11, 131. exiguis aliquid deterere 3, 24. tabulis beatum 1, 8. pretiis 8, 66.

Eximie coenat 11, .

Eximius citharoedus 10, 211.

Exitus si nullus placet de multis 6, 35. saevus illum eripuit 10, 127. hic est Tongilli 7, 129, Carrinatis , 204. quis est (Hannibalis)? 10, 159. ille utcumque hominis 10, 271. quis te manet? 11, 39.

Exodium notum redit ad pulpita 3, 175. exodio Atellanae risum movet urbicus 6, 71.

Exorabile numen 13, 102.

Exorare Lares thure, farre et corona 9, 138. exorata solet concidere loris vicinos 6, 415.

Exornent cerae atria 8, 19.

Expavere frigus , 361.

Expediam promtius quot amaverit Hippia moechos 10, 220.

Expende Hannibalem 10, 147. *expendere permittes ipsis numi-*

nibus; quid conveniat nobis 10, 347.

Experiar, quid concedatur 1, 170. numquid cet. 11, 56. fortasse exorabile numen 13, 103.

Expiet annum 6, 121.

Explicat se angustum 12, 55.

Expositum qui nihil soleat deducere, vates 7, 54. expositi infantes 6, 602 sq.

Exprimat nobilis infans mirmillonem conopeo 6, 81.

Exquiliae, v. *Esquiliae*.

Exsequiarum pompa 1, 72. *n.* Cf. *Funus*.

Exsilium et carcer 10, 276. in exsilium fugit 10, 160.

Exsistunt, qui promittant 12, 101. exstiterint vestigia 6, 19.

Exsorbet fletum labellis 6, 277. quot viros Maura 10, 223.

Exspectas, ut 6, 75. 250. 11, 162. 14, 25. exspectat cespes festus animalia Deis promissa 12, 3. serenum 7, 180. creditor hos 11, 10. exspectant quem maiora discrimina 10, 311. quid, quos cet. 2, 115. opsonia 4, 64. exspectes eadem a summo minimoque poeta 1, 14. nil tale 4, 22. exspectent Tribuni 1, 109. exspectare libet, quis impendat cet. 12, 95. colus tardas 14, 249. focos 16, 85. exspectate cicadas 9, 69. exspectantibus illam lacrumis 6, 273. exspectandus erit annus 16, 42. exspectanda aliunde praesidia 7, 22. exspectatur in hortis 6, 488. exspectata diu provincia 8, 87. exspectatos ac iussos crescere primum testiculos 6, 371.

Exspiravit quando aper dentibus apri? 15, 162.

Exspuit vina 13, 214.

Exstinctus passer Cynthiae 6, 8. tempore diverso 6, 256. tota cum prole domoque 13, 66. exstinctae dextrae 3, 48. exstinguendus rapitur miser 10, 362.

Exstat minor sacrilegus 13, 150. exstiterant vestigia 6, 15. exstantem in curribus praetorem 1, 37. signis cratera 1, 76.

Exsucta ossa regum vacuis medullis 8, 90.

Exsul Marius ab octava bibit et fruitur Dis iratis 1, 49. Hyperboreum si dimittatur ad axem 6, 470. saepius mathematicus 6, 553. exsulibus tyrannis 8, 261. magnis frequentes scopulos 1, 247.

Exsultat victoria ranco Circo 8, 59. exsultare te reor 5, 87.

Exsuperans cuncta patrimonia census 10, 15.

Exsurgit mensa geminis lucernis 1, 505.

Exta catelli rimatur haruspex 6, 551. vovere sacellis 10, 355.

Extendit laevum comas 6, 495. labellum summa 11, 32. extendere panem pressum in facie (faciem) digitis 2, 107. gladios 15, 168. *V. L.* extenditur magis sexus alter 11, 167. extensum funem quatit hostia 12, 5. extentis auribus mulier magnos commisit elenchos 6, 456. vestibus prora miserabilis cucurrit 2, 68.

Extollit Fortuna ex humili ad magna fastigia rerum 5, 10.

Extorquebis ocius illud, ut cet. 6, 54. extortam puellam Europen vocamus 8, 33.

Extra pocula stantem caprum 1, 76. vallum ne miles litiget 16, 16. communia te ponendum censes 13, 140.

Extremum spatium vitae 10, 558. extrema in parte sedentes 7, 43. extremi casus 15, 96.

Extundere gladios 15, 168.

Exundans fons ingenii 10, 119.

Exuit alas Daedalus 3, 75. errores 13, 188. ornatum 10, 320. quidquid dolet 11, 188.

Exuviae bellorum 10, 133.

F.

Fabas ventri non indulsit Pythagoras 15, 174.

Faber nemo sederet mediae noctis ab hora 7, 223. volans 1, 54. fabri primi nescierint gladios extundere 15, 168. sandapilarum 8, 175. fabris his crescunt patrimonia 14, 116.

Fabius quis nunc erit? 7, 95. natus in Herculeo lare cur magna gaudeat ara, si cupidus cet. 8, 14. Fabii Gurgitis neptes 6, 266. Fabios 11, 91. planipedes 8, 191. Fabiis generosior 2, 146.

Fabrateriae domus optima paratur 3, 224.

Fabricius recte scribitur, non *Fabritius* 2, 154. *V. L.* quid sentiret et Curius 2, 154. Veiento senator, cui nupsit Hippia 4, 123. 6, 82. censor quae notet 9, 142. Fabricios, Fabios cet. 11, 91.

Fabula nova nec tristis it s. fit per coenas 1, 145. repetatur a diverticulo 15, 72. fabulae togatae, palliatae et praetextatae 1, 3. a poetis venduntur muneratiis et histrionibus 7, 8. *n.* Fabulae comparatur vita 14, 262. *n.*

Fabulla moecha 2, 68. *V. L.*

Facetus ioco mordente 9, 10.

Facies, non uxor amatur 6, 143. scorti vestiti placet tibi 3, 135. dicetur, an ulcus? 6, 473. inde sumit utrumque habitum 9, 20. foeda adspectu ridendaque multo pane tumet 6, 462. reverenda obsceno minori 6, 513. tua computat annos 6, 191. *una senum* cet. 10, 188. faciem contundere palma 13, 128. Neptuni radit 13, 151. limit 6, 481. non abscondit galea 8, 203. optari vetat Lucretia 10, 293. o qualis facies 10, 157. a facie iactare manus 3, 103. in facie eorum miserae magnaeque amicitiae pallor sedebat 4, 74. non haeret gutta sanguinis 11, 54. multa deformia 6, 107. facie maioris census vivere 7, 137. hac non erat miserabilior Pollio 9, 6. recta loqui 6, 401. secunda Seiani toto orbe 10, 63. facies Deorum adspicere 7, 67. olida ad praesepia pictas 8, 157. in minutas et titulos concisum argentum 14, 261. alias et vultus dimidios 15, 57. multas cito fingit s. pingit 9, 146.

Facile non emergunt 3, 164.

Facilis cuivis rigidi censura cachinni 10, 31. *victoria de maidis* 15, 47. facile quis est aedem conducere cet. 3, 31. *est, barbato imponere regi* 4, 103. et pronum est, agere cet. 9, 43. 13, 75. facilem aurem praebere 5, 107. in aurem stillavit 3, 122. facili patuerunt cardine valvae 4, 63. facili cui plurima palma fervet (equo) 8, 58. haustu diffunditur puteus 5, 227. faciles Dii optantibus ipsis evertere domus totas 10, 8.

Facinus libidinis nullum est crimen abest, ex quo paupertas Rom. periit 6, 295. et crimen capilli flexi 6, 493. maioris abol-

lae 3, 115. quod dignum tam longo admiserit aevo 10, 256. ipsa peregi 6, 640. an hoc illi suaderet Apollo 13, 203.

Facit indignatio versum 1, 79. nidos arbore 14, 80. *iniuria agros venales* 14, 181. *somnum clausa lectica fenestra* 3, 232. quod ille, sciet ante diem caupo proximus 9, 107. se ipse eunuchum castor 12, 35. navem minorem 12, 36. ut sit 14, 71. quosdam rumores 6, 409. se lautum atque beatum falso 1, 67. *ridiculos homines paupertas* 3, 153. se dominum unius lacertae 3, 231. *somnum quibusdam rixa* 3, 282. haec non Apicius 4, 23. tutos Afros a serpentibus 5, 91. *uxor sterilis amicum carum* 5, 140. hoc illos Hyacinthos, 110. graviora 6, 13. quod deferat ipse 6, 552. carmina, 28. versus 7, 38. urbem laetam 7, 85. quid Nero 8, 223. nil mensura longi nervi 9, 34. amicos sportula 10, 46. palmam dubiam 11, 179. patrimonia 12, 50. grande operae pretium 12, 127. ira nocentem hunc sexum 6, 647. sana scelus ingens 6, 652. templa avus 8, 143. vatem animus anxietate carens 7, 57. vultum cera 7, 238. causa rem dissimilem 8, 214. *facimus nos te, Fortuna, Deam* 10, 366. *faciunt quid stemmata?* 8, 1. irati vadimonia 3, 299. nil pueri 6, 73. non illi, quos vicimus, quae nunc fiunt populi victoris in urbe 2, 162. feci, clamat Pontia 6, 638. fecimus et nos haec iuvenes 8, 163. faciet quid tibi resinata iuventus? 8, 115. facient quid non alii, quum tu multicia sumas? 2, 66. facias quid, talem sortitus servum? 8, 179. faciant quid commercia, adspice 2, 166. faceret quid plus aegrotante viro? 6, 88. *quae non, quod Principis uxor?* 6, 517. feceris tamquam aliquid, propter quod nobilis esses 8, 41. fecisset si alter idem 4, 12. fac tertia quadringenta 14, 324. face hoc et esto dives tibi, pauper amicis 5, 112. facere hoc non possis quinque diebus continuis 11, 201. faciens (sacra) pro populo Laufella 9, 117. facturus rabidam orexim sextarius 6, 428. *Fiunt* non rancidula opsonia his cultellis 11, 134. omnia talia, tam graviter, si quando poetica surgit tempestas 12, 32. hic homines 2, 167. omnia, ut cogaris per lacrumas effundere bilem 5, 158. ex facie toto orbe secunda urceoli cet. 10, 64. fies de rhetore Consul, si Fortuna volet 7, 197. fias ut declamatio 10, 167. fieres, homuncio, quantus ex nihilo, si sqq. 5, 133. *fieri qui vult dives, et cito vult fieri* 14, 176. praecones, non turpe putarunt 7, 6. quid non posse putes, si cet. 6, 71. dominus si vis 5, 138. factus siligine molli panis 5, 70. facta est Tusca de Graecula 6, 186. facto agmine migrasse cet. 3, 162. 10, 218. factas Parthenio lances 12, 43. *facienda pro vita quaedam, non omnia* 15, 108. *Factum* tam detestabile 13, 126. *facti crimen habet, qui scelus intra se tacitum cogitat ullum* 13, 210. diri conscia mens 13, 193. occulti conscia 6, 271. factis levioribus 4, 11. factis dictisque sanctus 8, 25.

Facundia multis mortifera est 10, 10. rara in tenui panno 7, 145. quales mores 4, 82.

Facunda et nuda senectus 7, 55. et docta cupit videri 6, 445. vox iusti Solonis 10, 274. Gallia 15, 111. facundum Caedicium 15, 45. Quiritem ima plebe invenies 8, 48.

Faesidium agentem 15, 32.

Faecis Achaeae portio 3, 61.

Falernum pelvis aurata olet 6, 430. Falerni subrepti potare tantum 9, 116. Falerno arderet pulmo 4, 138. acri ducta ruga 13, 216. mero perfusa spumant unguenta 6, 303. Falernas ulmos poscit maritum 6, 150.

Fallaci urna Praetoris 13, 4.

Fallit vitium specie virtutis et umbra 14, 109.

Falsus ut sis, licet Phalaris imperet 8, 82. testis erit 14, 218. 16, 32. falsi quid Laronia? 2, 65. falso corpore laturos nomina Scaurorum 6, 604. nomine poscas 1, 98. falso se lautum facere 1, 67. falsas signare tabellas in templis 8, 142.

Falso signator 1, 67.

Falx — falcem aggrestem sumeret fugiens Saturnus posito diademate 15, 39. falce supina pugnantem Gracchum 8, 201. falcibus credas actum 14, 149.

Fama magna est cuiusdam 6, 55. contentus Lucanus 7, 79. eum nobis tradit superbum 8, 71. haec (al. ut) est 15, 93. sinistra sunt digna plurima 14, 1. famae conspicuae divina Philippica 10, 125. discrimen tamquam agatur 6, 500. *sitis maior est quam virtutis* 10, 140. dulcedine succensus 7, 39. opponere quod possis 6, 86. quam foedae buccina? 14, 152. *aliorum incumbere miserum est* 8, 76. per famam et populum nigros efferre maritos 1, 72. famam trahit a censu 11, 25. Demosthenis optare 10, 141. contemserat olim, cuius apud molles minima est iactura cathedras 6, 90. famam excipit ad portas 6, 408.

Famelica armenta 14, 146.

Fames tam ieiuna 5, 10. tanta infestaque 15, 120. in quantum poscit 14, 318. et ira pares in horum mente 15, 131. famem brumamque illa reste cavet 14, 275. aliam noverat 15, 13. formica quidam expavere magistra 6, 560. fame urgentur 6, 424. stimulante 14, 84. lacerabant membra 15, 102.

Famoso Canopo 15, 46. famosa moenia Lagi 6, 8.

Famulae Iovis aves 14, 81.

Fanaticus oestro percussus, Bellona, tuo divinat 4, 123. senex crine albo antistes sacrorum 2, 112.

Fanum Isidis cet. 9, 22. Veneris quum videt, optat formam cet. 10, 290. fana id votiva testantur tabella 12, 27.

Farris canini sordes 5, 11. farre et vino Ianum Vestamque rogabat 6, 386. suo et aere quorum custodit animas 6, 122. exorare Lares 9, 138. farra imponite cultris 12, 84. paucissima exigui ruris secantem 14, 155.

Farinae solidae 5, 68.

Farrago nostri libelli 1, 86.

Farrata ponebant Tusco catino 11, 109.

Furtores 5, 114. *n.*

Fas quid atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis criminibus 1[illegible], 237. esse putet sperare 1, 5[illegible]. iam est 6, 320. 628. est genua iungere Deorum 1[illegible], 55. cui, Ithacum fugere natantem 10, 257.

Fascia quam denso libro 6, 266. Bruttia calidi visci nitorem praestabat 9, 14. nigra et color hic coeli uil minatur 14, 294. Fascia mamillarum 6, 401. *n.*

Fasce in magno comites libelli 7, 1[illegible]. fasces meruit regum ultimus ille bonorum 8, 260. fasces, praetexta, trabea, lectica, tribunal quamquam non essent urbibus illis 10, 35. qui dabat olim 10, 79. fascibus olim maior habebatur donandi gloria 5, 110.

Fastidia moveat captatori 10, 20[illegible]. quercus 14, 184. mercis ullius te subeant 14, 201.

Fastidit oluscula fossor 11, 80. fastiditus ab aratro bos 10, 270. ceu fastidita rubuit repulsa 10, 320.

Fastigia ad magna rerum ex humili extollit Fortuna 5, 59.

Fateris ignorasse Seianum, quid optandum foret 10, 103. fatetur morbum vultu incessuque 2, 17. *mors sola, quantula sint hominum corpuscula* 10, 172. *Natura, dare se mollissima corda humano generi, quae lacrumas dedit* 15, 132. fatebere tandem laetus 13, 248. fateri cogit (mala conscientia) 15, 222. properabo 5, 59.

Fatiget iumenta porticibus 4, 5. nemo tubas atque aera 6, 442. fatigatas alas exuit Daedalus 2, 25.

Fatum pendebat amici 4, 88. plebeium in circo positum est et in aggere 6, 588. valentius Euro et pelago 12, 65. *fati plus valet hora benigni, quam si nos Veneris commendet epistola Marti* 16, 8. occulti potentia 7, 200. fato imperii 11, 105. egentis s. egenti vivere 14, 137. *diverso multi committunt eadem crimina* 13, 104. meliore tempora vitae longa tibi dabuntur 14, 158. sinistro genitus 10, 129. *Fata servis regna dabunt, captivis triumphos* 7, 201. mariti subeuntem Alcestin 6, 652. data sunt ipsis quoque sepulcris 10, 146. *regunt homines:* fatum est et partibus illis, quas sinus abscondit 9, 32. fatorum novorum exempla transi 7, 190. de legibus quantum ipse queratur 10, 252. fatis adversis 13, 156. imputo hunc morbum 2, 16. melior 5, 153.

Fatuam bipennem 6, 658. fatuos non invenit Pollio 9, 8.

Faveam s. fabeam puellam 6, 354. *V. L.*

Favisset Tusco Nurtia 10, 75. faventes linguis animisque 12, 83.

Fausti Thebas et Terea 7, 12.

Faucibus morbo siccis 13, 212. de faucibus se porrigit spira 8, 207.

Fax — facem claram praeferre pudendis incipit nobilitas 8, 139. face arcana dignus 15, 140. faces inde ardent 6, 139.

Febris olim domestica 9, 17. febre calet sola sanguis 10, 218. vigili 15, 229. febres optandas 10, 283.

Fecundam vulvam 2, 32. fecundis vitibus 9, 56. fecundior Niobe scrofa alba 6, 177. mulier 6, 162. labor vester 7, 98.

Feles sacrae Bubasti 15, 7.

Feliciter dictum signatis tabulis 2, 113.

Felix nemo malus 4, 8. militia 16, 1. sapientia 13, 187. ille 7, 100. felices animi avaros 1[illegible], 119. tum, quoties aliquis uritur ferro 14, 21. *felices proavorum atavos, felicia dicas saecula, quae quondam viderunt uno contentam carcere Romam* 3, 312. *felices hos quoque ducimus, qui ferre incommoda vitae nec iactare iugum vita didicere magistra* 13, 21. felicia tempora, quae te moribus opponunt 2, 38. felicibus para haec exempla 9, 135. felicior quanto hic 14, 312. non erit astro Martis 10, 313. felicissimus ut idem sit 16, 79.

Fellandi mos 6, 301. 306. *n.*

Femina digna voto tuo ubi tibi monstratur? 6, 60. *quam dives, nihil intolerabilius* 6, 460. exagitata procul non intrat limen Bonae Deae 2, 88. simplex tunc 6, 27. litem movet in omni fere causa 6, 242. *maxime gaudet vindicta* 13, 192. deterior habet illic totos mores 10, 325. *prodiga non sentit pereuntem censum* 6, 362. *quo templo non prostat?* 9, 24. *nil non permittit sibi, turpe putat nil, quum gemmas collo circumdedit* 6, 457. 458.

Femineum ceroma 6, 246. femineis calendis 9, 53.

Femur summum dominae exclamare coegit aliptes 6, 125. Herculis inaurati radat 13, 131.

Fenestra clausa somnum lectica facit 3, 242. fenestrae molles in aure servi 1, 104. altae caligantesque 6, 31. vigiles 3, 275. fenestras claude 9, 104. fenestris cadunt vasa 3, 270.

Fenus viginti millia pigneribus positis 9, 140. feneris auctor pallet 11, 48. capacem ventrem 11, 40. nulla mentio 11, 185.

Fera similis parcit cognatis maculis 15, 160. ferae Romuleae simulacra 11, 104. ferarum vicinarum pellibus sterneret uxor silvestrem torum 6, 6. Ferae an non nisi in diversa saeviant genera 15, 158 sqq. *n.*

Feralis coena 5, 85.

Fercula septem quis secreto coenavit avus? 1, 94. nunc audi nullis ornata macellis 11, 64. docte compouit 7, 184.

Ferit hic cubito, ferit assere duro alter 3, 245. testa cerebrum 3, 270. terram loto intestino 6, 429. feriunt pariter 3, 298. feriat qui carmen triviale communi moneta 7, 55. Isis mea lumina irato sistro 13, 93. feriri pectine textoris 9, 30. fustibus 6, 417. ferienda a grandi ministro cervix 12, 14.

Feritas dira 15, 32.

Ferme rarus sensus communis 8, 73. mobilis est 13, 236.

Fermentum istud tibi habe 3, 188.

Fero — fert collo niceteria 3, 68. tulisti mox plura 9, 39. *tulit ille crucem sceleris, hic diadema* 13, 105. non Laronia quemdam ex illis 2, 36. miles tremulus arma 10, 267. feres inde quanta praemia 8, 11[illegible]. feret quis uxorem? 6, 166. feras tecum miserabile votum 3, 276. longa gaudia originis huius 8, 47. ferat quis istas

sordes? 1, 139. illum bis? 5, 164. 7, 1[illegible]. ferret vix Corbulo tot vasa ingentia 3, 25[illegible]. tulisset quid natura beatius illo cive 10, 278. quae nec Sarmentus 5, 4. non tulerim illam 6, 6[illegible]. tulerit quae Claudius, audi 6, 116. *quis Gracchos de seditione querentes?* 2, 24. ferre ceras ad moechum dat cinaedis 14, 50. ad nuptam cet. 5, 15. Graecam urbem non possum 3, 60. iugum (coniugii) parata cervice 6, 208. Dominam potes salvis tot restibus ullam? 6, 5[illegible]. labores 7, 17. 14, 198. omnia si potes, et debes 5, 170. quae possit coetus virorum 6, 390. dorso cohortes 12, 109. vix potes malorum particulam 13, 14. incommoda vitae 13, 21. solatia 13, 120. ferens ubera potanda infantibus 6, 9. sacra 2, 125. leges ac iura 2, 72. ex humeris aulaea pictae togae 10, 38. laturos nomina Scaurorum falso corpore 6, 605. fertur domino squilla 5, 81. tristis de nobis sententia 2, 62. scripturus leges lanistae 11, 6. per aera raptus a grue 13, 170. feruntur cornu adtonitae 6, 315. praecipites rabie 6, 648. pectora vestra dominis Cirrhae Nysaeque 7, 64. bona tota ad Phialen 10, 237. ferenda mille taedia 16, 43. mediocri bile res 13, 143.

Ferox vitulus 12, 7. Rutulus 1, 162. bellator 7, 126.

Ferrata domus 7, 41. ab arca quantum distet sacculus 11, 26.

Ferreus annulus in digito 11, 129. quis tam, ut teneat se? 1, 31. ferrea pectora Vettii 7, 150. aetas protulit omne crimen 6, 24. 13, 28.

Ferrum est, quod amant mulieres 6, 112. letale 15, 165. poscit potio 6, 624. sumit 9, 97. promere 15, 73. ferri tempora 13, 28. modus maximus in vinclis 3, 310. ferro Meleagri dignus aper 5, 115. cadentem Asiam 10, 266. ardenti uritur servus 14, 22. bebeti lautissima caeditur coena 11, 140. obliquo lanam deducere 7, 224. agit rem grassator 3, 305. hic necat 10, 316. submittere malum 12, 54. grassatur 14, 174.

Fervet pugna 5, 29. stomachus domini vinoque ciboque 5, 49. adipata veneno 6, 631. lampade Veneris 6, 138. equo facili plurima palma 8, 59. fervens animus aestuat 3, 49. mero 3, 285. modesto sanguine vultus 10, 301. ferventi Subura 11, 51.

Ferulae manum subduximus 1, 15. ferulas frangit 6, 479.

Fessidium agentem 13, 32.

Festino ad nostros 10, 273. decurrere 9, 126. festinare coactos 4, 146. ad praedam 14, 84. quis te iubet? 14, 212. festinata gladiis mors 4, 96.

Festus cespes exspectat animalia Diis promissa 12, 2. festa ianua operatur lucernis matutinis 12, 92. festa tam dies quae, ut cesset prodere furem? 13, 23. festo tempore 15, 38. festorum dierum maiestas 3, 173. festa sabbata 6, 159. festis diebus servare terga suis 11, 83.

Feta uxor 14, 167. fetae mulae comparo monstrum 13, 66.

Fetum capellae 15, 12. ad fetus properat vultur 14, 8.

Fibula Comoedi solvitur his magno 6, 73. nullius durat 6, 379.

Ficedulas natantes iure mergere 14, 9.

Ficticius, v. *Patricius*.

Fictilis Iupiter 12, 116. fictile gulosum condire 11, 29. fictilibus coenare pudet 5, 118. *bibuntur nulla aconita* 10, 25. phaselis 15, 127.

Ficus sterilis robora valent ad discutienda saxa 10, 145. ficum aliam si vis decerpere 14, 253.

Fidenarum esse potestas 10, 100. Fidenis vivat 6, 57.

Fidibus promittere quercum Capitolinam 6, 388.

Fides, Victoria, Virtus et Pax colitur Romae 1, 115. nulla fronti 2, 8. inde arti 6, 560. prodigiosa et Tuscis digna libellis cet. 13, 62. *curta patriae ingratae* 14, 166. *fidei tantum habet quisque, quantum sua numorum servat in arca* 3, 144. violatae 13, 6. fidem hominum divumque clemus clamore 13, 31. fide atque virtute par 15, 114. digna 15, 118.

Fidimus eloquio? 7, 130.

Fiducia erit maior Chaldaeis 6, 553. tanta in muneribus 10, 306. collata daret somnos tutos vicino limite 15, 155. *creditur a multis, quum magna malae causae audacia superest* 13, 110.

Fida internuncia coeli 6, 545.

Figam ego quando aliquid 9, 139. figamus longa pulpita per angustos vicos 6, 78. fige intra te tacitus querelas nostras 9, 94. fige primo loco 5, 12. figens vestigia ancipiti planta 14, 272. sedem Cumis 3, 2. cominus ursos 4, 99. aprum 1, 23. figentia maculam haesuram nitidis rebus 14, 2. figantur tibi lasso virides palmae, 118. figendum et memori tractandum pectore 11, 28. fixa et mutari nescia natura 13, 24. compago catenatae tabernae 3, 304. fixo gutture fumant 1, 156. fixis legitime tabellis 12, 100.

Figuli sequantur castra 4, 135. a figulis munita urbs 10, 171.

Figuram alterius sexus imitata 6, 341.

Filia virgo non sancta et tuta ab inguine 3, 110. Largae adultera ut non sit exspectas 14, 26. dulcior filio 5, 139.

Filiolam turpem producere utile turpi vetulae 6, 241.

Filiolus vel filia nascitur tibi ex me 9, 85. erga filiolum tristes medici 6, 389.

Filius ante pudicus non tutus ab inguine et sanctus 3, 111. *patri constabit minoris, quam ulla res* 7, 188. amens turbavit totam rem 14, 94. *infans obstet tibi peccaturo* 14, 49. morum quoque, et qui omnia deterius peccet 14, 52. pastoris duri est hic, ille bubulci 11, 151. egregii corporis 10, 295. gallinae albae 13, 141. praeconis nitidi plaudat hic 3, 157. Filio grave est, exspectare tardas colus parentum 14, 218 sq. *filium quibus artibus et quibus moribus instituas, plurimum intererit* 14, 73. Filii olim fuum portabant patris 10, 259. *n.* Cf. *Puer* et *Infans*.

Filum candelae dispenso et tempero 3, 287. filo Tyrio stla-

taria purpura spondet 7, 134. fila porri numerata 14, 133.

Fingit qui cito multas facies 9, 146. *V. L.* quae librarius 9, 109. quibus meliore luto praecordia Titan 14, 35. nemo dolorem in hoc casu 13, 152. finge gladios inde, atque hinc pulpita pone 8, 195. tamen te improbulum 5, 7⁰. fingentem Laestrygonas cet. Ulyssem 15, 18. haec 6, 654. ficti vultus 13, 77. ficta pellice 6, 272. fictos Scauros 2, 34.

Finitus nondum Orestes 1, 6. annus, tempus 1, 117. 8, 150.

Finem imponit sapiens et rebus honestis 6, 444. egressi legemque priorum 6, 635. impensae non servat prodiga Roma 7, 138. peccandi quis posuit sibi? 13, 241. animae (Hannibalis) non dabunt gladii 10, 163. post auctumni 14, 190. in fine trementes oculos 7, 241. fines imperii Tiberinum 8, 265. proferre 14, 142.

Finitima herba 12, 12. inter finitimos simultas 15, 33.

Fio, v. *Facio*.

Fiscus multus in arca 14, 260. fisci res est 4, 55.

Flaccus decolor 7, 227.

Flagellum occultum quatiente animo tortore 13, 195. mittetur 2, 169. sumet Damasippus clara luce 8, 151. flagelli metuens 5, 154. flagello ille rubet 6, 479. flagellis saevire in Eurum 10, 180. nullam Sirena comparat 14, 19.

Flagitio uno nemo contentus 13, 244.

Flagra ad sua domitos dedusit Quirites (Caesar) 10, 109. dura pati 5, 173.

Flagrabat numquam visae amore puellae 4, 114. flagrante igne 14, 245. animo 1, 152. aede 3, 139. flagrantia praecordia 13, 182. flagrantior aequo dolor 13, 11.

Flameolo s. *flammeolo* parato dudum sedet illa 10, 334.

Flamea s. *flammea* sumit Gracchus 2, 124. conterit 6, 225.

Flaminiam pervolat axe 1, 61. Flaminia tegitur cinis 1, 171.

Flammarum multum 3, 285. flammas domibus parastis 8, 233. flammis Asiam cadentem 10, 266. missus ad sidera 11, 63.

Flavius ultimus quum lacerare orbem 4, 37.

Flavi Meleagri 5, 115. flavam puellam 6, 354. caesariem Germani 13, 164. flavo galero nigrum crinem abscondente 6, 120.

Flebile nati sinciput 13, 84.

Flectunt se sidera 5, 23. flexit equos per campum 1, 20. propositum 9, 20. oculos ad crimina 13, 144. flexi capilli 6, 493.

Flet, si lacrimas conspexit amici, nec dolet 3, 101. flebat contrarius auctor 10, 30. flentem producere matrem 7, 146.

Fletum exsorbes 6, 276. fletu manantia ora 15, 136.

Flora non lambit Catullam 2, 49.

Florae aulaea 11, 202.

Florali tuba dignissima matrona 6, 250.

Florentibus sociis 8, 99.

Flos Asiae, servus 5, 56. flores et in fronte coronae 15, 50.

Flosculus angustae vitae velox decurrere festinat 9, 127.

Fluctum crissantis adorat 6, 322. fluctu Oceani natantes 11, 94. plenus alveus 12, 50. premetur 14,

296. fluctus Tyrrhenos 6, 92. cruentos 10, 156.

Flumen orationis 3, 74. fluminis piscem venerantur 15, 7. flumina epota Medo prandente 10, 177. conducere 3, 31.

Fluxit ad istos et Sybaris colles 6, 295. fluxerit tamquam in mare amnis 10, 69. oratio 3, 74. aetas cet. 7, 32.

Foculum bucca excitat 3, 262.

Focum instruit 5, 97. focos exspectare 15, 83. molles ornate 12, 85. focis privatis maiora 4, 66. brevibus 11, 79.

Foderit qui agrum servus minus miser, quam qui dominum 9, 45.

Foecundus, v. *Fecundus*.

Foeda adspectu facies 6, 461. fama 14, 152. exempla 8, 183. fumo lucernae 6, 152. lacerna 3, 148. canino stercore atria 14, 64. *foedum nil dictu visuque haec limina tangat, intra quae puer est* 14, 44. non putare 7, 5. foedo cantu prostitui 8, 225. foedior omni crimine persona 4, 14. foedius hoc aliquid audebis amictu 2, 82.

Foedere pragmaticorum 7, 123.

Foemina, v. *Femina*.

Foenum et cophinus supellex Iudaeorum 3, 14. eo relicto Iudaea mendicat 6, 542. foeno torto calentia ova 11, 70.

Foenus, v. *Fenus*.

Foetus, v. *Fetus*.

Foliata parantur 6, 465.

Folium Sibyllae credite me vobis recitare 8, 126.

Follem veterem cum tota aerugine 13, 61. folle tenso reverti 14, 281. folles cavi spirant immensa mendacia 7, 111. follibus ardet 10, 61.

Fons egregius (Baetis) viribus occultis 12, 41. ingenii largus et exundans 10, 119. fontem ad quaesitum solos deducere verpos 14, 104. a fonte Hammonis credent relatum 6, 554. de quo fonte haec monstra 6, 286. fontibus Aonidum bibendis aptus 7, 59.

Fonteio consule natus 13, 17.

Forcipibus et ab incude ad rhetora missus 10, 131.

Fores ornatas 6, 227. foribus suspende coronas 6, 51 sq. 79. 227. 9, 85. 10, 65. 12, 84. 91. divitum praetenta aulaea 6, 228.

Foricas conducunt 3, 38.

Foris poneris, si quid tentaveris hiscere 5, 126. plorare 9, 77.

Forma digna supercilio 5, 61. quae tanti? 6, 179. qua exarsit 6, 103. *quid nocet casto? quid profuit Hippolyto et Bellerophonti* 10, 324 sq. *formae atque pudicitiae rara concordia* 10, 297. *formam optat mater modico pueris, maiore puellis murmure* 10, 288.

Formica magistra expavere frigusque famemque 6, 561.

Formidat infans rusticus hiatum personae pallentis 3, 176. formidatus Othoni civis 6, 559.

Formidine culpae trepidum animum 13, 106. nimia cursum praecipitans 15, 77.

Formant libellos 6, 244.

Formosa quando vult videri domi? 6, 465. formosam se non putat ulla, nisi cet. 6, 186. formosissimus idem et optimus (Si-

lius) 10, 331. Formosi plerumque impudici 10, 297. *n.*

Fornacula est magna 10, 82.

Fornace et incude graves catenae 3, 309.

Fornicis in carcere 10, 239. fornice in quocumque nati 3, 156. olido nudum stans mancipium 11, 171.

Forsan exstiterint 6, 14.

Forsitan dicas cet. 1, 150. 5, 156. 8, 112. 11, 162. 14, 34.

Fortasse 4, 45. 13, 102.

Forte 3, 278. 6, 642. 11, 119.

Fortis sola libidine 4, 3. sit felicissimus 16, 59. *fortem posce animum et mortis timore carentem* 10, 357. *animum praestant rebus, quas turpiter audent* 6, 97. fortes duo de grege Moesorum 9, 142. fortia animalia 8, 57. fortibus et miseris sociis 8, 122. fortior te cogat 3, 292. non multum modica aura ventus 12, 66. leo quando leoni vitam eripuit? 15, 161.

Fortuitus s. *fortuitu* quasi ignis cadat in terras 13, 225.

Fortuna humilis castas quondam praestabat Latinas 6, 287. improba stat noctu arridens nudis infantibus, hos fovet involvitque sinu cet. 6, 605 sq. secretum sibi mimum parat 6, 608. nec Croesi umquam sufficiet animo 14, 328. *si volet, fies de rhetore consul; si volet haec eadem, fies de consule rhetor* 7, 197. 198. *nullum numen habes, si sit prudentia; nos te, nos facimus, Fortuna, Deam coeloque locamus* 10, 365. 366. 14, 315. 316. quoties voluit iocari, tales ex humili magna ad fastigia rerum extollit 3, 40. *in illa rarus ferme sensus communis* 8, 73. 74. urgente 6, 593. quum pro me rogatur, affixit ceras (auribus) cet. 9, 148. armati 16, 34. ipsius (Pompeii) et Urbis servatum victo caput abstulit 10, 285. similis accidit et nostro Catullo 12, 29. fortunae ibi veniam damus 11, 174. mirabilis exempla 7, 197 sq. invidia est 15, 95. filius 13, 141. *victrix sapientia* 13, 20. minaci mandaret laqueum 10, 52. e medio acervo ductus casus 13, 10. atque Herculis aedem vincens 14, 90. *in casibus sunt qui omnia ponant et nullo credant mundum rectore moveri* 13, 86. *Fortunam, ut semper, sequitur plebs* 10, 73. fortunas si servet easdem Hesperidum serpens 14, 113.

Fortunatam natam me consule Romam 10, 122.

Forulos hic dabit 3, 219.

Forum post sportulam 1, 128. per forum iuvenes premit 7, 132. fori arena lenta pugnamus 16, 47. foro vicina iugera 4, 7. toto maxima sit arca nostra 10, 25. cedere iam non est deterius, quam cet. 11, 50. fora vestra movemus strepitu 2, 52. cuncta plena simili querela 13, 155. sola sonant vacuo clausoque theatro 6, 68.

Fossa notissima inter cinaedos 2, 10.

Fossor squalidus haec fastidit in magna compede 11, 80.

Fovet hos fortuna 6, 606. errorem 8, 165. fovetur lacte 6, 468. medicaminibus 6, 471.

Fraena, v. *Frena*.

Fraga domi plura videt et maiores glandis acervos 13, 57.

Fragili cera nitentia simulacra 12, 88 patella 6, 344.

Fragor aurem percutit 11, 195.

Framea Martis 13, 79.

Frangit sibi, qui dispensat 7, 210. miles pocula magnorum artificum 11, 102. portas Poeno milite 10, 15[illegible]. frangere vasa minora 10, 102. porrum morsu 15, 9. saecula luxu 6, 299. ferulas (dorso suo), et vitem vertice 6, 4[illegible]9. 8, 2[illegible]. subsellia versu 7, 86. virgas in sociorum sanguine 8, 36. opes 14, 95. crura caballis 10, 60. frange calamos 7, 2[illegible]. frangitur quidquid illis 11, 189. fractum vix panem 5, 68. fracta voce loquendi libertas 2, 111. compage ruebant cuncta 6, 618. glacie[illegible], 122. de merce, 33. de casside buccula pendens 10, 154. imagine matris 11, 18. fractis trabibus 14, 296. aetate 14, 161. frangendus panis gingiva 10, 200. frangenda imagine 8, 18.

Frater, vis ab ipsis ilibus? o nummi, vos estis fratres 5, 135 sq. fratribus magnis 14, 169.

Fraterculus malim esse Gigantis s. gigantum 4, 98.

Fraudis nefandae nullane poena erit? 13, 174. fraudem iure tueri iurando 13, 201. fraude sacrilega 13, 71. per fraudes patrimonia conduplicare 14, 229.

Fremitu magno 14, 247. quo ictus perferat 6, 261.

Fremat quod violentius 8, 37. Iupiter vernus 5, 78.

Frena irae pone 8, 88. mittentur 2, 169. ad frena niveos Quirites 10, 45. frena pleni theatri moderantem 10, 128.

Frequentes exsulibus magnis scopulos 13, 246.

Frictus ocelli angulus prurit 6, 578.

Frictum crissantis adorat 6, 32[illegible]. *V. L.*

Frigidus aevo 6, 325. frigida sarraca Bootae 5, 25. spelunca 6, 2. inguina 14, 300. mens criminibus 1, 166. frigidior Geticis decocta pruinis 5, 50.

Frigo — fricta de merce 4, 33.

Frigus famemque expavere 6, 330. frigore longo pinguis pisces 4, 44. siccatum auctumnum posuere mala 11, 75. a frigore tutus 11, 146. frigora in quantum poscunt 14, 318.

Fritillo movet arma 14, 5.

Frivola transfert 3, 198. omnia Romanorum regum 5, 59.

Frondibus torum sternere 6, 6.

Frons durior populi huius 8, 189. aerea parvis lectis 11, 96. fronti nulla fides 2, 8. in frontem densissima ruga cogitur 13, 216. frontem unde tibi libertatemque parentis? 14, 56. totam tremuli pulli Caesonia infudit avunculo Neronis 6, 616. manumque praebebit vati cet. 6, 583. coruscat hostia 12, 6. fronte salva in balnea licet vadas 11, 205. obducta tristis mihi occurris 9, 2. in fronte vaginae ponere gemmas 5, 44. multae coronae 15, 50. de attrita electum ruborem 13, 242. a fronte videbis Andromachen 6, 503. frontibus longa domi redimicula sumunt 2, 85. ancillarum imponet vittas 12, 117.

Frontonis platani convulsaque marmora clamant 1, 12.

Fructus amicitiae magnae cibus 5, 14. quis terrae apertae? 7, 103. quis iactare 8, 6.

Frugalius nihil ventre 5, 6.

Frugalitas priscorum Romanorum 11, 77—119. 11, 159 sq.

Frugi coenula Romae magno 3, 16[illegible]. et miser Apicius 4, 23. *tamquam frugi, laudatur avarus* 11, 111.

Frumentum tibi habe, Libye 5, 118. frumenti vilis tessera 7, 175. dominus 14, 295.

Frueris tu scabie mali 5, 153. fruitur Dis iratis Marius 1, 49. fruatur vocibus obscenis 11, 171.

Frusinone paratur domus optima 3, 224.

Frustra rogantem 3, 210. *V. L.*

Frustum capreae subducere 11, 142. frusta mucida farinae et panis 5, 68. 14, 108. rogantem 3, 210. in frusta plurima sectum 15, 79. frustis imbutus ofellae 11, 144.

Fruticante pilo neglecta et squalida crura 9, 15.

Fuga clara equi 8, 61. lustravit arenam 2, 144. fugae celeri terga praestantibus 15, 75.

Fugit mulier galeata a sexu 6, 265. agnoscendus tota arena 8, 206. in exsilium praeceps 10, 160. patriam 11, 52. fugere pariter duae sorores 6, 20. Stoicidae canentem 2, 64. fugiam quos praecipue 3, 59. non horum conchylia 3, 81. fugeret quo non 15, 172. fugere ultra Sauromatas hinc libet cet. 2, 1. fugientem puellam amplexu rapui 9, 74. fugienda patrum vestigia 14, 36.

Fugitivus scurra 13, 111. fugitivum dicere piscem 4, 50. fugitivis permistum 8, 174.

Fulcio — fultus toro 3, 82. fulta columnis coenatio 7, 183. tenui tibicine urbs 3, 193.

Fulcrum clarum ac nobile factura testudo 11, 95. fulcri sacri genium 3, 22.

Fulget sanguine Iuli 8, 4[illegible]. clipeo et hasta Martis 11, 106. in solis armis, quod argenti erat 11, 108. annulus ingens 7, 140. fulgere quibus mos est aurata lacerna 10, 212.

Fulguris evasi ictum 12, 1[illegible]. fulgura publica condit augur 6, 587. ad omnia pallent 15, 223. et nubes occurrunt 14, 292.

Fuligo haereret nigro Maroni 7, 227. fuligine madida tinctum s. tactum supercilium obliqua producit acu 2, 93. multa veteris testae 5, 35. ardentis massae lippus 10, 130.

Fulmine quam iusto ruerint Capito et Numitor 8, 92. fulmina contemnere pauper creditur 3, 115. Tarpeia 13, 78.

Fumant fixo gutture 1, 156. tertia tabulata tibi 3, 199. olla pultibus 14, 171. fumat aper ante ipsum 5, 116.

Fumosos equitum magistros 8, 8.

Fumus iis hinc domi est 1, 120. fumo lucernae foeda lupanaris 6, 131. quanto celebretur sportula 3, 249.

Funambuli ars 14, 266. 272 sq.

Fundat pueros in gremium 5, 141. montem super agmina 3, 258. fundite quae mea sunt 12, 37. fusa venena 7, 169.

Fundo inverso trulla crepitum dedit 3, 108. Rutupino 4, 141.

Funestat imagine gentem 8, 18.

Funesta pecunia 1, 113.

Fungi titulo, imperiis 11, 88.

Fungi ancipites 5, 146.

Funem extensum quatit hostia 12, 5. rectum descendere 14, 266. solvite 14, 292.

Funus plaudendum ducitur amicis iratis 1, 146. portante Hectore magnis solennibus cet. 10, 259 sq. acerbum non est luxuriae 11, 44. virginis 15, 138. patris promittere 3, 43. funere de lento matris consulit 6, 565. funera duo quantum vix redolent 4, 109. sua vendunt 8, 192. natorum ducenda sunt 10, 241. *minore gemitu planguntur, quam numi* 13, 131.

Fur si displiceat Verri 2, 26. nemo erit me ministro 3, 47. furem quum nemo timeret caulibus 6, 17. prodere 13, 23. furibus permistus 8, 174.

Furiae nondum 13, 51. Furiis exagitari 6, 29. crines hydri 7, 70.

Furiosus quum te cogat 3, 291.

Furnos conducere 7, 4.

Furo — furit vox domini instantis 14, 63. ut avunculus Neronis 6, 615. Bellona 6, 511.

Furor simplexne perdere cet. 1, 92. 8, 97. summus 15, 33. haud dubius 14, 136. non unus agitat mentes 14, 284. ipse dat his veniam 2, 18. vacui ventris 15, 100.

Furtiva piacula tragicae cervae 12, 120. furtivae pelliculae aurum 1, 10.

Furtis imbutus ofellae 11, 141.

Furva gente 12, 104.

Fuscina retiarii 2, 143.

Fuscinus, amicus poetae 14, 1.

Fuscus vulturibus servabat viscera Dacis, marmorea meditatus proelia villa 4, 111. Fusci coniuge ebriosa 12, 45. Fusco iam micturiente 16, 46.

Fuste aperire caput 9, 98. fustes afferte 6, 416.

Fusum tenni praegnantem stamine Penelope melius, levius torquetis Arachne 2, 55. fuso posito villica legit herbas 11, 69.

G.

Gabba scurra 5, 4. *V. L.*

Gabiorum potestas esse 10, 100. Gabiis simplicibus 3, 192. balneolum conducere 7, 4.

Gades — a Gadibus usque Auroram et Gangem 10, 1.

Gaditana canoro incipiat prurire choro 11, 162.

Gaetulice salve 8, 26.

Gaetulus oryx 11, 140. Ganymedes 5, 59. cursor 5, 53. Gaetula bellua 10, 158. aequora 14, 278.

Galba vilis haec non tulisset 5, 4. Galba cum Vindice quid magis debuit ulcisci? 8, 222. Galbam occidere summi ducis est 2, 104. auriculis nasoque carentem 8, 5.

Galbana s. *galbina* rasa indutus 2, 97.

Galea qui tegitur et parma 5, 154. attritus 6, 108. galeae quanto pondere curvetur 6, 262. galeae sufficiunt iuvenilia membra 11, 6. galeam non quassas, Gradive 2, 130. galea non abscondit faciem 8, 205. galea de fracta pendens buccula 10, 134. Cf. *Cassis*.

Galeata mulier quem praestare potest pudorem? 6, 252. g. leatum praesidium 8, 238. *sero duelli poenitet* 1, 169.

Galero flavo nigrum abscondente crinem 6, 120. longo Gracchi et retiarii 8, 208.

Galla mea est — profer, Galla, caput 2, 125.

Gallia accipiat te, nutricula causidicorum 7, 148. *causidicos docuit facunda Britannos* 15, 111. altera (Galatia s. Gallograecia) traducit hos equites nudo talo 7, 15.

Gallicus axis vitandus est 8, 116. custos Urbis 13, 157.

Gallina quo mordetur marito, ille non deterius sonat cet. 3, 91. quo gestu secetur 5, 121. non ideo peior secatur 11, 135. *gallinae albae filius* 13, 141. gallinam aegram et claudentem oculos impendat amico sterili 12, 96.

Gallinaria pinus 3, 307.

Gallita locuples 12, 99. 113.

Gallus, amicus iuvenalis 16, 1. causidicus 7, 144.

Galli textoris pectine male percussas lacernas 9, 30. resupinati cessantia tympana 8, 176. abrumpunt carnem supervacuam 2, 115. 116. 6, 514. ab Oceani litore venientes 11, 113.

Gallus immolabatur Aesculapio 13, 253. *n.* galli ad secundi cantum quod facit ille 9, 107. cristam Laribus promittere 13, 233. mordentis gallinam et male sonantis 5, 9.

Gammarus, v. *Cammarus*.

Ganeo occultus 11, 58.

Gangem usque 10, 2.

Gannit Appula, sicut in amplexu 6, 64.

Ganymedem scelerare 9, 22. Gaetulum respice, quum sities 5, 59. dignum cyatho coeloque 9, 47. Iliacum puerum ad cyathos 13, 43.

Garrula securi narrare pericula nautae gaudent 12, 82.

Gaudet lecto et umbra 7, 105. Fabius ara magna 8, 13. mulier spoliis nudi mariti 6, 232. quod non violaverit ignem 15, 84. tractare 6, 102. mea Clotho et Lachesis, si pascitur inguine venter 9, 136. prostitui 8, 225. spargere 9, 81. loquaci nido 5, 143. Hispulla tragoedo 6, 75. Latona pulcra Diana 10, 292. equus phaleris 11, 103. narrare 12, 81. *nemo magis vindicta quam femina* 13, 192. poena amara 13, 247. strepitu acerbo plagarum 14, 18. gaudent omnes 10, 67. tormentis amantis 6, 209. cantu 6, 379. sudare 6, 420. gaude, infelix, et da cet. 6, 597.

Gaudia, votum, timor cet. farrago nostri libelli 1, 86. longa originis huius feras 8, 47. vulgi ridebat 10, 51. coenae sentirent 15, 41. quanti sibi constent 6, 365. decepta ad spurcos lacus 6, 602. et deprendas 6, 19. *non eadem vini atque cibi torpente palato* 10, 204.

Gaurana ostrea 8, 86.

Gaurus inanis 9, 57.

Gausape 6, 118. *n.*

Gelidae calidaeque minister 5, 63. gelida Praeneste 3, 190. gelido in corpore minimus sanguis febre calet sola 10, 217. geli-

dos in agros 3, 522. gelidas Esquilias 5, 77. cicutas 7, 206.

Gelantur pavido pectore 6, 95.

Geminos sub rupe Quirinos 11, 105. geminis exsurgit mensa lucernis 6, 305.

Gemitu maiore domus planguntur numi, quam funera 13, 150. gemitus nimios ponamus 13, 11. simulat 6, 271. non idem olim 8, 98.

Gemma princeps sardonyches s. sardonychum 13, 138. nda siguator se fecerat beatum 1, 68. gemmae maioris pondera non sufferre queat 1, 29. gemmas virides collo circumdedit 6, 458. transfert a digitis ad pocula 5, 45. numerat custos 5, 41.

Gemmata pocula 10, 27.

Gemit nulla hic tibicina cornu 2, 90. uxor ad palum 6, 268. gemimus casus urbis 3, 214. naturae imperio, quum funus adultae virginis occurrit 15, 138. gemeret nihil grave surda buccina 7, 71.

Genas pendentes adspice 10, 195. genis obscuris turpis 6, 151. ruptis hiantia ossa 15, 58.

Gener censu minor 3, 160. Cereris 10, 112.

Generosus lunam subtexit alutae 7, 191. Britannicus 6, 124. generosa avis 14, 81. animalia 8, 57. generosi Principis hae sunt artes 8, 224. graminis natura 12, 40. generosum quis dixerit 8, 30. generosior Capitolinis 2, 145.

Genesis tua nota mathematicis 14, 248. genesi inspecta collyria poscit 6, 579.

Genialis dies agatur 4, 66. Tyrius sternitur 10, 334. genialibus libis plena domus 3, 187.

Genitalia mollia secuit testa 6, 514.

Genitrix (Iuno) Samia 16, 6.

Genium sacri fulcri contemnere 6, 22. nemo mathematicus indemnatus habebit 6, 562.

Gens acceptissima divitibus nostris Graeci 3, 58. modo mihi dicta 15, 98. prudentissima adulandi 3, 86. gentis patriciae formosissimus 10, 332. gentem funestat imagine frangenda 8, 18. deducis ab infami asylo 8, 273. gente Latonae nobilior 6, 176. longa deductis 13, 207. furva petita bellua 12, 104. in omni laborat 8, 239. gentes o sanctas, quibus haec nascuntur in hortis numina 15, 10.

Gentilia tympana 3, 64.

Genua deorum incerare 10, 55. genibus cruentis nuda erepet agrum 6, 526.

Genuinum agitent non admittentia morsum frusta 5, 19.

Genus nobilius masculin. pro femin. positum 14, 251. *n.* 241. *n. humanum damnat caligo futuri* 6, 556. numeres a Pico 8, 131. hoc vitae 9, 27. omne morborum 10, 219. ecce aliud discriminis 12, 24. hoc vivo iam decrescebat Homero 15, 19. ignavum 7, 105. cibi esse pectora, vultum 15, 171. generis quis fructus 8, 6. humani mores tibi nosse volenti sufficit una domus 13, 159. *generi humano mollissima corda dare se Natura fatetur, quae lacrumas dedit* 15, 132. genere clarus vir 2, 129. indignus 8, 31.

Geometer s. *geometres* 3, 76.

Germanicus radiat auro scripto 6, 265.

Germani lumina caerula, flavam caesariem et madido torquentem cornua cirro 13, 164.

Gessisti quas res 6, 614. gesta consule Iunio 15, 28. gestis rebus aequanda pericula 14, 314.

Gestamen Othonis speculum 2, 99.

Gestare nocte dieque suum in pectore testem 15, 198. gestetur dominus in porticu, quum pluit 7, 179.

Gestu quo lepores secentur 5, 124. gestibus Autonoes risum movet Urbicus 6, 72.

Getae et Sygambri 4, 147.

Geticis pruinis frigidior decocta 5, 50.

Getulice, v. *Gaetulice*.

Getulus, v. *Gaetulus*.

Gibbus ingens in naribus 6, 109. Rutilae 10, 294. gibbo et utero tumentem 10, 309.

Gigantis s. *Gigantum* fraterculus malim esse 4, 98.

Gigno— genuit quos et eduxit 10, 256. genitus dis adversis fatoque sinistro 10, 129. geniti ex nobis 14, 40.

Gillo habet deuncem 1, 40.

Gingiva inermi frangendus panis 10, 200.

Glacialem oceanum 2, 1.

Glacies Maeotica quos operit pisces 4, 42. rupta solibus 4, 42. per glaciem alto perone tegi 14, 186. glacie fracta hibernum descendet in amnem 6, 522. adspersus maculis Tiberinus 5, 101.

Gladiator Gracchus 2, 144. secto requiem sperat lacerto 6, 106. erat, quem Hippia comitata est ad Pharon 6, 110. gladiatorum artes inhonestas exercent viri nobilissimi 2, 143 sq. 8, 192 — 212. habitus et genera varia 2, 144 sq. 6, 258. 261 sq. 8, 192 — 202. munera Quaestoribus iniuncta a Claudio 8, 194. *V. L.*

Gladium contumque timebis noctu iter ingressus 8, 20. gladio partos numos 13, 25. udo caedibus 8, 243. praebenda est cervix 10, 345. gladios Molossos passis Rom. 14, 162. inde finge 8, 195. Antonii contemnere potuit 10, 123. parante incude 10, 132. extundere primi nesciere fabri 15, 168. gladiis festinata mors 4, 96.

Glandis maiores acervos videret domi 15, 57. glandem ructante marito 6, 10.

Glaphyrus citharoedus 6, 77.

Glebam virentem ornate 12, 84.

Glebula talis saturabat patrem turbamque casae 14, 166.

Gloria donandi olim maior habebatur fascibus 5, 111. toties optata exegit has poenas a Xerxe 10, 187. *paucorum patriam obruit* 10, 143. *tenui Saleio quantalibet quid erit, si gloria tantum est* 7, 81. scalarum virides palmae 7, 118. velocis plantae quid praestat? 13, 98.

Glutisse epulas 4, 28.

Gnavi Meleagri 5, 115. *V. L.*

Γνῶθι σεαυτὸν e coelo descendit, figendum et memori tractandum pectore 11, 27.

Gobio tantum quum sit tibi in loculis, ne nullum cupias 11, 37.

Gorgone Maura 12, 4.

Gorgonei pinna caballi delapsa est 3, 118.

Gracchus retiarius pugnans cum secutore 8, 201 sqq. quadringenta dedit sestertia dotem cornicini 2, 117. Gracchi tunicati fuscina 2, 143. Gracchorum mater Cornelia 6, 168. *Gracchos de seditione querentes quis tulerit?* 2, 24. *Graccus* in nummis 2, 24. *V. L.*

Graciles Indi quidquid huc mittitis 6, 466. coronae 12, 87.

Gradivus Homericus quantum exclamat 13, 113. Gradive, haec urtica tetigit tuos nepotes 2, 128.

Gradus hi plerumque: conducta pecunia — inde cet. 11, 46. gradibus ab imis trepidatur 3, 200. in gradus formare comas 6, 502. *n.*

Graece omnia — pavent — concumbunt 6, 187 sq.

Graecia si vera est 14, 240. mendax quidquid audet in historia 10, 174.

Graeculus esuriens in coelum, iusseris, ibit 3, 78. Graecula facta est de Tusca 6, 186.

Graecam urbem ferre non possum, Quirites 3, 61. Graecorum ingenium velox, audacia perdita, sermo promtus, adulatio cet. 3, 73 sq. literas artesque iam totus terrarum orbis habet 15, 110 sq. Graecos libellos servabat vetus cista 3, 206. Graecis nondum iurare paratis per caput alterius 6, 16. marmoribus 14, 89.

Graius endoperator 10, 138. Graiae coronae apium meruisse 8, 226. Graias artes mirari nescius 11, 100. Graias nostrasque Athenas nunc totus orbis habet 15, 110.

Graminis generosi natura ipsum infecit pecus 12, 40. *gramine de quocumque venit nobilis equus* 8, 60.

Grammaticus 3, 76. labor quantum meruit 7, 216. Grammatici cedunt 6, 438.

Grandis iam Achilles 7, 210. codex 7, 110. minister 12, 14. laurus 6, 79. epistola 10, 71. grande carmen 6, 636. operae pretium facit 12, 127. 14, 281. nefas 13, 54. supercilium 6, 169. ebur 11, 123. monstrum 4, 115. 6, 645. sonat 6, 517. grandes ollae 14, 171. alas miretur Laelius 14, 195. surae 16, 14. grandia succina 9, 51. crystallina 6, 155. ostrea 6, 302. ova 11, 70. pocula 13, 147.

Grandine cum saeva fremeret vernus Iupiter 5, 78.

Grassator subitus ferro agit rem 3, 296. 305 sqq.

Grassatur ferro vitium 14, 174.

Gratia nulla umbrarum 8, 64. improba quamvis vicerit fallaci urna Praetoris 13, 4.

Gratulor elemento 15, 86.

Gratus Iulo (mons Albanus) 12, 70. grata quibus est picta lupa barbara mitra 3, 66. requies 11, 182. arista 14, 185. gratum litus 3, 4. plectrum 6, 384. est, quod patriae dedisti civem 14, 70.

Gravis barba sonabat 1, 25. 10, 226. occursu 6, 418. nulli est percussus Achilles 1, 163. Caedicius 13, 197. est rationibus 6, 511. vultus 9, 12. uxori, natisque sibique 10, 201. viro 6, 270. iam nobis es 6, 147. tunc sentina 6,

99. grave propositum 10, 325. nihil gemeret surda buccina 7, 71. argentum 11, 41. grave, exspectare tardas colos 14, 248. gravi massa 6, 421. graves catenae 3, 309. capiti dentes 11, 127. gravior illa 6, 434. vindicta quam iniuria 16, 22. *ignominia omni vulnere* 8, 209. gravius cultro nil timet 15, 119. graviore catena abreptum 13, 175. cura timetur tempestas 13, 227. graviora faciunt 6, 134. cunctis cothurnis 15, 29.

Gravitas quae tanti? 6, 178.

Graviter omnia fiunt, si poetica surgit tempestas 12, 23.

Gremium in patris fundat Mycale tres pueros 5, 141. si nondum implevi, si panditur ultra 14, 327. gremio Enceladi quis affert, quantum meruit? 7, 215. iacuit nova nupta mariti 2, 120. in gremio matris formidat rusticus infans hiatum 3, 176.

Grex totus in agris unius scabie cadit et porrigine porci 2, 79. parvus equarum nunc sociis 8, 108. grege linigero circumdatus et grege calvo plangentis populi currit derisor Anubis 6, 553. cum Chaldaeo sedentis in rupe Caprearum Principis 10, 94. a grege mutorum hoc nos separat 15, 143. de grege Moesorum duo fortes 9, 143. servorum magna vovebit corpora 12, 116. grege toto mollior hoedulus 11, 66. greges natorum extulit Niobe 6, 175. gregibus comitum premit populum 1, 46. de tantis (mulierum) nullane tibi digna videtur 6, 161.

Grunnisse Elpenora 15, 22.

Grue a saeva fertur raptus per aera Pygmaeus 13, 170. Grus, machina 4, 121. *n.*

Gula est quanta, quae sibi totos ponit apros? 1, 140. saevit 5, 94. prima voluptatem senserit 15, 90. *cana monstrante iuvenis didicit radere tubera terrae* cet. 14, 10. *plorante quis melior mimus?* 5, 158. *erescente quis te manet exitus?* 11, 39.

Gulosum fictile 11, 19.

Gurgitis coenosi alnum 3, 266. gurgite Stygio 2, 150. Siculo 5, 100. Herculeo 14, 280. gurgitibus miris 13, 70.

Gurgitis Fabii neptes 6, 266.

Gustat aliquid de sanguine 15, 92. praedam 14, 85.

Gustus elementa per omnia quaerunt 11, 14.

Gutta sanguinis non haeret in facie 11, 54.

Gutto pleno componit lintea 3, 265. tegit inguina 11, 158.

Guttur iam radere coeperat 6, 105. *tumidum quis miratur in Alpibus?* 13, 162. gutturis magni exemplum 2, 114. gutture fixo fumant 1, 156.

Gyarae s. *Gyari* ut clausis scopulis 10, 170. Gyaris brevibus dignum aude aliquid 1, 73.

Gymnasia transi 3, 115.

Gypso Chrysippi plena 2, 4.

H.

Habenas totas effundit curriculo, qui per fraudes patrimonia conduplicare dat libertatem 14, 250.

Habes et illud dedecus Urbis 8, 200. habet hoc 10, 72. bene

10, 72. nunc totus orbis nostras Graiasque Athenas 15, 110. *quisque tantum fidei, quantum numorum* 3, 144. ingens omen 4, 125. talia poma Phaeacum auctumnus 5, 151. solus amicum, numquam partitur 3, 122. nil durius in se paupertas, quam quod cet. 3, 152. eos adtonitos mens diri facti conscia 13, 194. *crimen facti, qui scelus intra se cogitat ullum* 13, 210. Trebius, propter quod rumpere somnum debeat 5, 19. quod donet Quintillae 7, 75. habent quidquid armamentaria coeli 13, 83. an spectacula, quod securus ames 6, 61. habuere tunc nullos parentes 6, 13. habebis (me) Evandrum, venies Tirynthius 11, 60. habebit nullus non vicus Clytaemnestram 6, 656. *habeas unde, quaerit nemo, sed oportet habere* 14, 207. habe tibi frumentum 5, 118. tibi istud frumentum 5, 188. habere tantumdem 10, 90. titulos inter eos ausus 1, 130. habetur lautus, eximie si coenat 11, 1. habebatur olim maior donandi gloria titulis 5, 111. haberi tutor Principis 10, 92. possis ignavus 3, 202. sanctus mereris 8, 24. habendum medicamen 14, 254. nullum discrimen 13, 118. non inter curas et seria 11, 93. habendos solos Deos 15, 37.

Habitatorem magnum in testa 14, 312.

Habitas nondum templo, funesta Pecunia 1, 114. semper puppe 14, 268. habitat dum sic Cetronius 14, 92. habitatas proavis silvas 15, 152.

Habitus idem cunctis 11, 140. habitum utrumque inde sumit facies 9, 20. en habitum, quo te leges ac iura ferentem audiret populus 9, 72. habitus nitor ultra vires 3, 180. *habitu vultuque triste vitium* 14, 110. habitus longos et flamea sumsit 2, 124. aequales illic 3, 177. tales damnat et odit 8, 202.

Hadriaci, v. *Adriaci*.

Haedulus pinguissimus et toto grege mollior, inscius herbae, qui plus lactis habet quam sanguinis cet. 11, 66 sq.

Haedos notos tristis desiderat 11, 153.

Haemo molli 3, 99. haec mollius dicas 6, 198.

Haeres et dubitas 3, 135. haeret in facie non guttus sanguinis 11, 51. tormentum ingens nubentibus, quod nequeunt parere 2, 137. mihi clavus militis in digito 3, 248. haeremus; dic ipsa 6, 281. haeserat non minor rhombus (in retibus) 4, 41. haereret quum nigro fuligo Maroni 7, 227. haerens stomacho cibus 3, 233. haesuri saxis tituli 10, 144. haesuram maculam figentia nitidis rebus 14, 2.

Haeres, v. *Heres*.

Halitus oris artificis 10, 238.

Hamillus quot discipulos inclinet 10, 224.

Hammonis a fonte 6, 555.

Hamis dispositis vigilare cohortem servorum 14, 305.

Hannibal proximus Urbi 6, 291. dirus s. durus deliberat, an petat Urbem a Cannis cet. 7, 161 sq. Hannibalis res gestae, exsilium, mors 10, 147 — 167. Hannibali

Tyrio parere solebant (elephanti) 12, 108. Hannibalem tuum victumque Syphacem tolle, Cornelia 6, 170.

Harpinna equus 8, 63. *V. L.*

Haruspex Armenius vel Commagenus spondet amatorem vel divitis orbi testamentum ingens, calidae pulmone columbae tractato: pectora pullorum rimatur et exta catelli, interdum et pueri; faciet, quod deferat ipse 6, 548 sq. varicosus fiet 6, 597. haruspice opus est nobis, an censore? 2, 121.

Haruspicina ab Etruscis maxime exculta 13, 62. *n.*

Hasta sub domina venale 3, 33. Minervae 13, 82.

Hastile curvatum minatur eminus 7, 127.

Haud facile emergunt 3, 164. impunitum 13, 200.

Hausit nostra infantia coelum Aventini 3, 85.

Haustu facili diffunditur puteus in plantas 3, 227.

Hebe, Herculis uxor formosa, ad cyathos 13, 43.

Hebeti ferro caeditur 11, 140. hebetes secures 8, 137.

Hecatomben promittant 12, 101.

Hectore funus (Priami) portante 10, 259.

Hecuba canino latravit rictu 10, 271. 272.

Hederis dignus 7, 29.

Hedymeles tener 6, 383.

Heliadum crustas 5, 38.

Heliodorus conspicuus longe intrat balnea 6, 373.

Helvidius et Thrasea coronati bibebant tale vinum Brutorum et Cassii natalibus 5, 36.

Helvina Ceres 3, 320.

Heraeleas (scribere) 1, 52.

Heraclitus, v. *Democritus.*

Herba in finitima nutritus 12, 12. herbae inscius haedulus 11, 66. herbas post omnes 15, 99.

Herbosa theatro colitur maiestas dierum festorum 3, 175.

Hercules Tirynthius, v. *Aeneas.* — *Herculis aerumnas saevosque labores potiores credas et Venere, et coenis et pluma Sardanapali* 10, 361. formosa uxor ad cyathos 13, 43. inaurati femur radit sacrilegus 13, 151. aedem vincens marmoribus 14, 90. verbis talia invadunt 2, 20. Herculis, Antaeum procul a tellure tenentis, cervicibus aequat collum longum invalidi 3, 89. ara magna 8, 13. ab Hercule velut ictus Cacus, duceris planta 5, 125.

Herculeo in Lare natus Fabius magna gaudeat ara 8, 14. gurgite stridentem solem audiet 14, 280. Herculeos arcus 13, 82.

Here quam fuit, res hodie minor est 3, 25.

Heredipetarum artes 4, 18 sq. 12, 93 sqq.

Heres quis scribitur pauper? 3, 161. propter me scriberis et legatum omne capis, nec non caducum 9, 87. quisque partes suas accipiat ad mensuram inguinis 1, 41. rivalis tibi non unus dictabitur 6, 218. decolor impleret tabulas 6, 600. bullatus ludit parvoque eadem movet arma fritillo 14, 4. heredem dulcem tollere cogitat 6, 39. heredes tres habet parvos 12, 95. vetat esse suos codice saevo 10, 257.

Hermae trunco simillimus, nisi quod illi marmoreum caput est, tua vivit imago 8, 53.

Hermarcus aliquis 3, 120. *V. L.*

Hernia Nestoris incendi possit 6, 26.

Hernicus et Marsus 14, 180.

Heroes grandia iaciunt saxa 15, 65 sq.

Hesperidum serpens aut Ponticus fortunas servet 14, 114. nomina, horti, poma 5, 152. *n.*

Hesternae coenae occurrere 9, 44. hesternum minutal solitus servare Septembri 14, 129.

Hetruscum aurum 5, 164.

Heu miseri 2, 159.

Heuohe 7, 62. *V. L.*

Hiarbae zelotypo 5, 45.

Hiatum personae pallentis in gremio matris formidat rusticus infans 3, 175. veteris rimae contexit 3, 195. hiatu Sophocleo grande carmen bacchamur 6, 636. magno sublimis pardus 11, 123. *Hiatus* solennes Iuvenali 1, 151. *V. L.*

Hibernae tegetis institor 7, 221. hibernum amnem 6, 522.

Hic est, qui dixerit, accusator erit 1, 160. hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas 6, 224. hoc tantum refert 6, 657.

Hic fiunt homines 2, 167.

Hiems, v. *Hyems.*

Hilarem diem 15, 41. hilares nitidique vocantur 11, 176. Parcae 12, 65. umbra olim sine regibus 13, 52.

Hinc atque inde patens 1, 65. hinc pulpita pone, et inde gladios finge 8, 195. 14, 12. 45.

Hio — hiat tantum, ceu pullus hirundinis 10, 231. hiantia ossa ruptis genis 15, 57.

Hippia quot amaverit moechos 10, 220. Hippia (Eppia) nupta senatori comitata est Ludium ad Pharon cet. 6, 82 sq.

Hippo subit iuvenes 2, 50.

Hippocrene fons 3, 117.

Hippolyto grave propositum quid profuit? 10, 325 sqq.

Hippomanes, carmen coctumque venenum 6, 133. 616. 626.

Hipponam iurat et facies olida ad praesepia pictas 8, 157.

Hirpini equi 8, 63.

Hirrus quot circumscripserit pupillos 10, 222.

Hirsuto collo spirant opobalsama 2, 41. hirsuta capella 5, 155.

Hirundinis ceu pullus hiat, ad quem ore volat pleno ieiuna mater 10, 231.

Hiscere si quid umquam tentaveris 5, 127.

Hispania additur imperiis 10, 151. horrida vitanda 8, 116.

Hispida membra promittunt atrocem animum 2, 11.

Hispo subit iuvenes 2, 50.

Hispulla tragoedo gaudet 6, 74. pinguior taurus 12, 11.

Hister solo tabulas implevit liberto 2, 58. 12, 111.

Historia recenti memoranda res 2, 103. in historia quidquid Graecia mendax audet 10, 175. historiarum scriptores, vester labor fecundior cet. 7, 98. historias legat praeceptor 7, 231. sciat omnes 6, 450.

Historico quis dabit, quantum daret acta legenti? 7, 104.

Histrio dabit, quod non dant proceres 7, 90.

Hodie res minor est, here quam fuit 3, 25.

Hoedus, v. *Haedus*.

Hoemo mollius 6, 198.

Homericus Gradivus quantum exclamat 13, 113.

Homeri commenta ridentur 10, 246. 13, 112. 113. Homero uni cedit propter mille annos 7, 58. magno si quidquam credis 10, 246. vivo iam decrescebat hoc genus hominum 15, 69. Homerum suspendit hinc, et alia parte Maronem 6, 437. 11, 178.

Homicida si Miloni displiceat 2, 26.

Homo sum, licet clames 6, 284. ita est servus? 6, 222. quis uno contentus scelere? 13, 243. tu tibi liber videris 5, 161. Diis cariior quam sibi 10, 350. parcus 14, 112. hominis delicias! 6, 47. *hominis de morte nulla unquam cunctatio longa est* 6, 221. hominem hunc numquam amavi 10, 69. homines hic fiunt 2, 167. e luto ficti 14, 35. rupto robore compositique luto aliter orbe novo vivebant et nullos habebant parentes 6, 12. *malos nunc educat terra atque pusillos* 15, 70. pertusa laena plurima non audent dicere 5, 131. hominum occursus 10, 48. corpuscula quantula? 10, 173. plus est iam in pelago 14, 276. discordia 15, 147 — 171.

Homuncio, quantus ex nihilo fieres, si quis tibi quadringenta daret! 5, 133.

Honesta et iusta si periculi ratio est 6, 95. honestum consilium 4, 85. honesti secreti participem 3, 52. honestos mores 6, 239. *honestis et rebus sapiens finem imponit* 6, 444. artibus nullus in Urbe locus 3, 21. honestius illic et tremere cet. 5, 10.

Honor summus quum finito computet anno 1, 117. honoris clari velamen 3, 178. tempus finitum 8, 150. honori sacro non cedat 1, 110. honorem hunc vobis praestat, o nummi 5, 156. praecipuum summumque meretur 6, 332. militiae multis largitur 7, 88. honore Dictatoris functus 11, 87. honores nimios optabat 10, 104. quos illis damus et dedimus, quibus omnia debes 8, 69. honorum insignis pagina 10, 57.

Honorarium patrocinii 7, 122. *n.*

Hora aptior cibo capiendo 6, 581. solida supersit ad sextam 11, 205. sumitur ex libro 6, 577. hac ipsa Seianum diceret Augustum 10, 76. benigni fati 16, 4. horis septenis in diem odit illam 6, 183. horas quot nunciet puer 10, 216.

Horatius satur est, quum dicit Euoe 7, 62. eius lucerna Venusina haec digna 1, 51.

Hordea infundet 8, 154.

Horret illam, quam laudibus effert 6, 185. novicius tetrum Porthmea 265. horreres scilicet 2, 122. horrere incendia 3, 7. horrenti servo tunicam non reddere 1, 93. horrendum EXI intonet! 3, 485. horrenda passi 12, 15.

Horrida mater (in luctu) 3, 212. Hispania 8, 116. pellex 2, 57. sylva siccae comae 9, 12. do-

mus licet sanctos mores tradiderit 10, 298. bella 14, 242. Aegyptus 15, 44. horridior glandem ructante marito 6, 10.

Hortatur iuvenes 14, 121.

Hortulus heic 3, 226.

Horti culti villicus 3, 228. horto aperto quum viverent 6, 17. parvo legerat oluscula 11, 78. exiguo Epicuri 13, 125. nostro non sufficit modus hic agri 14, 172. horti qui proprie dicantur 1, 75. *u.* hortos magnos Senecae 10, 16. marmoreos Lucani 7, 79. in hortis exspectatur 3, 488. nascuntur numina 15, 10. sternitur Tyrius genialis 10, 334. in parvis quantum tibi, Epicure, suffecit 14, 319.

Hospes numinis Idaei sanctus 3, 137. hospitis affectu Dominum Regemque salutat 8, 161. hospitē venturo, cessabit nemo tuorum cet. 14, 59. hospites Evandri 11, 61 sq.

Hospitium miserabile magno Romae 3, 166. tolerabile 7, 70. hospitio nemo tectoque iuvabit nudum 3, 211.

Hostia nil cultro gravius timet 15, 119. quae non dignior vita? 13, 235. si carnem dabat 11, 85. petulans funem extensum quatit 12, 5. Hostiae auratis cornibus maiores dumtaxat immolatae 6, 48. *n.*

Hosti perituro ostendit effigiem Martis 11, 107. hostem Caesaris calcemus 10, 86. hostibus ipsis miserantibus 15, 100.

Humanum genus damnat caligo futuri 6, 556. humani generis mores nosse volenti sufficit una domus 13, 159. humanae mentis vitium 74, 175. humana negotia ludi maximi 14, 264. carne suillam non distare putant 14, 98. *humana negotia ludi* 14, 264. humanas res miscuit olim 10, 165. humanis rebus maiora creduntur 10, 137. carnibus vesci licet 15, 13.

Humero revocante Tyrias lacernas 1, 27. humeros minorem Corvinum 8, 4. nuda Psecas 6, 491. ex humeris ferentem aulaea pictae togae 10, 39.

Humida laurus 2, 158. multicia referens 11, 186.

Humilis fortuna castas quondam praestabat Latinas 6, 287. salicti virgas 11, 67. domus non capit has nugas 11, 169. ex humili ad fastigia magna rerum quales extollit Fortuna 3, 39. humiles vicinos rapere 6, 414. vos 8, 44. adseclae 9, 48.

Humor ille oculis suffecerit 10, 32. humore coacto vexare oculos 13, 135.

Humi stratus palmes 8, 78. per humum inclinatis 15, 63.

Hyacinthos hoc facit 6, 110.

Hyarbae, v. *Iarbae*.

Hydri omnes caderent a crinibus (Alectus) 7, 70.

Hyems deformis stridebat 4, 58. hyemes multas sic vidit 4, 92.

Hylas multum quaesitus urnamque sequutus 1, 164.

Hymetto dulci vicinus senex (Socrates) 13, 185.

Hyperboreum axem 6, 470.

I.

Iacet nupta in lecto 6, 269. gremio nova nupta mariti 2, 120. in servi complexibus aut equitis

6, 279. aurato vix ulla puerpera lecto 6, 594. in ripa 10, 86. vetus Thebe centum obruta portis 15, 6. iacebat nuper vittata sacerdos cum corruptore 4, 9. illi dextra bellua 4, 120. uxor feta in casa 14, 167. maritus nocte aversus 6, 476. iacuit Catilina cadavere toto 10, 288. planum mare 12, 62. iacebit rex horum vacuis toris tantum ipse 1, 156. iacet exiguus cum ramice nervus et, quamvis tota palpetur nocte, iacebit 10, 205. iaceat licet aegra 6, 580. Lucanus in hortis marmoreis contentus fama 7, 79. iacens illic pusio 6, 36. resupina multorum absorbuit ictus 6, 126. iacentem nocte ac luce septimus sol invenit 15, 45. cum aliquo percussore 8, 13.

Iactare manus a facie 3, 106. tabula capaci fumosos Equitum cum Dictatore magistros 8, 6. non iugum vita didicere magistra 13, 22. onerosa pallia 6, 236. se lacernatae amicae 1, 62. omnes violae colores 12, 90. basia rhedae 4, 118. iactatur rerum utilium pars maxima 12, 52. spira longo galero 8, 208. iactata petauro corpora 14, 265.

Iactura clientis nusquam minor est 3, 125. *famae minima est apud molles cathedras* 6, 91. illa tamen manet 13, 177. iacturae mediocris onus te mergat 13, 8.

Iactu decidere cum ventis 12, 33.

Iaculator felix 7, 193.

Iaculatur Monychus ornos 1, 11.

Iaculum torquere discit ab hirsuta capella 5, 155.

Iam plena margine summi libri 1, 5. possit aquam Ucalegon 3, 198. *iam iam* privignum occidere fas est 6, 628. *iam dudum* mihi mulio virga adnuit 3, 317. *iamne* igitur laudas 10, 28. *iam pridem* 3, 62. 6, 515. 10, 77. *iam nunc* 11, 204.

Ianua 9, 105. *n.* Baiarum Cumae 3, 4. ornetur lauro 6, 79. imitatur portas sollicitas 7, 42. colligit primos ignes 13, 146. tua barbam eius vidit 6, 215. erexit ramos 12, 91. festa operatur lucernis matutinis 12, 92. claudenda accepto damno 13, 129.

Ianum Vestamque farre et vino rogabat 6, 386. Iane pater, antiquissime Divum, his respondes? 6, 394.

Iarbae zelotypo praelatus iuvenis 5, 45.

Iason mercator 6, 153. furtivae devehit aurum pelliculae 1, 10.

Iaspis praeclara 5, 42.

Iberinae vir unus sufficit 6, 53.

Ibi nil simulatur 6, 324. fortunae veniam damus 11, 174.

Ibidem custos adfixus 5, 40.

Ibin saturam serpentibus pavet pars Aegypti 15, 3.

Icaro puero percussum mare 1, 54.

Ictus ab Hercule Cacus 5, 125.

Ictericae matris 6, 565.

Ictum fulguris evasi 12, 17. ictus monstratos perferat 6, 261. Cilicis 4, 121. multorum absorbuit resupina iacens 6, 126.

Idaeum solenne colunt 11, 192. Idaei numinis hospes sanctus 3, 138. Idaeis antris privatus Iupiter 13, 41.

Idcirco ut possim cet. 9, 125.

Idem iuris 5, 217. optimus hic et formosissimus idem 10, 351.

Idoneus patriae 14, 71.

Idumaeae portae incola Syrophoenix 8, 160.

Iecur siccum ardeat ira 1, 45. tensum rumpe miser 7, 117. vituli sectum 13, 117. anseris magni ante ipsum 5, 114. incendente rabie 6, 648.

Ieiuna fames 5, 10. mater hirundinis 10, 252. ieiunum odium 15, 51.

Ignavus haberi possis 3, 272. ignava quaeque lux septima Iudaeis 14, 105. ignavum genus lecto gaudet et umbra 7, 105.

Igniculum si poscas 5, 102.

Ignis quasi non fortnitus, sed iratus cadat in terras et iudicet 13, 225. 226. emendus et caulis miseris 1, 134. subitus antennas impulit 12, 19. igni donare quid 7, 25. ignem Troianum servat Alba 4, 61. ventilat cursu 3, 255. cuius scintillas ipse dedisti, flagrantem late et rapientem cuncta videbis 14, 244. quod non violaverit, quem summa coeli raptum de parte Prometheus donavit terris 15, 84 sq. igne rogi minor insans 15, 140. ignes primos ianua colligit 13, 146. iam stridunt 10, 61.

Ignobilis Arpinas 8, 237.

Ignominiam pertulit graviorem omni vulnere 8, 209.

Ignoro motus astrorum 3, 43. 11, 26. ignorasse Seianum, quid optandum foret 10, 103.

Ignoscitis vobis, Troiugenae 8, 189. ignoscas nec ipsi populo 8, 189. ignoscat Mucius dictis, an non, quid refert? 1, 154. periturae Elissae 6, 435. ignoscere solet his numen 13, 103. quibus poterant illorum manes 15, 105. ignoscentibus Dis ipsis 3, 146.

Ignota nobis purpura 14, 187. ignotum montibus Rutulis carmen 6, 657. ignotos mihi tenet antiquaria versus 6, 454.

Ilibus ab ipsis vis frater? 5, 136.

Iliacus puer ad cyathos (deorum) 13, 45.

Iliados conditor 11, 178.

Iliadum lacrimas 10, 261.

Ille oderat proceres 4, 73. illud lascivum ζωη και ψυχη 6, 194. quod prima pro nocte datur 6, 203. quod dicere nolo 8, 275.

Illinc despiciet nos 1, 159.

Illuc traducimur 2, 159.

Illustres animas 4, 152.

Illyricum latus 8, 117.

Imago tua sacra et maior humana in somnis turbat pavidum cogitque fateri 13, 221. tua vivit 8, 55. imagine macra dignus 7, 29. fracta matris 11, 18. frangenda funestat gentem 8, 18. imagines s. thoraces opponuntur statuis iconicis s. similaribus 3, 219. *n.* virorum doctorum et statuae in bibliothecis dedicatae et hedera coronatae 7, 29. *n.* maiorum lineis circumdatae et ordine in porticibus atriisque dispositae, signa nobilitatis 8, 1 seq. fumosae 8, 8. cereae 8, 19.

Imbelle vulgus 15, 126. *imbelles* eunuchi 6, 366. Rhodii 8, 113.

Imber effudit lapides 13, 67.

Imbuit illos vitiis 14, 124. imbutus furtis ofellae 11, 144.

Imitatur ianua sollicitas portas 7, 42. iuvenis sponte cetera praeter avaritiam 14, 107. castora 12, 34. imitata est pictura figuram alterius sexus 6, 341. domus veteres Sabinos 10, 299. *imitandis turpibus ac pravis dociles sumus omnes* 14, 40.

Immane praeceps ruinae impulsae 10, 107. immanem Pyrrhum 14, 162. immanes Laestrygones 15, 18. Agathyrsi 15, 125. immania passis 15, 104.

Immemor illa domus 6, 84.

Immensa mendacia 7, 111. immensae plebis 11, 194.

Immeritis caballis 10, 60.

Imminuit rem 14, 92.

Immo trahere ultra paratus 13, 108. quid profuit? 10, 324.

Immodici census 14, 175.

Immolat homines 15, 118.

Immortale odium 15, 34.

Impacta securis 10, 59.

Impar sarcinulis puellae gener 3, 161. hosti Pygmaeus 13, 169.

Impatiens omnis acerbi 7, 58. morae 6, 238. 327.

Impellat lictorem Praetor 3, 128. impulit quis casus hos? 15, 120. ignis subitus antennas 12, 19. impulsae ruinae 10, 107.

Impendere vitam vero 4, 91. gallinam amico 12, 96.

Impensa haec est nimia 12, 97. impensae parcere 5, 155. finem non servat 7, 138. impensas conferat 3, 216.

Imperatores erant Pontifices Max. 4, 46. *n.* Divi volebant haberi 6, 115. *n.*

Imperfectus cibus 3, 233.

Imperium, fasces dabat 10, 79. triste profundi sortitus 13, 59. imperii veterem luxuriam 4, 137. fines Tiberinum 8, 265. fato iussae 11, 105. imperio naturae gemimus 15, 138. obsequere 10, 343. sexus coactae 6, 135. imperiis castrorum functus 11, 87. additur Hispania 10, 151. eius paruit 14, 331.

Imperat non vesicae Tuccia 6, 64. viro uxor 6, 224. Phalaris, ut sis falsus 8, 81.

Impetus acrior 15, 62.

Implet reticulum comis 2, 96. ceras capaces 1, 63. ceras pusillas 14, 30. tabulas solo liberto 2, 58. 6, 601. sinus rhombus 4, 41. effigiem deae longis siphonibus 6, 310. manum aere 6, 546. navem mercibus 14, 288. numerum 9, 90. omnes numeros 6, 249. dirus Hannibal caput miserum 7, 101. ager te vitibus 9, 53. implevere nondum medullas maturae mala nequitiae 14, 215. implevi si nondum gremium 14, 327. impletur membrana 7, 23. canistris 5, 75.

Imponere regi barbato facile est 4, 103. mercedem linguae 7, 149. saevas leges 7, 229. finem rebus 6, 444. vittas frontibus 12, 118. farra cultris 12, 84. capiti res 3, 252. imposito asello clunem submittit 6, 334.

Impressit aliptes digitos cristae 6, 422. imprime dentem erucis 9, 134.

Improbitas prodiga corruptoris 10, 305. *admirabilis fuit illo aevo* 13, 53.

Improbulum te finge 5, 75.

Improbus vicinus 16, 37. es, quum poscis 9, 63. annis 3, 282. improba reliquit natos 6, 86.

Fortuna 6, 605. gratia Praetoris 13, 5. improbior cinaedo 4, 10?.

Improvidus casus 3, 273.

Impudicitia matronarum legibus poenisque coercita 2, 62. *n.*

Impulsu animorum 10, 351.

Impune mihi recitaverit ille 1, 3. et vindice nullo 4, 152.

Impunitum fore 13, 200.

Imputo fatis morbum 2, 17. imputat hunc (cibum) rex 5, 14. se tibi semper 6, 179.

Ima plebe Quiritem invenies facundum 8, 47. imis ab gradibus trepidatur 3, 200.

In quantum fames et frigora poscunt 14, 318. in faciem (al. facie) pressum panem digitis extendere 2, 107. in corpora (al. corpore) nil iuris natura indulget animis 2, 130. *Inaequales* beryllo phialas 5, 38.

Inanis Gaurus 9, 57. inani indicio damnatus Marius 1, 47. alvo quod sufficit 5, 7.

Inaurati Herculis femur radat sacrilegus 13, 151.

Inbelle, v. *Imbelle.*

Inbuo, v. *Imbuo.*

Incedet superbus 12, 126.

Incendia horrere 3, 7. ubi nulla, vivendum est 3, 197. coepta sulfure 13, 145. Incendium Romae compescebatur ope hamarum et VII cohortium Vigilum 14, 305. *n.*

Incenderit aedes suas ipse 3, 222. incendente iecur rabie 6, 648. incendi quibus possit iam frigidus aevo cet. 6, 325.

Incerare genua deorum 10, 55.

Incertae arboris latus 12, 32. rei testis 8, 81. incerta ora manantia fletu faciunt puellares capilli 15, 137.

Incessu morbum fatetur 2, 17.

Incestus minime felix 4, 9. incestae sorori dedit 6, 158.

Inchoat annus lites 16, 42.

Incidit spatium rhombi sinus 4, 59. in laqueos 10, 314.

Incidere titulis 8, 69.

Incipit dormire 8, 11. ab illis uxor 6, 348. incipiunt tandem sentire 13, 258. iurgia prima sonare 15, 52. torquere saxa 15, 64. edere 7, 19?. agnosci 6, 468. stare 8, 138. optare 10, 115. prurire Gaditana 11, 163. incipe, Calliope 4, 34.

Incitat lumbos tibia 6, 315.

Inclinat sol 3, 316. Hamillus discipulos 10, 224. ipsos maritos 9, 26. inclinatis per humum lacertis 15, 63.

Includere fila porri 14, 133. inclusus carcere nassae 12, 123. inclusa per aequora 12, 75.

Incognita mensura nervi 9, 34.

Incola portae Idumaeae 8, 160.

Incolumem sese mirantis 12, 16. incolumi Troia 10, 258.

Incommoda vitae 13, 21.

Incrementa domus quanto capitis discrimine constent 14, 259.

Incultus puer 11, 146.

Incumbere aliorum famae miserum est 8, 76. sectae 14, 122. remis 15, 128. *incubuit luxuria saevior armis: victumque ulciscitur orbem* 6, 293.

Incurritur servis 6, 331.

Incurvare ad stuprum 9, 26. *n.*

Incus — incude et fornace graves catenae 3, 309. parante gladios 10, 153. adsidua semperque ardente camino maiora fiunt

patrimonia 14, 118. nefanda ferrum letale produxisse 15, 165.

Incutit tignum capiti 3, 246. colaphum servo 9, 5.

Inde irae atque lacrumae 1, 168. atque hinc 1, 65. 8, 195. 14, 12. 15. 45. caput morbi 3, 256. est quod desipis 6, 612. quae seges 7, 105. cadunt partes 7, 125. inde Dolabella est et Antonius 8, 105.

Indemnatus nemo mathematicus genium habebit 6, 562.

Indicibus s. *indiciis* quibus cecidit? 10, 70.

Indica tigris 15, 165.

Indigenae quondam hoc vivebant more 15, 38.

Indignatio facit versum 1, 79. ne qua desit 5, 120.

Indignatur parere clienti, quodque aliquid poscas 5, 64.

Indignus genere 8, 31. studiis labor 7, 17. iuvenis, quem mors tam certa maneret 4, 95.

Indocti sermonem laudat 3, 87. nobilis 8, 49. nempe hoc 15, 181.

Indomitus et acer 2, 77. census 14, 176.

Inducitur quae atque fovetur tot medicaminibus 6, 471.

Indulgentia ducis quaerit sibi materiam 7, 21.

Indulget natura animis nil iuris in corpora 2, 140. vetus clementia senibus porcis 6, 160. sese ardenti tribuno 2, 165. sibi 6, 283. plectro basia 6, 384. veniam pueris 8, 167. humili adseclae 9, 48. indulgent adeo sibi latius ipsi 14, 251. indulsit si mora longior Urbem pueris 2, 168. nil patriae 6, 86. si forte cura brevem soporem 13, 217. Caesar Narcisso omnia 14, 330. non omne legumen ventri Pythagoras 15, 174. Cf. *Anima*.

Indumentum 1, 142. *n*.

Indutus scutulata 2, 97.

Induperator, v. *Endoperator*.

Indus obscurior Mauro 11, 125. augur et Phryx 6, 585. Indi omnes atque Mauri noverunt 6, 557. Indi graciles quidquid huc mittitis 6, 466.

Industrius armis 8, 52.

Inebriet aurem miseram vinosus 9, 115.

Inermi iustitia omnia tractanda temporibus diris 4, 80. gingiva frangendus misero panis 10, 200.

Infamia quid salvis nummis? 1, 48. minus est turpis 2, 71.

Infamis Varillus 2, 22. infami ab asylo 8, 275.

Infans rusticus cum matre et casulis fiet legatus amici 9, 60. *infans filius obstet tibi peccaturo* 14, 49. rusticus formidat hiatum pallentis personae 3, 176. nobilis exprimat mirmillonem conopeo 6, 81. parasitus 5, 145. infante maiorem mamillam quis miratur in Meroe? 13, 163. infantes quatuor ludebant in casa 14, 168. infantibus magnis ubera ferens potanda 6, 9. nudis arridet Fortuna 16, 606. Infantes parvuli non in bustis cremari solebant, sed terra claudi (in suggrundariis condi) 15, 139. *n*.

Infantia nostra hausit coelum Aventini 3, 81. madidi nasi 10, 199.

Infelix servulus portat 3, 253. cadet 14, 295. totum perdidit nihil 3, 209. paupertas nil habet durius in se cet. 3, 152. Psecas

6, 491. Numitor 7, 74. infelix aestuat angusto limite mundi 10, 169. infelicibus ovis nos viles pulli nati 13, 142.

Inferi et Manes vana nomina ac nugae 2, 149 sq.

Infernis Diis sufficiunt Decii 8, 257. sine regibus hilares olim umbrae 13, 52.

Infero — intulit prima peregrinos obscoena pecunia mores 6, 299. quae psaltria illuc penem maiorem cet. 6, 340.

Infesto a numine morbum missum 13, 231. infesta vallo arma 15, 120. infestis sagittis pugnam instaurare 15, 74.

Infecit natura pecus 12, 41.

Inficietur depositum 13, 60.

Infirmi animi voluptas est ultio 13, 190.

Inflexu vicorum arcto 3, 237.

Inflatum iuvenem plenumque Nerone propinquo 8, 40. 72.

Infra ventriculum vacua 3, 97. parvulus cantharus 3, 204.

Infremuit quoties Lucilius ardens, rubet auditor 1, 166.

Infudit cui Caesonia totam frontem pulli 6, 617. infundet hordea iuvencis 8, 154.

Ingeniculare 9, 26. *n.*

Ingenium velox 3, 73. castum 10, 300. mite Crispi et Thaletis 4, 82. 13, 185. unde par materiae? 1, 150. *venerabile nos soli sortiti* 15, 144. ingenii fons largus et exundans 10, 119. ingenio par pretium 7, 96. ingenio manus est et cervix caesa 10, 120. quis locus, nisi cet. 7, 63. *Ingenia haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat res angusta domi* 3, 164. *summa et vervecum in patria crassoque sub aere nasci* 10, 50.

Ingens Telephus 1, 4. coena 2, 119. tormentum 2, 137. omen 4, 124. gibbus 6, 108. semivir 6, 512. testamentum 6, 549. scelus 6, 651. numerus 7, 102. annulus 7, 140. acervus 7, 100. Seianus 10, 62. Phoenicopterus 11, 139. Liburnus 3, 240. vulnus 15, 156. ingentia vasa 3, 251. ingentibus comis implet reticulum 2, 96.

Ingenue magis et verius Peribomius 2, 16.

Ingenuum tophum violarent marmora 3, 20. ingenui vultus puer 11, 154. ingenuorum filius cludit latus servi divitis 3, 131.

Ingerit se his 6, 609.

Ingratus maritus 7, 169. ingratae patriae curta fides 14, 165. ingratae ac perfide 9, 82. ingrato ab aratro iam fastiditus bos 10, 270. ingratos sodales 11, 196.

Ingredi iter 10, 20. iter vitae 7, 172.

Inguen excitat vox blanda 6, 196. medicatum adeo intelligit 12, 36. inguinis ad mensuram heres 1, 41. inguinis et capitis quae sint discrimina, nescit ebria Venus 6, 301. aegri canities 10, 207. ab inguine tutum nihil est et sanctum 3, 109. inguine pascitur venter 9, 136. inguina Rhodopes terit barba uda 9, 4. matura (eunuchorum) iam calida iuventa traduntur medicis, iam pectine nigro 6, 370. crassa non pavidus tegit opposito gutto 11, 158. frigida velantes panni sufficient 14, 300. inguinibus udis quid ulla negaverit? 10, 322.

Inimicus pumice levis res mor-

tifera est 9, 95. inimica cohors 16, 20. inimicorum primoribus 15, 40.

Iniquae urbis quis tam patiens? 1, 30. iniquo modio servorum ventres castigat 14, 126. iniquas ad mensas Caesaris 5, 3.

Iniuria coenae tantine? 5, 9. magna ne fortibus fiat et miseris, curandum 8, 120. quot agros venales fecerit 14, 151. non gravior quam vindicta 16, 22.

Inoxia simia 13, 156.

Innuit s. adnuit mulio virga 3, 317. 8, 153. innuat licet comar 6, 140.

Inops aeris 7, 61. Socrates 7, 205. inopi arte cucurrit prora 12, 67. inopum sociorum miserere 8, 89.

Inquit 7, 242.

Inquisitores algae 4, 49.

Insanabile cacoethes scribendi multos tenet 7, 51.

Insania minus est turpis 2, 71 Insaniae medela nasturtium et cucurbita 13, 97. 14, 58. varia genera 14, 284 sq.

Insanum maritum fecisset Iuno 6, 620. insanis secatur vena media 6, 46.

Insatiabile votum 14, 125.

Inscius herbae haedulus 11, 66.

Inscripta lintea 8, 168. ergastula 14, 24.

Insignis nomine praeclaro 8, 32. honorum pagina 10, 57. insignia vocis 8, 227.

Insistere tremulis plantis 6, 96. clamoso Circo 9, 114.

Inspicit ille prius faciem 1, 97. ranarum viscera 3, 45. inspecta genesi 6, 579.

Instabile coniugium 9, 79.

Instaurare popinas 8, 158. pugnam sagittis 15, 74.

Institor hibernae tegetis niveique cadurci 7, 221.

Instituit efferre maritos 1, 71. hunc artibus et moribus 14, 74.

Instat quidquid discriminis 6, 520. instant 15, 75. instantis domini vox furit 14, 63. 15, 75. instantem regi cometen 6, 407. monitis parentem 14, 210.

Instruit focum provincia 5, 97.

Insulae, in quas deportabantur Romani 1, 73. *n.*

Insulsam bipennem 6, 658.

Intactum caput buxo 14, 194. intactam Agaven 7, 87. intacto pane et stricto 5, 169. intacta malis sacra 6, 336. intactior omni Sabina 6, 165.

Integer arbiter 8, 80. cecidit Cethegus 10, 288. nasus 15, 56.

Intelligit inguen medicatum 12, 35. artes 4, 101. intelligat matrona et quaedam non ex libris 6, 451. *non intellecta senectus obrepit* 9, 129.

Intendunt oculos sidera testes 8, 190.

Inter nos sanctissima divitiarum maiestas 1, 112. Iliadum lacrumas 10, 260.

Intercepta fraude 13, 71.

Interdum aliena sumitur arca 3, 181. septimus sol invenit iacentem torum 15, 44.

Interea rex horum vorabit optima 1, 135. dum caedit 8, 155. tu obsequere imperio 10, 342. quum turget sacculus, crescit amor nummi 14, 138.

Interiora petit stagna 12, 80.

Interius si adtendas 11, 15.

Internuntia coeli sacerdos 6, 515.

Interpres legum 4, 79. legum Solymarum Iudaea 6, 544.

Interrogo nil plus 10, 72.

Intersum — intererit plurimum, quibus artibus et quibus hunc (filium) *tu moribus instituas* 14, 75.

Intervenit quoties lascivum illud 6, 194.

Intestatus si ad coenam eas 3, 274. intestata senectus 1, 144.

Intestino loto 6, 429. intestina poetae capiunt plus 7, 78.

Intolerabile magis vitium 6, 413. *intolerabilius nihil est, quam femina dives* 6, 460.

Intonet horrendum EXI 6, 485.

Intra pomoeria 9, 11. muros 8, 240. se tacitum 13, 209. te fige querelas 9, 94. quae limina puer est 14, 45.

Intrepidi altaria tangunt 13, 89.

Intrat femina limen 2, 88. et mugilis moechos 10, 317. moles 12, 75. intranti obstitit turba 4, 62. lupanar 6, 121. intrantes blanda excepit 6, 125. balnea 6, 374. urbem 10, 171.

Introitum macelli 11, 10.

Intus dormiet 3, 241.

Invadunt talia verbis Herculis 2, 20.

Invalidi collum 3, 88.

Invenit non fatuos 9, 8. septimus sol iacentem torum 15, 44. non poenam sceleri 15, 129. materiam risus 10, 47. non nomen crimini 13, 29. poenas Caecilius 13, 197. *invenies nullam, quae parcat amanti* 6, 208. Quiritem ima plebe facundum 8, 48. legatum in popina iacentem 8, 173. inveniet quid quisquam sublimius? 8, 232. quot libras in summo duce? 10, 148. invento Osiri 8, 30. inventis sub aratro piscibus 13, 66.

Inventrix sacri nefandi Taurica 15, 117.

Inverso fundo 3, 108. inversis pellibus submovet Euros 14, 187.

Invidet luscis 10, 228. invideas haud vati 7, 93. omnibus, si lividulus sis 11, 110. invisi nominis poena 13, 248.

Invidia est fortunae 15, 95. *invidiae magnae subiecta potentia* 10, 57. invidiam facerent Nilo surgere nolenti 15, 125.

Invidiosa solatia 13, 179.

Invitatus ad haec 14, 134.

Invita coniuge 6, 212. inviti exercere iubentur avaritiam 14, 108.

Involvit hos sinu Fortuna 6, 607.

Inutile vulgus 15, 126.

Io candida si iusserit, ibit ad Aegypti finem 6, 526.

Iocari voluit Fortuna 3, 40.

Ioco mordente facetus 9, 10. iocorum causas praebet 3, 147.

Ionium late sonantem 6, 93.

Iphigenia si qua illi est nubilis domi, dabit hanc altaribus, etsi non sperat furtivae piacula cervae 12, 119.

Ipse quum se iactaret amicae 1, 62. Cf. 5, 30. 56. 86. 142.

Ira et bile iecur ardeat 1, 45. 3, 188. 13, 188. Censoris dignum 14, 50. *Deorum, ut sit magna, tamen certe lenta est* 13, 100. et fames pares in mente 15, 131. quoties hunc sexum nocen-

tem facit 6, 647. quid plus velit 15, 176. *irae indoctorum quantulacumque occasio sufficit* 15, 185. eorum non sufficit 15, 169. *irae pone frena* 8, 89. *irae inde et lacrimae* 1, 168. iram, gaudia cet. effundunt sermone Graeco 6, 187.

Irasci nesciat 10, 360. iratus ignis cadat in terras 13, 226. irato sistro 13, 93. irati faciunt vadimonia 3, 299. mariti exigere poenas 10, 313. iratis Diis fruitur Marius 1, 50.

Irritamentum Veneris 11, 165.

Isaeo torrentior sermo 3, 74.

Isiacae sacraria lenae 6, 489.

Isis decernat quodcumque volet de corpore nostro et irato feriat mea lumina sistro, dummodo cet. 13, 93. Isidis in aedem aquas Nili spargat, antiquo quae proxima surgit ovili 6, 529. fanum scelerare 9, 22. ab Iside pasci pictores 12, 28. Isidis sacerdotes, sacra et simulacrum, argentea serpens 6, 525 — 541.

Iste dies genialis 4, 67.

Ister et Rhenus 8, 170.

Istic vivant Artorius et Catulus 3, 29.

Ita servus homo est 6, 222. ita secum (dicit) 13, 91.

Italiae pars magna est, in qua nemo togam sumit, nisi mortuus 3, 171. Italiam iam tenet Hannibal 10, 154. longe relinquunt 12, 78.

Iter vitae diversum ingreditur 7, 172. nocte ingressus 10, 20.

Iterum ecce Crispinus 4, 1. quis Cotta tibi erit? 7, 95. miserere 12, 25. semel atque iterum super illam palpitet 3, 134.

Ithacus miranda nullo sub teste canebat Alcinoo 15, 26. Ithanum mugire credit Aiax 14, 287. natantem lugere fas Laertae 10, 257.

Iubae mullorum 6, 40.

Iubeo sic, hoc volo, sit pro ratione voluntas 6, 223. natura plorare 15, 134. sic rerum numerus 7, 102. sic natura 14, 31. quis te festinare? 14, 212. securos pendente dormire ruina 3, 196. iussit quantum, anhelas 6, 37. iubeat si coniux, durum est conscendere navim 6, 98. iubentur mutare dominos 8, 65. exire 4, 144. 14, 108. iussus discumbere 5, 12. iussae ad Circum prostare puellae 3, 65. mansuescere ferae 11, 101. iussos primum crescere testiculos 6, 371.

Iubernae ultra litora promovimus arma 2, 160.

Iucunda senectus Crispi 4, 81. vox Statii 7, 82. *iucundum et carum sterilis facit uxor amicum* 5, 140. *pro iucundis aptissima dabunt Dii* 10, 349. *iucundius vita ipsa bonum vindicta* 13, 180.

Iudaea tremens, cophino foenoque relicto, arcanam mendicat in aurem, interpres legum Solymarum et magna sacerdos arboris ac summi fida internuncia coeli; implet et illa manum, sed parcius aere minuto 6, 543 sq.

Iudaei, qualiacumque voles, somnia vendunt 6, 547. metuentes sabbata, nil praeter nubes et coeli numen adorant, nec distare putant humana carne suillam — et praeputia ponunt; Romanas autem soliti contemnere leges — non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti, quaesitum ad fon-

tem solos deducere verpos — Sed pater in causa, cui septima quaeque fuit lux ignava cet. 14, 96 sq. Iudaeorum proseuchae 3, 296. Iudaeis delubra locantur, quorum cophinus foenumque supellex: Omnis enim populo mercedem pendere iussa est arbor, et ciectis mendicat silva Camenis 3, 14 sq.

Iudaicum Romani ediscunt et servant ac metuunt ius, tradidit arcano quodcumque volumine Moses 14, 101.

Iudex Bardaicus 16, 13. iudicis in corpore si ista videas 2, 76. iudice bubulco surgis Aiax 7, 117. sub iudice si dicas 7, 13. iudice me dignus vera cruce 8, 188. *iudice se nemo nocens absolvitur* 13, 3. sub iudice morum caderet 4, 12.

Iudicio inani 1, 48.

Iudicet quasi ignis 13, 226.

Iugera agri quot possidet 3, 142. vix bina dabantur pro multis vulneribus 14, 163. quot vicina foro? 4, 7. iugeribus campi severi cede 2, 152. paucis quantum erat lumbos exhausti donare clientis? 9, 60.

Iugulare fetum capellae 15, 12. iugulata Mycenis 12, 127.

Iugulo Electrae non se polluit Orestes 8, 218. iugulos aperire tenui susurro 4, 110.

Iugum ferre cervice parata 6 208. non iactare vita didicere magistra 13, 22. curtum temone 10, 135. Cumis suspectum 9, 57. iugo rara sedit victoria 8, 63. iuga pauca boum 8, 108. nemorosa 3, 191. iugis abrupta saxa 6, 649.

Iulia quum tot abortivis fecundam vulvam solveret et patruo similes effunderet offas 2, 32.

Iulia lex ubi nunc? 2, 37. placet Ursidio 6, 3.

Iulius ardet 2, 70.

Iuli sanguine fulget 8, 42. Iulo gratus apex 12, 70.

Iumento crucibusque relictis vultur cet. 14, 77. iumenta vocant 3, 316. fatigat porticibus 4, 5. luto spargat 7, 180. loquentur 9, 103. famelica lasso collo ad virides huius mittentur aristas 14, 147. iumentis lassis hordea infundet 8, 154.

Iunco consule 15, 27. *V. L.*

Iunge ostia 9, 105. iungitur si ulla Ursidio 6, 41. iungentur commoda multa caducis 9, 89. iuncta tibi 6, 448. et pacta tabellis 6, 200. iunctae umbone phalanges 2, 46.

Iunio consule 15, 27.

Iuno si fecisset maritum insanum 6, 619. quum adhuc virguncula esset 13, 40. Iunonis avem ut pueri laudant 7, 32. Iunoni (pronubae) caede invencam auratam 6, 48. per Iunonem domini iurante ministro 2, 98.

Iupiter (al. male *Iuppiter*) vernus fremeret grandine 5, 79. et Mars num adeo senuerunt, ut nil actum sit in montibus, aut in speluncis 6, 59. fictilis et nullo violatus auro hanc rebus Latiis curam praestare solebat 11, 116. da spatium vitae, multos da annos 10, 188. quum privatus adhuc Idaeis antris 13, 41. audis haec, nec labra moves, quum mittere vocem debueras, vel marmoreus, vel aeneus? aut cur in carbone tuo charta pia tura soluta ponimus cet. 13, 114. Iovis ante altaria lanatas torvum-

que iuvencum more Numae caedit 8, 15. municipes lagenas advexisse 14, 271. summi ante aram ruit Priamus, ut vetulus bos 10, 268. in tunica Praetorem sublimem medio in pulvere Circi 10, 38. famulae aves 14, 81. Iovi Tarpeio servata hostia 12, 6. Iovem nostrum placabo 12, 89. Iove ipso digna sententia 14, 206. sub Iove multa pudicitiae veteris vestigia forsan aut aliqua extiterint, sed Iove nondum barbato 6, 15.

Iurgia proludunt 5, 26. alterna habet lectus 6, 269. prima sonare incipiunt 15, 51.

Iurat solam Hipponam cet. 8, 156. aras Samothracum et nostrorum 3, 144. per Solis radios cet. 15, 78 sq. per Iunonem 2, 98. iurare Graecis nondum paratis per caput alterius 6, 16. iurato quamvis testi metuam tibi credere 5, 5. Iurantes precantesque tangebant aram vel genua deorum 14, 219. *n.*

Ius nullum uxori capiendi bona 1, 56. Iudaicum 14, 101. *testandi solis militibus vivo patre datur* 16, 51. dicere de mensura 10, 101. in ius pavidum trahat cervice obstricta 10, 87. iuris nil animis in corpora indulget natura 2, 139. iuris idem (testandi) contingit arenae, quod lenonibus et lanistis 6, 217. peritus Apollo 1, 128. nodos et legum aenigmata solvat 8, 50. *iure ac merito contemnunt vitia Scauros* 2, 34. illum despiciam 11, 27. iure iurando fraudem tueri 13, 201. iura ac leges vexantur 2, 43. ferentem 3, 72. civilia 2, 51. parentis habes 9, 87. ad iura vocantem 15, 135. trium liberorum 9, 90. *n.*

Iure iurando fraudem tueri 13, 201.

Iure eodem natantes mergere ficedulas 14, 8.

Iussu Neronis 10, 15.

Iustitia ad Superos recessit comite Pudicitia 6, 19. inermi omnia tractanda temporibus diris 4, 81. iustitiae tenax 8, 25.

Iusta ratio pericli 6, 95. causa doloris 9, 90. querela 16, 19. iusti Solonis 10, 274. iusto fulmine ruerunt 8, 92. iustis poenis 8, 267. iustissima cognitio Centurionum 16, 17.

Iuvencam auratam caede Iunoni 6, 48.

Iuvencum torvum caedit Iovis ante altaria 8, 155.

Iuvenilia s. *iuvenalia* membra 11, 5.

Iuvenis zelotypo praelatus Hiarbae 5, 45. petit Euphraten 8, 51. tui specie laetare 10, 310. si vetulo non adsurrexerat, grande nefas 13, 55. *non melius de se cuiquam sperare propinquo concedet, qui radere tubera terrae — didicit nebulone parente* 14, 7 sq. iuveni mihi barba sonabat 1, 25. 10, 226. quid suadet pater laetus stridore catenae? 14, 23. *quum dicis, stultum, qui donet amico, — et spoliare doces et circumscribere* cet. 14, 235 sq. *Arcadio nil salit laeva in parte mamillae* 7, 160. Pellaeo non sufficit unus orbis 10, 168. iuvenem illa iubet properare sumto cucullo 6, 330. supinum clamosus pater excitat de me-

dia nocte cet. 14, 191 sq. torquet iam longa et cervina senectus patris) 14, 251. superbum, inflatum plenumque Nerone propinquo 8, 71. iuvene indigno, quem mors tam saeva maneret 4, 95. iuvenes subit Hippo 2, 50. hoc agite 7, 20. Medos premit longo assere per forum 7, 132. et nos haec fecimus; esto, — breve sit, quod turpiter audes 8, 164 sq. ipsius Consulis laxabant portarum claustra tyrannis Exsulibus 8, 262. spectent (circenses), quos clamor et audax sponsio, quos cultae decet adsedisse puellae 11, 199. *sponte imitantur cetera: solam inviti quoque avaritiam exercere iubentur* 14, 107. hortatur (pater avarus), ut cet. 14, 121. inter cultos pinnirapi iuvenesque lanistae 3, 158. quibus arte benigna et meliore luto finxit praecordia Titan 14, 34. marinos vidisse 14, 283. *iuvenum discrimina sunt plurima; pulcrior ille hoc atque ille alio; multum hic robustior illo: Una senum facies* 10, 196 sq.

Iuventa qua capta est Hippia? 6, 103. iam calida 6, 369.

Iuventus consumta Cannis 2, 155. resinata 8, 114. quaeque caedit magistros 7, 213.

Iuvernae litora 2, 160.

Iuvat alea senem 14, 4. *iuvant magis illa, quae pluris emuntur* 11, 16. iuvabit nemo tecto hospitioque 3, 211.

Iuxta recubante 11, 201.

K.

Kalendae, v. *Calendae*.

Karthago, v. *Carthago*.

Κινα̃δος, v. *Αὐτός*.

L.

Labellum compesce digito, quum veniet contra 1, 130. extendit summa 14, 325. labello clauso ut te respiciat Veiento 3, 185. spumanti quamvis te nudum viderit Virro 9, 35. labellis tuis contacta pocula 5, 128. fletum exsorbes 6, 276.

Labem hanc dedit contagio et dabit in plures 2, 78. sine labe adspiciat domum 14, 69.

Labitur cursum praecipitans 15, 77. aetas 7, 32. labente officio 6, 203. labentibus obstat villicus 3, 194. lapsum protegere 15, 156.

Labor magni sceleris nullus 14, 224. *non sinebat vitiis contingi parva tecta* 6, 289. vester fecundior, historiarum scriptores 7, 98. *quantum grammaticus meruit, quis Enceladi gremio affert?* 7, 210. Polycleti 8, 102. aequus hunc provehit 16, 56. laboris causas inde habuit 10, 159. atque sanguinis merces haec nullis umquam meritis minor visa 14, 164. labori pulcro reddit sua dona 16, 57. laborem nemo studiis indignum ferre cogetur 7, 17. labore militiae parta 16, 52. labores numerentur 9, 42. longos castrorum 14, 198. omnes nustricis 6, 593. quoscumque qui ferre queat 10, 359. saevos Herculis 10, 361. laborum nulla emolumenta in Urbe 3, 22.

Laborat in omni gente (Cicero) 8, 239. laboranti lunae succurrere 6, 443.

Labra elixi vervecis quis tecum comedit? 3, 294. quae illi 10, 67. mariti hinc viscantur 6,

463. longam salivam (s. longa saliva) manantia 6, 623. pallida cibum accipiunt digitis alienis 10, 229. non moves, Iupiter, 15, 114.

Labulla moecha 2, 68.

Labyrinthi mugitum 1, 55.

Lactis plus habet haedulus, quam sanguinis 11, 68. vortice torrens tamquam fluxerit 13, 79. lacte illo fovetur, propter quod comites educit asellas 6, 468.

Lacedaemonium pytismate lubricat orbem 11, 173.

Lacernae russati 7, 114.

Lacerna aurata quibus fulgere mos est 10, 212. foeda et scissa 3, 148. lacernas iam ponente facundo Caedicio 16, 45. Tyrias revocante humero 1, 27. pingues aliquando accipimus, munimenta togae, duri crassique coloris, et male percussas textoris pectine Galli 9, 28 sq. lacernis licet parcat 14, 287.

Lacernatae amicae 1, 62.

Lacerat haec potio Patres 6, 625. orbem Flavius 4, 37. membra fame 15, 102. laceratis capillis 6, 90.

Lacertae unius sese dominum fecisse 3, 231. lacerta inventa pullos nutrit ciconia 14, 75.

Lacertae russati solum 7, 114.

Lacerti cum parte conchem aestivam s. aestivi 14, 131. unius sese dominum fecisse 3, 231. *V. L.*

Lacerto secto requiem sperare 6, 106. lacertis admirandis confisus periit 10, 11. inclinatis per humum 15, 63.

Lacessit scuto 6, 248.

Lachesis mea et Clotho gaudent, si pascitur inguine venter 9, 136. Lachesi superest, quod torqueat 3, 27.

Lacrumae inde et irae 1, 168. siccentur 16, 27. illius meditataque murmura praestant, ut cet. 6, 539. lacrumas si conspexit amici, flet, nec dolet 3, 101. ridebat et curas et gaudia vulgi 10, 52. Iliadum 10, 261. *quae dedit natura, mollissima corda humano generi se dare fatetur: haec nostri pars optima sensus* cet. 15, 132 sq. per lacrumas effundere bilem ut cogaris 5, 159. *lacrumis veris amissa pecunia ploratur* 13, 134. uberibus semper plorat, semperque paratis in statione sua atque exspectantibus illam, quo iubeat manare modo 6, 273 sq.

Lacunar spectare 1, 56.

Lacus suberant, ubi Alba colit Vestam 4, 60. ad spurcos decepta saepe vota 6, 603.

Ladas, cursor 13, 97.

Laedant silicem percussum pondere vasa 3, 272.

Laelius miretur grandes alas 14, 195.

Laene coccina eum vitari iubet 3, 283. pertusa homines haec dicere non audent 5, 131. laenam pignerat 7, 73.

Laertes senex, cui fas Ithacum lugere natantem 10, 257.

Laestrygonas immanes 15, 18.

Laetare specie iuvenis 10, 310.

Laetus stridore catenae 14, 23. fatebere 13, 248. laeta Clitumni pascua 12, 13. dies 15, 41. Venus quo astro se proferat 6, 570. laeti phaleris et torquibus omnes 16, 60. lactam Urbem fecit Statius 7, 85. laetis Phrygibus 12, 75. *lae-*

tis rebus par mensura malorum 10, 98. laetior haec lux natali die 12, 1. *V. L.* laetissima merces 7, 175.

Laevis male scribitur pro *levis* 2, 12. *V. L.* 3, 111.

Laevum extendit 6, 495. in laevum s. laevam conversus 4, 120. laevo monitu 14, 228. laeva in parte mamillae nil salit Arcadio iuveni 7, 159. laeva et dextera sonuit ferro 6, 561. zonam morsuque tenebit 14, 297.

Lagena Saguntina 5, 29. venali Cyane succincta 8, 162. lagenae ventre 12, 60. lagenas municipes Iovis 14, 271.

Lagi moenia 6, 83.

Lambit non Taedia Cluviam 2, 49. lambenti crustula servo 9, 5. lambentibus ora siccae lucernae canibus 8, 55.

Lamiarum caede madenti 4, 154. de numero 6, 385.

Laminae 2, 124. *n.*

Lampas aenea 3, 285. lampade Veneris fervet 6, 138.

Lana sucida nolit pati vinum 5, 25. lanam trahitis 2, 54. deducere ferro obliquo 7, 224. lanis admota matrona 6, 497.

Lanatas caedit 8, 155. lanatis animalibus 15, 11.

Languentis Veneris 11, 165.

Languida uxor 1, 122.

Languorem peperit cibus imperfectus 3, 233.

Lanificae Parcae 12, 66.

Lanipendia 6, 476. *n.*

Lanistae iuvenes 3, 158. leges et verba regia dicturus 11, 8. lanistis et lenonibus est testandi libertas 6, 216.

Lanugo prima par sacrae senectae 15, 59.

Lancem longo pectore distendat squilla 5, 80. lance beata radiat Dacicus 6, 204. lances Parthenio factas 12, 43. lancibus oppositis perituram arcessere summam 11, 18.

Laomedontiades aevo frigidus 6, 326.

Lapidem non hunc, quales et Turnus et Aiax cet. 15, 65. ad primum vectari 6, 577. lapides effuderit imber 13, 67.

Lappa Rubrenus 7, 72.

Lapsus tectorum 3, 7.

Laqueum ipse mandaret Fortunae minaci 10, 53. in laqueum dabit vestigia 13, 243. incidit 10, 314. *laqueo tenet multos ambitiosi consuetudo mali* 7, 50.

Laris matrona 3, 110. trepidi Antiphates 14, 20. Larem, ignem, pecus et dominos communi clauderet umbra 6, 3. Lare in Herculeo natus 8, 14. Lares ipsi deinde eripiuntur 8, 110. Lares parvi nostrique, quos ture minuto, aut farre et tenui soleo exorare corona 9, 137. ante Lares cadat victima 12, 113. Larum parva simulacra fragili nitentia cera accipiunt graciles coronas 12, 87. Laribus paternis tura dabo 12, 89. nostris coniungere aliud tectum 15, 153. cristam galli promittere 13, 233.

Lardum natalitium 11, 84.

Largae filia adultera 14, 25.

Largitur multis honorem militiae 7, 88. largiri quae solebat Piso bonus et Cotta 5, 110.

Largus fons ingenii 10, 119.

larga natura tribuit benigna manu 10, 302.

Laronia 2, 36. *V. L.*

Lasanum 6, 264. *n.*

Lascivum illud quoties intervenit ζωη και ψυχη 6, 194. lascivi ruris alumni 11, 98.

Lassare Cotytto soliti Baptae 2, 92. lassata viris 6, 130. lassata brachia gravi massa ceciderunt 6, 421.

Lassus aratro alieno 8, 246. lasso lictore hebetes secures 8, 157. tibi ut figantur palmae 7, 117. collo iumenta 14, 146. 8, 154. lassi clientes 1, 152. lassos intra tua pascua milvos 9, 55. marris ac vomere 15, 167. lassis caedentibus 6, 484.

Late flagrantem ignem 14, 245. sonantem Ionium 6, 92. latius sibi indulgent 14, 234.

Latet abditus 6, 237. latentis animi in aegro corpore 9, 18.

Lateranus consul et auriga 8, 147 sq. *V. L.* Lateranorum aedes egregias obsidet cohors 10, 15.

Laternam olebit caulis 5, 88.

Latine nescire nostris magis turpe, quam Graece 6, 188. posce 11, 148.

Latini perituri cista 6, 44. Latino a trepido Thymele submissa 1, 36.

Latino coelo ignotum carmen 6, 637. *Latina* tegitur cinis atque Flaminia 1, 170. Latinae clivosae monimenta 5, 55. pro omni pube Latina Decii sufficiunt Diis inferis 8, 256. Latinas humilis quondam fortuna praestabat castas 6, 287.

Latio non venales elephanti 12, 105.

Latiis pastoribus unde tantum nefas? 2, 127. Latiis rebus hanc curam praestare solebat fictilis Iupiter 11, 115.

Latona gaudet pulcra Diana 10, 292. Latonae gente nobilior 6, 176.

Latratibus rumpuntur somni 6, 415.

Latravit rictu canino 10, 272.

Latronem conductum confer 13, 145. *coram latrone cantabit vacuus viator* 10, 22.

Latum media sulcum diducet arena 1, 157. aurum pictae vestis 6, 482. lata testudine 14, 308. acies Polyphemi 9, 65. lato in auro ardet Setinum 10, 27. latis orbibus 1, 137. 11, 122. specularibus 4, 21. latissima taeda 12, 59.

Latus servi claudit ingenuorum filius 3, 131. ad summum implet navem mercibus 14, 289. tetigit acrior illo 7, 109. recedit pendente clivo 6, 650. Afrae avis 11, 142. Illyricum 8, 117. alternum puppis 12, 31. lateris dolorem 15, 229. parvi spatium breve 6, 505. lateri parcas 6, 37. latere nudo (lecti) 11, 96.

Laudabile nomen luxuria in Ventidio sumit 11, 22.

Laudo quod destinet 3, 2. meum civem 12, 121. consilium 4, 18. iamne igitur laudas, quod ridebat 10, 28. *laudat siliquas occultus ganeo* 11, 58. clamore Faesidium agentem vocalis sportula 13, 32. me toto vicinia pago 14, 154. laudant hoc numina ruris 14, 182. laudare nequeo librum, si malus est 3, 42. sermonem indocti, faciem deformis amici cet. 3, 86 sq. et nobis haec eadem licet, sed il-

lis creditur 3, 92. paratus 3, 106. tantum disertos 7, 31. equum volucrem 8, 58. *laudatur equum Dis aequa potestas, nihil est quod credere de se non possit* 4, 71. et alget probitas 1, 74. illic praeclara iaspis 5, 42. *avarus tamquam frugi* 14, 111.

Laufeia s. *Laufella* et *Scufeia* 6, 320. *V. L.* 9, 117. *V. L.*

Lavino novercali praelata sedes 12, 71.

Lavat patellas domus 3, 262. lavatur nemo Romae cum Bocchare 5, 90. magno cum rhinocerote 7, 130. lavantur qui nondum aere pueri 2, 152. quadrante 6, 447. loto intestino terram ferit 6, 429. lota cute veniunt ad moechum 6, 464.

Laurenti in agro 1, 107.

Laureolum egit Lentulus 8, 187.

Lauronia 2, 36. 65.

Laurum momordit (poeta) 7, 19. lauro grandi ianua ornetur 6, 79. secunda ornatur collega 8, 253. humida lustrari 2, 158. lauros pone domi 10, 65.

Laus — laudis titulique cupido patriam obruit olim 10, 143. futurae nihil agas 8, 76. *laude tuorum te censeri noluerim* 8, 74. laudibus quam effert 6, 182.

Lautus habetur Atticus, eximie si coenat 11, 1. Praetor 14, 257. lautum se facere falso 1, 67. lauto coenare paratu 14, 13. lautorum pueros 7, 177. lautissimus orborum Persicus 3, 221. lautissima haec merces 7, 175. coena caeditur 11, 140.

Laxet se cutis arida 6, 144. laxare stomachum saginis 4, 67. claustra portarum 8, 261.

Lectica nova Mathonis plena ipso 1, 32. densissima petit centum quadrantes 1, 121. facit somnum clausa fenestra 3, 243. non est urbibus illis 10, 35. lecticas ponunt hic noctibus 6, 309. Lecticarum et sellarum forma varia 1, 64. *n.*

Lecticarii quales 1, 64.

Lectore adsiduo ruptae columnae 1, 13.

Lectulus mihi testis 9, 77. in lucubratoriis lectulis sedentes scribebant Romani, in hemicyclio sedebant docentes 7, 28. *V. L.*

Lectus Procula minor 3, 203. non alius cuiquam 8, 177. *in quo nupta iacet, semper habet lites* 6, 269. lecti sonus 9, 78. spreti vestigia 6, 226. lectum alienum concutere 6, 21. lecto vacua ne cessaret culcita tertia 5, 17. aurato iacet 6, 594. magno dormit tertia 2, 60. et umbra gaudet 7, 105. lectis parvis frons aerea 11, 96.

Ledam chironomon molli saltante Bathyllo 6, 63.

Legatum omne capit et dulce caducum 9, 88. fiet amici cymbala pulsantis 9, 62. *V. L.*

Legatus fiet amici cymbala pulsantis 9, 62. legatum quaere in magna popina 8, 172.

Legio Cremerae consumta 2, 155. in legione quantum tribuni accipiunt, donat Calvinae 3, 152. legiones in sulcis dentibus anguis nascuntur 14, 241. dabat olim 10, 79. legionibus pro totis sufficiunt Diis inferis (Decii) 8, 255.

Legitime nubere 10, 338. fixis tabellis 12, 100.

Legitimum penem intra viscera agere 9, 44. legitimis tabellis pactam iunctamque 6, 200.

Legit villica asparagos 11, 69. oluscula horto 11, 78. nec Cynicos nec Stoica dogmata 13, 121. historias omnes 7, 231. sedens classis 7, 152. legenti acta quantum daret 7, 101. lecture quae scripta et quas tabellas 6, 277. legantur qua voce versus (Maronis) quid refert? 11, 180. lectis tabellis 13, 136.

Legumen non omne indulsit ventri 15, 174.

Lena, v. *Laena*.

Lenae Isiacae sacraria 6, 489.

Lenas captator 5, 98.

Leno ipse maritus, accipiens moechi bona 1, 55. lenone dimittente iam suas puellas 6, 127. lenonum pueri quocumque in fornice nati sedeant hic 3, 156. ancillas provocat 6, 320. puellae procul hinc 14, 45. *lenonibus atque lanistis est testandi libertas* 6, 216.

Lentulus quis alter nunc erit? 7, 95. velox bene egit Laureolum 8, 187. caruit cruciatu et poena Pompeii 10, 287. Lentule, tibi testudineo conopeo nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans 6, 80.

Lentus si pigra muniret castra dolabra 8, 248. *lenta ira deorum est* 13, 100. arena fori pugnamus 16, 47. lento de funere matris consulit 6, 565.

Leo alumnus magno fremitu in cavea tollet magistrum 14, 247. fortior quando eripuit vitam leoni? 15, 161. domitus multa carne pascendus 7, 76.

Lepidi neptes aut Fabii dicite cet. 6, 265. coram Lepidis male vivitur 8, 9.

Lepus cum magno sumine apud eum caeditur 11, 138. leporem aut capream famulae Iovis venantur 14, 81. semesum dabit iam 5, 167. lepores quo gestu secentur 5, 124.

Lesbia, amica Catulli poetae, passeris mortem lugens 6, 8.

Letale ferrum 15, 165.

Letifero auctumno 4, 56.

Leto dedit utrumque fons ingenii 10, 119.

Leucade quantum non Octavius abstulit gladio 8, 241.

Levis consurgit erecta ad oscula planta 6, 507. leve non est observare 7, 240. levium malorum 13, 15. levibus causis 13, 182. levius quidquid meliusque putaris 10, 344. fusum torquetis Arachne 2, 56. leviori constat sumtu 7, 77. levioribus factis 4, 11.

Levis (al. *laevis*) adhuc sponsus 3, 111. pumice inimicus 8, 16. 114. 9, 95. leve argentum 14, 62. caput senum 10, 199. levi podice caeduntur tumidae mariscae 2, 12. levia crura totius gentis 8, 115. levibus athletis 6, 356. canibus 8, 35.

Levant nec damna 12, 53. levet qui paupertatem 14, 236. levarit quum se matura progenies 14, 83.

Lex Iulia 2, 37, 6, 38. Othonis quam dignatur summam bis septem ordinibus 14, 324. operum sic iubet 7, 102. ulla quantum dolori concessit 10, 315. legem priorum egressi 6, 635.

legi non sufficit eius res 3, 155. lege et ratione loquendi semper servata 6, 453. leges vexantur ac iura 2, 43. ac iura ferentem 2, 72. aranearum telis comparatae 2, 63. quid moneant, respice 8, 91. scripturus et regia verba lanistae 11, 8. amaras revocabat 2, 50. saevas imponite 7, 229. Romanas contemnere 14, 100. rubras maiorum perlege 14, 193. legum Solymarum interpres Iudaea 6, 544. optimus atque sanctissimus interpres 4, 79. aenigmata solvat et iuris nodos 8, 50. prima securis 8, 268. *quae reverentia, quis metus, aut pudor est umquam properantis avari?* 14, 177. legibus antiquis castrorum 16, 15. de legibus quantum ipse queratur fatorum 10, 251.

Libato nectare 13, 44. *V. L.*

Libelli nostri farrago 1, 86. comites in magno fasce 7, 107. libello posce vitem 14, 193. libellos componunt formantque 6, 244. positos tinea pertunde 7, 26. Graecos servabat vetus cista 3, 206. libellis Tuscis digna 13, 62. sacris quae dat praecepta Sapientia 13, 19.

Libentius nil edit 15, 88.

Liber non erat servis 9, 121. homo et Regis conviva tu tibi videris 5, 161. libera Roma Ciceronem patrem patriae dixit 8, 244. verba animi proferre 4, 90. suffragia si dentur populo 8, 211.

Libri summi iam plena margine scriptus Orestes 1, 5. librum, si malus est, nequeo laudare et poscere 3, 41. libro quam denso fascia 6, 263. ex libro hora sumitur 6, 578. de quocumque voles proavum tibi sumito libro 8, 134. libros hic dabit et forulos 3, 219. libris venalibus plena domus 3, 187. actorum spargere gaudes argumenta viri 9, 84. ex libris quaedam non intelligit 6, 451. Librorum edendorum ratio antiqua 1, 1 sq. *n.* 3, 42. *n.* tituli ac principia minio notata 14, 192. *n.*

Liberos tollere et libris actorum spargere 9, 84. liberorum trium ius 9, 87—90. *n.*

Libertas loquendi fracta voce 2, 112. testandi sit lenonibus atque lanistis 6, 217. aequa ibi 8, 177. pauperis haec est, pulsatus rogat cet. 3, 299. emitur (dote) 6, 140. libertatis magister 2, 77. libertatem dat conduplicare 14, 230. *parentis unde tibi, quum facias peiora senex?* 14, 56. pro libertate dubia dicturus 7, 116. 8, 213.

Libertinus prior est 10, 102.

Libertus dicet, collige sarcinulas et exi 6, 146. liberto solo impleverit tabulas 2, 59. libertorum inter cohortem et vos pugna fervet 5, 28. libertos scit dare 7, 43.

Libet hinc fugere ultra Sauromatas 2, 1. exspectare, quis impendat 12, 95. exclamare 8, 29. si deprendere 7, 113. proferre fines 14, 142. hic gaudere 15, 84. implere ceras capaces medio quadrivio 1, 63. libuit si adhibere clientem 5, 18. libeat donec vigilare tyranno 10, 162. liberet quodcumque animo flagrante 1, 152. libitum sic Othoni 5, 159.

Libido magna tacendi 2, 14. rapit praecipitem 8, 135. summis

pariter minimisque eadem 6, 349. suspecta 10, 208. *libidinis facinus nullum abest, ex quo paupertas Rom. periit* 6, 295. omni arte 11, 172. libidine sola fortis 9, 3. minimum peccant 6, 135. tanta vulgi auditur 7, 85. saltante quae vox 6, 318.

Libitinam evaserit 12, 122.

Libo, v. *Libato.*

Libras quot in summo duce invenies? 10, 147. libris paribus aequantem sestertia 4, 16.

Libraria periit 6, 476.

Librarius, archimagiri et carptores 9, 109.

Librata dextra retia effudit 8, 204.

Libum — libo cum patulo mea puls annua coluit hoc 16, 39. libis venalibus s. geniālibus plena domus 3, 187.

Liburnus tarde venisse dicitur 6, 477. Liburno ingenti curret super ora 3, 240. clamante 4, 75.

Libye, habe tibi frumentum et disiunge boves, dum tubera mittas 5, 119. in Libya omnibus montibus quantum sublimior Atlas 11, 25. eius fertilitas et copia frumenti Romam advecta 8, 117. 118. *n.*

Licet non esse viris 10, 304. quando Basilo flentem producere matrem? 7, 146. per totam diem cessare 11, 183. committas 1, 162. vadas 14, 294. quantum 7, 124. nobis haec laudare 3, 92. et considere 4, 54. si dicere 11, 194. *liceat marito soloecismum facere* 6, 456. punire haec tunica molesta 8, 235. modo vivere, fient ista palam 2, 135. liceret si sub peste illa saevitiam damnare 4, 85.

Licinius Augusti libertus et gens Licinia 1, 24. 109. 10, 225. 14, 306.

Licinus noctu iubet servorum cohortem vigilare praedives dispositis hamis 14, 306. Licinis plus possideo 1, 109.

Lictorem impellat Practor 3, 128. lictore lasso hebetes secures 8, 137.

Lignum hos stabat ad usus 11, 118. ligni supervacui vana chirographa 13, 137. 16, 41. ligno dolato confisus (nauta) 12, 58. lignorum aliquid posce 7, 24.

Ligonis et cassidis patiens aetas 7, 33. ligonem erectum domito a monte referens 11, 89.

Ligulas dimittere 5, 20.

Ligustica saxa 3, 257.

Limen vexant 1, 100. Tarpeium adora 6, 47. non intrat femina 2, 8. ante meum exue quidquid dolet 11, 188. limine vicino ut tutos somnos collāta daret fiducia 15, 154. de limine quoties moverat protuleratque pedem 10, 29. limine primo sedet sportula 1, 96. submoveor 3, 124. in limine adhuc virides ramos 6, 228. limina haec nil dictu foedum visuque tangat 14, 44. limina si vestra subit mortifera cum dote 14, 220. per limina tende corymbos 6, 52.

Limite de medio saxum sacrum effodit 16, 58. augusto mundi aestuat Alexander 10, 169. vicino ut tutos somnos collata daret fiducia 15, 151.

Lingua pars pessima mali servi 6, 120. linguae mercedem ponere 7, 119. linguam servi contemnere 7, 123. linguas mancipiorum con-

temnas 9, 119. linguis animisque faventes 12, 83.

Linigero grege 6, 535.

Linit faciem 6, 481. dolia musto 9, 58.

Linquit pendentia domus vela 6, 227. (Palatium) comite ancilla una 6, 119. sylvas 15, 152.

Lintea componit pleno gutto 3, 263. inscripta 8, 168. propter duo uritur servus 11, 22.

Linum crassum atque recens 3, 151. lini supervacui vana chirographa 13, 137. cymbaeque magister 4, 45. lina temeraria contemnunt charybdim 5, 10?.

Liparaea taberna 13, 45.

Lippitudinis malum 6, 109.

Lippus fuligine massae ardentis pater 10, 130.

Litis sufflamine longo 16, 50. litem in qua non femina moverit, nulla fere causa est 6, 245. lites veras agitant 7, 168. semper habet lectus 6, 268. *qui inchoet, annus exspectandus erit totius populi* 16, 42.

Litera quos arguit ipsorum 13, 138.

Litigat qui 7?, 141. non noctu pusio 6, 35. litiget ne extra vallum miles 16, 16.

Litus gratum secessus amoeni 3, 4. echini dicebat 4, 143. *versamus aratro sterili* 7, 49. litore ab Oceani 11, 113. curvo Caietae 14, 87. litora Iubernae 2, 160. plena delatore 4, 47. *Litora* rectius scribitur quam *littora* 2, 160. *V. L.*

Lituus — cum lituis audita cornua 14, 200.

Lividulus si sis 11, 110.

Livida adipata 6, 631.

Livorem uva conspecta ducit ab uva 2, 81. livoribus tumidis nigram in facie offam 16, 11.

Locamus te coelo 10, 366. locasti vocem sipario 8, 185. locantur Iudaeis delubra 3, 13. locata cervice 9, 143. *Locare*, et contr. *conducere* s. *redimere* 3, 31 sq. *n.*

Loculis comitantibus itur ad casum tabulae 1, 89. eburnis custoditur gemma 13, 139. in loculis defossa sportula 10, 46. in loculis quum sit tibi gobio tantum, non mullum cupias 11, 38.

Locuples quae nupsit avaro, vidua est 6, 141. ut moriaris, egentis vivere fato 14, 137. Gallita 12, 99. locupletem podagram 13, 96. aquilam 14, 197.

Locus in urbe nullis artibus honestis 3, 22. summus nulla non arte petitus 10, 110. non est Romano cuiquam hic, ubi regnat Protogenes 3, 119. quis ingenio? 7, 63. uterque odit numina vicinorum 15, 37. locum quum ille dedit 6, 512. defendere 1, 103. loco primo fige 5, 12. loco parentis esse praeceptorem 7, 210. locos atque principium Celso dictare paratae 6, 245.

Locusta melior instituit propinquas nigros efferre maritos 1, 71.

Lodice de paranda 7, 66. sub lodice relictis 6, 195.

Lomentum 6, 461. *n.*

Longe Megalesia a Plebeiis 6, 69. petitis 14, 89. conspicuus 6, 374. fenata domus 7, 41. ut repetas longeque revolvas nomen 8, 272. reliquunt Italiam 12, 77. 14, 279.

Longinum iussu Neronis clausit eiusque aedes obsedit tota cohors 10, 16.

Longus serpens 6, 432. longa abies 5, 254. redimicula 2, 84. cunctatio 6, 221. pulpita 6, 78. saliva manantia labra 6, 623. pagina honorum 10, 57. gaudia feras huius originis 8, 47. dies quid contulit 10, 265. senectus 10, 190. 14, 251. uva 15, 68. gente deductis propinquis 13, 207. tempora vitae 14, 158. cathedra 9, 52. longi diarni 6, 485. nervi mensura 9, 34. agminis 10, 41. servitii 3, 124. longum et miserabile adtendit 6, 65. aurum 6, 589. syrma 8, 229. usque adeo tardumque putavit exspectare focos 15, 82. annum 6, 589. collum 3, 88. longo pectore 5, 80. in carcere castrorum 6, 561. assere 7, 132. sanguine censeri 8, 1. galero spira iactetur 8, 209. non tempore visam 11, 152. longorum Syrorum 6, 551. longos habitus 2, 124. ramos erexit ianua 12, 91. labores castrorum 14, 198. longis siphonibus 6, 510. columnis 7, 182. longior mora 2, 167. longissimus ordo comitum 3, 284. longissima coenae spes 1, 135.

Loquaci nido 5, 142.

Loquor de eo 14, 115. loquitur iam Thule de conducendo rhetore 15, 112. loquuntur qui de magnis maiora 4, 17. vera 16, 33. loquar carmen coctumque venenum 6, 135. loquentur iumenta et canis et postes et marmora, servi ut taceant 9, 103. loquatur nec causidicus, nec praeco 6, 439. en animam et mentem, cum qua Di nocte loquantur 6, 531. loqui mulier ipsa videtur, non persona 3, 96. recte facie praesente marito cum ducibus 6, 401. loquendi ratione et lege servata 6, 455. fracta voce libertas 2, 111. locuturi cum tyranno de pluviis aut aestibus fatum pendebat amici 4, 88. *loquuti de virtute clunem agitant* 2, 20.

Lorarii 6, 480. *n.*

Lorica affixa tropaeis 10, 134. Achillis 11, 30.

Loripedem rectus derideat 2, 25. praetextatum 10, 38.

Loro arcano nutantia sacra ferens 2, 125. de paupere signum 5, 165. lora tenebat 1, 61. loris concidere 6, 414.

Lubricat orbem pytismate 11, 175.

Lucanus contentus fama iaceat 7, 79.

Lucanos aut Tusca ergastula 8, 180.

Lucebis in illa taeda, qua stantes fumant 1, 155.

Lucerna Venusina haec non credam digna? 1, 51. lucernae fumo foeda lupanaris 6, 131. siccae ora lambentibus canibus 8, 35. lucernas iam poscente Caedicio 16, 45. totidem olfecisse dum modo non pereat 7, 225. ante lucernas pereundum erit 10, 339. lucernis geminis exsurgit mensa 6, 305. matutinis operatur ianua festa 12, 92.

Luciferi ortu 8, 12. usque a Lucifero, donec lux occidat, audit 13, 158.

Lucilius ardens 1, 165.

Lucretia vetat optari faciem 10, 293.

Lucrinum ad saxum 4, 141.

Lucrum ex omni crimine quaesitum 13, 24. *lucri spes quocumque vocarit, veniet classis* 14, 278. *odor est bonus ex re qualibet* 14, 204. lucro quae dentur tempora 6, 571.

Luctantur paucae 2, 53.

Luctum et curam effugies 14, 157. luctibus in multis domus 10, 244. Luctus publici indicia 3, 212. 213. *n.*

Lucus Martis 1, 7.

Ludia propter quod dici sustinuit Hippia 6, 104. quae sumserit hos habitus 6, 266.

Ludium Hippia comitata est ad Pharon 6, 82. ludii sic veniunt ad miscellanea 11, 20.

Ludit heres bullatus 14, 4. Fortuna 3, 40. ludebant lascivi ruris alumni 11, 98. infantes quatuor in casa 14, 168. lusit sub vertice horum montium 11, 160. ludant ne turpia 8, 240. luserit parvulus Aeneas tibi aula 5, 19. ludere se credunt ipsi tamen 15, 59. luditur arca posita 1, 90. alea pernox 8, 10.

Ludus nisi quid erit haec ultra? 8, 199. Fortunae 3, 40. per ludum nil ibi simulabitur 6, 324. ludi tanto maiores humana negotia 14, 264. ludis Celsi praetoris non dubitant vendere sua funera 8, 194. ludos Paridemque reliquit 6, 87. ut spectet, conducit Ogulnia vestem, cet. 6, 352. alios hodie dabunt nostra convivia 11, 177. *Ludi* literarii prima luce aperti 7, 222. *n.* in iis legebantur Maro et Flaccus 7, 226. *n.* Ludi scenici Romanis gratissimi 14, 256 sq. et Circenses 3, 223. 10, 81. 11, 53. 195 sq.

Lugdunensem rhetor dicturus ad aram 1, 44.

Luget Achillem Peleus 10, 256. lugere Ithacum natantem 10, 257. lugentis amicum Pelidae noctem patitur 3, 279. lugentis amici casum 15, 134. lugendus matronis servus 8, 267.

Lumbum tenerum adtritus pumice 8, 16. lumbos premit populus magno agmine 3, 244. incitat tibia 6, 314. clientis exhausti donare iugeribus 9, 59. lumbis debilis 10, 227.

Lumen breve candelae 3, 286. tollite e medio 9, 105. lumina mea sistro feriat Isis 13, 93. caerula Germani 13, 164.

Luna quem solet deducere 3, 289. sed videt 8, 149. lunae lanoranti succurrere 6, 443. lunam appositam nigrae subtexit alutae 7, 192. ad lunam motae arundinis umbram trepidabis 10, 21. luna teste moventur et in vices equitant 6, 311.

Lupa barbara quibus grata est picta mitra 3, 66.

Lupanar calidum veteri centone intravit 6, 121. lupanaris odorem fumo lucernae foeda tulit ad pulvinar 6, 132. cellae 6, 128. vela ante ostia oppansa 8, 168.

Luperco agili palmas praebere 2, 142.

Lupinae s. *lupini* tunicam mihi malo 14, 153.

Lupus Tiberinus glacie adspersus maculis et ipse vernula riparum pinguis torrente cloaca cet 5, 104 sq.

Luscum ducem 10, 158. lusca statua meditatur praelia 7, 128. luscis invidet, postquam oculos perdidit 10, 228.

Lusore catello 9, 61.

Lustravit gladiator arenam fuga 2, 144. lustrabit utrimque spatium metarum 6, 582. lustraverit nisi se centum ovis 6, 518. lustrari cuperent, si qua darentur sulfura cum taedis et si foret humida laurus 2, 157. lustrari aqua et ter mergi matutino Tiberi 6, 522 sq. debeat coronata agna 13, 63.

Luteo Vulcano 10, 132.

Luto pinguia crura 3, 247. recenti spargat iumenta 7, 180. perfusa porticus 14, 66. compositi nullos habuere parentes 6, 13. meliore quibus praecordia finxit Titan 14, 35.

Luto (flavo) intestino 6, 429.

Lutulenta turba 7, 13.

Lux donec occidat 13, 158. haec mihi dulcior natali die 12, 1. cui septima quaeque fuit ignava 14, 105. lucis et anni vices natura volvente 13, 88. luce ac nocte 15, 43. reversa 6, 312. clara flagellum sumet Lateranus 8, 151. prima 11, 184.

Luxuria armis saevior incubuit, victumque ulciscitur orbem 6, 293. *quae in Rutilo est, in Ventidio laudabile nomen a censu trahit* 11, 22. luxuria barbara non cedit turba Canopo 15, 45. fons vitiorum 6, 286 — 300. 11, 77 — 180. Luxuriae non praematuri cineres nec funus acerbum, sed morte magis metuenda senectus 11, 44. sordes quis feret istas? 1, 140. poena praesens morbi et mors 1, 142. luxuriam imperii veterem 4, 137.

Luxuriosa cocna 1, 137. 138. 11, 77.

Luxu turpi saecula fregerunt divitiae 6, 299.

Lyciscae titulum 6, 123.

Lycius aut Phryx 11, 147.

Lyde turgida non prodest illis condita pyxide 2, 141.

M.

Macelli introitum 11, 10. macello penitus proxima scrutante 5, 95. captatore 6, 40. macellis nullis ornata fercula 11, 64.

Macer pharetris Veneris 6, 138. macra imagine dignus 7, 29. macri boves 14, 146.

Machaerae nomen victumque ames 7, 9.

Macies aegri veteris 9, 16. maciem miserantibus hostibus ipsis 15, 101.

Mactare concedas 12, 115.

Maculam haesuram nitidis figentia rebus 14, 2. maculis adspersus glacie Tiberinus 5, 104. *cognatis parcit similis fera* 15, 160.

Maculonis s. *Maculonus* commodat aedes 7, 40. *V. L.*

Maculosas aedes 7, 40.

Maduerunt rostra sanguine 10, 121. madentis aceto nati sinciput comedam 13, 85. madenti Lamiarum caede 4, 154. madentia per crura meri torrens 6, 319.

Madida Capena 3, 11. siligo 6, 473. fuligine tactum supercilium 2, 93. madidum ver 9, 51. Tarentum 6, 297. madidi infantia nasi 10, 199. madido cirro

caesariem et cornua torquentem 13, 165. madidas pennas siccat in carcere Auster 5, 101. a tempestate cohortes 7, 164. madidis cantat quae Sostratus alis 10, 178. *de madidis victoria facilis* 15, 47.

Maecenas quis tibi nunc erit? 7, 94. de Maecenate supino multum referens 1, 66. Maecenatibus teneris aptam vestem 12, 39.

Maedi Thraciae populus 7, 132. *V. L.*

Maenades Priapi ululant 6, 317.

Maeotica glacies quos operit pisces 4, 42.

Maeotide ara saevior 15, 115.

Maevia Tuscum figit aprum 1, 22.

Magicae chordae ubi resonant dimidio Memnone 15, 5. magicos cantus hic affert 6, 610.

Magis ingenue 2, 16. *morte metuenda senectus* 11, 45.

Magister cymbae linique 4, 45. 12, 79. libertatis 2, 77. conducendus 2, 114. magistri citharoedi cauda 7, 212. dictata donec peragat omnia 5, 122. magistrum trepidum in cavea magno fremitu leo tollet alumnus 14, 246. magistro a tonsore iam pecteris 6, 26. meliorem praesto discipulum 14, 212. magistra vita didicere 13, 22. formica quidam expavere frigusque famemque 6, 361. *magistros miseros occidit crambe repetita* 7, 154. equitum fumosos 8, 8. barbatos licet admoveas mille inde, hinc totidem 14, 12.

Magnus Auruncae alumnus 1, 20. Prometheus 4, 133. cliens 10, 160. civis 6, 559. magna libido tacendi 2, 14. *concordia inter molles* 2, 47. fastigia rerum 3, 39. domus Asyrici 3, 212. corpora 12, 116. exempla 10, 49. sonant 7, 108. *praecepta, quae sacris libellis dat sapientia* 13, 19. ira deorum, sed lenta 13, 100. *audacia superest malae causae* 13, 109. culina 14, 14. poena 6, 537. vota 10, 111. magni amici delator 1, 33. gutturis exemplum 2, 113. palatii scurra 4, 31. sceleris nullus labor 14, 224. census amorem 14, 227. *census misera est custodia* 14, 304. magnae amicae 4, 20. amicitiae 4, 74. 5, 14. mentis opus 7, 66. coenae gaudia 15, 41. coronae orbem 10, 39. magnum bovem 10, 65. habitatorem in testa 14, 312. magnum aliquid 8, 263. magno lecto 2, 60. amico 3, 57. magno Romae hospitium miserabile, magno coenula cet. 3, 166. Homero 10, 246. solvitur his fibula comoedi 6, 73. agmine 3, 244. in magno non quisquam erit 11, 148. cratere 2, 87. magna voce vendere 4, 32. ara 8, 13. magnorum artificum 11, 102. magnos amicos 6, 313. magnis virtutibus 6, 168. solennibus 8, 259. infantibus 6, 9. exsulibus 13, 247. fratribus 14, 169. auctoribus 14, 32. de magnis qui maiora loquuntur 4, 17. *maior* quando patuit avaritiae sinus? 1, 88. *maior* (s. maius) *optandum quid confert purpura?* 1, 106. usus edendi 4, 139. *olim donandi gloria titulis et fascibus* 5, 111. fiducia Chaldaeis 6, 553. quanto, qui peccat, habetur 8, 141. altera

spes 9, 133. quanto balaena delphinis 10, 14. tanto famae sitis est 10, 140. dementia 10, 233. *voluptas alterius sexus* 11, 166. vulnere dolor 13, 12. imago humana 15, 221. clade Saguntus 15, 114. concordia serpentum 15, 159. vicina seges 14, 142. mains quid dare numina possunt? 6, 568. maioris gemmae pondera 1, 29. abollae 3, 115. census facie 7, 137. apri dentibus 15, 162. maiorem infante mamillam in Meroe 13, 163. maiore cachinno 3, 100. 11, 2. pretio 5, 56. murmure optat 10, 289. gemitu et tumultu planguntur nummi 13, 130. maiores horum 12, 109. inter ipsum Promethea ponas 8, 133. maiores s. maioris agros Apulia vendit 4, 27. glandis acervos 13, 57. tanto ludi humana negotia 14, 264. maiora monstra 2, 122. privatis focis 4, 66. cadavera 8, 253. humanis bonis 10, 137. discrimina 10, 311. fiunt patrimonia cet. 14, 117. maiorum omni censu caret 1, 60. umbris tenuem et sine pondere terram cet. 7, 207. pictos ostendere vultus 8, 3. *ante effigies pone mores* 8, 22. nil ibi (in equis) respectus 8, 64; praeter cineres atque ossa 8, 146. effigies habeant insignia vocis 8, 227. *primus, quisquis fuit ille tuorum, aut pastor fuit, aut illud quod dicere nolo* 8, 274. leges rubras perlege 14, 193. barba et capillis dignum 16, 32. maioribus medicis curentur dubii aegri 13, 124. *maximus* in vinclis ferri modus 3, 310. *maxima quaeque domus servis est plena superbis* 5, 66. muraena 5, 99. myrrhina 6, 155. haec sunt 8, 112. arca nostra toto foro 10, 24. reverentia debetur puero 14, 47.

Magus 3, 77.

Maiestas sanctissima divitiarum 1, 113. templorum praesentior 11, 111. dierum festorum colitur 3, 174.

Maior et *Maiores*, v. *Magnus*.

Malae paucae sine vulnere 15, 54.

Male coniectat 5, 163. vivitur coram Lepidis 8, 9. percussas 9, 30. defensus 10, 85.

Malignis numinibus 10, 111.

Malo pater tibi sit Thersites, dummodo cet. 8, 269. *malo Venusinam, quam te, Cornelia* 6, 167. *ridenda poemata, quam te, Philippica* 10, 124. tunicam mihi lupinae, quam cet. 14, 153. mavis huius praetextam sumere, an cet. 10, 99. malim fraterculus esse gigantum 4, 98.

Maltha facies fingit 9, 146. *V. L.*

Mali scabie frueris, quod in aggere rodit, qui tegitur parma et galea 5, 153. mala aemula Picenis et odoris recentis 11, 74 sq.

Malum acre stillantis ocelli 6, 109. mali ambitiosi consuetudo 7, 50. tanti causa 14, 290. mala maturae nequitiae nondum implevere medullas 14, 215. ulla aliena quis sibi credat? 15, 142. malorum mensura par sit rebus laetis 10, 98. quamvis levium particulam vix ferre potes 13, 13. malis quam continuis et quantis plena senectus longa 10, 191. tantis parta 14, 303.

Malus liber 3, 42. *nemo felix*

4, 8. *malo exemplo quodcumque committitur, ipsi displicet auctor* 13, 1. malae mentis 14, 226. causae magna superest audacia 13, 109. mala robora sterilis ficus 10, 145. *malorum natura mobilis ferme est et varia* cet. 15, 236 sq. *malos homines terra nunc educat atque pusillos* 15, 70. *peior* non ideo gallina secatur 11, 135. orba tigride 6, 270. peiores, qui talia verbis Herculis invadunt et de virtute locuti clunem agitant 2, 1[illegible]. peiora ut non supersint 8, 184. secula ferri temporibus 15, 28. quum facias 14, 57. *pessima pars mali servi lingua* 9, 120.

Malum (navis) ferro submitteret 12, 54.

Mamercorum alapas 8, 192.

Mamillae laeva in parte nil salit Arcadico iuveni 7, 159. mamillam maiorem infante in Meroe quis miratur? 13, 163. mamillis virginia numquam visis clara scrofa 12, 74. strictis mamillis loqui praesente marito cum ducibus 6, 401. nudis 6, 491.

Mamillare 6, 401. *n.*

Mamma nuda tenet venabula Maevia 1, 23.

Mancipium nudum stans fornice 11, 171. mancipiorum linguas contemnas 9, 119.

Mancus tamquam 3, 48.

Mandat quae adulter 3, 46. mandavi numquam ego haec 14, 225. mandet quid curia 8, 91. Fortunae minaci laqueum 10, 53. mandata cui det 6, 354.

Mandrae stantis 3, 237.

Mane numquam videndus heres 6, 601. Clytaemnestram nullus non vicus habebit 6, 656.

Manet vos anguilla 5, 103. tamen illa iactura 13, 177. quis exitus te? 13, 39. in carcere 6, 561. eadem domus 14, 310. maneant quanta praemia bonos 8, 92. maneret quem mors saeva 4, 95. uxor tua virgo 9, 72.

Manes esse aliquos et subterranea regna — nec pueri credunt cet. 2, 149 sq. illorum ignoscere poterant dira passis 15, 105.

Mango — a mangone petitus 11, 147.

Manicae et cristae 6, 256.

Manifesta canentem 2, 64. phrenesis 14, 136.

Manilia accusat, si rea non est 6, 243.

Manipli omnes consensu magno efficiunt 16, 20. maniplos solvet 8, 153.

Manare quo modo iubeat lacrymas 6, 275. manantia salivam s. saliva labra 6, 623. fletu ora 15, 136.

Mansuescere iussae ferae 11, 104.

Manubria cultellorum 11, 135.

Manus ossea Mauri 5, 53. caesa 10, 120. nuda saevit 15, 54. manum ferulae subduximus 1, 15. implet aere 6, 546. praebebit vati 6, 583. manu benigna tribuat larga natura 10, 302. benigna Parcae hilares ducunt meliora pensa 12, 65. manus vellere Tusco vexatae duraeque 6, 290. iactare a facie paratus 3, 106. puerorum observare 7, 241. in manibus semper organa 6, 381. ma-

nibus excelsi ministri sublata venit squilla 5, 83.

Mapalia Maurorum 14, 196. *n.*

Mappa rubra deterges vulnera 5, 27. mappae Megalesiacae spectacula 11, 191.

Marcellis generosior 2, 145.

Mare percussum puero 1, 54. misceat coelo 2, 25. constratum classibus et solidum suppositum rotis 10, 176. planum iacuit 12, 62. nostrum omne peractum est, et iam defecit 5, 94. toties mutandum 6, 94. in mare fluxit amnis 13, 69. deducendus corio bovis 13, 155. nemo hunc abicit 15, 16. plenum magnis trabibus 14, 276. maris Aegaei rupem 13, 246. marique terraque acquirenda 14, 222. maria quando clausa 6, 154.

Margine libri plena 1, 4. coenae 4, 30. viridi clauderes undas herba 3, 19.

Marinos iuvenes vidisse 14, 283. marinis vitulis somnum eripere 3, 238.

Mariscae tumidae caeduntur 2, 13.

Maritali capistro iam porrigit ora 6, 43.

Maritus nauseat 6, 432. bonus optandusque 6, 211. malus ingratusque 7, 169. Veneris 7, 25. mariti nudi spoliis gaudere 6, 232. stantes Collina turre 6, 291. miseri labra viscantur 6, 463. irati exigere poenas 10, 312. mentem vexare philtris et solea pulsare nates 6, 611. fata subeuntem Alcestin 6, 652. octo fiunt per auctumnos quinque 6, 229. marito mordetur gallina 3, 91. maritum poscit oves 6, 149. convomit 6, 101. marito iuxta recubante 11, 201. glandem ructante horridior 6, 10. teste quare optima Cesennia? 6, 136. maritos retinere partu 2, 138. ipsos inclinare 9, 26.

Marius damnatus inani iudicio exsul ab octava bibit et fruitur Diis iratis 1, 49. discinxerit Afros 8, 120. Arpinas, Volscorum in monte solebat poscere mercedes — et Cimbros et summa pericula rerum excepit 8, 245 — 253. misera eius senectus 10, 276 — 282.

Marmore sub eodem recubans Chiron 3, 205. meliore attollit villas 14, 95. marmora convulsa clamant 1, 12. violant ingenuum tophum 3, 20. qui donet 3, 215. loquentur 9, 104. marmoribus Graecis longeque petitis 14, 90. rivi properant 6, 430.

Marmoreus colossus 8, 230. Iupiter vel aeneus mittere vocem debueras 13, 115. marmoreum Hermae caput est 8, 55. marmorea villa 4, 112. marmoreis hortis 7, 80.

Maronis altisoni carmina, dubiam facientia palmam Iliadi 11, 178. Maroni nigro haereret fuligo 7, 227. Maronem inde, atque alia parte in trutina suspendit Homerum 6, 436.

Marrae ac sarcula 3, 311. ac vomer 15, 167.

Mars ac Iupiter adeo senuerunt 6, 59. Ultor ex quo galeam quoque perdidit et res non potuit servare suas 14, 261. obiurgatur 2, 126 sq. Homericus quantum exclamat 13, 113. *Martis ut curia Athenis, occulta leges* 9, 101. ad aram obvius 10, 33.

lucus 1, 8. effigies in galea 11, 106. 107. ludus 1, 8. astro non erit felicior 10, 314. per frameam iurat 13, 79. Marti nos commendet epistola Veneris 16, 5. ipsis Veneri Martique timendas leges 2, 31. Cf. *Martiae*.

Marsus, Hernicus Vestinusque senex 14, 180. ad Marsos subito translatus hoc turpe negabit 3, 169.

Marsya ceu victus, tristis occurris mihi 9, 2. causidicus 1, 128.

Martiae Calendae feminis erant, quae Saturnalia viris 9, 53. *n.*

Mas — maribus Pyrrha nudas ostendit puellas 1, 84. solis patet ara deae 2, 89.

Massa quem timet 1, 29.

Massae ardentis fuligine lippus 10, 130. massa gravi lassata ceciderunt brachia 6, 421.

Mater horrida (in luctu) 3, 212. ieiuna ad pullos volat 10, 252. anxia formam optat pueris et puellis 10, 290. *ut mores tradat honestos atque alios, quam quos habet, exspectas?* 6, 239. simia scalpit rugas 10, 195. matris ubera ducere 12, 8. de lento funere consulit 6, 566. Matris Deum chorus 6, 512. secreta palatia 9, 23. matri conscia virgo fuit 14, 28. matrem longo non tempore visam suspirat 11, 152. flentem producere 7, 146. a matre adhuc rubentem 7, 196. cum matribus ipsis adsunt ova 11, 71.

Materiae per ingenium 1, 151. materiam causasque iocorum praebet 3, 147. risus invenit 10, 47. sibi quaerit Ducis indulgentia 7, 21. materia ex hac calculus 11, 135. materia nostra constare non putat servorum animas et corpora 14, 17.

Materno veneno 6, 631. maternos moechos 14, 26.

Mathematicus nemo indemnatus genium habebit 6, 562. mathematicis nota genesis tua 10, 248. eorum ars 3, 43. 44. 6, 555 — 581. 14, 248 sq.

Matho deficit 7, 129. et Curtius buccae 11, 34. Mathonis causidici lectica nova venit plena ipso 1, 32.

Matrona potens, quae rubetam miscet viro 1, 69. dignissima Florali tuba 6, 250. capitis pudici 6, 49. laris 3, 110. *quae tibi iuncta recumbit, non habeat dicendi genus* 6, 448. est in consilio 6, 497. Matronae in luctu ornatum ponebant 3, 212. *n.* quae in casto erant Isidis s. Cereris, abstinebant concubitu et stramentis incubabant 6, 535. *n.* matronae dilectae adulter 10, 319. matronarum impudicitia severis legibus poenisque coercita 2, 62. *n.* matronis stupri damnatis deponendae stola, instita, vitta, et sumenda toga meretricia 2, 70. *n.* lugendus servus 8, 267.

Maturius solito ibat 11, 88.

Maturus bello 8, 169. vitulus templis et aras 12, 7. matura inguina 6, 369. progenies 14, 83. nequitia 14, 216.

Matutino amomo sudans 4, 108. Tiberi ter mergetur 6, 523. matutinis lucernis 12, 92.

Maura Pudicitiae veterem quum praeterit aram, Tullia quid dicat notae collactea Maurae 6, 307. 308. longa quot viros exsorbeat uno die 10, 221.

Maurus non erat, nec Thrax, mediis sed natus Athenis 3, 79. Mauri nigri manus ossea pocula dabit 5, 52. Mauro oceano percussa Africa 10, 148. Maura Gorgone 12, 4. Mauri celeres et Mauro obscurior Indus 11, 125. Mauri omnes atque Indi noverunt 6, 337. Maurorum epimenia bulbi 7, 120. attegias dirue 14, 196.

Medeae fraus 7, 170.

Medicamen habendum est, sorbere ante cibum quod debeat et pater et Rex 14, 254. medicaminua Pontica 6, 661. tantum possunt 6, 595. medicaminibus tot fovetur 6, 472.

Medicatum inguen 12, 36.

Medicus, magus, 3, 77. medico ridente caeduntur tumidae mariscae 2, 13. nil promittente relictum oculum 16, 12. medici, mediam pertundite venam 6, 46. medicis traduntur inguina 6, 570. tristibus erga filiolum 6, 389. maioribus curentur dubii aegri 13, 124.

Mediocris si erit 6, 582. bilis 13, 143. iactura 13, 7. *mediocribus adulterium turpe* 11, 175.

Meditatur praelia marmorea villa 4, 112. 7, 128. meditata murmura 6, 559.

Medius alveus 12, 30. medium unguem ostendebat Fortunae 10, 53. mediam medici pertundite venam 6, 46. per noctem 5, 54. Charybdim contemnunt lina 5, 102. per urbem 11, 112. Minervam dabit 3, 219. medio quadrivio 1, 63. in pulvere Circi 10, 37. pelago currunt brachia 12, 77. e medio tollite lumen 9, 106. acervo Fortunae ductus casus 13, 10. medio Septembri servare 14, 129. crure tenus 6, 446. media de nocte 14, 190. media nocte 7, 222. 11, 112. Subura 6, 106. 10, 156. inter pocula 8, 217. medias Neronis noctes 4, 138. mediis iam noctibus ostrea grandia mordet 6, 302. Athenis natus 3, 80. in naribus ingens gibbus 6, 108.

Medullas nondum implevere mala 14, 215. medullis vacuis exsucta ossa regum 8, 90.

Medullinae crissantis frictum s. fluctum 6, 322.

Medo prandente epota flumina 10, 177. Medi Thraciae 7, 132. Medos iuvenes 7, 132.

Megalesia longe a Plebeiis 6, 69.

Megalesiacae mappae 11, 191.

Meiere eius ad effigiem non tantum fas est 1, 131.

Mel — plus aloes voluptas quam mellis habet 6, 181.

Melanippe 8, 229.

Meleagri flavi ferro dignus aper 5, 115.

Melior, v. *Bonus*.

Membrana croceae tabellae (cedrata, citrata, miniata) 7, 23. *n*.

Membra hispida atrocem promittunt animum 2, 11. trementia cum voce 16, 198. valida et iuvenilia 11, 5. iam quiescunt 13, 218. aliena lacerabant fame, esse parati et sua 15, 102. membrorum omni damno maior dementia 10, 233.

Meminit, quid sapiat cet. 11, 81. memento cohibere dextram 5, 71. vitare illius occursus 6, 572. celare haec 9, 93.

Memnone dimidio resonant chorda magicae 15, 5.

Memor nostri vale 3, 318. memori tractandum pectore 11, 28.

Memorabile exemplum 2, 113.

Memoraret patriam rhombi et annos 4, 129. memoranda annalibus res 2, 102.

Memphitide terra sicca 15, 122.

Menalippes personam 8, 229.

Mendacia immensa spirant folles 7, 111.

Mendax aretalogus 15, 16. Graecia 10, 174.

Mendicat sylva eiectis Camoenis 3, 16. Pollio digito nudo 11, 43 in pontibus 5, 8. 14, 134. axes ad Aricinos 4, 117. in aurem arcanam Iudaea 6, 543. mendicatus panis 10, 277.

Menoeceus quantum dilexit Thebas 14, 240.

Mens facti diri conscia quos habet attonitos 13, 194. frigida criminibus 1, 166. *sana sit in corpore sano* 10, 356. est eadem 5, 1. numinis quae est 13, 203. mentis magnae opus 7, 66. humanae vitium 14, 175. malae causa et origo penes te 14, 226. mentem quod praecipuis sudoribus urguet 13, 220. cum qua Di nocte loquantur 6, 531. mariti vexare philtris 6, 611. in quorum mente pares sunt ira et fames 15, 130. mentes agitat furor 14, 284. mentibus illis ardor 6, 317.

Mensa exsurgit geminis lucernis 5, 35. una comedunt patrimonia 1, 138. nec remotior ulli 8, 178. secunda Rom. 5, 146 sq. omnis abstinet animalibus 15, 12. mensae nulli credite 6, 630. tempore 13, 211. rarae sine Mentore 8, 104. pes eburneus 11, 123. mensam Sabellam 3, 169. ad mensam quoties parasitus venerit infans 5, 145. mensas Caesaris iniquas 5, 4. ex arbore nostra 11, 117. citreas 1, 75. 137. mensis positis ad templa ac compita 15, 42. qui satis est panis 14, 182. *Mensae* ad singulos missus appositae, olim quadratae, postea rotundae 1, 137. *n.* olim sacra fuit 2, 110.

Mensis qui damnis, et tempora quae lucro dentur 6, 571. brumae 6, 153.

Mensura patinae deerat pisci 4, 72. census quae sufficiat 14, 316. incognita nervi 9, 34. inguinis 1, 41. malorum par rebus laetis 10, 98. parva partis 14, 93. sui noscenda 11, 35. de mensura ius dicere 10, 101.

Mentio Graecorum coepit 3, 214. damnorum non fiet 6, 508. non ulla fenoris 11, 183.

Mentiri nescio 3, 41. mentita titulum Lyciscae 6, 123.

Mentore sine rarae mensae 8, 104.

Mercator Iason 6, 153. perditus ac vilis sacci olentis 14, 269. veneni 13, 154.

Merces rara, quae cognitione Tribuni non egeat 7, 228. lautissima haec 7, 175. sanguinis atque laboris 14, 164. mercedem populo pendere iussa est omnis arbor 3, 15. solidam officiorum capis 5, 15. ponere linguae 7, 149. solvere 7, 157. mercede illa parat victum 14, 273. pacta vendere siluros 4, 33. *V. L.* mercedes poscere 8, 246.

Mercaris et hanc 14, 143.

Mereris haberi sanctus 6, 25.

merentur testamenta noctibus 1, 37. meruit quo crimine servus supplicium? 6, 219. praecipuum honorem 6, 532. quantum labor 7, 216. trabeam et diadema Quirini et fasces 8, 260. meruisse apium Graiae coronae 8, 226. merentem aera 16, 55.

Meretrix Augusta 6, 118.

Mergit quosdam honorum pagina 10, 57. te onus iacturae 13, 8. ficedulas iure eodem 14, 9. mergetur Tiberi 6, 523. toto aeno Cosmi 8, 86. mersa rate 14, 301. mersis in ventrem rebus 11, 40.

Merito contemnunt 2, 54. suspectus 3, 221. libido 10, 208. sic aliquis 15, 24.

Meritoria quae somnum admittunt? 3, 234.

Meritum quod pauperis 3, 127. post mirandum 12, 124. nullum est, quod cet. 9, 82. nullis meritis visa minor est merces haec sanguinis 14, 165.

Meroe a calida petita portabit aquas, ut spargat in aedem Isidis 6, 528. *in Meroe crasso quis miratur maiorem infante mamillam?* 13, 165.

Meri veteris torrens 6, 319. mero fervens 3, 285. Falerno 6, 303. titubantibus 15, 48. spargendus vitulus 12, 8.

Mera Cecropis de Sulmonensi 6, 187. mero pede 6, 159.

Merx — mercis ablegandae Tiberim ultra 14, 201. merce defricta vendere siluros 4, 33. mercibus implet navem 14, 288.

Messalina meretrix Augusta 6, 118. nubit palam Silio 10, 330 — 345. Messalinae oculis exstinguendus rapitur (Silius) 10, 333. libidines 6, 115 — 132. 10, 331 sq. mors auctore Narcisso festinata inscio Claudio et invito 14, 329 sq.

Messem veram 7, 112.

Messoribus parce 8, 117.

Metarum spatium utrimque lustrabit 6, 585. metis relictis et te contemto rapitur 14, 232.

Metallo a nullo posuit natura sceleri nomen 13, 30.

Metelli caeci 6, 265. antiqui aetate 15, 109. sanctitas 3, 139.

Metiris quanto pretio, quod cet. 9, 71. metitur se non ad illum modum 6, 538.

Metius s. Mettius Carus delator 1, 36. *n.*

Metit barbam amati 3, 186.

Metretam incutit capiti 3, 246.

Metues, ne tu sis Creticus 8, 38. metuam tibi credere 5, 5. poenas 10, 312. metuens virgae 7, 210. flagelli 5, 154. ne crimen poena sequatur 13, 90. sabbata 14, 96. ius 14, 101. metui iubet adventum Septembris 6, 517. metuenda haud tibi mala 11, 75. magis morte senectus 11, 45.

Metus ubi nocte nulli 3, 198. quis aut pudor? 14, 178. metu, non moribus reddidit depositum 13, 204. maiore servantur parta 14, 305. alvus solvitur 14, 199.

Micipsarum canna quod oleum prora subvexit acuta 5, 89.

Micturiunt (ad templum) 6, 309. micturiente Fusco 10, 46.

Migale tua 5, 141. *V. L.*

Migraret esuriens in atria Clio 7, 7. Esquilias a Suburra 11, 51. de nemore 15, 151. migra cum tota Carthagine 6, 171. migrasse

olim debuerant tenues Quirites 3, 163.

Miles bonus 8, 79. *rarus venit in coenacula* 10, 18. rudis tunc et Graias mirari nescius artes, frangebat pocula magnorum artificum cet. 11, 102 sq. ne extra vallum litiget 16, 16. tremulus posita tulit arma tiara 10, 267. militis clavus mihi haeret in digito 3, 248. de milite iustissima Centurionum cognitio 16, 18. milite Poeno nisi portas frangimus, actum est, inquit, nihil 10, 154. *militibus solis ius testandi vivo patre datur* 16, 51. praemia data 16, 60.

Miletos hinc et Rhodus fluxit ad istos colles 6, 296.

Militia et toga petuntur nocitura 10, 9. militiae honorem multis largitur 7, 88. praemia 16, 2 sqq. labore 16, 53.

Mille pericula 3, 8. taedia 16, 43. rates Graecorum 12, 122. millia tot transire 2, 151. turbae 15, 61. clavorum 16, 25. millibus tot emtus 5, 60. sex emit mullum 4, 15.

Millesima pagina surgit 7, 100.

Milo Crotoniates viribus confisus periit admirandisque lacertis 10, 11.

Miloni si homicida displiceat 2, 26.

Milvos intra tua pascua lassos 9, 55.

Mimus vita nostra 14, 262. *n. quis melior plorante gula?* 5, 157. nobilis citharoedo Principe 8, 198. mimum secretum sibi parat Fortuna 6, 608. agit ille, qualem scurra Catulli 13, 110.

Minaci Fortunae 10, 52.

Minervae per hastam iurat 13, 82. Minervam trepidam ex aede flagranti servavit (Metellus) 3, 139. mediam dabit 3, 219. partam adhuc uno asse colit 10, 116. parcam, tenuem, rudem, pinguem, crassam 10, 116. *n.*

Minerval solvebatur Quinquatribus 10, 115.

Mingit rectum amicus 3, 107.

Minime felix corruptor 4, 8.

Minimus, v. *Parvus*.

Minister calidae gelidaeque 5, 63. excelsus 5, 83. ministri atque vini una eademque patria est 11, 161. ministro a grandi ferienda cervix tauri 12, 14.

Minor, v. *Parvus*.

Minatur ipse hastile 7, 127. quid sidus triste 6, 569. nil color hic coeli 14, 294. minantur populo plaustra 3, 256.

Minturnarum paludes 10, 276.

Minutal hesternum 14, 129.

Minuti et infirmi animi 13, 189. minuto ture 9, 137. aere 6, 546. minutas facies et titulos argenti 14, 291.

Mirabilis non erit illic Stratocles 3, 98. mirabile Phrygibus sumen 12, 73.

Miratrix turba 4, 62.

Mire afficiunt 14, 24.

Mirmillonis in armis pugnantem Gracchum 8, 200. mirmillonem exprimat infans 6, 81.

Miratur quis priscum illud acumen, Brute, tuum? 4, 102. *quis tumidum guttur in Alpibus?* 13, 162. mirabantur quem Athenae torrentem 10, 127. non sic portus cet. 12, 78. opes 14, 120. grandes alas 14, 195. vocem 3, 90.

miremur te, non tua 8, 68. mirari nescius Graias artes 11, 100. mirantis sese incolumem 12, 16. mirante populo 2, 67. mirandus cliens 10, 161. mirandum meritum 1', 124. est, unde cet. 10, 32. *miranda potentia fati* 7, 200. nos referemus 15, 27.

Mira non est res 8, 198. miris gurgitibus 13, 70.

Miscellanea ludiorum 11, 20.

Miscet rubetam viro sitiente 1, 70. aconita propinquis 8, 220. coelum terris et mare coelo 2, 25. res humanas 10, 163. misce aliquid de nostris moribus 14, 322. miscere pauperibus nescit puer tot millibus emtus 5, 61. venena 14, 174. mistos Equitum cum sanguine Patres 6, 625.

Misellus vina exspuit 13, 213.

Miser et frugi Apicius 4, 24. rumpe iecur 7, 117. frange calamos 7, 27. minus erit servus 9, 45. rapitur 10, 332. Atlas 13, 48. exclamas 13, 112. trepidas 14, 64. *misera custodia magni census* 14, 304. *miserum est, aliorum incumbere famae* 8, 76. miseri mariti labri 6, 463. miseri heu illuc traducimur 2, 159. miserae rixae prooemia 3, 288. vitae 9, 127. magnaeque amicitiae pallor 4, 74. misero nil profuit 4, 99. panis frangendus gingiva 10, 200. miserum te dicere aude 13, 161. quid tam et tam solum 3, 6. caput implet 7, 161. miseram gentem funestat 8, 18. aurem inebriat vinosus 9, 113. miseros parentes semper habet 10, 296. magistros occidit crambe repetita 7, 154. miserrimus horum 11, 12.

Miserabilis simplicitas 2, 18. cucurrit 12, 67. miserabile hospitium magno Romae 3, 166. votum tecum feras 3, 276. et longum attendit Thymele 6, 65. votum 9, 147. collum et tenue 10, 269. exemplum cibi debet esse 15, 97. miserabilior hac facie non erat Crepereius 9, 6.

Miserere inopum sociorum 8, 89. iterum 12, 25.

Miserantibus artus 15, 101.

Mithridates quod composuit, eme 14, 252. Mithridatis, regis ter victi, medicamina Pontica 6, 661. misera senectus 10, 273.

Mite ingenium 4, 82. 13, 185. mitem animum praecipit 14, 15. mitior non praefectura domus aula Sicula 6, 486. mitius id sane, quod cet. 10, 185.

Mitra picta lupae barbarae quibus grata est 3, 66.

Mittit quae adulter 3, 45. ei succina grandia 9, 50. argentum (in mare) 12, 43. retia eius munere 2, 148. magnae amicae 4, 20. ad rhetora 10, 132. mullum Corsica 5, 92. vocem 13, 114. cyathum amico 5, 32. dentes porta Syenes 11, 124. mittitis quod Indi huc 6, 466. boves macros ad aristas huius 14, 147. boves inde domum 14, 148. mittas servum in Lucanos 8, 180. ut cetera 9, 70. tubera, o Libye 5, 119. mitte Ostia 8, 171. mitti in Cyclada 6, 563. missus ad sidera alter aquis, alter flammis 11, 63. missum ad sua corpora morbum 13, 230. misso consilio 4, 144.

Moderantem frena theatri 10, 128.

Modesto sanguine 10, 300.

Modiam et Albinam ne prior collega salutet 3, 130.

Modica aura non multum fortior ventus 12, 66. res 13, 143. coena 4, 30. modico contentus 9, 9. murmure 10, 289. modicis amicis 5, 108. erroribus 14, 15.

Modium argenti dabit 3, 220. modio iniquo servorum ventres castigat 14, 126.

Modo victor populus 2, 73. captas Orcadas 2, 160. Urbi positus villicus 4, 77. querebar 5, 51. Romae municipalis eques 8, 237. mihi dicta gens 5, 68.

Modus maximus ferri in vinclis 3, 310. agri nunc nostro non sufficit horto 14, 172. quis aut pudor est properantis avari? 14, 178. modi oblita pagina 7, 100. modo quocumque crescunt patrimonia 14, 117. modum ad illum non se metitur, quem paupertas dedit posuitque 6, 559. *pone irae* 8, 88. modis canoris nectit eloquium vocale 7, 18. quibus ista rogaris 9, 73.

Moechae zelotypae scrinia 6, 279. moecharum poena 1, 53. *n.*

Moechus notior 9, 25. ad moechum venient lota cute 6, 464. moechorum notissimus 6, 42. poenae 10, 312 sq. moechis foliata parantur 6, 465. moechos primos viderunt secula argentea 6, 23. sequitur 6, 100. maternos 14, 26. quot amaverit Hippia 10, 220. quosdam intrat mugilis 10, 317.

Moenia Copti 15, 28. famosa Lagi 6, 83.

Moerore in perpetuo senescant 10, 245.

Moestitia sola est, carnisse uno Circensibus anno 11, 55.

Moesta Cleopatra 2, 109. urbs 11, 197.

Moesorum de grege 9, 143. Moesos pueros 7, 152. *V. L.*

Mola salsa hostiae imposita 12, 81.

Molam Nepotis versare 8, 67.

Molari diu presso stridere 5, 160. inter molares difficili crescente cibo 15, 212.

Molem aggeris 16, 26. mole ipsa piger 12, 112. moles positas inclusa per aequora 12, 75.

Molesta tunica punire 9, 235.

Mollis avarus 9, 38. Haemus 3, 99. molle Calenum 1, 69. molli Bathyllo 6, 63. siligine 5, 70. molles columbae 3, 202. cathedrae 6, 91. divitiae 6, 300. focos 12, 85. in aure fenestrae 1, 104. *inter molles magna concordia* 2, 47. mollia faxa 1, 83. oscula 6, 366. genitalia 6, 514. mollior toto grege haedulus 11, 66. Euganea agna 8, 15. ephebis Zalates 2, 165. mollius haec dicas Haemo 6, 198. *mollissima corda humano generi dare se Natura fatetur, quae lacrumas dedit* 15, 131.

Molosso regi parere solebant elephanti 12, 108. Molossos gladios passi 14, 162.

Moneo vos 6, 629. monent quid leges 8, 91. nos melius Zenonis praecepta 15, 107. monui quem his 8, 39. monuit nos vox audita nocte media 11, 114. moneatis quid amici, audio 6, 346. moneri voce deae 6, 550.

Moneta communi feriat triviale carmen 7, 55. Monetae Deae templum 11, 111.

Monilia collo posuere 2, 85.

Monimenta Latinae 5, 55.

Monitis instantem 14, 210.

Monitu laevo 14, 128.

Mons subtrahitur 6, 649. montem adscendit 1, 82. mercatur, qui densa canet oliva 14, 144. eversum super agmina fudit 3, 258. per adversum cucurri 5, 77. rumpit aceto 10, 155. monte de Vaticano fragiles patellas 6, 344. a domito referens ligonem 11, 89. montes tot cui servas? 9, 54. montibus de Albanis aut Setinis aliquid bibet 5, 33. Rutulis ignotum carmen 6, 637. in Praenestinis 14, 88. in patriis cantabat 7, 211. montibus in Libya quanto sublimior sit Atlas 11, 25. in illis diffusa vina 11, 159. montibus aurum exaequet 12, 129.

Monstro, quod ipse tibi dare possis 10, 363. voluptatem egregiam 14, 256. monstrat prudentia eius, posse cet. 10, 48. monstrant quae ipsi pueris 14, 3. hoc pueris repentibus vetulae assae 14, 208. monstrare qualem nequeo vatem, et sentio tantum 7, 56. quorum nemo queat patriam parentis 8, 45. vias non nisi eadem sacra colenti 14, 103. monstrante gula cana 14, 10. monstratur tibi femina 6, 60. *monstrata diu veteris trahit orbita culpae* 14, 37. monstratos ictus 6, 251.

Monstrum hoc comparo bimembri puero aut mirandis sub aratro piscibus inventis et fetae mulae, sollicitus, tamquam lapides effuderit imber examenve apium longa consederit uva cet. 13, 64 sqq. grande et conspicuum nostro quoque tempore 4, 115. detestabile 15, 121. hoc vicit fuscina Gracchi 2, 143. nulla virtute redemtum a vitiis 4, 2. rhombi 4, 45. *quod ulterius, quam mollis avarus?* 9, 38. monstra Oceani 14, 285. maiora scilicet putares, si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum 2, 122. 123. haec unde? 6, 286. grandia suis audebant temporibus, sed non propter numos 6, 645. monstris summis debetur minor admiratio 6, 647.

Montana uxor quum silvestrem sterneret torum frondibus et culmo 6, 5. montanum vulgus te audiret cet. 2, 74. montani asparagi 11, 68.

Montanus 4, 131. Montani venter 1, 107.

Monumenta, v. *Monimenta*.

Monychus quantas iaculetur ornos 1, 11.

Mora si longior Urbem indulsit pueris 2, 167. nulla per ipsam, quo minus 6, 333. per Novium, quin 10, 111. parvula dabitur 10, 340. morae impatiens 6, 238. 327. mille 16, 44.

Morbi inde caput 3, 236. morbum vultu fatetur 2, 17. missum ad sua corpora ab infesto credunt numine 13, 230. morbo donare 9, 49. utroque pallet 2, 50. siccis faucibus 13, 212. morborum omne genus 10, 219. morbis carebis 14, 136.

Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit mater 6, 632. mordere cadaver 15, 87. sordes farris 5,

11. laurum 7, 19. virgas salicti 11, 67. ostrea 6, 302. mordente ioco facetus 9, 10. mordetur gallina marito 3, 91.

Moritur aeger plurimus vigilando 3, 232. stamine nondum abrupto 14, 249. moriaris ut locuples, egenti vivere fato 14, 157. mortuus nisi togam nemo sumit in magna parte Italiae 3, 172. unus sufficeret multis 15, 79.

Moror quid te? 3, 183. moraris vota (filii) 14, 250. morantur pauci pudorem 11, 54. semper Corycia puppe 14, 267. moratam in terris pudicitiam 6, 1.

Mors tam saeva quem maneret 4, 95. *sola fatetur, quantula sint hominum corpuscula* 10, 172. mortis terrore carentem 10, 357. mortem distulit tot per saecula 10, 248. morte viri animam servare catellae 6, 654. dignus perit 8, 85. magis metuenda senectus 11, 45. *sicca pauci tyranni descendunt ad generum Cereris* 10, 113. piandum nefas 13, 54. *de morte hominis nulla cunctatio longa est* 6, 221. a morte digitis quatuor remotus 12, 58. mortes hinc subitae 1, 144.

Morsum non admittentia frusta 5, 69. morsu primo deprendere 4, 142. tenebit zonam 14, 297. frangere porrum 15, 9.

Mortalis si nemo sciat 13, 76.

Mortaria sanant coecos 7, 170.

Mortifera res 9, 95. facundia 10, 10. dos 14, 221. mortifero Catullo 4, 113.

Mos ut est 6, 392. quibus est fulgere aurata lacerna 10, 212. moris erat servare 11, 85. more sinistro 2, 87. hoc vivebant 13, 38. animae obtritum perit omne vulgi cadaver 3, 261. Numae caedit iuvencum 8, 156. Camilli servato 16, 15. mores praetextatos referunt 2, 170. teneros ceu pollice ducat 8, 257. *peregrinos intulit pecunia* 6, 290. sanctos tradiderit domus 10, 298. Urbis damnante Canopo 6, 84. honestos ut tradat mater atque alios, quam quos habet 6, 239. ponebant effigies maiorum 8, 22. generis humani nosse volenti sufficit una domus 13, 159. totos illic deterior habet femina 10, 323. ad damnatos natura recurrit 13, 259. eius erant, qualis facundia 4, 82. aequos modicis erroribus praecipit 14, 15. morum sub iudice caderet 4, 12. quoque filius 14, 52. Morum corruptela adumbratur 13, 34 — 119. moribus nostris quod posteritas addat 1, 147. te opponunt tempora 2, 39. esto Drusus vel Cossus 8, 21. vel vita praestare dicta 11, 57. quibus instituas filium 14, 74. non moribus, sed metu reddidit 13, 204. de antiquis uxor 6, 45. de moribus ultima fiet quaestio 3, 140. de nostris misce aliquid 14, 323.

Moses quodcumque tradidit arcano volumine 14, 102.

Motus astrorum ignoro 3, 42.

Movet tridentem 8, 203. arma fritillo 14, 5. labra 13, 114. fora strepitu 2, 52. risum Urbicus 6, 71. litem 6, 243. proelia diversa 6, 257. caput 6, 538. castra et signa 6, 419. 8, 12. moverat pedem de limite 10, 29. fastidia captatori Cosso 10, 202. risum simplicitas 13, 55. bilem aut ri-

sum quibusdam 15, 17. movebunt si nostra consilia 7, 121. movetur auribus atque oculis concepta urina 11, 168. moventur luna teste et in vices equitant 6, 311. moveri mundum nullo rectore 15, 87. motae arundinis umbram 10, 22. movendus nec reste puteus 5, 226.

Mox deinde 3, 280. adspice 12, 60. et praeputia ponunt 14, 69.

Mucida frusta 5, 68. 14, 128.

Mucius dictis ignoscat an non, quid refert 1, 154. cum Coclite hoc miraretur 8, 264.

Mucronem cultri 14, 217.

Mugilis intrat moechos 10. 317.

Mugire Agamemnona credit Aiax 14, 286.

Mugitum Labyrinthi 1, 55.

Mulae mundae 7, 181. fetae comparo hoc monstrum 13, 66.

Mulier vindictae cupida 13, 191. semper potest flere 6, 273. pauper luxuriae indulget 6, 352. superstitiosa 6, 511 sqq. *galeata quem praestare potest pudorem*? 6, 252. nimis docta non ducenda 6, 460. causas agit 2, 51. exercet gladiatoriam et pugnas theatrales 6, 247. 11, 12. Graecum affectat sermonem 6, 187. nobilis nubens spadonibus 1, 21. dives non vult parere 6, 592. quae pudica? 6, 63 sq. ebria in sacris Bonae Deae 9, 116. sterilis Lupercis palmas praebet 2, 142. quando vult domi formosa videri? 6, 465. saevissima tunc est, quum stimulos odio pudor admovet 10, 328. *mulieribus deprensis nihil est audacius: iram atque animos a crimine sumunt* 6, 284. Cf. *Matrona*.

Mulino corde Vagelli 16, 27.

Mulio mihi innuit commota virga 3, 317.

Mullus s. *Mulus* erit domini, quem misit Corsica cet. 5, 92. *mullum ne cupias, quum sit tibi gobio tantum in loculis* 11, 37. sex millibus emit 4, 15. mullorum iubis cariturus 6, 40.

Multicia sumas 2, 66. 76. humida 11, 186.

Multum diversa 10, 3. non multum fortior 12, 66.

Multus labor Polycleti 8, 104. multum caelati 12, 46. flammarum 3, 285. multo saevior 13, 196. delatore plena litora 4, 47. multa dare puellae 2, 59. virga contingere Equitum magistros 8, 7. papyro 7, 101.

Mundae mulae 7, 181.

Mundi conditor cet. 15, 147. qua parte 12, 48. et astrorum peritus 6, 586. angusto limite aestuat Alexander 10, 169. mundum nullo rectore moveri 15, 87.

Munerarius 2, 148. *n.*

Municipes siluros 4, 37. Iovis lagenas 14, 271.

Municipalis arena 3, 34. eques 8, 238.

Munimenta togae 9, 29.

Muniret castra dolabra 8, 248. munitam a figulis urbem 10, 171.

Munus aristae 14, 183. munere quem palpat 1, 35. eius retia misit 2, 148. tanto abstulit praecipuam ceram 4, 18. munera secreta calendis femineis tractas 9, 53. naturae 10, 358. nunc edunt 3, 36. in muneribus tanta fiducia 10, 306.

Munuscula nulla 6, 36.

Muraena (al. *murena*) datur Virroni, quae maxima venit gurgite de Siculo 5, 99.

Murmure quanto porrexit panem 5, 67. coeli primo exanimes 13, 224. modico formam optat pueris, maiore puellis anxia mater 10, 290. murmura meditata 6, 559. secreta vulgi 10, 89.

Murrhina, v. *Myrrhina*.

Muro tenui orbem patinae colligat 4, 152. muros intra 8, 240.

Mus conscius sibi testiculi inde fugit 6, 559. mures Opici rodebant carmina 3, 207.

Musae, puellae Pierides, narrate; prosit mihi vos dixisse puellas 4, 53. 56. Musarum et Apollinis aede relicta 7, 37. Aonidum fontibus bibendis aptus 7, 59.

Mustacea perdas 6, 202.

Mustum novum toties bibit 10, 250. musto victuro dolia linit 9, 58.

Mutinensis declamatoris Vagelli corde dignum 16, 25.

Mutare dominos 8, 65. tabulas 15, 55. mutari nescia 13, 240. mutandum toties esset mare 6, 94. mutatis medicaminibus 6, 471.

Muta animalia 8, 56. mutorum grege 15, 143.

Mutuus affectus 15, 149.

Mycale tua pariat 5, 141.

Mycenis iugulata 12, 127.

Mygale tua 5, 141. *V. L.*

Myronis signa 8, 102.

Myrrhina 6, 156. 7, 133.

N.

Nabataeo saltu 11, 126.

Naevia fugit aprum 1, 22.

Naevolus cinaedus 9, 1–150.

Nanum Atlanta vocamus 8, 32.

Narcissi divitiae, indulsit Caesar cui Claudius omnia, cuius paruit imperiis uxorem occidere iussus 14, 329 sq.

Nares philosas adnotet Laelius 14, 194. naribus in mediis ingens gibbus 6, 108.

Narrat quocumque in trivio, cuicumque est obvia 6, 412. pericula 12, 82. quod pudeat 11, 202. attonito Alcinous 15, 14. narrate, puellae Pierides 4, 53. narratur indulsisse 2, 165.

Nascitur tibi ex me filiolus 9, 83. sub crasso aëre 10, 50. nascenti cornu robora vexat 12, 9. natus Fonteio consule 13, 17. ad Euphratem 1, 104. mediis Athenis 3, 80. ancilla 8, 259. in Herculeo lare 8, 14. natum propter convivia animal 1, 141. natam fortunatam me consule Romam 10, 122. nati quocumque in fornice 3, 156. robore rupto 6, 12. ovis infelicibus pulli 13, 142. de pellice 6, 627. natae nostro tempore dextrae 15, 68. legiones dentibus anguis 14, 242. nata Circeis ostrea 4, 140. in hortis numina 15, 10. natas domi mensas 11, 117. natis intra pomoeria salibus 9, 11.

Nassae carcere inclusus 12, 123.

Nasus tuus tibi displicuit 6, 495. integer vix cuiquam 15, 55. nasi madidi infantia 10, 190. naso vigilanti stertere 1, 57. venit altera sicco 6, 148. et auriculis carentem Galbam 8, 5. nasorum quatuor calicem 5, 47.

Natalis quotie redit 9, 51.

natali die dulcior haec lux 12, 1. natalibus Brutorum et Cassi 5, 37. aequat virtus palmam 6, 525. Catilinae atque Cethegi nihil sublimius 8, 231.

Natalitium lardum 11, 84.

Nates solea pulsare 3, 612.

Natio tota comoeda 3, 100.

Nativae nequitiae 14, 216.

Natat ubicumque, quidquid conspicuum pulcrumque est aequore toto, res fisci est 4, 53. natavit Tiberinum virgo 8, 265. nataret qualis testudo in Oceani fluctu 12, 94. natantem Ingere Ithacum 10, 257. natantes eodem iure ficedulas 14, 8.

Natta quidquid reliquit 8, 95. medicus 12, 125. *V. L.*

Natura opposuit Alpem niveinque 10, 152. *si negat, facit indignatio versum* 1, 79. *nil animis in corpora iuris indulget* 2, 140. quid beatius tulisset illo cive? 10, 278. generosi graminis 12, 41. dedit portus 12, 79. ipsa non invenit nomen sceleri 13, 30. sic iubet 14, 51. *Natura numquam aliud dicit, aliud Sapientia* 14, 321. *mollissima corda generi humano dare se fatetur, quae lacrumas dedit* 15, 132. paucis contenta 5, 6. 14, 321. larga tribuat benigna manu ingeninm cet. 10, 301. *potentior omni custode et cura* 10, 305. volvens vices et lucis et anni 13, 88. haec una est omnibus 13, 156. *malorum mobilis et varia* 13, 236. *recurrit ad mores damnatos, fixa et mutari nescia* 13, 239. naturae patriaeque de veneno exiguum 3, 123. inter munera ponat extremum vitae spatium 10, 359. *imperio gemimus, quum funus — occurrit* 15, 138.

Nati elixi sinciput comedere 13, 84. natorum greges extulit Niobe 6, 17. natos plorantes improba reliquit 6, 85.

Naufragium nullum conferri posse velis ardentibus 12, 22.

Naufragus rogat, assem mersa rate et picta se tempestate tuetur 14, 301.

Navigatio longinqua 14, 278 sq.

Navigio montem adscendit 1, 82.

Navem factura minorem praesidia 12, 56. conscendere 6, 98. mercibus implet 14, 288. nave de illa petitas ceras, quae cet. 9, 139. nave una rediit 10, 185. navibus altis 8, 106.

Naulum post omnia perdere 8, 97.

Nauseat maritus 6, 433.

Nautae securi gaudent vertice raso narrare pericula 12, 82. inter nautas prandet 6, 101. nautis permixtum 8, 174. armatis obstat casa candida 6, 154.

Navus Meleager 5, 115. *V. L.*

Ne pudeat 2, 42.

Nebula erroris remota 10, 4.

Nebulone parente didicit 14, 9.

Necesse est parere 3, 290.

Necat ferro 10, 316. necari nostro arbitrio 13, 176. necandos in ventre homines 6, 595.

Nectare siccato tergens brachia Vulcanus 13, 44.

Nectit eloquium vocale canoris modis 7, 18. necte coronam postibus 6, 51.

Nefanda incude 15, 165. fraus 13, 174. nefandi sacri 15, 116.

Nefas unde tantum pastoribus Latiis? 2, 127. violare porrum

et caepe 15, 9. iugulare 15, 12. *hoc grande et morte piandum olim credebant, si iuvenis vetulo non adsurrexerat et si barbato cuicumque puer* 13, 54. *summum crede nefas animam praeferre pudori et propter vitam vivendi perdere causas* 8, 83. 84. quid fas atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis criminibus 13, 238. *ad nefas ducit purpura* 14, 188.

Negligis campum 2, 132. me 9, 92. neglectum clientem 5, 16. neglecta crura 9, 15.

Negat si natura, facit indignatio versum 1, 79. quod turpe 3, 168. quanta voce 13, 77. quis enim? 3, 208. negabit aliquis de ponte 14, 134. neget ne quis 10, 87. negaverit quid ulla udis inguinibus? 10, 321.

Negotia averte 11, 181. humana tanto maiores ludi 14, 264.

Nemo fuit repente turpissimus 2, 83. malus felix 8, 85. faber 7, 223. mathematicus 6, 562. *nocens se iudice absolvitur* 13, 3. mortalis si sciat 13, 76. *nemo satis credit tantum delinquere, quantum permittas: adeo indulgent sibi latius ipsi* 14, 233.

Nemorosa iuga 3, 191.

Nempe videtur 3, 95. desisti 8, 164. quod cet. 13, 166.

Nemus fontis 3, 13. vetustum 13, 152. nemorum umbra 4, 6.

Nepotis molam versare 8, 67.

Nepotes tuos urtica tetigit, Gradive 2, 128.

Neptes Lepidi 6, 265.

Neptuni faciem radit 13, 152. Neptune pater Aegaei 13, 81.

Nequam vox 6, 107.

Nequeo laudare 3, 42. monstrare 7, 56. nequeunt parere 2, 138.

Nequiquam s. *Nequidquam* effudit retia 8, 205.

Nequitiae nativae 14, 216.

Nero non rapuit loripedem cet. 10, 308. Domitius 8, 228. Neronis noctes medias 4, 137. libido, ineptiae et scelera 1, 62. 8, 211 — 230. cinaedi satirae 4, 106. Troica, cantus, colossus 8, 221 — 230. iussu tota cohors clausit hortos et obsedit aedes Longini, Senecae et Lateranorum 10, 15 sq. avunculus 6, 615. Neroni quis tam perditus ut dubitet Senecam praeferre 8, 212. calvo quum serviret Roma 4, 38. Neronem praestare securum valet haec aetas 8, 170. Nerone propinquo plenum 8, 72. nullo cogente vendunt sua funera 8, 193.

Nersia Dea 10, 74. *V. L.*

Nervus exiguus iacet 10, 205. nervi longi mensura 9, 34.

Nescio quis 1, 130. 16, 30. paulum, nescio quid, superest 11, 48. nescio mentiri 3, 42. si nescis 5, 159. nescit quis, pictores ab Iside pasci? 12, 28. quis endromidas Tyrias? 6, 247. nescit subsistere 14, 231. tot millibus emtus pauperibus miscere puer 5, 60. nescierint excudere 15, 168. nescire Latine 6, 188. vinum toto Decembri 7, 97.

Nescius mirari 11, 100. mutari 13, 240.

Nestoris hernia incendi possit 6, 326. Nestora totum vivat 12, 128. Cf. *Pylius*.

Neu credas 14, 202.

Ni pudet 3, 321. ni essem 9, 71.

Niceteria fert collo 3, 68.
Nidore culinae 5, 162.
Nido salutato crepitat Concordia 1, 116. loquaci gaudebit 5, 143. nidos ciconia nutrit serpente 14, 74. iam propria arbore facit vultur 14, 84.
Nigri Mauri manus 5, 53. nigrae alutae 7, 192. nigrum crinem flavo abscondente galero 6, 120. nigro cycno simillima avis 6, 165. carcere 13, 245. pectine 6, 570. tibicine 15, 4[illegible]. nigro Maroni haeret fuligo 7, 227. nigra veste senescunt 10, 245. fascia et color coeli 14, 294. offa in facie 16, 11. nigros efferre maritos 1, 72. nigras in gurgite ranas 2, 150. *nigra in candida vertunt* 3, 30. brachia Vulcani 13, 45.
Nihil laudis agas 8, 75. si horum est 3, 112. illud totum perdidit infelix 3, 209. usque adeo nihil est, quod cet. 3, 84. nihil est actum, nisi cet. 10, 155. nocuit 13, 227. si est 6, 331. *est, quod credere de se non possit, quum laudatur Diis aequa potestas* 4, 70. novi ventre frugalius 5, 6. invita coniuge donabis 6, 212. ex nihilo quantus, homuncio, fieres 5, 134.
Nil erit ulterius 1, 147. horum 10, 71. salit Arcadico iuveni 7, 160. non permittit sibi 6, 457. nisi Cecropides 8, 53. durius in se habet paupertas 3, 152. promittente medico 16, 12. tale exspectes 4, 122. misero profuit 4, 99. actum in montibus 6, 58. ibi maiorum respectus 8, 64. faciet mensura longi nervi 9, 34. plus interrogo 10, 72. dubium 10, 82. ergo optabunt homines 10, 345. nil rhombus, nil dama sapit 11, 121. praeter nubes adorant 14, 97. minatur coeli color 14, 294. cupit 14, 313.
Niliacae plebis pars 1, 26.
Nili divitis ostia 13, 27. aqua sancta, efficax et Romam perlata 6, 528. *n.* incrementa eorumque causae 15, 123. *n.* Nilo tepenti admota Africa 10, 149. nolenti surgere 15, 123. ad Nilum et Pharon 6, 83.
Nimboso vere 4, 87.
Nimbo multo stillaret paenula 5, 79. post nimbos 7, 163. nimbis tollentibus aequor 1, 81.
Nimirum summi ducis est 2, 104. *n.* belua constat leviori sumtu 7, 78. felix 10, 248.
Nimia impensa 12, 97. cura 10, 12. formido 15, 7[illegible]. plebs 11, 194. nimio stamine 10, 252. nimios honores et opes 10, 104. gemitus 13, 11.
Niobe foecundior scrofa alba, extulit greges natorum ipsumque parentem, dum sibi nobilior Latonae gente videtur 6, 177.
Niphatem isse in populos 6, 409.
Nisae et Cirrhae domino 7, 64.
Nisi si 6, 250.
Nitet ungula mulae 7, 181. effigies 15, 4. nitent cuncta 12, 91. simulacra 12, 88.
Nitidi praeconis 3, 157. et hilares vocantur 11, 176. nitidis rebus 14, 2. ocellis 6, 8. columnis 14, 60.
Nitor habitus ultra vires 3, 180. nullus in tota cute 6, 13.
Nivem opposuit natura 10, 152.
Niveus panis 5, 70. nivei ca-

durci 7, 221. niveam agnam 12, 3. niveos Quirites 10, 45.

Nobilis infans exprimit mirmillonem 6, 81. equus 8, 60. nobilis mimus haud mira res citharoedo Principe 8, 199. collega ornatur lauro secunda 8, 253. populus 15, 113. indocti causas 8, 49. esses 8, 41. nobile fulcrum 11, 95. Nobiles divitesque sibi licere putant, quae turpia sunt pauperibus 4, 13. 8, 181. 11, 174 sq. nobilium atria magna 7, 91. nobilior Latonae gente 6, 176.

Nobilitas sola atque unica virtus 8, 20. *parentum incipit contra te stare claramque facem praeferre pudendis* 8, 139. nobilitate comesa 1, 34. *in s. cum nobilitate olim senectus par prodigio* 4, 97.

Nocet quid forma casto? 10, 324. quid haec? 14, 153. nocuit hoc Lamiarum caede madenti 4, 154. nocens minus erit boletus 6, 620 nihil 13, 227. *nemo se iudice absolvitur* 13, 5. nocentem facit hunc sexum ira 6, 647. nocentes cunctos si punire curant Dii, quando ad me venient? 13, 101. aegri 13, 234. *nocitura toga, nocitura petuntur militia* 10, 8.

Nocturnus adulter 8, 144. cucullus 6, 118. nocturna arma 8, 233. amica 3, 12.

Nodosam vitem 8, 247.

Nodus et signum de paupere loro 5, 165. nodos iuris 8, 50. nodi capillorum 6, 502. *n.*

Nolo quod dicere 8, 275. *qui nolunt occidere quemquam, posse volunt* 10, 96. nolit lana pati hoc vinum 5, 24. nollet accusatori dare partem cicutae 13, 187. *noluerim te censeri laude tuorum* 8, 75. noli vexare, quiescit 1, 126. nolenti surgere Nilo 15, 123. nolentem te quaerat 9, 115.

Nomen cuius dicere non audeo 1, 153. erit pardus, leo 8, 36. ad dubium grandi cum codice venit 7, 110. longe ut repetas longeque revolvas cet. 8, 273. dedit scrofa 12, 72. sceleri huic non invenit ipsa natura et posuit a nullo metallo 13, 30. victumque Machaerae ames 7, 9. laudabile sumit luxuria in Ventidio 11, 22. habentem Beneventani sutoris calicem 5, 16. nominis invisi poena 13, 248. tantum illi contulit toga 8, 241. alti quaedam 6, 585. nomine falso poscas 1, 98. praeclaro insignis 8, 31. nomina tria tamquam habeas 5, 127. alta si te delectant 8, 132. si quaeras 10, 219. plebeia fuerunt 8, 255. Scaurorum falso corpore laturos 6, 604. servorum non agnoscit 10, 254. Nomina propria saepe mutata a librariis in appellativa, et haec in illa 6, 295. *V. L.* 10, 326. *V. L.*

Nona aetas (mundi) agitur 13, 28.

Nortia Dea 10, 74. *V. L.*

Nosco — novi nihil ventre frugalius 5, 6. novit omnia 3, 77. quid toto fiat in orbe, quid Seres agant cet. 6, 402 sq. non subducere frustum capreae 11, 143. norunt alii, quae mandat adulter 3, 46. noverunt omnes Indi atque Mauri 6, 337. noverat ille luxuriam imperii veterem 1, 136. noverit ut omnes auctores cet. 7, 231. novisse panis tui colorem 5,

75. *nosse velint omnes — mercedem solvere nemo* 7, 157. mores 13, 159. iura 2, 52. *noscenda est mensura sui spectandaque rebus in summis minimisque* 11, 35.

Nostrum placabo Iovem 12, 89. nostra ex arbore mensas 11, 117. nostri Lares 9, 137. ad nostros festino 10, 273.

Notabilis cunctis 6, 374.

Notavi quantum ipse 15, 45. notet quae Censor 9, 142. notemus praemia nunc alia 16, 35.

Notum est, cur 2, 55. Diis, qualis futura sit uxor 10, 353. nota magis nulli domus, quam mihi lucus cet. 1, 7. nota arte 1, 123. notae Maurae quid dicat Tullia 6, 307. per oppida buccae 3, 35. noti poetae 7, 3. notos haedos desiderat 11, 153. notior Aufidio moechus 9, 25. notissimus moechorum 6, 42. notissima fossa inter cinaedos 2, 10. vota cunctis templis 10, 23.

Novalia tota abeant in ventres 14, 148.

Novercae secretae 6, 403. Archemori nomen 7, 234.

Novercali Lavino 12, 71.

Novicius horret Porthmea tetrum 3, 265. *V. L.*

Novium 12, 111.

Novus Arpinas ignobilis 8, 237. nova canities 3, 26. fata 7, 189. novum mustum 10, 250. nova carne 11, 85. novo orbe 6, 11. novissimus exit annulus 11, 42. novissima vasa 6, 356.

Nox — noctis pericula 3, 268. mediae hora 7, 222. noctem patitur lugentis amicum Pelidae 3, 279. per mediam occurrere 3, 54. nocte ac luce 15, 43. dieque 3, 105. 13, 198. pro prima quod datur 6, 204. media 11, 182. de media excitat 12, 190. minima contentos Britannos 2, 161. praeterita 10, 295. brevem soporem si forte cura indulsit 13, 217. nocu non litigat pusio 6, 35. 605. noctes Neronis iam medias 4, 137. noctibus mereri testamenta 1, 38.

Nubem ad sonoram Pygmaeus currit 13, 167. nube una densae coelum abscondere tenebrae 12, 19. nubes et fulgura occurrunt 14, 292. super nubes nulla convivia Coelicolarum 13, 42. praeter nubes nil adorant 14, 97.

Nubilis Iphigenia 12, 118.

Nubit amicus 2, 134. nupsit avaro locuples 6, 141. saga 6, 591. nube tu atque tace 2, 61. nubere cui Caesaris uxor destinat 10, 330. vult non nisi legitime 10, 338. nubentibus (viris) ingens tormentum haeret, quod nequeunt parere 2, 137. nupta nova iacuit gremio mariti 2, 120. Senatori comitata est Hippia Ludium ad Pharon 6, 82. nuptae hoc spectent iuxta recubante marito 11, 201. mores improbi 6, 270. ad nuptam ferre, quae mittit adulter 3, 45.

Nudus agas 2, 71. quis tam? 5, 103. venator Albana arena 4, 100. nuda humero (alii *humeros*) nudisque mamillis 6, 491. manus saevit 15, 54. signa 3, 216. constitit 6, 122. mamma tenere venabula 1, 23. nudi Cynici dolia 14, 308. mariti spoliis gaudere 6, 232. nudam effigiem Dei 13, 106 *nudum et frusta rogantem nemo iuvabit cibo et tecto*, 210.

nudum vultum erigit 8, 205. te quamvis viderit Virro 9, 35. mancipium stans fornice 11, 170. nudo latere lecti 11, 96. digito mendicat 11, 54. remige 4, 49. talo quos treducit Gallia 7, 16. nudis calcibus premere anguem 1, 43.

Nugas has non capit humilis domus 11, 169. nugis his si dedisset tempora 4, 100.

Nullus parasitus erit 1, 139. non vicus habebit 6, 656. *labor magni sceleris* 14, 224. nullum ergo meritum est 9, 84. nullo cogente Nerone 8, 190. nulla non arte petitus 10, 110. nulli vendimus suffragia 10, 77. nullos habuere tunc parentes 6, 15.

Numa ubi nocturnae constituebat amicae 3, 12. Numae sympuvium 6, 343. iusti ac religiosi 5, 138. Numae more caedit iuvencum 8, 156. mense 6, 155.

Numantinos ante 8, 11.

Numen propr. Dei voluntas eiusque indicium, monitum, oraculum 12, 73. v. aquae praestantius 3, 19. nullum habes, Fortuna, si sit prudentia 10, 365. 14, 315. exorabile experiar 12, 102. esse aliquod templis araeque quis putat? 13, 57. coeli adorant Iudaei 14, 97. numinis Idaei hospes 3, 178. mens quae esset 13, 2[illegible]2. violati aras 13, 219. numine ab infesto morbum credunt immissum 15, 231. numina ruris laudant hoc, quorum ope et auxilio gratae post munus aristae contingunt homini veteris fastidia quercus 14, 182. quid maius dare possunt? 6, 568. vicinorum odit uterque locus 15, 36. nascuntur in hortis 15, 11. numinibus malignis vota exaudita 10, 111. paucis contenta olim sidera 13, 48. *ipsis expendere permittes, quid conveniat nobis* 10, 347.

Numerare praemia militiae 16, 1. triumphos in dote 6, 169. gemmas 5, 141. genus a Pico 6. 131. numera sestertia quinque omnibus in rebus, numerentur deinde labores 9, 41. numerantur pectine chordae 6, 382. numerata fila porri 14, 133.

Numerosa classis 7, 151. tabulata 10, 105.

Numerus illos defendit 2, 43. ingens rerum 7, 102. bonorum vix est totidem, quot cet. 13, 16. maritorum sic crescit 6, 229. si numerum, si tres implevero 9, 90. de numero Lamiarum quaedam 6, 58. numeros omnes implet 6, 249. numeris Thrasylli revocata 6, 576.

Numidarum columnis 7, 182.

Numidas ursos 4, 100.

Numitor infelix non habet, quod mittat amico 7, 74. et Capito, piratae Cilicum 8, 93.

Numquamne reponam? 1, 1. *numquam his opibus cara est annona veneni* 9, 100. ego haec mandavi 14, 224.

Numquid nos agimus 2, 51. praestem 11, 56.

Nummus rectene scribatur an *numus* 1, 48. *V. L.* numus tamquam redivivus pullulet exhausta arca 6, 354. *numi amor crescit, quantum ipsa pecunia crescit* 14, 139. ponendi ad vigilem Castora 14, 260. *plangantur ma-*

iore domus gemitu, quam funera 13, 151. *quantum quisque sua numorum servat in arca, tantum habet et fidei* 3, 143. numorum aras nullas ereximus 1, 114. acervus 8, 101. numos raptura Celaeno 8. 150. partos gladio vel pyxide 15, 25. ducentos nunc nemo dederit Ciceroni 7, 140. quum dederit Servilia 10, 319. dummodo caecus teneam, quos abnego 13, 94. sumtos non reddere 16, 40. o numi, vobis hunc praestat honorem 5, 136. non propter numos 6, 646. *numis salvis quid infamia?* 1, 48. quadringentis condire fictile 11, 19.

Nuntiet horas puer 10, 216.

Nuper venerat 1, 111.

Nuptiales tabulae 10, 336.

Nuptiae non fiebant sine auspicio 10, 336. nuptiarum die postes et ianuae coronabantur 6, 52. et nupturae flameo velabantur 10, 330.

Nursia s. *Nurtia* (al. Nurscia) si Tusco favisset Seiano 10, 74.

Nurus avarae corruptor 1, 77. nurum crede elatam 14, 220.

Nusquam minor iactura clientis 3, 125. pons? 5, 8.

Nutant alte plaustra 3, 256. urbes 6, 411. vulnere 15, 156. nutantia sacra ferens 2, 125.

Nutricula causidicorum Africa 7, 148.

Nutrit serpente ciconia pullos 14, 75. nutritus in illa ripa 3, 117. bacca Sabina 3, 85. finitima in herba 12, 12.

Nutricis labores 6, 593. nutricem conducit Ogulnia 6, 354. Auchisae dicat 7, 234. nutricum lacte non alendi infantes 6, 9. *n.*

Nutu, non sermone dignatur aliquem superbus 3, 185.

Nux — nucem annosam dejecerat Eurus 11, 119. nuces minimas 5, 144.

Nympha, ut *virgo* et *puella*, quae in flore aetatis est, etsi iam nupta 9, 74. *n.*

Nysae Cirrhaeque dominis 7, 64.

O.

O proceres 2, 121. quantus ardor 6, 317. fortunatam natam me consule Romam 10, 122. vanissime 14, 211. qualis facies 10, 157. gloria 12, 159.

Ob reditum 12, 15.

Obducta fronte tristis 9, 2.

Obit magnus civis 9, 559.

Obiter legei aut scribet 3, 241. faciem linit et verberat 6, 481.

Oblectant animum 14, 265.

Obliquo ferro lanam deducere 7, 224. obliqua acu 2, 94. obliquas chordas 3, 64.

Oblivio rerum magna 6, 613. longa coitus 10, 204.

Oblita modi pagina 7, 100.

Obponunt te moribus tempora 2, 39. obposuit natura Alpemque nivesque 10, 152. obponere quod famae possis 9, 86. obposito gutto tegit inguina 11, 158. obpositis lancibus perituram arcessere summam 11, 18.

Obpressa secura senectus Principis 10, 75.

Obrepit non intellecta senectus 9, 129.

Obruit patriam gloria 10, 142. obrutus premetur fluctu 14, 297. obruta iacet vetus Thebe 15, 6.

Obscoena pecunia 6, 298. obscoeno minori 6, 513. obscoenis

tristibus 2, 9. vocibus fruatur 11, 172.

Obscuri dentes 6, 145. obscuris genis turpis 6, 131. obscurior Mauro Indus 11, 125.

Obsequere imperio 10, 343.

Observet ungues 5, 41. sabbata 6, 159. manus oculosque 7, 241. observandis diebus 6, 536.

Obses venerat 2, 166.

Obsidet aedes cohors 10, 17.

Obsidionis egestas 15, 96.

Obsistat tibi peccaturo filius infans 14, 49.

Obsonia, v. *Opsonia.*

Obstat virtutibus res angusta 3, 164. casa candida nautis armatis 5, 154. iam nunc (pater) et vota moratur (filii) 14, 250. intranti turba 4, 62. nobis properantibus unda prior 3, 243. obstabit nec pudor 3, 60. labentibus villicus 3, 194. obstet tibi peccaturo filius infans 14, 49. obstante hac nihil vendes 6, 213. obstantibus numquam animo pretiis 11, 15.

Obstricta cervice in ius trahere dominum 10, 88.

Obtritum cadaver 3, 260.

Obvius currit 8, 159. mi fuit 10, 83. cuicumque est 6, 412.

Occasio quantulacumque sufficit irae 13, 183. rapienda 15, 39.

Occidit Stoicus Baream 3, 116. miseros crambe repetita magistros 7, 154. occiderit quot aegros Themison uno auctumno 10, 221. occidere Galbam 2, 104. quemlibet populariter verso pollice 3, 36. privignum iam fas est 6, 628. *qui nolunt quemquam, posse volunt* 10, 96.

Occidat donec lux 13, 158.

Occultus ganeo 11, 58. occulti facti conscia 6, 271. fati miranda potentia 7, 200. occultum flagellum quatiente animo tortore 13, 195. occulta spolia 8, 107. crimina ad Patres produxit servus 8, 266. teges 9, 101. occultis viribus fons adiuvat 12, 42. aestuat animus 3, 50.

Occurrit iam, qui marmora donet 3, 215. matrona potens 1, 69. funus 15, 139. tristis 9, 2. vatibus 1, 18. occurrunt nubes et fulgura 14, 292. pelago medio brachia 12, 77. occurrent multae tibi Belides 6, 655. occurrere cui noctu nolis 5, 54. hesternae coenae 9, 44.

Occursum amici trepidabit 8, 152. occursu gravis 6, 418. occursus illius vitare memento 6, 572. ad omnes hominum materiam risus invenit 10, 48.

Oceani monstra 14, 283. in fluctu qualis testudo nataret 11, 94. oceani (alii *oceano*) ab litore venientibus Gallis 11, 113. oceanum glacialem 2, 2. oceano Mauro 10, 148.

Ocelli angulus frictus prurit 6, 578. semper stillantis malum 6, 109. ocellos nitidos turbavit exstinctus passer 6, 8.

Ocius illud extorquebis 6, 53. exi 6, 148. huc afferte fustes 6, 416. posce 7, 21. Archigenen quaere 14, 252.

Ocreas vendente puella, cruris sinistri dimidium tegimen 6, 256 — 258.

Octavius quantum tituli Thessaliae campis abstulit gladio 8, 242.

Octava ab (hora) bibit 1, 49.

Octo mariti fiunt 6, 229. servi tibi 7, 142.

Octogesima solstitia 4, 92.

Oculum medico nil promittente relictum 16, 12. oculo uno contenta 6, 54. oculi fiant minores 6, 145. oculorum sanguine plenos pugnos 15, 58. oculos trementes attollens pingit 2, 95. intendunt sidera testes 8, 150. claudentem gallinam 12, 96. si flectas maiora ad crimina 13, 144. in fine trementes 7, 241. ambos ille perdidit et luscis invidet 10, 228. vexare humore coacto 13, 133. oculis unde ille suffecerit humor, mirandum est 10, 32. atque auribus concepta urina movetur 11, 168. venientis amici atria displiceant 13, 65. opertis bilem substringit 6, 433. Messalinae exstinguendus (Silius) 10, 333.

Ocyus 7, 21. *V. L.*

Odit amicos coniugis 6, 510. Terpsichoren senectus 7, 35. et ardet 9, 96. damnatos 10, 73. uterque locus numina vicinorum 15, 37. tunc ignem 5, 211. Ille proceres 4, 73. illam septenis horis in diem 6, 185.

Odium immortale 15, 34. ieiunum 15, 51. odio stimulos pudor admovet 10, 329.

Odor lucri bonus est ex re qualibet 14, 204. odoris recentis mala 11, 74. odore solo pascaris 5, 150. lupanaris 6, 132.

Oenophorum totum sitiens 6, 426. vendas 7, 11.

Oestro percussus, Bellona, tuo divinat, ut fanaticus 4, 123.

Ofellae exiguae frustis 11, 144.

Offam nigram in facie tumidis livoribus 16, 11. offas patruo similes effunderet 2, 33. coctae siliginis 6, 472.

Offendere tot caligatos 16, 24. obsceno sensu 6, 124. *V. L.*

Offensae veteris reus 4, 105.

Officium mihi peragendum 2, 132. quod aut meritum hic pauperis? 3, 126. si vocat, turba cedente vehetur dives 3, 239. vatis peragentibus Diis 11, 114. officii quae causa? nubit amicus 2, 134. officio labente 6, 293. officia civilia 7, 107. praecedentia agminis longi 10, 45. officiorum veterum mercedem solidam capis 5, 13.

Ogulnia conducit 6, 352.

Ohe dixit Horatius 7, 62. *V. L.*

Olet pelvis Falernum s. Falerno 6, 431. laternam oleum 5, 87. olentis sacci 14, 269.

Olei plus petit hic labor 7, 99. oleo Venafrano ipse perfundit piscem; at vestrum olebit laternam Numidicum, quod tutos facit a serpentibus Afros 5, 86 sq.

Olfecisse lucernas 7, 225.

Olida praesepia 8, 157. olido formice 11, 170.

Olim debuerant migrasse 3, 163. dices 14, 225. *prodigio par est cum nobilitate senectus* 4, 96. contemserat famam 6, 90. quid moneatis veteres amici 6, 346. domestica febris 9, 17. dabat qui fasces 10, 79.

Oliva densa canet mons 14, 145. olivae Pisaeae ramus 13, 99.

Ollae grandes fumabant pultibus 14, 171.

Oluscula ponebat focis 11, 79.

Olynthi emtor 12, 47.

Ombos et Tentyra ardet immortale odium, 15, 35. *V. L.*

Omen ingens triumphi habes 4, 125.

Omenta alba porci 13, 118.

Omnis arbor 3, 15. pergula 11, 136. omni damno membrorum maior dementia 10, 232. omni custode et cura potentior natura 10, 305. arte libidinis 11, 172. Sabina intactior 6, 163. ab omni quaerit 10, 253. omnia novit 3, 77. Romae cum pretio 3, 183. nunc contra 9, 12. qui dabat olim 10, 79. tunc, quibus invideas 11, 110. haec eadem facere 11, 176. fiunt talia 12, 22. omnibus in rebus numera quinque sestertia 9, 42.

Onerosa pallia 6, 236.

Onus iacturae 13, 8.

Opaci Tagi 3, 54.

Operae est cognoscere 6, 474. *V. L.* pretium grande faciat 11, 127. pretium grande est, ut possis 14, 281. pretium inde mihi nullum 9, 28. operas s. operam dedit pectine 6, 383.

Operit quos glacies 4, 42. operitur festa ianua lucernis 12, 92. *V. L.* operto horto quum nemo viveret 6, 18. *V. L.* opertis oculis bilem substringit 6, 433.

Operatur ianua festa lucernis 12, 92.

Opici mures 3, 207. Opicae amicae 6, 455.

Opimam animam 10, 281.

Opobalsama quae tibi spirant collo 2, 41.

Oportet habere 14, 207.

Oppia est sive Catulla 10, 322.

Oppida per cuncta 8, 129. tota canem venerantur 15, 8.

Opponere et *Oppressa*, v. *Obponere* et *Obpressa*.

Ops — ope et auxilio 14, 183. opem conferret nullam 12, 33. opes ut crescant 10, 24. nimias poscebat 10, 105. fregit 14, 95. miratur 14, 120. opibus provocet unus patricios 1, 24. in magnis 6, 88. magnis dormitur in urbe 3, 235. consumtis 8, 185. his numquam cara est annona veneni 9, 100.

Opsonia admissa spectant Patres 4, 64. rancidula 11, 134.

Optas hoc solum pallidus 10, 189. *optat populus duas tantum res anxius, panem et Circenses* 10, 80. ornari 6, 487. nimios honores 10, 104. optat mater formam pueris cet. 10, 289. eloquium ac famam Ciceronis 10, 115. optabunt ergo nil homines? si consilium vis, permittes expendere numinibus cet. 10, 346 sq. locupletem podagram panperes 13, 96. optes ergo votumque feras miserabile cet. 3, 276. *optantibus ipsis evertere domos Di* 10, 7. *optari faciem vetat Lucretia* 10, 293. optata toties gloria 10, 187. tonitrua 5, 117. optandus maritus 6, 211. optandum quid confert purpura maior (al. maius) 1, 107. quid foret, ignorasse fateris Seianum 10, 103. optandas febres provida Campania dederat Pompeio 10, 284.

Optimus, v. *Bonus*.

Opus magnae mentis 7, 66. opera haec Principis 8, 224. operum lex 7, 112.

Opus non est abortivo 6, 368. est censore, an haruspice nobis? 2, 121. est clamore 10, 215.

Oracula cessant Delphis 6, 555.

Orator uterque periit eloquio 10, 119. vehemens 11, 34. maximus 7, 193.

Orbis totus nunc habet Athenas Graias et nostras 15, 110. *unus non sufficit Pellaeo iuveni* 10, 168. diversis partibus 4, 148. orbem quum semianimum laceraret Flavius ultimus 4, 37. Lacedaemonium pytismate lubricat 11, 173. totum sibi poscit 14, 313. peregit iam salutatrix turba 5, 21. victum ulciscitur luxuria 6, 293. spatiosum colligat muro testa 4, 132. tantum coronae magnae 10, 40. in orbem volvit comas 6, 496. *orbe novo aliter vivebant coeloque recenti homines* 6, 11. toto secunda facies 10, 63. Assyrio 2, 108. orbes latos sustinet ebur 11, 122. orbibus de tot pulcris et latis et tam antiquis una comedunt patrimonia mensa 1, 137.

Orbita culpae 14, 37.

Orbus — orbi divitis testamentum 4, 19. 6, 548. 12, 99 sq. orba tigride peior 6, 270. orborum lautissimus 3, 221. orbis dudum vigilantibus 3, 129.

Orcadas modo captas 2, 162.

Orchestra posita est 7, 47. orchestram similem videbis et populum 3, 178.

Ordo comitum longissimus 3, 284. ordinis in parte extrema sedentes 7, 44. ordine pulcro rerum distinguitur dies 1, 127. ordinibus tot premit caput 6, 502. bis septem quam summam dignatur lex Othonis 14, 324.

Orestes scriptus 1, 6. numquam cantavit in scena 8, 220. matrem occidit Deis auctoribus et ut caedem patris ulcisceretur 8, 215 sq. sororis in manibus Eumenidum vultu terretur et igni 14, 285.

Orexis surgit hinc 11, 127. orexim rabidam 6, 428.

Organa in manibus 6, 380.

Orgia talia coluerunt Baptae secreta taeda 2, 91.

Origo malae mentis penes te 14, 226. originis huius gaudia longa feras 8, 46.

Ornamentum abaci 3, 204. ornamenta vetera deorum 3, 218.

Ornatum corporis 10, 321.

Ornate focos 12, 85. ornantur lauro collega, ianua et postes 8, 253. 6, 79. macellis nullis fercula 11, 64. fores 6, 227.

Ornos quantas iaculetur Monychus 1, 11.

Oro, quid dicam 9, 67. oro, parumper attendas 10, 250. *orandum est, ut sit mens sana in corpore sano* 10, 356.

Orontes Syrus 3, 62.

Ortu luciferi 8, 12.

Oryx Gaetulus 11, 140.

Os praebere 9, 5. *n.* oris artificis halitus 10, 238. ore porrigat trientem 3, 267. pleno turget sacculus 14, 138. pleno volat 10, 232. uno conclamant 7, 167. in tuo semper illa sententia versetur 14, 205. ora stulta porrigat maritali capistro 6, 43. incerta manantia fletu 15, 137. super ora ingenti curret Liburno 3, 240. ora siccae lucernae 8, 35.

Os — ossa exsucta medullis 8, 90. hiantia ruptis genis 15, 58. corrosa 15, 80. praeter ossa maiorum 8, 146.

Osci, Opsci, Opici 3, 207. *n.*

Oscula quarum non metuat pater 6, 51. mollia 6, 537. iacere 5, 106. blanda iactare rhedae 4, 118. ad oscula consurgit erecta planta 6, 507.

Osiris corruptus popano 8, 541. Osiri invento quod clamat populus 6, 29.

Ossea manubria cultellorum 11, 154. manus Mauri 3, 55.

Ostendis si nullum tam detestabile factum 13, 127. ostendit maribus puellas Pyrrha 1, 84. tuum ventrem, Britannice 6, 124. nitidas columnas 14, 60. vacuam scilam 1, 124. perituro hosti effigiem Martis 11, 107. laeta Clitumni pascua sanguis 12, 13. Praetori excussos dentes 16, 10. non una cicatrix consutum vulnere crassum linum 3, 151. longum aurum nudis cervicibus 6, 589. pictos vultus 8, 2. medium unguem Fortunae 10, 53. frons lecti caput aselli 1, 97. ostenditur tibi nullus quadrans 7, 9.

Ostia mitte 8, 171. Ponti 4, 43. Nili 15, 27. ad Ostia et Baias currunt 11, 49. Ostiae portus 13, 75 sq.

Ostia iunge 9, 105.

Ostiarii 6, 227. *n.*

Ostiensis portus 12, 75 sq.

Ostrea Circea, Lucrina, Rutupina 4, 140. Gaurana 8, 85. grandia 6, 302. ad ostrea et Baias currunt 11, 49.

Otho occidit Galbam et necem sibi conscivit 2, 104. Othonis pathici gestamen speculum 2, 99. Othonis lex theatralis quam dignatur summam bis septem ordinibus 3, 155. 14, 324. Othoni vano, qui nos distinxit, sic libitum 3, 159. formidatus civis 6, 559.

Otia magna coeli 6, 394.

Ovili antiquo 3, 529.

Oves Canusinas 6, 150. conductas custodit in agro 1, 108.

Ovanti patriae 8, 28.

Ovo dimidio constrictus s. constructus cammarus 5, 84. quam primum rupto gustaverat praedam progenies 14, 85. ova reddunt columbae 3, 202. grandia tortoque calentia foeno 11, 71. ovis infelicibus nos viles pulli nati 13, 142. centum se lustraverit 6, 513. Ovis et inchoata coena, et constructa coronataque fercula reliqua 5, 84. *n.*

P.

Paccius (Orphitus) 12, 99. Pacci Alcitheon 7, 12. *V. L.*

Pactam tibi 6, 200.

Pactolus arena rutila volvit aurum et Tagus 14, 299.

Pactum, conventum et sponsalia 6, 25.

Pacuvius Hister, heredipeta 2, 58. 12, 111 sq. 115—130.

Paean, parce, Amphion clamat; sed Paean contrahit arcum 6, 172 sq.

Paeduemate, v. *Pitismate.*

Paedagogi 10, 117. *n.*

Paene perit 6, 563. nuda cathedra 1, 63.

Paenula stillaret nimbo 5, 79.

Paganum contra citius possis falsum producere testem, quam contra fortunam armati 16, 33.

Pagina millesima surgit 7, 100. longa atque insignis honorum 10, 58.

Pago toto si me laudet vicinia 14, 154.

Palaemon 6, 452. 7, 215. 219.

Palam fient ista 2, 136.

Palatino cubili 6, 117.

Palatii spolium affectare campo Bebriaci 2, 106. magni scurra 4, 51. palatia secreta Matris advectae 9, 83.

Palato in solo quibus vivendi causa 11, 11. torpente non eadem vini et cibi gaudia 10, 203.

Palfurio si credimus 4, 53.

Palla scissa 10, 262.

Palladium ex incendio aedis Vestae servavit Metellus 3, 139.

Pallante plus 1, 109.

Pallet sic, ut nudis pressit qui calcibus anguem 1, 45. aperta agna 6, 592. feneris auctor 11, 48. pallere tunc utile multis 7, 97. ad fulgura 13, 225. morbo utroque 2, 50. pallentis personae hiatum 3, 175.

Pallidulus Brutidius 10, 82.

Pallidus caulis 5, 87. Aiax surgis 7, 115. optas 10, 189. pallida labra 10, 229.

Palliatae fabulae 1, 3.

Palliolo nullo cultam 3, 95.

Pallia onerosa iactat 6, 236.

Pallor miserae magnaeque amicitiae in facie sedebat 4, 75. pallorem ac maciem 15, 101.

Palma plurima fervet equo 8, 58. palmae umbrosae vicina Tentyra 15, 76. virides, scalarum gloria, ut tibi lasso figantur 7, 118. palmam aequat virtus natalibus 6, 323. dubiam facientia 11, 179.

Palma plana faciem contundere 13, 128. palmas praebere Luperco 2, 142.

Palmes stratus humi viduas desiderat ulmos 8, 78.

Palpat eum munere 1, 35. palpetur quamvis tota nocte nervus 10, 206.

Palphurio et Armillato 4, 53.

Palpitet super illam 3, 134.

Paludatis ducibus 6, 400.

Pali vulnera, quem cavat adsiduis sudibus scutoque lacessit 6, 247. ad palum gemat uxor Asylli 6, 267.

Palus Pomptina 3, 307. paludes Minturnarum 10, 276.

Pancarpi 9, 128. *n.*

Pandit ubi Tabraca umbriferos saltus 10, 194. pande totos sinus 1, 150. panditur ultra gremium 14, 327.

Panis tener et niveus mollique siligine factus 5, 70. frangendus gingiva 10, 200. mendicatus 10, 277. caerulei frusta mucida 14, 128. panem vix fractum, solidae iam mucida frusta farinae 5, 68. Panem et Circenses optat populus 10, 81. lacte asinino madidum et pressum in faciem digitis extendere 2, 107. *quaeramus aratro* 14, 181. quanto murmure porrexit alius 5, 67. pane parato, intacto et stricto 5, 169. multo tumet facies 6, 462.

Panniculus bombycinus 6, 260.

Pannosus aedilis 10, 102.

Panni viridis eventum 11, 196. velantes inguina 14, 300. *panno in tenui rara facundia* 7, 145. pannis tuis circumspice praeconem 8, 96.

Pansa quum eripiat, quidquid tibi Natta reliquit 8, 95.

Papas timidus 6, 633. *V. L.*

Papillis auratis 6, 122. papillae laeva in parte mi salit iuveni 7, [illegible].

Pappas timidus praegustet pocula 3, 555.

Papyro multa damnosa crescit pagina 7, 101. Pharia s. patria succinctus Crispinus 4, 24.

Par ingenium materiae 1, 151. anseribus altilis 5, 114. crimen Agamemnonidae 8, 215. vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura 12, 4. adeo prima lanugo socrae senectae 13, 57. clamor 15, 53. virtute atque fide 15, 113. *rebus laetis mensura malorum* 10, 98. prodigio senectus in nobilitate 4, 97. pares non sumus 3, 104. paribus libris aequantem sestertia 4, 16. elementis constare corpora 14, 17.

Paraeside multa 3, 142.

Parasitus infans 5, 144. iam nullus erit 1, 139. parasiti pernoctantis cantus 14, 46. eius vestis 3, 67. parasiti ignominiose tractantur a divitibus 5, 1 sqq.

Paratu lauto coenare 14, 13.

Parcae hilares et staminis albi lanificae meliora pensa ducunt benigna manu 12, 65. Cf. ad 3, 27. 9, 130.

Parcius aere minuto implet manum 6, 546.

Parcit cognatis maculis similis fera 15, 159. parce, precor, Paean 6, 172. et messoribus istis 8, 117. parcere chartae 1, 18. lateri 6, 37. amanti 6, 208. impensae 5, 156. tunicis 14, 287. nec tibi misero 14, 246. parcendum teneris 14, 215.

Parcus homo 14, 112. parcam adhuc Minervam 10, 116.

Pardus, tigris, leo, nomen erit canibus 8, 36. sublimis magno hiatu 11, 123.

Parentis sancti loco esse praeceptorem voluere maiores 7, 209. patriam monstrare nemo queat 8, 45. ante statuam triumphalem 8, 145. iura habes 9, 87. unde tibi frontem libertatemque 14, 56. parenti Terrae 8, 257. *parentes miseros trepidosque habet filius egregii corporis* 10, 296. nullos tunc habuere 6, 13. ipsos tentare 10, 300. *ipsi plurima fama digna sinistra — monstrant pueris traduntque* 14, 3. *parentum ipsorum nobilitas stare contra te incipit claramque facem praeferre pudendis* 8, 138.

Parere necesse est 3, 290. imperiis 14, 331. clienti indignatur 5, 64. ni velis, pereundum erit 10, 339. Hannibali solebant elephanti 12, 107.

Pariat Mycale 5, 141. peperit languorem cibus 3, 233. illa quae peperit 6, 633. parere quod nequeunt, tormentum 2, 138. partam adhuc uno asse Minervam 10, 116. partos gladio vel pyxide nummos 13, 25. parta malis tantis servantur cura maiore 14, 303. quae sunt labore militiae 16, 52.

Paris coeperat aedificare carinas 10, 264.

Paridi Agaven vendat 7, 87. Paridem ludosque reliquit 6, 87.

Pariter feriunt 3, 298. fugere 6, 20. repetitus clamor 6, 378. summis minimisque 6, 349. ibit 6, 576. finxerunt librarius, carptores cet. 9, 109. utero gibboque tumentem 10, 309.

Parma tegitur 5, 154.

Paras conventum et pactum et sponsalia 6, 26. victum mercede 14, 273. si quid turpe 14, 48. parant tabernae quinque quadringenta 1, 106. arma et flammas domibus templisque 8, 235. parat sibi secretum mimum Fortuna 6, 608. aconita pueris 6, 659. ire 8, 150. numerosa tabulata turris 10, 165. paret quis haec eadem, refert 11, 21. mutare tabulas 14, 50. alta culmina villarum 14, 88. 140. quod vendere possit 14, 200. supplicia his 1 , 129. para exempla haec felicibus 9, 135. paratur optima domus Sorae 3, 224. arenae 6, 251. paretur testa 4, 151. paratus laudare 3, 106. pretio maiore 5, 56. parato pane 5, 169. flammeolo 10, 333. parata iugum ferre cervice 6, 207. esse 15, 102. vexare 13, 108. servire 12, 106. donare 9, 46. praestare usuram 9, 7. dictare locos Celso 6, 245. foliata moechis 6, 465. parati digredimur 16, 46. paratis in statione sua lacrumis 6, 273. nondum iurare Graecis 6, 16. paranda lodice 7, 66. non una simia eius supplicio 8, 213.

Paropside quam multa magnaque coenat 5, 142.

Parrhasii tabulis 8, 102.

Parricidarum poena 8, 213. 214. 13, 155. 156.

Pars Niliacae plebis 1, 26. magna Italiae 3, 171. altera audet 15, 73. exigua coenae 4, 29. haec Aegypti 15, 3. tegetis dimidia brevior 5, 8. ultima vulgi 8, 44. dira 12, 26. optima sensus nostri 15, 133. pessima mali servi lingua 9, 120. maxima rerum utilium 12, 52. partis relictae non parva mensura erat 14, 93. alterius (sensus) damnum 10, 209. partem aliquam belli ferentes (elephanti) 12, 110. nullam vitae non attigit 14, 106. cicutae 5, 186. parte in diversa 13, 196. in extrema sedentes 7, 45. lacerti 14, 131. magna sui urbs tenui tibicine fulta 3, 192. alia 7, 114. 182. in laeva mamillae nil salit 7, 159. qua parte theatri sedeat 10, 213. in parte sacri Senatus esse 11, 29. parte anni servatae uvae 11, 72. in parte praedarum reperta pocula 11, 101. qua mundi 12, 48. de summa coeli raptum ignem 15, 85. partes inde cadant ex foedere pragmaticorum 7, 125. ad partes est mihi saepe vocandus 4, 2. partibus illis, quas sinus abscondit 9, 32. diversis orbis 4, 148.

Parthenio factas lances 12, 44.

Partho regi 6, 407.

Participem secreti 3, 52.

Particulam minimam exiguamque malorum 13, 14. in particulas et frusta sectum 15, 79.

Partitur numquam amicam, solus habet 3, 121.

Partus discrimen subeunt 6, 592. equae tanti 6, 626. partum uxoris petimus 10, 352. partu retinere maritos 2, 138.

Parum est produxisse 15, 166.

Parumper obstitit 4, 62. attendas 10, 250.

Parvulus cantharus 3, 204. Aeneas luserit aula 5, 138. parvula dormisset 6, 89. vela 15, 127.

Parvus grex 8, 109. parva sportula 1, 95. quaedam, sed non toleranda maritis 6, 184. tecta 6, 288. Seriphus 6, 564. 10, 170.

in cella carmina sublimia facis 7, 28. simulacra 12, 87. mensura relictae partis 14, 93. parvi lateris spatium 6, 504. Lares 9, 137. parvo horto 11, 78. fritillo 14, 5. parvos heredes 12, 94. parvas domos 6, 2. parvis lectis 11, 96. in armis Pygmaeus bellator currit 13, 168. in hortis Epicuri 14, 319. *minor* res hodie est 3, 23. nusquam est iactura clientis 3, 125. censu gener 3, 160. lectus Codri Procula 3, 203. rhombus 4, 41. post est 6, 504. admiratio 6, 646. non Rubrenus antiquo coturno 7, 72. illo hospes 11, 61. exstat sacrilegus 13, 150. fides patriae meritis 14, 165. igne rogi infans 15, 140. minoris res nulla constabit patri, quam filius 7, 187. emi fortasse potuit piscator quam piscis 4, 25. minori obscoeno 6, 513. pondere Atlanta urgebant 13, 48. minorem Vestam 4, 61. humeros Corvinum 8, 4. navem factura 12, 56. minores Senonum 8, 234. eadem cupient facientque 1, 148. oculi fiant 6, 145. aetate atque arte censebunt 6, 499. minora vasa frangere 10, 101. minoribus Pauli s. Paulis 2, 146. praecepta haec veteres 14, 189. *minimus* sanguis in corpore iam gelido 10, 217. 13, 179. minima nocte contentos Britannos 2, 161. est iactura famae apud molles cathedras 6, 91. minimum dormitur in lecto 6, 269. libidine peccant 6, 135. haud illud erit horum 16, 8. minimam malorum particulam 13, 13. minimo a poeta et summo eadem exspectes 1, 14. discrimine non refert 5, 123. minimas nuces 5, 144. sordes ediscere 14, 124. minimis pariter summisque eadem libido 6, 349. in rebus summisque spectanda est mensura sui 11, 36.

Pascit quot servos 3, 141. pascunt pulpita vatem 7, 93. pascentis se vulturis 14, 80. pascitur venter inguine 9, 136. pascaris odore solo 5, 150. pasci pictores ab Iside quis nescit? 12, 28. agro Turni 12, 105. pascendum multa carne leonem 7, 76. pascendi ambo pueri 9, 67.

Pascua intra tua lassos milvos 9, 55. laeta Clitumni 12, 13.

Passer (salax) dic, cui tot praedia servas? 9, 54. exstinctus turbavit ocellos Cynthiae 6, 8.

Passum pingue antiquae de litore Cretae 14, 271.

Pastor fuit primus maiorum tuorum, aut illud, quod dicere nolo 8, 275. pastoris duri filius 11, 151. pastores poscit maritum 6, 150. pastoribus Latiis unde nefas tantum? 2, 127.

Patagium 1, 106. *n.*

Patella exigua feralis coena ponitur 5, 85. patellae fiunt ex facie Seiani 10, 64. patellas lavat 3, 261. fragiles de monte Vaticano 6, 344.

Patet unica semita tranquillae vitae per virtutem 10, 364. patent fenestrae nocte 3, 275. 6, 31. haec deprensa 6, 640. valvae facili cardine 4, 63. patuit quando maior avaritiae sinus? 1, 88. patens hinc atque inde cathedra 1, 65. ara Bonae Deae solis maribus 2, 89. calceus rupta pelle 3, 150.

Pater Urbis 2, 126. non timeat oscula earum 6, 51. fiat de uxore

citharoedus 6, 77. Iane, respondes his 6, 394. Aethiopis fortasse esses 6, 600. ut toties illum audiat 7, 136. ipsius coetus 7, 239. armenti 8, 109. *malo tibi sit Thersites, dum modo tu sis Aeacidae similis Vulcaniaque arma capessas, Quam te Thersitae similem producat Achilles* 8, 269. quem misit ab incude ad rhetora 10, 130. qua carne abstinuit 11, 99. Aegaei Neptune 13, 81. inquit, comedam siuciput nati 13, 84. in causa 14, 105. qui avaros felices credit, iuvenes hortatur 14, 119. et rex sorbere medicamen debet 14, 255. tenet omne regimen census 16, 54. iam es, suspende foribus coronas cet. 9, 84 sq. clamosus iuvenem excitat 14, 191. quamvis iam tremulus captat Coranum 16, 54. patris funus promittere 3, 43. in gremium fundat simul tres pueros 5, 142. caesi ultor Agamemnonides 8, 217. patri non quereris, Gradive 2, 151. *res nulla minoris constabit, quam filius* 7, 188. patrem patriae Roma Ciceronem libera dixit 8, 244. sabbata metuentem 14, 96. patre vivo solis militibus datur ius testandi 16, 52. pro patre nulla umquam cadet coturnix 12, 98. patres exclusi spectant admissa opsonia 4, 64. patrum vestigia fugienda reliquos ducunt 14, 36. Patres mixtos cum sanguine Equitum 6, 625. ad Patres occulta crimina produxit servus 8, 266.

Paterni argenti 6, 355. paterno rure viventis 6, 55. aere ac rebus mersis in ventrem 11, 39. paterna in pluma dormisset 6, 88. paternis Laribus 12, 89.

Pathicus (al. *Paticus*) amicus 9, 130. Otho 2, 99.

Patinae debetur Prometheus 4, 133. mensura 4, 72.

Patior — pateris rem modicam 13, 143. quae, non rara videmus 13, 9. patitur quem dormire 1, 77. noctem lugentis amicum Pelidae 3, 279. *has poenas peccandi sola voluntas* 13, 208. non patitur Tyrrhenum crescere piscem 5, 95. *patimur nunc longae pacis mala* 6, 292. patietur uncum nigri carceris 23, 245. patere inde aliquid decrescere 7, 220. pati si illa potes, quae nec Sarmentus tulisset 5, 3. quod vinum nolit succida lana 5, 25. non timebis dura flagra 5, 173. lateris dolorem 13, 230. patiens quis tam iniquae urbis 1, 31. pelagi et cassidis atque ligonis 7, 33. passurus gestis aequanda pericula rebus 14, 314. passi horrenda nuper 12, 15. hoc nunquam in Aeolio carcere 10, 181. Punica praelia vel Pyrrhum 14, 161. dira atque immania 15, 104.

Patria vini atque ministri una atque eadem est 11, 161. vervecum 10, 50. patriae et naturae veneno 3, 123. nil indulsit 6, 86. idoneus 14, 71. ovanti 8, 28. hoc praetulit et pueris 6, 111. *quod civem populoque dedisti, gratum est, si facis, ut patriae sit idoneus, utilis agrorum, utilis et bellorum et pacis rebus agendis* 14, 70. amor quantus erat Deciorum in pectore 14, 239. patrem Romá Ciceronem libera dixit 8, 244. *ingratae fides curta*

14, 166. patriam rhombi 4, 129. 5, 34. parentis nemo queat monstrare 8, 45. *obruit olim gloria paucorum* 10, 142. *fugientibus solus ille dolor est, caruisse anno Circensibus uno* 11, 52. et castra petente viro 6, 55. novercae Archemori 7, 231. patria cedamus 3, 29.

Patriciae gentis optimus et formosissimus (Silius) 10, 332. patriciorum triscurria 8, 193. patricias artes 4, 102. patricios omnes opibus provocat 1, 24. *Patricius*, non *patritius* scribendum, ut et *ficticius*, *latericius*, *novicius*, *aedilicius* cet. 3, 265. *V. L.*

Patrimonia una mensa comedunt 1, 138. centum causidicorum hinc pone 7, 115. conduplicare per fraudes 14, 229. cuncta exsuperans census 10, 13. *quidam non propter vitam faciunt, sed vitio caeci propter patrimonia vivunt* 12, 50. crescunt his fabris 14, 116.

Patria papyro succinctus 4, 24. patriis montibus 7, 211.

Patrantes in fine oculos 7, 241.

Patrocinii honorarium 7, 122. *n.*

Patroni reges ac domini appellantur a clientibus 1, 136. *n.*

Patruo similes offas 2, 33. patruos efferat 6, 567. patruis tribus aconita dedit 1, 158.

Patulae arcae 13, 74. pelves 3, 277. patulo libo 13, 59.

Pauci dignoscere possunt vera bona 10, 2. pauca ipse velim 5, 107. paucorum gloria patriam obruit 10, 143. dierum vita 10, 344. paucis assibus emtos 11, 145. numinibus contenta sidera 15, 47. paucissima farra 14, 155. Cf. *Cereris* et *Tyranni*.

Pavent hoc sermone 6, 189. Ibim 15, 3. adulteri 6, 238.

Pavidus tegit inguina 11, 158. pavidum dominum 10, 87. turbat imago tua 13, 222. tironem 16, 3. pectus 6, 95.

Pavimentum verre 14, 60.

Paulatim caluerunt 1, 83. recessit 6, 19. exuit vitia 13, 188.

Paulo ante 6, 228. 9, 114.

Paulum nescio quid 11, 147.

Paulus vel Cossus vel Drusus moribus esto 8, 21. conducta agebat sardonyche 7, 143. Pauli s. Paulis minoribus 2, 146.

Pavonem crudum portas in balnea 1, 143. Iunonis avem ut pueri laudant 7, 52.

Pavore solvitur venter 14, 199. laeto 6, 258.

Pauper creditur contemnere fulmina atque Deos 3, 145. *materiam praebet causasque iocorum omnibus*, si foeda et scissa lacerna cet. 3, 147 sq. 5, 157. haud facile emergit 3, 164. plurima non audet dicere 5, 131. amicis, dives tibi 5, 113. quis scribitur heres? 3, 161. Aelia hunc diligit 6, 72. quando ego ero, haec sufficiunt 9, 147. Apicius 11, 3. *Ladas locupletem optare podagram non dubitet* 13, 96. pauperis quod officium hic aut meritum 3, 127. beati exempla 14, 121. *libertas haec est, pulsatus rogat et pugnis concisus adorat, ut liceat paucis cum dentibus inde reverti* 3, 299. paupere de loro signum 5, 165. pauperibus tot millibus nescit emtus miscere puer 5, 61. nulla bibuntur aconita 10, 25.

Paupertas infelix nil habet durius in se, quam quod ridiculos homines facit, 3, 31. *ex quo Romana periit, nullum crimen abest facinusque libidinis* cet. 6, 295. *sana non potest cantare sub antro Pierio* 7, 61. paupertatis nulla pudorem habet 6, 558. paupertatem levet adtollatque propinqui 14, 236. *paupertate ambitiosa omnes vivimus* 3, 183. *Paupertas mater virtutum* 6, 287 sq.

Pax atque Fides colitur 1, 115. *pacis longae mala patimur* 6, 292. pacis et bellorum rebus agendis 14, 72. fanum scelerare moechus solebas 9, 23. pacem cum tigride agit tigris 15, 165. pace plebis si licet dicere 11, 193. de pace triumphos 8, 107.

Peccant minimum libidine 6, 135. *quanto maior, qui peccat, habetur, tanto conspectius in se crimen habet omne animi vitium* 8, 141. peccet filius omnia deterius tua per vestigia 14, 55. *peccandi sola voluntas has patitur poenas* 13, 208. *finem quis posuit sibi?* 13, 241. *peccaturo obstet tibi filius infans* 14, 49.

Pectine iam nigro 6, 370. crispo numerantur chordae 6, 582. Galli textoris male percussas lacernas 9, 30.

Pectit comas et volvit in orbem 6, 496. pectere quum barbam coeperit 14, 216. pecteris a tonsore 6, 26. pexi capilli hodie tantum 11, 150.

Pectus (in luctu) pugnis caedere 13, 127. pectore longo distendat lancem 5, 80. in illo nisi si quid plus agitet 6, 251. *in pectore nocte dieque suum gestare testem, poena vehemens* cet. 13, 198. Deciorum quantus erat amor patriae 14, 239. constanti pertulit 6, 95. pavido gelantur 6, 95. memori figendum et tractandum 11, 28. pectora vestra, duas non admittentia curas, se carmine solo vexant cet. 7, 65. pectora genus cibi 15, 170. pullorum rimatur 6, 551. ferrea Vettii 7, 150.

Peculia augere servis 3, 189.

Pecunia funesta, templo nondum habitas 1, 113. *obscoena prima intulit peregrinos mores* 6, 298. *congesta nimia cura strangulat plures* 10, 12. conducta Romae, et coram dominis consumitur 11, 46. aliena quas Veneres habeat, nescis 13, 51. *amissa ploratur lacrumis veris* 13, 151. *quantum crescit, crescit amor nummi, et minus hanc optat, qui non habet* 14, 139.

Pecus et dominos clauderet spelunca 6, 4. venale Corithae 8, 62. ipsum infecit natura graminis 12, 41. pecorum agrorumque capacem 11, 71.

Pecudem balantem 13, 232.

Pedemate s. *pedeumate*, v. *Pitismate.*

Pedo sic conturbat 7, 129.

Pegasus adtonitae positus modo villicus Urbi 4, 77. caballus Gorgoneus 3, 118.

Pegma sic laudabat et pueros inde ad velaria raptos 4, 122.

Peierat atque ita secum cet. 13, 91. ne peieret, exigis a quoquam 13, 36.

Peior, v. *Malus.*

Pelagus contemsit 6, 90. pelagi patiens 7, 35. optima vorabit 7, 135. casus 12, 17. pelago medio 12, 77. et Euro valentius fatum 12, 64. in pelago iam est plus hominum 14, 277.

Pelamidum s. *Pelamydum* vas 7, 120. *V. L.*

Peleus luget Achillem raptum 10, 256. Pelea vicit Achilles 14, 214.

Pelidae lugentis amicum 3, 280.

Pellaeo iuveni unus non sufficit orbis 10, 168.

Pellex horrida quale fusum facit residens in codice 2, 57. pellice ficta plorat 6, 272. de pellice natos 6, 627.

Pelliculae furtivae aurum 1, 11.

Pellis — pellem deformem pro cute 10, 192. pelle rupta calceus patet 3, 150. pellibus ferarum sterneret torum 6, 7. inversis euros submovet 14, 187.

Pelluces, Cretice 2, 78.

Pelopea facit praefectos 7, 92.

Pelvis lata olet Falernum 6, 431. pelves pulsari 6, 441. patulas effundere 3, 277. pelves fiunt ex facie Seiani 10, 64.

Penates Socratici 14, 320.

Pendent anabathra tigillo 7, 46. pendebat fatum amici 4, 88. pendens buccula de casside 10, 134. pendentis Dei effigiem 11, 107. praemia coxae 6, 321. pendente ruina dormire 3, 196. clivo recedit latus 6, 650. pendentes genas 10, 193. pendentia vela domus linquit 6, 227. retia dextra 8, 204. rara crate terga suis 11, 82.

Pendere mercedem 3, 15. poenas alieni somni 6, 478.

Penelope melius, levius torquetis Arachne fusum 2, 56.

Penes te origo 14, 226.

Penetrare cryptam 5, 106.

Penem maiorem, quam sunt duo Caesaris Anticatones 6, 337. legitimum agere intra viscera 9, 43.

Penitus scrutante proxima macello 5, 95. cognoscere 6, 474.

Pennae omnes subsidant 6, 198. pennas sumsit 3, 80. madidas Auster siccat in carcere 5, 101. in capite gestabant cursores s. tabellarii 4, 149. *n.*

Pensa meliora manu ducunt Parcae 12, 65.

Pensilibus plumis vehatur 1, 159.

Pensio clamat, posce 9, 63.

Penula stillaret nimbo 5, 79.

Peplus 10, 262. *n.*

Per oppida notae buccae 3, 55. cuncta agmina adspiceres 15, 56. mediam noctem 5, 54. montem adversum cucurri 5, 77. per humum inclinatis lacertis 15, 65. per glaciem alto perone tegi 14, 186. fraudes conduplicare patrimonia 14, 229. devia rura inventa lacerta 14, 75. tot saecula differt mortem 10, 248. aequora inclusa positas moles 12, 75. haec tormenta coactas divitias 14, 135. per terram ductis digitis 15, 92. per tua vestigia deterius omnia peccat 14, 53. per lacrimas effundere bilem 15, 159. se componunt libellos 6, 244. per ipsam nulla mora 6, 333. per forum premit iuvenes 7, 132. per aciem

Polyphemi evasit Ulixes 9, 65. per compita te quaerit 9, 112. per mediam urbem audita vox 11, 112. per Novium nulla mora, quin cet. 12, 111.

Peragit dictata omnia 5, 122. facinus 6, 640 orbem salutatrix turba 5, 31. conata 13, 210. officium 11, 114. peractum est omne mare nostrum et iam defecit 5, 15. peracti voti poeniteat te 10, 6. peracto rite sacro 12, 86. peracta cognitione 6, 485. vellera 2, 54. crimina 13, 258. peragendum mihi officium 2, 133.

Percurram citius, quot villas possideat 10, 225.

Percussore aliquo 8, 173.

Percutit fragor aurem 11, 196. pondere coxam 15, 66. percussus oestro, Bellona, tuo divinat 4, 124. Achilles gravis est nulli 1, 163. percussa Mauro Oceano Africa 10, 149. percussum pondere silicem 5, 271. se igni quisque quum crederet 12, 20. tenui verbere Circes 15, 21. puero mare 1, 54. percusso bove 14, 286. percussas male textoris pectine lacernas 9, 30.

Perda caballorum 11, 193. *V. L.*

Perdidit infelix totum nihil 3, 209. alter bis centum 13, 72. *Mars* galeam 14, 261. perdere centum sestertia 1, 93. causas vivendi 8, 84. coenam 6, 202. oculos ambos 10, 228. naulum post omnia 8, 97. perditus 14, 269. quis usque adeo 5, 150. 8, 212. perdita audacia 3, 73.

Peregrina bellua 4, 127. pulpita 8, 225. purpura 14, 187. peregrinos mores 6, 298

Pereo — perit obtritum vulgi omne cadaver more animae 3, 260. dignus morte 8, 85. confisus viribus 10, 11. eloquio orator utercque 10, 118. quidquid 11, 190. libraria 6, 476. paene 6, 565. ex quo paupertas Romana 6, 295. perierunt tempora servitii 3, 124. pereat ne, donabitur 4, 56. ne summula 7, 174. dummodo non, quod sedisti — et olfecisse cet. 7, 222 sq. pereuntem census 6, 362. perituri Latini cista 6, 44. hostis 11, 107. perituraе chartae parcere 1, 18. perituram arcessere summam 11, 17. perituros audio multos 10, 81. pereundum est 10, 359.

Perfectissimus horum est 2, 5.

Perfert stans, quae sedens legerat cet. 7, 153. pertulit ignominiam 8, 20. pectore constanti fluctus 6, 93. dictata verba 6, 392. perferat quo fremitu ictus monstratos 6, 261.

Perfidiam 13, 24.

Perfidus noster 13, 245. perfide et ingrate 9, 82.

Perfrixit si, cantat bene 7, 194.

Perfundit piscem Venafrano 5, 86. mero unguenta 6, 303. luto porticus 14, 66. perfusa Mauro Oceano Africa 10, 149.

Pergit non reddere 16, 40. ire viam illam 14, 122. pergere ultra tendit 10, 154.

Pergula omnis 11, 137.

Perhibent ut, qui de magnis maiora loquuntur 4, 17.

Peribomius s. *Peribonius* magis ingenue 2, 16.

Pericli ratio si iusta est et honesta 6, 94. pericula mille urbis 3, 8. summa rerum excipit 8.

249. aequandà rebus gestis 14, 314. garrula securi nautae narrare gaudent 12, 82. posuere mala crudi succi 11, 76. alia nunc ac diversa noctis 3, 268.

Perimit tyrannos classis 7, 151.

Peripetasmata 6, 227. *n.*

Peristromata 6, 227. *n.*

Peritus iuris Apollo 1, 128. astrorum mundique 6, 586.

Periuria dictet 8, 82. vendet summa exigua 14, 218. eorum fons 13, 90 sq.

Periuri capitis 13, 174. Periurorum animus et poenae 13, 90 sq.

Perlege leges 14, 192.

Perluces, Cretice 2, 78. perlucente ruina 11, 13.

Permixtum s. *Permistum* nautis mare 8, 174.

Permittit nil non sibi mulier 6, 457. permittet ipsis expendere numinibus 10, 347. permittas quantum, tantum delinquere, nemo satis credit 14, 234.

Permutatio si detur 6, 653.

Permutat domos 6, 225.

Perniciosa petuntur 10, 54.

Pernoctantis parasiti 14, 46.

Pernox alea luditur 8, 10.

Perone alto tegi 14, 186.

Perores in Proculas 2, 67.

Perpetuus auctumnus Phaeacum 5, 151. perpetua anxietas nec mensae tempore cessat 13, 211. perpetuum ver in urna 7, 208. perpetuam pacem tigris agit cum tigride 15, 164. perpetuo risu 10, 33. moerore 10, 245. perpetui comites municipalis arenae 3, 35.

Persica regna non sufficient animo 14, 328.

Persicus orborum lautissimus 3, 221. Persice 11, 57.

Persona dira et foedior omni crimine 4, 15. non loqui videtur, sed ipsa mulier 3, 96. personae pallentis hiatum in gremio matris formidat rusticus infans 3, 175. personam tristes thyrsumque tenent et subligar Acci 6, 70. Antigones vel Menalippes pone 8, 229.

Pertunde libellos positos tinea 7, 26. pertundite mediam venam, medici 6, 46. pertusa laena homines plurima non audent dicere 5, 131.

Pervenit quando ille ad te? 5, 62. ad te lecti sonus 9, 78.

Pervigili toro 15, 43. pervigiles popinas 8, 158.

Pervia cymbae stagna 12, 80.

Pervolat axe citato Flaminiam 1, 60. urbem 6, 398.

Pes argenteus 11, 128. pedem Cereris tangens 14, 219. unum moverat protuleratque de limine 10, 30. pede mero observant sabbata 6, 159. tam dextro quid concipis? 10, 5. uno non altior Pygmaeus 15, 173. ante pedes togati 7, 143. ante pedes Domiti pone syrma 8, 228. pedibus albis venerat in urbem 1, 111. meis me porto 3, 27.

Pessimus, v. *Malus*.

Peste et clade sub illa (Domitiano) si liceret 4, 84.

Petasunculus siccus 7, 119.

Petauro iactata corpora 14, 265.

Petit lectica quadrantes centum 1, 121. absenti 1, 123. nemo, modicis quae mittebantur amicis 5, 108. plus temporis atque olei 7, 99. petimus coniu-

gium partumque uxoris 10, 352. petente viro castra patriamque 6, 575. petitur decocta 5, 50. *petuntur nocitura toga, nocitura militia* 10, 8. *supervacua aut perniciosa* 10, 54. petitus nulla non arte locus summus 10, 110. a mangone 11, 147. petita bellua furva gente 12, 104. petitos inde pontifices 6, 603. petitas a Meroe aquas 6, 527. ceras illa de nave 9, 149. petitis longe marmoribus 14, 89.

Petosiris (al. *Petosyris*) aptiorem cibo horam dederit 6, 581.

Petulans ac ebrius 3, 278. Tarentum 6, 297. hostia 12, 5.

Phaeaca populum tam vacui capitis putavit 15, 23. Phaeacum perpetuus auctumnus qualia poma habebat 5, 151.

Phaecasianorum deorum ornamenta 3, 218. *V. L.*

Phaedra Cressa 10, 327. *n.*

Phalanges iunctae umbone 2, 46.

Phalaris licet imperet, ut sis falsus 8, 81.

Phalas ante consulit 6, 590.

Phalcris gauderet equus 11, 103. laeti omnes 16, 60.

Phanaticus, v. *Fanaticus*.

Pharetram Dianae 13, 80. pharetris Veneris macer 6, 138.

Pharetrata Semiramis 2, 108.

Pharia aceto 13, 85. Pharia merce 4, 33. *V. L.* papyro 4, 24.

Pharon et Nilum 6, 83. Tyrrhenam 12, 76.

Phaselis fictilibus dare vela 15, 127.

Phasma clamosum Catulli 8, 186.

Phialas tenet Virro inaequales beryllo 5, 39.

Phiale, ad quam feruntur tota bona 10, 258.

Phidiacum ebur 8, 103.

Philippica divina 10, 125.

Philippi discipulo committe venam 13, 125. (Philippus) callidus emtor Olynthi 12, 47.

Philomela facit tribunos 7, 92.

Philosophorum supercilium adductum alteque sublatum 2, 15. *n.* Stoicorum coma strictim ad cutim tonsa, aliorum crinis et barba promissa 2, 15.

Philtra Thessala 6, 611.

Phoebi balnea 7, 233.

Phoenicopterus 11, 139.

Pholo sitiente dignum cratera 12, 45.

Phrenesis manifesta 14, 136.

Phrygia tiara vestitur bucca 6, 516. columna 14, 307.

Phrygio more supervacuam cultris abscindere caruem 2, 115.

Phryx aut Lycius puer 11, 147. augur conductus 6, 585. Phrygibus quot urnas vini Siculus donaverit 7, 236. laetis mirabile sumen 12, 73.

Phthisis et vomicae 13, 95.

Piacula furtiva tragicae cervae 12, 120.

Picens (piscator) 4, 65.

Picenis aemula mala 11, 74.

Pictor, aliptes 3, 76. pictores quis nescit ab Iside pasci? 12, 28.

Pictura iubetur velari, alterius sexus imitata figuram 6, 340.

Picus — a Pico numeres genus 8, 151.

Pierides puellae, narrate; pro-

si' mihi, vos dixisse puellas 4, 56.

Pieria in arca s. umbra si quadrans tibi nullus ostendatur 7, 8. Pierio sub antro non cantare potest paupertas 7, 60.

Piger ipsa mole taurus 12, 12. Bootes 5, 23. pigra dolabra 8, 248. pigris canibus 8, 34.

Piget ferre 14, 199.

Pignerat Atreus laenam 7, 73.

Pignus digito dedisti 6, 27. pigneribus positis 9, 141.

Pilosas nares 14, 194.

Pilo fruticante 9, 15.

Pila, cohortes 10, 94.

Pingit trementes adtollens oculos 2, 94. cito facies 9, 146. picta mitra lupae barbarae 3, 65. pictae aulaea togae 10, 38. vestis latum aurum 6, 482. testae remis 15, 128. picta tempestate se tuetur 14, 302. pictos vultus maiorum ostendere 8, 2. pictas facies ad olida praesepia 8, 157.

Pinguis torrente cloaca 5, 105. haedulus 11, 65. Damasippus 8, 147. pingue passum 14, 270. pingues lacernas 9, 28. longo frigore 4, 44. pinguia crura luto 3, 247. Poppaeana 6, 462. succina 6, 573. pinguior Hispulla taurus 12, 11.

Pinna Gorgonei caballi 3, 118. praecipiti anxia venisset epistola 4, 149. pinnis sumtis eadem quaerunt animalia 14, 76.

Pinnirapi iuvenes 3, 158.

Pinnophylax 5, 81. *n.*

Pinus Gallinaria 3, 307. pinum plaustra vehunt 3, 255.

Pio — piandum morte nefas 13, 54.

Piperis coemti dominus 14, 295.

Piratae Cilicum, Capito et Numitor 8, 94.

Pisaeae olivae ramus esuriens quid praestat? 13, 99.

Piscator emi minoris quam piscis poterat 4, 26.

Piscis quum emetur, ne mullum capias cet. 11, 36. minoris quam piscis emi poterat piscator 4, 26. pisci deerat patinae mensura 4, 72. piscem Venafrano perfundit 5, 86. hic fluminis venerantur, illic caeruleos 15, 7. fugitivum dicere depastumque diu vivaria Caesaris 4, 30. Tyrrhenum non patitur crescere 5, 96. piscibus mirandis inventis sub aratro 15, 66. inclusis carcere nassae 12, 123.

Piso bonus 5, 109.

Pitismate s. *pitysmate* lubricat orbem 11, 173.

Pittacon emit 2, 6.

Pius — pia thura 13, 116.

Placentas laudo, non siliquas et pultes 11, 59.

Places tu tibi tunc curruca 6, 276. placet tibi facies 3, 155. Ursidio lex Iulia 6, 38. vectari 6, 577. instaurare popinas 8, 167. placuit quis gener hic censu minor? 3, 160. ponere 7, 149. non esse 16, 53. placeas ut pueris 10, 167. placeat ne sibi consul 10, 42. quid, dic 10, 358. placitum quod est 16, 49.

Placidi si rationem admittitis, edam 1, 21.

Placant Bonam abdomine 2, 86. placabo nostrum Iovem 12, 89.

Plagarum strepitu acerbo gaudet 14, 19.

Planctus primos edere 10, 261.

Plancus, v. *Rubelli.*

Plangentis populi derisor Anubis 6, 554. planguntur numi maiore tumultu quam funera 13, 131.

Planipedes Fabios 8, 191.

Plantae velocis gloria 13, 98. planta duceris, velut ictus ab Hercule Cacus 5, 125. magna calcor 3, 247. erecta consurgit ad oscula 6, 507. ancipiti figens vestigia 14, 272. plantis tremulis insistere non possunt 6, 96.

Plantas in tennes diffunditur puteus 3, 227.

Plantaribus horti exigui laetum Epicurum 13, 123.

Planum mare iacuit 12, 62. plana palma faciem contundere 13, 128. omnia dicas 3, 96.

Platani Frontonis clamant 1, 12.

Plaudat hic praeconis filius 3, 157. plaudendum funus 1, 146.

Plaustra vehunt pinum 3, 256.

Plausu tremulo probatae descendant clune puellae 11, 163.

Plautus, v. *Rubelli.*

Plebeium in circo positum est et in aggere fatum 6, 588. plebeiae Deciorum animae, plebeia nomina 8, 254. plebeia cui tympana cedunt 6, 516. plebeios calices 11, 145. a plebeiis longe Megalesia 6, 69.

Plebis Niliacae pars 1, 26. immensae nimiaeque pace si libet mihi dicere 11, 194. plebe ima Quiritem facundum invenies 8, 47. de togata veniet, qui iuris nodos solvat 8, 49.

Plectit comas 6, 496. *V. L.*

Plectro grato indulget 6, 389.

Plenus fluctu alveus 12, 30. plena ipso lectica 1, 33. iam margine summi libri scriptus Orestes 1, 5. domus libis genialibus 3, 187. litora multo delatore 4, 47. maxima quaeque domus servis superbis 5, 66. urna 6, 426. domus tunc omnis 8, 100. malis longa senectus 10, 191. plenum magnis trabibus mare 14, 276. Nerone propinquo iuvenem 8, 72. pleni theatri 10, 128. pleno gutto componit lintea 3, 265. ex acervo velut semper tollatur 6, 364. ore turget sacculus 14, 138. ore volat hirundo ad pullos 1, 252. plenae sororibus urnae 10, 242. plena fora cuncta simili querela 15, 135. omnia gypso 2, 4. plenos utres tempestatibus 15, 20. pugnos sanguine oculorum 15, 58.

Plerumque hi gradus 11, 46.

Ploras victrix provincia 1, 30. plorat ficta pellice uberibus semper lacrumis 6, 272 sq. plorent quam multi talia 14, 150. plorare casum lugentis amici iubet natura 15, 134. *plorante guia quae comoedia, quis minus melior?* 5, 158. te foris 9, 77. plorantes improba natos reliquit 6, 86. *ploratur lacrumis amissa pecunia veris* 13, 134.

Pluma in paterna dormisset 6, 88. plumis Sardanapali 10, 362. pensilibus vehetur 1, 159.

Plumbo commissa (domus Cynici) eadem manebit 14, 310.

Pluit quoties, dominus gestatur in porticu -, 179.

Plus Pallante possideo 1, 108. aloes quam mellis habet 6, 181. hominum 14, 276. aliquid, quam satis est 3, 180. quid faceret, aegrotante viro? 6, 588. capiunt intestina poetae 7, 78. quid natura conferre potest puero? 10, 302. quid velit ira 15, 176. si quid agitet in illo pectore 6, 251. nil interrogo 10, 72. exigit interdum dolor, quam lex ulla dolori concessit 10, 315. lactis habet haedulus, quam sanguinis 11, 68. valet fati hora benigni, quam cet. 16, 4. pluris, quam Gallus, agebat 7, 144. porticus, quam balnea 7, 178. *Decii, quam qui servantur ab illis* 8, 258. *quae emuntur, magis iuvant* 11, 16. dimidio quod vendere possis, pares 14, 201. in plures dabit haec contagio labem 2, 79. plures de pace triumphos 8, 107. plura hi faciunt 2, 15. reponit 3, 220. tulisti 9, 3. dolia linit 9, 58. domi fragi 13, 57. *venena non miscuit ullum mentis vitium, quam cupido census* 14, 173. *Plurimus* hic aeger moritur vigilando 3, 232. plurima sunt, quae cet. 5, 130. 14, 1. dixit 4, 119. palma cui fervet 8, 58. propter 9, 118. sunt invenum discrimina 10, 196. sana testantur 12, 28. in frusta sectum 15, 78. vitia paulatim exuit 13, 187. *plurimum* intererit, quibus artibus filium instituas 14, 73.

Pluteum servare Cleanthas iubet 2, 7. Pluteus lecticae 1, 65. *n.*

Pluton torvus nondum sortitus triste imperium cum Sicula coniuge 15, 50.

Pluvia — a pluvia quem tegula summa tuetur 3, 204. de pluviis aut aestibus locuturi fatum pendebat amici 4, 87.

Pocula extra stantem caprum 1, 76. torques saucius 5, 26. ex electro et gemmea 5, 37 — 42. ad ea Virro gemmas transfert a digitis 5, 43. tibi cursor Gaetulus dabit cet. 5, 52. quando propinat Virro tibi sumitque tuis contacta labellis 5, 129. praegustet timidus pappas 6, 633. magnorum artificum frangebat mitis 11, 102. ibi communia 8, 177. inter media caesi patris ultor 8, 217. *gemmata quum sumes, aconita time* 10, 26. veteris templi grandia adorandae rubiginis et populorum dona 13, 148. Cf. *Calix, Cyathus, Phialae.*

Podagram locupletem optare 13, 96.

Podice levi mariscae caeduntur 2, 12.

Podium — omnibus ad podium spectantibus 2, 146.

Poemata ridenda malo, quam te, divina Philippica 10, 124.

Poena praesens luxuriae morbi et mors 1, 142. ne crimen sequatur metuens 13, 90. nullane erit periuri capitis 13, 175. magna debetur violato cadurco 6, 537. *data haec diu viventibus, ut renovata semper clade domus multis in luctibus inque perpetuo moerore et nigra veste senescant* 10, 243. vulturis atri cet. 13, 52. *vehemens ac multo saevior illis, quas et Caeditius gravis invenit aut Rhadamanthus, nocte die-*

que suum gestare in pectore testem 13, 195. gaudebis amara nominis invisi 15, 247. hac caruit Lentulus 10, 287. poenam sceleri non invenies 15, 129. poenas dat ebrius cet. 3, 279. ne victus exigat Aiax, quam timeo 10, 84. metuet, quascumque mariti exigere irati 10, 312. has exegit gloria toties optata 10, 187. has patitur peccandi sola voluntas 13, 208. alieni pendere somni cogitur 6, 478. poenis iustis illos afficiunt verbera 8, 268.

Poenitet sero galeatum duelli 1, 170. multos vanae cathedrae 7, 203. poeniteat ut te non voti peracti, quid tam dextro pede concipis? 10, 6.

Poeno milite nisi portas frangimus, actum nihil est 10, 155.

Poeta a summo minimoque eadem exspectes 1, 14. poetae intestina plus capiunt 7, 78. *sententia illa semper in ore tuo versetur, Dis atque ipso Iove digna: unde habeas, quaerit nemo, sed oportet habere* 14, 206. Poetae fabulas suas vendunt munerariis 7, 87. celebres notique quum iam balneolum Gabiis, Romae conducere furnos tentarent 7, 3. poetas Augusto recitantes mense 3, 9. *Poetarum* multitudo 1, 17. 18. egregiorum descriptio 7, 53 sq. secessus in sylvis et antro Pierio 7, 57 sq. paupertas, 55 sq. 62 sq. fabulae, commenta et descriptiones ridentur 1, 81 sq. 2, 51. 130 sq. 4, 34 sq. 6, 59. 9, 63 sq. 10, 246. 314. 12, 23. 15, 34 sq. 76 sq. 112 sq. 14, 240 sq. 260 sq. Cf. *Vates*.

Poetica si quando surgit tempestas, omnia fiunt talia et tam graviter 12, 23.

Pol est honestius 5, 10.

Pollenias et Proculas 2, 68.

Pollice ceu ducat mores teneros 7, 237. verso quemlibet occidunt populariter 3, 36.

Pollicitus quae, scis 9, 74.

Pollineas et Proculas 2, 68.

Pollio an deberet Capitolinam sperare quercum et fidibus promittere 6, 387. quanti doceat lautorum pueros, tenta 7, 176. Crepereius non erat miserabilior hac facie 9, 7. digito nudo mendicat 11, 15.

Pollitas et Proculas 2, 68.

Polluit se non iugulo Electrae 8, 218. pollutus concubitu adulter 2, 29.

Polycleti aliquid praeclarum 3, 217. multus labor 8, 103.

Polyphemus et Antiphates trepidi laris 14, 20. Polyphemi lata acies, per quam solers evasit Ulixes 9, 64.

Polyxena scissa palla 10, 262.

Pomoeria intra natis salibus vehemens 9, 11.

Pompa bellorum 10, 281.

Pompeius saevior illo tenui iugulos aperire susurro 4, 110. Pompeio dederat Campania febres optandas: sed fortuna ipsius et Urbis servatum victo caput abstulit 10, 283 sq. Pompeius quid evertit? 10, 108.

Pomptina (al. *Pomtina* et *Pontina*) palus et Gallinaria pinus armato tutae custode tenentur 5, 307.

Poma, quorum solo pascaris odore, sibi dari iubebit Virro, qualia perpetuus Phaeacum au-

ctumnus habebat, credere quae possis subrepta sororibus Afris: tu scabie frueris mali 5, 150 sq. pomis timere furem 6, 18.

Pondere quanto percussum silicem 3, 271. quanto galeae curvetur 6, 262. minori Atlanta urgebant sidera 13, 49. quo Tydides percussit coxam Aeneae 15, 66. sine pondere terram et tenuem umbris Di (date) 7, 207. pondera maioris gemmae non sufferre queat 1, 29.

Pono vexillum media Subura 10, 156. tot altaria pro eius reditu 12, 94. ponit sibi totos apros 1, 141. praesidium 8, 238. oluscula focis 11, 79. pia tura in carbone 13, 116. ponunt hic noctibus lecticas 6, 309. Cosmetae tunicas 6, 476. mox et praeputia 14, 99. farrata catino 11, 109. posuit natura sceleri huic nomen a nullo metallo 13, 50. quis sibi peccandi finem? 13, 241. modum paupertas 6, 359. posuere monilia toto collo 2, 85. mala crudi pericula succi 11, 76. ponas inter maiores ipsum Promethea 8, 133. quae prima, aut ultima 9, 81. ponat inter munera naturae 10, 358. ponamus nimios gemitus 13, 11. ponant qui omnia in Fortunae casibus 13, 86. pone Tigellinum, taeda lucebis 1, 155. ante omnia sodales ingratos 11, 190. ad Trebium 5, 135. sagittas 6, 172. crucem servo 6, 219. parte alia cet. 7, 114. hos (mores) ante effigies maiorum tuorum 8, 22. *frena modumque irae et avaritiae* 8, 88. hinc pulpita, inde gladios finge 8, 195. syrma ante pedes Domini 8, 228. domi lauros 10, 65. domum, servos cet. 11, 189. 190. feram, cohibe 6, 347. ponere gemmas in vaginae fronte 5, 45. cogit 5, 73. cognatis lardum natalitium 11, 84. mercedem linguae 7, 142. ponente lacernas Caeditio 16, 45. ponitur tibi cammarus 5, 85. hinc praeda cubili 14, 83. ponere foras 5, 126. ponentur amicis vilibus ancipites fungi 5, 146. ponatur calculus 9, 40. poni vobis non eadem vina 5, 51. positus urbi modo villicus 4, 77. strata longaque cathedra 9, 52. posita luditur arca 1, 90. corona provocat 6, 30. tiara miles arma tulit 10, 267. orchestra cathediis 7, 47. positum est fatum plebium in circo 6, 588. posito fuso 11, 69. diademate 13, 39. positos libellos tinea pertunde 7, 26. positas moles per aequora inclusa 12, 75. coronas a rege antiquo 13, 149. positis aratris audiret vulgus 2, 74. Volsinis inter iuga 3, 191. armis scaphium sumitur 6, 264. mensis ad templa 15, 42. pigneribus 9, 141. ponendum te censes extra communia 13, 141. aliquid discriminis inter unguenta et corium 14, 205. ponendi numi ad vigilem Castora 14, 260. ponenda praemia sumas 3, 56.

Pons nusquam (ubi mendices)? 5, 8. Aemilius se praebeat tibi vicinum 6, 32. a ponte satelles 4, 116. de ponte aliquis 14, 134.

Pontia clamat, feci 6, 638.

Pontice, 8, 1. 75.

Pontica medicamina 6, 661. Ponticus serpens 14, 114.

Pontifici summo (Imp.) 4, 46. pontifices Salios 6, 604.

Ponti regem transeo 10, 273.
Ponti torpentis ad ostia 4, 45.
Popano tenui corruptus Osiris 6, 541.
Popina in magna legatum quaere 8, 172. popinae calidae vulva 11, 81. popinas pervigiles instaurare 8, 158. ante earum ostia vela oppansa 8, 168. *n.*
Poplitibus quanta sedeat 6, 265.
Poppaeana pinguia 6, 462.
Poppysma crebrum roganti (sonanti *V. L.*) 6, 584. 11, 153.
Populariter occidunt quemlibet verso pollice vulgi 3, 37.
Populus modo victor 2, 73. qui sequitur, magno premit agmine lumbos 3, 244. victori quod postulat, aurum 7, 243. nos vilis 13, 142. quod clamat, Osiri invento 8, 29. idem, si Nurtia Tusco favisset, — Seianum diceret Augustum 10, 74. hunc egregium putat acquirendi artificem 14, 115. Romanus quantum sub Tatio arabat 14, 160. nullus apud tragicos facit scelus 15, 31. nobilis ille, quem diximus cet. 15, 113. populi victoris in urbe quae nunc fiunt 2, 162. frons durior huius 8, 189. alterius occasio rapienda cet. 15, 39. plangentis derisor Anubis 6, 534. totius annus exspectandus 16, 43. populo omnis arbor mercedem pendere iussa est 3, 15. minantur plaustra 3, 256. libera si dentur suffragia, quis tam perditus cet. 8, 211. adoratum caput ardet 10, 62. ipsi non ignoscas 8, 189. et urbi nota res 10, 341. et patriae quod civem dedisti, gratum est cet. 14, 70. mirante hanc vestem peroras 2, 67. in quocumque videas Catilinam 14, 42. pro populo faciens 9, 117. populum gregibus comitum premit 1, 46. et orchestram similes hic videbis habitu 3, 178. Phaeaca tam vacui capitis 15, 23. in populum trahere dispersos 15, 131. per populum et famam nigros efferre maritos 3, 72. populorum dona 13, 148. populos regenti 4, 83. Aethiopum 10, 150. adspicimus, quorum ira non sufficit occidisse aliquem 15, 169. in populos isse Niphatem 6, 410. populis his digna supplicia 15, 150.
Porcae tenerae abdomine placant Bonam 2, 86.
Porci unius scabie et porrigine cadit totus grex in agris 2, 80. candiduli tomacula divina voveas 10, 355. omenta alba in carbone ponimus 13, 117. porcum Sylvano caedere 6, 447. porcis senibus indulget clementia 6, 160. cum remigibus grunnisse Elpenora 15, 22.
Porrigine unius porci grex totus cadit 2, 80.
Porrigit ora capistro 6, 43. Fortuna hos domibus altis 6, 607. calices puer 11, 146. ore trientem 3, 267. se aurea tunica de faucibus 8, 208. panem murmure 5, 67. quidquid illa 6, 632. bibendum, quidquid erit 6, 598. Falenum 1, 70. porrecta brachia, quae pelago occurrunt medio 11, 76.
Porro quod officium 5, 126. utile 6, 240. fecundior labor 7, 98. multos vides 11, 9.
Porrum sectile quis tecum comedit sutor? 3, 293. et caepe nefas violare 15, 9. porri sectivi fila numerata 14, 133.

Porta me excipiat 16, 3. Syenes mittit dentes 11, 124. portae Idumaeae incola Syrophoenix 8, 159. quot Thebarum 13, [illegible]. portarum claustra prodita laxabant tyrannis 8, 261. una clave teneri 16, 158. portas sollicitas imitatur ianua in ferrata domo 7, 40. frangimus Poeno milite 10, 155. ad portas excipit rumores 6, 407. portis centum Thebe iacet obruta 15, 6.

Portenta qualia Aegyptus colat 15, 2. Cf. *Monstrum.*

Porthmea tetrum 3, 266.

Porticus, in qua gestetur dominus, quoties pluit 7, 178. tota vestitur tabellis 12, 101. perfusa luto 14, 66. porticibus quantis iumenta fatiget 4, 6. disponat avos 6, 163. porticibusne tibi monstratur femina voto digna tuo 6, 60.

Portio quota faecis Achaeae 3, 61. brevissima vitae 9, 128.

Porto me pedibus meis 3, 28. portas crudum pavonem in balnea 1, 145. portat servulus tot res recto vertice 3, 252. axis saxa 3, 257. aquas a Meroe 6, 328. vascula pauca argenti 10, 19. Gaetula belua ducem luscum 10, 158. portante funus Hectore 10, 260. portatur servus eodem curru 10, 42. portandum ad busta cadaver 3, 32.

Portorium redimere 3, 31. *n.*

Portus conducere 3, 31. quos natura dedit 12, 78. adspice 14, 275.

Poscis quum, ais, improbus es; sed pensio clamat, Posce 9, 63. poscit iam aquam Ucalegon 3, 198. sulfura calix 5, 48. mercedes 8, 246. falso nomine 1, 98. sortes 1, 82. collyria 6, 379. ferrum 6, 624. nimias opes 10, 20. librum 3, 12. aera meretrix 6, 125. maritum pastores et oves 6, 189. totum sibi orbem 14, 313. in quantum sitis atque fames 14, 318. poscimus solum, ut cet. 5, 112. 7, 71. dum poscimus serta cet. 9, 129. poscas ut aliquid voveasque 10, 354. aliquid 5, 65. posce Latine, quum posces 11, 148. ocius aliquid lignorum 7, 24. fortem animum 10, 357. vitem libello 14, 193. poscentibus assem pueris 14, 208.

Posides spado vincebat Capitolia nostra 14, 91.

Possideo plus Pallante 1, 108. possidet quot ingera [illegible], 141. quot villas 10, 225. possideat Pacuvius, quantum rapuit Nero 12, 129. possederis si solus tantum culti agri, quantum sub Tatio populus Rom. arabat 14, 159.

Possum non ferre Graecam urbem 3, 60. nec possum, nec volo funus promittere patris 3, 44. potes si avelli Circensibus 3, 223. si illa pati 5, 3. si omnia ferre, et debes 5, 171. ferre dominam salvis tot restibus 6, 30. vix ferre 13, 14. possunt tantum artes huius 6, 595. poterant quibus ignoscere illorum manes 15, 105. possis ignavus haberi [illegible], 272. inde epulum dare 3, 229. quae credere subrepta 5, 152. quod ipse tibi dare 10, 363. hoc non facere quinque diebus continuis 11, 206. ut Stentora vincere 13, 112. vix dicere, quam multi talia plorent 14, 150.

Post hunc tradentur tubera 5, 116. hanc minores censebunt 6, 490. te sella 7, 14. duos menses 6, 15. terga iam reliquit sexaginta annos 13, 16. haec 2, 62. 8, 247. 14, 55. 15. 8. quem nil amplius edit 5, 18. minor est, credas aliam; a fronte cet. 6, 304. ipsam an sit victurus 6, 568. nimbos et fulmina 7, 165. omnia perdere naulum 8, 87. cuncta novissimus exit annulus 11, 1. meritum sane mirandum 12, 14. finem auctumni 14, 190. herbas 15, 99. damnum temporis 9, 125.

Posteritas quod addat moribus nostris, nil erit ulterius 1, 148. Hirpini, venale pecus 8, 62.

Posthac multa contingere virga 8, 7. cogetur 7, 8.

Posthume, vetus est cet. 6, 21.

Postes ornentur et grandi ianua lauro 6, 9. loquentur 9, 104. postibus coronam necte 6, 52.

Postquam veneris 13, 161.

Postremo etiam timeret 11, 91.

Postulat populus 7, 240.

Postume, 6, 21. 98.

Potens matrona 1, 69. huius vel una ratio est, ne cet. 14, 39. potentior natura omni cura 10, 305.

Potentia miranda occulti fati est Tullius 7, 200. *quosdam praecipitat subiecta magnae invidiae* 10, 56.

Potestas aequa Dis 4, 71. Fidenarum Gabiorumque 10, 100.

Potio haec torquet 6, 624.

Potiores aerumnas 10, 360.

Potius libeat 1, 19. cantet, quam pervolet urbem 6, 598.

Potat ipse diffusum capillato consule 5, 30. potatis vos aliam aquam 5, 52. potate tantum subrepti Falerni 9, 116. potanda ubera 6, 9.

Praebet palmas agili Lupercо 2, 142. caput venale sub hasta 3, 57. materiam iocorum 3, 147. bos collum cultris 10, 270. spelunca domos 6, 5. alas iam vellendas 11, 157. caput pulsandum 5, 172. manum vati 6, 584. facilem aurem 5, 107. tibi vicinum se Aemilius pons 6, 32. praebenda est gladio cervix 10, 345.

Praecedit te 13, 108. quatuor annis 13, 58. praecedant ipsas illi virgas 8, 23. praecedentia longi agminis officia 10, 44.

Praeceps immane ruinae 10, 107. fugit 10, 180. praecipitem ire 3, 129. rapit ambitus atque libido 8, 135. praecipiti pinna 4, 149. *in praecipiti omne stetit vitium* 1, 149. praecipites feruntur 6, 649. curramus 10, 85.

Praeceptori regula verborum constet, legat historias cet. 7, 230 sq. praeceptorum parentis loco esse voluere 7, 209.

Praecepta magna, sacris quae dat libellis victrix fortunae sapientia 13, 19. haec illi veteres minoribus 14, 189. Zenonis melius nos monent 15, 107.

Praecipit mitem animum 14, 16. amorem census 14, 227.

Praecipitat quosdam potentia 10, 56. cursum 15, 78. pulcerrima 12, 33.

Praecipue 3, 59. 7, 109. 9, 119.

Praecipuus est horum 6, 557. honor 6, 532. praecipuam ceram 4, 19. praecipuis sudoribus 13, 220.

Praeclara quae et prospera tanti, ut rebus laetis par sit mensura malorum? 10, 37. iaspis 5, 42. praeclarum aliquid Euphranoris 3, 217. praeclaro nomine insignis 8, 31.

Praeco nec loquatur 6, 439. praeconis nitidi filius 5, 167. praeconem circumspice pannis 8, 96. a praecone vocari 1, 9. praecones fieri nec turpe putarent 7, 6.

Praecordia sudant culpa 1, 167. senis pressit 6, 621. nullis aut levibus causis flagrantia 13, 181. quibus finxit Titan luto meliore 14, 35.

Praeda caballorum Praetor 11, 193. cubili ponitur 14, 82. praedam gustaverit primum rupto ovo 14, 85. recentem servabat hyems 4, 58. praedarum in parte reperta pocula 11, 101.

Praedia tot Apula 9, 54.

Praedives Licinus 14, 305. Seneca 10, 16.

Praedo caballorum 11, 193. *V. L.*

Praefectura domus Sicula non mitior aula 6, 486.

Praefecti (Urbi) anne aliud tunc (quam villici)? 4, 78. praefectos Pelopea facit 7, 92.

Praeferre tegetem cubili Palatino 6, 117. animam pudori 8, 83. facem pudendis 8, 159. Senecam Neroni 8, 212. *quis audet nunc argento caput rebusque salutem?* 12, 49. hoc sorori atque viro 6, 111. praelatus Hiarbae zelotypo iuvenis 5, 45. praelata Lavino sedes 12, 71.

Praegnans uxor circumducitur 1, 122. praegnantem stamine fusum 2, 55. viduam fecerit 6, 405.

Praegustet pocula timidus pappas 6, 635. Atrides medicamina Pontici regis 6, 660.

Praelia quanta illic dispensatore videbis armigero? 1, 91. meditatus marmorea villa 4, 112. statua lusca 7, 124. illic eadem 13, 172. diversa movebit 6, 258. vigilata dele 7, 27. Punica passis 14, 162. in praelia euntem turrim 12, 110.

Praematuri cineres 11, 44.

Praemia militiae 16, 1 sqq. sacramentorum 16, 35. ponenda sumas 3, 56. coxae pendentis tollit 6, 321. feres culpae 8, 119. *si tollas, quis virtutem amplectitur ipsam?* 10, 142. quanta bonos maneant 8, 92.

Praemordet ex hoc quodcumque est custos discipuli 7, 218.

Praeneste gelida 3, 190.

Praenestinis in montibus alta villarum culmina parat 14, 88.

Praeponere illum exercitibus 10, 92. Prochytam Suburae 3, 5.

Praeputia ducit adulter impatiens morae 6, 258. ponunt Iudaei 14, 99.

Praesens poena 1, 142. praesente marito loqui cum ducibus 6, 400. praesentibus ipsis narrasse pudeat 11, 202. praesentior templorum maiestas 11, 111. praesentius quanto numen aquae? 3, 18.

Praesepia ad olida pictas facies 8, 157. praesepibus qui donavit bona 1, 59.

Praesertim aetate 15, 109.

Praesidium galeatum ponit 8, 239. praesidia rerum tuarum ex-

spectanda 7, 23. ultima discriminis afferimus 12, 56.

Praestantius quanto esset numen aquae 3, 18.

Praestat hunc honorem vobis, o nummi 5, 136. discipulum meliorem magistro 14, 210. tributa 3, 188. auxilium 15, 150. pudorem quem galeata mulier? 6, 252. Neronem securum 8, 170. triplicem usuram 9, 7. curam rebus 11, 115. quod 12, 86. quid gloria? 13, 99. praestant fortem animum rebus, quas turpiter audent 6, 97. lacrumae, ut non abnuat 6, 539. omnes terga fugae 15, 75. fortuna humilis castas Latinas 6, 287. nitorem 9, 14. pulcerrima dictu vita et re 12, 57. annua tortoribus 6, 480. quid causidicis civilia officia? 7, 106. praestatur illis tempus agendi 16, 49.

Praeter cineres atque ossa rapitur carpento 8, 146.

Praeterea sanctum nil 3, 109.

Praeterit aram 6, 308. Telamonem Aiax 14, 211. praetereunte te patent fenestrae 3, 275. praeterita nocte 10, 235.

Praetexta non esset urbibus illis et trabeae cet. 10, 35. praetextam sumere huius 10, 99.

Praetextatus adulter quem patitur dormire? 1, 78. praetextatum loripedem non rapuit Nero 10, 308. praetextatae fabulae 1, 3. praetextatos mores referunt Artaxata 2, 170.

Praetor olim nomen proprium fuit ducis, adeoque et consulis 10, 36. *n.* lictorem impellat 3, 128. vadimonia differt 3, 213. praeda (al. praedo) caballorum sedet similis triumpho 11, 193. Praetoris celsi (al. Celsi) ludis vendere funera sua non dubitant 8, 194. improba quamvis gratia fallaci vicerit urna 13, 1. lauti pulpita nulla aequare queas 14, 257. Praetori da, da deinde Tribuno 1, 101. non audeat, etsi pulsetur, excussos ostendere dentes 16, 10. Praetorem curribus altis Exstantem et medio sublimem in pulvere Circi In tunica Iovis et pictae Sarrana ferentem Ex humeris aulaea togae magnaeque coronae Tantum orbem, quanto cervix non sufficit una 10, 36 sq. Praetoribus vendentis vocem 6, 380.

Praetoria debent criminibus 1, 70. ad praetoria regis magnus clieus sedit 10, 161. Praetoria castra a Seiano constituta 8, 43. 10, 95.

Pragmaticorum ex foedere inde cadunt partes 7, 123.

Prandet haec inter nautas 6, 101. prandebat olim sibi quisque deus 13, 46. prandente Medo epota flumina 10, 178.

Pravam extortamque puellam 8, 53. pravis imitandis ac turpibus dociles sumus 14, 41.

Precor, toile 6, 170. parce, Paean 6, 172. Precantes tangunt aram vel genua Deorum 14, 219.

Premit populum gregibus comitum 1, 46. populus magno agmine lumbos 3, 244. per forum iuvenes longo assere Medos 7, 132. caput tot ordinibus 6, 502 pressit boletus praecordia unius senis 6, 621. calcibus anguem 1, 43. premetur fluctu 14, 296. quibus illa per somnum digitis! 14,

221. pressum in faciem panem digitis extendere 2, 107. presso diu stridere molari 5, 160.

Pretiosa senectus 13, 214. pretiosior factus in Beronices digito adamas 6, 157.

Pretium curae est cognoscere 6, 474. operae grande faciat 12, 127. operae inde mihi nullum 9, 28. operae grande est, ut possis 14, 281. tunc par ingenio 7, 96. quod vocis? 7, 119. sceleris tulit ille crucem, hic diadema 13, 10. pretio (al. pretium) hoc squamae? 4, 25. quanto metiris, quod 9, 71. cum pretio Romae omnia 3, 184. pretio maiore paratur 5, 56. ullo non vincitur 14, 145. pretiis exiguis mutare dominos 8, 65. obstantibus nunquam animo 11, 15.

Priamus incolumi Troia venisset ad umbras cet. 10, 256.

Priapi (al. Priapo) Maenades ululant 6, 316. Priapum, custodem vitis et horti, provocat 6, 375. Priapo vitreo bibit 2, 95.

Pridem, v. *Iam pridem.*

Primoribus 15, 40.

Primum indocti 2, 4. respice 2, 44. crescere iussos 6, 371. respicit haec 7, 141. aliquid da 8, 68. quam primum gustaverat 14, 85.

Primus in aequore pulvis 8, 61. maiorum 8, 274. properabat 4, 75. prima pecunia intulit peregrinos mores 6, 298. videt cometen 6, 408. animi bona mihi debes 8, 24. quae, aut ultima ponas? 9, 81. *fere vota et novissima divitiae* 10, 23. luce egressa 11, 184. est haec ultio 13, 2. *docet rectum sapientia* 13, 189. iurgia sonare 15, 31. gula senserit 15, 90. lanugo 15, 59. legum securis 8, 268. et recta senectus 5, 26. pro nocte 6, 24. primum ad lapidem , 57. primo limine 1, 95. sole 2, 153. morsu deprendere 4, 142. loco fige 5, 12. murmure coeli exanimes 13, 224. prima cum barba 8, 16. a prima quae volveris proxima 10, 120. primi fabri 15, 118. primos moechos , 24. ignes colligit ianua 10, 46. vagitus edere 7, 195. in primis curandum 8, 121.

Princeps Equitum 4, 32. gemma 13, 138. Principis quod uxor, quae non facies? , 617. secura senectus 10, 7. sedentis in rupe Caprearum cum grege Chaldaeo tutor 10, 93. aures contingat 10, 311. generosi hae artes 8, 224. principe citharoedo mimus nobilis haud mira res 8, 198.

Principium atque locos Celso dictare paratae 6, 215. principio mundi cet. 15, 148.

Prior ego adsum 1, 102. ille me signabit? 3, 81. salutat Albinam 3, 130. unda nobis obstat 3, 244. annuet virga 8, 155. priori vitae contrarius ire 9, 21. priorum libertas scribendi 1, 151. finem legemque egressi 6, 635.

Priscum illud acumen 3, 102.

Privatus altum dormiret 1, 16. adhuc Iupiter 13, 41. privata domus quid fecerit 6, 114. privato nulli servire paratum Caesaris armentum 12, 107. privatis focis maiora 4, 66.

Privigno datum venenum 6, 134. privignum occidere iam fas est 6, 628.

Prius tecum voluta animo 1, 168. inspicit 1, 97. non inde domum abeant, quam 14, 148.

Pro coniuge sellam clausam ostendens 1, 124. cithara velare caput 6, 391. summis haec sunt 8, 112. totis legionibus hi tamen cet. 8, 255. populo faciens 9, 117. me Fortuna rogatur 9, 148. cute deformem pellem 10, 192. patre nulla coturnix cadet 12, 98. vita quaedam, non omnia facienda putat 15, 108. electro adtonitus 14, 306.

Proavum tibi sumito de quocumque voles libro 8, 134. proavorum atavos felices 3, 312. proavis habitatas silvas 15, 152.

Probitas laudatur et alget 1, 74.

Probat exitus 7, 204. probavit quo teste? 10, 70. vocem dignam templo veramque 13, 205. probatae plausu puellae 11, 165.

Procedat Numa 3, 138. procedere dicitur pompa Consulum et Catholicorum 8, 23. *V. L.*

Procerem agnosco 8, 26. proceres pullati 3, 213. vocantur in concilium 4, 73. quod non dant, dabit histrio 7, 90. exire iubentur misso concilio 4, 144. o proceres, censore opus est, an haruspice nobis? 2, 121.

Processus summi nunc via optima vetulae vesica beatae 1, 39.

Prochytam praepone Suburae 3, 5.

Proclames quid non, si ista videas in corpore iudicis? 2, 75.

Procne et Colchide de saeva quidquid dicitur, credamus tragicis 6, 641.

Procul hinc, procul inde (ite) puellae lenonum 14, 45. extensum funem 12, 5. a tellure Antaeum tenentis 3, 89. a signis 16, 17. quis tam absit ab urbe 16, 25. exagitata 2, 78.

Procula minor lectus 3, 203. Proculas et Pollitas 2, 68.

Proculeius habet unciolam 1, 40. quis erit nunc? 7, 94.

Procumbit axis 3, 257.

Prodigiosa fides 13, 62.

Prodigio par senectus in nobilitate 4, 97. prodigia et mores Urbis damnante Canopo 6, 84. Cf. *Monstrum.*

Prodiga femina 6, 362. Roma 7, 138. improbitas 10, 304.

Prodo — prodiderim tamquam, quidquid scio 9, 9. arcanum 9, 115. furem 13, 23. prodita claustra portarum 8, 261.

Producit Fortuna ridens suos alumnos 6, 609. producat Achilles te Thersitae similem 8, 271. producere filiolam turpem 6, 211. testem 16, 32. supercilium acu 2, 94. pueros avaros 14, 208. crimina ad patres 8, 266. animas alimentis talibus 15, 94. ferrum incude 15, 166. exemplum 15, 52. flentem matrem 7, 146.

Proelia, v. *Praelia.*

Profanae, ite 2, 89.

Profert libera animi verba 4, 91. fines 14, 142. caput 1, 126. protulit aetas ferrea omne crimen 6, 23. pedem 10, 30. proferat quo astro se Venus 6, 570.

Proficis nihil in melius usu tot rerum 13, 8.

Profundi imperium 13, 49.

Progenies matura 14, 84.

Progne, v. *Procne.*

Prohibente nec tribuno, nec cogente 11, 7.

Proles Teucrorum 8, 56. prole cum tota exstinctus 13, 206.

Proludunt iurgia 5, 26.

Prometheus magnus subitusque debetur patinae 4, 133. primum hominem ex aqua vel luto, limo, argilla, formavit 6, 13. *n.* ignem summa coeli raptum de parte donavit terris 15, 85. Titan luto finxit praecordia 14, 35. Promethea ipsum ponas inter maiores 8, 135.

Promittunt atrocem animum membra hispida 2, 12. promisit diem Statius 7, 84. funus patris 3, 43. fidibus quercum Capitolinam 6, 388. cristam galli Laribus 13, 23. hecatomben 12, 101. promittente nil medico 16, 12. promissus mihi sis conviva 11, 60. promissa Deis animalia 12, 2.

Promere ferrum 15, 73.

Promovimus arma 2, 160.

Promtius expediam 10, 220.

Pronus adora 6, 48. proni Tiburis 3, 192. pronum est agere 9, 43. tam pronum et facile est contemnere 13, 75. prona et terram spectantia 15, 147.

Prooemia rixae 3, 288.

Prope nemo recumbat 9, 106.

Properat hic, velut urgeat Auster 4, 59. ad fetus 14, 78. rivus marmoribus 6, 430. primus Pegasus 4, 76. proximus Acilius 4, 94. properabo fateri 3, 59. propera stomachum laxare 4, 67. et exi 6, 148. properate citius argillam 4, 134. properare iuvenem iubet illa 6, 330. properantis avari 14, 178. properantibus nobis obstat unda prior 3, 243. properantur varie haec inter pueros 3, 264.

Propinat quando tibi 5, 127.

Propinqui paupertatem levet 14, 236. propinquo cuiquam 14, 6. Nerone plenum 8, 72. propinquas rudes 1, 71. propinquis nullis aconita miscuit 8, 219. deductis longa gente 13, 207.

Propior hoc solo, quod cet. 6, 510. *Proximus* properabat Acilius 4, 94. urbi Hannibal 6, 291. ante diem caupo sciet 9, 108. proxima scrutante 5, 96. quae surgit aedes ovili 6, 529. quae volveris a prima, Philippica 10, 126. tempestas timetur 13, 228.

Proponimus illuc ire 3, 24. quod modo proposui 8, 125. proponere quis talem (piscem) aut emere auderet? 4, 46.

Propositum flexisse 9, 21. grave quid profuit Hippolyto? 10, 325. propositi te pudet 5, 1.

Propria arbore 14, 80.

Propter convivia natum animal 1, 141. quod rumpere somnum debeat, habet 5, 19. quod cucurri, hoc fuerat 5, 76. 6, 104. 469. 8, 41. mille annos cedit uni Homero 7, 39. vitam vivendi perdere causas 8, 84. me scriberis heres 9, 87. plurima 9, 118. quae fas est 10, 55. convivia pexi 11, 150. non propter vitam faciunt patrimonia quidam cet. 12, 50. 51. duo lintea ferro uritur 14, 22. mille talenta temerarius 14, 274.

Prora velo suo cucurrit 12, 69. acuta subvexit canna Micip-

sarum oleum 5, 89. tarda per densa cadavera 10, 186.

Prorsus dignissima 6, 250.

Proserpina Sicula 13, 50.

Proseucha in qua te quaero? 3, 296.

Prospera quae tanti? 10, 97. tempora 12, 65. castra 16, 2.

Prospiciunt viri, quid sit utile 6, 350.

Prostat femina quo non templo? 9, 24. prostitit nuda 2, 123. prostare ad Circum iussas puellas 3, 65. prostantis pupilli 1, 47.

Prostitui ad pulpita 8, 226.

Prosit mihi vos (Musas) dixisse puellas 4, 36. prodest non illis Lyde 2, 141. quid, longo sanguine censeri? 8, 1. profuit quid Hippolyto grave propositum? 10, 324. nihil misero, quod figebat 4, 99.

Protegit solus urbem 8, 250. causam magno discrimine 11, 33. armis civem 15, 155.

Protenus ad censum 3, 140. agerent inquisitores 4, 48. accipe, quod do 7, 165. ante meum, quidquid dolet, exue limen 11, 188. abreptum 13, 176. illos imbuit vitiorum elementis 14, 123. siccentur lacrumae 16, 27.

Protogenes aliquis 3, 120.

Provehit hunc labor 16, 57.

Provida Campania 10, 283.

Provincia victrix, ploras 1, 50. tanti vendit agros 4, 26. instruit focum 5, 97. exspectata si te accipiat rectorem 8, 87.

Provocat Laufella lenonum ancillas posita corona 6, 321. custodem vitis et horti 6, 376. unus patricios omnes opibus 1, 24.

Proximus, v. *Propior*.

Prudens Veiento 4, 113. prudentissima gens adulandi 3, 86.

Prudentia si sit, nullum numen habes, Fortuna 10, 365. 14, 315. eius monstrat cet. 10, 48. rectoris 12, 32.

Pruinis cedente auctumno 4, 56. Geticis frigidior decocta 5, 50.

Pruna et cottana 3, 83.

Prurigo morae impatiens 6, 327. prurigine et scabie unius porci cadit totus grex 2, 80. *V. L.*

Prurit frictus ocelli angulus 6, 578. prurire ut incipiat Gaditana canoro choro 11, 163.

Psaltria (Clodius) quae penem maiorem cet. 6, 337.

Psecas infelix 6, 491. 494.

Psilotro pili evulsi 9, 15. *n.*

Pube pro Latina omni sufficiunt Decii cet. 8, 256.

Publicus servus tenet hanc (coronam triumphantis) 10, 41. adulter fiet 10, 312. publica vena non est vati egregio 7, 53. sacra 6, 335. fulgura 6, 587. vota vicerunt 12, 284.

Pudet coenare fictilibus 3, 168. ni illas 3, 321. te propositi 5, 1. quem ducere ubera 12, 8. quem non alto per glaciem perone tegi 14, 185. pudeat non monstrare dominum tabernae 2, 42. quod narrasse 11, 202. pudendis praeferre facem incipit nobilitas 8, 139. exemplis 8, 183.

Puditiae veteris vestigia multa forsan aut aliqua exstiterint et sub Iove 6, 11. patriciae et plebeiae templa 6, 308. veterem

Maura praeterit aram, ubi noctibus ponunt lecticas, micturiunt et in vices equitant 6, 308 sq. *atque formae rara est concordia* 10, 298. pudicitiam credo Saturno rege moratam in terris cet. . 1 sq.

Pudicus ante filius non ab inguine tutus 3, 111. sermo non est hic in vetula 6, 193. pudici capitis matrona 6, 49. pudicam ille tanti vocat 6, 157.

Pudor nullus hic verbis 2, 110. non obstabit 3, 60. si est, exeat 3, 84. quum stimulos odio admovet, mulier est saevissima 10, 329. quis est umquam properantis avari? 14, 178. pudoris ingenui puer 11, 154. *pudori animam praeferre, summum crede nefas* 8, 83. pudorem iam habeat Roma 2, 39. ridiculum ex urbe effugientem pauci moran ur 11, 55. quem praestare potest mulier galeata? 6, 252. paupertatis nulla habet 6, 557. contra pudorem fortunam armati 16, 54.

Puella, ut *virgo* et *nympha*, quae in flore aetatis est, etsi iam nupta 2, 59. *n.* 9, 74. *n.* ocreas vendente tu felix 6, 258. puellae multa vivus dedit 2, 59. sarcinulis impar et minor censu quis gener hic placuit? 3, 160. Pierides, narrate: prosit mihi vos dixisse puellas 4, 35. quaenam est hic culpa? 6, 494. venatricis 13, 80. visae amore numquam flagrabat, caecus 4, 114. probatae plausu ad terram tremulo descendant clune cet. 11, 164. cultae adsedisse decet hos iuvenes 11, 200. omnes hoc discunt ante alpha et beta 14, 209. lenonum procul hinc 14, 45. puellam flavam, cui det mandata 6, 354. pravam extortamque Europen vocamus 8, 33. fugientem saepe amplexu rapui 9, 74. puellas nudas maribus ostendit Pyrrha 1, 84. ad Circum prostare iussas 3, 65. suas iam dimittente lenone 6, 127. dum poscimus 9, 128. puellis dones ista 6, 191. formam optat anxia mater 10, 289. Puellae speratae, pactae, sponsae 6, 25. *n.*

Puellares capilli faciunt incerta ora eius 15, 157.

Puer Automedon lora tenebat 1, 61. Iliacus nondum ad cyathos 13, 43. incultus porriget plebeios calices atque a frigore tutus; non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus quisquam erit in magno 11, 146 sq. ingenui vultus ingenuique pudoris cet. 11, 154 sq. tot millibus emtus nescit pauperibus miscere 5, 61. si Virgilio deesset sq. 7, 69. unicus appellat 9, 64. dicat quem venisse et nuntiet horas 10, 216. barbato cucumque adsurrexerat 15, 56. scribe, vigila cet. 14, 192. *intra quae limina est, ea nil dictu foedum visuque tangat* 14, 45. pueri secreta 6, 404. nec credunt, nisi qui nondum aere lavantur 2, 152. lenonum quocumque in fornice nati hic sedeant 3, 159. nil faciunt, ipsam configite matrem 6, 173. ... exta interdum rimabitur 6, 552. Iunonis avem laudant 7, 3 . quot stabant, quum totus decolor esset Flaccus 7, 226. adsint cum tabula, et ponatur calculus 9, 41.

Bracatorum 8, 234. qui, qualisque futura sit uxor, illis notum 10, 355. ite, linguis animisque favent-es, sertaque delubris et farra imponite cultris 12, 83. o pueri, vivite contenti casulis et collibus istis, Marsus dicebat cet. 14, 180. *puero* percussum mare 1, 54. si contigit Etruscum aurum vel nodus tantum et signum de paupere loro 5, 164. quid conferre potest plus natura cet. 10, 302. dictem coram aliis pultes, sed in aure placentas 11, 59. bimembri hoc monstrum comparo 13, 65. *maxima debetur reverentia: si quid turpe paras, nec tu pueri contemseris annos* cet. 14, 47 sq. *Puerum* te putabas et tenerum cet. 9, 46. quum septimus annus transierit — cupiet lauto coenare paratu 14, 11 sq. *puerorum* institutio quolibet tormento gravior 7, 152 sq. tot manus observare non est leve 7, 240. scapulis et pedibus quid dicam Aquilone Decembri 9, 68. *pueris* si mora longior Urbem indulsit, non umquam deerit amator 2, 168. pueris hoc praetulit patriaeque cet. 6, 111. ut placeas et declamatio fias 10, 167. formam optat mater 10, 289. imponet vittas 12, 117. quae monstrant ipsi tradiuntque parentes, plurima sunt et fama digna sinistra 14, 3. salientibus vexare uterum 6, 599. repentibus assae (al. poscentibus assem) hoc monstrant vetulae 14, 2[illegible] meis aconita paravi 6, 639. veniam indulge 8, 187. *pueras* tres in gremium patris fundat simul 5, 141. inter haec variae properantur 3, 264. omnes, ergastula tota poscit maritum 6, 151. odit 6, 272. emturus Medos 7, 133. raptos ad velaria pegmate 4, 122. avaros producit laevo monitu 14, 228. lautorum quanti doceat Pollio 7, 177. Cf. *Filius* et *Infans*.

Pueriles acies 15, 59.

Puerpera vix ulla iacet aurato lecto 6, 594. Puerperae foribus appensae coronae 9, 85.

Pugillares testiculos non defert in balnea raucus 11, 156.

Pugna fervet commissa lagena 5, 29. pugnam instaurare infestis sagittis 15, 74. omnem Titanida inter maiores ponas 8, 132. ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra 7, 173. pugnas Cilicis et ictus 4, 121.

Pugnacis Anci 5, 57.

Pugnamus lenta arena fori 16, 47. pugnare cum Graccho iussus secutor 8, 201. 210. pugnanti Gorgone Maura 12, 4.

Pugnos oculorum sanguine plenos 15, 58. qui vidit, audeat dicere, vidi 16, 30. pugnis concisus 3, 300. caedere pectus 13, 127.

Pulcer et acer 7, 190. pulcra Latona 10, 292. et candida cervix praebenda gladio 10, 345. pulcrum te putabas 9, 47. quidquid et conspicuum est aequore toto, res fisci est 4, 51. pulcro ordine rerum distinguitur dies 1, 127. labori reddit sua dona 16, 57. pulcris et latis orbibus 1, 137. pulcrior ille hoc, atque ille alio 10, 196. pulcerrima dictu 11, 56. etiam praecipitare volens 12, 58. quaeque corpora 12, 116.

Pulcritudo multis periculis obnoxia 10, 289 sqq.

Pullati proceres 3, 213.

Pullatet velut nummus redivivus exhausta arca 6, 363.

Pullae urbes 10, 284.

Pullus hirundinis 10, 231. pulli tremuli frontem totam ei Caesonia infudit 6, 626. nos viles nati infelicibus ovis 13, 142. pullorum pectora rimabitur haruspex 6, 551. pullos ciconia nutrit 4, 74.

Pulmentaria condit 7, 185.

Pulmo arderet Falerno 4, 138. pulmonem agitare risu 10, 33. pulmone columbae tractato spondet haruspex cet. 6, 549. tenui rubetae nunc res agitur 6, 659.

Pulpita pascunt vatem 7, 93. longa figamus per angustos vicos 6, 78. ad peregrina cantu foedo prostitui 8, 225. pone hinc, et inde finge gladios 8, 195. nulla praetoris lauti aequare queas huic voluptati 10, 257. ad pulpita tandem redit notum exodium 3, 174.

Puls mea annua quod (saxum) coluit cum libo 16, 39. pultes dictem coram aliis puero, et in aure placentas 11, 58. pultibus ollae fumabant 14, 171.

Pulsas ubi tu, ego vapulo tantum 3, 289. pulsat eam sextus et sexagesimus annus 6, 193. pulsare solea nates 6, 612. togatus non audeat te 16, 8. tintinnabula 6, 412. terram cuspide 2, 130. pulsantis cymbala 9, 62. pulsetur etsi, dissimulet 16, 9. pulsatus rogat 3, 300. pulsandum caput praebebis 5, 171.

Pulvinar, ad quod tulit odorem lupanaris 6, 132.

Pulvino de equestri 3, 154.

Pulvis in aequore primus equi huius 8, 61. in pulvere Cannarum victis consulibus 11, 198. tenui sulcos ducimus 7, 48. circi sublimem praetorem 10, 37.

Pumice Catinensi lumbum adtritus 8, 16. *levis inimicus res mortifera est* 9, 95.

Punica praelia passis 14, 161.

Punire quod liceat tunica molesta 8, 235. cunctos nocentes si curant Dii, quando ad me venient? 13, 101. haec volenti datur calceus 16, 13. taurea crimen 6, 492.

Pupilli prostantis spoliator 1, 47. vos moneo, quibus amplior est res, custodire animas cet. 6, 629. pupillum ad iura vocantem circumscriptorem 15, 135. pupillos quot circumscripserit Hirrus 10, 223.

Puppis alternum latus evertentibus undis 12, 31. per puppem errat 6, 102. puppe trunca magister petit interiora 12, 79. Corycia semper moraris 14, 267.

Purpura maior (al. maius) quid confert optandum? 1, 106. stlataria filo Tyrio spondet 7, 134. vendit causidicum 7, 135. ardens quos vestit 11, 155. peregrina ignotaque nobis *ad scelus atque nefas*, quaecumque est, *ducit* 14, 188.

Purpureus scurra 4, 31. purpuream vestem fundite 12, 39.

Puri argenti 9, 141. 10, 19.

Pusilli causidici sanguine num-

quâm maduerunt rostra 10, 121. pusillos homines atque malos terra nunc educat 15, 70. pusillas ceras 14, 29.

Pusio tecum dormit 6, 34.

Putat se nil tibi debere 3, 51. summa bona 5, 2. putabas te pulcrum 9, 47. putabat omnia tractanda inermi iustitia 4, 80. putabant non turpe 7, 5. putavit populum Phaeaca tam vacui capitis 15, 23. cur putes hos evasisse? 13, 193. quis putet muta animalia generosa, nisi fortia? 8, 57. quales putemus epulas glutisse Endoperatorem ipsum? 4, 28. putares maiora monstra, si cet. 2, 122. putaris quidquid melius leviusque 10, 314. puta tu vera 2, 153. hoc ipsum defecisse 5, 7.

Putere videntur unguenta atque rosae 11, 121.

Puteus brevis nec reste movendus diffunditur in plantas 3, 226. puteum servare iubet Cleanthas 2, 7.

Putri siluro 14, 132. putres vomicae 13, 95.

Pygargus et aper 11, 138.

Pygismate, v. *Pitismate.*

Pygmaeus bellator parvis curit in armis ad subitas Thracum volucres cet. 13, 168 sq. Pygmaea virgine brevior 6, 506.

Pylades quis tam, molem aggeris ultra ut veniat 16, 26. Pylades et Bathyllus pantomimi 6, 63. *n.*

Pylius rex exemplum vitae fuit a cornice secundae, — sed attendas, quantum de legibus ipse queratur fatorum, quum videt acris Antilochi barbam ardentem cet. 10, 246 sqq.

Pyrenaeum transsilit 10, 151.

Pyreusmate, v. *Pitismate.*

Pyrrha maribus nudas ostendit puellas 1, 84. a Pyrrha quamquam omnia syrmata volvas 15, 30.

Pyrrhum immanem 14, 162. Pyrrho, regi Molosso, parere solebant elephanti 12, 108.

Pyrum Signinum Syriumque 11, 73.

Pythagoras animalibus cunctis abstinuit 15, 173.

Pythagoreis centum unde epulum dare possis 3, 229.

Pythia vates Spartano cuidam respondit, haud impunitum fore, quod dubitaret depositum retinere 13, 199 sq.

Pytismate lubricat orbem 11, 173.

Pyxide condita non prodest illis turgida Lyde 2, 141. vel gladio partos nummos 13, 25.

Q.

Quadra aliena vivere 5, 2.

Quadrans tibi nullus in umbra ostendatur 7, 8. quadrante lavari 6, 447. quadrantes centum lectica petit 1, 121.

Quadriiuges alti in vestibulis 7, 126.

Quadringenta parant tabernae quinque 1, 106. sestertia dedit Gracchus dotem cornicini 2, 117. tibi si quis deus aut similis diis donaret, quantus ex nihilo fieres! 5, 132. fac tertia 14, 326. quadringentis nummis condire gulosum fictile 11, 19.

Quadrivio medio ceras implere capaces 1, 64.

Quaero an deceant 2, 76. te in qua prosecucha? 3, 296. quaeris quid? nubit amicus 2, 134. quid ultra cet. 3, 19. quaerit sibi materiam ducis indulgentia 7, 21. sibi alium asellum 9, 92. ab omni, quisquis adest 10, 253. nemo, unde habeas, sed oportet habere 14, 207. quaerunt per omnia gustus elementa 11, 14. eadem animalia sumtis pennis 14, 76. quaerebat, quae numinis esset mens 13, 202. quaeras si nomina morborum 10, 219. coniugium 11, 29. ne quaeras scelere in tanto 15, 89. quaerat qui te per compita, non deerit 9, 112. iam pridem caput hoc ventosa cucurbita 14, 58. quaeramus panem aratro 14, 181. quaere legatum in magna popina 8, 172. ocius Archigenem 14, 252. quaerendi decoris cura 6, 501. quaeritur illi uxor 6, 46. aquarius 6, 333. quaesitus multum Hylas 1, 164. quaesitum omni ex crimine lucrum 13, 25. fontem 14, 104. quaesita per humum saxa 15, 63.

Quaeso, dic mihi 6, 393. vivat 12, 128.

Quaestio ultima fiet de moribus 3, 141. ubi summa 7, 156.

Qualis erat adulter 2, 29. facundia, mores eius erant 4, 82. coena tamen 5, 24. facies et quali dignus tabella! 10, 157. rediit! 10, 179. 185. futura sit uxor 10, 355. testudo nataret 11, 94. domus atque supellex, tales cibi 11, 99. qualem Cereris vult esse sacerdos 15, 141. quales esse decet cet. 11, 155.

Qualemcumque versum potest 1, 80. qualiacumque voles somnia 3, 547. unguenta 15, 49.

Quam timeo, ne cet. 10, 84.

Quamquam 2, 4. 4, 79.

Quamvis natus ad Euphratem 1, 103. metuam 5, 5.

Quando uberior vitiorum copia? quando maior avaritiae patuit sinus? 1, 87. artibus honestis nullus in Urbe locus — proponimus illuc ire, ubi cet. 3, 21 sq. in consilio est Aedilibus pauper? 3, 162. si 3, 173. 5, 40. 12, 23. ad te pervenit ille, quando adest cet. 5, 62. omne peractum est 5, 93. propinat Virro tibi? 5, 127. ad me venient Dii? 13, 102. ego figam aliquid, quo vita mihi sit tuta 6, 139. ego pauper ero, haec sufficiunt 9, 147. licebit 11, 182.

Quandoque foedius aliquid audebis 2, 82. praebebis caput pulsandum 5, 172. si fecerit cet. 14, 51.

Quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum maiestas 1, 112. data sunt 10, 146. claudenda est cet. 13, 129.

Quantula nostra voluptas! 6, 254. sint hominum corpuscula, mors sola fatetur 10, 173. quantulum in hoc 6, 151.

Quantulacumque adeo est occasio 13, 185.

Quantumvis Euganea mollior agna 8, 15.

Quantus, homuncio, fieres ex nihilo 5, 135. torrens 6, 318. ardor 6, 317. quanta sedeat poplitibus 6, 262. quantum erat donare 9, 59. distet 11, 26. quantum quisque sua numorum ser-

vat in arca, tantum habet et fidei 3, 145. vix redolent duo funera 4, 109. vis, stipulare 7, 165. quanti vendant 8, 192. doceat 7, 176. tenebras conducis 3, 225. una venefica constat 6, 626. in quantum poscunt sitis atque fames 14, 318. quanto sublimior 11, 24.

Quanticumque domus, veniet, qui cet. 7, 184.

Quantalibet gloria quid erit, si gloria tantum est? 7, 81.

Quare Caesennia optima 6, 136. nec est, quare perdas 6, 202.

Quartanam sperantibus aegris 4, 57.

Quarta dies eum torret olimque domestica febris 9, 17.

Quasi fortuita 13, 225. ipse aedes suas incenderit 3, 222.

Quasillaria 6, 476. *n.*

Quassas galeam 2, 130. quassatum calicem 5, 48.

Quatenus s. *quatinus* hic non sunt venales elephanti 12, 102.

Quater egisti 7, 122.

Quatit hostia funem 12, 5. quatiente animo flagellum 13, 195. quatiare risu 13, 171.

Quatuor infantes ludebant casa 14, 168. digitis a morte remotus 12, 59. nasorum calicem 5, 47. annis praecedere tam venerabile erat 13, 58.

Quatuordecim ordines equitum 3, 154. 155. 14, 324. sq.

Queas aequare nulla theatra cet. 14, 257. queat nec sufferre pondera gemmae 1, 29. nemo patriam monstrare parentis 8, 45. qui ferre quoscumque labores 10, 359.

Quercus veteris fastidia contingunt homini gratae post munus aristae 14, 184. quercum Capitolinam sperare fidibus 6, 387.

Querela simili plena fora 13, 135. querelae iustae causa defertur 16, 19. querelas nostras fige intra te 9, 94.

Quereris nec patri 2, 131. intercepta decem sestertia fraude 13, 71. queritur, quod parcas 6, 36. querebar modo, vobis non eadem vina poni 5, 51. queratur quantum de legibus ipse fatorum 10, 251. querentes de seditione Gracchos quis ferat? 2, 24.

Qui sis 11, 33. casus impulit hos? 15, 119. tu gallinae filius albae? 13, 141. *quo* effigies tot bellatorum? 8, 9. Cf. 8, 142 sq. 14, 135. 15, 61. *Quem* et *quorum* pro *quam* et *quarum* 14, 231. 241. *n.* *Quis* pro *queis* scribendum 3, 31. *V. L.*

Quia sunt taedia 11, 207.

Quicumque adspexit Deus, ridet et odit 15, 71. nectit — nemo cogetur 7, 18. quaecumque legerat, haec eadem cet. 7, 152. est, purpura ducit ad scelus 14, 188. altaria tangunt 13, 89. quodcumque liberet 1, 152. est 7, 217. committitur 13, 1. volet 13, 92. tradidit Moses 14, 102. quemcumque parentem sic possem affari 14, 210. quocumque in fornice nati 3, 156. loco et recessu 3, 230. in trivio, cuicumque est obvia, narrat 6, 412. alio de sanguine 8, 27. venit de gramine 8, 60. de libro voles proavum tibi sumito 8, 134. in populo et sub axe 14, 42. modo crescunt patrimonia 14, 117. vocarit spes

lucri 14, 277. quoscumque labores ferre queat 10, 359. quascumque poenas debet iratis maritis 10, 312.

Quidam expavere frigus famemque formica magistra 6, 361. non propter vitam faciunt patrimonia cet. 12, 50. sortiti metuentem sabbata patrem, nil praeter nubes et coeli numen adorant 14, 96. quaedam parva quidem, sed non toleranda maritis 6, 185. de numero Lamiarum 6, 385. ex libris non intelligat 6, 451. cum prima resecentur crimina barba 8, 166. *sunt vitiorum elementa* 14, 123. pro vita facienda putat, non omnia 15, 107. quemdam ex illis non tulit Laronia 2, 36. praecipitat subiecta potentia magnae invidiae 10, 56. moechos et mugilis intrat 10, 317. quibusdam somnum rixa facit 3, 281. bilem aut risum fortasse moverat 15, 15.

Quiescit, noli vexare 1, 126. quiescunt iam membra 13, 218.

Qualibet ex re lucri odor bonus est 14, 205.

Quin ipsa manubria ossea 11, 133. ducatur, mora nulla 12, 112.

Quingenta bis dedit, tanti vocat ille pudicam 6, 137.

Quinquatribus optat 10, 115.

Quinque tabernae quadringenta parant 1, 105. per auctumnos octo fiunt mariti 6, 230. lagenae 7, 121. sestertia numera omnibus in rebus 9, 41. diebus continuis hoc facere non possis 11, 206.

Quintilianus ut ametur, an exspectas? 6, 75. orator maximus, felix et pulcer et acer et sapiens et nobilis, bene cantans et forte consul 7, 186 sq. Quintiliane, dic aliquem hic colorem 6, 280.

Quintillae quod donet 7, 75.

Quippe indignatur 5, 64. aliter tunc vivebant 6, 11. haec merces lautissima 7, 17[illegible]. vincis 8, 34. ille Deis auctoribus erat ultor 8, 216. tenet 10, 41. ferox vitulus 12, 7. rari boni 13, 26. minuti est animi ultio 13, 189. his crescunt patrimonia fabris 14, 116.

Quirini in valle officium cet. 2, 133. trabeam et diadema meruit 8, 259. Quirine, rusticus tuus sumit trechedipna 3, 67. Quirinos geminos sub rupe 11, 105.

Quiritem ima plebe facundum invenies 8, 47. Quirites, non possum ferre Graecam urbem 3, 60. tenues agmine facto debuerant olim migrasse 3, 163. niveos ad frena 10, 45. domitos ad sua deduxit flagra (Caesar) 10, 109.

Quis urbis tam patiens? 1, 30. nescit 6, 247. 16, 1. tam perditus? 8, 211. qua indignatio ne desit 5, 120. qua sulfura et praesidia 2, 157. 7, 22. quid agant venti 1, 9. exspectant? 2, 114. quaeris? nubit amicus 2, 134. fieri posse non putes, si cet. 3, 41. tibi cum vultu tali? 9, 3. tale quid excusat 15, 115. quid sis 11, 33. agam, et quid, oro, dicam 9, 67. agas, quum cet. 3, 291. 4, 14. facias 8, 179. erit nisi ludus 8, 199. refert 10, 213. 11, 580. superest 3, 259. ultra 5, 18. 6, 191. quidni cupias 10, 99. quid, quod et antiquis uxor de moribus illi quaeritur 6, 45. Cf.

3, 147. 10, 208. quid, si cet. 8, 185. 10, 36. qui pueri qualisque futura sit uxor 10, 353.

Quisnam delator? 10, 69. hominum quisve deorum abnuerit 15, 103. quaenam est hic culpa puellae? 6, 194. quidnam censes? 4, 130. suadendum esse putes, elige 10, 329.

Quisquam sic exhorruit 8, 196. quid inveniet sublimius 8, 231. deorum vellet 10, 184. non erit 11, 148. quidquam si credis Homero 10, 256. quemquam occidere nolunt 10, 96. nec amet, nec amctur ab ullo 12, 130.

Quisque accipiat 1, 41. Deus 13, 46. quaeque concumbat 6, 406. aptissima 10, 349. pulcerrima 12, 116.

Quisquis erit bonus 6, 211. primus fuit maiorum tuorum 8, 274. colit Minervam 10, 116. adest socius 10, 254. praecepit 14, 227. quidquid agunt homines 1, 85. conspicuum est 4, 54. Iudi huc mittitis 6, 466. subiti et magni discriminis instat 6, 520. dixerit 6, 553. erit 6, 598. porrexerit 6, 632. dicitur 6, 643. reliquit Natta 8, 95. scio 9, 97. petebas 9, 114. melius putaris 10, 344. dolet 11, 188. frangitur 11, 189. habent 13, 83. cogebat furor 15, 99. id est 7, 162. Graecia mendax audet in historia 10, 174.

Quivis — cuivis rigidi censura cachinni facilis 10, 31.

Quo effigies tot bellatorum, si cet. 8, 9. Cf. 8, 142. 14, 135. 15, 61.

Quondam hi cornicines cet. 3, 34. sub regibus viderent uno contentam carcere Romam 3, 313. succinctus papyro 4, 24. praestabat castas humilis fortuna Latinas 6, 288. terga suis moris erat festis servare diebus 11, 85. hoc indigenae vivebant more 13, 38. haud impunitum fore 13, 200.

Quota portio 3, 61. pars scelerum haec 13, 157.

Quoties infremuit 1, 165. voluit Fortuna iocari 3, 40.

R.

Rabidam facturus orexim 6, 428. rabida tigride 15, 165.

Rabie iecur incendente 6, 648. ventorum 13, 225. saevit vulgus 15, 126.

Radiat Germanicus scripto auro 6, 205. radiant testudine tota densi sardonyches 6, 381.

Radios solis iurat 13, 78.

Radere guttur iam coeperat 6, 105. femur inaurati Herculis 13, 151. tubera 5, 116. 14, 7. raso vertice caput pulsandum praebebis 5, 171. vertice gaudent garrula securi narrare pericula nautae 12, 81. rasa galbana 2, 97.

Ramex — cum ramice iacet exiguus nervus 10, 205.

Ramnenses, v. *Remenses*.

Ramus olivae Pisaeae esuriens 13, 99. ramos adhuc virides in limine 6, 228. longos erexit ianua 12, 91.

Ranarum viscera inspicere 3, 44. ranas in gurgite (Stygio) nigras 2, 150.

Rancidula opsonia 11, 135.

Rancidius quid, quam quod se non putat cet. 6, 185.

Rapit vicinos humiles 6, 414. testiculos Heliodorus 6, 373. praecipitem ambitio atque libido 8,

135. rapui saepe amplexu fugientem puellam 9, 75. rapuit non praetextatum Nero loripedem 10, 308. quantum Nero 12, 129. rapiat coenatio algentem solem 7, 183. rapientem cuncta ignem 14, 25. rapturus de nobilitate, quod superest 1, 34. raptura nummos Celaeno 8, 130. rapitur extinguendus 10, 332. carpento 8, 147. te contemto metisque relictis 14, 232. raptus per aera Pygmaeus 13, 169. rapta abolla properabat 4, 76. testa secuit genitalia 6, 514. raptum Achillem luget Peleus 10, 256. ignem de summa coeli parte 15, 85. raptos ad velaria pueros 4, 122. rapienda turbae sportula 1, 96. occasio 15, 19.

Raptore relicto 7, 168.

Rarus sermo illis 2, 14. civis 8, 27. *ferme sensus communis in illa fortuna* 8, 73. *venit in coenacula miles* 10, 18. *rara avis in terris nigroque simillima cycno mulier casta* 6, 165. *in tenui facundia panno* 7, 14. rugo victoria sedit 8, 63. crate pendentia terga suis 11, 82. non videmus, quae pateris 13, 8. merces, quae cognitione tribuni non egeat 7, 228. *est concordia formae atque pudicitiae* 10, 297. rarum ac memorabile magni gutturis exemplum 2, 113. quamvis, tamen imputat 5, 15. rari summique boni huius nulla voluptas, quoties cet. 6, 179. quippe boni 13, 26. rarae sine Mentore mensae 3, 104. rarior albo corvo 7, 202. *rarior usus commendat voluptates* 11, 208.

Rastra et sarcula tantum adsueti coquere 10, 166.

Rate mersa naufragus 14, 301. rates mille non comparo testamento 2, 102.

Ratio est ulterior 4, 20. una potens 14, 39. pericli si iusta est et honesta 6, 95. studiorum et spes in Caesare tantum 7, 1. rationem si admittitis 1, 21. ratione loquendi et lege servata 6, 453. *quid timemus aut cupimus?* 10, 4. pro ratione sit voluntas 6, 225. rationibus quantum addat sportula 1, 118. gravis est 6, 511.

Raucus defert in balnea testiculos 11, 156. rauca cohors Gallorum 6, 515. rauco circo 8, 59. rauci Codri 1, 2.

Ravola deprensus tristis 9, 4.

Recedit latus clivo pendente 6, 153. recessit nondum satiata 6, 130. ad Superos Astraea 6, 19. recedas tacitus 3, 297.

Recens linum 3, 151. recentis odoris mala 11, 74. recentem praedam servabat hyems 4, 58. recenti historia 2, 102. coelo 6, 11. luto 7, 180. scelere 13, 5. recentes rumores 6, 408.

Recessu quocumque dominum sese fecisse unius lacertae, est aliquid 3, 230.

Recidivus numus velut exhausta pullulet arca 6, 364.

Recidit illuc, ut cet. 12, 54.

Recepit ruborem 13, 241.

Recitat folium Sibyllae 8, 126. togatas et elegos 1, 3. si recites dulcedine famae succensus, maculosas commodat aedes 7, 40. recitantes Augusto mense poetas 3, 9.

Recitationes poetarum cet. 1, 1 seq. 12 seq. 3, 9. 7, 40.

Recondita aulaea 6, 67.

Recte vivendum 9, 118.

Rectoris cani prudentia 12, 33. rectorem si te accipiat provincia 8, 8[illegible]. rectore nullo mundum moveri 13, 8[illegible].

Rectus derideat loripedem 2, 2[illegible]. rectum minxit amicus 3, 107. prima docet sapientia 13, 189. funem 14, 266. recta senectus 3, 26. recta facie loqui praesente marito cum ducibus 6, 4[illegible]. recto cantaverat aere 2, 118. vertice portat 3, 252. vultu hoc optas 10, 189. recti capilli 11, 149.

Recubans sub eodem marmore Chiron 3, 205. recubante iuxta marito spectent 11, 201.

Recumbit tibi iuncta 6, 448. quod recumbas se stante 5, 65. recumbat nemo prope 9, 106. toro fultus 3, 82.

Recurrit natura ad mores damnatos 13, 2[illegible]9.

Reda una componitur tota domus [illegible], 10. redae devexae iactare basia 4, 118. redarum transitus 3, 236.

Reddit nummos 16, 40. pulcro labori sua dona 16, 57. reddunt ubi ova columbae 3, 202. reddet Roma te Aquino 3, 319. depositum 13, 1[illegible]. 2[illegible]. follem 13, 61. reddere tunicam servo [illegible], 3.

Redemtores, conductores, mancipes 3, 3[illegible] sq. *n.*

Redeo — redit, quoties natalis 9, 51. ad pulpita exodium 3, 174. vinum 6, 429. spes vitae cum sole 12, 70. qualis redit 10, 179. 18[illegible]. redeant ut veteres 7, 39. reduntibus a scrobe vel sulco 14, 170.

Redimicula longa sumunt frontibus 2, 84.

Redemi hoc ego vix tota nocte 9, 76. redemtum a vitiis nulla virtute 4, 2. *redimere* s. conducere, ac contr. locare 3, 31 sq. *n.*

Reditum amici, ob quem feriendus taurus et pro quo altaria pono 12, 15. 94.

Redivivus nummus velut exhausta pullulet arca 6, 363. *V. L.*

Redolent quantum vix duo funera 4, 109.

Refert quid, ignoscat an non 1, 151. Cf. 4, 5. 8, 193. 11, 180. 10, 213. non minimo sane discrimine 5, 123. quid sportula 1, 118. hoc tantum, quod illa tenebat 6, 657. ergo, quis haec eadem paret 11, 2[illegible]. refertis calathis peracta vellera 2, 54. referunt Artaxata mores praetextatos 2, 170. referebant navibus spolia 8, 106. referam quid, quanta ardeat cet. 1, 45. miranda 15, 28. referre hoc videtur ipsius ducis, ut cet. 16, 58. referens multum de Maecenate 1, 6. ligonem a monte 11, 89. multicia rugis 11, 186. referri in acta cupient 2, 136. relatum a fonte Hammonis 6, 554.

Refici tuo Aquino 3, 319.

Regimen census omne tenet pater 10, 5[illegible].

Reginae (deorum) niveam agnam caedimus 2, 3.

Regia verba lanistae 11, 8.

Regnat ubi Protogenes 3, 119. uxor 6, 149.

Regna haec mox relinquit (uxor) 6, 224. servis fata dabunt 7, 201. subterranea esse nec pueri

credunt 2, 149. Persica non sufficient animo 14, 328.

Regunt fata homines 9, 32. regenti maria, terras 4, 83.

Regula verborum constet praeceptori 7, 230.

Regulus delator 1, 33. 67.

Relegit transacta 6, 483.

Religionis contemtus causa corruptelae morum 13, 54 sq.

Relinquit haec regna 6, 224. longe Italiam 12, 77. post terga annos sexaginta 13, 16. ludos Paridemque 6, 87. quidquid tibi Natta, eripit Pansa 8, 95. aulaea Cybeles 14, 263. scutum gladiumque 8, 123. relicta coniuge 5, 76. Amydone 3, 69. Salamine 10, 179. aede 7, 37. longe Calpe 14, 279. pars 14, 93. modo sub lodice (verba) 6, 195. relictum oculum medico nil promittente 16, 12. relicto cophino foenoque 6, 542. caupone 6, 591. raptore 7, 168. relictis crucibus 14, 77. metis rapitur 14, 232.

Reliquos ducunt vestigia 14, 36. reliquis Virronibus 5, 149. cervicibus fratrum 10, 260.

Remenses Romani a Remo dicti, ut *Rhamnes* s. *Ramnenses* a Romulo, et *Titi s. Titienses* a Tito Tatio 10, 73. *n.*

Remige cum nudo agerent inquisitores 4, 49. surdo Siculos cantus effugit 9, 150. remigibus cum porcis grunnisse Elpenora 15, 22.

Remordent castigata 2, 35.

Remotus a morte quatuor digitis 12, 58. remota erroris nebula 10, 3. remotior non ulli mensa 8, 178.

Remi turba 10, 73.

Remis brevibus pictae incumbere testae 15, 123.

Renato nondum omni dente 14, 11.

Renovata clade 10, 243.

Reor te exsultare 15, 87.

Repente nemo fuit turpissimus 2, 83. unde tot rugae? 9, 8.

Reperta pocula 11, 101.

Repeto ut, solebas cet. 9, 22. repetit vestigias preti lecti 6, 226. artem volvitque 6, 452. inde domum 12, 87. longe nomen 8, 272. repetatur fabula a deverticulo 15, 72. repetitus clamor ab antro 6, 328. repetita crambe occidit magistros 7, 154.

Repentibus pueris monstrant vetulae assae 14, 208.

Reponit meliora ac plura 3, 220. tectoria prima 6, 467. nunquamne reponam? 1, 1.

Reportandis cathedris 7, 47.

Repugnet nemo 6, 627.

Repulsa haec erubuit 10, 326.

Reputant non umquam, quanti sibi gaudia constent 6, 365.

Requiem sperare 6, 109. gratam dona tibi 11, 182.

Requiris, unde 6, 286.

Res memoranda novis annalibus 2, 102. angusta domi 3, 165. 6, 357. cuius non sufficit legi 3, 155. amplior quibus est 6, 629. ampla domi 12, 10. hodie minor est, here quam fuit 3, 23. vera agitur 4, 35. fisci est 4, 55. digna titulo sepulcri 6, 230. diversa 15, 94. *adteritur longo sufflamine litis* 16, 50. *nunc agitur tenui pulmone rubetae* 6, 659. *nulla minoris constabit patri, quam filius* 7, 187. nota urbi et populo 10, 340. *mortifera est inimicus*

punice levis 9, 95. haud mira, citharoedo Principe, mimus nobilis 8, 198. rei ambiguae incertaeque testis 8, 81. rem dissimilem facit causa 8, 215. imminuit 14, 92. agit ferro subitus grassator 3, 305. pateris modicam 13, 143. re praestem vel vita et moribus pulcerrima dictu 11, 57. exre qualibet lucri bonus est odor 14, 204. rerum ordine pulcro dies distinguitur 1, 127. quale decus, si coniugis auctio fiat 6, 255. magna oblivio 6, 613. tuarum praesidia aliunde spectanda 7, 22. ingens numerus sic iubet 7, 102. summa pericula excipit 8, 249. tot usu proficit nihil 13, 18. suarum tutela certa magis, quam cet. 14, 112. magna fastigia 3, 39. utilium pars maxima iactatur 12, 52. res duas tantum anxius optat, panem et Circenses 10, 80. humanas miscuit 10, 165. exiguas despicit conviva 11, 130. suas servare non potuit Mars 14, 261. *rebus et honestis imponit finem sapiens* 6, 444. laetis par mensura malorum 10, 98. *in summis minimisque spectanda mensura sui* 11, 35. mersis in ventrem 11, 40. Latiis curam praestare 11, 115. bellorum et pacis agendis utilis 14, 72. gestis aequanda periculá 14, 314. nostris quid utile sit 10, 348. salutem praeferre quis audet? 12, 49. quas turpiter audent, fortem animum praestant 8, 97. in omnibus numera sestertia quinque 9, 42. nitidis maculam haesuram figentia sunt plurima 14, 2.

Rescribat licet atque coram innuat cet. 6, 141. rescribere nil rude nec simplex 6, 234.

Resecentur quaedam crimina cum prima barba 8, 186.

Residens in codice pellex 2, 57.

Resinata inventus 8, 114.

Resonant Memnone chordae 15, 5.

Respectus maiorum nil ibi 8, 64.

Respiciat haec primum, an 7, 141. ut te clauso Veiento labello 3, 185. respice pericula 3, 278. primum et scrutare viros 2, 44. Gaetulum Ganymedem, quum sities 5, 60. rivales Divorum 6, 115. quid moneant leges 8, 91. respicere tristes Camenas 7, 3. ad spatia ultima vitae 10, 275.

Respiret ter decies 14, 28.

Respondes nil mihi 3, 295. his, Iane pater 6, 394. respondit Pythia vates Spartano 13, 199.

Responsa dabunt divitibus Phryx augur et Indus 6, 585.

Restem sequuntur statuae 10, 58. reste nec movendus putens 3, 226. illa cavet brumam famemque 14, 174. restibus tot salvis ferre potes dominam? 6, 30.

Resupinat aviam amici 7, 112. resupinati Galli 8, 176.

Resupina iacens multorum absorbuit ictus 6, 106.

Retia misit eius munere 2, 148. pendentia dextra librata nequidquam effudit 8, 201. retibus adsiduis penitus scrutante macello proxima 5, 95.

Retegantur tibi scrinia 6, 278.

Retiariorum habitus et arma 2, 144 sq. 8, 193—210.

Reticulum auratum implet comis 2, 96. cum reticulis et pane 12, 60.

Retinere maritos partu 2, 138. depositum 13, 201.

Reverentia maxima debetur puero 14, 47. mensae hic nulla, aut pudor verbis 2, 110. salva sit artoptae 5, 72. legum 14, 177. senioribus debetur 15, 54.

Reverenda facies obscoeno minori 6, 513.

Reverti paucis cum dentibus 3, 201. ad dominum veterem 4, 52. uxor nocte solet 11, 184. tenso folle inde domum possis 14, 281. reversa luce 6, 512. reversi inde 3, 37.

Revocabat leges 2, 30. revoces si quem, subsistere nescit 14, 231. revocante lacernas humero 1, 27. revocata numeris Thrasylli 6, 576.

Revolvas longe nomen 8, 272.

Reus offensae 4, 105. rea si non est, accusat Manilia 6, 243. rei squalorem 15, 135.

Rex horum vorabit optima 1, 136. Pylius 10, 246. hunc imputat cibum 5, 14. domini si vis fieri 5, 137. et pater sorbere ante cibum debet medicamen 14, 255. regis conviva 5, 161. ter victi medicamina Pontica 6, 661. superbi agrum 6, 525. ad praetoria sedit mirandus cliens 10, 161. regi ut dicat, bibe 5, 130. *barbato imponere facile est* 4, 103. Armenio Parthoque instantem cometen 6, 407. Molosso parere 12, 108. regem aliquem capies 4, 126. Ponti transeo 10, 273. salutat dominumque hospitis affectu 8, 161. rege ab antiquo positas coronas 13, 149. Saturno credo pudicitiam in terris moratam 6, 1. reges ubi observant festa sabbata mero pede 6, 159. *pauci ad generum Cereris sine caede et vulnere descendunt* 10, 113. regum ossa vides vacuis exsucta medullis 8, 90. ultimus ille bonorum 8, 260. Romanorum omnia frivola 5, 58. insignia, trabea, diadema et fasces 8, 259. nemo dabit, quanti subsellia constent 7, 45. sine regibus infernis hilares umbrae 13, 50. sub regibus quondam atque tribunis viderunt uno contentam carcere Romam 3, 315. *Reges* vocantur patroni 1, 136. *n.*

Rhadamanthus quas poenas invenit 3, 197.

Rhamnes, v. *Remenses.*

Rheda, v. *Reda.*

Rheno atque Istro praestare Neronem securum 8, 170.

Rhetor dicturus ad aram Lugdunensem 1, 44. geometres, pictor cet. 3, 76. de consule, et de rhetore consul fies, si Fortuna volet 7, 197. 198. Rhetoris aera minus est 7, 217. ad rhetora misit filium 10, 132. de rhetore conducendo loquitur iam Thule 15, 112. rhetores vincuntur 6, 438. Rhetorum declamationes, suasoriae et controversiae 1, 16. 7, 151. *n.*

Rhetorica ab umbra descendit ad pugnam 7, 173.

Rhinocerote cum magno lavari 7, 130.

Rhodios imbelles despicias 8, 113.

Rhodopes uda terit inguina barba 9, 4.

Rhodos et Miletos hinc fluxit ad istos colles 6, 296.

Rhombus cibus exquisitior 4, 6[illegible]. nil sapit iis 11, 121. rhombi Hadriaci spatium admirabile 4, 59. rhombum nemo magis stupuit 4, 119. in tua saecula servatum 4, 68.

Rica 6, 118. *n.*

Rictum diducere 10, 230. rictu canino latravit 10, 272.

Ridet nemo, ubi tota cohors non est pede altior uno 15, 172. et odit Deus 15, 71. sympuvium Numae 6, 343. alapas Mamercorum 8, 191. alter de sapientibus semper 10, 29. curas et gaudia vulgi 10, 51. rides? maiore cachinno concutitur 3, 100. ride, positis scaphium quum sumitur armis 6, 264. ridens (Fortuna) suos producit alumnos 6, 609. ridente medico caeduntur tumidae mariscae 2, 13. ridenda poemata 10, 124. facies multo pane tumet 6, 461.

Ridiculum pudorem ex urbe effugientem pauci morantur 11, 55. ridiculos homines facit paupertas 3, 153.

Rigidi cachinni censura facilis cuivis 10, 31. Censoris 11, 91. *V. L.* rigidae vulvae tentigine ardens 6, 129.

Rimae veteris hiatum 3, 195. rima tenui distantia 3, 97. rimas tegant vela 9, 105.

Rimatur haruspex pectora pullorum et exta catelli 6, 551.

Ripa nutritus in illa 3, 117. in ripa dum iacet 10, 86. iam sedet (Stygis) 3, 265. riparum vernula 3, 191.

Risus materiam invenit 10, 47. risum movet 6, 71. moveat vulgo tua simplicitas 13, 35. cui non eliceret cauda magistri? 7, 212. aut bilem fortasse quibusdam moverat 13, 15. risu quatiare 13, 171. perpetuo pulmonem agitare 10, 33.

Rite peracto sacro 12, 86.

Ritu antiquo decies centena dabuntur 10, 335. ritus veteres et publica sacra utinam his intacta malis agerentur 6, 335.

Rivalis heres non unus tibi dictabitur 6, 218. rivales Divorum 6, 115. rivalibus victis 12, 126.

Rivi properant marmoribus 6, 430.

Rixa quibusdam somnum facit 3, 282. si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum 3, 289. rixae miserae prooemia 3, 288. tuba 15, 52.

Rixantis turbae millia 15, 61.

Robiginis adorandae pocula 13, 148.

Robore rupto nati 6, 12. robora mala ficus 10, 145. vexat cornu nascenti 12, 9.

Robustior hic illo 10, 197.

Rodit in aggere malum 5, 153. rodebant carmina mures 3, 207.

Rogat pulsatus 3, 300. naufragus assem 14, 302. lanum Vestamque farre et vino 6, 386. saepe 9, 73. illos 9, 114. vates crebrum poppysma 6, 584. frustra vel frusta 3, 210. rogatur quum pro me Fortuna 9, 148. rogatus dicat 7, 232. rogatum assem 5, 144.

Rogus adspiciendus coniugis 10, 241. rogi igne minor 15, 140.

Roma iam habeat pudorem 2, 59. te reddet Aquino 3, 319. quum serviret calvo Neroni 4, 38. parentem, Roma patrem patriae Ciceronem libera dixit 8, 243. quid beatius illo cive tulisset, si cet. 10, 279. prodiga non servat finem impensae 7, 138. Romae omnia cum pretio 3, 183. quid faciam 3, 41. da testem sanctum 3, 137. in urbe populi victoris quae fiunt, non faciunt quos vicimus 2, 162. 163. frequentissima incendia, lapsus tectorum cet. 3, 6 sq. durior conatus illis (pauperibus) 3, 165. cum Bocchare nemo lavatur 5, 90. conducere furnos iam celebres poetae tentarent 7, 4. modo municipalis Eques 8, 237. conducta pecunia coram dominis consumitur 11, 46. Romam advectus 3, 83. uno carcere contentam 3, 314. fortunatam natam me consule 10, 122. totam capit circus 11, 195.

Romanus Grainsque endoperator 10, 138. populus quantum sub Tatio arabat 14, 160. Romana paupertas ex quo periit, nullum crimen abest 6, 295. Romano non cuiquam est locus hic, ubi regnat Protogenes 3, 119. Romanorum priscorum frugalitas 11, 77 — 119. posterorum luxus 11, 120 sqq. regum omnia frivola 5, 58. Romanas Athenas Graiasque iam totus orbis terrarum habet 15, 110 sq. leges soliti contemnere Iudaei 14, 100.

Romuleae simulacra ferae mansuescere iussae imperii fato 11, 104.

Rosae putere denuviu divitibus 11, 122. rosas alias tractare si vis 14, 254.

Roscii Othonis lex theatralis 3, 155. 14, 325 sq.

Rostra non unquam maduerunt sanguine pusilli causidici 10, 121.

Rota nec Furiae nec saxum 13, 51. rotam properate atque argillam 4, 134. stringit multo sufflamine 8, 148. rotas bigarum impacta securis caedit 10, 59. rotis suppositum mare 10, 176.

Rotant crinem ululantque Priapi Maenades 6, 316. rotato sermone curvum torqueat enthymema 6, 419.

Rubelli Plaute (al. *Plance*) tumes alto Drusorum stemmate cet. 8, 39.

Rubet auditor, cui frigida mens est criminibus 1, 166. ille flagellis, hic scutica 6, 479. rubentem adhuc a matre 7, 196. rubenti arae 13, 37.

Ruber — rubra mappa deterges vulnera 5, 37. rubras leges maiorum perlege 14, 192.

Rubetae tenui pulmone nunc res agitur 6, 659. rubetam miscet porrectura viro Calenum 1, 70.

Rubicundula illa venit 6, 425.

Rubiginis adorandae pocula 13, 148.

Ruborem cinctum semel adtrita de fronte quando recepit? 13, 242.

Rubrenus Lappa ut sit non minor antiquo cothurno, poscimus 7, 72.

Rubrius offensae veteris reus atque tacendae cet. 4, 105.

Ructavit si bene, si rectum minxit amicus, laudare paratus 3, 107. scurra palatii tot sester-

tia, partem exiguam coenae 4, 31. ructante glandem marito 6, 10.

Rudentes duros tractare 6, 102.

Rudis omni tempore 11, 115. tunc miles 11, 100. rude nil rescribere 6, 254. rudes propinquas instituit Locusta 1, 71.

Rudem sibi ipse dabit 7, 171. rude accepta 6, 113.

Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit 7, 213. 214.

Ruga densissima cogitur in frontem 13, 215. rugam ac maculam nitidis figentia rebus 14, 2. trahit summa extenditque labellum 14r, 325. ugae tres subeunt 6, 144. unde tot? 9, 9. rugas tales, quales in vetula scalpit iam mater simia bucca 10, 193. rugis suspectis humida referens multicia 11, 186.

Ruinae impulsae praeceps immane 10, 107. ruinam quis timet Praeneste? 3, 190. ruina pendente dormire 3, 196. iam perlucente casurus 11, 13.

Ruma s. *rumis* et *rumen* mamma 10, 105.

Rumores recentes excipit ad portas, quosdam facit 6, 408. rumoribus ulciscuntur baltea 9, 111.

Rumpere somnum 5, 19. iecur tensum 7, 117. tabulas 9, 75. montem aceto 10, 153. rumpuntur somni latratibus 6, 416. glacies solibus 4, 42. rupta pelle patet calceus 3, 150. testa secuit genitalia 6, 314. rupto vitro 5, 48. ovo 14, 85. robore nati 6, 12. ruptae lectore columnae 1, 13. ruptis genis 15, 57.

Ruit ante aram, vetulus ut bos 10, 268. ruebant cuncta fracta compage 6, 618. tecta 8, 77. Capito et Numitor fulmine 8, 93.

Rupem maris Aegaei scopulosque frequentes exsulibus magnis 13, 247. rupe in augusta (al. angusta) Caprearum sedentis Principis 10, 93. sub rupe geminos Quirinos 11, 103. rupes Tauromenitanae multum misere 5, 93. rupibus Aeoliis vicinum Vulcani antrum 1, 8.

Rursum porrecta brachia 12, 76.

Rursus tolluntur 6, 155. ad Aethiopum populos 10, 150.

Rus unum non sufficit 14, 141. ruris alumni lascivi 11, 98. exigui farra 14, 155. numina hoc laudant 14, 182. aviti 16, 36. rure paterno viventis 6, 55. rura devia 14, 75.

Russati Lacernae 7, 114.

Rusticus ille tuus, Quirine 3, 67. infans in gremio matris formidat hiatum personae pallentis 5, 176. carcer, ergastula 14, 25. infans legatus fiet amici 9, 60. rustica Thymele 6, 66.

Rutila arena volvit Pactolus aurum 14, 299.

Rutilae gibbum 10, 294.

Rutilus, eximie si coenat, demens habetur 11, 2. 5. 21. saevire docet, qui gaudet plagarum strepitu 14, 18. ferox 1, 162.

Rutulum s. *Rutilum* et Aeneam committere 1, 162. qualis confundat Erinnys 7, 68. Rutulis montibus ignotum carmen 6, 637. arboribus pascitur 12, 105.

Rutupino fundo edita ostrea 4, 141.

S.

Sabbata festa mero pede observant reges 6, 159. metuentem patrem 14, 96.

Sabellam mensam 3, 169.

Sabina omni bellum dirimente intactior 6, 164. bacca 3, 85.

Sabinas s. *Sabinos* veteres imitata 10, 299.

Sacci olentis mercator 14, 269.

Sacculus turget pleno ore 14, 138. distat ab arca 11, 27.

Sacello spondere pecudem 13, 252. voveas exta 10, 354.

Sacer fons 3, 13. honor 1, 110. cercopithecus 15, 4. senatus 11, 29. sacra senecta 13, 59. imago tua et maior humana 13, 221. victima 12, 113. sacrum fulcrum 6, 22. depositum 13, 15. saxum 16, 38. sacris diebus 6, 536. libellis 13, 19. delubris 13, 107.

Sacerdos Cereris qualem vult esse, bonus et face dignus arcana 15, 141. magna arboris 6, 544. vittata 4, 10.

Sacramentorum emolumenta 16, 36.

Sacraria lenae Isiacae 6, 489.

Sacrificantes dictata haruspicis verba repetebant 6, 391. *n.*

Sacrilegii genera 13, 147 sq.

Sacrilegus Verres 8, 106. minor exstat, qui radat femur inaurati Herculis 13, 150. sacrilega fraude intercepta 13, 72.

Sacri nefandi Taurica inventrix 15, 116. sacro rite peracto 12, 86. sacra publica intacta agerentur 6, 336. nutantia loro arcano ferens 2, 125. eadem colenti 14, 103. sacrorum antistes 2, 115

Saecula felicia dicas, quae quondam sub regibus atque tribunis viderunt uno contentam carcere Romam 3, 313. in tua servatum rhombum 4, 68. *turpi luxu fregerunt divitiae molles* 6, 299. per tot mortem distulit 10, 248. argentea primos viderunt moechos 6, 24. peiora ferri temporibus 13, 28. aurea, argentea, ferrea 6, 1 — 25. novem mundi 13, 28. *n.*

Saepe vocandus 4, 1. emungeris 6, 147. rogaris 9, 73. rapui puellam 9, 74. elusus creditor 11, 9. saepius exsul 6, 557. grassatur 14, 174.

Saevit gula 5, 94. manus 15, 54. rabie vulgus 15, 126. saevire docet Rutilus 14, 18. flagellis in Corum atque Eurum 10, 180.

Saevitiae tempora 4, 151. saevitiam damnare 4, 85.

Saevus exitus 10, 126. saeva grandine 5, 78. tyrannide 8, 223. Colchide 6, 643. *V. L.* arce tyranni 10, 307. grue 13, 170. cupido immodici census 14, 175. Charybdi 15, 17. urbs 3, 8. vincla 13, 186. saevo codice 10, 230. saevos tyrannos 7, 151. ventres 14, 148. labores 10, 361. saevas leges 7, 229. Alpes 10, 166. saevis ursis 15, 164. saevior illo 4, 109. armis luxuria incubuit 6, 292. multo illis poena 15, 193. ara Maeotide Aegyptus 15, 115. saevissima vipera 6, 641. mulier tunc est, quum stimulos odio pudor admovet 10, 328.

Saga an nubat 6, 591.

Saginis stomachum laxare 4, 67.

Sagittae (amoris) veniunt a

dote 6, 139. diversae (rhetorum) quae veniant 7, 156. sagittas, Dea, depone 6, 172. sagittis infestis instaurare pugnam 15, 74.

Saguntina lagena 5, 29.

Saguntus par virtute atque fide, sed maior clade 15, 114.

Salamīne relicta qualis rediit? (Xerxes) 10, 179.

Saleio tenui gloria quid erit? 7, 80.

Sabinus natis intra pomoeria vehemens 9, 11.

Salicti humilis virgae 11, 67.

Salit nil Arcadio iuveni laeva in parte mamillae 7, 160. salientibus pueris vexare uterum 6, 599.

Saliva longa manantia labra 6, 623.

Salios 6, 604. Saliorum habitus 2, 125 sq. 8, 207 sq.

Saltatus virorum 15, 49.

Saltem publica sacra his intacta malis utinam agerentur 6, 355. his nec spes 9, 148.

Saltantem spectes structorem 5, 121. saltante Bathyllo Ledam 6, 65. saltante libidine 6, 318.

Saltu Nabathaeo 11, 126. foedo ad pulpita peregrina prostitui 8, 225. in saltu venantur 14, 82. saltus umbriferos 10, 194. tot habet Quintilianus 7, 189.

Salve, Gaetulice 8, 26.

Salutem rebus praeferre 12, 49.

Salutatrix turba iam tota peregit orbem 5, 21.

Salutat dominum affectu hospitis 8, 161. salutes ut aliquando Cossum, quid das? 3, 184. ne salutet collega prior Albinam et Modiam 3, 130. salutari vis sicut Scianus 10, 90. salutato nido crepitat Concordia 1, 116.

Salva socru 6, 131. fronte 11, 204. sit artoptae reverentia 5, 72. salvis nummis quid infamia? 1, 48. tot restibus ferre potes dominam? 6, 30. his collibus 9, 131.

Samia arena, qua delectatur genitrix 16, 6. testa 2, 116. 6, 514.

Samothracum aras 3, 144.

Samo relicta 3, 70.

Sanabile vulnus 15, 34.

Sanctus haberi mereris, agnosco procerem 8, 24. sancta si tibi cohors comitum 8, 127. sancti parentis loco praeceptorem esse 7, 209. tam sanctum testem, quam fuit hospes numinis Idaei 3, 137. sanctum nihil est et ab inguine tutum 3, 109. et egregium virum 13, 64. sanctam domum ut filius adspiciat sine omni labe 14, 68. sanctos mores 10, 298. o sanctas gentes, quibus haec nascuntur in hortis numina 15, 10. sanctissimus interpres legum 4, 79. sanctissima inter nos divitiarum maiestas 1, 112.

Sandapilarum fabros 8, 175.

Sane accipiat 1, 12. aequantem 14, 16. refer 5, 125. putabas 9, 46. id mitius 10, 183. mirandum 12, 124. horrida Aegyptus 15, 44. quo tot millia 15, 61.

Sanguis minimus febre calet sola 10, 217. ostendens Clitumni pascua iret 12, 13. minimus invidiosa dabit solatia 13, 179. sanguinis mercedem 1, 42. tanti ultor 10, 165. minus, quam lactis habet haedulus 11, 68. gutta non haeret in facie 11, 54. atque

laboris ea merces 14, 164. sanguine cum Equitum mixtos Patres 6, 624. fulget Iuli 8, 42. in sociorum frangis virgas 8, 136. coniugii se polluit 8, 219. causidici pusilli non umquam maduerunt rostra 10, 121. ardens 11, 6. oculorum plenos pugnos 15, 58. adhuc vivo terram subitura sacerdos 4, 10. longo censeri 8, 2. de quocumque alio rarus civis 8, 27. modesto ferventem vultum 10, 301. contingens coelum 11, 62. de sanguine aliquid gustat 15, 92. sine sanguine et caede 10, 112.

Sanna qua sorbeat aëra Tullia 6, 303.

Sanant mortaria coecos 7, 170.

Santonico cucullo 8, 145.

Sanus eras certe, Postume 6, 28. sana paupertas 7, 60. mens in corpore sano 10, 356. facit ingens scelus 6, 652. sano corpore advocat Archigenem 6, 255.

Sapiens imponit finem et rebus honestis 6, 441. et nobilis 7, 191. de sapientibus alter ridebat semper — flebat contrarius auctor cet. 10, 28 sq.

Sapientia aliud numquam dicit, numquam aliud natura 11, 321. victrix fortunae 13, 20. prima docens rectum 13, 189.

Sapit ille, qui te sic ütitur 5, 170. quid vulva popinae 11, 81. nil rhombus, nil dama 11, 121.

Sarcina belli civilis speculum 2, 105.

Sarcinulas collige, dicet libertus, et exi 6, 146. sarcinulis puellae impar gener 3, 161.

Sarcio — sartae scinduntur tunicae 3, 254.

Sarcophago contentus 10, 172.

Sarcula et marrae desint 3, 311. et rastra coquere 15, 166.

Sardanapali pluma 10, 362.

Sardonyche conducta agebat Paulus 7, 144. sardonyches densi radiant in testudine 6, 382. sardonychus (al. sardonyches) gemma princeps 13, 139.

Sarmata, nec Threx 3, 79.

Sarmentus quae non tulisset iniquas Caesaris ad mensas 5, 3.

Sarraco veniente longa coruscat abies 3, 255. sarraca frigida Bootae 5, 23.

Sarranus 7, 80.

Sarrana aulaea 10, 38.

Sartago et patellae 10, 64.

Satelles dirus a ponte 4, 116.

Satiata nondum viris 6, 130.

Satira sumente cothurnum 6, 634. *satiram non scribere difficile est* 1, 30. scribente cinaedo improbior 4, 106. satirarum adiutor ego veniam 3, 321.

Satis haec ad iuvenem 8, 71. nemo credit tantum delinquere 14, 233. qui est mensis panis 14, 182. plus quam satis est 3, 181.

Satius hoc, quam si dicas 7, 13. quid? 8, 196.

Satur est, quum dicit Horatius Euoe 7, 62. saturam serpentibus ibin pavet 15, 3.

Saturnalium tempore genio indulgebatur 7, 97. *n.*

Saturnus fugiens sumsit agrestem posito diademate falcem 13, 40. Saturni sidus triste 6, 570. Saturno rege moratam credo in terris pudicitiam 6, 1.

Saturant urbem messores 8, 118. saturabat glebula talis patrem turbamque casae 14, 166.

Satyra, v. *Satira*.

Saucius torques pocula 5, 27.

Saufeia 6, 540. *V. L.*

Sauromatae truces 15, 125. ultra Sauromatas fugere hinc libet 2, 1.

Saxum ad Lucrinum nata ostrea 4, 141. sacrum medio de limite effodit, quod mea cum patulo coluit puls annua libo 16, 58. nondum, nec Furiae, nec rotae 13, 51. saxa Ligustica 3, 257. iugis abrupta 6, 619. mollia cluerunt anima 1, 83. Deorum haec et tela putant 13, 251. Cyaneas concurrentia 15, 10. quaesita inclinatis per humum lacertis incipiunt torquere 15, 63. saxis cinerum custodibus haesuri tituli 10, 144.

Scabie unius porci perit totus grex 2, 80. mali frueris, quod in aggere rodit cet. 5, 155. vetusta levibus canibus 8, 54.

Scaevo codice heredes vetat esse suos 10, 256.

Scalarum gloria, virides palmae 7, 118.

Scalpit rugas simia 10, 195. qui caput uno digito 9, 133.

Scantinia (lex) citari ante omnes debet 2, 44.

Scaphium sumitur positis armis 6, 264.

Scapulis puerorum et pedibus quid dicam Decembri? 9, 68.

Scatinia lex, v. *Scantinia*.

Scaurorum nomina falso corpore laturos 6, 604. Scauros et Fabricios 11, 91. fictos contemnunt vitia ultima 2, 55.

Sceleratus fanum solebas 9, 25.

Scelus quum admittunt, superest constantia 13, 257. 10, 340. ingens sana facit 6, 651. *intra se tacitum qui cogitat ullum, facti crimen habet* 13, 209. scelus a Pyrrha nullus apud tragicos populus facit 15, 30. vulgi referemus 15, 23. *ad scelus atque nefas purpura ducit* 14, 188. *sceleris magni labor nullus* 14, 224. *pretium ille crucem tulit, hic diadema* 13, 105. sceleri quorum nomen non invenit natura 13, 29. poenam non invenies 15, 129. scelere recenti 13, 6. scelerum haec quota pars? 15, 157. causae inde 14, 175.

Scenae comparatur vita nostra 14, 262. *n.* vacantem urbem 8, 118. in scena numquam cantavit Orestes 8, 220.

Sceptro eburno quae surgit, volucrem 10, 45.

Schoenobates 3, 77.

Scilicet horreres 2, 122. hoc fuerat, propter quod cet. 5, 76. exspectas 6, 239. corruptus 6, 541. satira sumente cothurnum 6, 635. arguitur culpa docentis 7, 159. carebis morbis 14, 156. *Scilicet* amaro dicitur sensu 2, 104. *n.* 122. *n.*

Scindens artem Theodori Pollio 7, 177. scinduntur tunicae 3, 254. scissa lacerna 3, 148. palla 10, 262.

Scintillas ignis ipse dedisti 14, 244.

Scio quidquid, tamquam prodiderim 9, 97. quid enim 7, 158. scire velim 9, 1. *volunt omnes, mercedem solvere nemo* 7, 157. volunt secreta domus 3, 113,

scit dare 7, 43. qui scit, quantum sublimior Atlas — illum iure despiciam 11, 24. sciet ille ultimus dedecus domus 10, 342. proximus ante diem caupo 9, 108. sciat si mortalis idem nemo cet. 13, 76. omnes historias 6, 450.

Scipiadae ambo et Curius quid sentit? 2, 154.

Scipio Nasica hospes numinis Idaei 3, 137.

Scobis semodio uno haec emendat servulus unus 14, 67.

Scopulos diducit et montem rumpit aceto 10, 153. frequentes exsulibus magnis 13, 246. scopulis Gyarae clausus 10, 170.

Scorti vestiti facies 3, 135.

Scribo — scripsit non Troica Orestes 8, 221. scribet aut leget 3, 241. scribe puer, perlege leges 14, 192. non scribere satiram difficile est 1, 30. scribendi simplicitas priorum 1, 152. cacoethes 7, 52. scribente satiram cinaedo improbior 4, 106. scripturus leges lanistae 11, 8. scribitur quis pauper heres? 3, 161. scriberis heres 9, 87. scriptus et in tergo, necdum finitus Orestes 1, 6. scripto auro radiat Germanicus 6, 205. scripta quae et quas lecture tabellas 6, 277.

Scrinia moechae si tibi reserentur 6, 278.

Scriptores historiarum 7, 99.

Scrobe redeuntibus 14, 170.

Scrofa candida nomen dedit apici, laetis Phrygibus mirabile sumen et numquam visis triginta clara mamillis 12, 73. alba fecundior Niobe 6, 177.

Scrutare viros 2, 45. scrutante penitus macello 5, 95.

Scurra purpureus palati 4, 31. fugitivus Catulli 13, 111.

Scutica hic rubet 6, 480.

Scutulata caerulea 2, 97.

Scutum relinques sociis 8, 123. scuto lacessit palum 6, 248.

Scyllam citius crediderim 15, 19.

Scythicae volucres 11, 139.

Σεαυτὸν γνῶθι 27.

Secessus amoeni litus 3, 5.

Secat ille verberibus 10, 316. genitalia testa 6, 514. secatur haud ideo peior gallina 11, 135. quo gestu lepus et quo gallina 5, 124. secantem farra paucissima exigui ruris 14, 155. sectum vituli iecur 13, 117. in frusta plurima 15, 78. secto lacerto requiem sperare 6, 106.

Secreto coenavit 1, 95.

Secretus adulter 6, 237. secreti honesti participem 3, 52. secretum minimum 6, 608. divitis ullum esse putas? 9, 102. commiserat 9, 96. secreta haec tu putabas 10, 357. munera 9, 55. taeda coluerunt Orgia 2, 91. domus scire 3, 113. cuncta animi effundunt sermone Graeco 6, 190. novercae et pueri novit 6, 405. Bonae Deae nota 6, 314. palatia Matris advectae 6, 25. murmura vulgi 10, 89.

Sectae incumbere 14, 122.

Sectile porrum 3, 295.

Sectivi porri fila 14, 133.

Secula, v. *Saecula*.

Secundi galli cantum 9, 107. secundae venae argentum 9, 31. a cornice vitae 10, 247. secundo sidere 10, 3. secunda lauro nobilis ornatur collega 8, 255. facie toto orbe 10, 63.

Secundi Carrinatis 7, 204.

Securis impacta caedit rotas bigarum 10, 59. legum prima 8, 268. secures sumendas in tempestate adspice 12, 61. hebetes lasso lictore 8, 137.

Securus licet committas Aeneam Rutulumque 1, 162. quod ames 6, 62. abi 14, 213. secura Principis senectus 10, 75. domus interea patellas iam lavat 3, 261. securum praestare Neronem valet haec aetas 8, 171. insistere Circo 9, 144. securi nautae 12, 82. securos dormire iubet pendente ruina 3, 196.

Secutor iussus pugnare cum Gracchо 8, 210.

Sedet limine sportula 1, 96. coena ingens 2, 120. in ripa (Stygis) 3, 265. Auster et se continet 5, 101. populus et spectat 8, 190. cliens mirandus ad praetoria regis 10, 161. dudum illa parato flammeolo 10, 333. Praetor similis triumpho 11, 193. sedebat in eorum facie pallor amicitiae miserae 4, 74. sedisti mediae noctis ab hora, qua nemo faber sederet 7, 223. sedit iam 4, 76. rara iugo victoria 8, 63. sedeat quanta poplitibus 6, 263. qua parte theatri 10, 213. sedeant hic lenonum pueri 3, 155. sedens feroci bellatore 7, 127. quae legerat, haec stans perferet 7, 152. sedentis in rupe Caprearum Principis 10, 93. sedentes extrema in parte ordinis libertos 7, 43.

Sedes praelata Lavino 12, 71. sedem figere Cumis 3, 2.

Seditioni domestica tela torquere 15, 64. de seditione querentes Gracchos quis tulerit? 2, 24.

Seges quae inde 7, 103. vicina videtur maior 14, 115.

Segmentatis cunis 6, 89.

Segmenta 2, 124.

Segnipedes trito trahunt epirhedia collo 8, 67.

Sciani potestas et poena 10, 62. 107.

Seio Titioque bonis quod turpe, decebat Crispinum 4, 13.

Seleucus citharoedus 10, 211.

Sella post te 7, 142. alta Chionem deducere 3, 136. sellam conducit 6, 353. vacuam et clausam pro coniuge ostendens 1, 124. sellae a lecticis diversae 1, 64. *n.* in sellis sedebant docentes, in lectulis sedentes scribebant 7, 28. *V. L.*

Semel atque iterum palpitat 3, 134. adspecti litus dicebat echini 4, 143. totum expiet annum 6, 521. ciectum adtrita de fronte ruborem 13, 242.

Semestri auro vatum digitos circumligat 7, 89.

Semesum leporem 5, 167.

Semianimum orbem 4, 37.

Semiramis pharetrata in Assyrio orbe hoc non fecit 2, 108.

Semita unica tranquillae vitae patet per virtutem 10, 363.

Semivir ingens, qui secuit genitalia 6, 513.

Semodio uno scobis haec emendat servulus 14, 67.

Semper ego auditor tantum? 1, 1. potest alienum sumere vultum 3, 104. stillantis ocelli 6, 109. se tibi imputat 6, 178. habet lites lectus 6, 268. uberibus

et paratis lacrymis 6, 273. e pleno tollatur acervo 6, 564. organa in manibus 6, 380. filius egregii corporis habet miseros trepidosque parentes 10, 297. infirmi animi voluptas est ultio 13, 190. ardente camino 14, 118. sequitur fortunam, ut semper 10, 7[illegible].

Senatori nupta Hippia 6, 82. Senatorum calceus 7, 192. *n.*

Senatus sacri in parte esse 11, 29. nostri haec olim iam luxuriosa coena fuit 11, 77. Senatu damnante ut ruerint 8, 95.

Senecae praedivitis magnos hortos iussu Neronis clausit tota cohors 10, 16. Senecam quis dubitet praeferre Neroni? 8, 212. a Seneca modicis quae mittebantur amicis, nemo petit 5, 109.

Senectae sacrae par adeo prima lanugo 13, 59.

Senectus intestata hinc et subitae mortes 1, 144. dum prima et recta 3, 26. iucunda Crispi venit 4, 81. delevit patriam titulumque vini 5, 31. facunda et nuda odit suam Terpsichoren 7, 35. *non intellecta obrepit* 9, 129. tuta quo sit mihi a tegete et baculo 9, 139. secura Principis si oppressa foret 10, 75. *longa plena malis* 10, 190. *metuenda magis morte* 11, 45. pretiosa Albani veteris 13, 214. longa et cervina torquet iuvenem 14, 251. *par olim prodigio cum (in) nobilitate* 4, 97. Senectutis incommoda 10, 190—288.

Senescit in corde cacoethes 7, 52. senescant ut multis in luctibus — haec data poena diu viventibus 10, 245. senuerunt adeo Iupiter et Mars? 6, 59.

Senex fanaticus antistes 2, 112. occidit discipulam 3, 117. quum peiora facias 14, 57. Vestinus 14, 181. vicinus Hymetto 13, 185. senis orbi praecipuam in tabulis ceram abstulit munere tanto 4, 19. amici 8, 155. unius praecordia pressit boletus 6, 622. *senem si damnosa iuvat alea, ludit, et heres bullatus* 14, 4. *senum una facies* 10, 198. senibus porcis indulget clementia 6, 160.

Senior iam amicus excludatur 6, 215. aliquis dabit responsa 6, 587. bulla dignissime 13, 33.

Senonum minores, ausi, quod tunica liceat punire molesta 8, 234.

Sensus communis rarus in illa fortuna 8, 70. nostri haec pars optima cet. 15, 133. animi vigeant 10, 240. *sensum a coelesti demissum traximus arce* 15, 146.

Sententia tristis ferur de nobis 2, 62. digna viro vicit 4, 136. *illa semper in ore tuo versetur digna Dis atque ipso Iove, Unde habeas, quaerit nemo, sed oportet habere* 14, 205. non est, quod modo proposui; verum est 8, 125. huius prima erit 6, 498.

Sentina tunc gravis, si iubeat coniux conscendere navem 6, 99.

Sentio tantum, qualem nequeo monstrare 7, 56. sentit quid Curius? 2, 155. non pereuntem censum femina 6, 362. sensit Alexander, quum cet. 14, 311. senserat quum uxor dormire virum 6, 116. sentiat ut auris, clamore opus est 10, 15. sentirent ne magnae gaudia coenae 15, 42. senserit an prima voluptatem gula 15,

90. sentire calorem 12, 98. quid putas omnes recenti de scelere? 13, 5. tandem incipiunt peractis criminibus quod fas atque nefas 13, 238.

Separat hoc nos a grege brutorum 15, 142.

Septa asparagis squilla 5, 81.

Septem fercula quis secreto coenavit avus? 1, 94. digitis a morte remotus 12, 5. septem (filios necassem), si septem forte fuissent 6, 642.

Septembris et Austri adventum metui iubet 5, 317. Septembri medio hesternum solitus servare minutal 14, 130.

Septenis in diem horis oderit illam 6, 185.

Septimus quum annus transierit puerum 14, 10. interdum sol invenit iacentem 15, 44. septima quaeque lux fuit ignava patri 14, 104.

Sepulcri titulo res digna 6, 230. sepulcris quoque ipsis data sunt fata 10, 146. in iis arbores, flores sparsi et terra vel levis vel gravis 7, 207 sq.

Sequitur qui populus, premit agmine lumbos 3, 245. sua quemque culina 3, 250. quae moechum, stomacho valet 6, 100. poena crimen 13, 90. Fortunam, ut semper 10, 75. quem custos angustae vernula capsae 10, 117. maritum uxor 1, 101. sequuntur restem statuae 10, 58. sequantur figuli tua castra 4, 135. *ne crimina nostra ex nobis geniti* 14, 39. secutus urnam Hylas 1, 164.

Seram pone; cohibe uxorem 6, 347.

Serenum exspectet 7, 179. sereno hoc dilata tempestas 15, 228.

Seres quid agant 6, 403.

Sergiolus gladiator, quem Hippia, senatori nupta, comitata est in Aegyptum 6, 82—115.

Sergius, v. *Sergiolus*.

Seripho parva caruisse 6, 564. clausus 10, 170.

Seria inter et curas habendum nemo duxit cet. 11, 93.

Serio Titioque bonis 4, 13.

Sermo est mihi tecum 8, 39. illis rarus 2, 11. filius est per urbem 1, 145. promtus et Isaeo torrentior 3, 75. pudicus non est hic in vetula 6, 195. sermonem indocti laudat 3, 87. sermone hoc pavent cet. 6, 189. rotato curvum torqueat enthymema 6, 449. sermones hi de Seiano 10, 88. qui? 11, 152.

Sero poenitet 1, 169.

Serpens argentea visa est caput movisse 6, 538. longus in dolia deciderit 6, 432. non unus, nec culeus unus debuit parari eius supplicio 8, 214. Hesperidum aut Ponticus si servet easdem fortunas 14, 114. serpente ciconia pullos nutrit 14, 74. serpentum maior concordia 15, 159. serpentibus saturam ibin pavet 15, 3. a serpentibus Afros tutos facit tale (oleum) 5, 91. *Serpentes* avidissimi sunt vini 6, 432.

Serraco veniente 3, 255. *V. L.*

Serrano tenuique Salcio gloria quid erit? 7, 80.

Sertorius cur desiderio Bibulae ardet 6, 142.

Serta dum poscimus, obrepit senectus 9, 128. delubris imponite 12, 84.

Servilia quum dederit nummos, fiet et illius, quem non amat 10, 309.

Serviret quum Roma calvo Neroni 4, 38. servire iubetur ferrata domus 7, 41. quisquam deorum velit huic? 10, 184. nulli privato paratum 12, 106.

Servitii longi tempora perierunt 3, 125.

Servius ancilla natus trabeam et diadema Quirini meruit regum ultimus ille bonorum 8, 259.

Servo — servas cui tot praedia? 9, 54. servat quantum numorum quisque in arca, tantum habet et fidei 3, 143. medio Septembri hesternum minutal 14, 129. ignem Troianum Alba 4, 60. non finem impensae pr diga Roma 7, 138. servant ac metuunt ius 14, 101. servabat cista libellos 3, 206. hiems praedam recentem 4, 59. Fuscus viscera vulturibus Dacis 4, 111. Minervam ex flagranti aede 3, 139. servavit coniugium in multis domibus adulter 9, 80. servet si fortunas easdem Hesperidum serpens aut Ponticus 14, 113. servare Cleanthas pluteum iubet 2, 7. animam viri cupient morte catellae 6, 654. terga sicci suis festis diebus moris olim erat 11, 83. non potuit res suas Mars 14, 262. servatur domino tener et niveus panis 5, 71. servantur tantis parta malis cura maiore metuque 14, 304. pluris Decii, quam qui servantur ab illis 8, 258. servatum in tua saecula rhombum 4, 68. victo caput abstulit Fortuna 10, 286. servato more Camilli 16, 16. servata semper lege et ratione loquendi 6, 453. Iovi hostia 12, 6. servatae uvae parte anni 11, 71.

Servulus infelix recta cervice portat res 3, 255. unus semodio scobis uno haec emendat 14, 67.

Servus matronis lugendus occulta ad Patres produxit crimina 8, 266. erit minus miser, qui foderit agrum cet. 9, 45. publicus tenet coronam et curru portatur eodem (triumphali) 10, 42. servi in complexibus iacet 6, 29. divitis latus claudit hic filius ingenuorum 5, 131. succincti minis rant 4, 21. fusci, formosi, Graeci, viles, magno pretio emti cet. 5, 56. sqq. stant, et convivae recumbunt 5, 56. 5. proceri 7, 83. *n.* nudi in catastis exponuntur venales 7, 16. *n.* inscripti, inusti cet. 14, 24. *n.* tibi octo 7, 141. ut taceant, iumenta loquentur 9, 105. *mali pars pessima lingua* 9, 120. linguam contemnere ut possim cet. 3, 125. videant, ne quis neget 10, 87. servo pone crucem. meruit quo crimine servus Supplicium? — O demens, ita servus homo est? cet. 6, 219 sq. horrenti tunicam non reddere 1, 93. lambenti crustula colaphum incutimus 9, 5. servum talem sortitus quid facias? nempe in Lucanos aut Tusca ergastula mittas 8, 179. servorum barbarorum signum pedes albi s. gypsati 1, 111. *n.* ventres Romae magno 3, 167. spem abstuleris, venit conductus aquarius 6, 332. nomina agnoscit 10, 234. de grege magna vovebit 12, 116. animas et corpora nostra materia constare putat? 14, 16. cohortem noctu vigilare iubet Licinus 14,

506. ventres modio castigat iniquo 14, 126. servis incurritur, si nihil est 6, 331. munera sunt danda, ut mereatur gratia patroni et aditus 3, 184 sqq. cultis augere peculia 3, 189. superbis plena quaeque domus maxima 5, 66. regna dabunt fata 7, 201. servos odit 6, 511. pone 11, 189. quot pascit 3, 141. Servorum demensum 7, 120. *n.* testimonia adversus dominos 10, 87. *n.* Cf. *Puer.*

Sestertia centum perdere 1, 92. quadringenta dedit Gracchus dotem cornicini 2, 117. tot, partem exiguam coenae, ructarit scurra palatii 4, 19. libris paribus aequantem multum 4, 2. duo sufficient Quinctiliano 7, 186. quinque numera omnibus in rebus 9, 41. intercepta decem 13, 71.

Setae durae per brachia promittunt atrocem animum 2, 11.

Setinum ardebit in auro 10, 27. Setina miselfus exspuit 13, 213. Setinis de montibus aliquid bibet 5, 34.

Seu in Silanus 8, 26.

Severi campi iugeribus cede 2, 151. severum vultu et veste vitium 14, 110. severos mores Catonis 11, 91.

Sex millibus emit mullum 4, 15. urceoli erant Codro 3, 203.

Sexagesimus annus locupletem aquilam affert 14, 197.

Sexaginta annos iam post terga reliquit 13, 17.

Sexcentis balnea 7, 178.

Sextarius alter ducitur ante cibum 6, 427.

Sextus et octogesimus annus eam pulsat 6, 192. ad sextam solida quamquam supersit hora 11, 206. sexta cervice feratur 1, 64. quaque die dirus mihi Hannibal caput implet 7, 160.

Sexte, ego te ceventem verebor? 2, 21.

Sexus imperio coactae graviora faciunt 6, 435. alterius figuram imitata pictura 6, 341. alterius maior voluptas 11, 167. sexum hunc quoties ira facit nocentem 6, 648. sexu in nostro non erit ullum exemplum tam detestabile 2, 48. a sexu fugit mulier 6, 257.

Si vis 1, 74. 2, 69. si natura negat, facit indignatio versum 1, 79. si te propositi nondum pudet — si potes illa pati — quamvis iurato metuam tibi credere testi 5, 1 sq. si nescis, omnia fiunt cet. 5, 59 *si potes omnia ferre, et debes* 5, 171. quid credimus 4, 53. quando 3, 173. 5, 40. siquidem pressit 6, 621.

Sibyllae donare civem 3, 3. folium recitare 8, 126.

Sic labentibus obstat 3, 194.

Sicambris torvis 4, 147. *V. L.*

Siccat madidas in carcere pennas Auster 5, 101. calicem 5, 47. siccentur lacrymae 16, 27. siccatum frigore auctumnum 11, 75. siccato nectare 13, 44. siccandam eluviem 3, 32.

Siccus petasunculus 7, 119. siccum iecur ardet ira 1, 45. sicci suis terga 11, 82. siccae lucernae ora lambentibus 8, 35. comae horrida sylva 9, 12. sicco venit altera naso 6, 148. sicca terra Memphitide 15, 122. sicca morte pauci reges et tyranni descendunt ad generum Cereris 10, 113. siccis morbo faucibus 13, 212. mamillis 6, 491.

Siculus quot Phrygibus donaverit urnas 7, 236. Siculum crocum 14, 269. Siculo de gurgite maxima venit muraena 5, 100. Sicula aula non mitior 6, 486. cum coniuge Pluton 13, 50. Siculos cantus effugit remige surdo 9, 150. a Siculis sacci mercator 14, 269.

Sicut grex totus cadit 2, 79.

Sicyone alta relicta 3, 69.

Sidus triste Saturni quid minetur 6, 569. et occulti miranda potentia fati 7, 200. sidere secundo porta me excipiat 16, 4. sub nostro talis bellua non concipitur 12, 103. sidera quae te excipiant primos incipientem edere vagitus 7, 195. si tibi cessant 9, 33. testes intendunt oculos 8, 149. contenta olim paucis numinibus 13, 47. ad sidera flammis missus 11, 65. sideribus dubiis iam salutatrix turba peregerit orbem 5, 22.

Sigilla, Sigillaria et *Sigillarii* 6, 155. *n.*

Signator falso multum referens de Maecenate 1, 67. cum signatoribus veniet auspex 10, 536.

Signinum pyrum 11, 73.

Signat tabellas 8, 142. signabat iam et tabulas ruperat 9, 76. signabit ille me prior 5, 82. signent quanto pondere et laedant silicem 5, 271. signatae tabulae 2, 119. signatam (annulo) concham 14, 132.

Signum de paupere loro 5, 165. spectabile 8, 110. signi supervacui vana chirographa 15, 137. signa duces et castra movebant 8, 12. dare communi tuba 15, 157. nuda et candida — Euphranoris et Polycleti 3, 216. signorum comitem 16, 55. signis Myronis 8, 102. pro suis attonitus 14, 307. a signis procul miles cet. 16, 17.

Silanus 8, 27.

Silent fusa venena 7, 169. siluit compago tabernae 3, 304.

Silicem laedant et signent percussum pondere 3, 272. atrum conterit pedibus 6, 350.

Siliginis coctae offas 6, 472. siligine molli factus panis 5, 70.

Silio nupsit palam Messalina, quae utrique causa mortis fuit 10, 329–345.

Siliquas laudem 11, 58.

Silva mendicat electis Camoenis 3, 16. horrida siccae comae 9, 13. silvarum optima vorabit 1, 155. cupidus 7, 58. silvas proavis habitatas 15, 152.

Silvano porcum caedere 6, 447.

Silvestrem torum 6, 5.

Siluro dimidio putrique 14, 132. siluros municipes vendere 4, 33.

Simia mater rugas scalpit in vetula bucca 10, 195. non una supplicio parari debuit 8, 214. innoxia cum eo clauditur 13, 156. malum rodit in aggere, et a Praetorianis parma galeaque tecta et capellae inequitans circumducebatur 5, 153 sq.

Similis quis Dis 5, 152. haud tibi, Cynthia 6, 7. si permutatio detur 6, 655. dummodo tu sis Aeacidae 8, 270. fortuna 12, 29. fera 15, 160. triumpho sedet Praetor 11, 192. affectibus res 12, 10. similem Aristotelem 2, 6. Thersitae 8, 271. tibi non corpore tantum nec vultu 14, 51. simili querela plena fora 13, 155.

similes patruo offas effunderet 2, 53. videbis orchestram et populum 5, 17[illegible]. et pares ira atque fames 15, 131. simillimus Hermae trunco 8, 53. simillima nigro cycno avis 6, 165.

Similat pro *Simulat* 2, 3. *V. L.*

Simplex furor 1, 92. nil rescribere 6, 2[illegible]4. tunc femina 6, 5[illegible]7. simplicibus Gabiis 5, 192.

Simplicitas illa scribendi priorum 1, 155. uxoria si tibi est 6, 206. horum miserabilis 2, 18. tua quem risum vulgo moveat, nescis 13, 35.

Simpulum s. *Simpuvium* Numae ridere 6, 343.

Simul tres pueros in gremium patris fundat 5, 142.

Simulacra Romuleae ferae 11, 104. parva fragili nitentia cera 12, 88.

Simulat gemitus conscia 6, 271. simulant Curios et Bacchanalia vivunt 2, 3. simulabitur nil ibi per ludum 6, 324.

Simultas vetus atque antiqua inter finitimos 15, 33.

Sinciput flebile elixi nati 13, 85.

Sine pondere terram maiorum umbris cet. 7, 207. Mentore ranae mensae 8, 104. caede et vulnere pauci reges descendunt ad generum Cereris 10, 112. viribus Venerem 10, 209. regibus infernis hilares umbrae 13, 52. labe domum 14, 69. vulnere paucae malae 15, 54.

Sinistri cruris dimidium tegmen 6, 256. sinistra fama digna 14, 1. sinistro fato genitus 10, 12[illegible]. more 2, 87.

Sinebat nec labor contingi tecta vitiis 6, 288.

Sinus conspuitur 7, 112. quas abscondit partes 9, 33. quando maior avaritiae patuit? 1, 88. tuti stagna 12, 81. totos pande 1, 150. implevit rhombus 4, 4[illegible]. sinu involvit hos Fortuna 6, 607.

Siparia in comoediis obtenta scenae 8, 186. *n.*

Sipario vocem locasti 8, 186.

Siphonibus longis implent effigiem Deae 6, 510.

Siquidem pressit 6, 621. parere solebat 12, 17.

Sirena nullam flagellis comparat 14, 19. Sirenum cantus effugit Ulixes 9, 150.

Sistro irato lumina feriat Isis 13, 93.

Sities quum, respice Gaetulum Ganymedem 5, 60. sitiens totum oenophorum 6, 426. sitiente viro rubetam miscet 1, 70. Pholo dignum cratera 12, 45.

Sitis famae maior quam virtutis 10, 140. atque fames in quantum poscunt 14, 318.

Sive hic aere cantaverat 2, 118.

Smaragdus 5, 38. *n.* 6, 45[illegible]. *n.*

Smegma 6, 461. *n.*

Socci 7, 192. *n.*

Socialibus bellis 5, 31.

Socius quisquis adest, ab omni quaerit 10, 254. sociorum in sanguine si virgas frangis 8, 15[illegible]. inopum miserere 8, 89. socios quot Basilus circumscripserit 10, 222. sociis nunc iuga pauca boum cet. 8, 108. florentibus et modo victis non idem gemitus olim cet. 8, 99.

Socrates dulci senex vicinus Hymetto partem acceptae saevae inter vincla cicutae accusatori nollet dare 13, 185. Socratem

inopem vidistis, Athenae, nil praeter gelidas ausae conferre cicutas 7, 205.

Socratici penates quantum ceperunt 14, 320. Socraticos cinaedos 8, 10.

Socru salva desperanda tibi concordia 6, 231.

Sodales ingratos pone ante omnia 11, 190.

Sodes, dic 6, 280.

Sol inclinat 3, 316. septimus quem invenit iacentem 15, 44. solis radios iurat 13, 78. solem algentem rapiet coenatio 7, 185. vernum bibat cuticula 11, 205. stridentem Herculeo gurgite 14, 280. sole primo officium mihi peragendum 2, 133. cum sole spes vitae redit 12, 70. solibus rupta glacies 4, 43.

Solatia ferre 13, 120. invidiosa 13, 179.

Solea 7, 192. *n.* nates pulsare 6, 612.

Solenne Idaeum canunt 11, 192. solennibus magnis venire ad umbras 10, 259.

Soleo exorare 6, 138. solet me luna deducere 3, 286. vicinos rapere 6, 413. lavari cum rhinocerote 7, 131. defendere causas nobilis indocti 8, 48. creditor hos exspectare 11, 10. nocte reverti 11, 185. his ignoscere 13, 103. rectum descendere funem 14, 276. scelerare Cererem 9, 25. magna voce vendere 4, 32. ponere gemmas in fronte vaginae 5, 44. quae Cotta largiri 5, 109. solebat in monte Volscorum poscere mercedes 8, 245. Democritus agitare pulmonem perpetuo risu 10, 33. Iupiter fictilis hanc curam praestare Latiis rebus 11, 115. solebant elephanti parere Tyrio Hannibali 12, 107. soleat hic vates nihil expositum deducere 7, 74. solitus penetrare 5, 106. solito decentius optat 6, 487. maturius ibat 11, 88.

Solers evasit Ulixes 9, 65.

Solidum mare 10, 176. solida hora 11, 205. solidae farinae 5, 68. solidam mercedem 5, 15. Solidus 7, 122. *n.*

Sollennis, v. *Solenne.*

Sollers, v. *Solers.*

Sollicitemus non amicos se excusaturos 16, 28. sollicitent te blandae densaeque tabellae 9, 37.

Sollicitus, ne turba peregerit orbem 5, 20. tamquam lapides effuderit imber 13, 67. sollicitas portas 7, 42.

Soloecismum fecisse liceat marito 6, 456.

Solonis iusti vox facunda Croesum respicere ad longae iussit spatia ultima vitae 10, 274.

Solatur se hoc 6, 384.

Solocis crassi lacernae 9, 29. *V. L.*

Solstitia octogesima vidit 4, 93.

Solum vertere 11, 49. russati Lacernae 7, 114.

Solvit maniplos et infundet iumentis hordea 8, 154. nodos iuris et aenigmata legum 8, 50. vulvam Iulia 2, 33. funem 14, 292. solvunt trepidum tibi cornua ventrem 14, 199. solvere mercedem nemo, nosse omnes velint 7, 157. solvitur his fibula 6, 73. solutum iam paene coniugium 9, 79. soluta charta 13, 116.

Solus Caesar respexit Camoenas 7, 2. habet amicum, num-

quam partitur 3, 122. protegit urbem (Marius 8, 250. ille dolor est 11, 52. possederis tantum agri cet. 14, 159. Ithacus hoc canebat nullo sub teste 15, 26. sola victima tantis digna Deis 12, 114. peccandi voluntas 15, 208. mors fatetur, quantula sint hominum corpuscula 10, 172. tegula eum tuetur a pluvia 3, 201. *atque unica nobilitas est virtus* 8, 20. libidine fortis 4, 3. solum poscimus, ut coenes civiliter 5, 111. hoc optas 10, 189. quid tam solum vidimus? 3, 6. soli tibi commissa 9, 93. solam avaritiam inviti exercere iubentur 14, 107. solo liberto impleverit tabulas 2, 58. solo pomorum odore pasci 5, 150. hoc propior 6, 510. soli sortiti ingenium 15, 143. solos verpos deducere ad fontem 14, 104. habendos esse Deos 15, 37. solis in armis fulgebat argenti quod erat 11, 108. maribus ara Deae patet 2, 89. militibus testandi ius vivo patre datur 16, 51.

Solymarum legum interpres 6, 544.

Somnia vendunt Iudaei, qualiacumque voles 6, 547.

Somnum quae meritoria admittunt? 3, 234. Druso (al. ursis) vitulisque marinis eripient convicia 3, 238. facit lectica clausa 3, 242. facit rixa quibusdam 3, 282. rumpere 5, 19. per somnum quibus illa premetur digitis 14, 222. somni alieni poenas pendere 6, 478. breves 6, 289. alti rumpuntur latratibus 6, 416. somno fameque urguentur 6, 424. cureas 3, 36. somnos tutos daret fiducia 15, 154. in somnis videt te 15, 221.

Sonat grande 6, 517. deterius (galli vox) 3, 91. domus unctis strigilibus 3, 262. ulmea coena tota Suburra 11, 141. sonant magna ipsi 7, 108. fora sola clauso theatro 6, 68. iurgia prima 15, 51. sonabat eo tondente gravis mihi iuveni barba 1, 25. 10, 226. sonuit dextera ferro 6, 560. sonantem late Ionium 6, 92.

Sonoram nubem 15, 167.

Sonus lecti ad quem pervenit 9, 78.

Sophistae plures uno ore conclamant 7, 167.

Sophocleo hiatu grande carmen bacchamur 6, 636.

Soporem brevem indulsit cura 13, 217.

Soraco veniente 3, 255. *V. L.*

Sorae domus paratur optima 3, 223.

Sorbeat qua sanna Tullia aera 6, 306. sorbere quod medicamen ante cibum debet et pater et rex 11, 255.

Sordes minimas ediscere 14, 124. luxuriae istas quis ferat? 1, 140. farris mordere canini 5, 11.

Sordidula toga 3, 109.

Sororis immemor 6, 85. in manibus vultu Eumenidum terretur 14, 284. sorori hoc illa praetulit 6, 111. hunc (adamantem) Agrippa dedit 6, 158. sororem quando efferat 6, 566. sorores duae (Astraea et Pudicitia) pariter fugere 6, 20. sororibus Afris subrepta poma credere possis 6, 152. plenae uruae 10, 242.

Sortis eiusdem sint cetera 12, 25. sortes poposcit 1, 82. ducet 6, 583.

Sortitus servum 8, 179. imperium profundi 13, 49. sortita est breve spatium parvi lateris 6, 505. sortiti patrem 14, 96. ingenium 15, 144.

Sospes tibi numquam erit depositum 13, 178.

Sostratus quae cantat madidis alis 10, 178.

Sotadicos cinaedos 2, 10. *V. L.*

Spado tener ducit uxorem 1, 22. factus a domina 6, 376. vincebat Capitolia nostra Posides 14, 91.

Spargere argumenta viri libris actorum 9, 84. aquas in aedem Isidis 6, 528. iumenta luto 7, 180. spargendus mero vitulus 12, 8.

Spartana chlamys 8, 101. Spartani coniugii sanguine non se polluit (Oresles) 8, 218. Spartano cuidam Pythia vates respondit 13, 199.

Spatiosum orbem (patinae) tenui muro colligit testa 4, 132.

Spatium quod tectis sublimibus 3, 269. admirabile rhombi 4, 39. vitae extremum 10, 358. metarum lustrabit utrimque 6, 582. breve parvi lateris sortita 6, 505. vitae da, Iupiter 10, 188. spatia ultima vitae 10, 275.

Specie iuvenis tui laetare 10, 310. *virtutis et umbra fallit vitium* 14, 109.

Spectabile signum 8, 110.

Spectacula an habeant totis cuneis, quod tutus ames 6, 61. mappae Megalesiacae 11, 191. ad spectacula nudum vultum erigit 8, 40.

Spectat triscurria patriciorum 8, 190. lacunar 1, 56. subeuntem fata mariti Alcestim 6, 652. saltantem structorem 5, 121. si, quanto constent cet. 14, 258. ludos 6, 352. spectent hoc iuvenes, quos cet. 11, 199 sq. spectant admissa opsonia Patres 4, 64. spectentur proelia 13, 172. spectantia terram 15, 147. spectantibus ad podium 2, 147. spectatos testiculos 6, 371. spectandus ducitur uncо Seianus 10, 67. spectanda aliunde si putas rerum tuarum praesidia 7, 22. *mensura sui rebus in summis minimisque* 11, 35.

Specularibus latis clauso antro vehitur 4, 21.

Speculum gestamen Othonis 2, 99. sarcina civilis belli 2, 103.

Spelunca frigida praeberet domos 6, 3. speluncas dissimiles veris 3, 17. in speluncis nil actum, quis affirmat? 6, 59.

Spernant haec iuvenes forsitan, quibus arte benigna cet. 14, 34. spreti lecti 6, 226.

Spernatur adulter tantum delicias viduae 4, 4. *V. L.*

Sperare curam cohortis 1, 58. piacula cervae 12, 120. coenosi gurgitis alnum 3, 266. requiem secto lacerto 6, 106. fidibus quercum Capitolinam 6, 388. anne aliquid potest haec inguinis aegri canities? 10, 207. quid concessus nocentibus aegris? 13, 234. non melius de se cuiquam propinquo concedet iuvenis 14, 6. sperate cicadas 9, 69. speranti-

bus Iam quartanam aegris 4, 57. speratae puellae 6, 25. *n.*

Spes longissima coenae homini 1, 134. nulla ulterior 7, 30. bene coenandi vos decipit 5, 166. et ratio studiorum in Caesare tantum 7, 1. post deceptas quid mihi suades 9, 125. altera maior superest 9, 134. nec his saltem 9, 147. vitae redit cum sole 12, 70. lucri quocumque vocarit 14, 278. spem servorum abstuleris 6, 331.

Spicula Cirrhaei vatis 13, 79.

Spirā iactatur longo galero 8, 208.

Spirant opobalsama collo 2, 41. Poppaeana 6, 463. cavi folles immensa mendacia 7, 111. spirante bruma 9, 67. spirantes crocos 7, 208.

Spoliator pupilli 1, 46.

Spoliet qui te, non deerit 3, 302. spoliare doces et circumscribere 14, 237. spoliatis arma supersunt 8, 124.

Spolium Actoris Aurunci 2, 100. affectare palatii Bebriaci in campo 2, 106. spolia occulta referebant 8, 107. spoliis nudi gaudere mariti 6, 210. 232.

Spondet Tyrio stlataria purpura filo 7, 134. spondere pecudem sacello 13, 232. amatorem tenerum vel testamentum ingens 6, 548. *Spondere* et *stipulari* qui dicantur 7, 165. *n.*

Sponsae turpes, viri 1, 78. die nuptiarum trans limen sponsi portantur 14, 221. *n.*

Sponsalia paras 6, 25.

Sponsio audax 11, 200.

Sponsus levis adhuc 3, 111.

Sponte imitantur cetera 14, 107. sponte satelles 4, 116. *V. L.*

Sportula parva sedet limine 1, 95. vocalis laudat Faesidium agentem 13, 33. quid referat, quantum rationibus addat, quum summus honor finito computet anno, quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc est et panis 1, 118 sq. primum, deinde forum cet. 1, 128. quanto celebretur fumo, nonne vides cet. 3, 249 sq. defossa in loculis eos fecit amicos 10, 46.

Spumat aper 5, 116. spumant unguenta Falerno 6, 303. spumanti labello te nudum viderit Virro 9, 35. spumantibus visceribus ardens 13, 14.

Spurcos lacus 6, 603.

Squalentes avos 8, 17.

Squalidus fossor 11, 80. squalida crura 9, 15.

Squalorem rei 15, 135.

Squamae hoc pretium 4, 25.

Squilla distendat lancem pectore 5, 81.

St! silentii nota 1, 161. 6, 329. *V. L.*

Stagna sinus interiora 12, 81.

Stalagma 6, 459. *n.*

Staminis albi lanificae Parcae 12, 65. stamine tenui praegnantem fusum 2, 56. nondum abrupto morieris 14, 249. de nimio queritur (Nestor) 10, 252.

Statione in sua semper paratis lacrimis 6, 274. stationes omnes de Rutilo 11, 4.

Statius carmine amicae Thebaidos laetam fecit urbem; — sed, quum fregit subsellia versu, esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven 7, 83 sq.

Statua lusca meditatur proelia 7, 128. statuam triumphalem 1, 129. 8, 145. inter Vagelli et effigies vestras nullum discrimen habendum 13, 119. statuae descendunt restemque sequuntur 10, 58. ad quas non tantum meiere fas est 1, 130.

Stemmate alto Drusorum tumes 8, 40. *stemmata quid faciunt?* 8, 1. *n.* 9, 120. *n.*

Stentora ut vincere possis, tu miser exclamas 15, 112.

Stercore canino foeda atria 14, 64.

Sterilis uxor carum facit amicum 5, 140. ficus mala robora valent ad haec discutienda 10, 145. cathedrae multos poenituit 7, 203. sterili aratro litus versamus 7, 49. amico quis gallinam aegram impendat? 12, 97. steriles moriuntur, et illis turgida non prodest condita pyxide Lyde, nec prodest agili palmas praebere Luperco 2, 140 sq. steriles facit ars et medicamina 6, 596.

Sterneret quum uxor montana silvestrem torum 6, 5. sternitur in hortis Tyrius genialis 10, 335. sternuntur tantum subsellia 16, 45. stratus humi palmes 8, 78. strata cathedra 9, 52. stratum classibus mare 10, 175.

Stertere naso vigilanti ad calicem , 57.

Stheneboea non minus, quam Cressa, excanduit repulsa 10, 327.

Stibium 2, 93. *n.*

Stigmate diguum 10, 183.

Stillavit in aurum exiguum de veneno 3, 122. paenula nimbo 5, 79. stillantis semper ocelli 6, 109.

Stimulat vos 7, 20. stimulante fame 14, 84.

Stimulos odio pudor admovet 10, 329.

Stipulare quantum vis 7, 165.

Stlataria purpura Tyrio filo spondet 7, 134.

Sto — stat Fortuna improba noctu arridens infantibus 6, 603. contra starique iubet 3, 290. parentum nobilitas contra te 8, 138. huius currus aeneus 7, 125. ingens acervus nummorum 8, 100. hos lignum ad usus 11, 118. omne in praecipiti vitium 1, 149. ante aram 6, 390. absumto iam toto corpore 15, 91. multis annis in carcere fornicis 10, 239. stabant quot pueri 7, 226. stans eadem perferet, quae sedens legerat 7, 152. nudum olido fornice mancipium 11, 170. stantis convicia mandrae 3, 237. stantem extra pocula caprum 1, 76. stante se quod recumbas 5, 65. stantes ardent taeda 1, 156. Collina turre mariti 6, 291. in curribus Aemilianos 8, 3. stantibus quod auctio vendit 7, 11. et salvis his collibus 9, 131.

Stoicidae trepidi 2, 65.

Stoicus occidit Baream 3, 116. unde Cantaber? 15, 109. Stoici quaedam, non omnia, pro vita facienda docebant 15, 106 sqq. Stoica dogmata a Cynicis tunica distantia 13, 121.

Stomachus domini fervet vinoque ciboque 5, 49. Graecis καρδία dicitur 5, 52. *n.* stomachum laxare saginis 4, 67. stomacho valet 6, 100. surgit bilis 11, 128. ardenti haerens cibus 3, 254.

Stragem ad volabant 8, 251.

Strangulat plures pecunia 10, 13.

Stratocles 3, 99.

Strepitu ullo movemus fora 2, 52. et facie maioris census vivere 7, 13. acerbo plagarum gaudet 14, 19.

Strictoria spectat 8, 190. *V. L.*

Stridunt s. *Strident* iam ignes 10, 61. *V. L.* diu presso molari 5, 150. hyems 4, 58. sol Herculeo gurgite 14, 280.

Stridore catenae laetus 14, 23.

Striglibus s. *Strigilibus* unctis sonat domus 3, 263.

Stringit ipse rotam multo sufflamine 8, 148. stricto velut ense ardens Lucilius 1, 165. pane tacetis et intacto 5, 169. strictis mamillis 6, 401.

Strophium 6, 401. *n.*

Structor, cui cedere debeat omnis pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem lepus, atque aper, et pygargus — caeditur hebeti ferro, et tota sonat ulmea coena Subura 11, 136 sqq. structorem saltantem spectes et chironomonte volanti cultella 5, 120.

Strumosum praetextatum non rapuit Nero 10, 30.

Studiorum et spes et ratio in Caesare tantum 7, 1. studiis indignum ferre laborem 7, 17.

Stulta clementia 1, 17. ora pueruli capistro porrigit 6, 45. stultum, qui donet amico 14, 255.

Stupet haec, qui cet. 13, 16. stupuit nemo magis rhombum 4, 119. quis caerula Germani lumina? 13, 164. ut magis stupeas 6, 87.

Stupidi Corinthi 8, 197

Stygio in gurgite ranas nigras cet. 2, 150.

Styx coenosus gurges 3, 266.

Suades quid nunc mihi? 9, 125. suadet quid iuveni laetus stridore catenae? 14, 23. nec suasi talia 14, 225. suaderet an hoc illi facinus Apollo 13, 203. suadendum quidnam esse putes elige 10, 350.

Sub marmore recubans Chiron 3, 205. iudice dicere 7, 13. iudice caderet 4, 12. illa peste saevitiam damnare 4, 84. antro Pierio cantare 7, 59. quo crimine cecidit 10, 69. axe quocumque videas 14, 42. Iove 6, 15. nostro sidere 12, 103. nullo teste 15, 26.

Subducere frustum capreae 11, 142. subduximus manum ferulae 1, 15. subductis columnis ne collapsa ruant tecta 8, 77.

Subeunt nunc taedia animos 7, 34. et partus discrimen 6, 592. exempla animos 14, 33. tres rugae 6, 144. te fastidia mercis 14, 202. subit Hispo iuvenes 2, 50. balnea 6, 419. nurus limina vestra mortifera cum dote 14, 221. subeuntem fata mariti 6, 652. subeunte dextram bacillo 3, 28. subitura terram sacerdos 4, 10. subeuntur prospera castra 16, 2.

Subiecta potentia magnae invidiae 10, 58.

Subito translatus 3, 169.

Subitus grassator 3, 305. Prometheus debetur patinae 4, 133. iguis impulit antennas 12, 19. sub-

itum et miserabile, longum adtendit Thymele 6, 65. subiti discriminis 6, 520. casus 3, 273. subitas mortes 1, 144. Thracum volucres 13, 167.

Subligar Acci 6, 70.

Sublimis pardus 11, 123. apex 12, 72. sublimem in pulvere Circi Praetorem 10, 37. sublimia carmina 7, 23. tecta 3, 269. sublimior quanto Atlas omnibus montibus 11, 24. sublimius tuis natalibus quid quisquam inveniet? 8, 252.

Submittere malum (navis) ferro 12, 54. submitte caput cervice parata 6, 267. clunem asello 6, 334. submissa a Latino Thymele 1, 36.

Submovet Euros pellibus inversis 14, 186. submoveant quum te, qui testamenta merentur noctibus 1, 37. submoveor limine 3, 124.

Subnectere his alias poteram et plures causas 3, 315.

Subat miserabile 6, 65. *V. L.*

Subpositus ne venias ac falso nomine poscas 1, 98. subpositum rotis mare 10, 176. subpositos transeo 6, 602.

Subridens ad quem s. ita sc. dixit 2, 38.

Subrepti Falerni 9, 116. subrepta sororibus Afris poma 5, 152.

Subsellia sternuntur tantum 16, 44. quanti constent 7, 45. fregit versu 7, 86. ad magna (iudicum) 16, 14.

Subsidiis aucti 15, 73.

Subsidant ut tamen omnes pennae 6, 198. subsidere terras 6, 411.

Subsistere nescit, si revoces, et te contemto rapitur cet. 14, 231. substitit ad veteres arcus 3, 11.

Substantiva pro adiectivis ponuntur, sed ea tantum, quae proprie sunt adiectiva 11, 94. *V. L.*

Substringit bilem 6, 433.

Subsum — suberant lacus (Albanos) 4, 60.

Subterranea esse regna, nec pueri credunt 2, 149.

Subtexit lunam appositam nigrae alutae 7, 192.

Subtrahitur mons iugis 6, 650.

Subvexit oleum canna Micipsarum 5, 89.

Suburrae s. *Suburae* Prochytam praepono 3, 5. mediae cryptam penetrare 5, 106. Suburra media pono vexillum 10, 156. a ferventi Esquilias migrare 11, 51. toto sonat ulmea coena 11, 141.

Succensus dulcedine famae 7, 40.

Succida (rectius *sucida*, ut *sucus*, *sucosus*, *suculentus*) lana nolit pati hoc vinum 5, 24. *V. L.*

Succina 5, 38. *n.* pinguia 6, 573. grandia 9, 50.

Succingere tunicas crure tenus 6, 446. succinctus papyro 4, 24. succincta Cyane 8, 162.

Succurrere lunae laboranti 6, 443.

Succus, rectius *sucus* 5, 24. *V. L.* suci crudi pericula posuere mala 11, 76.

Succusana tribus 3, 5.

Sudes erectas in terga rhombi vides 4, 128. sudibus adsiduis cavat palum 6, 248.

Sudant in tenui cyclade 6,

259. praecordia culpa tacita 1, 167. si dixeris, aestuo 3, 103. clipeis ancilibus sacra ferens nutantia loro 2, 166. sudare gaudet (in balneis) magno tumultu, quum lassata gravi ceciderunt brachia massa 6, 420. sudans matutino amomo 4, 108. tenet hanc (coronam) publicus servus 10, 41. sudantibus digitis ventilat aestivum aurum 1, 28.

Sudoribus praecipuis quod mentem urget 13, 220.

Suetus diducere 10, 231.

Sufferre pondera gemmae 1, 29. sublata manibus ministri 5, 83.

Sufficiunt tunicae summis Aediliibus albae 3, 179. Decii diis infernis 8, 254. haec, quando ego pauper ero 9, 146. iuvenilia membra galeae 11, 6. non res legi 3, 155. humor oculis 10, 52. quod inani alvo 5, 7. unus vir Iberinae 6, 5.. hic non 9, 66. cervix non ulla tanto orbi 10, 40. non unus orbis iuveni Pellaeo 10, 168. una domus humani generi mores tibi nosse volenti 13, 150. irae occasio 13, 183. non unum rus 14, 141. non horto nostro nunc modus hic agri 14, 172. non irae eorum, occidisse aliquem 15, 169. votis eius non aurum, quod Tagus volvit 14, 298. duo sestertia Quintiliano 7, 187. panni velantes inguina 14, 300. animo nec Croesi fortuna, nec Persica regna cet. 14, 329. unus mortuus multis 13, 80. quae mensura census 14, 321. quantum Epicuro 14, 319.

Sufflamine multo stringit rotam 8, 148. longo litis res adteritur 16, 50.

Suffragia libera si dentur populo 8, 211. nulli vendimus 10, 77.

Sui magna parte cet. 3, 194. mensura noscenda cuique 11, 35. dissimilem vultum 10, 192. sibi prandebat 13, 45. gravis 10, 201. ponit apros 1, 140. em? 4, 22. se lautum fecerat 1, 67. sese indulsisse ardenti Tribuno 2, 165. secum ita (dicit) 13, 91.

Suillam humana carne nil distare putant 14, 98.

Sulcum latum media diducit arena 1, 157. a sulco vel scrobe redeuntibus 14, 170. sulcos ducimus tenui in pulvere 7, 48. in quorum sulcis legiones dentibus anguis cum clipeis nascuntur 14, 241.

Sulfura, v. *Sulphura*.

Sullae consilium dedimus, privatus ut altum dormiret 1, 16. in tabulam si dicant discipuli tres, quis tulerit? 2, 28. eius phthiriasis 1, 16. *n.*

Sulmonensis facta mera Cecropis 3, 187.

Sulphura si qua darentur cum taedis, cupient lustrari 2, 158. vitro rupto poscentem calicem 5, 48. sulphure coepta incendia 13, 125.

Sum homo, clames licet cet. 6, 284. est aliquid, sese fecisse dominum unius lacertae 3, 230. est summi ducis, occidere Galbam 2, 101. non est, quod agatur apud vos 6, 395. sunt s. existont, s. inveniuntur qui promittant cet. 12, 101. *n.* sunt, quos delectent 6, 366. *sunt, in For-*

tunae qui casibus omnia ponant 15, 86. fuerat scilicet hoc, propter quod cucurri 5, 76. sit tanti vita 10, 343. *esto, esto dives tibi, pauper amicis* 5, 112. esto bonus miles 8, 79. esto: desisti nempe 8, 164. nil fecerit, esto: hoc volo 6, 22. esse si vis aliquid s. aliquis 1, 75. *V. L.* esse viris non licet 10, 304. esse in parte Senatus 11, 30. esse fideli, priori cet. licet, contigit, satis est 10, 304. *n.* futurae laudis 8, 75. futuri caligo 6, 556.

Sumen mirabile laetis Phrygibus 12, 75. sumine cum magno lepus 11, 138.

Sumit segmenta et longos habitus 2, 124. iram atque animos a crimine 6, 285. nocte dieque alienum vultum 3, 105. trechedipna 3, 67. cucullos 6, 118. 330. ferrum 9, 97. nemo togam, nisi mortuus 3, 172. utrumque inde habitum facies 9, 19. luxuria in Ventidio laudabile nomen 11, 23. redimicula frontibus 2, 84. pennas 3, 80. talem non damnata togam 2, 70. pocula 5, 128. 10, 26. flagellum clara luce 8, 152. multicia 2, 66. ponenda praemia 3, 56. quae ludia umquam hos habitus? 6, 266. Saturnus fugiens agrestem posito diademate falcem 13, 39. sumere praetextam huius mavis? 10, 99. sume duos Equites 14, 326. sumito tibi proavum de quocumque libro 8, 134. sumitur aliena arca 3, 181. illinc, quod captator emat 5, 97. scaphium positis armis 6, 264. hora ex libro 6, 578. sumente cothurnum satira 6, 634. sumtam partem de margine coenae 4, 30. sumtos nummos non reddere 16, 30. sumtis pennis illi eadem quaerunt animalia 14, 76. sumendas in tempestate secures 12, 61.

Summa exigua vendet periuria 14, 218. votorum 5, 18. summam effice, quam lex Othonis dignatur bis septem ordinibus 14, 323. perituram arcessere 11, 17. maiorem perdidit 13, 74. ad summam, non Maurus erat 3, 79.

Summula ne pereat 7, 174.

Summus honos quum computet cet. 1, 117. aer vertitur 6, 99. locus nulla non arte petitus 10, 110. inde furor 15, 35. summa voluptas 6, 369. bona putes 5, 2. quaestio 7, 155. pericula rerum 8, 249. de parte coeli raptum ignem 15, 85. arce Tiburis 14, 87. summam diducere vestem 13, 132. summum dominae femur exclamare coegit 6, 423. honorem meretur 6 532. *crede nefas animam praeferre pudori* 8, 83. ad summum latus navem implet mercibus 14, 289. summi libri margine scriptus 1, 5. processus nunc via optima vetulae vesica beatae 1, 38. ducis est, occidere Galbam, et curare cutem summi constantia civis 2, 104. 105. Iovis ad aram 10, 268. coeli fida internuncia 6, 545. summo a poeta et minimo eadem exspectes 1, 14. Pontifici destinat hoc monstrum 4, 46. in arcu tristis captivus 10, 135. in duce quot libras invenies? 10, 147. summas illi curules donare 10, 91. summis Ac-

dilibus illic sufficiunt tunicae albae 3, 109. pariter minimisque eadem libido 6, 349. monstris minor admiratio debetur 6, 646. pro summis haec etenim sunt 8, 112. summos posse viros crasso sub aëre nasci 10, 49. in summis minimisque rebus 11, 36.

Sumtu leviori constat bellua 7, 77. sumtus inter hos sestertia duo sufficient Quintiliano 7, 186.

Supellex quorum cophinus foenumque 3, 14. qualis atque domus, tales cibi 11, 99.

Super illam semel atque iterum palpitat 3, 154. ora curret ingenti Liburno 3, 240. nubes nulla convivia Coelicolarum 13, 42. moenia Copti gesta referemus miranda 15, 28. coenam narrare 15, 14. agmina fudit montem 3, 258.

Superbus incedet 12, 125. tumida aluta 14, 282. homo nutu, non sermone aliquem dignatur 3, 185. superbi regis agrum 6, 524. superbum convivam caveo 11, 129. quem nobis fama tradit 8, 71. superbo animo corrupta voluptas 6, 180. *superbis servis plena est maxima quaeque domus* 5, 66.

Supercilium fuligine tinctum (al. tactum) acu producit 2, 93. grande affert cum virtutibus 6, 169. supercilio brevior coma 2, 15. digna forma et aetas 5, 62.

Superaverat quod velum unum 12, 68.

Superstitionum varia genera et causae 6, 511—592.

Supersunt arma spoliatis 8, 124. superest quod de nobilitate 1, 35. Lachesi, quod torqueat 3, 27. quid de corporibus? 3, 259. illic, qui ponere cogat 5, 73. quodcumque argenti paterni 6, 355. spes altera maior 9, 134. paulum, nescio quid 11, 48. quum magna malae audacia causae 13, 109. constantia, quum scelus admittunt 13, 257. solida hora ad sextam 11, 205. supersint ut non peiora 8, 184.

Supervacuam carnem cultris abscindere more Phrygio iam tempus erat 2, 116. supervacui ligni vana dicunt chirographa 13, 15. 16, 41. supervacua aut perniciosa petuntur 10, 54.

Superos contemnere testes 13, 75. ad Superos recessit Astraea 6, 19.

Supinus cubat 3, 280. supinum iuvenem media de nocte excitat pater 14, 190. supino de Maecenate multum referens 1, 66. supina falce pugnantem Gracchum 8, 201.

Supplicium quo crimine meruit servus? 6, 220. supplicio eius non debuit una parari simia 8, 213. supplicia digna his populis parabis 15, 130.

Suppositus, v. *Subpositus*.

Surae grandes 16, 14.

Surda nihil grave gemeret buccina 7, 71. nec surdum, nec Tiresiam esse quemquam deorum 13, 249. surdo verbere caedit mens 13, 194. remige effugit Siculos cantus 9, 150.

Surgere nolenti Nilo 15, 123. surgit aedes proxima antiquo ovili 6, 529. millesima pagina omnibus 7, 100. pallidus Aiax dicturus dubia pro libertate 7, 115. ventus 5, 101. volucris sceptro

eburno 10, 43. hinc orexis 11, 127. si quando poetica tempestas 12, 23. surgat de pulvino equestri 3, 154. coenatio fulta columnis 7, 183. surgebant illi cristae 4, 70. surrexerit tamquam et tubicen una (e sulcis Thebanis) 14, 243. surgitur, et proceres exire iubentur 4, 144.

Surrepti, v. *Subrepti*.

Sus candida, laetis Phrygibus mirabile sumen et numquam visis triginta clara mamillis 12, 71 sq. suis sicci terga, rara pendentia crate 11, 82.

Suspendium mandare alicui 10, 53. *n.*

Suspendit Homerum in eadem trutina 6, 437. citharam de colosso 8, 230. coronas foribus 9, 85.

Suspicit Epicurum 13, 123. suspectus iam merito, quasi ipse suas incenderit aedes 3, 222. suspecta libido est 10, 208. tibi non sint haec 12, 93. suspectum Cumis iugum 9, 57. suspectis rugis 11, 186.

Suspirat matrem longo non tempore visam 11, 152.

Sustinet Thaida 3, 93. domum Veneris Ancon 4, 40. orbes ebur 11, 122. non consumere 14, 127. sustinuit dici ludia 6, 105. mordere cadaver 15, 88.

Susurro tenui iugulos aperire 4, 110.

Sutilibus phaselis 15, 127. *V. L.*

Sutor quis tecum porrum comedit? 3, 294. sutoris Beneventani nomen habentem calicem 8, 46.

Suo velo prora cucurrit 12, 69.

Sybaris hinc fluxit ad istos colles, hinc et Rhodos 6, 296.

Syenes porta mittit dentes 11, 124.

Sygambris torvis 4, 147.

Syllabae contrahuntur 3, 76. 4, 37. 5, 74. 6, 2. 10, 1. 15, 7. *V. L.* syllabae quatuor breves respondent duabus longis s. spondeo 3, 263. *V. L.* quarum ultima litera *m*, productae, etsi vocalis sequatur 15, 7. *V. L.* finales per se breves, sequentibus duabus tribusve consonis, modo corripiuntur, modo producuntur 6, 109. *V. L.* breves producuntur ob hiatum et contractionem 1, 151. 10, 11. *V. L.* syllaba *re* anceps in verbis compos. 12, 54. *V. L.*

Syllae, v. *Sullae*.

Sylva, v. *Silva*.

Sylvano, v. *Silvano*.

Sympuvium Numae 6, 343.

Synaeresis s. *Synizesis* 3, 76. 4, 37. 5, 74. 6, 82. 429. 15, 27. *V. L.*

Syphacem victum in castris et Hannibalem tuum tolle 6, 170.

Syriae amnibus tuendis 8, 169.

Syrium pyrum 11, 73.

Syrma longum Thyestae pone ante pedes Domiti 8, 229. syrmata quamquam omnia a Pyrrha volvas 15, 30.

Syrophoenix udus amomo 8, 159.

Syrus Orontes iam pridem in Tiberim defluxit 3, 62. Syrorum longorum cervice vehitur 6, 351.

T.

Tabraca (al. *Thabraca*, *Tabathra*, *Tabracha*) pandit umbriferos saltus 10, 194.

Tabella conducenda magnus civis obit 6, 558. quali digna facies! 10, 157. votiva testantur plurima fana 12, 27. tabellae croceae membrana impletur 7, 23. blandae et adsiduae densaeque te sollicitent 9, 36. tabellas quas lecture, si tibi retegantur scrinia moechae 6, 277. falsas signare in templis 8, 142. tabellis legitimis tibi pactam iunctamque 6, 200. missis a corruptore 6, 253. fixis legitime vestitur tota porticus 12, 100. lectis decies diversa parte vana supervacui dicunt chirographa ligni 13, 136.

Taberna Liparaea 13, 45. tabernae quinque quadringenta parant 1, 105. dominum monstrare ne pudeat 2, 42. catenatae compagó 3, 304. unius dominum se fecisse 3, 231.

Tabula distinguitur unda 14, 289. generis capaci iactare Corvinum 8, 6. cum tabula adsint pueri et ponatur calculus 9, 41. tabulae signatae, dictum Feliciter! ingens coena sedet 2, 119. ad casum non loculis comitantibus itur, posita sed luditur arca 1, 90. in tabulam Sullae si dicant discipuli tres, quis tulerit? 2, 28. tabulas implevit solo liberto 2, 58. impleret decolor heres 6, 601. quoque ruperat et iam signabat 9, 75. delebit, si Libitinam evaserit aeger 12, 123. post haec mutare parabis 14, 55. tabulis exiguis et gemma uda se lautum fecerat et beatum 1, 68. Parrhasii 8, 102. in tabulis praecipuam ceram senis abstulit orbi 4, 19.

Tabulata tibi iam tertia fumant 3, 199. numerosa excelsae turris parabat 10, 106.

Taceo, si ostendis 13, 127. taces hoc 9, 26. tacet omnis turba 6, 439. taceant ut servi, iumenta loquentur 9, 103. omnes 5, 169. 9, 106. illi 9, 115. tace, atque nube 2, 61. iam 8, 97. tacendi libido 2, 14. tacendae offensae 4, 105. tacendis semper aestuat animus 3, 50. tacitus nostras intra te fige querelas 9, 94. recedas 3, 297. tacito bilem tibi non contrahat uxor 11, 185. *tacitum scelus intra se qui cogitat ullum, facti crimen habet* 13, 209. tacita culpa sudant praecordia 1, 167.

Taeda si sit latissima, quatuor aut septem digitis a morte remotus 12, 59. secreta coluerunt talia Orgia 2, 91. in illa lucebis, qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant 1, 155. cum taedis sulfura si qua darentur, cuperent lustrari 2, 158.

Taedia subeunt animos 7, 34. talis quoque vitae sunt magna 11, 207. mille ferenda 16, 44.

Taedia non lambit Cluviam 2, 49.

Tagus et Pactolus aurum rutila volvit arena 14, 299. Tagi opaci omnis arena 3, 55.

Talenta propter mille temerarius 14, 274.

Talis umbra 2, 156. tale quid excusat Saguntus 15, 115. nil tale exspectes 4, 22. tali amico dignus 5, 173. tales cibi, qualis domus atque supellex 11, 99. versus 11, 180. talis quoque vitae taedia sunt magna 11, 207.

talia fiunt omnia 12, 23. quam multi plorent 14, 150. non suasi 14, 225. invadunt 2, 19.

Talo nudo quos traducit Gallia 7, 16.

Tam sanctum, quam fuit hospes 3, 157. graviter 12, 23.

Tamen cur libeat 1, 19. pro *tantum* 3, 98. *n.*

Tamquam mancus 3, 47. incenderit ipse suas aedes 3, 222. habeas tria nomina 5, 127. alta in dolia deciderit serpens 6, 431.

Tanaquil tua 6, 566.

Tandem expavere famem 6, 361. incipiunt sentire 13, 238. fatebere laetus 13, 248.

Tangunt intrepidi altaria 13, 89. Cereris aramque pedemque 14, 219. tangat nil dictu foedum visuque haec limina 14, 44. tetigit urtica nepotes 2, 128. latus acrior illo 7, 109. tactum madida fuligine supercilium 2, 93.

Tanti non sit tibi arena Tagi 3, 54. vendit agros 4, 26. vocat ille pudicam 6, 137. quae gravitas, quae forma, ut se tibi semper imputet 6, 178. partus equae! quanti una venefica constat? 6, 626. quae praeclara et prospera, ut cet. 10, 97. sit vita dierum paucorum 10, 343. sunt phthisis et vomicae 13, 96. sanguinis ultor annulus 10, 165. tantine iniuria coenae? 5, 9. tanto munere abstulit 4, 18. cursu contexere moechos 14, 27. in scelere ne quaeras 15, 89. maiores humana negotia ludi 14, 264. maior famae sitis, quam virtutis 10, 140. *conspectius omne animi vitium in se crimen habet, quanto maior, qui peccat, habetur* 8, 140. tantum fidei habet, quantum nummorum servat 3, 144. tantum artes huius, tantum medicamina possunt 6, 595. *tantum delinquere, quantum permittas, nemo satis credit* 14, 235.

Tantum auditor ego semper? 1, 1. non tantum meicre fas est ad effigies 1, 132. ipse iacebit vacuis toris 1, 13. tantum admirari, tantum laudare disertos 7, 31. valet 10, 298.

Tantumdem est 3, 298. habere s. haberi 10, 91.

Tarde venisse 6, 477.

Tardus abdomine venter 4, 107. tarda prora 12, 186. tardum ingenium 3, 73. longumque putavit exspectare 1, 82. tardos desidia 1, 44. tardas colus exspectare grave est 14, 248.

Tarentum coronatum et petulans madidumque 6, 297.

Tarpeium limen adora 6, 47. Tarpeio Iovi servata hostia 12, 6. Tarpeia per fulmina 13, 78.

Tarquinii Superbi ager Marti consecratus 6, 525.

Tarsus Ciliciae opp. ubi Pegasus *πεζὸν* fregit 3, 117.

Tatius — sub Tatio quantum populus Rom. arabat 14, 160.

Taurea punit crimen 6, 492.

Taurica illa nefandi sacri inventrix 15, 116.

Tauromenitanae rupes miserunt mullum 5, 93.

Taurus pinguior Hispulla et ipsa mole piger cet. 12, 11. tauro admoto licet periuria dictet Phalaris 8, 82.

Tectoria prima reponit 6, 467.

Tectum ambulat vertigine 6, 301. aliud Laribus coniungere 15,

154. tecto invabit nemo nudum 5, 211. gaudet 7, 105. tecta parva vitiis contingi labor quondam non sinebat 6, 289. ne collapsa ruant subductis columnis 8, 77. tectorum adsiduos lapsus 3, 8. tectis sublimibus quod spatium 3, 269.

Tegetis pars dimidia brevior 5, 8. hiberuae institor 7, 221. tegetem praeferre Palatino cubili 6, 117. a tegete et baculo tuta senectus 9, 140.

Tegimen (*tegmen*, *tegumen*) dimidium cruris sinistri 6, 257.

Tegit inguina gutto 11, 150. tegunt eos arma 16, 18. texit quem cista Latini 6, 44. teges occulta, ut curia Martis Athenis 9, 101. tegant vela rimas 9, 105. tegitur cinis Flaminia 1, 171. qui parma et galea 5, 154. tegi per glaciem perone alto eum non pudet 14, 186.

Tegula sola quem tuetur a pluvia 3, 201.

Tela descendat cum tota aranea 14, 61.

Telamonem praeteriit Aiax 14, 214.

Telephus ingens diem mihi consumserit 1, 5.

Telesine 7, 25.

Tellure procul 3, 89.

Teli vice saevit manus 15, 53. tela non finem dabunt animae — non gladii, non saxa 10, 164. domestica seditioni, saxa incipiunt torquere 15, 6 haec Deorum et saxa esse putant 15, 22. telorum quidquid habent armamentaria coeli 13, 83.

Temerarius tu propter mille talenta et centum villas 14, 275. usque adeo 5, 129. temeraria lina 5, 102.

Temetum minimum qui urna duxerat 15, 25.

Temone de Britanno excidet Arviragus 4, 126. curtum iugum 10, 155.

Tempero ac dispenso filum candelae 3, 287.

Tempestas poetica surgit 12, 24. proxima timetur, velut hoc dilata sereno 13, 228. tempestate mea nulli maior fuit usus edendi 4, 140. picta se tuetur 14, 302. nostra paras sponsalia 6, 26. in tempestate sumendas secures 12, 61. a tempestate madidas cohortes 7, 164. tempestatibus plenos utres 15, 20.

Templum et aras violati numinis videt in somnis 13, 219. templi veteris pocula grandia 13, 147. templo nondum habitas, Pecunia 1, 113. quo non prostat femina? 9, 24. dignam vocem adyti 13, 205. templorum maiestas praesentior 11, 111. fores coronabantur a laetis 12, 84. *n.* ad templa et compita positis mensis 15, 42. templis cunctis notissima vota 10, 23. ullis numen aliquod esse putet 13, 37. maturus et arae vitulus 12, 7. parastis arma nocturna et flammas 8, 235. in templis quae fecit avus, falsas signare tabellas 8, 145. thesauri recondebantur 14, 261.

Tempus quos erat abscindere carnem 2, 115. honoris finitum 8, 150. agendi ipsis praestatur 16, 49. temporis plus hic petit 7, 99. post damnum quid mihi suades? 9, 125. tempore nostro natae dextrae 15, 68. nostro quoque conspicuum monstrum 4, 115. quo vult, accusare potest Verrem

3, 53. brumae si ignieulum poscas 3, 102. ex hoc 4, 135. longo quem torret quarta dies 9, 16. longo non visam matrem 11, 152. diverso si exstinctus foret 10, 263. omni rudis 11, 144. mensae 13, 211. festo 15, 38. tempora felicia, quae te moribus opponunt 2, 38. longi servitii perierunt 3, 124. quae dentur lucro 6, 571. in haec cur duret 10, 254. prospera vectoris 12, 62. adoperta cucullo 8, 145. saevitiae 4, 151. illa viderunt mensas cet. 11, 118. vitae longa 14, 157. in tempora coenae alterius differre 14, 150. temporibus diris omnia tractanda putabat inermi iustitia 4, 80. diris iussu Neronis — aedes Lateranorum obsidet tota cohors 10, 15. suis grandia illae monstra audebant 6, 645. ferri peiora secula 13, 29.

Tenax iustitiae 8, 25.

Tendit pergere ultra 10, 154. tende corymbos per limina 6, 52. tenditur oenophorum plena urna 6, 426. tensum iecur rumpe miser 7, 117. tenso folle reverti 14, 281.

Tenebrae densae abscondere coelum 12, 18. tenebras quanti conducis in annum 3, 225.

Tenet ille speculum 2, 99. uvam calcatam bellis socialibus 5, 31. phialas inaequales beryllo 5, 39. pectinem 6, 383. ignotos mihi antiquaria versus 6, 454. laqueo ambitiosi consuetudo mali, tenet insanabile multos scribendi cacoethes 7, 50. 51. hanc (coronam) servus publicus 10, 41. iam Italiam 10, 154. omne census regimen pater 16, 51. personam et thyrsum 6, 70. lora 1, 61. bipennem 6, 658. zonam laeva morsuque 14, 297. Maevia venabula 1, 23. nummos 13, 94. ne te teneam 5, 58. quis tam patiens iniquae urbis, tam ferreus, ut teneat se? 1, 31. tenentis Antaeum procul a tellure 3, 89. virgam domini 14, 65. tenentur loca armato custode 3, 306. teneri una portarum clave 15, 158. *cuncta* arva magno diluvio 6, 410.

Tener spado 1, 22. panis 5, 70. Hedymeles 6, 383. tenerum amatorem spondet 6, 548. lumbum adtritus pumice 8, 16. te putabas 9, 46. tenerae porcae 2, 86. teneris Maecenatibus 12, 39. parcendum est 14, 215. moribus 7, 237.

Tentigine vulvae ardens 6, 129.

Tentat si dicere aliquid 3, 297. tentarent Romae conducere furnos 7, 5. tentaveris si quid umquam hiscere 5, 126. tenta, quanti doceat 7, 175. tentare audet improbitas corruptoris ipsos parentes 10, 305.

Tentyra et Coptos ardet immortale odium, quoniam diversa colunt numina 15, 35. vicina umbrosae palmae 15, 76.

Tenuis census 13, 7. rima 3, 97. et sine pondere terra 7, 207. tenue et miserabile collum cultris praebet bos vetulus 10, 269. tenue argentum 9, 31. tenui stamine praegnantem fusum 2, 55. tibicine fultam urbem 3, 193. susurro aperire iugulos 4, 110. muro 4, 132. in cyclade sudant 6, 259. popano corruptus Osiris 6, 511. pulmone rubetae 6, 659.

in panno rara facundia 7, 145. corona 9, 138. verbere Circes 15, 21. in pulvere sulcos ducimus 7, 48. Saleio 7, 80. tenues Quirites 3, 163. plantas 3, 227. Afros 8, 120. artus miserantibus 15, 101.

Tenus crure medio 6, 446.

Tepenti Nilo 10, 149.

Ter mergetur Tiberi matutino 6, 525. victi regis medicamina 6, 661. Consulis titulo 11, 86. decies respirat 14, 28.

Terea Fausti 7, 12.

Tergeat alter vasa 14, 62. tergens brachia 1.., 41.

Tergum — in tergo scriptus Orestes 1, 6. terga suis pendentia erate 11, 82. fugae celeri praestantibus 15, 75. in terga erectas sudes 14, 28. post terga iam reliquit sexaginta annos 13, 16.

Terminus sacer, pulte et libis cultus 16, 38. 39.

Terit inguina barba 9, 4. tritus iam casus 13, 10. trito collo trahunt epirhedia segnipedes 8, 66. tritas ephemeridas 6, 573.

Terpsichoren odit 7, 35.

Terra malos homines nunc educat atque pusillos 15, 70. marique quae acquireuda putas 14, 222. Memphitide sicca 15, 122. clauditur infans 15, 139. terrae apertae quis fructus? 7, 103. tubera 14, 7. parenti sufficiunt Decii 8, 257. terram cuspide pulsas 2, 130. sanguine adhuc vivo subitura sacerdos 4, 10. loto ferit intestino 6, 429. spectantia (animalia) 15, 147. tenuem et sine pondere (date), Di, nimbris maiorum 7, 207. per terram ductis digitis 15, 92. ad terram tremulo descendant clune puellae 11, 164. terras subsidere 6, 411. maria populosque regenti 4, 83. in terras iratus cadat ignis 13, 226. terris coelum quis non misceat? 2, 25. ignem donavit Prometheus 15, 86. *in terris* pudicitiam moratam credo Saturno rege 6, 2. rara avis 6, 165. quod fremat violentius 8, 37. omnibus, quae sunt a Gadibus cet. 10, 1. quid natura illo aive beatius tulisset? 10, 279. si nullum tam detestabile factum ostendis 13, 126.

Terretur vultu Eumenidum 14, 285.

Terribiles Cimbri 15, 124.

Terrore mortis carentem animum 10, 357.

Tertius e coelo cecidit Cato 2, 40. maiorem summam perdiderat 13, 73. tertia dormit magno lecto 2, 60. culcita ne cessaret vacuo lecto 5, 17. quadringenta fac 14, 326. tabulata iam fumant 3, 199.

Tessellae nobis non ex ebore 11, 137.

Tessera vilis frumenti 7, 174.

Testa ferit cerebrum .., 270. alta paretur 4, 131. secuti genitalia 6, 514. in illa vidit (Alexander) magnum habitatorem 14, 321. testae veteris fuligine 5, 38. pictae incumbere remis 15, 128. testarum crepitus 11, 170.

Testamentum ingens orbi divitis 6, 549. testamento nec comparo mille rates cet. 12, 121. testamenta qui merentur noctibus 1, 37. Testamento nihil relinqui poterat probrosis feminis 1, 55. *n.*

Testiculi sibi conscius mus 6, 559. testiculorum damno eva-

dere cupiens castor 12, 36. testiculos exspectatos ac iussos crescere, postquam coeperunt esse bilibres, tonsoris damno tantum rapit Heliodorus 6, 572. pugillares non defert in balnea raucus 11, 157.

Testis quis adest? 6, 220. mihi lectulus 9, 77. ambiguae incertaeque rei si quando citabere cet. 8, 80. falsus vendet periuria 14, 218. testi quamvis inrato metuam tibi credere 5, 5. testem an deceant multicia 2, 76. falsum citius producere contra paganum possis, quam vera loquentem contra fortunam armati 16, 32. suum nocte dieque in pectore gestare 13, 198. tam sanctum, quam fuit hospes numinis Idaei 3, 157. da, iudex quum dixerit 16, 29. teste luna 6, 511. marito 6, 136. sub nullo hoc canebat Ithacus 15, 26. quo probavit? 10, 70. testes superos contemnere 15, 75. sidera intendunt oculos 8, 149.

Testantur fana votiva tabella 12, 27. testandi libertas est lenonibus atque lanistis 6, 216. ius vivo patre solis datur militibus 16, 51.

Testudineo conopeo 6, 80.

Testudo qualis nataret in fluctu 11, 91. testudine tota radiant sardonyches 6, 381. lata 14, 308.

Tetrum porthmea 3, 265. vultum 10, 191. teterrima vultu 6, 418.

Teucrorum proles 8, 56.

Teutonico curru 10, 282.

Texit ventoso conducta sub aggere 8, 45.

Textoris Galli pectine 9, 30.

Thaida sustinet 3, 93.

Thaletis ingenium mite 15, 184.

Theatrum omne de Rutilo 11, 4. theatri pleni frena moderantem 10, 128. magni parte 10, 215. theatro herbolo 3, 173. vacuo clausoque 6, 68. theatra nulla aequare queas cui (voluptati) 14, 256.

Thebaidos amicae carmen 7, 85.

Thebe vetus centum iacet obruta portis 15, 6. Thebae Aegyptiae, Boeotiae et aliae 15, 27. Thebarum portae 13, 27. Thebas et Terea Fausti 7, 12. quantum dilexit Menoeceus 14, 240.

Thelephus, v. *Telephus*.

Thelesinus 7, 25.

Themison quot aegros occiderit 10, 221.

Theodori artem 7, 177.

Thermae, stationes, omne theatrum de Rutilo 11, 4. thermarum calices 8, 168. thermas petit 7, 233.

Thersites malo pater tibi sit, dummodo tu sis Aeacidae similis, quam te Thersitae similem producat Achilles 8, 269 sq. non poscit loricam Achillis 11, 31.

Theseide Codri 1, 2.

Thessaliae campis Octavius quantum tituli abstulit 8, 242.

Thessala philtra 6, 610.

Thoraca viridem 5, 143.

Thracia vervecum patria, cuius sub crasso aere nasci posse summos viros, monstrat prudentia Democriti 10, 50.

Thrasea Helvidiusque quale vinum coronati bibebant Brutorum et Cassii natalibus 5, 36.

Thrasylli numeris 6, 576.

Thrasymachi exitus 7, 201.

Thrax non erat 3, 79. Thraces quid agant, novit 6, 403. Thracum volucres 3, 17.

Thule loquitur iam de rhetore conducendo 15, 112.

Thure minuto Lares exorare 9, 137. thura dabo Laribus 12, 90. pia ponimus in carbone 13, 116.

Thybris docte dicitur Tiberis 3, 61. *V. L.*

Thyestae syrma 8, 228.

Thymele submissa a Latino 1, 36. rustica 6, 66. Thymeles zelotypus 6, 197.

Thyrsum tenent et subligar Acci 6, 70. contingere non potest paupertas 7, 60.

Tiara posita miles tulit arma 10, 267. Phrygia vestitur bucca 6, 516.

Tiberinus glacie adspersus maculis 5, 104. Tiberinum imperii fines virgo natavit 8, 265.

Tiberim ultra ablegandae mercis (putidae) 14, 202. in Tiberim iam pridem Syrus defluxit Orontes 3, 62. Tiberi matutino ter mergetur 6, 525. devectum vinum 7, 121.

Tiberius in Caprearum rupe sedit cum grege Chaldaco 10, 71 sq. 93. occidi iussit Seianum, cui imperium tradiderat 10, 61 — 102.

Tibia lumbos incitat 6, 314. obliqua, recta, Tyria, Phrygia 3, 64.

Tibicine nigro saltatus virorum 15, 49. tenui fultam urbem 3, 193. cum tibicine chordas obliquas secum vexit Syrus 3, 65.

Tibicina nullo cornu hic gemit 2, 90.

Tiburis proni arce 3, 192. 14, 87.

Tiburtino de agro veniet haedulus 11, 65.

Tigillinum s. *Tigellinum* pone; taeda lucebis in illa cet. 1, 67. 155 sq.

Tigillo conducto pendent anabathra 7, 46.

Tignum capiti incutit 3, 246.

Tigris erit nomen cani 8, 36. Indica agit rabida cum tigride pacem 15, 165. tigride orba peior 6, 270.

Timeo, ne exigat poenas 10, 81. timet quem Massa 1, 35. hostia nil gravius cultro 15, 119. quis gelida Praeneste ruinam? 3, 190. timemus quid ratione aut cupimus? 10, 4. timebis nec dura flagra pati 5, 172. nocte gladium contumque 10, 20. timeam cur 1, 103. ut timeas 3, 310. timeat pater earum oscula 6, 51. timeret censoris mores etiam collega 11, 92. quum furem nemo caulibus 6, 17. time aconita 10, 26. timetur proxima tempestas cura graviore 13, 227. timearis a magno amico 3, 57. timeri volunt 3, 313. timendus cerdonibus 4, 153. timendas ipsi Veneri Martique leges 2, 31.

Timidus pappas pocula praegustet 6, 633. timidum caput ablnet vorticibus Tiberis 6, 524.

Timor, ira, cet. 1, 85.

Tinea positos pertunde libellos 7, 26.

Tinguntur oculi mulierum 2, 94. tinctum fuligine supercilium 2, 93. *V. L. Tinguo*, ut *ungueo*, *ungo* al. 4, 39. *V. L.*

Tintinnabula pulsari 6, 441.

Tiresiam nec surdum quemquam esse deorum 13, 249.

Tironem me pavidum excipiat porta 16, 5.

Tirunculus noster 11, 143.

Tirynthius venies, aut minor illo hospes 11, 61.

Tisiphone qua exagitare 6, 29.

Titan finxit iis praecordia meliore luto 14, 35.

Titanida pugnam omnem inter maiores ponas 8, 152.

Titienses s. *Titi* Romani, v. *Remenses*.

Titio Seioque 4, 13.

Titubantibus mero 15, 48.

Tituli et nominis tantum 8, 241. haesuri saxis cinerum custodibus cupido 10, 143. titulum (vini, senectus delevit 5, 31. mentita Lyciscae 6, 135. titulo res digna sepulcri 6, 250. ter Consulis — functus 11, 86. titulos habere 1, 150. in titulos faciesque minutas concisum argentum 14, 291. titulis et fascibus olim maior habebatur donandi gloria 5, 110. aliquid incidere praeter honores cet. 8, 69.

Toga quibus hinc, calceus hinc est 1, 119. tantum nominis et tituli illi contulit 8, 240. si sordidula est 3, 149. nocitura, nocitura petuntur militia 10, 8. togae munimenta, pingues lacernas 9, 29. pictae aulaea 10, 39. togam talem non sumet damnata 2, 70. effugiat cuticula nostra 11, 204. in magna Italiae parte non sumit nisi mortuus 3, 172.

Togatus ne te pulsare audeat 16, 8. curet nocte currere 3, 127. togatae turbae 1, 96. togata de plebe veniet, qui iuris nodos solvat 8, 49. togati ante pedes 7, 142. togatas ille mihi recitaverit 1, 3.

Tolerabile hoc 6, 614. hospitium 7, 69.

Tolerant labores nutricis 6, 593. non toleranda maritis 6, 184.

Tollis (liberos) 9, 84. tollit praemia pendentis coxae 6, 321. tollunt grandia pocula veteris templi 13, 147. tollet trepidum magistrum in cavea leo alumnus 14, 247. tollas si praemia, quis virtutem amplectitur ipsam? 10, 142. licet omne, quod usquam est auri 8, 122. tolle tuum Hannibalem 6, 170. tollite lumen e medio 3, 105. tollere heredem 6, 38. tollentibus aequor nimbis 1, 81. tolluntur grandia crystallina 6, 155. tollatur e pleno semper acervo nummus 6, 364. tolli quum iam vexilla iuberet 2, 101. sublata manibus 5, 85. tollendus semper Austro 14, 268.

Tomacula divina porci 10, 355.

Tondente quo iuveni mihi barba sonabat 1, 25. 10, 226. tonsi capilli 11, 149. tondendum iam Bromium 6, 378.

Tongilli exitus 7, 130.

Tonitrua optata facient coenas maiores 5, 117.

Tonat quum, trepidant 13, 224. aestivum 14, 295. Tonantem totum conflare 13, 155.

Tonsoris damno testiculos rapit Heliodorus 6, 375. a tonsore magistro pecteris 6, 26.

Tophum ingenuum violarent marmora 5, 20.

Tormentum ingens haeret nubentibus 2, 157. tormenta per

haec coactas divitias 14, 135. tormentis amantis gaudet 6, 209. animi latentis in aegro corpore 9, 18.

Torpentis ponti ostia 4, 45. torpente palato 10, 205.

Torquet haec potio 6, 624. iuvenem senectus patris 14, 251. curtum enthymema sermone rotata 6, 450. pocula 5, 26. iaculum 5, 155. fusum tenui praeguantem stamine Penelope melius, levius Arachne 2, 56. umbras Aeacus 1, 9. saxa 15, 64. torqueat quod, superest Lachesi 3, 27. torquentem cornua madido cirro 13, 165. torto foeno calentia ova 11, 70. tortis in nodum crinibus Sygambri 4, 147.

Torquibus omnes laeti 16, 60.

Torret quem quarta dies febrisque 9, 17. torrentem quem mirabantur Athenae 10, 128. torrens meri quantus 6, 319. dicendi copia 10, 9. lactis vortice amnis 13, 70. cloaca 5, 105. contra torrentem brachia numquam direxit 4, 90. torrentior Isaeo sermo 3, 74.

Tortore vocato uritur 14, 21. animo quatiente flagellum 15, 195. tortoribus annua praestent 6, 480.

Torum silvestrem sterneret uxor 6, 5. toro toto versata iam membra quiescunt 13, 218. pervigili 15, 43. meliore fultus recumbet 3, 82. toris vacuis tantum ipse iacebit 1, 136.

Torvus Pluton 13, 50. torva canino latravit rictu 10, 271. Colchide 6, 615. torvum quemdam ex illis non tulit Laronia 2, 36. iuvencum caedit 8, 155. torvis Sygambris 4, 147.

Tot orbibus 1, 137. ordinibus, tot compagibus 6, 502. rerum usu 13, 18. millia turbae rixantis 15, 61. 16, 24.

Totidem villas 1, 94. vix est numerus, quot cet. 13, 26.

Toties s. totiens vexatus 1, 2. audiat 7, 166. quem texit cista 6, 44. optata gloria 10, 187.

Totus grex 2, 73. tota cohors obsedit hortos 10, 28. totum illud nil perdidit 5, 209. Nestora vivat 12, 128. annum expiet 6, 521. totam Romam Circus capit 11, 195. toto in orbe quid fiat 6, 402. die quid faciant 6, 474. toto toro versata membra 13, 218. foro arca nostra maxima 10, 24. orbe secunda facies 10, 63. cadavere iacuit 10, 287. totas effundit habenas 14, 230. domus evertere Dii faciles 10, 7. totis Quinquatribus optat 10, 115. pro legionibus 8, 255.

Trabea 10, 35. trabeam et diadema ancilla natus meruit 8, 259.

Trabibus magnis plenum mare 14, 276. fractis 14, 296.

Tractare duros rudentes 6, 102. alias rosas 14, 254. munera 9, 55. commoda communia 16, 7. tractandum memori pectore 11, 28. tractanda omnia inermi iustitia 4, 80. tractato pulmone columbae 6, 550.

Tradit quem nobis fama superbum 8, 72. tradunt quae carmina 15, 117. quae pueris parentes 14, 5. tradidit arcano quodcunque volumine Moses 14, 102. honestos mores 6, 239. 10, 299.

traditur vir viro 2, 129. traduntur inguina medicis 6, 570. post hunc tubera 5, 116.

Traducit quos Gallia nudo talo 7, 16. avos squalentes 8, 17. transducebat se Ulixes in lorica Achillis 11, 31. traducimur illuc miseri 2, 159. *Traducere*, ut *traiicere, travehere, tradere, trammittere* cet. 11, 31. *V. L.*

Tragicae furtiva piacula cervae non sperat 12, 120. tragico concubitu pollutus adulter 2, 29. apud tragicos nullus populus fecit id scelus 15, 31. tragicis credamus, quidquid de Colchide dicitur 6, 613.

Tragoedum commendare 6, 396. tragoedo gaudet Hispulla 6, 74.

Trahit dispersos in populum 15, 151. famam a censu 11, 28. lanam 2, 54. epirhedia trito collo 8, 66. dominum cervice obstricta in ius 10, 88. reliquos monstrata diu veteris orbita culpae 14, 37. summa rugam 14, 525. adtonitos in arcem 4, 146. traximus sensum a coelesti demissum arce 15, 146. trahere te ultro ac vexare paratus 13, 108. qui trahitur (unco) 10, 99. traheretur taurus 12, 11.

Trallibus relictis 3, 70.

Tranquillae vitae semita unica per virtutem patet 10, 364.

Transacta diurni 6, 483.

Transducebat, v. *Traducit.*

Transeo suppositos cet. 6, 602. 10, 275. transit annus septimus puerum 14, 11. transire cymba vadum tot millia 2, 151. transi gymnasia 3, 114. exempla 7, 190.

Transfert frivola Vealegon 3, 198. Virro gemmas ad poenla a digitis 5, 43. translatus subito ad Marsos 5, 169.

Transilit Pyrenaeum 10, 152. aequora 14, 279.

Transitus rerarum 3, 236.

Transversa diurni 6, 485.

Trebius 5, 19. 155.

Trechedipna 3, 67.

Tremere illic honestius 5, 11. Fabios 11, 90. tremens Iudaea mendicat 6, 543. turba 10, 73. trementes oculos 2, 91. in fine oculos 7, 241. trementia membra senum cum voce 10, 188. trembunda ac nuda crepet 6, 525.

Tremulus miles 10, 267. iam pater 16, 26. tremuli pulli frontem infudit 6, 616. tremulum caput senis 6, 622. tremulo clune ad terram descendant puellae 11, 162. tremulis plantis non insistere possunt 7, 93.

Trepidat, ne 1, 97. 14, 64. trepidant et ad omnia fulgura pallent 15, 225. umbram arundinis 10, 21. occursum amici 8, 152. ne trepida 9, 130. trepidantis adhuc amici 12, 15. trepidantem urbem protegit 8, 139. trepidatur ab gradibus imis 3, 200.

Trepidum formidine culpae animum sic confirmant 15, 106. solvunt tibi cornua ventrem 14, 199. magistrum 14, 246. trepidam Minervam servavit ex aede flagranti 3, 139. trepido Latino 1, 56. trepidi fugere Stoicidae 2, 64. laris Antiphates 14, 20. trepidos miserosque parentes semper habet filius corporis egregii 10, 290.

Tres discipuli Sullae 2, 28. rugae subeant 6, 141. si imple-

vero 9, 90. parvos heredes habet 12, 95. pueros in gremium patris fundat simul 5, 141. domini, unus vernula cet. 14, 169. tria tamquam nomina habeas 5, 127. tribus patruis aconita dedit 1, 158. trium liberorum ius 9, 90. *n.*

Tribadum obscoenitas 6, 311. 320 sq.

Tribunal nemo vendit acersecomes 8, 127. non est urbibus illis 10, 35.

Tribunicia potestas Caesarum 11, 7. *n.* 3, 265. *V. L.*

Tribuno da deinde 1, 101. ardenti sese indulsisse 2, 165. non cogente quidem, sed nec prohibente 11, 7. tribuni ergo exspectent 1, 109. quantum in legione accipiunt, donat Calvinae 3, 132. cognitione res eget 7, 228. tribunos facit Philomela 7, 92. sub tribunis atque regibus viderunt uno contentam carcere Romam 3, 315. Tribuni cohortium 1, 58. *n.* plebis sacrosancti 1, 110. *n.* laticlavii, angusticlavii, semestres 7, 89. *n.*

Tribuat natura ingenium 10, 301. tribui haec, deinde illa dedi 9, 39.

Tributa servis praestare clientes cogimur 3, 188.

Triclinia Romanorum 5, 17. 7, 183.

Tridentem Neptuni 13, 81. movet (retiarius) 8, 203.

Trientem non habet (mortuus) quem perrigat Charonti ore 3, 267. 8, 98.

Trifolinus ager te fecundis vitibus implet 9, 56.

Triginta clara mamillis scrofa 12, 74.

Triplicem usuram praestare paratus 9, 7.

Tripodes, armaria 7, 11.

Triremis victae aplustre 10, 135.

Triscurria patriciorum 8, 190.

Tristis it per cunctas fabula coenas 1, 145. sententia fertur 2, 62. sumas ponenda praemia 3, 57. abit 6, 128. quare mihi toties occurras 9, 1. captivus 10, 156. desiderat 11, 155. triste habitu vitium 14, 110. sidus Saturni 6, 569. imperium profundi 13, 49. tristes personam tenent 6, 69. Camenas solus Caesar respexit 7, 2. *tristibus obscoenis quis non vicus abundat?* 2, 9. medicis erga filiolum 6, 389.

Triviale carmen 7, 55.

Trivio in quocumque narrat 6, 412.

Triumphalem ante statuam parentis 8, 111. triumphales, inter quas ausus habere nescio quis titulos 1, 129. triumphalis habitus 10, 36 sq. 11, 192.

Triumphi magni clarique omen habes 4, 125. triumpho similis Practor sedet 10, 36 sq. 11, 192. triumphos fata captivis, servis regna dabunt 7, 201. in dote numeras 6, 169. plures de pace referebant 8, 107. *Triumpus* scriptura vetus 2, 158. *V. L.*

Troia incolumi Priamus venisset ad umbras 10, 258. Troiam petierunt mille rates, in Aulide morantes 12, 119–122.

Troianum ignem servat Alba 4, 61.

Troica non scripsit Orestes 8, 221.

Troiugenae, vos vobis ignoscitis 8, 181. Troiugenas ipsos a praeconе vocari iubet 1, 100. Troiugenis clarum factura fulcrum testudo 11, 95.

Tropaeis truncis affixa lorica 10, 133.

Trulla aurea crepitum dedit 5, 108.

Trunco corpore dabit solatia cet. 15, 178. Hermae similimus 8, 55. trunca puppe 12, 79. truncis tropaeis 10, 133.

Trutina in eadem suspendit Homerum 6, 437.

Trux Sauromata 15, 125.

Trypheri doctoris 11, 157.

Tu nil nisi Cecropides 8, 53. tibi habe frumentum 5, 118. *te ut miremur, non tua, primum aliquid da, quod possim titulis incidere praeter honores, quos illis damus et dedimus, quibus omnia debes* 8, 68. *ten', o delicias! extra communia censes ponendum?* 13, 140.

Tua non miremur, sed te 8, 68.

Tuba haec rixae 15, 52. Florali dignissima matrona 6, 250. communi dare signa 15, 157. tubarum concentus 10, 214. tubas nemo fatiget 6, 442. ante tubas haec animo tecum prius voluta 1, 169.

Tubera raduntur (al. tradentur) 5, 116. dum mittas, Libye 5, 119. terrae radere 14, 7.

Tubicen tamquam surrexerit una (in sulcis Thebanis) 14, 243.

Tuccia vesicae non imperat 6, 64.

Tuetur quem tegula a pluvia 3, 201. se picta tempestate 14, 302. fraudem iure iurando 15, 201. tuendis amnibus 8, 169.

Tullia quid dicat notae collactea Maurae cet. 6, 307.

Tullius quid aliud, quam miranda potentia fati? 7, 199.

Tulli pugnacis census 5, 57.

Tum quoque invenit 10, 47.

Tumes cuius aceto, cuius conche? 5, 295. alto Drusorum sanguine 8, 40. tumet facies pane 6, 462. gibbo et utero 10, 309.

Tumidum guttur quis miratur in Alpibus? 15, 162. tumida superbus aluta 14, 282. tumidae mariscae caeduntur 2, 13. tumidis livoribus 16, 11.

Tumultu magno sudare 6, 420. maiore plangunturnummi quam funera 13, 150.

Tunc quoque 10, 47. par ingenio pretium, tunc cet. 7, 96.

Tundendum eunucho Bromium committere 6, 378.

Tunica a Cynicis distantia dogmata Stoica 13, 122. in Iovis sublimem Praetorem 10, 38. molesta punire 8, 235. Tunicae virorum substrictae ac breves, mollium vero hominum et feminarum talares ac manicatae 6, 446. *n.* tunicae (Saliari) credamus 8, 207. albae sufficiunt summis aedilibus 3, 179. sartae scinduntur 3, 254. tunicam lupini mihi malo 14, 153. horrenti non reddere servo 1, 93. tunicas succingere crure tenus medio 6, 446. ponunt cosmetae 6, 477. in tunicas eat, quidquid discriminis

instat 6, 521. tunicis licet parcat atque lacertis, curatoris eget 14, 287.

Tunicati Gracchi 2, 143.

Turba Remi 10, 73. Deorum nec talis, ut est hodie 13, 46. miratrix 4, 62. omnis tacet 6, 439. salutatrix tota 5, 21. lutulenta 7, 131. barbara 15, 46. victrix 15, 81. cedente vehetur dives 3, 239. in turba uteris (verbis) modo sub lodice relictis 6, 196. turbae togatae rapienda sportula 1, 96. rixantis tot millia 15, 61. turbam casae 14, 167.

Turbat imago animum 13, 222. ocellos passer exstinctus 6, 8. amens filius totam hanc partem 14, 94.

Turget sacculus pleno ore 14, 258.

Turgidus deponis amictus 1, 143. turgida Lyde 2, 141.

Turnus et Aiax quales lapides torquebant 15, 65. Turni agro pascitur Caesaris armentum 12, 109. Turnum, Rutulum ferocem, et Aeneam committas securus licet 1, 162.

Turpavit nitidos eius ocellos passer exstinctus 6, 8. *V. L.*

Turpis minus est insania 2, 71. libertas Cybeles 2, 111. obscuris genis 6, 131. *alea, turpe et adulterium mediocribus* 11, 174. turpe hoc negavit 3, 158. magis nostris nescire Latine 6, 188. *quod Seio Titioque bonis, decebat Crispinum* 4, 13. non putavit, pro cithara velare caput 6, 390. putat pil 6, 457. nec putarent praecones fieri 7, 5. *si quid turpe paras, nec ta pueri contemseris annos, sed peccaturo obstet tibi filius infans* 14, 48. *turpi vetulae utile, filiolam producere turpem* 6, 241. *turpi fregerunt saecula luxu divitiae molles* 6, 299. turpes sponsae (viri) 1, 78. turpia castigas, quum sis cet. 2, 9. ne ludant 7, 239. *quae cerdoni, Volesos decebunt* 8, 182. *turpibus ac pravis imitandis dociles omnes sumus* 14, 41. *turpissimus repente nemo fuit* 2, 83.

Turpiter audent res 6, 97. quod audes, breve sit 8, 165.

Turris excelsae tabulata 10, 106. turrim eundem in proelia 12, 110. turre Collina stantes mariti 6, 291. turribus iisdem defendier 15, 158.

Turture magno cariturus cogitat dulcem heredem tollere 6, 39.

Tus, v. *Thure*.

Tuscum aprum 1, 22. Tusco vellere vexatae duraeque manus 6, 289. si favisset Nurtia 10, 74. catino farrata omnia tunc ponebant 11, 109. de Tusca Graecula facta est 6, 186. Tusca ergastula 8, 180. Tuscis libellis digna fides 13, 62.

Tutela rerum suarum certa magis cet. 14, 112.

Tutor et Capito piratae Cilicum 8, 93.

Tutor bonus 8, 79. Principis 10, 92. malus 1, 47. 15, 155.

Tutulus 6, 502. *n.*

Tutus his armis illa in aula 4, 93. a frigore 11, 146. tuta senectus a tegete et baculo 9, 139. *tutum nihil est ab inguine* 3, 109. tuti stagna sinus 12, 81. tutae custode tenentur 3, 306. tutos vicino limine somnos 15, 154. fa-

cit a serpentibus Afros (hoc oleum) 5, 91.

Tydides quo percussit pondere coxam Aeneae 15, 66.

Tympana gentilia 5, 64. plebeia cedunt raucae cohorti 6, 515. Galli cessantia 8, 176.

Tydaris illa (Clytaemnestra) bipennem tenebat 6, 657.

Tyrannide tam saeva crudaque quid Nero fecit? 8, 225.

Tyrannus nullus ephebum deformem saeva castravit in arce 10, 307. *tyranni aure quid violentius?* 4, 86. *pauci sicca morte descendunt ad generum Cereris* 10, 113. tyranno Bithyno 10, 162. tyrannos saevos quum perimit classis numerosa 7, 151. tyrannis exsulibus 8, 261.

Tyrius genialis sternitur 10, 334. Tyrio filo stlataria purpura spondet -, 134. Hannibali 12, 107. Tyrias lacernas 1, 27. endromidas 6, 246.

Tyrrhenum piscem 5, 96. Tyrrhenam Pharon 12, 76. Tyrrhenos fluctus 6, 92.

V.

Vacat nulla crepido 5, 8. si vacat 1, 21. vacantem circo scenaeque urbem 8, 118.

Vacuus viator 10, 22. vacui ventris furor 15, 100. tam vacui capitis populum 15, 23. vacuo lecto 5, 17. theatro 6, 68. vacuam sellam 1, 124. cellam 6, 122. vacuum cerebro caput 14, 57. vacua et plana omnia 3, 96. vacuis toris 1, 136. Cumis 3, 3. medullis 8, 90. Ulubris 10, 102.

Vadimonia differt praetor 3, 213. faciunt irati 3, 298.

Vadit ad calices thermarum Lateranus 8, 168. vadas licet iam nunc in balnea 11, 205. vade ergo, et cede cet. 2, 131.

Vadum transire tot millia una cymba 2, 151.

Vagelli declamatoris Mutinensis corde 16, 23. inter statuam et effigies vestras nullum discrimen 13, 119.

Vaginae in fronte gemmas ponere 5, 44.

Vagitus primos edere 7, 196.

Valet stomacho 6, 100. haec aetas securum praestare Neronem 8, 171. plus hora fati benigni 16, 4. tantum artificis halitus oris 10, 238. valent ad saxa discutienda robora ficus 10, 145. valeat philtris mentem vexare mariti 6, 611. solatia ferre 15, 120. emittere 15, 67. vale nostri memor 3, 318. valentius Euro fatum 12, 63.

Valerius Flaccus, aemulator Iuvenalis, taxatus 1, 7 sq. 11.

Valida membra 11, 5.

Vale Quirini 2, 133. Egeriae 3, 17. vallibus Aganippes desertis 7, 7.

Vallo infesta arma 15, 120. vallum ne litiget extra miles 16, 16.

Valvae patuerunt facili cardine 4, 63. valvis apponere candelam 9, 98.

Vanus et Euganea mollior agna 8, 15. vano Othoni 3, 159. vani utinam nos 6, 638. vana chirographa 13, 137. 16, 41. cathedra 7, 205. o vanissime! 14, 211.

Vapulo ego tantum 3, 289.
Varicosus fiet haruspex 6, 597.
Varie properantur 5, 264.
Varillus infamis 2, 22.
Varia est ferme natura malorum 15, 256.
Vas pelamydum 7, 119. vasa ingentia 3, 241. culta et timosa 3, 271. novissima 6, 556. minora frangere 10, 101. aspera 14, 62.
Vascones alimentis talibus (carne humana) olim produxere animas cet. 15, 93.
Vascula argenti puri 9, 141. 10, 19.
Vates Pythia 13, 199. vatis officium peragentibus Dis 11, 114. laurum mordentis 7, 19. Cirrhaei spicula iurat 15, 79. vati crebrum poppysma roganti manum praebebit 6, 581. quem pulpita pascunt 7, 93. *vatem egregium, cui non sit publica vena, Qui nihil expositum soleat deducere nec qui Communi feriat carmen triviale moneta, Hunc, qualem nequeo monstrare et sentio tantum, Anxietate carens animus facit, omnis acerbi Impatiens, cupidus sylvarum aptusque bibendis Fontibus Aonidum* 7, 55 sqq. vates committit 6, 436. vatum digitos semestri circumligat auro 7, 89. vatibus quum tot occurras 1, 18.
Vaticano de monte fragiles patellas 6, 514.
Vatiniani calices 5, 46.
Vbera potanda magnis infantibus ferens 6, 9. matris ducere 12, 8.
Vberibus semper lacrumis 6, 273. *uberior quando vitiorum copia?* 1, 87.
Vbi nunc lex Iulia? 2, 57. Numa constituebat amicos 3, 12. consistas, ede 5, 296. ubi paulum superest 11, 47.
Vbicumque natat 4, 55.
Vbique occurras vatibus 1, 17. multus labor Polycleti 8, 104. ponit praesidium 8, 158.
Vcalegon iam poscit aquam, iam transfert frivola 3, 19.
Vdus amomo Syrophoenix 8, 159. uda gemma 1, 68. barba terit inguina 9, 4. udo caedibus gladio 8, 242. udis inguinibus 10, 52.
Vectari ad primum lapidem 6, 577. vectetur in umbra 4, 6.
Vectis pectora ferrea 7, 150.
Vectigalia, portorium cet. redimere 3, 31 sq.
Vectoris prospera tempora 12, 63.
Vehemens salibus conviva 9, 11. orator 11, 34. poena 13, 196.
Vehunt plaustra pinum 3, 256. vexit secum gentilia tympana 3, 65. veheris dum per monimenta Latinae 5, 55. vehitur clauso latis specularibus antro 4, 21. longorum cervice Syrorum 6, 351. dives turba cedente 3, 239. pensilibus plumis 1, 138.
Veiento ut te respiciat 3, 185. prudens 4, 113. ut fanaticus 4, 123. videri coepisset Sergius 6, 113.
Vel discipulo Philippi 13, 125.
Velamen honoris 3, 178.
Velaria et ad ea raptos pueros, 4, 122.
Velarii 6, 227. *n.*
Velificatus Athos 10, 174.

Vellendas praebuit alas 11, 157.
Vellus par dabitur pugnanti Gorgone Maura 12, 4. vellere Tusco vexatae duraeque manus 6, 289. vellera peracta refertis calathis 2, 55.
Velo tempora cucullo 8, 145. caput pro cithara 6, 391. velantes inguina panni 14, 300. velari pictura iubetur 6, 340.
Velo suo prora cucurrit 12, 69. vela tegant rimas 9, 105. domus pendentia 6, 228. parvula dare phaselis 15, 127. velis ardentibus 12, 22. utere, totos paude sinus 1, 149.
Velox Lentulus Laurcolum bene egit 8, 187. ingenium 3, 73. *flosculus angustae vitae festinat decurrere* 9, 126. velocis plantae gloria 13, 98. velocius et citius corrumpunt 14, 31.
Velut stricto ense 1, 165. urgeat Auster 4, 59. ictus ab Hercule Cacus 5, 125. exhausta redivivus pullulet arca nummus 6, 363. acri ducta Falerno (ruga) 13, 216. hoc dilata sereno (tempestas) 13, 228.
Veluti victis cet. 11, 198.
Vena publica non est (huic vati) 7, 53. venae secundae argentum 9, 31. venam discipulo committe Philippi 13, 125. mediam pertundite, medici 6, 46.
Venabula tenet mamma nuda 1, 23.
Venafrano ipse piscem perfundit 5, 86.
Venale praebere caput domina sub hasta 5, 33. pecus Corinthae 8, 62. venali lagena 8, 162. venales hic non sunt elephanti 12, 102. quot agros fecerit iniuria 14, 151. venalibus libis plena domus 3, 187.
Venator nudus Albana arena figebat ursos 4, 101.
Venatricis puellae calamos pharetramque 15, 80. humerus pectusque dextrum nudatum 1, 23. *n.*
Vendit provincia tanti agros, sed maiores (al. maioris) Apulia 4, 27. municipes siluros magna voce 4, 33. hic Thessala philtra 6, 610. *purpura causidicum, vendunt amethystina* 7, 136. si nemo Acersecomes tribunal 8, 128. vendimus ex quo nulli suffragia 20, 73. vendunt Iudaei somnia 6, 547. vendes nihil obstante coniuge 6, 212. vendet periuria summa exigua 14, 218. vendas potius, commissa quod auctio vendit stantibus, oenophorum cet. 7, 10. vendat quod Aurelia 5, 98. nisi (Statius) Paridi Agaven 7, 87. vendant quanti sua funera, quid refert? vendunt nullo cogente Nerone nec dubitant Celsi Praetoris vendere ludis 8, 192 sq. vendere quod possis pluris dimidio 14, 200. vendentis vocem Praetoribus 6, 380. vendenti an saga nubat caupone relicto 6, 491. vendente ocreas puella 6, 258.
Venefica una quanti constat 6, 626.
Venenum coctum loquar privignoque datum 6, 133. *veneni annona numquam cara est his opibus* 9, 100. emtor 8, 17. mercatorem 13, 154. veneno materno livida fervent adipata 6, 631. de veneno naturae patriaeque exiguum stillavit in aurem 3, 123. venena fusa silent 7, 169. plura

miscuit nullum vitium cet. 14, 173.

Veneo — venit qua summula vilis tessera frumenti 7, 174.

Venerabile ingenium 15, 143. tam venerabile erat, praecedere quatuor annis 15, 58.

Veneraatur canem oppida, nemo Dianam 15, 8.

Veneto culullo (al. cucullo) 3, 170. *V. L.*

Veniam dare quisnam hominum, quisve deorum viribus abnuerit immania passis? 15, 105. *damus fortunae* 11, 174. dat his furor 2, 19. dat corvis censura 2, 65. indulge pueris 8, 167. da 5, 42. petit 6, 355. culpae non abnuat 6, 540.

Venit quoties umbra talis ad illos 2, 157. puer ab illis montibus 11, 160. venit (est) nemo repente turpissimus 2, 85. 7, 29. epistola a Capreis 4, 149. 10, 71. cum signatoribus auspex 10, 336. squilla manibus sublata ministri 4, 83. maxima muraena de gurgite Siculo 5, 99. ad nos minor altilis 5, 168. quocumque de gramine 8, 60. veniunt sagittae a dote 6, 159. ad moechum lota cute 6, 464. sic ad miscellanea ludii 11, 20. venies Tirynthius 11, 61. veniet haedulus de agro 11, 65. classis 14, 277. qui fercula componat 7, 184. venient quando ad me Dii, si curant cunctos punire nocentes 13, 102. veniant quae diversae sagittae 7, 156. venisset Priamus ad umbras Assaraci incolumi Troia cet. 10, 258. venisse quem dicat puer 10, 216. tarde Liburnus dicitur 6, 477. venientis amici 14, 65. clipeo et hasta Dei 11, 106. veniente sarraco 3, 255. venturo hospite cessabit nemo tuorum 14, 59.

Venantur in saltu aves generosae 14, 82.

Venter Montani adest abdomine tardus 4, 107. si pascitur inguine 9, 136. ventris vacui furor 15, 100. ventri indulsit non omne legumen 15, 174. ventrem tuum ostendit, generose Britannice 6, 124. trepidum tibi solvunt cornua 14, 199. in ventrem mersis rebus 11, 40. *ventre nihil frugalius* 5, 6. in ventre necandos homines 6, 596. ventre lagenae 12, 60. ventres servorum magno Romae 3, 167. servorum castigat modio iniquo 14, 126. in ventres saevos abeant tota novalia 14, 149.

Ventidius et Tullius quid aliud, quam occulti miranda potentia fati? 7, 199. in Ventidio laudabile nomen sumit luxuria 11, 22.

Ventilat ignem cursu 3, 253. aurum aestivum digitis sudantibus 1, 28.

Ventosa cucurbita iam pridem caput hoc quaerit 14, 58. ventoso sub aggere conducta texit 8, 43.

Ventriculum infra vacua et plana omnia dicas 3, 97.

Ventus adest aura modica non multo fortior 12, 67. Auster sedet ac se continet et madidas siccat in carcere pennas 5, 100. vento, quo pruna et cottona, advectus Romam 3, 83. venti quid agant 1, 9. ventorum rabie 13, 225. ventis animam committe 12, 57. cum ventis decidere iactu 12, 34.

Venus ebria quid curat? 6, 320. laeta quo astro se proferat 6, 570. Veneris domum 4, 40. nec pharetris macer est, aut lampade fertur 6, 138. marito 7, 25. fanum 10, 290. languentis irritamentum 11, 169. epistola nos commendet Marti 16, 5. Veneri Martique timendas leges 2, 31. *Venerem libido affectat sine viribus* 10, 209. Venere et coenis cet. 10, 362. Veneres quas habeat alienа pecunia 13, 54.

Venusinam malo, quam te, Cornelia mater Gracchorum 6, 167. Venusina lucerna digna haec ego non credam? 1, 51.

Ver si tunc erit, radentur tubera 5, 116. perpetuum in urna dent Di 7, 208. madidum 9, 51. nimbosum 4, 88.

Verbere surdo caedit mens diri conscia facti 13, 194. tenui Circes percussum 15, 21. verbera illos iustis afficiunt poenis 8, 217. verberibus cruentis secat 10, 317.

Verberat, atque obiter faciem linit 6, 481.

Verbosa et grandis epistola venit 10, 71.

Verbum qui dixerit 1, 161. verba libera animi proferre 4, 91. dictata 6, 391. amicae nec curanda viris castigat 6, 456. regia lanistae 11, 8. verborum tanta vis cadit 6, 440. regula 7, 230. verbis Herculis qui talia invadunt 2, 19. nullus pudor 2, 110. cum verbis audiat testarum crepitus 11, 170. quibus concumbat verbis 6, 466.

Verebor ego te, Sexte, ceventem? 2, 21. verendum artificem 14, 115.

Verginius quid armis debuit ulcisci magis 8, 224.

Verna Canopi Crispinus 1, 26. vernam equitem agebas 9, 10.

Vernilis eques 9, 10. *n.*

Vernula riparum 5, 65. capsae custos 10, 107. unus (in casa) et tres domini 14, 179.

Vernus Iupiter 5, 78. sol 11, 203.

Verpos solos deducere ad fontem 14, 104.

Verres sacrilegus 8, 106. Verri si fur displiceat, homicida Miloni 2, 26. *carus erit, qui Verrem tempore, quo vult, accusare potest* 5, 55.

Verre pavimentum 14, 60.

Versare molam Nepotis 8, 67. stamen, fusum, filum 3, 27. litus aratro sterili 7, 49. versetur illa sententia semper in ore tuo cet. 14, 206. versata toro membra 13, 218.

Versum facit indignatio, si natura negat, qualemcumque potest, quales ego, vel Cluvienus 1, 79. versu subsellia fregit Statius 7, 86. versus ipse facit 7, 38. ignotos mihi tenet antiquaria 6, 454. tales qua voce legantur, quid refert 11, 180. versibus iisdem eadem cantabit 7, 153. *Versus* proceleusmaticus 3, 203. *V. L.* saepe excidit ob idem principium 2, 24. *V. L.* hexametri optimis passim scriptoribus prosaicis exciderunt 5, 90. *V. L.*

Vertice vitem nodosam frangebat 8, 217. sub montium lusit 11, 160. recto quas portat 3, 252. raso 5, 171. 12, 81. verticibus s. vorticibus ipsis caput abluet 3, 524. *V. L.*

Vertigine tectum ambulat 6, 304.

Vertere solum 11, 49. nigrum in candida 3, 59. verterit quum se annus 7, 242. vertitur summus aer 6, 99. verso pollice quem libet occidunt populariter 3, 36.

Verubus decoxit 15, 82.

Vervecis elixi labra 3, 294. vervecum in patria crassoque sub aëre nasci posse summos viros 10, 50.

Verum si admittimus 3, 171. si excutias 6, 143. est, non sententia 8, 12[illegible]. ad verum omnia fiunt 6, 32[illegible]. vero vitam impendere 4, 91. verae paratur arenae 6, 251. vera ac manifesta cauentem 2, 64. tu puta 2, 155. si Graecia 14, 240. Charybdi dignum 15, 17. loquens 15, 33. cruce dignus 8, 188. vera res agitur 4, 35. *vera bona atque illis multum diversa pauci dignoscere possunt* 10, 3. veram deprendere messem si libet 7, 112. probavit vocem adyti 13, 206. veras agitant lites 7, 168. veris dissimiles speluncas 3, 18. veris lacrumis amissa ploratur pecunia 13, 154. verius et magis ingenue Perrhomius 2, 15.

Vesci carnibus 15, 13. corporibus 15, 106. licet carnibus humanis 15, 13.

Vesica vetulae beatae optima nunc via summi processus 1, 39. vesicae non imperat Tuccia 6, 64.

Vestalis virgo, sacerdos vittata, iacebat nuper cum corruptore, sanguine adhuc vivo terram subitura 4, 9. 10.

Vestam minorem colit Alba 4, 61. Iamumque rogabat cum farre et vino 6, 386.

Vestram Mianam 3, 320.

Vestibulis abeunt clientes 1, 132. in vestibulis quadringes 7, 126.

Vestigia multa pudicitiae aut aliqua exstiterint et sub Iove 6, 14, lecti repetit spreti 6, 225. dabit noster in laqueum 13, 244. figens planta ancipiti 14, 272. per tua omnia pecces filius 14, 55. fugienda patrum ducunt reliquos 14, 37.

Vestinus senex cet. 14, 181.

Vestit quos ardens purpura 11, 155. vestitur bucca tiara 6, 516. porticus tabellis 12, 100. vestiti scorti facies 3, 155.

Vestis pictae aurum 6, 472. virum facit 5, 151. vestem hanc populo mirante 2, 67. Ogulnia conducit, ut spectet ludos 6, 352. purpuream cet. 12, 38. summam diducere 13, 132. veste nigra senescant 10, 245. severum vitium 14, 310. vestibus extentis cucurrit prora 12, 68.

Veto nec te caedere pectus 13, 128. vetat heredes esse suos codice saevo 10, 237. *Lucretia optari faciem* 10, 293. vetet nemo 6, 628. vetent quae cantare Chrysogonum 6, 74. vetitum nil fecisse volet 14, 185.

Vetti pectora ferrea 7, 150.

Vetulus ut bos cet. 10, 268. vetulo cum libo plus annua 16, 39. si iuvenis non adsurrexerat, grande nefas 13, 55. *vetulae beatae vesica optima nunc via summi processus* 1, 39. *turpi utile filium producere turpem* 6, 241. assae monstrant hoc pueris repentibus 14, 208. vetula in bucca scalpit rugas mater simia 10, 195.

in vetula non est hic sermo pudicus 6, 194.

Vetus argentum 1, 76. cista 3, 206. Thebe 15, 6. clementia 6, 160. et antiquum est, alienum lectum concutere 6, 21. atque antiqua simultas 15, 53. veteris amici digressu 3, 1. rimae contexit hiatum 3, 195. testae fuligine 5, 35. meri torrens 6, 319. offensae reus 4, 105. aegri macies 9, 16. templi grandia pocula 13, 147. Albani pretiosa senectus 13, 214. culpae orbita 14, 37. pudicitiae vestigia 6, 14. quercus fastidia 14, 184. veteri clienti parere indignatur minister 5, 64. centone calidum lupanar 6, 121. veterem ad dominum reverti 4, 52. luxuriam imperii 4, 137. aram Pudicitiae 6, 308. follem 13, 61. veteres clientes vestibulis abeunt 1, 132. ad arcus substitit 3, 11. ritus 6, 335. amici quid olim moneatis audio 6, 346. xerampelinas 6, 519. bulbi 7, 120. caecos sanant mortaria 7, 170. cerae exornent atria 8, 19. ut redeant 7, 139. Sabinos imitata 10, 299. illi haec praecepta minoribus 14, 189. vetera ornamenta 3, 218. veterum officiorum mercedem 5, 13.

Vetusta scabie levibus canibus 8, 34. vetusto nemore 15, 151. vetustos avos porticibus disponat 6, 162.

Vexillum pono Suburra 10, 156. vexilla tolli iuberet 2, 101. vestra coercet consul 8, 236.

Vexat censura columbas 2, 63. limen 1, 100. balnea 7, 131. robora cornu 12, 9. oculos humore coacto 13, 135. se carmine solo 7, 64. vexare noli, quiescit 1, 126. uterum pueris salientibus 6, 599. mentem mariti 6, 611. paratus 13, 108. vexantur leges 2, 43. vexatus toties Theseide 1, 2. vexatae vellere Tusco manus 6, 290. vexatas comas 11, 187.

Via optima nunc summi processus vetulae vesicae beatae 1, 59. brevior conteret illi 14, 223. viam illam ire pergant 14, 122. vias monstrare 14, 105.

Viator vacuus cantabit coram latrone 10, 22.

Vice teli saevit manus 15, 53. in vices equitant 6, 311. vices et lucis et anni volvente natura 13, 88. vicibus ne faciant turpia 7, 240.

Vicinia me laudet 14, 151.

Vicinus Hymetto senex 13, 185. quod habet, ematur 6, 52. si mihi campum ademit 16, 57. vicino foro iugera 4, 7. tamquam mariti vivit 6, 509. seges melior videtur 14, 145. Tentyra palmae 15, 76. vicinum rupibus antrum 13, 8. quum se tibi praebeat Aemilius pons 6, 32. vicino limine tutos somnos 15, 154. vicinorum numina odit uterque locus 15, 36. vicinarum ferarum pellibus 6, 6. vicinos humiles rapere 6, 414.

Victima sacra cadat ante Lares Gallitae 12, 113.

Victor modo populus 2, 73. victoris populi in urbe quae nunc fiunt 2, 162. victori populus quod postulat, aurum accipe 7, 243.

Victoria, Virtus colitur 1, 115. exsultat circo 8, 59. rara iugo sedit 8, 65. facilis de madidis et mero titubantibus 15, 47.

Victrix provincia ploras 1, 50.

fortunae sapientia 13, 20. turba 15, 81.

Victum illa mercede parat 14, 273. ames Machaerae 7, 9.

Vicus quis non abundat tristibus obscenis? 2, 8. *nullus non habebit mane Clytaemnestram* 6, 656. vicorum arcto inflexu 3, 237. vicos angustos 6, 78.

Video ut 6, 395. 13, 118. vides ergo, quam 12, 126. nonne 3, 249. videt te in somnis 13, 221. prima cometem 6, 408. luna 8, 149. videmus multa, quae non fecit Apicius 4, 22. Vidi si dicas sub iudice, quod non vidisti 7, 13. vidit qui pugnos, audeat ille dicere, Vidi 16, 30. ianua tua barbam amici senioris 6, 215. quis non vulnera pali? 6, 247. sic multas hyemes 4, 92. vidimus quid tam miserum? 3, 6. vidistis, Athenae, hunc inopem 7, 205. viderunt illa tempora mensas domi natas 11, 118. saecula argentea primos moechos 6, 23. saecula felicia uno contentam carcere Romam 3, 314. videbis Corybanta de conviva 5, 25. videas si hoc in nostris gentibus, risu quatiare 13, 170. quorum praecordia flagrantia 13, 182. si ista in corpore iudicis 2, 76. videant servi, ne quis neget 10, 87. videres urbem moestam 11, 197. videre licet plura domi fraga 13, 56. visu dictuque foedum 14, 44. visurus amicos 6, 313. videor te claudere acribus exemplis 14, 322. videris tu tibi liber et regis conviva 5, 161. videtur sibi nobilior 6, 176. videri quando vult formosa domi? 6, 465. Sergius coepisset Veiento 6, 113. visa occasio 15, 40. visae numquam puellae amore flagrabat 4, 114. visam diu pudicitiam 6, 2. visis numquam triginta mamillis 12, 74. videndus numquam tibi mane 6, 601.

Vidua est, locuples quae nupsit avaro 6, 141. viduae delicias tantum adspernatur adulter 4, 4. viduam praegnantem quis fecerit 6, 405. viduas ulmos desiderat palmes 8, 78.

Vigeant sensus animi 10, 240.

Vigil Castor 14, 260. vigili febre 13, 229. vigiles fenestrae 3, 275. *Vigilum* VII cohortes ope hamarum incendia coercebant 14, 305. *n.*

Vigilat Consul 8, 256. vigila, puer, scribe, causas age 1, 192. vigilare donec libeat Bithyno tyranno 10, 162. cohortem servorum noctu Licinus iubet 14, 305. vigilando moritur hic plurimus aeger 3, 232. vigilanti sternere naso 1, 57. vigilantibus dudum orbis praecipitem ire iubeat 3, 129. vigilata proelia 7, 27.

Viginti millia fenus 9, 140.

Vilis Galba 5, 4. tessera frumenti 7, 174. nos populus 13, 142. mercator sacci olentis 14, 269. vile caput aselli 11, 97. viles pulli 13, 142. amici 5, 146.

Villa altera paratur tibi 14, 141. marmorea 4, 112. villarum culmina 14, 89. villas totidem erexit 1, 94. novas adtollit marmore 14, 95. emturus 7, 133. quot possideat nunc, quo tondente ccl. 10, 225. propter centum temerarius 14, 275.

Villicus labentibus obstat ccl.

5, 195. horti 5, 228. positus Urbi 4, 77. *villica* legit asparagos 11, 69.

Vimen, a quo dictus collis Viminalis 3, 71.

Vincio — vinxerat ipsum Eunosigaeum compedibus 10, 182.

Vincla saeva 15, 186. in vinclis maximus ferri modus 3, 310. Vincla pedum 7, 192. *n.*

Vincis nullo alio discrimine cet. 8, 54. vicit fuscina Gracchi hoc monstrum 2, 115. digna viro sententia 4, 106. spado Capitolia nostra Posides 14, 91. vicimus quos, non faciunt haec 2, 165. vicerunt multae urbes et publica vota 10, 285. vincant divitiae 1, 110. vicerit quamvis improba gratia 13, 4. vincere ut Stentora possis 13, 112. vincens Fortunae aedem 14, 90. vincitur dominus non ullo pretio 14, 145. vincuntur rhetores 6, 438. vinceris, ut Pelea vicit Achilles 11, 215. victus Marsya 9, 2. Aiax ne poenas exigat, quam timeo 10, 84. tervicti regis medicamina 6, 651. victae triremis aplustre 10, 135. victum Syphacem 6, 170. orbem ulciscitur luxuria 6, 293. victa Carthagine 10, 277. victis modo sociis 8, 99. consulibus in pulvere Cannarum 11, 198. rivalibus superbus incedet 12, 126.

Vincus consul 15, 27. *V. L.*

Vindex Cannarum annulus 10, 160. vindice nullo et impune 4, 152.

Vindex et Galba quid armis debuere ulcisci magis? 8, 222.

Vindicet iguis 15, 226.

Vindicta bonum vita incundius ipsa 15, 180. curabilis et gravior quam iniuria 16, 22. *nemo magis gaudet, quam femina* 13, 191.

Vinosus inebriet aurem 9, 113.

Vinum, quod succida nolit pati lana 5, 24. capillato diffusum consule et bellis socialibus 5, 30. Albanis de montibus aut de Setinis, cuius patriam titulumque senectus delevit multa veteris fuligine testae, quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant Brutorum et Cassii natalibus 5, 33 sq. toto nescirē Decembri 7, 97. Tiberi devectum 7, 121. vini quot urnas Siculus Phrygibus donaverit 7, 256. atque cibi non eadem gaudia torpente palato 10, 203. atque ministri eadem est patria 11, 161. vino et farre lanum Vestamque rogabat 6, 386. ciboque fervet stomachus domini 5, 49. adtonitae feruntur et cornu 6, 315. vina non eadem vobis poni 5, 51. dabit diffusa in montibus illis 11, 159. exspuit 15, 215. Cf. *Merum.*

Violae omnes lactabo colores 12, 90.

Violentius quid aure tyranni? 4, 86. quod fremat 8, 57.

Violarent marmora tophum 3, 20. violaverit quod non ignem de coelo raptum 15, 81. violatus nullo auro Iupiter 11, 116. violati numinis aras 13, 219. violatae fidei 13, 6. violato cadurco 6, 537.

Vipera saevissima tunc duos una coena cet. 6, 641.

Vir unus Iberinae non sufficit 6, 53. tamen haec ipsa nollet fieri 6, 254. viri aliquando prospiciunt, quid utile sit 6, 510. viri nulla cura interea 6, 508.

morte cupient animam servare catellae 6, 654. argumenta libris actorum spargere gaudes 9, 85. *dolor non debet esse flagrantior aequo* 15, 12. viro sitiente miscet rubetam 1, 70. ecce traditur vir 1, 78. 2, 129. digna sententia vicit 4, 136. hoc praetulit 6, 112. imperat 6, 224. petente castra 6, 575. virum dormire quum senserat uxor 6, 116. egregium sanctumque 15, 64. viro aegrotante quid faceret plus 6, 589. virorum coetus quae ferre possit 6, 399. saltatus nigro tibicine 15, 48. viris non curanda verba 6, 455. viros respice et scrutare 2, 45. admitte 6, 529. quot longa Maura exsorbeat uno die 10, 223. non esse licet 10, 304. summos et magna exempla daturos vervecum in patria crassoque sub aere nasci posse 10, 49.

Virentem glebam ornate 12, 85.

Virga multa deducere (al. contingere) fumosos Equitum cum Dictatore magistros 8, 7. prior adnuet Lateranus 8, 153. commota innuit 3, 317. virgae metuens 7, 210. virgam tenentis domini 14, 63. virgas frangis sociorum in sanguine 8, 136. ipsas te Consule praecedant mores 8, 25. humilis salicti mordere nondum ausus haedulus 11, 67.

Virgilio si puer et hospitium tolerabile deesset, caderent omnes a crinibus hydri cet. 7, 69 sq. laus insignis tribuitur 11, 178. 179. Virgilium laudat, perituraе ignoscit Elissae — inde Maronem, atque alia parte in trutina suspendit Homerum 6, 435 sq. a Virgilio loquendi formae sumuntur 1, 169. *n.*

Virginia cuperet Rutilae gibbum 10, 294.

Virginius quid armis debuit ulcisci magis? 8, 221.

Virgo filia non tuta cet. 3, 110. quae natavit Tiberinum 8, 265. maneret uxor tua, ni tibi deditus essem devotusque cliens 9, 72. conscia matri 14, 29. virginis adultae funus 15, 139. virgine Pygmaea brevior videtur 6, 506. *Virgines, puellae* et *nymphae* dicuntur, quae in flore aetatis sunt, etsi iam nuptae 2, 59. *n.* 9, 71. *n.*

Virguncula quum Iuno (esset) 13, 40.

Viridarium in impluvio 4, 6.

Viridis panni eventum quo colligo 11, 196. viridem thoraca 5, 143. umbellam 9, 50. viridi marigine 3, 19. virides palmae 7, 118. adhuc in limine ramos 6, 228. gemmas 6, 458. aristas 14, 147.

Virro tenet phialas inaequales beryllo 5, 39. gemmas ad pocula transfert a digitis 5, 43. quando tibi propinat? 5, 128. sibi et reliquis Virronibus illa iubebit poma dari cet. 5, 149. quamvis te nudum spumanti labello viderit 9, 35. Virronis quantus amicus fieres cet. 5, 134. Virroni muraena datur cet. 5, 98. Virronem forsitan impensae parcere credas cet. 5, 156 sq.

Virtus in templis colitur 1, 115. palmam natalibus aequat 6, 323. *est nobilitas sola atque unica* 8, 20. *virtutis specie et umbra fallit vitium* 14, 109. *tan-*

to minor sitis quam famae: quis enim virtutem amplectitur ipsam, praemia si tollas? 10, 141. *per virtutem unica semita tranquillae vitae patet* 10, 364. virtute nulla redemtum a vitiis monstrum 4, 2. atque fide parsed maior clade Saguntus 15, 114. *de virtute loquuti clunem agitant* 2, 20. *virtutibus obstat res angusta domi* 3, 164. cum magnis affers supercilium grande 6, 168.

Vis tanta verborum cadit 6, 440. vires amat ö, 255. hinc stomacho 11, 128. ultra vires habitus nitor 3, 180. viribus ille confisus periit 10, 10. occultis egregius fons adiuvat 12, 42. dira passis 15, 101. sine viribus quae Venerem affectat libido, suspecta est 10, 209.

Viscantur labra mariti hinc 6, 465.

Visci calidi fascia 9, 14.

Viscera vulturibus Dacis servabat Fuscus 4, 111. ranarum numquam inspexi 3, 44. magnarum domuum dominique futuri 3, 72. intra viscera penem legitimum agere an facile et pronum est? 9, 43. visceribus spumantibus ardens 13, 15.

Vita vel moribus et re praestem pulcerrima dictu 11, 57. dignior quae non hostia? 13, 235. dierum paucorum si tanti est 10, 343. *ipsa iucundius bonum vindicta* 13, 180. *magistra qui didicere ferre incommoda vitae nec iactare iugum, hos quoque felices ducimus* 13, 22. *pro vita quaedam, non omnia facienda putant Zeno et Stoici* 15, 108. vitae diversum iter ingredietur 7, 172. da spatium, multos da, Iupiter, annos 10, 188. *angustae miseraeque brevissima portio* 9, 127. talis quoque taedia sunt magna 11, 207. secundae a cornice exemplum 10, 247. *longae spatia ad ultima respicere iussit vox iusti facunda Solonis* 10, 275. genus hoc multis 9, 27. *spatium extremum inter munera naturae ponas* 10, 358. *tranquillae semita unica patet per virtutem* 10, 364. spes cum sole redit 12, 70. partem non adtigit ullam 14, 105. tempora longa tibi dabuntur 14, 157. priori contrarius ire 9, 21. vitam impendere vero 4, 91. *propter vitam vivendi perdere causas et animam praeferre pudori, summum crede nefas* 8, 84. *non propter vitam faciunt patrimonia quidam, sed vitio caeci propter patrimonia vivunt* 12, 50. Vita nostra comparatur scenae, mimo et fabulae 14, 262. *n.*

Vitis et horti custodem provocat 6, 375. vitem nodosam frangebat vertice 8, 247. posce libello 14, 193. vitibus fecundis ager te implet 9, 56. in vitibus quales fuerant, uvae 11, 72.

Vitium omne in praecipiti stetit 1, 149. commune id est 3, 182. *omne animi tanto conspectius in se crimen habet, quanto maior qui peccat habetur* 8, 140. id non magis intolerabile, quam cet. 6, 415. *fallit specie virtutis et umbra, quum sit triste habitu vultuque et veste severum* 14, 109. *humanae mentis nullum ferro grassatur saepius, quam saeva cupido immodici*

census 14, 175. vitio gentis numquam partitur amicum 3, 141. *caeci quidam propter patrimonia vivunt* 12, 51. *carentem domum adspiciat filius* 14, 69. *vitia ultima fictos contemnunt Scauros* 2, 54. *plurima paulatim exuit atque errores omnes sapientia* 13, 188. vitiorum copia quando uberior? 1, 87. *exempla domestica velocius et citius nos corrumpunt, magnis quum subeunt animos auctoribus* 14, 52. *clementa quaedam sunt* 14, 123. *vitiis quondam non contingi parva sinebat tecta labor* 6, 288. *a vitiis redemtum nulla virtute monstrum* 4, 3.

Vito illius occursus 6, 572. vitari quem iubet coccina laena 3, 284. vitanda est Hispania 8, 116.

Vitreo bibit Priapo 2, 95.

Vitro rupto sulfura poscentem calicem 5, 48.

Vittas Cereris contingere paucae dignae 6, 50. imponet frontibus 12, 118.

Vittata nuper cum eo iacebat sacerdos sanguine adhuc vivo terram subitura 4, 9.

Vitulus ferox, templis maturus et arae spargendusque mero 12, 7. vituli iecur sectum in carbone ponimus 13, 117. vitulum mulier si ederet 2, 125. vitulis marinis eripient somnum 5, 238.

Vivaria Caesaris depastum piscem 4, 51. tamquam ad vivaria omnes huc currunt 3, 308.

Vivernae litora 2, 160. *V. L.*

Vivit tamquam vicina mariti 6, 509. tua imago 8, 55. *vivimus hic ambitiosa paupertate omnes* 3, 182. vivunt Bacchanalia 2, 3. *quidam vitio caeci propter patrimonia* 12, 51. si omnes 15, 62. vivebat Phidiacum ebur 8, 103. *vivebant aliter homines tunc orbe novo coeloque recenti* 6, 12. quondam hoc indigenae more 13, 38. vivas, et originis huius gaudia longa feras 8, 46. vivat Gabiis, ut vixit in agro 6, 56. Pacuvius quaeso vel Nestora totum 12, 128. vivant Artorius istic et Catulus 3, 29. viveret quum (quisque) aperto (operto) horto 6, 18. vixerit quot Acestes annos, dicat 7, 235. vive bidentis amans 3, 228. vivite contenti casulis 14, 179. *vivere fato egentis, ut locuples moriaris, manifesta phrenesis est* 14, 137. modo liceat; fient ista palam 2, 135. facie maioris census 7, 137. aliena quadra 5, 2. vivendi causas perdere propter vitam 8, 84. causa quibus in solo palato est 11, 11. vivendum est illic 3, 197. *recte est, cum propter plurima, tum his praecipue de causis, ut linguas mancipiorum contemnas* 9, 118. viventis cuiusdam rure paterno 6, 56. *viventibus diu haec data poena, ut — multis in luctibus senescant* cet. 10, 243 sq. victurus an sit adulter post ipsam 6, 567. victuro musto quis plura linit dolia? 9, 58.

Vivus cur dederit multa puellae 2, 59. vivo adhuc sanguine terram subitura sacerdos 4, 10. iam decrescebat Homero hoc genus 15, 69. patre datur solis militibus testandi ius 16, 52.

Vix ferret 3, 251. duo funera

tantum redolent 4, 109. fractum panem 5, 68. cui in Cycladа mitti contigit 6, 565. *decet auratо ulla puerpera lecto* 6, 591. tota hoc ego nocte redemi 9, 76. cornicines exaudiet 10, 214. exiguam malorum particulam ferre potes 13, 14. dicere possis 14, 150. cuiquam nasus integer 15, 55.

Vlciscitur victum orbem luxuria 6, 295. rumoribus baltea 9, 111. ulcisci quid magis debuit armis Verginius? 8, 222.

Vlcus an facies dicatur 6, 473.

Vlixes, v. *Vlysses*.

Vlla si iungitur Ursidio 6, 41.

Vlmea coena tota sonat Suburra 11, 141.

Vlmos viduas palmes desiderat 8, 78. Falernas poscit maritum 6, 150.

Vlterior spes nulla 7, 50. ratio est, si cet. 4, 20. ulterius nil aut gravius cultro timet hostia 15, 118. erit nil 1, 147. *quod monstrum, quam mollis avarus?* 9, 38.

Vltimus ardebit cet. 3, 201. cumulus aerumnae 3, 209. Flavius 4, 38. regum bonorum 8, 260. ille sciet dedecus domus 10, 342 qui stetit cet. 15, 90. ultima fiet quaestio de moribus 3, 140. pars vulgi nostri 8, 44. ultima spatia vitae 10, 275. vitia 2, 54. cellam clausit 6, 128. quae aut prima ponas? 9, 81. praesidia discriminis 12, 55. bellorum 15, 95.

Vltio est voluptas animi minuti, infirmi et exigui 13, 191. nec mihi deerit 16, 19. prima est haec, quod cet. 13, 2.

Vltor Mars ex quo galeam quoque perdidit nec potuit res servare suas, ad vigilem Castora ponendi nummi 14, 261. tanti sanguinis Cannarum annulus 10, 165. patris caesi (Orestes) Deis auctoribus 8, 216.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet cet. 2, 1. vires habitus nitor 3, 180. litora Iubernae arma promovimus 2, 159. quid quaeris 5, 18. quid? concumbunt Graece 6, 190. non fovisti errorem 8, 164. haec quid erit nisi ludus 8, 199. pergere tendit 10, 154. Tiberim ablegandae mercis 14, 202. si panditur 14, 327. molem aggeris ut veniat 16, 26.

Vltro trahere ac vexare paratus 13, 108.

Vlubris vacuis 10, 102.

Vlulant Priapi Maenades (al. ululante Priapo) 6, 316.

Vlysses solers evasit per aciem Polyphemi 9, 65. Ithacus natans 10, 257. in lorica Achillis se transducebat 11, 31. quum narraret Alcinoo tale facinus — mendax aretalogus cet. 15, 14 sq. effugit Siculos cantus remige surdo 9, 100.

Vmbellam viridem 9, 50.

Vmbone iunctae phalanges 2, 46.

Vmbra talis quoties hinc ad illos venit, cuperent lustrari 2, 157. in quanta nemorum vectetur 4, 6. et tecto gaudet genus ignavum —, 105. et specie virtutis fallit vitium 14, 109. communi clauderet dominos spelunca 6, 4. in Pieria nullus quadrans tibi ostendatur 7, 8. ab rhetorica

descendit ad pugnam 7, 173. umbram arundinis trepidabis 10, 21. umbrae hilares sine regibus infernis 13, 52. umbrarum gratia nulla, nil ibi (in equis) maiorum respectus 8, 65. umbras quas torqueat Aeacus 1, 9. ad umbras Assaraci venisset Priamus incolumi Troia 10, 258. umbris maiorum tenuem, Di, et sine pondere terram 7, 207.

Vmbracula 9, 50. *n.*

Vmbricius s. *Vmbritius*, amicus poetae, 3, 21 sq.

Vmbriferos saltus 10, 194.

Vmbrosae palmae vicina Tentyra 15, 76.

Vmectare, *umens*, *umidus*, *umerus* olim scribebatur 2, 158. *V. L.*

Vmquam non deerit amator 2, 168. nil conferet 3, 51. si quid tentaveris hiscere 5, 126. nil donabis invita coniuge 6, 212. nulla cunctatio de morte hominis longa est 6, 222. non reputant 6, 365. indulgebitis 9, 18. non maduerunt cet. 12, 120. quid Roma beatius tulit 10, 279.

Vna simus, ait 5, 18. tamquam surrexerit et tubicen 14, 245.

Vncia nulla eboris 11, 131.

Vnciolam Proculeius habet 1, 40.

Vncum carceris patieris 13, 245. unco ducitur 10, 66.

Vnda prior nobis properantibus obstat 3, 244. distinguitur tabula 14, 289. undas margine viridi herba clauderet 3, 19. undis evertentibus latus puppis 12, 31.

Vnde haec emis? 2, 10. 7, 76. unde ingenium — unde simplicitas cet. 1, 150 sq. haec tetigit urtica tuos nepotes 2, 127. epulum dare possis 3, 229. haec monstra? 6, 286. habet tot saltus? 7, 188. altior esset casus 10, 106. tibi frontem libertatemque parentis, quum cet. 11, 56. *unde habeas, quaerit nemo, sed oportet habere* 14, 207. unde repente tot rugas s. rugae? 9, 8.

Vndique calcor 3, 247. septa asparagis squilla 5, 81. licet cerae exornent atria 9, 19. ad illos convenient 9, 131.

Vngo et *unguo*, ut *urgueo*, *tinguo* al. 4, 59. *V. L.* unctam Corinthum 8, 113. unctis strigilibus 3, 262.

Vnguenta perfusa mero spumant 6, 303. atque rosae putere videntur 11, 122. dum poscimus 9, 128. inter et corium aliquid discriminis ponendum 14, 204. qualiacumque 15, 50.

Vnguem medium quum ostenderet Fortunae minaci 10, 53. ungues acutos, aduncos, amicos, observet 5, 41. *V. L.* tamquam ungues digitosque suos, auctores noverit 7, 232. unguibus curvis ire parat nummos raptura Celaeno 8, 130. curvis raptus per aëra Pygmaeus a saeva fertur grue 13, 170.

Vngula mulae nitet 7, 181.

Vnicus deus in aedicula 8, 111. puer appellat 9, 64. *unica atque sola nobilitas est virtus* 8, 20. *semita tranquillae vitae per virtutem patet* 10, 364.

Vniones 6, 459. *n.*

Vnus provocat omnes patricios opibus 1, 24. Armenius Zalates — narratur mollior cet. 2, 163.

Iberinae vir sufficit? 6, 53. non rivalis tibi dictabitur heres 6, 219. ut multis mortuus sufficeret 15, 79. orbis Pellaeo iuveni non sufficit 10, 168. et alter forsitan haec spernant iuvenes 14, 33. vernula, tres domini (in casa) 14, 168. comite ancilla non amplius una 6, 119. una laboranti poterit succurrere lunae 6, 443. non una simia parari debuit eius supplicio nec serpens unus nec culeus unus 8, 213. una nave rediit 10, 185. una senum facies 10, 198. una atque eadem est vini patria atque ministri 11, 161. domus sufficit nosse volenti mores generis humani 13, 160. natura haec est omnibus 13, 166. vel una potens ratio est 14, 39. una mensa comedunt patrimonia 1, 138. unum in annum conducis 3, 225. hoc defuit Fabricio 4, 128. pedem quoties de limine moverat 10, 29. quod superaverat 12, 68. rus non sufficit 14, 141. unius porci scabie cadit totus grex 2, 80. lacertae dominum 5, 231. senis praecordia pressit 6, 621. uni deditus 6, 206. cedit Homero 7, 38. uno ut haec oculo contenta sit 6, 54. ore conclamant 7, 167. digito scalpunt caput 9, 133. anno carnisse Circensibus 11, 53. pede non altior tota cohors 13, 175. flagitio quem contentum videris 13, 245. semodio scobis haec emendat servulus unus 14, 66.

Vocalis sportula 13, 32. vocale eloquium nectit modis canoris 7, 19.

Vocat ille pudicam tanti 6, 137. si officium 3, 239. vocamus nanum cuiusdam Atlanta 8, 32. vocant iumenta 3, 316. vocarit quocumque spes lucri, classis veniet 14, 277. vocantem te ad delubra 13, 107. ad iura 13, 135. vocantur in consilium proceres 4, 72. hilares nitidique 11, 176. vocari a praecone Troiugenas iubet 1, 99. vocatus adest minister 5, 63. vocato tortore uritur 14, 21. vocandus mihi saepe est ad partes 4, 1.

Volcanus, ut *volgus*, *volnus*, *volsus*, *voltus* 1, 9. *V. L.*

Volesos Brutumque decebunt, quae turpia cerdoni 8, 182.

Volat mater ad pullos 10, 232. volabant corvi ad Cimbros stragemque 8, 251. volantem fabrum 1, 54. volanti cultello structorem spectes saltantem 5, 121.

Volo hoc, sic iubeo, sit pro ratione voluntas 6, 223. nec volo, nec possum funus promittere patris 3, 44. vis tu (al. vin' tu) audax conviva impleri cet. 5, 74. si vis esse aliquis 1, 74. consilium si vis 10, 346. vis frater ab ipsis ilibus? 5, 135. si vis aliam decerpere ficum 14, 253. visne salutari sicut Seianus? — vis certe pila cet. 10, 90. 91. vult qualem esse Cereris sacerdos 15, 141. quando formosa videri domi? 6, 465. qui dives fieri, et cito vult fieri 14, 176. volunt scire secreta domus 3, 113. posse, qui nolunt occidere quemquam 10, 97. voluit quoties Fortuna iocari 3, 40. ipse rhombus capi 4, 69. voluere maiores, praeceptorem esse parentis sancti loco 7, 209. voles qualiacumque, Iudaei somnia vendunt 6, 547. de quocumque proavum tibi su-

mito libro 8, 134. quodcumque volet, decernat Isis 13, 92. volet illa commendare tragoedum 6, 597. si Fortuna, fies de rhetore consul, si volet haec eadem, fies de consule rhetor 7, 197. nil vetitum fecisse 14, 185. velim ipsi pauca 5, 107. scire, quare, cet. 9, 1. velis ni parere, pereundum erit 10, 339. si esse in parte Senatus 11, 30. velit quid plus ira 13, 176. velint omnes nosse, mercedem solvere nemo 7, 157. quod velles, ut faceres tu, olim convenerat 6, 282. vellet si distendere 6, 598. quisquam Deorum huic servire? 10, 184. volens praecipitare 12, 38. volenti tibi nosse mores 13, 159. haec punire 16, 13.

Volscorum monte 8, 245.

Volsiniis positis inter iuga 3, 19.

Volucrem equum 8, 57. volucrem, sceptro quae surgit eburno 10, 43. volucri carpento 8, 146. volucres Scythicae 11, 139. subitas Thracum 13, 167.

Volumine arcano quodcumque tradidit Moses 14, 102.

Voluntas sit pro ratione 6, 223. *peccandi sola patitur poenas* 13, 208.

Volvit in orbem comas 6, 496. Palaemonis artem 6, 452. quod aurum in mare Tagus et Pactolus 3, 55. 14, 299. volvas quamquam omnia syrmata a Pyrrha 15, 30. Philippica, volveris a prima quae proxima 10, 126. volvente natura vices et lucis et anni 13, 88.

Voluptas, gaudia cet. 1, 85. nulla huius rari summique boni, quoties cet. 6, 179. quantula nostra? 6, 254. quae, cantante citharoedo? 10, 210. maior ista alterius sexus 11, 166. semper minimi et infirmi animi exiguique est ultio 13, 190. illa summa tamen, quod cet. 6, 368. nulla coenandi nunc divitibus 11, 120. voluptatem egregiam monstro, cui nulla theatra aequare queas cet. 14, 256. prima gula senserit 15, 90. *voluptates commendat rarior usus* 11, 208.

Volusi Bithynice 15, 1.

Volusos Brutosque 8, 182.

Voluta tecum haec animo 1, 168.

Vomer deficiat 3, 311. vomere ac marris lassi 15, 167.

Vomicae putres 13, 95.

Vomit et bibit 6, 422.

Vorabit rex optima silvarum 1, 135.

Vortice lactis torrens 13, 70. vorticibus s. verticibus ipsis caput abluet 6, 524. *V. L.*

Votiva tabella testantur fana plurima 12, 27.

Votum, timor, ira 1, 85. miserabile tecum feras 3, 276. miserabile, nec spes his saltem 9, 147. insatiabile acquirendi 14, 125. voti peracti te poeniteat 10, 6. voto tuo digna femina 6, 60. *vota fere prima et cunctis notissima templis, ut crescant opes* cet. 10, 23. moraris 14, 250. magna exaudita malignis numinibus 10, 111. concepta in cereis tabulis, statuis deorum earumque genibus affigi solitis 10, 55. *n.* publica vicerunt 10, 284. deponunt, quamquam longissima, coenae 1, 133. decepta saepe ad spurcos lacus 6, 602. votorum

summa 5, 18. usque ad delicias 10, 291. votis cuius non suffecerat aurum cet. 14, 298.

Vovebit de grege servorum magna corpora 12, 115. voveas exta sacellis 10, 354.

Vox blanda et nequam 6, 197. quae saltante libidine 6, 318. dominae 9, 78. domini furit 14, 65. facunda Solonis 10, 274. audita nocte fere media mediamque per urbem 11, 111. vocis quod pretium 7, 119. insignia habeant maiorum effigies 8, 227. vocem vendentis Praetoribus fibula durat nullius 6, 580. locasti sipario 8, 185. mittere debueras 13, 114. angustam miratur, qua deterius nec ille sonat, quo mordetur gallina marito 3, 90. ad iucundam curritur 7, 82. omnem adyti dignam templo veramque 13, 205. voce ipsius dominae moneri 6, 550. qua legantur tales versus, quid refert 11, 190. fracta loquendi libertas 2, 111. magna solebat vendere cet. 4, 30. quanta neget 13, 77. cum voce trementia membra senis 10, 198. voces magnas comitum disponere 7, 44. vocibus obscoenis fruatur 11, 172.

Vrbani Catulli scurra 13, 111.

Vrbicus movet risum 6, 71.

Vrbis iniquae quis tam patiens 1, 31. o pater 2, 126. saevae pericula 3, 9. casus tunc genimus 3, 214. prodigia et mores damnante Canopo 6, 81. dedecus illic habes 8, 200. et ipsius fortuna servatum victo caput abstulit 10, 285. Praefectus villicus et custos dicitur 4, 77. 13, 157. urbi claras abstulit animas 4, 151. et populo nota res 10, 341. adtonitae modo positus villicus 4, 77. urbem in hanc nuper venerat pedibus albis 1, 111. si mora longior indulsit pueris 2, 167. laetam facit Statius 7, 83. an petat a Cannis 7, 162. colimus tenui tibicine fultam 3, 193. a figulis munitam 10, 171. Graecam non possum ferre 3, 61. totam pervolat audax 6, 398. trepidantem solus protegit 8, 250. qui saturant, circo scenaeque vacantem 8, 118. per mediam audita vox 11, 112. moestam adtonitamque videres 11, 198. ab urbe quis tam procul absit? 16, 25. ex urbe effugientem pudorem 11, 55. *in urbe* populi victoris quae nunc fiunt cet. 2, 162. nullus locus artibus honestis 3, 22. magnis opibus dormitur 3, 235. urbes nutare 6, 111. multae et publica vota vicerunt 10, 284. illis non est praetexta cet. 10, 34. eversis praedarum in parte reperta pocula cet. 11, 101.

Vrceoli sex, ornamentum abaci et lectus erant Codro Proculo minor 3, 203. ex facie fiunt cet. 10, 61.

Vrguet s. *Vrget* 4, 59. *V. L.* quod mentem sudoribus 13, 220. urgebant Atlanta minori pondere 13, 48. velut urgeat Auster properat 4, 59. urgente fortuna 6, 593. urgentibus adversis 12, 53. urgentur convivae somnoque fameque 6, 425.

Vrina concepta auribus atque oculis movetur 11, 168. urinam coniugis calcas 6, 313.

Vrna de Corcyraea qui minimum duxerat temetum 15, 25.

plena quod tenditur, oenophorum totum sitiens 6, 426. in urna perpetuum ver 7, 208. urnae capacem cratera 12, 44. plenae sororibus 10, 242. urnam secutus Hylas 1, 164. urna fallaci Praetoris vicerit gratia 13, 4. urnas quot vini donaverit Siculus Phrygibus 7, 236.

Vro — urit earum delicias panniculus bombycinus 6, 260. uritur ferro 14, 22.

Vrsidio placet lex Iulia 6, 38. si iungitur ulla 6, 42.

Vrsos Numidas cominus figebat 4, 99. ursis saevis inter se convenit 15, 164. ursis vitulisque marinis eripient somnum 3, 258.

Vrtica haec tetigit tuos nepotes 2, 128. urticae acres divitis 11, 166.

Vruca (al. *huruca, eruca, curuca*) tu tibi places 6, 276. *V. L.*

Vsquam quod est auri 8, 122. usquam concipitur 12, 105. non erit Brutus cet. 14, 45.

Vsque Auroram et Gangem 10, 1. ad delicias votorum 10, 291. a lucifero, donec lux occidat 13, 158. *usque adeo* nihil est 3, 84. temerarius quis vestrum 5, 129. deditus quis est 6, 182. gravis uxori 10, 201. longum tardumque putavit 15, 82.

Vsuram triplicem praestare paratus 9, 7.

Vsus edendi nulli maior fuit 4, 139. in hos stabat lignum 11, 118. rarior commendat voluptates 11, 208. usu tot rerum an nihil in melius proficis? 13, 18.

Vt redeant veteres, nemo dederit cet. 7, 139. multum, duo sufficient sestertia 7, 187. *ut sit magna, tamen certe lenta ira Deorum est* 13, 100. Cf. 6, 197. 10, 240. ut saepe emungeris! 9, 147. ut melius nos egimus 7, 124. *n.*

Vtcumque ille exitus hominis 10, 271.

Vter — utres plenos tempestatibus 15, 20.

Vterque orator periit eloquio 10, 118. locus odit numina vicinorum 15, 37. utrumque habitum inde sumit facies 9, 19. utroque morbo pallet 2, 50.

Vterum pueris salientibus vexare 6, 599. utero pariter gibboque tumentem 10, 349.

Vtilis longe minus illi uxor 6, 210. agris et beliorum ac pacis rebus agendis 14, 71. *utile vetulae turpi, filiolam producere turpem* 6, 240. non corpus exstinctae dextrae 3, 48. tunc multis pallere 7, 96. hoc tamen est illis 7, 135. et hoc multis vitae genus 9, 27. consilium modo, sed commune, dedisti 9, 124. *quid sit rebus nostris, permittes ipsis expendere numinibus* 10, 348. quid sit, prospiciunt aliquando viri 6, 559. utilium rerum pars maxima iactatur 12, 52. utilior quis comes? 4, 84.

Vtinam his potius nugis dedisset tota illa saevitiae tempora 4, 150. ritus veteres et publica saltem his intacta malis sacra agerentur 6, 355. nos vani 6, 658.

Vtitur qui te sic 5, 170. uteris in turba modo sub lodice relictis (verbis) 6, 196. utimur exemplis numquam adeo foedis 8, 184. utere velis, totos pande sinus 1, 149.

Vtrimque spatium lustrabit metarum 6, 532. inde furor 15, 35.

Vva ab uva conspecta livorem ducit 2, 81. longa consederit examen apium 15, 68. uvam calcatam bellis socialibus 5, 31. uvae servatae parte anni, quales fuerant in vitibus 11, 72.

Vulcania arma 8, 270.

Vulcanus tergens brachia Liparaea nigra taberna iam siccato nectare 15, 45. Vulcani antrum 1, 9. officinae 13, 45. Vulcano a luteo ad rhetora misit filium 10, 132. Vulcano, Veneris marito, dona, quae componis 7, 25.

Vulgus imbelle et inutile saevit hac rabie 15, 126. montanum positis te audiret aratris 2, 74. vulgi verso pollice quum libet occidunt populariter 3, 36. scelus referemus 15, 29. omne cadaver obtritum perit 3, 260. nostri pars ultima 8, 44. tanta libidine auditur 7, 85. curas nec non et gaudia ridebat 10, 51. secreta haec murmura 10, 89. quid maiore cachinno excipitur, quam pauper Apicius 11, 3. vulgo quem tua simplicitas risum moveat, nescis 13, 35. summus utrimque inde furor 15, 36.

Vulnus par damnorum 8, 98. numquam sanabile 15, 34. vulnere omni graviorem ignominiam 8, 210. non maior dolor 13, 12. consuto crassum atque recens linum ostendit non una cicatrix 3, 150. ingenti nutantem civem 15, 156. sine vulnere paucae malae 15, 54. *sine vulnere et caede ad generum Cereris pauci descendunt reges et sicca morte tyranni* 10, 112. vulnera deterges mappa 5, 27. pali quis non vidit? 6, 247. vulneribus crudis populus modo victor 2, 73. pro multis vix iugera bina dabantur 14, 164.

Vulsinii positi inter iuga 3, 191.

Vultur crucibus relictis ad fetus properat 14, 77. in rupibus nidum facit, raro in arbore 14, 80. vulturis atri poena 13, 51. magni cibus 14, 79. vulturibus Dacis viscera servabat Fuscus 4, 111.

Vultus quis illi erat? 10, 68. gravis 9, 12. ingenui puer 11, 154. ficti constantia 13, 77. vultum alienum sumere omni nocte dieque 3, 105. nudum erigit ad spectacula 8, 203. tandem aperit 6, 467. ut si quis cera facit 7, 238. non agnoscit amici 10, 234. crediderint genus esse cibi 15, 170. deformem et tetrum dissimilemque sui 10, 191. modesto sanguine ferventem 10, 300. auremque calentem 11, 187. vultu incessuque fatetur morbum 2, 17. recto hoc optas 10, 189. et veste severum vitium 14, 110. non melior ibat 4, 104. teterrima nocte subit balnea 6, 418. qualem deprensus habebat Ravola 9, 3. similem tibi 14, 52. Eumenidum terretur et igni 14, 285. vultus pictos maiorum ostendere 8, 2. iam dimidios adspiceres cuncta per agmina 15, 56.

Vulva popinae quid sapiat 11, 81. vulvae rigidae tenuigine adhuc ardens 6, 129. vulvam Iulia solveret fecundam tot abortivis 2, 32.

Vxor languida vel praegnans circumducitur 1, 122. tibi tacito non contrahat bilem, prima si luce egressa reverti nocte so-

let cet. 11, 185 sq. montana silvestrem quum sterneret torum 6, 5. antiquis de moribus illi quaeritur 6, 45. dormire quum senserat virum cet. 6, 116. non amatur, sed facies 6, 143. a custodibus incipit 6, 348. quoties non abstinet concubitu sacris diebus 6, 555. tua virgo maneret, ni tibi deditus essem devotusque cliens 9, 72. qualis futura sit, illis (diis) notum 10, 353. torva latravit 10, 272. Herculis formosa ad cyathos 13, 43. feta iacebat in casa 14, 167. *Principis quod facit, quae non faciet?* 6, 617. Asyli quando ad palum gemat 6, 267. *sterilis facit iucundum et carum amicum* 5, 140. docta nimis et facunda 6, 445. Caesaris cui nubere destinat 10, 330. uxoris partum petimus 10, 352. ante boletum, post quem nil amplius edit 5, 248. uxori si capiendi ius nullum, leno accipit moechi bona 1, 56. usque adeo gravis 10, 201. uxorem quum ducat spado 1, 22. comoedus agit 3, 94. accipis, de qua citharoedus fiat pater 6, 76. *quis feret, cui constent omnia?* 6, 166. occidere iussus Claudius 14, 331. ducis, Postume? 6, 28. Vxores univirae 6, 229. *n.*

Vxoria simplicitas si tibi et deditus uni est animus 6, 206.

X.

Xerampelinas veteres (al. vestes) nisi donaverit ipsi 6, 519.

Xerxes velificavit montes, mare constravit classibus et supposuit rotis, amnes fecit ut deficerent, in ventos et mare saeviit, sed rediit una nave cet. 10, 173—187.

Z.

Zalates Armenius cunctis narratur ephebis mollior ardenti sese indulsisse Tribuno 2, 164.

Zelotypus Thymeles 8, 197. zelotypae moechae si tibi retegantur scrinia 6, 278. zelotypo Iarbae praelatus iuvenis 5, 45.

Zenonis praecepta melius nos monent 15, 107.

Zonam laeva morsuque tenebit (naufragus) 14, 297.

Ζωὴ καὶ ψυχή 6, 195.

Mannert's Geographie
der
Griechen und Römer,

aus ihren Schriften dargestellt, mit Karten. gr. 8. Neue Auflage.

Leipzig, in der Hahnschen Verlags-Buchhandlung.

Seltsame Schicksale walten über meine Geographie der Griechen und Römer. Ohne vollendet zu seyn, hat das Werk längst eine zweyte Auflage der ersten Theile erlebt; der dritte sieht seit Jahren seiner Wiedergeburt entgegen; von dem vierten sind keine Exemplare weiter vorhanden. Napoleons Zeiten wirkten feindlich gegen die Thätigkeit des Buchhandels, und so ruhte die Fortsetzung des Werks seit dem Jahre 1812. Glück genug, dafs meine ökonomische Lage mir erlaubte, kummerlos fortzuarbeiten; die folgenden Theile liegen, nach wiederholter sorgfältiger Durchsicht, vollendet vor mir; und trügt mich die gewöhnliche Verliebe eines Verfassers zu seinen Geistes-Kindern nicht, so gewinnen immer die spätern Theile an innerer Güte gegen die frühern. Griechenland, Italien, Afrika sind die im Rückstande befindlichen Abschnitte des Ganzen. Der erstere, denke ich, soll Erläuterungen geben, oder doch sie befördern, wenn häufige Erfahrungen, welche schwerlich mehr lange zögern können, uns in nähern Zusammenhang mit Griechenland bringen; und das geographische Studium führt vielleicht reinere historische Ansichten über die alten Hauptbestandtheile des Volks herbey, als wir sie bisher auf anderweitigen Wegen erhalten haben. Noch mehr mag diefs der Fall bey Italien seyn, wo es mir erwiesen scheint, dafs nur Ein Stammvolk die sämmtlichen Theile des Landes besetzte, dafs Illyrier und Thyrsener die einzigen Eingewanderten, und die Widersprüche der alten Angaben blofs scheinbar sind. An diese klassischen Länder schliefst sich das uns so wenig, den Griechen und Römern so genau gekannte Afrika, wo nicht nur die Gegenden der nördlichen Küste weit vollständigere Ansichten erhalten, als unsere Erdkunde sie aufzustellen vermögend ist, sondern wo die Bekanntschaft mit den innern Strichen jenseit der grofsen Wüste, so wie mit den wahren Quellen des Nils aus wirklichen Erfahrungen, unverkennbar in die Augen springt: diefs alles und mehreres hoffe ich, dafs das Werk in seiner Vollständigkeit leiste. Daher die Einladung an das Publikum, dafs es die Fortsetzung, welche nun, wie auch die ersten 6 Theile, die Hahnsche Verlags-Buchhandlung in Leipzig übernom-

men hat, mit der ehemaligen Vorliebe unterstütze, und zur Beendigung eines vielumfassenden Werkes beytrage, welchem das Ausland vielleicht kein gleiches an die Seite zu stellen hat. Wenige Beurtheilungen und Anzeigen der letzten Theile sind zum Vorschein gekommen, ich weifs nicht warum. Wohl aber wurden Anstalten gemacht, um dem Vollkommnern auf meinen Schultern näher zu rükken. Mit christlicher Ergebenheit sah ich schweigend den grofsen Erwartungen zu; sie verschwanden beym Erscheinen des ersten Versuchs. Ein halbes Lebensalter mufs der Mann, dem es glücken soll, dem Studium zum Opfer bringen; viel mufs er sammeln, um den gröfsten Theil des Gesammelten über Bord zu werfen, und das Residuum den Zeitgenossen, auch, wenn es glücklich geht, der Nachwelt, in die Hände zu legen.

Diefs alles soll die Lesewelt zur günstigen Theilnahme bey der Fortsetzung der Geographie der Griechen und Römer einladen. Doch ist für jetzt nicht unmittelbar von der Fortsetzung, sondern vorerst nur von der neuen Auflage des fehlenden dritten und vierten Theils die Rede. Beyde erscheinen mit den nöthigen Verbesserungen und Umwandlungen. Die Zeit bringt Rosen; auch hier mag sie einige gebracht haben. Mit der Fortsetzung des Studiums weitern und berichtigen sich Kenntnisse und Einsicht; manches dünkt mir jetzt unhaltbar, was ich einst als Wahrheit niederschrieb. Daher überall bedeutende Umänderungen, besonders in der letzten Hälfte des dritten, Germania enthaltenden Theils, wo über Völkersitze und Richtung der Römerstrafsen sich in der Zwischenzeit manches aufgeklärt hat. Auch der vierte Theil erhält seine Ausstattung; Homers System z. B., einzig aus seinen Angaben entwickelt, mufste neue Bearbeitung erhalten. In der nächsten Ostermesse tritt die neue Auflage der obigen fehlenden Theile hervor, und im regelmäfsigen Fortgange folgt die Fortsetzung des Ganzen ohne Stillstand. Da es leicht möglich ist, dafs der Preis des bändereichen Werks manchen Käufer zurück geschreckt hat, so erklärt die jetzige Verlagshandlung, dafs sie die ersten sechs Theile (die neue Auflage des dritten und vierten mit eingeschlossen) für den äufserst niedrigen Preis von 12 Thlr. statt 19 Thlr. 12 Ggr. ablassen und auf 7 Exemplare das 8te frey geben werde.

Landshut, im July 1819.

Konr. Mannert,

K. Bairischer Hofrath und Prof. der Geschichte.

Folgende neuere Werke

sind in der

Hahnschen Buchhandlung

in Leipzig

erschienen:

Aristotelis de animalibus historiae libri X. Graece et Latine. Textum recensuit, Jul. Caesar. Scaligeri versionem diligenter recognovit, commentarium amplissimum indicesque locupletissimos adjecit Joh. Gottl. Schneider. Tomi IV. 8 maj. 1812. 16 Thlr.

Callimachi Hymni et Epigrammata in usum lectionum edid. et iudice philologico instruxit H. F. M. Volger. 8. 1817. 12 Gr.

Ciceronis, M. T. libri III de natura Deorum. Ex recens. J. A. Ernesti et cum omnium eruditorum notis, quas J. Davisii edit. ult. habet. Accedit apparatus criticus ex XX codd. mss. digestus a G. H. Moscro. Copias criticas congessit, D. Wyttenbachii selecta scholarum, suasque animadversiones adjecit Fr. Creuzer. 8 maj. 1818. 3 Thlr. 12 Gr.

Creuzer, Fr. Commentationes Herodoteae. Aegyptiaca et Hellenica. Pars prima. Subjiciuntur ad calcem summaria, scholia, variaeque lectiones codicis Palatini. Cum tabula aen. 8 maj. 2 Thlr.

Curtii, Q. Rufi, de rebus Alexandri M. libri X. Textu recognito, insigniori lect. varietate, notis indicibusque histor. atque philolog. adject. edidit J. C. Koken. 8 maj. 1817. 20 Gr.

Eichhorn, J. G., antiqua historia ex ipsis veter. scriptorum latin. narrationibus contexta. 2 Vol. 8 maj. statt 4 Thlr. herabgesetzter Preis 3 Thlr.

Eutropii breviarium histor. rom. recogn. potiss. lect. diversit. annot. indices rer. ac verbor. adjec. G. F. W. Grosse. 8. 1814. 12 Gr.

Horatii, Q. Flacci, Eclogae, cum scholiis veteribus: castigavit et notis illustravit G. Baxterus, varias lectiones et observationes addidit J. M. Gesnerus, quibus et suas adspersit J. Chr. Zennius. Editio repetita auctior et emendatior. 8 maj. 1815. 1 Thlr. 16 Gr.

— — Idem liber, charta belgic. 2 Thlr.

— — Opera, recensuit et illustravit Frid. Guil. Doering. Tom. I. editio IIda. 8 mai. 1815. 1 Thlr. 12 Gr.
charta belgica. 1 Thlr. 20 Gr.

— — Idem liber. Vol. IIdum. (sub prelo.

Meletemata e Disciplina antiquitatis. Opera Fr. Creuzeri. P. I. Anecdota graeca ex Codd. maxime Palatinis depromta, cum notitia illorum librorum et animadvers.. 8 mai. 1817. 12 Gr.

— — Idem liber. Pars II. et III. Commentationes et commentarii in scriptores graecos. 8. 1817 et 1819. 1 Thlr. 4 Gr.

Meusels, J. G., Lehrbuch der Statistik. 4te grösstentheils umgearbeitete, vermehrte und mit der Literatur bereicherte Ausgabe. gr. 8. 1817. 2 Thlr. 20 Gr.

Meusels, J. C., Anleitung zur Kenntniſs der europäischen Staatengeschichte. 5te berichtigte und fortgesetzte Auflage. gr. 8. 1816. 2 Thlr. 8 Gr.

Pindari carmina, graece, cum lect. varietate et notis, recensuit C. W. Ahlwardt. 8 mai.

— — idem liber, editio minor. (sub prelo.)

Schellers ausführliches lateinisch-deutsches und deutsch-lateinisches Wörterbuch. 7 Bände in gross Octavo. 516½ Bogen. Dritte Auflage. 12 Thlr.

Schneiders, J. G., griechisch-deutsches Wörterbuch beym Lesen der griechischen profanen Scribenten zu gebrauchen. 5te verbesserte und sehr vermehrte Auflage. 2 Bände. gr. 4. 1819. Pränum. Preis 7 Thlr. 16 Gr.

Senecae, L. Annaei, Tragoediae. Penitus excussis membranis Florentinis, adhibitisque codice Ms. Ultraiectino, edit. prima Car. Fernandi, et aliis spectatae fidei libris, item Joannis Friderici et Jac. Gronoviorum notis ineditis recognovit F. G. Bothe. 3 Voll. 8 mai. 1819. 3 Thlr.

Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri VIII. Ad optim. codd. fidem adhibit. doctor. viror. observat. recensuit, summario et not. illustravit indicesque rer. et verb. adiecit Frid. Haackius. II Tomi. 8 mai. Lips. (sub prelo.)

Tibulli, A., Carmina. Textu ad codd. mss. et editiones recognito, lusigniori lect. varietate, notis indicibusque adiectis edidit E. C. C. Bach. 8 mai. 1819. 1 Thlr. 16 Gr.

Xenophontis quae extant, ex libror. script. fide et virorum doct. coniecturis recensuit et interpretatus est J. G. Schneider. VI Tomi. 8 mai. 1815. 10 Thlr. 8 Gr.

— — Tom. I. continens de Cyri disciplina libros VIII. Edit. IIda auct. et emend. 2 Thlr. 12 Gr.

— — Tom. II. de Cyri expeditione. 1 Thlr. 16 Gr.

— — Tom. III. historiae graecae libri septem. 1 Thlr. 16 Gr.

— — Tom. IV. Apomnemoneumatum libri quatuor. Commentarii dictorum factorumque Socratis conscripti a Xenophonte libris IV. Cum Apologia Socratis eidem auctori vulgo adscripta. Editio IIItia. 1 Thlr.

— — Tom. V. Oeconomicus, Convivium, Hiero, Agesilaus. 1 Thlr.

— — Tom. VI. Opuscula. politica, equestria et venatica, cum Arriani libello de venatione. 2 Thlr. 12 Gr.

BINDING DEPT. MAY 6 1959

PA
6446
A2
1819
v.1

Juvenalis, Decimus Junius
Satirae XVI.
Ed. 2, et emendatior

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY